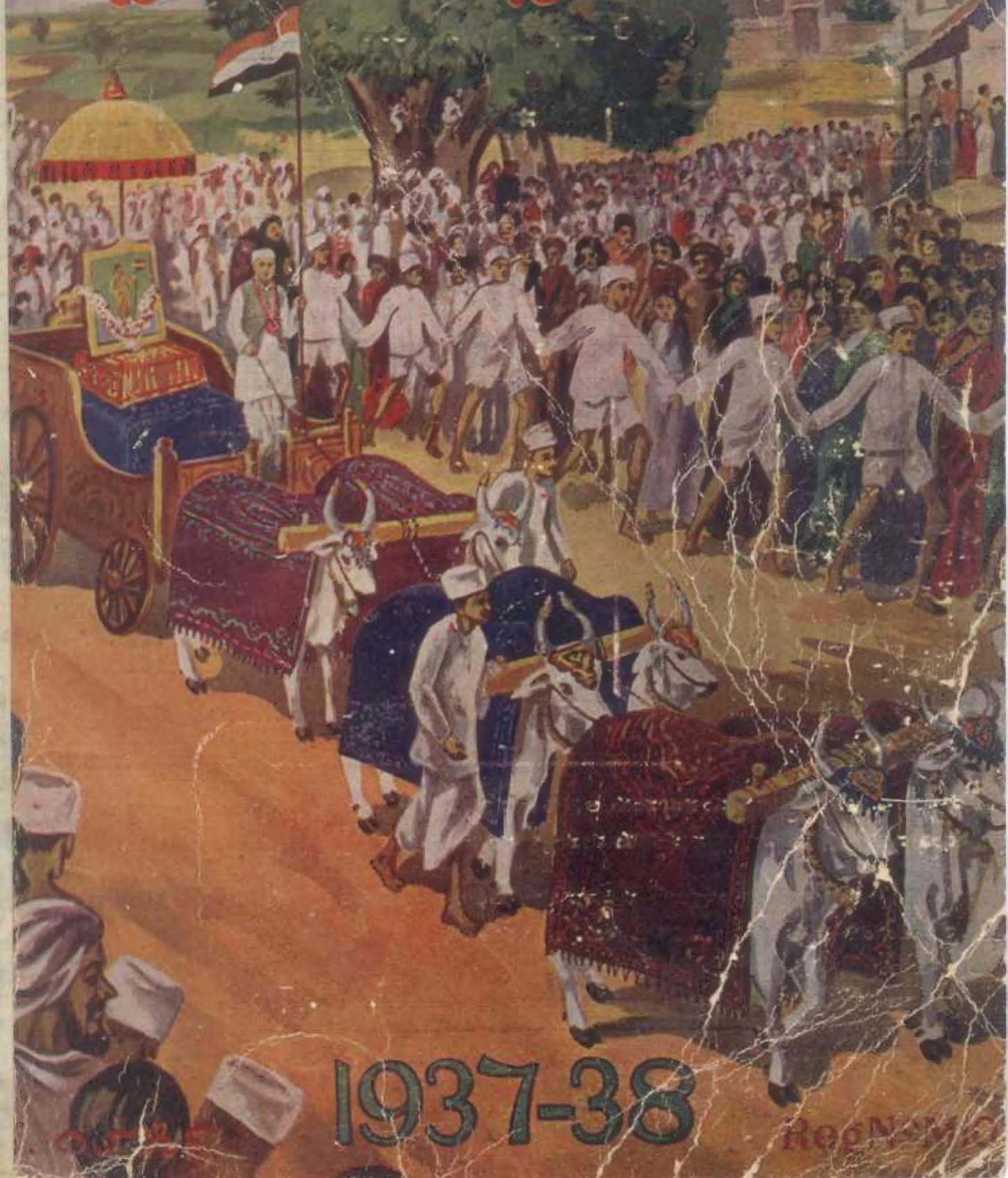

ఆంధ్రప్రదేశ్
శాశ్వర సంవత్సరాది సంఘిక

1937-38

Reg. No. 10

ఆంధ్ర సచిత్ర వార పత్రిక

(ప్రతి బుధవారము వెలువడును)

సా.సి.త.ము: 1908

29 సంవత్సరముల నుండి నిరంతరాయంగా నిర్వహింపబడుతూ, యావద్ఆంధ్రదేశానికి, హైదరాబాదు, కలకత్తా, బొంబాయిరాష్ట్రాలకూ, బర్మా, దక్షిణాఫ్రికా, ఫ్రెంచి సెటిల్ మెంటులు, మలయాద్వీపాలు మొదలైన పరదేశాలలో నివసిస్తూవుండే ఆంధ్రులందరకూ వారం, వారము అందుతూవుండే సచిత్రమైన వార్తాపత్రిక.

రాజకీయ, సాంఘిక, కళా, విజ్ఞానాది వివిధ విషయాలనుగురించి, ఆయాశాఖల్లో నిధులైనవారల వ్యాసరాజులతోను, కథలు, నాటికలు, వనితాలోకము, సినిమాపుట, అంతర్జాతీయాలు మొదలైన ప్రత్యేక అనుబంధాలతోను, ప్రతివారము జరుగుతూవుండే ఆంధ్ర, దేశీయ, విదేశీయ వార్తలతోను, 36 పుటలతో ప్రతి బుధవారము ప్రకటింపబడుతూ వుంటుంది.

కథకు, విజ్ఞానమునకు, వార్తలకు, విశేషములకు సంబంధించిన రమణీయములైన చిత్రరూపులతో ప్రతి సంచిక ముద్దులు గులుకుతూ కొత్త కొత్త విలాసాలతో, చక్కనికూర్పు తీర్పులతో, ప్రకటింపబడుతూ వుంటుంది.

ఆంధ్రపత్రికా ప్రపంచమునందు అభూతపూర్వమైన యీ కల్పనకు సాతకప్రపంచము హర్షించింది. ఇంత వ్యయప్రయాస సాధ్యమైన పత్రికకు సంవత్సర చందా నాలుగురూపాయలు మాత్రమే.

తమ వాణిజ్యవ్యాపారాలు వృద్ధికావలెనని అభిలషించే వ్యాపారస్థులకు ఈ పత్రికలో ప్రకటన చేయటంకంటే ఉత్తమమార్గం మరొకటి లేదు. వివరములకు,

పో. బా. నెం 212 రు

మద్రాసు.

ANDHRA PATRIKA

ఆంధ్రపత్రిక

ఇరువది ఏనిమిదవ

సంవత్సరాది సంచిక

ఈశ్వర సంవత్సరము

అధిపతి : సంపాదకుడు

కా. నాగేశ్వర రావు

ఆంధ్రవిద్యనృహజనులచే వ్రాయబడిన

సారస్వత చారిత్రిక సాంఘికాదివిషయక

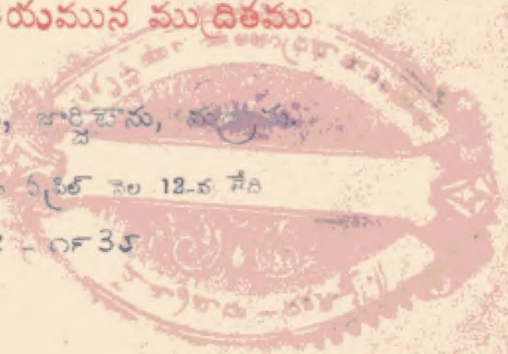
వ్యాసములును, చిత్రములును గలవు

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము

6-7, తంబు సెట్టి వీధి, జూబ్లీ హిల్స్, మద్రాసు

1937-వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ నెల 12-వ తేది

౧౯౩౭ - ౧౯౩౮

EDITED PRINTED & PUBLISHED BY

K. NAGESWARA RAO,

AT ANDHRA PATRIKA PRESS.

No. 7, THAMBU CHETTY STREET, GEORGE TOWN, MADRAS.

ప్రకటనల వివరణము

ఆరోరా ఫిలిం కార్పొరేషను
ఆర్గీనియన్ కిటి, మద్రాసు (పు. ౧౧)
నీరు దుక్కిరించుచు, విశ్రాంతిగానున్నది
ఫిలిములు తయారుచేయుచున్నది.

పి. సి. పి. ఆంధ్ర కంపెనీ ఆయుర్వేద
సమాజము

వెరిచేసి, (వెల్లూరుపల్లె) (పు. ౩, ౨)
ఈ సంస్థ పెక్కు సంవత్సరముల క్రితము
వెల్లూరుపల్లెయందులోని వెరిచేసి గ్రామమున
ఆయుర్వేదవిద్యార్థి, శ్రీమద్రామణి పి. సి.
అయ్యవారపుయ్య పంతులుగారిచే ప్రారంభ
బడినది. వీరి బోధనాశయములన్నియు ఆంధ్ర
దేశమునెల్ల నడుచుకొనిన బడులున్నవి.

అంటిను కేపు
6 బ్రాడ్య, మద్రాసు. (పు. ౫౩)
భోజనమునకు నివాసమునకు అన్ని సౌకర్య
ములు గలవు. ఫలాహారములు గూడ వృద్ధులు
చేయుచును.

యస్. యస్. రే. ఆంధ్ర కంపెనీ
కలకత్తా (పు. ౧౩)
ఇచట కలరా మార్లు వర్తమాన వార
కును.

ఆంగ్లేయిండియన్ డ్రగ్ ఆంధ్ర
కెమికలు కంపెనీ
(పు. ౧౩, ౨౩, ౩౩)

౨౦౫ జమ్మనగిరి, బొంబాయి
నీరు ముగంధ ద్రవ్యముల వ్యాపారము
చేయుదురు. కామినియా బాయిలెట్ ఫెల్లు
లు కామినియా తలచిన, ఆతరులునున్నది
నది. విరతాలనుండి ప్రసక్తిగాంచింది.

ఆయుర్వేదభూషణ నోటి రామకృష్ణ
తెలవాడ (పు. ౩౩)

నీరు ఆంధ్రదేశమునకు విరపణివస్తులు,
మద్రాస్ వైద్యకళామండలు. వీరి కరకర్ణిని
ఆశీకనుండి ప్రశంపకు పాత్రమై యున్నది.

ఆయుర్వేదాశ్రమము
గోదండపు వాయనగిరి,
జి. టి. మద్రాసు. (పు. ౧౫)

౧౮౯౮ వ సంవత్సరములో జి. కే. శ్రీ
వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచారిపాన,
లక్ష్మనూపయల మూలధనముతో దీనిని
స్థాపించియుండిరి. వీరి బోధనాశయములో "గోపా
లకృష్ణము" "పాలధాన్యము" ముఖ్యమైనవి.

ఆంధ్రయిన్నారెన్న కంపెనీ లిమిటెడ్
మదరేపల్లెము (పు. ౧౪)

ఈ భూమికంపెనీ 1920 లో స్థాపించ
బడినది. మిశ్రవ్యయముతో గూడిన వీరి పరి
పాలనా సామర్థ్యముయొక్కయిగారిచే ప్రశం
సించబడినది. ఈ కంపెనీ యభివృద్ధి నిజముగా
గర్వింపవలసిన విషయము. వేన్న పురియందు
గల ఆంధ్రుల సౌకర్యార్థమై తంబుకెట్టినదిలో
నెం. ౧౩ గృహమువలెను బ్రాంచి యేర్పరచి
యున్నది. ఆంధ్రులందఱు దానిని
ప్రాశ్నవాసముల వారిది.

ఇంద్రస్మియలు ఆంధ్ర పూర్వదేనియలు
అస్యారన్న కంపెనీ లిమిటెడ్

బొంబాయి (పు. ౩౦)
దీని రజతోత్సవము ౧౯౩౩ లో జరుప
బడును. ప్రేమియములు తక్కువ. అన్నిరక
ముల భిక్షా వ్యాపారము నిర్వహించ బడును.

ఇండియా యెలెక్ట్రిక్
నర్సు లిమిటెడ్;
4, 5 కాండ్లెక్టరీ,
మదరాసు (పు. ౪౮)

ఇచట ఇండియా, భారత్ ఫ్యాషన్లు అమ్మ
బడును. ఈ ఫ్యాషన్లు హిందూ దేశమునెల్లను
విరివిగా వాడబడుచున్నవి. చల్లనికానిననును.
భరీదులు చాల పరపము.

ఇండోయూనియన్ అస్యారన్న
కంపెనీ లిమిటెడ్

కలిక్ మాన్యు, బొంబాయిలోదు
మద్రాసు (పు. ౨౯)
ఇది భిక్షకంపెనీ. పాలిటీషన్లు పరక
ముగా నుండును. సక్రమాభివృద్ధి బొంబాయి
యన్న పంథ.

ఈశ్వర ఫార్మసీ,
పాలకొల్లు, పి. గోదావరి (పు. ౨౨, ౨౩)
నీరు బోధనాశయముల తయారుచేసి విక్ర
యించును. రత్న పురుష రేఖ్యము పాలను
గంధిరేఖ్యము గనోక్తి, పామలము చాల
మద్రాస్ వైద్య పరిషత్తులను బోధనాశయములు.

ఏషియాటిక్ గవర్నమెంటు నెక్యూరిటీ
లైఫ్ యిన్నారెన్న కంపెనీ లిమిటెడ్

మద్రాసు (పు. ౩౮)
ఇచట పాలిటీషన్లు అమ్మి విధముల
సౌకర్యము లొసంగబడును.

ఓరియంటలు ఫిలింస్
మద్రాసు (పు. ౨౫)

వీరివద్ద పెక్కు టాకీఫిలిములు మిగిలినవి
విధముగా నున్నవి.

కలకత్తా ఫిలిం యెలెక్ట్రిక్
౧౦, ఆర్గీనియన్ కిటి, మద్రాసు. (పు. ౫౧)
వీరివద్ద అనేకముల టాకీఫిలిములు మిగి
లినవి విధముగా నున్నవి.

కృష్ణా ఆంధ్రకో
243-244 వైద్యకళాశాల, మద్రాసు
(పు. ౫౬)

ఇచట కన్యాయులు చౌకగరలకు దొరకును.
కృష్ణా పిక్చర్స్
తెలవాడ (పు. ౨౫)

నీరు విశాఖతారములు అను టాకీ ఫిలిమును
తయారు చేసిరి.

నేషనలు మూవీటోగ్ కంపెనీ లిమిటెడ్
౫౫ ఆర్గీనియన్ కిటి, మద్రాసు (పు. ౧౮)
నీరి ఫిలిము మోహిని దుక్కిరించును. ఇందు
మద్రాస్ ఆంధ్ర నటీనటులు పాల్గొని
యున్నది.

కెనరా యిండిస్మియలు ఆంధ్ర
బ్యాంకింగు సిండికేట్ లిమిటెడ్
కలిక్ (పు. ౩౩)

మిక్కిలి అనుకూలములైన వరకర్ణిలో
అన్ని విధముల వ్యాపారము నిర్వహించ
బడును.

కేరళ సోపా ఇన్ స్టిట్యూట్,
కల్లకోట్ట (మలబారు)
(పు. ౮)

ఈ పబ్లికేషన్ల కేంద్రము, మొదట మద్రాసు
ప్రభుత్వమువారు రాజధానియందు పారికామి
కాభివృద్ధిచేయు మద్యకర్ణియతో స్థాపించిరి.
దీనియందు తయారుచేయుచున్న పబ్లికేషన్లు
హిందూ దేశములో తయారుగావును శ్రేష్ఠ
మైన పబ్లికేషన్లలో ఒకరకములై యున్నవి.

పి. కోదండరామన్

89, వైద్య పరిషత్తు, మద్రాసు. (పు. ౧౩)

నీరు మేల్లెన గృహబోధన విద్యార్థులు,
వృద్ధులగును. పేదలగునగును, వైద్యమును
తెలుసునుతో పరిచయముల సామానులు
వృద్ధులచేయుదురు.

కేశవచంద దేవచంద,

21. చెనాబజారుకోడు మద్రాసు (పు. ౧౩)
చేతిగాజులను అనేకరకములలో అంద
ముగా చేసి యిచ్చెదరు. చార్జీలు సరసముగా
నుండును. పనితనమునకై గ్యారంటీ యివ్వ
బడును.

గిర్నానిటింగ్ వర్క్సు,

బాడియాన (పు. ౧౨)

ఇచట సిల్క్ వర్మింగులు, పట్టుచీరలు,
సిల్క్ దుప్పట్లు దొరకును.

గోపాల్మి అండ్ కో

203 గోవిందపునాయక్ వీధి,

మద్రాసు (పు. ౪౩)

వీరి శ్రీ మార్కు మిస్కి యింనువ మిగుల
ప్రసిద్ధమైనది. వీరి బ్రాంచీలు కుంభకోణం
మధురలో గలవు.

గార్మియర్ ఆఫ్ యిండియా

యిన్నూరెన్న కంపెనీ లిమిటెడ్.,

11 మారిటకోడ్, మద్రాసు (పు. ౪౫)

ఈ కంపెనీ స్థాపించిన 6 మాసములలో
17 లక్షల రూపాయల వ్యాపారము జరిగెను.
ప్రీమియములు చాలతక్కువ. పాలీసీదారు
లకు చాల సౌకర్యములు యేర్పాటు చేయ
బడినవి. విడ్డల విద్యాసౌకర్యములకు మంచి
స్కీమును యేర్పాటు చేసిరి.

చమరియాటాకి డిస్ట్రిబ్యూటర్లు

20 వేపేరి హైకోడు, మద్రాసు (పు. ౪౬)

వీరివద్ద టాకీపరికరములు దొరకును.

ధులులందు బ్రాంచీలుగలవు. బ్యాంకి మిగుల
సభివృద్ధిలో నున్నది.

కే. టి. డోంగ్రే అండ్ కంపెనీ

గిర్నాం, బొంబాయి (పు. 3౧)

డోంగ్రేస్ బాలామృతము యిచట అమ్మ
బడును. ఇదిసిల్లలకు శ్రేష్ఠమైనది.

దామోదరు అండ్ కంపెనీ

78, చెనాబజారు రోడు, మద్రాసు (పు. ౫)

వీరు బాండు ఫార్మస్యూటికల్ వర్క్సు
కు పోల్ యేజంట్లు. బాండు కంపెనీవారి
భౌవధము లన్నియు నిచట దొరకును.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండ్ కంపెనీ

289 వాల్ బాక్సుకోడు, మద్రాసు పు. ౧

వీరు యిమిటేషన్ బంగారు నగలను
తయారు చేయుదురు. ఇవి మాత్రవకు అసలు
బంగారు నగలకంటె కాన్పించును. బంగారు
చేర్చి తయారు చేయుటవలన దీర్ఘకాలము
మెటును, కాంతి తరుగక తళిరికమని మెరయు
చుండును.

నారాయణ్ దాస్ గిర్ధర్ దాస్

98 ఆర్యనీయకోవీధి, మద్రాసు (పు. ౧౭)

వీరు జాపిటర్ జవరల్ యిన్నూరెన్న
కంపెనీ లిమిటెడ్ లోకల్ మేనేజర్లు. జాపి
టర్ జవరల్ యిన్నూరెన్న కంపెనీ స్థాపింప
బడిన వాటినుండియును, క్రమముగా సభివృద్ధి
గాంచుచు అన్ని రకముల భిక్షాకాళులను పెల

పారగగ ప్రాదక్ష్మ్య కంపెనీ

బొంబాయి (పు. 3౭)

వీరి స్త్రీ మిత్ర నిజముగా స్త్రీల పాలి
టికి వర్తపసాదము వంటిది.

పిళ్ళాపావయ్య పాత్రుడు అండ్ బ్రదర్
98, 99, బ్రాడీన్ రోడ్, మైలాపూరు (పు. ౨౧)

వీరి బాలసంతోషిని పిల్లల లివర్ వ్యాధు
లకు అమోఘముగా పనిచేయును. వీరు
క్లీప్సా, కాలేయవ్యాధులను. పరీక్షించుట
యందు అతనిపుణులు. వీరివద్దకు వచ్చు విడ్డ
లను అతిదయతో పరీక్షించి దివ్యమైన ఔష
ధము నిచ్చెదరు. ౧౦౦ కి ౧౦౦ పాన్లు తప్పక
గుణమునున్నది.

క్రేమన్ పిక్చర్లు,

తెంకూరు వీటీ, (పు. 3౫)

వీరివద్ద పెక్కుటాకీ ఫీలిములు బుకింగుకు
పిద్దముగా నున్నవి.

బాంబే మూచుయర్ లెఫ్

అస్సూరన్న సోనెటి లిమిటెడ్.

బొంబాయి (పు. ౫)

ప్రస్తుతమున్న భిక్షాసంస్థలలో నదియే
పురాతనమైనది. దీనికి పలుకాపులయందు
యేజస్సీలు కలవు. అన్ని రకముల భిక్షావ్యాపా
రము నిర్వహింప బడును.

బాంబే లెఫ్ ఎస్సూరెన్న కంపెనీ,

లిమిటెడ్.,

బాంబే లెఫ్ ఎస్సూరెన్న కంపెనీ

మద్రాసు వెస్ట్రీ ఫ్యాక్టరీ
 పాపరామ్మ నెం. ౧౬, మద్రాసు. (పు. ౨౭)
 దీనియందు దినము ౧ కి ౨౦,౦౦౦
 పెన్సన్లు తయారుచేయ బడుచుండి, హిందూ
 దేశమందుండి యిట్టి ఫ్యాక్టరీలలో మిన్నయే
 యున్నది. వీరి ప్రేక్షా మార్కులును
 "ఫ్లార్" హిందూ దేశమంతటను ప్రఖ్యాతి
 గాంచినది.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక స్టోర్సు
 107 బ్రాడ్వే, మదరాసు (పు. ౪౩)
 వీరి క్షీరబల, అయివీరము చేరుగాంచినవి.
 ఇచట ఇంకనుయితరమందులుగూడదొరుకును.

సి. సి. మహాబాళ ఆండ్ కంపెనీ
 బొంబయి (పు. ౪౯)
 ఇచట బాడ్ మహిషబల్లు, వనీకామ
 వాణి ఆమృతమును.

మిస్సార్ రసం కంపెనీ లిమిటెడు కేలం.
 వీరి మిస్సార్ రసం సకలవ్యాధులకు దేవా
 మృతము వంటిది. చాలసంతోషముల నుండి
 ప్రతివీటివాడ బడుచున్నది. (పు. ౨౨౭)

మ్యూమెయర్ అస్సూరెన్సు కంపెనీ
 లిమిటెడ్
 187 మాంట్రోడ, మదరాసు (పు. ౫౪)
 ఇది ముప్రసిద్ధ భీమాసంస్థ. దీనికి నొప్ప
 వారు పరిపాలక వర్గములో నున్నారు.

మైసూరు గవర్న మెంటు సోవ ఫ్యాక్టరీ,
 బెంగుళూరు (పు. ౩)
 వీరు స్థాపించినపారిశ్రామికాలయములలో
 నిదియొకటియై నేటివరకు ఆవిర్భవముగ
 కొనసాగుచున్నది.

సరస్వతీ స్టోర్సు,
 మాంట్రోడ, మద్రాసు (పు. ౩౪, ౩౯)
 వీరు గ్రామోఫోను రికార్డులను తయారు
 చేయుదురు. చాలకాలమునుండి జయప్రద
 ముగ పనిచేయుచున్న కంపెనీ.

యునైటెడు యిండియా
 ట్రెపు అస్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడు
 8 కేంబుడాన్ వీధి, మద్రాసు. (పు. ౪౪)
 ఇది ముప్రసిద్ధ భీమాసంస్థ. అన్నిరకముల
 భీమావ్యాపారము నిర్వహింపబడును.

రవీంద్ర జంబోడ్ సన్స్ ఆండ్ కో
 222 గోవిందప్ప వాయలకోవీధి మద్రాసు పు ౧౨
 వీరి టెటిమార్కు యింగురపేరుగాంచినది.

రామానుజంబెట్టి, ఆండ్ కో., ఎన్. వి.
 ౧౨ బ్రాడ్వే, మద్రాసు. (పు. ౧౨)
 మందుగుండు సామగ్రి వ్యాపారము
 చేయు కంపెనీలలో శోకటియై ప్రజల యాద
 రణము బడసియున్నది. వీరు ఎల్లప్పుడును
 మందుసామానులు, కేట వస్తువుగిందు
 తుపాకులను ఎక్కితగ స్థావరం దుంచుదురు.
 గుపాకులను అన్నిరకములలో అమ్ముదురు.

రాణీ (మద్రాసు) లిమిటెడ్
 మాంట్రోడు మదరాసు (పు. ౩౬)
 ఈ కంపెనీవారివద్ద శ్రేష్ఠమైన ఆలో
 మెటైల్ సామానులు న్యాయ రియో
 ట్రక్కులు దొరకును.
 లక్ష్మీ నృసింహ ఆయుర్వేద వైద్యశాల
 గూడూరు- కృష్ణాజిల్లా. (పు. ౪౭)
 ఇచట పెక్కు ముప్రసిద్ధము లయిన
 ఆయుర్వేదోపధములు దొరకును.

లక్ష్మీ అండు కంపెనీ
 వాల్తేరు (పు. ౫౭)
 ఇచట అద్భుతక వస్తువు లొగములకు వస్త్ర
 రాలకు చికిత్స చేయబడును.

లిమాయి బ్రదర్సు లిమిటెడ్.,
 ౧-౧౭౩, బ్రాడ్వే, మదరాసు (పు. ౮)
 ఇది హిందూదేశమంతటను బ్రాంఛులు
 గలిగి, బొంబాయి యందు హెడ్ ఆఫీసు
 యుండి, ప్రఖ్యాతిగాంచిన మెయిన్ పంపుల
 వ్యాపారముచేయు సంస్థయై యున్నది.
 మెయిన్ పంపు, పవరు, స్ప్రే పంపులు, వీటి
 కొట్టాయిలు, సిలెండర్లు, ప్లావర్ ఆయిల్
 ఇంజన్లు, విండ్ మిల్లులు, స్పెషియాలిగర్
 పంపులు వగైరాలు విక్రయింపబడును.

విక్టో ఆండ్ కంపెనీ
 178 బ్రాడ్వే, మద్రాసు (పు. ౪౯)
 వీరు శ్రేష్ఠవైద్యులు, ఇచట అన్నిరకములు
 నులోచనములు పరపమైన ధరలలో దొరకును.

వెస్టర్న్ యిండియా ట్రేఫ్ యిన్సూరెన్సు
 కంపెనీ లిమిటెడ్., (నవారా) (పు. ౨౯)
 తివికథిమా సంస్థలలో చేర్చుకొన్నది.
 బోవనురేలు. అధికముగా నున్నది. కొత్త
 వ్యాపారములో గణనీయమైన అభివృద్ధిగలదు.

జమ్మి వెంకటరమణయ్య
 8 సాలెవీధి, హైలూపూరు, మదరాసు పు. ౨౫
 పిల్లలకుదుల్లూరు పల్లెలు మొదలగువ్యాధు
 లను వుదుర్చుటలో వీరు ఆ ప్రతిభావంతు
 విఖ్యాతి గడించిరి. వీరి బోవధరాజము

చిరకాలమునుండి వైద్య శిఖానుభులచే కొని
 యాది బడుచున్నది.

వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేదనిలయం.
 చింతిలూరు, ఆలమూరు పోస్టు (పు. ౪౪)
 దీనియందు ముప్రసిద్ధ ఆయుర్వేద బోవధ
 ములమీయై వాస్త్రీయముగ తయారు చేయ
 బడుచున్నది.

సరస్వతీటాకీసు లిమిటెడు,
 తెజవాడ, (పు. ౨౬)
 వీరిటీచలనే కవకతార టాకీఫిలిమును తయారు
 గజిసిరి. ఆంధ్రదేశమున పలుతావుల ప్రదర్శిం
 పబడుచున్నది.

సిల్క్సీ వివింగు ఫ్యాక్టరీ
 మైసూరు (పు. ౧౦)
 ఇది మైసూరు గవర్న మెంటువారిచే నిర్వహిం
 పింపబడుచున్న పట్టు పరిశ్రమ. ఇచట అన్ని
 రకముల పట్టు ఆధికము పట్టుచీరలు చేయ
 బడును. మైసూరు పట్టు చాలప్రసిద్ధి చెందినది.

సౌత్ యిండియా కోఆపరేటివ్
 యిన్సూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్
 పో. బా. 18౩ మదరాసు (పు. ౪౧)
 ఇది సహకార భీమాసంస్థ. దీ కి కేసు
 వరపు రామదాసు పంతులుగారు ప్రెసి
 డెంటుగా నున్నారు.

శ్రీకృష్ణ ఆయుర్వేదిక ఫార్మసి
 యేలూరు (పు. ౫౩)
 ఇచట ముప్రసిద్ధ ఆయుర్వేదోపధములు
 విక్రయింపబడును.

శ్రీరామఫిలింసు లిమిటెడు
 పెల్లూరు (పు. ౪౩)
 వీరిపురు "నలవమయంతి" అను ఫిలిమును
 తయారుచేయుచున్నారు.

శ్రీవట్టా భిరామ వైద్యశాల
 రాయవరము (తూర్పుగోదావరి) (పు. ౧౩)
 ఈ వైద్యాలయము చాలకాలము శ్రీరము
 స్థాపించబడినది. ఆంధ్రదేశమునందు ముప్ర
 సిద్ధ ఆయుర్వేద బోవధముల తయారుచేసి
 అమ్మువారలలో వీరికొకరై యున్నారు.
 యం. పి. హబీబుల్లా జెమ్సు కంపెనీ.,
 ౨౨౨ అంగప్ప వాయలకోవీధి, మద్రాసు.
 (పు. ౪౦)

ఇచట గ్యాంగంటిగల రంగూన్ టమిళ
 కములములు దొరకును.

కాంగ్రెసు చరిత్ర

ప్రతి పాఠకునికీ, త్వరపడవలెను.
తరువాత ఆకాథంగము వడకుదు.

పట్టాభిషేకారామస్వగారి యింగ్లీషు గ్రంథమునకు
తెలుగు అనువాదము.

ప్రతి 1-కి ధర రూ 2-8-0.

కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే యున్నది.
కాన ఆకాథంగము కలుగుతుంటున్న
తక్షణమే అర్జునులను పంపుకొనుడు.

వర్తకులను, ఎక్కువ ప్రతులను తీసుకొనువాటికి
ప్రత్యేక సదుపాయము గలదు.

ఈ ప్రతులు ఆంధ్రపత్రిక ఏడెట్లు ఆందరివద్దను
దొంకును.

మే నే జరు,

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,
7, తంబుకెట్టివీధి - మదరాసు.

“ఎ ల క్ష న్తు”

ఎన్నికలకు సంబంధించిన యావద్విషయములు
తెల్పు తెలుగు గ్రంథము నెల రూ 2-8-0.

గ్రంథకర్త: అవసరాల వెంకటవర్మ,

వి. ఏ., వి. యల్., వరీలు.

కావనపథల ఎన్నికలు, జిల్లాబోర్డుల మునిసిపాలిటీల పంచాయతీల ఎన్నికలున్న, విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానములున్న, ఎలక్షను విచారణలున్న, పెసిడెంటు- నైను పెసిడెంటు, ఎన్నికలు మున్నగు విషయములగూర్చి యిందు విపులముగా వ్రాయబడియున్నది.

ఓటరు జాబితాలు మొదలు మొదలు ఎన్నిక పూర్తి యగు వరకు అమలులో పెట్టు వ్యాయకాస్త్రవిధాన మంతయు నీ గ్రంథమున కులభ్యతైలిని విశదీకరింపబడియున్నది.

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,
7, తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

ఉ చి త ము !

ఉ చి త ము !!

పంచాంగం క్యాలెండరులు

ఇంగ్లీషు తారీఖులు, తిథులు, వర్షము, త్యాజ్యము, రాహుకాలము

మున్నగు వివరములతో చక్కగా ముద్రించిన షీట్

క్యాలెండరులు 2 అణాలు పోస్టుబిల్లులు

పంపినచో చందాదారుల

కును, 4 అణాలు

పోస్టు బిల్లులు పంపినచో

యితరులకును ఉచితముగా పంపబడును.

ఇదియున్నచో వేరే పంచాంగం అవసరము లేదు.

త్వ ర ప దు దు !!

మేనేజరు,

ఆంధ్రపత్రికాకార్యాలయము, 7 తంబుకెట్టివీధి, మదరాసు.

కాంగ్రెసు చరిత్ర

ప్రశస్తతమైనది. త్వరపడవలెను.
ఈవార ఆకాశం గమన పడుతుంది.

పట్టాభిషేకారామయ్యగారి యింగ్లీషు గ్రంథమును
తెలుగు అనువాదము.

ప్రతి 1-3 ధర రూ 2-8-0.

కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే యున్నది.
కావ ఆకాశం గమన కలుగకుండుటకై
తక్షణమే ఆర్డరులను పంపుగావలెను.

వర్తకులకు, ఎక్కువ ప్రతులను తీసుకొనువానికి
ప్రత్యేక సదుపాయము గలదు.
ఈ ప్రతులు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏ లెంట్లు ఆంధ్రవిద్యను
దొంగును.

మేనేజరు,

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,
7, తంబుకెట్టివీధి - మదరాసు.

“ఎ ల క్ష న్తు”

ఎన్నికలకు సంబంధించిన యావద్విషయములు
తెలుపు తెలుగు గ్రంథము వెలు రూ 2-8-0.

గ్రంథకర్త: అవసరాల వెంకటనరసూ,
వి. ఏ., వి. యల్., వరేలు.

కావనపథం ఎన్నికలు, తల్లివోగలు మునిసిపాలిటీ పంచాయతీల ఎన్నికలున్నవి, విశ్వాసర హిత్య తీర్మానములున్నవి, ఎలక్షను విచారణలును, ప్రెసిడెంటు- వైకు ప్రెసిడెంటు, ఎన్నికలు మన్నన విషయములగుర్చి యిందు విపులముగా వ్రాయబడియున్నది.

ఓటరు జాబితాలు మొదలు మొదలు ఎన్నిక ప్రార్థనలు వరకు ఆములులో పెట్టు వ్యాయకాస్త్రవిధాన మంతయు నీ గ్రంథమును కులభిక్ష తన విడిదిరింపబడియున్నది.

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,
7, తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

ఉ చి త ము! ఉ చి త ము!!

పంచాంగం క్యాలెండరులు

ఇంగ్లీషు తారీఖులు, తిథులు, వర్షము, త్యాజ్యము, రాహుకాలము
మున్నగు వివరములతో చక్కగా ముద్రించిన పీట
క్యాలెండరులు 2 అణాలు పోస్టుబిల్లులు
పంపినచో చందాదారుల
కును, 4 అణాల
పోస్టు బిల్లులు పంపినచో
యితరులకును ఉచితముగా పంపబడును.
ఇదియున్నచో వేరే పంచాంగం అవసరము లేదు.
త్వర పడుదు!!

మేనేజరు,
ఆంధ్రప్రదేశ్ కాకాశాలయము, 7 తంబుకెట్టివీధి, మదరాసు.

మూడు రత్నములు.

ప్రబల

ఇది మూలికలతో రయ్యారు చేయబడినది. ద్రవముగానుండుటచే పుచ్చుకొనుట కనుకూలముగా నుండును. ఎట్టి బహిష్కరములనైనను పోరించి నడుమునకు బలమును నిర్వహింపగలిగించును. జ్వరముచే గాని ఇతర వ్యాధులచే గాని బలహీనమైన వారికిది వరప్రసాదముకంటెది. ఉష్ణాధికముచే గలగు కాళ్ళ తీపు విస్త్రాంత నిష్పత్తులకు కష్టము మొనగువాటిని రూపుమాపును. పురుషులు స్త్రీలు శాలిగురు మొదలగువారందరు

నిర్భయముగా పుచ్చుకొనవచ్చును. 8 బొమ్మల సీసా రు. 1-8-0
4 బొమ్మల సీసా రు. 0-14-0.

శీతల

ఇది చంద్రము, కలువలు మొదలగు అనేక మూలికల సారముతో చేయబడినది. అక్షుర్జ్వరము, నిక్కాక, నిష్పత్తు, ప్రమేహము, శరీరజ్వరము, రక్తవైకల్యము, అజీర్ణము మొదలగు వ్యాధులను ఖండించుటలో అమోఘమైనది.

8 బొమ్మల సీసా రు. 1-8-0 4 బొమ్మల సీసా రు. 0-14-0.

ప్రమద

స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాదిని. స్త్రీలకు కలుగు గర్భకోశ సంబంధముల వ్యాధులను పోరించుటలో శ్రేష్ఠమయినది. ప్రదర్బము - కుసుమశోగము, ఋతుకూల, అజీర్ణ, దుర్బలత్వము, బహిష్కర చూడగా కాకుండుట, వంద్యాశోగము మొదలగు వాటిని పోరించి సంతోషవతులనుగా చేయుటయే దుత్తమమయినది.

8 బొమ్మల సీసా రు. 1-8-0

4 బొమ్మల సీసా రు. 0-14-0.

పోస్తే 8 బొమ్మల సీసా రు. 0-11-0 యన్న

4 బొమ్మల సీసా రు. 0-7-0 యగును.

పోస్తే సీసాలకు ఆర్డరిచ్చిన పోస్తే తగ్గును. 5 రూ. 1 మించిన ఆర్డరుకు రు. 1-8-0 కమింపను ఇచ్చెదము. పోస్తే సీసాలు ఆయినచో రైలుపార్శిలుగా తెప్పించుకొనుట మంచిది.

వి. శి. ఏ. ఆంధ్ర కంపెనీ,

ఆయుర్వేద సమాజం, పెరి చేపి - నెల్లూరుజిల్లా.

ప్రతాపకస్తూరి మూత్రలు

ఇందు ఖండి కస్తూరి, గోరోజనం, కుంకుమపువ్వు మొదలగువాటిని చేర్చి తయారుచేయబడినది. మిక్కిలి ఘోటు గలిగి మహాదనగా నుండును. తొంబూల మలోగాని, విడిగా గాని 1-2 మాత్రలు పుచ్చుకొని మిక్కిలి ధురికరముగా నుండుటయే కాక శైతల్యము, వాయువ, జలుగు జ్వరములు, పక్షిపాతములు, మాంసజ్వరములు, చిన్న బిడ్డలగులు, దస్త, ఉబ్బసము, శీతభేదములు, అజీర్ణము ముది ఆరోగ్యమును బలమును గలిగించును. పిటిని నన్ను బిడ్డలకు అప్పుడప్పుడు వాడెంచునైన వాయువను చేరవేయక జీవానను చక్కగా పోషించుచుం

డును. వెల మిగుల స్వల్పము. ప్రతిపా. స. సంవత్సరినది. 800 మాత్రల సీసా రు. 0-4-0. సజ్జా సీసాలు రు. 2-8-0. పోస్తే 0-7-0

వి. శి. ఏ. ఆంధ్ర కంపెనీ,

ఆయుర్వేద సమాజం, పెరి చేపి - నెల్లూరుజిల్లా

లీవర్ రెమిడి

ఇందు బిడ్డలకు గలగు లీవర్, స్క్లియ (స్లివోడములు) వ్యాధులను పోరించునట్టి 5 రకముల బొమ్మలములు గలవు. ఈ వ్యాధివలన అజీర్ణ విరేచనములు, పొట్టలాచెక్కుట, కాళ్లు చేతులు పన్నుగిలుట, అన్నహితములేకుండుట, రక్తక్షీణము, జ్వరము, కండ్లు పచ్చవగుట యీలాటి సగుములు గలగును. దీనికి పై బొమ్మలన్నియు అనుకూలముల ననుసరించి సమయానుకూలముగా వాడెనియున్నచి. 20 రోజులకుచాలినట్టి 5 పెంబల్ల బొమ్మలములు పెట్టుల పెట్టే 1-8 రు. 1-12-0 లు. పోస్తే 0-7-0. ఇంకా మరదల అనేక బొమ్మలములు గలవు. కోరినక్కాటలాగు యుచితముగా పంపెదము.

వి. శి. ఏ. ఆంధ్ర కంపెనీ,

ఆయుర్వేద సమాజం,

పెరి చేపి

నెల్లూరుజిల్లా.

చేతిపంపులు, పవరుపంపులు, స్ప్లిండ్రోట్లు,
స్ప్రే పంపులు మొదలైనవాటికి

“మై య ర్సు”

ఈగ్రామోదమును గాంచునది. ప్రతిదిన
మైయర్సు పంపులు వ్రాసినను. కవి కాయ
కష్టమును తగ్గించి, దృఢముగా నుంచును.
నష్టకముగా పనిచేయును.

ఇంజనూలో సోల్ టేజింట్లు: ప్ర

ది లిమిటెడ్ బ్రదర్స్ లిమిటెడ్.,

1/173, బ్రాహ్మ, పా. బ. 202, మద్రాసు.

— మూడు కేరళ రత్నములు —

కేరళ సోప్ ఇన్స్టిట్యూట్, కాలికట్.

శ్రీ ఈశ్వరసంపత్సర సిద్ధాంత పంచాంగము

శ్రీ. శ్రీకృష్ణానుకూలమం రిపుహరం దుష్టస్వర్ణ వోహరణం, సంసార్ముఖ విశేషపుణ్యఫలదం నోవాసకుల్యం వృథానా, ఆయుర్వృద్ధిక ముత్తమం శుభకరం సంభవసంపత్సరం, వానాశస్థ మహానం పంచాంగ మాశ్చర్యకామ్.

రాహుకాలము

నూర్యోరము 6 ఘం. ఆర్యోరములకు

వారములు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4½	6
సోమవారము	7½	9
మంగళవారము	3	4½
బుధవారము	12	1½
గురువారము	1½	3
శుక్రవారము	10½	12
శనివారము	9	10½

గుళికకాలము

నూర్యోరము 6 ఘం. ఆర్యోరములకు

వారములు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము	8	4½
సోమవారము	1½	3
మంగళవారము	12	1½
బుధవారము	10½	12
గురువారము	9	10½
శుక్రవారము	7½	9
శనివారము	6	7½

పంచాంగకర్త

కుప్పా విశ్వవలెశాస్త్రి, చివ్రకుల వేంకటరమణశాస్త్రి

స్వస్తి శ్రీ ఈశ్వరసంపత్సర ఫలితాంతము

ఈ పంచత్సరము రాహు చంద్రుడున్న, మంత్రి కుంభ, రహస్యత రది, అయిదు తిక్కిన ఆరు అభిసత్వములున్న పంథులకే యిటులే శాశ్వతమంతయు కలగియుండుటయే యుండును. తిక్కిన పంథులగు పుణ్యము లేక ఆరా కాలములకు తిని పండును. పంచత్సరమున ఆయుర్వృద్ధి నూహ్యోర్యోర్యు, ప్రవృత్తిమన జ్ఞానాభివృద్ధి నూహ్యు ఆరాకాలములనృప్తియు గలుగును. ప్రకాశ బంగార చంద్రాభివృద్ధిశాసమునను స్వీయ బంగార కి పుణ్యము తప్పకనాని పరియని కర్మవారి మండును. వృత్తకాలమున పుణ్యముకాలమున మించి పుణ్యములు నురిసి పరింధములు చక్కగ బ్రహ్మాంధి అభావమునులన్నియు జలప్రాసేతియై భాగ్యారంభపూర్వకమున చక్కని మాధామేష్టమను పంచత్సరమున పుణ్యము మే గణిత కీర్తనప్రదయై ముఖమునందును. పంచత్సర భాగ్యములున్న తానుగ కలియను. ఫలములుగూడ పొందును. తెల్లనియలంగు పంజులు పొందును. తెల్లని భాగ్యములున్న మాతాది ఫలములున్న పుష్కరిక పండును. భాగ్యములకు నిర లభికమును. అంతి బంగారు రత్నములు మంగల ప్రవృత్తియు పుష్కరికా నొరకును. ముందటి పంజుగూడ తగ్గును. మంత్రినిబట్టి కొంచెముగ్నిభయమున్న ఇతర గొంగములబట్టి యు భయమున్న గలుగును. రహస్యపుటకు భయము పొందును. శ్రీశ్రీ లెం మెదలు బంగార వజ్రము ప్రాప్తి క్రమాభ్యున్న, ముగ్ధి గొంగ మెదలు మాఘ బంగారముకు పశ్చాదప్రతి నుడువభ్యున్న, కార్తిక బంగారము నుంభావ్రాసేతియై ప్రకళియన్న, మాడుతూతుల వర్షమున్న, గది పీఠముల పంటయు గలుగును.

స్వస్తి పర్యేషం నమస్తేనమంగళాని భవంతు. శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

ఉష్ణ దేవతా ప్రార్థన

వాగీశాద్వాన్మనసస్సర్వాత్మానా ముపక్రమే,
యం సతాత్మకకృత్యాన్మృత్యుప్రమమహి గజాననమ్
అదింత్యావ్యక్తరూపాయ విద్మదాయ నుజాత్మనే,
సమస్త జగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణే నమః.
బ్రహ్మణ విశాసపాత్రే సుతేశ్వరం
గ్రహస్థవాప్యర్కమఖాన్ మహాత్మనః,
ఋషీన్ దివరాధిపతీన్ దివకపః
పుణ్యాత్ ప్రపద్యే కరణం ప్రతిగ్రహమ్.

సంవత్సరాది దినసకృత్యము

అబ్బాదో బంధుసంయుక్తో మంగళస్సాన మచరేత్,
వస్త్రే భార్యైర్దేహీ మలంకృత్యై కతే మృది.
విఘ్నేశం భారతీం భేదాన్ దైవ్య మభిప్రాయవ,
సంవత్సరఫలం సమ్యక్ కృత్వా విప్రాన్ సమర్పయేత్.

అబ్బత్రయ నిరూపణం

అగ్నిదేవతే చాంద్రమానాభ్యో గ్రాహ్యః. శేషదలస్య దక్షిణ
క్షేత్రపరమానాభ్యో గ్రాహ్యః. వింశ్యస్తాత్తర క్షేత్రార్థస్య త్యమా
నాభ్యో గ్రాహ్యః. పర్వత సురూదయవత్. గ్రాహ్యః. చాంద్రసౌర
మానాభ్యం ఈశ్వరసంవత్సరః. బార్హస్పత్యమానేన అబ్బాది ఫాల్గున
బ ౬ వీ దివాభి సంవత్సరః. తదుపర్యవృత్తిం వికృత సంవత్సరః.
సురూదయవత్ గ్రాహ్యమాభ్యః. అస్య సమస్తకార్యభిజన్య పర
శ్రీశిష్యాత్త్రైవిక్రకార్యమయవత్త్రయోతివ్యవహర శేషసూతస్య
పుష్కర్యంత తాదాత్మకః. ౧౧౫౧౮౦౩౮౩౮ కల్యాణి ౫౦౩౮ తాది
నానాభి. ౧౮౫౧ ౧౧౫౧ ౧౧౫౧ ౧౧౫౧. ౧౯౩౭-౪౪. ఫల
౧౩౩౬-౪౪. శ్రీ మాన్వ్యేన్ద్రాత్త్రైమాన్వ్య అద్యబ్రహ్మణ. పర
మాయాత్మత్వంకరిం, అవంతిరం ప్రథమవత్ ప్రథమమాసప్రథమ
వత్ ప్రథమదివసే అగ్ని ౧౩-౪౪ ఘటికా. ౫౪౦.

అస్య సంవత్సరస్య శ్రీరాజాదివిధయః క్రియతే.
రాజా చంద్రః అర్చాధిపత్యంధ్రః
మంత్రి కుజః మేఘాధిపత్యంధ్రః
సేనాధిపత్యంధ్రః రసాధిపా రవిః
సహ్యాధిపత్యంధ్రః వీరసాధిపా నురుః
ధాన్యాధిపా బుధః

పుణ్యసాత్కార్యం. పరీక్షతో నురుః, గంధకృషి. గ్రామపాలకః.
కుజః దైవ్యస్థింధ్రః, పరపాలకాగోపాలః. భూపంసంకేతః. శ్రీ కృష్ణః.
గ్రోహనామితే మేఘః. మేఘః. ప్రాగ్భాతే మేఘస్యాత్మ్యై ఆధికత్ర
యపరిధితిం వర్షం. ఆధికప్రమాణం వృషి మౌజవది స్తీర్ణం శతయోజన
యూత్తరం, అధికస్య రమాణమన తేనమానేన గంగ్యే. ఆధికత్రాహ్మ
నిహ ప్రగతిః ఫలం దుర్భిక్షం.

అథవర్షధాన్యదయో లిఖ్యంతే

శకం ౧౫, ధాన్యం ౭, శీతం ౭, తృణం ౧౩, ఉష్ణం ౧౩,
మామతం ౭, జస్తావృష్టిః ౧౫, జస్తావృష్ణం ౧౫, విగ్రహం ౧౧,
ఉగ్రం ౧౧, పుణ్యం ౧౧, సాపం ౧౧, పరమాంశా ౧౧, వ్యాధ
యః ౧౧, ఉపశమనం ౧౧, ఆచారం ౧౧, సుమ్రవర్తనం ౫, మర
తాది ౭, తాన్వీ ౧౩, శిశోవర్తన ౭, శిశోవర్తనం ౧౧, శిశ

భయం ౭, తన్వీ ౧౩, అగ్నిభయం ౧౩, తన్వీ ౫, మృగ
పదవం ౧౩, మృగశయం ౭, కీలభయం ౧౧, తన్వీ ౭, ౨౧,
మామకోత్పత్తిః ౫, తన్వీ ౧౫, సోమ్యోత్పత్తిః ౧౮, తన్వీ ౧౩,
లోభః ౧౩, మోహః ౧౩, మదః ౭, మాత్సర్యం ౧౧, మోహం ౭,
దుఃఖం ౧౩, భోగం ౧౫, వివేచనం ౧౫, మనోవ్యధ ౧౩, క్వేపం ౭,
ప్రతిష్ఠ ౨౧, అప్రతిష్ఠ ౧౫, ద్యూతం ౭, మత్తత ౧౫, వరా ౫,
స్త్రీయః ౧౧, భాగ్యురాదః ౧౩, భయం ౫, శౌర్యం ౭, దుష్టాగ్ని
హం ౧౩, శిష్టపాలనం ౧౩, సత్యం ౨౧, అసత్యం ౭, విశ్వాసం ౭,
అవిశ్వాసం ౧౧, దయ ౧౩, విద్యయ ౧౫, పరమాం
శా ౨౧, క్షాపం ౩, అక్షాపం ౧౫, కామ్యుగం ౫, విహ
మ్యం ౭, భాగ్యం ౧౩, అభాగ్యం ౧౩, మహాంశా ౧౧,
గోమాయుకృద్ధి ౭, వాళ ౧౬, పద్మకీటకృ ౧౩, వాళ ౧౩, కల
భవృ ౧౩, వాళ ౪, మళకవృ ౧౬, వాళ ౧౦, ముక్కుటవృ ౧౬,
వాళ ౪, వృష్టికృ ౧౬, వాళ ౧౬, పద్మకృ ౭, వాళ ౫, కుక
వృ ౮, వాళ ౫, పికవృ ౮, వాళ ౫, కుక్కుటవృ ౮, వాళ ౮,
పత్రవృ ౩, వాళ ౬, భేనువృ ౩, వాళ ౩, మహిమవృ ౪,
వాళ ౨, మృగవృ ౨, వాళ ౩, రాగవృ ౪, వాళ ౩, ఆశ్వకృ ౩,
వాళ ౬, గజవృ ౩, వాళ ౨, ఉష్ణకృ ౨, వాళ ౬, విషకృ ౨,
వాళ ౫, క్షత్రయవృ ౩, వాళ ౬, బైశ్యవృ ౬, వాళ ౩,
మాదవృ ౨, వాళ ౪, మేఘవృ ౬, వాళ ౬, సంగర వృ ౬,
వాళ ౫, వజ్రవృ ౩, బైదూర్యవృ ౫, వీల ౨, గోమేధిక ౩,
పుష్కరకా ౪, మరకత ౫, మాణిక్య ౫, బిరుదు ౫, మాణిక్య ౫,
మార్గ ౧౧, రవత ౨, తామ్ర ౨, కాంశ్య ౮, లోహ ౮, అయః
౮, శ్రీ ౧౦, కీల ౧౦, రవ ౬, క్షిప్తి ౧౦, వాళ ౧౦, కానివృ
౮, వాళ ౧౮, కుకుత్తకృ ౧౨, వాళ ౧౨, తిల ౧౦, వాళ ౬,
అధిక ౧౦, వాళ ౬, తుభ ౫, తృవ ౧౩, నిద్ర ౧౫, ఆలస్యం
౩, ఉద్యమం ౧౫, కాంతి ౭, శ్రోధ ౭, దండ ౧౫, భేద ౧౩,
రసవిష్కృతి ౧౩, ఫలవిష్కృతి ౩, ఉత్సాహ ౭, మతియః ౭.

అథాబ్బత్రయఫలం నిరూప్యతే.

చాంద్రసౌర మానాభ్యాం ఈశ్వరనామసంవత్సరఫలం
ఈశ్వరాదే స్థిరా త్యేగాః జగదానందవర్ధకా,
అస్యకే నిరతా విప్రాః శ్వస్వమాగ్గరతాః పతే.
ఈశ్వర సంవత్సరమున రాజాని శైర్యవంతులై జగదానంద

వర్ధకు భవనుగ. బ్రాహ్మణులు కర్మనిగులునుదురు. ఇతరులు శ్వస్వ
మాగ్గ వర్తనులై యుందురు. ఈఫలము వింశ్య శేషాచల మధ్యదే
మునకును దక్షిణ క్షేతమునకును వర్తించును. బార్హస్పత్య మానేన
అబ్బాది ఫాల్గున బ ౬, పర్యంతం.

విరోధినామసంవత్సరఫలం

విరోధివత్సరే లోకా పరపురవిరోధినా,
భూరిభూతియతా భూమిః భూరిపాతీసమాకులా.
విరోధివత్సరమున జనులు పరపుర విరోధులై వర్తిం
నురు. ఈభూమి విశ్వవ్యయలతోను ఉదకసమృద్ధితోను కులమాగు
యందును. తదాద్యావత్సరాంతం,

వికృతసంవత్సరఫలం

మన్థంతి తస్మాదాలోకం వికృతద్రవ్యైర్ద్రవ్యై,
వికారా అబ్ధివృష్టిశ్చ వికృతేనైవే ప్రజాయతా.

విశ్వవిపరీతమన లోకమున చోరభయము మొదలగును. ఈ భూమియందు వికారములు జెలువెరుగు. అల్పవృష్టిన్నీ ప్రజలకు లోకపాదయు గలుగును. ఈ ఫలములు బార్హస్పత్యమావమున అనగా వింధ్య కు త్తరదేశములందు వర్తించును.

గురూదయచక్రావృతపాద ఫలం

శ్రావణాదే భరా భారి త్రివక్తవృద్ధిమానవైః,
మనసోఽభివృద్ధ్యైర్హస్యైర్హస్యైర్హస్యైః.

ఈ శ్రావణాదులను ఈ భూమి అభివృద్ధి పస్యైర్హస్య ఫల ఆర్జునతో నిండియుండుటచే పర్వతలయముగా మొదలగును. ఈ ఫలము దేశములకు అనువర్తించును.

అథ రాజాదీనాం ఫలాని

రాజ్య శ్రేష్ఠస్య ఫలం

సోమస్యరాజ్యైర్భిలలోకగోప కల్యాణకార్యాణిగవాంవివృద్ధిః,
వృష్టిః ప్రభూతా బహుసస్యసంపత్త్యైర్జ్ఞానవోవిందతిగోవిదాని.
రాజా చంద్రుడగుటవలన కుభూలు చేపాయట, పశువృద్ధి, సస్యసంపత్తి, లోకహానియు, ముఖము, వృష్టి మొదలగునవి లోకమునకు కలుగును. ఈ ఫలము పాంచాల శారావస్త్రీ వివర్ణదేశములందు వర్తించును.

మంత్రిణాం కుజస్య ఫలం.

పుత్రగ్రామ కవాదీని దహ్యంతే వహ్నివా భృశం,
మందవృష్టిర్హేమ్యధ్యం మంత్రితేమృషిమందహి.

పుత్రగ్రామకవాదులు దహించబడును, పుత్రులు మగ వృద్ధింబుట, యుద్ధభయము మొదలగుఫలములు కలుగును. మంత్రిత్వమువల్ల పాండ్ర కలింగదేశములందు వర్తించును.

సేనాధిపస్య చంద్రస్య ఫలం

వర్షంతిమేఘాన్విజలం ధరిత్ర్యాం అతీతకోక్త ముభిషో జనాశ్చ,
గావో బహుక్షీరదుఘా భవంతి వైవాధిపత్యే మృగలాంఛనస్య.

సేనాధిపతి చంద్రుడగుటచే మంచివర్షము, జనుల కారోగ్యంత, గోవులు ధీరప్రదములై యుండుట మొదలగు కుభూలు సర్వదేశము లందును వర్తించును.

సన్యాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం

జలధాన్యాని సర్వాణి స్థలధాన్యాని యానిచ,
పాంచుభూమిస్తు ఫలితో కుశ్రే సన్యాధిపేనతి.

మాగాని మెట్ట పంటలన్నియు రాసుగ బండును, తెల్ల భూము లందు పంట పొగుండును. ఈ ఫలము భూగర్భరయవన దేశములందు ఎక్కువగ వర్తించును.

ధాన్యాధిపస్య బుధస్య ఫలం

మధ్యవృష్టిర్భందతోయం మేఘా వారేన పీడితాః,
త్రాసస్పర్శ వృషాదాంత బుధే ధాన్యాధిపేనతి.

బుధుడు ధాన్యాధిపతి యగుటచే మేఘములు వాయు పీడితములై సామాన్యముగ వర్షించును. ప్రభువులకు గ్లాని గలుగును. ఈ ఫలమన్ని దేశముల వర్తించును.

అర్హాధిపస్య చంద్రస్య ఫలం

సువృష్టి స్ఫుర్వసన్యావాం అభివృద్ధిర్హేమ్యతే,
మహతీ చార్హ వృద్ధిర్హే చంద్రేర్హాధిపతో నతి.

సువృష్టి స్ఫుర్వసన్యావాం అభివృద్ధిర్హేమ్యతే, మహతీ చార్హ వృద్ధిర్హే చంద్రేర్హాధిపతో నతి.

అర్హాధిపతి చంద్రుడగుటచే దేశములకును మంచి వర్షము సన్యాధివృద్ధి ధరల పెంపున్ను గలుగును.

మేఘాధిపస్య చంద్రస్య ఫలం

సువృష్టిస్ఫుర్వదేవాం ఫలితా ధాన్యబాతయః,
బహుక్షీరప్రదా గావః చంద్రే మేఘాధిపేనతి.

చంద్రుని మేఘాధిపత్యముచే సువృష్టి మంచి పంట పశువులు ధీరప్రదములై వృద్ధిగాంచుట ఆంధ్రదేశమున కలుగును.

రసాధిపస్య రవేః ఫలం

ఘృతతైల గుణక్షేదా యేవాన్యే రసబాతయః,
కూన్యార్జం యాంతి తేనశ్యే మార్శ్యేయతి రసాధిపే.

మాద్యుడు రసాధిపతి యగుటచే నెయ్యి నూనె గోనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలుతగ్గును. ఈ ఫలము కొంకణ మగధదేశములందు వర్తించును.

సీరసాధిపతేర్దురోః ఫలం

భూగీభూవ్యభిలరక్తు మవర్ణధాన్య
కార్యాసదర్శ మమహానిచ చందనంప,
వృద్ధియాయుర్ద్విజగదాస్సభిషో భవంతి
భూమాచ సీరసపతో యది దేశపూత్యే.

సీరసనాయకుడు గురుజెటచే పోకలు, రక్తములు, బంగా రము, ధాన్యములు, దూడి, చర్మములు, పువ్వుములు, మొదలగు ధర్మములు వృద్ధిబొందును. ద్వైలు ముఖము వొండెరు. ఈ ఫలము మాళవదేశమున ఎక్కువగ వర్తించును.

పురోహితస్య శుక్రస్య ఫలం

సర్వసస్యసమృద్ధిస్సాస్త్రి స్తీరియుక్తా సరాధిపా,
నిత్యోత్పన్నతా విప్రా స్మక్తే పాలోహితేనతి.

సస్యవృద్ధి, రాజులకు నైతికవర్తన, బ్రాహ్మణులు కుభకర్మా పక్తులగుట గలుగును.

వరీక్షకస్య గురోః ఫలం

పరీక్షితే సురాచార్యే సర్వసన్యాధిపృష్ఠవృష్టయః,
ప్రజాసురాక మన్యోవ్యం నీరియుక్తాః పరీక్షకాః.

సన్యాధిపత్యములు పొగుండును. ప్రజలు అన్యోన్యమురాగులై యుండురు. పరీక్షకులు నీరియుక్తులై యుండురు.

గణకస్య శీతేః ఫలం

మండేతు గణకే లోకే గణకా మందబుద్ధయః,
తిలమాష కుశుత్థాని ఫలితాని భవంతిచ.

గణకుడు శీనియుటచే తెక్కవారు మందబుద్ధులగుదురు. మువ్వలు, ముతములు, ఉలములు రాసుగ ఫలింతును.

గ్రామపాలకస్య కుజస్య ఫలం

గ్రామాణాం పాలకే భౌమే గ్రామాస్ఫుర్వస్యహ్నిపీడితాః,
మౌర్ధ్వప్రృష్ఠవృష్టి జనితా పీడా స్వాత్మమరా భువి.

గ్రామపాలకుడు మహాజెటచే గ్రామములం దగ్నిభయము, అకలి, కేస్త్ర, వర్ష బాధలున్ను గలుగును.

దైవజ్ఞస్య చంద్రస్య ఫలం

జలధాన్యసమృద్ధిర్హేమ్యతే వృక్షబాతయః,
వానాధాన్య సమృద్ధిస్సాస్త్రి దైవజ్ఞే నివాతయతే.

(శ్రీ) ఈశ్వరనామనవత్సర పంచాంగ వీక్ష

దైవక్షాదు చంద్రుడొటవల్ల మాగానిపంటలు వృక్షవానిలు
యొడలగు పను ప్రఫలమున్న బాగుండును.

వకుపాలకస్య గోపాలకస్య ఫలం

పశువృద్ధిస్సుభిక్షంచ బహుసహస్రస్య సంపదా,
సంపూర్ణత్యగవృద్ధిక్యే గోపాలే పశునామకే.
గోపాలకుడు పశువాడుకుడగుటచే పశువులు చేరి గలిగి ముఖ
మునగుండును. పశ్యాభివృద్ధియుండియు గలలు బాగుండును.

స్థానసంరక్షకస్య శ్రీ కృష్ణస్య ఫలం

గావన్సుభివృద్ధ్యేష యః ప్రదామ్యుః,
గోవులు ముఖముగల వై బాగుగ పాలిచ్చును.

ద్రోణమేఘఫలం

మహాకావ్యసంపత్తి వృద్ధ్యా సమీతా
స్వమస్తా మహీ భూతిగాఢ్యేవ యుక్తా,
యదా బాహులే ద్రోణనామా పయోద
ప్రదా దేవరాజో భవేత్సక్తియోదా.

ద్రోణమేఘము వచ్చినందున రాజులభివృద్ధివౌండునరు. భూమి
యంతయు ధాన్యముతో నిండియుండును, మండిరవ్వు ము కురియును.

బ్రాహ్మణసాక్షులక ఆధికస్య ఫలం దుర్భిక్షం,
త్రాణభకపరిమితన్దం.

మాడుకూముల వర్ష ము, కూము బ్రాహ్మణసాక్షులకునుకుటచే
దుర్భిక్షం.

వర్ష విభాగక్రమః

పక్షభాగా స్వముక్తమ పర్యవేషి తథావత,
ధరత్యాంబ చక్రస్యాం ఏవం వర్ష తిర త్రిధా.

ఏమభాగములు సముద్రమున పర్యవేషించు పరిభాగములుగను
భూమియందు వాలుగుభాగములుగను వర్ష ములు గురియును. త్రిరాధే
కు ముఖితుం స్యాత్.

భూవామాకశంఖఫలం

శంఖకౌశ్యే భూమినామహీ
సుఖం భవతి భూతలే.

"సుఖం"

రవిచారః

ఏతస్మింవత్సరే చైత్రశుక్ల ౩ నామవాసరే ౧౩-౦ సమయే
రవేర్మవప్రవేశాత్తత్ఫలం.

వారఫలం : కుజవాదే త్వన్వర్ణతా.
సమయఫలం : దినాచివ్యేషసంక్రాంతి రవస్థ కలహప్రదా,
గంధి ప్రార్యాత్కాకాలేర్ని భయం ప్రసాద్యతే.
ఇతంఫలం బ్రావిషగౌడదేశేయో ప్రత్యేకం. మేషసంక్రాంతి
వల్ల బ్రావిషగౌడదేశములందు ధరలంతి కలహములు బుట్టును.

అర్ధ్యాప్రవేశఫలం : ఏతస్మింవత్సరే శ్వేతవర్ష ౧౩ నామవా
సరే అనూరాధానక్షత్రే సాధ్యవామనూశే సమయః సే ఉదయాది
౩౬-౩౦ సమయే భాషోర్ధ్యా ప్రవేశాత్తత్ఫలం : —

వారఫలం : కుజవాదే త్వన్వర్ణతా.
సమయఫలం : దినాచివ్యేషసంక్రాంతి రవస్థ కలహప్రదా,
గంధి ప్రార్యాత్కాకాలేర్ని భయం ప్రసాద్యతే.
ఇతంఫలం బ్రావిషగౌడదేశేయో ప్రత్యేకం. మేషసంక్రాంతి
వల్ల బ్రావిషగౌడదేశములందు ధరలంతి కలహములు బుట్టును.

అంశుమాశ్రావతి పక్షి క్రం నావ్యయోశే ప్రయోగిచేత్,
అసాధ్యమి సాధ్యో స్యాత్కర్మం తర్హి వపుష్మతాం.

కర్మఫలం : సుభం.

పమయఫలం : రాత్రాస స్యాభివృద్ధి.

అథమకర

సంక్రాంతిఫలం

ఏతస్మింవత్సర

ప్రవృత్త్యుక్త ౧౩ గుడు
వాసరే ఉదయాది
౩౫ - ౪౬ సమయే
(తతాకాల ప్రయా
దశ్యాం)-మృగశిరావత్తు
శ్రే బ్రహ్మవామయోశే
కాలవాకరణే రవేర్మకర
సంక్రాంతి ప్రవేశాత్త
త్ఫలం.

ద్విముఖం కృష్ణకర్ణంచ మహాపంచ త్రిశేత్రకం,
పప్రవాహం ద్వివాహంచ త్రిగ్ధం శోకహాహం.

సప్తాయోధధరం పూజ్యం యాతం సంక్రమణే స్మృతం,
అప్తవక్రో విజాలాక్షో లంబధూర్ధీర్జనాపికా.

శతయోజన మాన్మత్కం విస్తీర్ణం ద్వాదశ స్మృతం,
ఏవంయాపం సువిశ్లేయం సంక్రాంతే తురువస్యహి.

అస్య తురువస్య మందవామధేమం - విప్రారిప్తం. నింబోదక
స్నానం- రాజ్ఞాం కుభం. విచిత్రవస్త్రధారణం - కుభం భవతి. కుంకు
మగంధం యుక్తం భవతి. వసులే త్తమ్మం- యశోవృద్ధి. రజతాభరణం-
రజతివాసం. తామ్రవాసే భగ్నం- బాహవాసం భక్త్యభావం-
స్వామిభయం. మాతృభయభగ్నం- ప్రదానాంసుఖం. వరాహ
వాహనం- మౌనవాసం. అహియోగం- యుక్తం. శ్వేతచ్ఛక్రిం-
శ్వేతకన్యవాసం. సితపద్మవాసం- కుభంభవతి. ఉత్తరదిగ్వాసం-
విశ్వకాప్తం. అర్ధాచంద్రా ప్రదానాంసుఖం. దుర్భవ్యతీ- రాజ్ఞాం
సుఖం.

పక్షఫలం :

కుక్షపక్షేయదా పుష్కే మకరస్తోదివాకరః,
ప్రవాహం వ్యాధిహార వృహాణాం సమరం భవేత్.
భిషిఫలం : విశ్వేంద్రప్రదం.

వారఫలం :

భృగ్వీందునరుసామ్యేష యదా సంక్రమణే రవి,
సుఖితుం తేమమాకోగ్యం సువృష్టిస్యస్యసంపదా.

పక్షత్రఫలం : విశాధకృత్.
కాలఫలం : విశాచారిప్తం.
లగ్నఫలం : అతివృష్టి.
మాహూర్త ఫలం : మహాహాగ్యం

సంక్రాంతిపుణ్యదే ధాన్యం పల్లద్రవ్యంనవ్యధిదం,
తస్మాత్సృష్టయేన్నేన వర్షద్రవ్యం నివృత్తియేత్.
సంక్రాంతిపుణ్యదే తస్మాత్సంవాసాదీకం కర్తవ్యం.

చంద్రచారః

భరణ్యాదిమగ్నంబల ఫలం - పద్మవృద్ధిః. - శ్రేష్ఠ మక్ష ౧
యోక్తబుధవారఫలం, దుర్భిక్షం. ఆహార మక్ష ౫ యోక్త సోమ
వార ఫలం, సోమవారే జలప్రదా - ఆహార మక్షపక్ష స్వాతియోగ
ఫలం, ఆహారే మక్షపక్షేను నఃపూ స్వాతిఫలంయోతా - నాయనపుర్య
శ్రీ సంవారి ధూమా వీజం నవాపయేత్ - ఆహార మక్షపక్షాహిసోమ
ఫలం, ఏకాదశ్యాంసు మధ్యమా. ఏతిశ్చలచంద్రే బం చాంక్రమానే
ప్రత్యక్షం. ఆస్తిన్నతే గ్రహణం నాస్తి.

అథ కుజచారః

చైత్ర మక్ష ౫ శ్రీ శ్రేష్ఠ బర పరిమళకఫలం :
దశమైకాదశే ఋతే ద్వారితే వా ప్రతిపద,
వక్రమశ్రుముఖం తస్మిన్ పద్మవృద్ధి నివాసం.
విశాఖనిర్వృప్త్యాంతమక్షాం యోగ్యచరః కుజః,
దుర్భిక్షవృద్ధి భయకృదావాహో భువి భూభీజం.
ఇదంఫలం అద్వాది కార్తిక మక్ష ౧౨ పర్యంతం.

బుధచారః

చైత్ర బర పశ్చాద్రవ్యంబుధః, పశువాసం, నిరవీడ, జ్వర
వాధా, యుద్ధభయం. చైత్రాశుమక్ష ౧౧ బుధోదయం, పశుపీదా.

ధాన్యానాం మహార్థతా, యుద్ధభయం. శ్రేష్ఠ బ ౩ బ్రాహ్మణం పశు
పీదా, సుభిక్షం, మహావారిమృత్యువృద్ధి భయం. ఆహార బ ౩ పశ్చా
ద్రవ్యం, మహావృష్టి, ముఖం. బ్రాహ్మణ బ ౩౦ పశ్చాద్రవ్యం, మామ
మద్యాద్యునివృత్తి, చోరభయం ఆతివృష్టిశ్చ. భాద్ర పదమక్ష
౧౫ ప్రాశుదయం, పశువాసం, రాజ్ఞాం యుద్ధభీశావకం. ఆశ్వ
యజ మక్ష ౬ బ్రాహ్మణయం, చోరభయం, ఆతివృష్టిశ్చ.
కార్తిక బ ౩ పశ్చాద్రవ్యం, అశ్వానాంకోగః, ఇన్ధుకాల్యా
భ్యాదీనాం మహార్థతా, - సుభిక్షం, రాజ్ఞాంభయం. మార్గశిర
బ ౩ పశ్చాద్రవ్యం రాజ్ఞాం భయం, వ్యాధి, వృష్టిశ్చ, ధాన్యా
నా మల్బాగతా. పౌష మ ౩ ప్రాశుదయః, సఖం, ధాన్యవృద్ధి.
మాఘ బ ౬ బ్రాహ్మణయః, వ్యవసాయలోకే అబ్బలాభః. ఫాల్గువ
బ ౬ పశ్చాద్రవ్యం, రాజ్ఞాంపీదా, కుంకుమాదీనాం మహార్థతా.

గురుచారః

అద్వాది ఆహార మక్ష ౪ పర్యంతం మకరరాశి స్థిత కరుఫలం :
అశ్రాంతవీజ వాధాశ్రీ త్రాక్షాపశ్యాన్ల వృష్టిశ్చ,
ఏతికోగ భయాన్యశ్చే మకరస్థి కురాప్తితే. ఏతిశ్చృత
కార్తిక మక్ష ౧౧ పర్యంతం మకరాశి స్థితఫలం : శీతవాప
౫తే ధీతితి భూపావనాం మహా, అతిలావృష్టి ర
గ్యగ్రాహీదానిస్యాః ధీతిశ్చరా. కార్తిక మ ౧౧ ప్రభృత్య
త్వంత మకరరా శిస్థితఫలం పూర్వమేవోక్తం

గురువక్ర ఫలం

మకరస్థే యదా శీతా శరోతి వక్రగామితా,
అశోగ్యం కురుతేధాన్యం సమర్థం వాత్రిపంకయః.

నక్షత్రచారఫలం

అద్వాది పౌష మక్ష ౧ పర్యంతం.

ఆహారానక్షత్రయో స్సంచార ఫలం

శీతా పూర్వాశ్రరాహాహ యోగో లోకముఖం మతం;
శ్రీమాపాల్వాయతేవర్తం మానమేకం వ వర్తతి.

ఏతత్సృష్ట్యత్కబ్ధారం శ్రవణధనిస్త్వా నక్షత్రయోస్సంచార ఫలం

శ్రవణేవా నిస్థాయాం వాదలో నడుసంగతే,
సుభిక్షం తేను మశోగ్యం బహుసన్యావ మేదితీ.
భాద్రపద మ ౧౪ శ్రీ మార్గశిర-మ ౯ పరి కుతేనసాకం

గురుచార ఫలం

సుభిక్షం.

గుర్వస్తమయ ఫలం

ఆశ్వవృద్ధి, తిలవృద్ధిశ్చ.

గురూదయ ఫలం

శోగభయం, రాన్యాశ్చృష్ట, వృష్టిప్రదశ్చ.

ఉదయమాస ఫలం

దిత్రమాపకఖండవృష్టి.

అథ శుక్రచార ఫలం

అద్వాదిశ్రేష్ఠ మక్ష ౪ పర్యంతం, స్వర్ణద్వారస్థిత ఫలం-ముఖం
సుభిక్షం. తదాది భాద్రపద మక్ష ౧౪ శ్రీ మేఘద్వారస్థితఫలం

మేఘ వృష్టిః ప్రబానందస్సమర్థం ధాన్యమేవచితదాది కార్తిక మక్ష
౯ పర్యంతం పూర్ణద్వార స్థితఫలం-ప్రబాదుః ఖంజనం నష్టం తదోప
ద్రవమాది శీత. తదాది పౌష మక్ష ౧౧ పర్యంతం రాజద్వార స్థితఫలం-
లోకే భయం భ్రాతృతీయంతరే నివేదయేత్.

తత్సృష్ట్యత్కబ్ధారం పునః.

స్వర్ణద్వార స్థితఫలం

అభిష్టముఖం, సుభిక్షం.

శుక్రాస్తమయమాస ఫలం

వడ్డాసావనీ దుర్భిక్షం చైత్రే శీత వనివాసం.

వక్ష ఫలం

మక్షపక్షేయదా శుక్రస్సమతేత్యస్తమేరివా,
రాజపుత్రపూసానాం మహా విజితి శోచితం.

రాశి ఫలం

శుక్రస్యాస్త్రం మామేషే పర్యధాన్య మహార్థతా.

చైత్రే శుక్రోదయ ఫలం

విధూరి.

నక్షత్రే ఆస్తమయ ఫలం

శుక్రేత్యవ్యాం బ్రాహ్మణవారివోధః.
యదా నైలామాహ వృష్టివా.

నక్షత్రే ఉదయఫలం

ఉదయే భృగసుతః కురుతే-
భృగదయం యదా మరగగర్భ ౫తః ఖుం, సింధుమ,

నకలభూర్తరకర్తృత్వ మందరే
భవతి సర్వవివాక మహామతే.

మూలశీర్షే శుక్రాస్తవలం
భూవయంధం, ప్రజావాం సుఖసంపదః
రాశిఫలం

శ్రీ, ధాన్యవాహి.
మూలాయాం ఆస్తవలం
శుక్రాస్తే రాత్రిసగతి పిష్టాతశేష విగ్రహః,
భర్తృక రాజయద్ధాని మిత్రపక్షేఽన్నివిగ్రహః.
ఫాల్గునమాసే ఉదయవలం
శుక్రాదయాత్వానవమాపివృద్ధిః,
ఆర్ధస్య ధాన్యాం ముద్దేక్షవృద్ధిః.
రాశిఫలం

మీసే సుఖికుం.
నక్షత్ర వలం
జాలంధరేషు దుర్భికుం విగ్రహో రగపంభవః,
మమవ్యగగధే శుక్రాదయే పౌరాస్త్రవిగ్రహః.
శ ని చా రః

అబ్జాద్యావర్త్యరాంతం మిసరాశిస్థిత శనిఫలం.
ప్రమథ్యస్తేషీతికాః ప్రచలతి నమరా మోచితేదస్యతగ్లో
ధీశంకో బుద్ధిభాజాం జనపదిపారగం ఓరితవీ పయోదా,
చంద్రా గ్నామందర్శి గ్రహగణసహితో వాస్తవతా ప్రచంద్రా
శ్చక్రాకారంసమస్తం భ్రమతి జగదిదం మిసగే సూర్యమానా.

ఉత్తరాభాద్రపది శనిఫలం

ఆహిర్యగ్నేయ వాద్యోయానకరాః శ్రీహిరగ్నించ పీదామవ
యాంతి. గ్రంథాంతరే రాశిఫలం.

పృథ్వీ కమ్మమూత్రం ప్రచలతి పవనః కంపతేవాగలోకః
సప్తద్వీపేషు సింహాద్రివరగహాసే సర్వవృక్షదీపహి,
వాహిః పృథ్వీపతిసాం జవపదవిలయో యాత్రీమేమాః ప్రదాశం
చక్రావర్తేస్సమస్తంధ్రమతి జగదిదం మిసగే సూర్యపుత్రే.

శక్రస్తవమయఫలం

మిశ్రహివతియా ధవన్య నజలం క్వాచిద్ధవాసీవరే
సంతాపివృపతిః స్వధర్మవిముఖః పాపి జపః పీడయా,
మందమందసమంసభూపతి రజో మందే ప్రవప్యాలితే.

రా ము చా రః

శ్రీ. వృద్ధిశక్తి యదా రామోర్జ్జితాశ్చ సస్య సంగమః,
తదా జ్ఞాత్యాన కర్తవ్యః సంగమో ఘృతరాససాం.
సంచరాపాన్వయగ్రమ్భ్య మక్షేతాశ్శక్తిస్య నికయః
లాభశ్చ ద్విరహోక్షేయో నిర్మితంకామ్రైభాషితం.

శేతువారః

శోహివాణ్యం అబ్జాది పువ్య బ క పర్యంత ఫలం. శూరసేవ
రాజ్యాం అరిష్టం. తదాద్యావర్త్యరాంతం కృత్తి కాయాం స్థితత్వా
త్కలింగదేశస్య అరిష్టం.

అథ గురుశుక్రయోర్ధ్యవిద్వయః

ఏతత్సంవత్సరే చైత్ర శుక్ల ౧ ప్రభృతి కక్ష ౧౩ పర్యంతం
పశ్చాదస్తమిత శుక్రమాఖ్యః - పునః మార్గశిర ౭ ౧౧ ప్రభృతి
శుక్లాన ౧౬ పర్యంతం ప్రాగస్తమిత శుక్రమాఖ్యః - పావ కర్క
౧౫ ప్రభృతి మాఘ శుక్ల ౧౪ పర్యంతం పశ్చాదస్తమిత శుక్రమాఖ్యః

అథ పుష్యరసిద్వయః

ఏతత్సంవత్సరే కార్తిక శుక్ల ౧౧ భానువాసరే సర్వకునీనాం
కుంభద్రావదీపుమ్మరప్రవేశః.

ఇతి సర్వమాలోచ్య నిర్విర్య ద్వాదశాంకాశికగ్రాహి శ్రీ శ్రీ

అథకందాయ ఫలాని

ఆశ్వ	ధ	శృ	రో	మృ	ఆర్ద్ర	పున	పువ్య	ఆశ్లే	మఘ
౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩
పుష్య	ఉత్త	వా	చిత్త	స్వా	వి	అనూ	తేజ	మా	
౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	
౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	
పూష	ఉష	శ్రవ	ధని	శత	పూభా	ఉభా	రే		
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩		
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦		
౩	౧	౪	౭	౨	౩	౧	౪		

అదికూశ్యే మహావ్యాధిః మధ్యకూశ్యే మహావ్యాధా,
అంత్యకూశ్యే ఫలం స్వల్పం అకూశ్యే నివృణం భవేత్.
విష మేవ్యర్థలాభం స్వాశ్చ సమీతు సమతా భవేత్,
కూశ్యే కూశ్యర్థ మహ్నోతి కంఠాయఫల మిద్యకం.

ఆదాయవ్యయ

	ఆ. వ్య.		ఆ. వ్య.
మేవవ్యక్తియోః	౧౪ ౨	సింహస్య	౮ ౨
వృషభశలయోః	౪ ౧౧	ధవర్త్యయోః	౨ ౧౧
మిథునశయ్యయోః	౧౧ ౮	మకరకుంభయోః	౫ ౫
కటకశ్య	౫ ౮		

సర్వాదాయః ౫౧

సర్వవ్యయః ౪౨

రాజహుజ్జానమానాని

	పూ. ఆ.		పూ. ఆ.
మేవవ్య	౪ ౫	కృత్తికశ్య	౪ ౩
వృషభశ్య	౭ ౫	ధమమః	౭ ౭
మిథునశ్య	౩ ౧	మకరశ్య	౩ ౩
కటకశ్య	౬ ౧	కుంభశ్య	౬ ౩
సింహశ్య	౨ ౪	మిసవ్య	౫ ౬
కర్కాశ్య	౫ ౪		
కుంభాశ్య	౧ ౭		

అథసంవత్సర ఫలాని

ఆశ్వ, పువ్య, స్వాత్యభిజితం	ఆయువ్యం
ధవనీ, ఆశ్రేష, విశాఖ, శ్రవణావాం	అర్ధలాభం
కృత్తిక, మఘ, అనూరాధ, ధనిష్ఠావాం	సుసప్తం

శ్రీ శుశ్రూషామరణవర్సర సంహార వీరి

కొందరి, పూర్వకర్మ, క్షేమ, క్షేమకారణం రాజపూర్వం
మృగణ, ఉత్తరకర్మ, మూల, పూర్వభాద్రాదణం యుద్ధం
అర్ధా, పాత్ర, పూర్వమధా, ఉత్తరభాద్రాదణం భూషణం
పున, చిత్ర, ఉపాధా, కేవలసం, రోగం

**అథవాంద్రా :
చైత్ర మాసమాసయో మానవర్స :**
క్షేమసాధక కారణాభ్యయం కాత్రిక మానవర్స మాసేష సమాప్తం
క్షేమాభాద్రపద పుష్య ఫాల్గున మాసేష ఆత్మర్స :

**అథసారా :
మేష, మిథున, కమర్యుర మాసేష సమాప్తం :
పుష్య, మిథమాసయో రత్మర్స :
కర్కట, సింహ, కన్యా, మూల, కృత్తిక, కుంభమాసేష మానవర్స : శుభమున్ను అనుయాయవకు అనిధిమున్ను గలుగును.**

**అగస్త్యోద యాస్తఫలం
వివేకం గత్యేష్ట : శ్రేష్టభాగ్యదయస్తథా
ఉదయస్త్రయములు రెండును పగలుగుటచే ఉదయమువకు**

నర్సివిషయక కారైవ్రవేళవాహనాదుల చక్రం

ఇంగ్లీషు తేదీ	పాత్ర తేదీ	ది మాసం	వారం	కార్త	సవేకాలం ఘడియ	స్త్రీ. పు వివరం	జుర వివరం	వాహనం	పుము
1937									
18 ఏప్రిల్	౧౩ కల్	చైత్ర శు ౨	మం	అశ్వని	౧౩-౦	పుం. పుం	పాద	జంబుక	అనావృప్తి
26 "	౨౨ "	" బ ౧	సోమ	ధనిశి	౩౩-౫౬	పుం. నపుం	అశ్వని	మామిక	అల్పవృప్తి
10 మే	౫ కల్	" బ ౩౦	"	కృత్తిక	౪౧-౫౮	పుం. పుం	నిర్జల	నర	మధ్యవృప్తి
24 "	౧౯ "	క్షేమాభ ౧౦౪	"	కొందరి	౩౫-౧౮	పుం. నపుం	పాదజల	మేష	అనావృప్తి
7 జూన్	౩ ఆమర్స	" బ ౧౩	"	మృగశి	౩౪-౧౩	పుం. పుం	నిర్జల	నర	అల్పవృప్తి
21 "	౧౬ "	క్షేమ శు ౧౩	"	అర్ధా	౩౬-౩౦	నపుం. స్త్రీ.	నిర్జల	మంకూక	పూర్ణవృప్తి
5 జూలై	౩౦ "	" బ ౧౩	"	పుష్యమ	౪౦-౪౦	స్త్రీ. పుం	అశ్వని	నర	మధ్యవృప్తి
19 "	౧౩ మహారతి	ఆపాది శు ౧౧	"	పుష్యమ	౪౪-౧౫	స్త్రీ. నపుం	పూర్ణజల	జంబుక	అనావృప్తి
2 ఆగష్టు	౨౭ "	" బ ౧౧	"	ఆశ్లేష	౪౪-౫౭	స్త్రీ. నపుం	నిర్జల	మామిక	అల్పవృప్తి
16 "	౧౦ సెప్టెం	కారణ శు ౧౦	"	మఘ	౪౭-౨౦	స్త్రీ. నపుం	నిర్జల	గజ	పర్వతవృప్తి
30 "	౨౪ "	" బ ౮	"	పుబ్బ	౩౭-౪౦	స్త్రీ. పుం	అశ్వని	మేష	అనావృప్తి
18 అక్టో	౮ అక్టో	భాద్ర శు ౮	"	ఉత్తర	౧౭-౨౫	" "	నిర్జల	మహిమ	పూర్ణవృప్తి
28 "	౨౧ "	" బ ౭	ఆది	పాత్ర	౫౪-౪౦	" "	"	జంబుక	అనావృప్తి
౧౩౪౭									
10 అక్టో	౫ అక్టో	అశ్వ శు ౬	"	చిత్ర	౨౫-౫౨	" "	పూర్ణ	మామిక	అల్ప
23 "	౧౮ "	" బ ౪	శని	స్వాతి	౫౦-౧౩	స్త్రీ. పుం	నిర్జల	గజ	పర్వతవృప్తి
6 నవం	౩ కల్	కార్తీక శు ౩	"	విశాఖ	౭-౦	నపుం పుం	నిర్జల	మంకూక	పూర్ణ
19 "	౧౫ "	" బ ౧	శుక్ర	అనూరాధ	౧౮-౭	నపుం పుం	పూర్ణ	మామిక	అల్ప
2 డిసెం	౨౮ "	" బ ౩౦	గురు	క్షేమ	౨౭-౧౪	నపుం నపుం	అశ్వని	గజ	పర్వత
15 "	౧౦ బహుమి	మాగ్ శు ౧౨	బుధ	మూల	౩౦-౩౩	పుం పుం	పాద	మంకూక	పూర్ణవృప్తి
28 "	౨౫ "	" బ ౧౧	మం	పూ మాజ	౩౧-౪౦	పుం నపుం	పూర్ణ	మామిక	అల్పవృప్తి
1938									
10 జనవరి	౮ డిసెం	పుష్య శు ౮	సోమ	ఉ రాహు	౩౩-౫౮	పుం. పుం.	నిర్జ	మంకూక	పూర్ణజల
23 "	౨౧ "	" బ ౮	ఆది	కరణం	౧౭-౧౮	పుం. స్త్రీ	అశ్వని	"	"
5 ఫిబ్రవరి	౪ ఫిబ్రవరి	మఘ శు ౫	శని	కర్క	౪౧-౫౨	పుం. పుం	పాదజల	మంకూక	పూర్ణవృప్తి
18 "	౧౭ "	" బ ౪	శుక్ర	శిశిరం	౫౭-౨౭	పుం. స్త్రీ	నిర్జల	అశ్వ	పర్వతవృప్తి
4 మార్చి	౩౧ "	భాద్ర శు ౨	శుక్ర	పా భాద్ర	౭-౪౩	పుం పుం	"	జంబుక	అనావృప్తి
17 "	౧౩ అక్టో	" బ ౧	గురు	ఉ భాద్ర	౨౭-౨౮	పుం స్త్రీ	నిర్జల	మామిక	అల్పవృప్తి
30 "	౨౬ "	" బ ౧౪	బుధ	కేవలి	౫౪-౮	పుం. పుం	అశ్వని	నర	మధ్యవృప్తి

అన్యతాంజనము అన్ని నోప్పులకు పరమామృతము

పంచాయితీ గమలు

చైత్రమాసము

ఈ మాసమున శుక్ల ౮, ౯, ౧౩ తిథిలు బిది మొదలు ౧౩ తిథి వరకు ఆచారములు స్వల్పవృత్తి గలుగును. బహుళపక్షమున పశ్చిమవారంభమగును.

వైశాఖ మాసము

ఈ మాసమున ప్రథమమున ఉష్ణాధిక్యతయు పశ్చిమవారమున్ను గలుగును. పూర్ణిమ ప్రాంతమున ఖండవృత్తిగను మేఘాదంబరముగ నుండును. బిది మృగశిరా ప్రాంతమున స్వల్పవృత్తియే. కొన్ని ప్రదేశముల వర్షమే యుండును.

జ్యేష్ఠ మాసము

ఇందు శుక్లపక్షమున ఉష్ణాధిక్యతయు పశ్చిమవారము పంచారమున్ను గలుగును. శుక్ల ౧౩ మొదలు ఆర్ద్రా కర్తయందు మొదటి వర్షమందెను గాని బిది మొదలు వర్షానుభూతివృత్తి గలుగును. ఈ బిది వాడు పుష్యగుకార్తై ప్రదేశంబిది మొదలు మంచి వర్షములు కురియును.

ఆషాఢ మాసము

ఈ శుక్ల ౪ వఱకు వర్షమందును. తిరిగి శుక్ల ౧౦ మొదలు మంచి వర్షములు కురియును. శు ౧౫ మొదలు బిది వఱకు ఆపృథ్వ్యుడు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ శుక్ల ౧౧ మొదలు బిది వఱకు పుష్యగుకార్తైయందు ప్రై ప్రకారము మొదలును చివరను నుంచిన వర్షిండును. ఈ బిది ఆశ్లేష యారంభించును. ఈ కార్తై యందు వర్షములు కెక్కిన.

శ్రావణ మాసము

ఈ శు ౧౦, ౧౧ తిథి కార్తై యారంభమగును. ఇందు పర్యంత ప్రాంతములందు శుక్ల ౧౪ వర్షిండును. వడివడములు వెల్లువలై పారి జలశక్తియునున్నాయె పరిపూర్ణ జలప్రారితిమలై తీవ్రమగు. ఈ బిది మొదలు పుష్య కార్తైయందు మొదటి వర్షము కెక్కిన. ఈ బిది మొత్తం ౩౦ వఱకును మంచి వర్షములు కురియును.

భాద్రపదమాసము

ఈ శుక్ల ౮ మొదలు ఆర్ద్రకార్తై. ఇందు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ శుక్ల ౧౪ మొదలు బిది వఱకు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ బిది మొదలు వాస్తవమందు ఖండవృత్తి గలుగును. బిది, ౧౩ ప్రాంతములందు వర్షములు కురియును. (మనురుగ నుండును.)

ఆశ్వయుజ మాసము

ఈ శుద్ధ ౬ మొదలు చిత్తకార్తై యారంభమయి పూర్ణముగ వర్షిండును. ఈ శుక్ల ౧౦ మొదలు ౧౫ వఱకును మంచి వర్షములు కురియును. ఈ బిది మొదలు వ్యాధికార్తైయందు వాయు సహిత మయిన వృత్తి గలుగును. ఈ కార్తైయందు పర్యంత ప్రాంతమున వర్షమెక్కిన. ఈ బిది, ౩౦ ప్రాంతములందు గాలితో గూడినమంచి వర్షములు కురియును.

కార్తికమాసము

ఈ శుక్ల ౩ మొ. విశాఖకార్తైయందు ఆపృథ్వ్యుడు వర్షిం

చును. మేఘాదంబరము కలుగునగుండును. ఈ బిది మొదలు ఆనారాధ కార్తైయందు వర్షము క్రమముగ కన్గును. దక్షిణదేశమున వర్షములు కురియును.

మార్గశిరమాసము

చలి యారంభమగును. కాని ఈ శుక్ల ౯ ప్రాంతమున వర్షము గలుగును. మంచి వర్షమే కురియును.

పుష్యమాసము

బిది ప్రాంతమున వర్షము గలుగును. ఈ శుక్లపక్షమున రెండు మూడు వర్షములు కురియును. అందు ౧౫ ప్రాంతమున తిప్పక కురియునని తోచుచున్నది.

మాఘమాసము

శు ౧౩ ప్రాంతమునను బిది ౩౦ లకు వర్షముండనగును.

ఫాల్గుణ మాసము

శు ౧౩ ప్రాంతములందు వర్షిండును.

ధరణి - మాసఫలములు

చైత్రమాసము

ఈమాసమున ఉష్ణాధిక్యత పెండు, ఫలములు, చెఱకు, చెలము, నువ్వులు, నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు పెరుగును. పశువులకు పిద గలుగును. ప్రజలకు జ్వరరూపాలు గలుగును. బ్రాహ్మణులకు పిద గలుగును. ఈమాసమున శుక్ల పక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు పెరుగును. శు ౧౫ వఱకు బంగారమునకు ధర నిలచియుండును. పశువులకు ధర పెరుగును.

వైశాఖమాసము

ఈమాసమున కుంకుమ, చందనం వస్త్రములు దూడి పిడికిధరలు పెరుగును. లోకమున కలహములు పెరుగును. ఉష్ణాధిక్యత గలుగును. బహుళపక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు పెరుగును. నెయ్యి నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు మాసమంతయు పెరిగియుండును. అపరధాన్యములకు కృష్ణపక్షమున ధర పెరుగును. వెండిబంగారములకు ధరలు నిలుకడలేక యుండును. శు ౬ మొదలు బంగారమునకు ధర పెరుగును.

జ్యేష్ఠ మాసము

ఈ బిది ప్రాంతమున వాయు సహితముగ వర్షిండును. పశు పిద గలుగును. గొప్ప గాలి దుమారములు గలుగును. ఈమాసమున నువ్వులు, ధాన్యములు, కందమాలుములు మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును. కృష్ణపక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు తగ్గును. తక్కిన అన్నిటి కిది ధరలు నిలచియుండును. కలపకు ధర పెరుగును.

ఆషాఢ మాసము

ఇందు జమలు నుఖముగ నుండును. మంచి వర్షములు కురియును. ధాన్యాదులకు ఆపృథ్వ్యుకు ధరలు పెరుగును నిలుకడలేక యుండును. ఈ బిది ప్రాంతమున రెండుకొంబలు ధాన్యపుధర పూర్తిగ పెరుగును. నెయ్యి నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు నిలచియుండును. బంగారు వెండి ప్రతిబట్టలు పిడిధరలు తగ్గును. కలపకు ధరతగ్గును.

వచ్చి యోగములు

చైత్రమాసము

ఈ మాసమున శుక్ల ౮, ౯, ౧౩ లోగాను బ ౩ మొదలు ౧౩ లోగాను ఆచ్యుటచ్చట స్వల్పవృష్టి గలుగును. బహుళపక్షమున పశ్చిమవారంభమగును.

వైశాఖ మాసము

ఈ మాసమున ప్రథమమున ఉష్ణాధిక్యతయు పశ్చిమవారమున్ను గలుగును. పూర్ణిమ ప్రాంతమున ఖండవృష్టిగను మేఘాదంబరముగ నుండును. బ ౧౩ మృగశిరా ప్రాంతమున స్వల్పవృష్టియే. కొన్ని ప్రదేశముల వర్ష మే యుండును.

జ్యేష్ఠ మాసము

ఇందు శుక్లపక్షమున ఉష్ణాధిక్యతయు పశ్చిమవాయు పంచారమున్ను గలుగును. శుక్ల ౧౩ మొదలు ఆర్ద్రా కర్తయందు మొదటి వర్ష ముండును గాని బ ౩ మొదలు వశ్యామకూలవృష్టి గలుగును. ఈ బ ౧౩ నాడు పుష్యగుకార్తై ప్రదేశంబిది మొదలు మంచి వర్షములు కురియును.

ఆషాఢ మాసము

ఈ శుక్ల ౪ వఱకు వర్ష ముండును. తిరిగి శుక్ల ౧౦ మొదలు మంచి వర్షములు కురియును. శు ౧౫ మొదలు బ ౬ వఱకు ఆపృ డపృదు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ శుక్ల ౧౧ మొదలు బ ౧౧ వఱకు పుష్యగుకార్తైయందు ప్రై ప్రకారము మొదటను చివరను మంచి వర్షిండును. ఈ బ ౧౧ కి ఆశ్లేష యారంభించును. ఈ కార్తై యందు వర్షములు తక్కువ.

శ్రావణ మాసము

ఈ శు ౧౦ కి బహుకార్తై యారంభమగును. ఇందు పర్యంత ప్రాంతములందు క్షుద్రవగ వర్షిండును. వడివడములు వెల్లువలై పారి జలశక్తియునున్నాయె పరిపూర్ణ జలపూరితములై తీవ్రము. ఈ బ ౯ మొదలు పుబ్బ కార్తైయందు మొదటి వర్ష ము తక్కువ. ఈ బ ౧౩ మొత్తం ౩౦ వఱకును మంచి వర్షములు కురియును.

భాద్రపదమాసము

ఈ శుక్ల ౮ మొదలు ఆర్ద్రకార్తై. ఇందు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ శుక్ల ౧౪ మొదలు బ ౩ వఱకు మంచి వర్షములు కురియును. ఈ బ ౩ మొదలు వాస్తవమందు ఖండవృష్టి గలుగును. బ ౧౧, ౧౩ ప్రాంతములందు వర్షములు కురియును. (ముసురుగ నుండును.)

ఆశ్వయుజ మాసము

ఈ శుద్ధ ౬ మొదలు చిరకార్తై యారంభమయి పూర్ణముగ వర్షిండును. ఈ శుక్ల ౧౦ మొదలు ౧౫ వఱకును మంచి వర్షములు కురియును. ఈ బ ౪ మొదలు వ్యాధికార్తైయందు వాయు సహితి మయిన వృష్టి గలుగును. ఈ కార్తైయందు పర్యంత ప్రాంతమున వర్ష మెక్కువ. ఈ బ ౧౪, ౩౦ ప్రాంతములందు గాలితో గూడినమంచి వర్షములు కురియును.

కార్తికమాసము

ఈ శుక్ల ౩ మొ. విశాఖకార్తైయందు ఆపృడపృదు వర్షిం

దును. మేఘాదంబరము తఱుచుగనందును. ఈ బ ౧ మొదలు ఆనూరాధ కార్తైయందు వర్షము క్రమముగ తగ్గును. దక్షిణదేశమున వర్షములు కురియును.

మార్గశిరమాసము

చలి యారంభమగును. కాని ఈ శుక్ల ౯ ప్రాంతమున వర్షము గలుగును, మంచి వర్ష మే కురియును.

పుష్యమాసము

బ ౬ ప్రాంతమున వర్ష ము గలుగును. ఈ శుక్లపక్షమున రెండు మూడు వర్షములు కురియును. అందు ౧౫ ప్రాంతమున తప్పక కురియునని తోయచున్నది.

మాఘమాసము

శు ౧౩ ప్రాంతమునను బ ౩౦ లకు వర్ష ముండవగును.

ఫాల్గుణ మాసము

శు ౧౩ ప్రాంతములందు వర్షిండును.

ధరణు - మాసఫలములు

చైత్రమాసము

ఈమాసమున ఉష్ణాధిక్యత పెండు, ఫలములు, చెఱకు, చెలము, నువ్వులు, నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు పెరుగును. పశువులకు పిడ గలుగును. ప్రజలకు జ్వరరూఢలు గలుగును. బ్రాహ్మణులకు పిడ గలుగును. ఈమాసమున శుక్ల పక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు పెరుగును. శు ౧౫ వఱకు బంగారమునకు ధర నిలచియుండును. పశువులకు ధర పెరుగును.

వైశాఖమాసము

ఈమాసమున కుంకుమ, చందనం వస్త్రములు దూడి పిడికిధరలు పెరుగును. లోకమున కలహములు పెరుగును. ఉష్ణాధిక్యత గలుగును. బహుళపక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు పెరుగును. నెయ్యి నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు మాసమంతయు పెరిగియేయుండును. అపరధాన్యములకు కృష్ణపక్షమున ధర పెరుగును. వెండిబంగారములకు ధరలు నిలుకడలేక యుండును. శు ౬ మొదలు బంగారమునకు ధర పెరుగును.

జ్యేష్ఠ మాసము

ఈ బ ౩ ప్రాంతమున వాయు సహితముగ వర్షిండును. పశు పిడ గలుగును. గొప్ప గాలి దుమారములు గలుగును. ఈమాసమున నువ్వులు, ధాన్యములు, కందమాలుములు మొదలగువాటికి ధరలు పెరుగును. కృష్ణపక్షమున ధాన్యాదులకు ధరలు తగ్గును. తక్కినఅన్నిటి కిని ధరలు నిలచియుండును. కలపకు ధర పెరుగును.

ఆషాఢ మాసము

ఇందు జమలు నుఖముగ నుండును. మంచి వర్షములు కురియును. ధాన్యాదులకు అపృడపృదు ధరలు పెరుగును నిలుకడలేక యుండును. ఈ బ ౩౦ ప్రాంతమున రెండుకొంబలు ధాన్యపుధర పూర్తిగ పెరుగును. నెయ్యి నూనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు నిలచియుండును. బంగారు వెండి ప్రతిబట్టలు పిడిధరలు తగ్గును. కలపకు ధరతగ్గును.

మ టైగువ - కవ్య - కేవ్య - ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు - మంగళ
వాద్యము - కలం - పుష్పములు - గొడుగు - చెరుకు - అన్నము - పాలు -
పెరుగు - మాంసము - పొగ వేసిరి - ప్రే - కల్లు - వేసి - యెరుగు - యెద్దు
ములుద్యము - నుట్టము - చలువవస్త్రములు - అశ్రీరేఖ - మొదలైన
మంగళవస్తువులు యెరుగుగా వర్ణనంలేదు. ఇట్లను కలంబును.

వివాహమునకు ముందు మాడవలసిన

కొన్నిపాఠనములు నాడికూటము

వికనాడినక్షత్రములు—శ్యవ, మూల, ఉ-భ, హస్త, ఆర్ద్ర,

పున, కేర, పూర్వా, ఆశ్విని.

మగ్గనాడి నక్షత్రములు—పుష్య, మృగ, చిత్త, ఆనూ, భరణి,

ధనిషా, పూర్వ, ఉ-భా.

అంత్యనాడి నక్షత్రములు

స్వాతి, కృత్తిక, ఆశ్లే, ఉ-షా, విశా, రోహి, మఘ, క్రవ,

రేవతి, ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేనాడియందున్నచో అనిష్టముగల్గును. భిన్ననాడిగలనక్షత్రములైనచో కుభ ప్రదములు.

౨ గణకూటము

దేవగణనక్షత్రములు—అనూ, పున, మృగ, క్రవ, రేవ, స్వాతి,

ఆశ్వి, హస్త, పుష్య.

రాక్షసగణనక్షత్రములు

మఘ, ఆశ్లే, ధని, శ్యవ, మూల, కేర, కృత్తి, చిత్త, విశా.

మనుష్యగణ నక్షత్రములు

పూ-భ, ఉ-భ, పూషా, ఉ-షా, పూర్వా, ఉ-భా, రోహి, భర, ఆర్ద్ర,

ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేగణమందున్నచో, అర్థింతావరకులై యుండును. ఒకటి దేవగణమునానిది రెండవది మనుష్యగణమునానిది అయినయెడల పామాన్యమైన అనురాగముగల వారగుదురు. ఒకటి రాక్షసగణమునానిది, రెండవది మనుష్యగణమునానిది నను, దేవగణమునానిది నను, అశుభకరము.

౩ యోని కూటము

ఆశ్వి, కేర-ఆశ్వము స్వాతి, హస్త-మహిమము ధని, పూర్వా-

సింహము భర, రేవ-గజము కృ, పుష్య-మేక క్రవ, పూషా-రోహి ఉ-షా, అభి-ముంగిన రోహి, మృగ-సర్పము శ్యవ, ఆనూ-రేడి మా, ఆర్ద్ర-మక్క పున, ఆశ్లే-పిల్లి మఘ, పూర్వ-మలక చిత్త, విశా-వాక్రము ఉ-భ, ఉ-భా-గోవు ఇందు పరస్పర చైరముగల వేదనగా ౧ ఆశ్వమహిమములు ౨ గజసింహములు ౩ రోహిమేకలు ౪ ముంగినములు ౫ రేడి, మక్కలు ౬ పిల్లిమలకలు ౭ గోవాక్రములు. వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును పరస్పరచైరము గలవాటిలో చేరినయెడల వారల కనిష్టము. అనగా వధూనక్షత్రము గజమున్న వధుని నక్షత్రము సింహమున్న అయినచో వారలకు, అశుభకరము. ఇట్టి అన్నిటికి తెలియకలెనా. రెండును ఏకవాతీయములైనచో అర్థింతావరకులై యుండును.

గ్రామార్చణం

గ్రామనక్షత్రం మొదట యజమాని నక్షత్రంవరకు లెక్కించగా, మొదటి ౫ కు ఫలము ధనలాభం తదాది ౩ ధనవాశం. తదాది ౫ ధనవృద్ధి. తదాది ౬ వారిద్ర్యము, తదాది ౧ ప్రాణహాని తదాది ౪ సంపన్ను. తదాది ౨ ధనవ్యయము, తదాది ౧ ధనలాభం. తదాది ౧ ధనవాశం - అని ఈ తీరిగా ఫలముల వెదగవలెను.

అశోచ ప్రకరణము

శివు ప్రాణములో పుట్టి వాభిచ్ఛేదనకు పూర్వమును మరలము సోదాసని తల్లికి పదిదినములు మృతాశోచమున్నూ, తండ్రికి సోదరులకు భ్రాతులకు మామదినములు బాతాశోచము, మృతాశోచము స్నానమాత్రముననే శుద్ధి. మృతప్రవనమైనను, వాభిచ్ఛేదన మయిన తరువాత శివు మరణించినను తండ్రికి సోదరులకు భ్రాతులకు సంపూర్ణ బాతాశోచము. మృతాశోచము స్నానమాత్రం తల్లికి చక్రాత్ర మృతాశోచము, పదిదినములలోపల శివు మరణించినయెడల భ్రాతులకు తల్లితండ్రి సోదరులకు బాతాశోచము జననాది శేషములో శుద్ధి. మృతాశోచము స్నానమాత్రము. చింతజననపర్యంతం భ్రాతులకు స్నాన మాత్రము. చూడాకర్మ పర్యంతం ఒకదినము ఉపనయన పర్యంతము మామదినము బాతాశోచము. వివాహమైన స్త్రీ తండ్రియంటి మరణించిన తల్లితండ్రి సోదరులు పెండ్లికాని పడుచులకు మామదినములు ఆశోచము. పెండ్లియైన స్త్రీ తల్లిదండ్రుల మరణమునందు చక్రాత్రములోగా త్రిరాత్రాశోచము పట్టవలెను. సోదరి సోదరులకు స్మిధానా స్మిధానములయందు త్రిరాత్రాశోచము. మాతామహామాతామహీలు నీనతల్లి పెల్లిలు మేనమామ మేనత్త బ్రోహిగ్రుడు మేనల్లుడు నీనతల్లి పెల్లినిడ్డలకు మేనత్త మేనమామనిడ్డలకు పురుష.

పర్యాయములో స్మిధానమును త్రిరాత్రం. గ్రామాంతరమునందు పక్షిణి. పక్షిణి కాలాశ్రమమును గ్రామాంతరమున వింటే పక్షి, యితే ఆపగలు రాత్రియితే ఆరాత్రిఉండిస్నానం. మేనమామ భార్యకు స్మిధానంలో పక్షిణి, ఆశ్విధానంలో స్నానం. భార్యపుంసగా సంతానంపుంసగా అస్త్రమాములు మరణించినయెడల స్మిధానమును మామదినములు. ఆస్మిధానమును పక్షిణి, భార్య, సంతానములేనియెడల సోదాశ్రమమున బాతాశ్రీ. ఆస్మిధానమున స్నానం. సవతితల్లి సోదరి సోదరులు మరణించినపుడు / మహిమమునందు ఒకదినము. దేవాలయమును స్నానమాత్రం. సవతికూతురు మరణించినపుడు సవతితల్లి కొకదినము, సవతితల్లి పోయినపుడు మరణముకి కొకదినము ఆశోచము. చూరమందైనయెడల స్నానమాత్రో సరి. అల్లునిమరణము సమీపమునందు జరిగినయెడల అత్తమామలకు మామదినములు. గ్రామాంతరముందు పక్షిణి, భ్రాతులకు దశావసంతరముందు మామమామములవరకు మామదినములు, ఆయమాసములవరకు పక్షిణి, సంవత్సరపర్యంతం ఒక రాత్రి ఆశోచము. మరలను అష్టయున్నయెడల అతిక్రాంతాశోచము లేదు. త్రిరాత్ర భ్రాతులకును త్రిరాత్రాశ్రమమును స్నానమాత్రమే. సోదరిభర్తకు స్మిధానమున పక్షిణి, ఆస్మిధానమున స్నానం.

తల్లిదండ్రులు చనిపోయినపుడు వారికి క్రీతక్రియలు జరగనియెడల కామ క్రీతక్రియందు కొలములో నెక్కును చిన్నను ౧౦ ది

అనగా పక్షి 3 క యామమును విని 2 పక్షములు మృత
కొనియు చచ్చినవేను. చిరమదినాష్టమయామ నవగా, మూర్త్యంత
తూర్వమున పోక బ్రాహ్మమృతిని విని 3 పక్షము లాకొనెను.
భృగ్భృగికా పక్షపంబునయును లాభాకర వానింబడియుండగా
తనకొక మృతాకొనెను వచ్చినను మృతాకొనెను పక్షి లాభాకొనియు
చచ్చినవేను.

[illegible]

అం	పాదము	మంగళ	పాదము	మంగళ	పాదము	మంగళ
పాదము, మంగళము, పాదము, మంగళము.	శ్రీమం, పాదము, మంగళము, పాదము.	పాదము, మంగళము, పాదము, మంగళము.	పాదము, మంగళము, పాదము, మంగళము.	పాదము, మంగళము, పాదము, మంగళము.	పాదము, మంగళము, పాదము, మంగళము.	శ్రీమం, పాదము, మంగళము, పాదము.

కంఠము-శ్రీకృష్ణ, కుడిభుజము-అశ్వత్థము, ఎడమభుజము-ప్రేమ
 పంగమము, కుడిమంటయి-కీర్తి, ఎడమంటయి-శోగము, ప్రసవము
 కృష్ణము-శోగము, ముఠము-ధ్యానాభిమతి, శివము, శాంతి, శాంతి-శాంతి
 ము, ప్రేమ-మమము, మోక్షము-మోక్షము, విష్ణు-విష్ణుము,
 నాథు-ధనవర్ధయము, లింగము-దాత్రిప్రము, అట్టుకొన-మృత్యువు,
 ముఖ-శివము-మమము శోగము-మమము మమము మమము

దక్షిణిభాగములయందు మరగాము-దోషముకాంతి
కో, కృ, మృ, భూ, ఉత్తర, దిక్త, వికా, ఉపా
రతి యా పక్షక్రమలందు, మృతికొందినతావును 3 మాసముల
వరకు, కవి, బ్రాహ్మ, శూద్ర, కేర, కేరి, యా పక్షక్రమలందు మృతి
కొందిన తావును 2 మాసములవరకు పాగువేయవలెను. ౧౨-౬-౩-
౧౧-౧౨-౩-౩-౩ ఈ ౪ తిథులయందును, కుక్ర, కేరి, ఆది, సుం
కవానములయందును, మృతికొందినయెడల కాంతిచేయవలెను.

పేరు	గ్రామములు	గంటలు	రాం	రాం
			పు. సేతులు	పు. సేతులు
మేడము	౪-౨౩	1-45	౩-౪౧	1-18
వృషభము	౫-౨	2-1	౨-౨౧	0-58
వింధనము	౫-౨౪	2-12	౪-౨౪	1-46
కర్కటము	౫-౩౦	2-12	౧-౧8	0-81
సింహము	౫-౧౫	2-7	౩-౪౧	1-28
కన్య	౫-౧౫	2-6	౨-౨౭	0-59
కూరి	౫-౨౫	2-10	౪-౨౦	1-44
వృశ్చికము	౫-౩౩	2-18	౧-౧౫	0-81
ధనుస్సు	౫-౧౬	2-6	౩-౩౧	1-24
మకరము	౪-౩౮	1-52	౨-౧౦	0-52
కుంభము	౪-౮	1-88	౩-౧౫	1-19
మీనము	౪-౨	1-87	౦-౫౬	0-28

అథ వాస్తుపురుష స్థితిః

భూద్రవద, ఆశ్వయుజ, కార్తికమాసములందు తూర్పు తీరస్సుగాను, మార్గశీర్ష, పౌష, మాఘ మాసములందు దక్షిణ తీరస్సుగాను, ఫాల్గుణ, చైత్ర, వైశాఖమాసములందు పశ్చిమతీరస్సుగాను, శ్రేష్ఠమాసార్ధరాత్రు మాసములందు దుత్తరతీరస్సుగాను ఏడవ ప్రక్కను కేయనించుచుండును. కాన ఆరవిద్యుప్తి ప్రసరించిన దిక్కునందును పాదములన్న దిక్కునందును, గృహము కట్టవలెను. ఇది మాసవాస్తు. దినవాస్తు శూర్యోదయం మొదలు పగలు వాలురుకాముల యందున్న, ఉత్తరదిక్కు - మొదలుకొని వాల్మీకిలయందున్న ఏడవప్రక్కను పరుండును. రాత్రియందున్న ఈ ప్రకారమే పరుండును, అతని తీరము పాదములన్న దిక్కులయందున్న, మానుచున్న దిక్కులయందున్న యిల్లు కట్టరాదు.

గండపురుషస్థితి

గండపురుషుడు కార్తిక, ఆషాఢ, ఫాల్గుణ, వైశాఖమాసములందు అకాశమునను, మాఘ భూద్రవద, చైత్ర ఆశ్వయుజమాసములలో పాతాళమునను, శ్రేష్ఠ, క్రామ, మార్గశీర్ష, పుష్యమాసములలో భూమియందును ఉండును. రవీంద్రునను ప్రమాతి మొదలుగు నది సంధించినపుడు గండపురుషుడు భూమియందుండెనేని దోష మధికమునటచే విశేషకాంతిచేయవలెను. మిగతకాలములో దోషము సామాన్యము.

స్త్రీ ప్రథమరజస్సుల ఆయిన తిథులుః నక్షత్రములుః

వాని గుణదోషములుః

తిథులుః పాడ్యమియందు మహాపాపియను, విదియయందు పుత్రవతియను, తేయియందు శౌభ్యవతియను, చవితియందు వృష తియను, పంచమియందు కభ్రతరాలును, షష్ఠియందు వికృత సింహాశీయను, సప్తమియందు మధ్యస్థురాలును, అష్టమియందు వికృతసంచారిణియను, నవమియందు విశేషకప్తియను, దశమియందు పుత్రవతియను, ఏకాదశియందు కుచి కలదియను, ద్వాదశియందు పదలను దూషించునీయను, త్రయోదశియందు పుత్రవతియను, చతుర్దశియందు కోపనయను, పూర్ణిమామావాస్యలందు దుష్టచారిణి యను అనును.

నక్షత్రములుః ధరణి, ఆశ్రేమ, పుష్య, పూష, పూర్వా

నక్షత్రముల ౧-వ పాదము భర్తృనాశనము, ౨-వ పాదము పుత్ర నాశనమును, ౩-వ పాదము ధననాశనమును, ౪-వ పాదము అశ్వమును గలిగించును. మరియు కృత్తిక, ఆర్ద్ర, పున, మఘ, శ్రేష్ఠ యీ నక్షత్రములయొక్క ౧-వ పాదము మంగళము గలిగించును. రెండవపాదమునైన ౨౫ నరకు భోజనము పెట్టవలెను. ౩, ౪ పాదములందును, అది, మంగళ కలివారములయందును, దుష్టకాలములయందు, దుష్టతిథులయందును దుష్టయోగములయందును రజస్సుల ఆయిన మొదల యథావిధిగా కాంతి చేయవలెను.

పురస్కృతదోషము

నూరవ తనువు, గర్భిణీస్త్రీ, శిశుపాత యగు స్త్రీయును కుక్రుడు తూర్పుదిక్కున నున్నపుడు పశ్చిమదిక్కునంది వాయవ్య దిక్కునకు ఉత్తరమునకు ఈశాన్యమునకు తూర్పుదిక్కునకు ప్రయాణము చేయగూడదు. పశ్చిమదిక్కునందు కుక్రుడున్నప్పుడు తూర్పుదిక్కునందిఅగ్నేయమునకు దక్షిణమునకు నైఋతిదిక్కునకు పశ్చిమమునకు చెల్ల గూడదు. ఈపురస్కృతదోషము ఏకగ్రామముందు, దుర్భిక్షముందు, రాజవిద్యరము వచ్చినపుడు, వివాహమునకు తీర్థ యాత్రలకు చెల్లినపుడు దోషముకాదు. భారత్యా జాగిరస శ్చి గ్వత్రి కర్మ కాశ్యప వాస్థివ గోత్రజాలవారిని పురస్కృతదోష మెప్పుడును బాధింపదు.

గ్రహప్రవేశ విషయమైన చక్రములు

వృషభచక్రం విభాగం		కలహచక్రం విభాగం	
౩ మృగశ్చ	౪ ఆర్ద్రకృత్	౧ కృత్తిక	౪ కర్కాటక
౪ దుర్వశా	౪ ధాన్యం	౪ ప్రవాహ	౪ గర్భాశ్రయం
౪ కైరవం	౩ సంపద	౪ ఆభయం	౩ శివం
౩ ప్రమణం	౩ పశువృద్ధి	౪ ధాన్యం	౩ శతాయు

వాదచ్ఛాయవలన పొద్దు తెలుసుకొను వద్ద ౩ మేషము, కన్య 4 కుల, వివాహం, 4 వృషభము, సింహము, ౩ కృత్తికం, మంథం, ౩ విశునము, కటకము, 2 ధనుస్సు, మకరం, 2

సాయకసూర్యుడు ఏరాశిలో నుంటే ఆరాశి తాలూకు ఈ ప్రవేశములను పాదచ్ఛాయలలో మేషుది 6 రాసులలో కలుపుటయే, కులాది 6 రాసులలో తీసివేయటయే చేయుచున్నట్లును భాజక మగును. అదిననుంచి దివార్ధము 7 చే నుడించగా న్నట్లుమగు భాజ్యమగును. ఈ భాజ్యమును భాజకముచే భాగించగా లబ్ధము ఘడియ విధుడియలు అగును. ఇది మధ్యాహ్నములోపల గడవినవియు, మధ్యాహ్నమునంతరమందు కేసించినవియు కాగలవు.

తిథివార విశేషములయందు చేయగూడని వస్తువులు.

పప్రమివాదు, తెలసేక, నీలచంద్రభారణ, ఇతరులలో కల హింయలు, రాగిపాత్రతో నీరుతాగుట చేయగూడదు 1, 6, 11 ఈ తిథులయందు, కలంటు (అర్ధగంగవము) కూడదు. 3, 9, 14 ఈ తిథులయందు, తేరము చేయించుకొనగూడదు. 4, 8, 13 ఈ తిథులయందు, శూద్రులు మాంసభక్షిగ చేయకూడదు. 5, 10, 15, 30 ఈ తిథులయందు, స్త్రీని నేనింపకూడదు. అతివారము అర్ధగంగవమున్న; మంగళవారమున తేరమున్న; బుధవారమున స్త్రీ నేనయే కూడదు. చిత్ర, వాస్త, శ్రవణ వక్షత్రము లందు తెలమును వదలవలెను. మఘ, కృత్తిక, శిఫ, శుక్ర; ఈభా లందు స్త్రీని నేనించకూడదు. అష్టమివాదు కొబ్బరికాయను, నవమి వాదు (పాత) ఆననకాయను, దశమివాదు పొట్టకాయను, ఏకాదశి వాదు అనుములను, ద్వాదశివాదు శెనగలను, త్రయోదశివాదు వంకాయనున్న భక్షించకూడదు.

శ్రీ ఈశ్వరనామసంవత్సర పంచాంగ కీర్తి

శంకుస్థాపనాది ముహూర్తములకు శుభమైన తిథి వార నక్షత్రములు

ముహూర్తముల పేరు	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు	వి శేషవిధులు
శంకుస్థాపనము	3-3-2-00-03	బు-గు-శు	రో-మృ-హ-శ-ఆనూ-ఉఫ-పుష్య-శ్ర-పున-ధ-శ-ఆర్య-స్వా	మృ-కర్క-కుం-మీ	విశుద్ధి, అష్టమశుద్ధి
గృహప్రసేదము	3-3-2-00-03-02	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-స్వాది-ఆనూ-శ్ర-ధ-శి	మృ-కుం-మీ-క-ధ-మి	అష్టమ, చతుర్థశుద్ధి
నివేదము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-ఉఫ-హ-స్వా-ఆనూ-మూల-ఉప-శ్ర-శి-ఉభా	మృ-మి-కర్క-సి-గు-ధ-మి-మీ-క	లగ్న శుద్ధి
గర్భాధానము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	రో-ఉఫ-హ-స్వాది-ఆనూ-ఉప-శ్ర-శి-ఉభా-శి-ఉభా-శి-మి-మి	మృ-మి-క-సిం-కు-ధ-మి-కుం-ధ	లగ్న శుద్ధి-ప ప్రమమందు పాపగ్రహములు శేకుం డము-పునర్వకర్ణము
పుంసవనము	3-3-2-00-03-02	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-హ-చి-స్వా-ఆనూ-మూల-ఉప-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	మే-ధ-మి-మి	నవమిశుద్ధి-మూడవ మాసము
సేమంతము	3-3-2-00-03-02	ఆ-మం-గు	ఆర్య-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-హ-చి-స్వా-ఆనూ-మూల-ఉప-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	మే-ధ-మి	క-ల-ల-మాసములు-నవమి శుద్ధి
పాతకక్షమ	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	రో-ఉప-హ-స్వా-పున-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి-ఆర్య-హ-పుష్య-ఆనూ	మృ-కుం-మి-క-ధ-మి-న-కుం-ధ	అష్టమశుద్ధి
నామకర్ణము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-ఉఫ-ఉప-ఉభా-స్వా-పున-శ్ర-ధ-హ-పుష్య-ఆనూ	మృ-కుం-మి-క-ధ-మి-న-కుం-ధ	అష్టమశుద్ధి
అగ్నిహోత్రము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-మృ-ఉఫ-ఉప-ఉభా-పున-హ-చి-స్వాది-చి-ఆనూ	మృ-మి-కర్క-శి-మి-ధ-మి	3-3-2 మాసములు శుభము-అష్టమశుద్ధి
అష్టమశ్రావణము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-ఉప-ఉభా-హ-చి-స్వా-ఆనూ-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	మృ-మి-కర్క-క-కుం-ధ-మి	పురుషులకు-ల-ల-00 మాసములు, స్త్రీలకు 2-3-00-మాసములు, శుభము, విశిష్టము, లగ్నములు-గ్రహములు శేకుం డము
కర్కశ్రావణము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-మృ-పుష్య-హ-చి-స్వాది-ఆనూ-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి-ఉప-ఉభా-శి	మృ-మి-కర్క-క-కుం-ధ-మి	ల-ల మాసములయందు శుభము-అష్టమశుద్ధి
శ్రావణము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-మృ-పున-పుష్య-హ-చి-స్వా-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	మృ-మి-కర్క-క-కుం-ధ-మి	ఉత్తరాషాఢ-పునర్వ-మాసము
అశ్విన్ శ్రావణము	3-3-2-00-03	సో-బు-గు-శు	ఆర్య-పున-పుష్య-హ-చి-శ్ర-ఆనూ-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	మే-కర్క-కుం-మి	ఉత్తరాషాఢం, 2-వ పం అష్టమశుద్ధి, మ-మి-న-పునరామలయం దుండగా
విద్యాప్రసేదము	3-3-2-00-03-02	ఆ-సో-బు-గు-శు	ఆర్య-మృ-ఆర్ద్రా-పున-పుష్య-ఆ-పూ-పూ-హ-హ-చి-స్వా-ఆనూ-మూల	మే-కర్క-కుం-మి	అనగ్ని మునియులను విడిచి ముప్పవతన. శిస్త్రవిద్యాభ్యాసమునకు-ఆది-మంగళ వారములు శుభము
ఉపవేదము	3-3-2-00-03	బు-గు-శు	ఆర్య-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉఫ-ఉప-ఉభా-హ-చి-స్వా-శ్ర-ధ-శి-ఉభా-శి	పాపగ్రహములు శేకుం డమును లగ్నము	అష్టమశుద్ధి-లగ్న మందు పాపగ్రహములు శేకుం డము-పునర్వకర్ణము

[illegible]

పంచకమును తెలిసికొను పద్ధతి

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు తిథి సంఖ్యయనను, ఆదివారము మొదలు

అవ్యతయోగములు

- అల్లి శా-ఉత్తర-ఉపా-ఉభా-హస్త-రేఖ-శ్రేణ-మూల
సోమ్య-స్వాతి-రేఖ-పున-శ్రేణ
మల్లి శాహ్-మూల-అశ్వి-ఉప-ఉపా-ఉభా
మల్లి పూపా-పూప-పూభా-శ్వ-ఉప-ఉపా-ఉభా
మల్లి అశ్వి-పుష్య-స్వాతి-మ
మల్లి మూ-హ-రే-అనా-స్వా-ఉప-ఉపా-ఉభా
శోమ-స్వా-శ్వ-రే-శ్రేణ

మరణయోగములు

- అని అనూత్వము-విశా-ధని
 పోలి విశా-కృష్ణము-పూ-భా-ఉపా
 మం|| కళ-అర్చి-విశా-పూ-భా
 బా|| ధని-మూ-ల-అర్చి-పూ
 ను|| మ-ర్-కళ-అర్చి-విశా-పూ-భ
 ను|| పూ-ధని-అ-ర్చి-కళ-అర్చి-మ
 కలి ఉప-పూ-విశా-పూ-భా-ఉపా-భా-ఉ

గౌరీసంచాంగము కాలము ౧-కి గడిమలు 3౪. ఘంట ౧, నిమిషములు 3౦.

పగటిమహారములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉత్తరము	శోగం	విషం	ఉత్తరము	శోగం	విషం	
౨	బాధం	నిమిషం	ఉత్తరము	విషం	బృహం	ఉత్తరము	
౩	విషం	ఉత్తరము	బృహం	ఉత్తరము	బృహం	ఉత్తరము	
౪	ఉత్తరము	బాధం	నిమిషం	ఉత్తరము	బాధం	ఉత్తరము	
౫	బాధం	బృహం	ఉత్తరము	శోగం	ఉత్తరము	బాధం	ఉత్తరము
౬	నిమిషం	ఉత్తరము	ఉత్తరము	ఉత్తరము	విషం	విషం	బాధం
౭	ఉత్తరము	బాధం	విషం	విషం	విషం	విషం	విషం
౮	విషం	విషం	బాధం	ఉత్తరము	ఉత్తరము	బాధం	

రాత్రిమహారములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	విషం	శోగం	బృహం	బాధం	విషం	ఉత్తరము	విషం
౨	ఉత్తరము	బాధం	ఉత్తరము	శోగం	శోగం	బృహం	ఉత్తరము
౩	బృహం	విషం	విషం	విషం	విషం	విషం	విషం
౪	శోగం	ఉత్తరము	బాధం	ఉత్తరము	బాధం	బాధం	ఉత్తరము
౫	విషం	శోగం	శోగం	విషం	ఉత్తరము	విషం	విషం
౬	బాధం	ఉత్తరము	బాధం	బాధం	బృహం	విషం	శోగం
౭	ఉత్తరము	విషం	ఉత్తరము	విషం	బాధం	ఉత్తరము	ఉత్తరము
౮	శోగం	బృహం	విషం	బాధం	ఉత్తరము	విషం	బాధం

సప్తగ్రహములు ద్వాదశస్థానములయందునునునపు వీచ్చెడి గోచారఫలమును తెలియజేయు చక్రము.

గ్రహములు	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవి	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
బుధ	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
శుక్ర	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
మంగళ	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
గురు	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
శని	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
రాహు	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం
కేతు	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం	శుభం

ప్రయాణమునకు

తిథిశూల, వారశూల, నక్షత్రశూల, లగ్నశూలలు

నక్షత్రము	తిథి	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు
అశ్విని	౧, ౩	శని, సోమ	శ్రవణ	మిథునము
భరణి	౨, ౪	శని, బుధ	మృగశిర	మిథునము
కర్కాటకము	౩, ౫	శని, గురు	ఆర్ద్ర	మిథునము
రేవతి	౪, ౬	శని, శుక్ర	మృగశిర	మిథునము
అశ్విని	౫, ౭	శని, శుక్ర	మృగశిర	మిథునము
భరణి	౬, ౮	శని, బుధ	మృగశిర	మిథునము
కర్కాటకము	౭, ౯	శని, గురు	మృగశిర	మిథునము
రేవతి	౮, ౧౦	శని, శుక్ర	మృగశిర	మిథునము
అశ్విని	౯, ౧౧	శని, బుధ	మృగశిర	మిథునము
భరణి	౧౦, ౧౨	శని, గురు	మృగశిర	మిథునము
కర్కాటకము	౧౧, ౧౨	శని, శుక్ర	మృగశిర	మిథునము

రాహుకాల గుళికకాలములు

సూర్యోదయము 6 ఘంటలకు అయ్యే దినములకు

వారములు	రాహుకాలము మొదలు వరకు	గుళికకాలము మొదలు వరకు
ఆదివారము	4½ 6	3 4½
సోమవారము	7½ 9	1½ 3
మంగళవారము	3 4½	12 1½
బుధవారము	12 1½	10½ 12
గురువారము	1½ 3	9 10½
శుక్రవారము	10½ 12	7½ 9
శనివారము	9 10½	6 7½

భారతి (న చి త్రి మా న చ త్రి క)

చంద్రా నక్షత్రము. ౨-౦-౦ = నక్షత్రము. 3-౦-౦

విశేషము ౮ అక్షరము మార్కము.

చైతన్యము

ఆనందాదియోగములు

[illegible]

కదా నోగమందు ప్రశ్నను ౧ ఘడియమున్నూ, కార, ముసలములందు ప్రశ్నను ౨ ఘడియమున్నూ, పరికిత విధియు, కాదు, అప్పుడు
ఉత్తరములను సంపూర్ణముగా వదిలివలెను.

[illegible]

1987 2011 2012

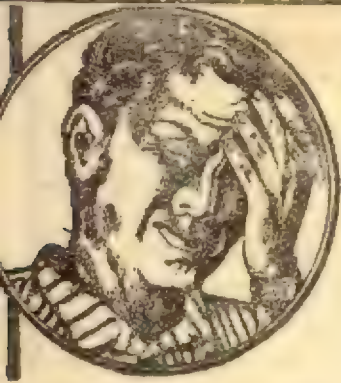
[illegible]

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

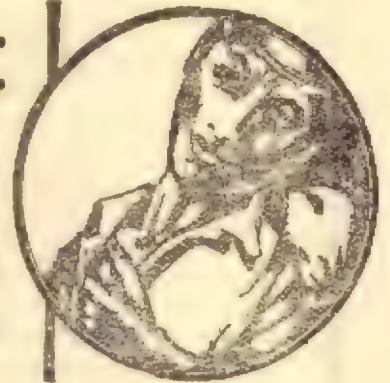

తలనొప్పి :

యాస్పిరిన్ మాత్రలను దగ్గరకు రానీయవద్దు.
గుండెఘట్టలను రానీయ వద్దు. తలనొప్పికి
మందు :— అమృతాంజనం అన్ని నోస్ట్
లకు అమోఘమైన ఔషధము

రోమ్ముపడిశము :

రోమ్ముపడిశమువల్ల దగ్గ పుట్టుచుండును.
అమృతాంజనం ఉపయోగించండి అట్టివేవియు
పుట్టనేపుట్టవు. అ మృ తాం జ నం
శి ఘోరములకు సంచలనమంటిది

వాతపునొప్పలు :

నరములు లాగుకొనిపోవుచుండినప్పుడు
అనవసరముగా బాధపడవద్దు. నొప్పిగలచోట
కొంచెము అమృతాంజనము రుద్దవలెను.
బాధ తొలగిపోవును. అమృతాంజనం అన్ని
నోస్ట్లకు అమోఘమైన ఔషధము

పడిశములు :

శైత్య పడిశములకు మందులు మ్రుంగవద్దు.
ముక్కుమీద కొంచెము అమృతాంజనం
రుద్దితే చాలును. శిరోధారము త్వరిత
తగ్గిపోవును. అ మృ తాం జ నం
శైత్యదోషములను పోగొట్టును

సమము: ప్రతిపాదనలు సర్దుబాటు చేశామన్నారు,
విధులను ప్రసన్నము చేశామన్నారు నమః.

ప్రజల కష్టసుఖములు ధర్మాత్ములకు ధర్మజ్ఞానము జేయవలసిన యవసరమును విశదము చేయుచున్నది. మానవ ధర్మాభ్యుదయమునందు ధర్మసంకల్పబలము సంకల్ప సిద్ధికి సాధనముగ నున్నది. ధర్మ సంకల్పములేని స్వదేశాభిమానము, సామ్రాజ్యాభిమానము, స్వజాతీయాభిమానము పరమానర్థములకు మూలముగ నున్నది. యూరపు రాజ్యములందు దినదిన ప్రవర్ధమానం బగుచున్న స్వాధికారాధనము, స్వజాతీయాభిమానము దురహంకారమునకు మూలమై ఆసురబలారాధనమును మితి మేరలు లేకను వ్యాపింప జేయుచున్నది. అఖండమైన బ్రహ్మాండమునందు స్వదేశస్వస్థల సంకల్ప సంకీర్తన సంస్కరణములు స్వార్థమునకు గాకను పరమార్థమునకు వినియోగించుట పురుషార్థమునకును, మానవధర్మాభ్యుదయమునకును, ప్రపంచశాంతికిని సాధనము. అనంతమైన కాలచక్రమునందు దొక సంవత్సర ఫలసంస్కరణ మాత్రానుభవ సంస్కరణమునకు వినియోగపడుచున్నది. విశ్వప్రవృత్తియందు సామేతములైన బ్రహ్మసంకల్పములు, పరార్థములు, కల్పములు, మన్వంతరములు, యుగములు, శకములు, చార్షదమాన పరివృత్తులు,

చాంద్రమా నా జ్ఞములు, ఆయా
నములు, మానములు నిరపేక్షము
యివ ఆత్మానందమునకు నిమిత్తము
లుగ మన్నవి.

కాలమహర్షి వమునందు శాలి
వాహనశకాబ్దములు ౧౮౫౯, విక్ర
మార్కశకాబ్దములు ౧౯౯౪, క్రీస్త
వశకాబ్దములు ౧౯౩౬, ఘనలిశకాబ్ద
ములు ౧౩౪౫, భరతశకాబ్దములు
౫౦౭౯, కలియుగాది సౌరాబ్దములు
౫౦౩౮, నృప్యాది సౌరాబ్దములు
౧౯౫౫, ౫౮, ౮౫, ౧౦౮ గతించినవి.
కలియుగాదినుండియును ౮౪ చార్ద
మాన చార్దదాయణ పరివృత్తులు
ముగిసినవి. ౮౫ వ పరివృత్తియందు
పడేండ్లు గతించినవి. పదకొండవ
యేడు శతాబ్దసంవత్సర మారంభ
మైనది. బ్రహ్మకల్పమునందు, ద్వితీయ
పరార్థమునందు, ప్రథమవర్షమునందు
ప్రథమమాస పక్షదినములందు ౧౩
మిటికలు ౪౨ విఘటికలు గతించినవి.
అనంతమైన కాలచక్రమునం దొక
చార్దమానాబ్ద చరిత్రము పరమశ్రీ
నిమైనను దురవగాహముగ నున్నది.

అఖండమైన విశ్వ మవ్యరగాము
వలెను అనంతమైన కామవ్యరగా
మును నిరపేక్షమైన జ్ఞానందము
నకు సాధనముగ నున్నది.

ఈశ్వర చాంద్రమానాబ్జము నకు చంద్రుడు రాజు, నేనాధిపతి, అర్హాధిపుడు, మేఘాధిపుడు :— ఫలము - రాజు చంద్రుడగుటవలన శుభములు చేకూరుట, నశువృద్ధి, నన్యవంశత్వ, రోగహాని, సుఖము, వృష్టి మొదలగునవి కలుగును. నేనాధిపతి చంద్రుడగుటచేత మంచి వర్షము, జనులకారోగ్యము, గోవులు క్షీరప్రదములై యుండుట మొదలగు శుభములు సర్వదేశములందును వర్తించును. అర్హాధిపతి చంద్రుడగుటచేత దేశమంతటను మంచివర్షము, నస్యాధివృద్ధి, ధరల పెంపుకలుగును. చంద్రుని మేఘాధిపత్యముచే నువృష్టి, మంచిపంట, పశువులు క్షీరప్రదములై వృద్ధిగాంచుట కలుగును. చంద్రుని కుజుడు. ఫలము - పురగ్రామ దనాదులు దహించబడుట, మధ్యమముగ వర్తించుట, యుద్ధభయము మొదలగు ఫలములు పౌండ్రకళింగ దేశమునందు వర్తించును. నస్యాధిపతి శుక్రుడు. ఫలము - మాగాని మొట్టవంటలన్నియు బాగుగవండును. తెల్లభూములందు పంట బాగుండును. ఈ ఫలము ఘూర్జరయవన దేశము లందు ఎక్కవగ వర్తించును. ధాన్యాధిపతి బుధుడు. ఫలము - మేఘములు వాయువీడితములై సామాన్యముగ వర్తించును. ప్రభువులకు గ్లాని గలుగును. రసాధిపతి రవి. ఫలము-సౌఖ్య, నూనె, తేనె మొదలగు రసవస్తువులకు ధరలు తగ్గును. నీరసాధిపతి గురువు. ఫలము-పోకలు, రత్నములు, బంగారము, ధాన్యములు, దూద, చర్మములు, పుష్పములు, మంచి గంధము మొదలగు వస్తువులు వృద్ధి

నొందును. ద్విజులు సుఖము నొందెదరు. పురోహితుడు శుక్రుడు. ఫలము-సన్యవృద్ధి, రాజులకు వైతికవర్తన, బ్రాహ్మణులు శుభకర్మాసక్తులగుట కలుగును. పరీక్షకుడు గురువు. ఫలము - సస్యార్థస్వప్తులు బాగుండును. ప్రజలు అన్యోన్యమురాగులై యుందురు. పరీక్షకులు నీతియుక్తులై యుందురు. గణకుడు శని. ఫలము-గణకులు మందబుద్ధులగుదురు. నువ్వులు, మినుములు, ఉలవలు బాగుగ ఫలించును. గ్రామపాలకుడు కుజుడు. ఫలము-గ్రామములందగ్ని భయము, ఆకలి, శత్రువర్ష బాధలు. దైవజుడు చంద్రుడు. ఫలము-మాగానిపంటలు, వృక్షజాతులు బాగుండును. పశుపాలకుడు గోపాలుడు. ఫలము-పశువులు మేతగలిగి సుఖమున నుండును. పస్యాధివృద్ధి యుండి ధరలు బాగుండును. స్థాన సంరక్షకుడు శ్రీ కృష్ణుడు. ఫలము-గోవులు సుఖముగలవై బాగుగ పాలిచ్చును. ఈశ్వరసంవత్సర సామాన్య ఫలము: ఈశ్వరాష్టేశాశ్వగా, జగదానందనగళా, అశ్వతేరితావిహా, వ్యవహరగళా, కళా ధాత్యసంవత్సరము: గత వత్సరములువలెను కాలప్రవాహమునందు లీనమైనను ఫలము మాత్రము నిత్యమైన ధర్మప్రయోజనమునందు నమన్వయమును పొందినది. గత సంవత్సరమునందు కుజరాజ్యాధిపత్యము పరమానర్థమును గుణించినను జోన్యము సఫలముగాకుండుట ధర్మబల ఘటనము. ధాత్య సంవత్సరమునందు ప్రతిష్ఠితములైన సంగ్రామ సన్యము లీశ్వర సంవత్సరమునందు

పెరిలకలెత్తి బహుధాన్య సంవత్సరమునందు బహువిధములను ఫలించుట యీశ్వరసంక్రముగను గనుపడుచున్నది. యూరపు ఖండమునందు నకల రాజ్యములును మహాసంగ్రామ ప్రయత్నములను చేయుచున్న విధము భయంకరముగ నున్నది. రుద్రుడు ప్రళయకాండవము నేక్షణమున మహాకర్మియనో తెలియకున్నది. సంగ్రామ ప్రతికూలురును, సంగ్రామానుకూలురును సంగ్రామమునకు మహాస్వాగతంబు నొనంగుటకు సిద్ధముగనున్న విధమును నకల ప్రభుత్వప్రయత్నములు, ప్రజల యుత్సాహమును సువ్యక్తము చేయుచున్నవి. అయినను సంవత్సరారంభమునందు రుద్రుడు నటరాజమూర్తియై శాంతి నాట్యము ననుగ్రహించుటకు సంకల్పించుట నకల జనులకును విధ్యుక్త ధర్మముగ నున్నది. “శ్రీ పరమేశ్వరాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య ఆద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయ పరాధే, త్వేతవరాహకల్పే, వైవస్వతమన్వంతరే, కలియుగే, ప్రథమపాదే, జంబూద్వీపే, భరతవర్షే, భరతఖండే, మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే, శ్రీ తెలస్యాగ్నేయప్రదేశే, కృష్ణాకావేర్యోర్మ్యదేశే, ఈశ్వరనామ సంవత్సరే, ఉత్తరాయణే, వసంతయుతా, చైత్రమాసే, శుక్లపక్షే, ప్రథమా యాం, అశ్వినినక్షత్రే, సోమవాసరే” ధర్మసంక్షణమును, ప్రపంచ శాంతిని, ప్రపంచ షేషములు సంకల్పించుట పరమార్థము, పురుషార్థము.

ధర్మచరితము.

ప్రపంచ పరిణామమునందు ధర్మ పరిణామ మతిగుహ్యము. ధర్మము నమస్త ప్రపంచమునకును నాధార భూతమైనను ధర్మస్వరూప స్వభావములు దుర్గాహ్యములయి దురారాధ్యములుగనున్నవి. నిత్యమైనధర్మము అనిత్యములైన దేశకాలసామ్రాజ్యములందుబహువిధములైననామరూప భావములను పరిస్ఫుటమగుచున్నది. అనేకములైన సామ్రాజ్యములు, జాతులు, యుగములు గలించినను, ధర్మము మాత్ర ముచ్చిన్నముగను మానవ ధర్మాభ్యుదయమునకు పరిణామము పొందుచున్నది. వ్యక్తులు, జాతులు ధర్మవ్యాజమునను చేయుచున్న ధర్మకార్యములు ధర్మనామమునే పరిహాసాన్నదము చేసినవి. ప్రపంచేతిహాసములందు శ్వేతజాతులు సాయుధపాణులై స్వదేశీయులను నిరాయుధులజేసి దేశాక్రమణమునకు ప్రణాస్యాతంత్ర్య నిర్బంధమును చేసిన విధము. మానవధర్మేతిహాసములందు దారుణదురభ్యాయము. ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, హిందుస్తానము మొదలగు దేశములందు స్వదేశీయులు బానిసలై, ఆత్మవిశ్వాస విరహితులై కృశించి క్షీణించుచున్నారు. అమెరికాఖండమునం దాదిమవాసులు నామరూపములు లేక నశించి దేశము శ్వేతముఖులకు మాతృస్థానమైనది. ప్రపంచమునందు గల సుత్రేత్రములు, ఊపర త్రేత్రములు, జలస్థలమార్గములు, ఖనిజములు, సంపదలు శ్వేతజాతుల హస్తగతములైనవి. శ్వేతేతరదేశములందు స్వదేశీయులు

విదేశీయులకు దాసానుదాసులై ప్రవర్తించుట మానవధర్మ పరిణామమునందు దురదృష్టాభ్యాయము. ప్రపంచమునందు గల ౧౮% కోట్లప్రజలందు ౧౮% కోట్ల ప్రజలు నిరంతరము పరదేశీయుల నాశ్రయించి జీవించుట మానవవికాసమునకును, ప్రపంచ వికాసమునకును, ప్రపంచ శాంతికిని ప్రతికూలము. ప్రపంచమునందలి సకలదేశములును శ్వేతజాతుల వశంగతమైవచ్చును వారి రాజ్యములు పరస్పర వినాశనమునకు సాధనములగుట ప్రకృతి ధర్మము. స్వల్పమైన భూభాగములుగల ఇటలీ, జర్మనీ, జపాను రాజ్యములు మహారాజ్యముల ప్రతిఘటనను నకు పూనుకొనుటయందు విచిత్రములేదు. అయినను సంగ్రామ సాధనమునను చేయదలచిన ప్రతిఘటనము మానవధర్మమును మూలచ్ఛేదము చేయుటకే వినియోగపడగలదు.

యూరపురాజ్యములు సంపన్నములయి బలమును గలిగియున్నను నాటి స్థితిగతు లయోమయముగ నున్నవి. దేశాదాయమంతయును సంగ్రామ సన్నాహమునకు వినియోగపడుచు ప్రజలన్నాతుకులై పరితపించుచున్నారు. ధర్మము ధర్మనూత్రములందు గోచరించునటులు కార్యములందు గోచరించుటలేదు. ప్రేమతత్వమును బోధించుటకు క్రైస్తవబోధకులను ప్రపంచమునందంతటను సంరక్షించెడి యూరపురాజ్యములు స్వదేశములందు ద్వేషగీతములను పాడుచు ద్వేషానలమును వ్యాపింపజేయుచున్నవి. జర్మనీయందు క్రైస్తవస్థానమును ఓడించేవర

ఆక్రమించిన విధమును పరిహాసపాత్రమైనను విధివిహితమైనది. రుష్యాదులందును క్రైస్తవమతము దీనదశయందున్నది. ఇటలీయందు ముస్సోలినీ ఆరాధన పీఠమధిష్ఠించుచున్నాడు. స్పెయినునందు విస్కవము మతిమునకును, బలమునకును ప్రబలుచున్న ప్రతిఘటనమును విశదము చేయుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను, ఫ్రాంసు మొదలగు రాజ్యములందును మత ప్రతిష్ఠ క్షీణించి, బలప్రతిష్ఠ వృద్ధియగుచున్నది. యూరపు రాజ్యములందు ధర్మప్రతిష్ఠ క్షీణించి, బలప్రతిష్ఠ దీనదినాభివృద్ధిని పొందుచున్న విధమును రాజ్యములవలంబించుచున్న ఆయుధధారణ, వ్యయ, వ్యవహారములు వెల్లడి చేయుచున్నవి. యూరపు రాజ్యములన్నియును గలించిన పదేండ్లయందును ఆయుధ ధారణమున కర్బుదముల ద్రవ్యమును వ్యయము చేసినది. సంగ్రామ సన్నాహ వ్యయము రాను రాను వాయువేగముతో పెరుగుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను రాగల నాలుగేండ్లయందును ౬౦౦౦ కోట్ల రూప్యములను సంగ్రామ సన్నాహములకు వ్యయముచేయుటకు చేసిన నిర్ణయములు జర్మను, రుష్యా, జపాను, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ రాజ్యముల సంగ్రామ సన్నాహ ప్రయత్నములను ద్విగుణీకృతము చేసినవి. సకలరాజ్యములందును రాజ్యాధికారులు సంగ్రామ సన్నాహములు సంగ్రామ నివారణమునకు మూలాధార మని భూషించుచున్నచు సంగ్రామ ప్రయత్నములకు ఫలము మహాసంగ్రామము కాని శాంతి కాజాలదు. మహా

సంగ్రామానంతరము సర్వసంహారము గలిగినపుడు శాంతిసర్వము విధిక్యతము. సర్వసంహారము కాక పూర్వమే శాంతి పర్య స్థాపనము శ్రేయస్కరము, ధర్మసాధనము. కాని వర్తమానసంగ్రామసన్నిపాతావస్థయందు సంహారమే శాంతికి మూలమని యెంచదగియున్నది.

పశుబల ధర్మబలములు
గతించిన మహాసంగ్రామానంతరము ప్రపంచ మంతయును శాంతి ఘోష పెట్టినది. మహాసంగ్రామము నందు ౮౦,౦౦,౦౦౦ సైనికులు మృతినొంది ౬౨,౯౦౦ కోట్ల రూప్యములు వ్యయమై ప్రజలప్రకృష్టములకు పాలైనపుడు సకలరాజ్యములందును సంగ్రామప్రతిఘటనము, శాంతి సుముఖత్వము ప్రబలినవి. కాని ఈ వైరాగ్యము శ్మశాన వైరాగ్యము వలెను వెంటనే అంతరించినది. ముస్సులోని హిట్లరుగారులు యూరపురాజ్యములందు నూతన శక్తిస్థాపనమునకు ప్రయత్నించిరి. యూరపు రాజ్యములందు చిరకాల దుఃఖానుభవానంతరము క్రమవికాసమును పొందుచున్న ప్రజాస్వామ్య వికాసమునకు ప్రతిఘటనము గలిగినది. ప్రజాస్వామ్యమునకు మూలాధారములైన సమత్వము, స్వాతంత్ర్యము, సోదరత్వము, ధర్మముల స్థానము నియంతృత్వ మాక్రమించుచున్నది. సకల రాజ్యములందును విప్లవదేవత ప్రళయ తాండవమును జేయుచు మహాబలిని గోరుచున్నది. మహాబలి ఫలము నూహించుట దుర్లభమైనను భయంకర భవిదాన చీభత్సమును ప్రవర్తమానంబగుచున్న చీనాజపానుసంగ్రా

మములు, గతించిన ఇటలీ అలిసీ నియా యుద్ధము, ప్రవర్తమాన మగు చున్న స్పెయిను విప్లవసంరంభము పశుబల విజృంభణమును, ప్రపంచము నానరించిన దుఃఖవేదనను విశదము చేయుచున్నవి. ప్రపంచము నందంతటను విజయధ్వానముల నడుమను దుఃఖవేదన తాండవమాడుచున్నది. నానారాజ్యములును చేరి “నాకాయుష్యము, నాకారోగ్యము, నాకైశ్వర్యము” మార్గమును విడిచి “సకలజనులు సుఖపడుగాక!” యని పని పూనంతరవరకును ప్రపంచ శాంతి దుర్లభము. ఈ పరమార్థమును నానాజాతినమితివ్యవహారములు కరతలామలకమును చేసినవి.

నానాజాతినమితి
విజయధ్వానములతో ౧౯౨౦ వ సంవత్సరమునందు మహా సంగ్రామానంతరము ప్రారంభమైన నానా జాతినమితి సాంఘిక సిద్ధాంతములను, ధర్మములను విమర్శించి నిర్ణయించుటకు కొంత యుపచరించినను సమితి మూలప్రయోజనమునకు నిరర్థకమైనది. అంతర్జాతీయ సహకార సంయోగములు యుద్ధ ప్రతిఘేదమునకును, శాంతి స్థాపనమునకును నిరాధారములైనవి. జపాను చీనామీదను, ఇటలీ అలిసీనియామీదను నిర్నిమిత్తముగను స్వాగ్రాహధనమునకు దండయాత్రను చేయుచున్నను జర్మనీ రైనుల్యాండు నాక్రమించినది. సర్ కామ్యుల్ హోర్, యాంథోనీ ఈడెన్ గార్లు విదేశాంగ రాజ్యాంగములందవలంబించిన రాజనీతి ప్రపంచమునందంతటను బ్రిటిష్ ప్రతిష్ఠాగౌరవములను క్షీణింపజేసినది. సమి

తిలేని ప్రతిష్ఠ ప్రపంచ న్యాయస్థానమునకు కలుగజాలదు.
నానాజాతినమితి ప్రబల రాజ్యముల స్వత్యసంరక్షణమానకును, దుర్బలరాజ్యముల పీడనమునకును, ఏర్పడినవిధమును గతించిన పదేండ్ల వ్యవహారమును రుజువుచేసినది. ప్రపంచమునందు శాంతిస్థాపనమునకు పూనుకొనగల పురుషుడు గాంధీ మహాత్ముడు. కాని పరువు ప్రతిష్ఠలు లేని శ్వేతేతర నాయకులను శ్వేత ప్రముఖులు కన్నెత్తిచూచుటయును దుర్లభము. అమెరికాయందు ప్రెసిడెంటుపదవిని మాతనముగ నధిష్ఠించిన రూక్ వెల్లుగారిమీద ప్రపంచలక్ష్యము శాంతిస్థాపనమునకు ప్రసరించుచున్నది. కాని వర్తమాన పరిస్థితులందు శాంతిస్థాపన మెవ్వరికిని సాధ్యముకాదని జాతీయదురభిమాన దురహంకారములు వెల్లడి చేయుచున్నవి. సకలజాతులును సహమహామికను శాంతిస్థాపనమునకు గాకను సంగ్రామసన్నాహములకు జూపుట ప్రపంచము నావరించిన దురదృష్టము. సకలదేశములందును రాజ్యాధికారులు స్వోత్కర్షకు, దంభాహంకార ప్రకటనములకు పూనుకొనుట పశుబలారాధన ప్రభావమును విశదము చేయుచున్నది.
యూరపు రాజ్యములు
యూరపు రాజ్యములు పూనిన యహమహామికకు హిట్లరుగారి ప్రసంగములు, వ్యవహారములు దివ్య వ్యాఖ్యానములు. అఖిలగోపాలమందరి హృదయములందును హిట్లరు దేవత స్మరణప్రీతితము. నాజీవిజయఘోషల

వ్యాపించినవి. జాతి, మతాది సంస్కారములందు విలక్షణత్వము సుప్రతిష్ఠితము. ఈ సంస్కారమున కనురూపముగను ప్రపంచ ధిక్కారమునకు హిట్టకుగా రుప్రకమించిరి. రైతుల్యాండాక్రమణము, స్వయిననునందు విదోహులకు సహాయము, మొరగాయందు ప్రవేశము, ఆఫ్రికాయందు నాక్షిప్రచారము మొదలగు వ్యవహారము లన్నియును హిట్టకుగారు సంగ్రాహమునకు కాలును దువ్యవన్న విధమును రుజువుచేయుచున్నవి. రుమ్యా జర్మనుప్రగల్భములను ప్రతిఘటించుటకు సంసిద్ధముగ నున్నది. రుమ్యాందు సంభవమైన యపారాభ్యుదయము జర్మనులు మాటలందు తృణీకరించినను హృదయ శల్యముగ నున్నది. జర్మను జపానుసోదరు లిరువురును నడుమను రుమ్యాను మ్రింగి వేయుటకు సంకల్పించినను రుమ్యా నిభయముగను విజయధ్వానములను పాలించుచున్నది. రుమ్యా యుద్ధసన్నాహములకై బంగారమును ఆమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందు సమీకరిణము చేయుచున్నది. ఆకాశ విమానములందు రుమ్యా యగ్రస్థానమును వహించుచున్నది. రుమ్యా మార్గమునే ప్రాన్సు, గ్రేటుబ్రిటను లవలంబించుచు యూరపు రాజ్యములందు బలీయమైన పక్షమును సుస్థిరముచేసినవి. రుమ్యా, గ్రేటుబ్రిటను, ప్రాన్సు, ఆమెరికా రాజ్యములు శాంతిస్థానమునకు దీక్షను బూనినచో కొంతవరకైనను శాంతిస్థానము సాధ్యముగావచ్చును. కాని బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు వర్తమాన విషాదావస్థయందు నిశ్చితమైన రాజనీతిలేకను కాల

యాపనముచేయుట బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము నావరించిన దురదృష్టము. బ్రిటిషురాజ్యాంగములందు జాతీయ పక్షము స్థిరాననమును కల్పించుకొని కలుగజేయుచున్న బీభత్సము ప్రజల కేహ్యముగ నున్నను గత్యంతరము గనుపడకున్నది. ధనస్వాములు సంకల్పించిన సంగ్రాహ కపటనాటకము పరమానర్థములకు మూలముగా నున్నది. అప్రమ ఎడ్వర్డు రాజ్యత్యాగము, పవ్యబార్డ్ పట్టాభిషేకము, బాల్కువినుగారి మంత్రిత్వవిరామము బ్రిటిషురాజ్యాంగములందు ప్రముఖవిషయములు. నిస్సహాయస్థితియందు హిందూస్తానము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యంతర్భాగమై స్వదేశములందు విదేశములందును ననుభవించుచున్న దైన్యావస్థ వర్ణనాతీతము.

హిందూస్తానము

హిందూస్తానము 37 కోట్ల ప్రజలను, ౧౮,౦౮,౦౦౦ చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణమును, సుజలపూరితములైన నదీనదములను, ఖనిజసంపదలను, సుతేత్రములను, పాడిపంటలను, కన్యాకుమారి కైలాసశిఖరములను, సనాతనధర్మ విజ్ఞానసంస్కారములను కలిగియును పరమదైన్యస్థితి ననుభవించుట పరమదురదృష్టము. పరాధీనస్థితియందు పండితులకును ఆత్మవిశ్వాసముగలుగకున్నది. హిందూస్తానమునకు సహజమైన నావాన ధైర్యములు, ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములు, ప్రజ్ఞాపాండిత్యములు క్షీణించి పరాశ్రయము శరణ్యమైనది. ప్రజలు దారిద్ర్యగ్రస్తులై, వ్యాధిపీడితులై, పూర్ణాహారవిహీనులై దుఃఖపేదన ననుభవించుచున్నారు. దేశము నావరించిన

సకలారిష్టములకును, పరావలంబనము, పారతంత్ర్యము మూలములని ప్రాజ్ఞులంగీకరించుచున్నారు. ప్రజల తరణోపాయము ప్రజల హస్తములందే కలదని గతించిన ఇరువదేండ్ల క్రాగ్రసుచరిత్రము సువ్యక్తము చేసినది. సకలవిధములను దిగ్బంధమైన దేశమునందు ప్రజలకు స్వతంత్రించి ఏ పనిచేయుటకును అవకాశములు లేకున్నవి. స్వతంత్ర భావములు, స్వతంత్ర నిర్మాణములు స్వతంత్రాచరణములు రాజద్రోహములై నిర్బంధములకు గురియగుచున్నవి. నిర్బంధ నిషేధభరితమైన శాసనము రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన శాసనము. మహాతంత్రజ్ఞుల కైనను ప్రపంచము నెల్లప్పుడును వంచించుట సాధ్యము గాదు. రాష్ట్రీయస్వపరిపాలన శాసనమునందు స్వపరిపాలన వాసనమైనను లేదని గాంధీమహాత్ముడు ౧౯౩౨ లోనే చెప్పి యుండెను. గాంధీమహాత్ముడా సత్యమునే నేడును హిందూస్తానమంత్రికి, వైస్రాయికి, గవర్నరులకు, స్వదేశీయులకు, విదేశీయులకును చాలుచున్నాడు. స్వరాజ్య శాసన నామమునను హిందూస్తానమును ఆయుధబలముతో పాలించుచున్న విధము సకలజనులకును తెలిసినవిషయము. కాంగ్రెసు ఆయుధబలమును ప్రతిఘటించి ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించుటకు చేయుచున్న ప్రయత్నములు ప్రతిఘటనములకు పాలయి నిరర్థకములయినను ప్రజాశక్తి దినదినాభివృద్ధిని పొందుట యాశాజనకముగ నున్నది. ఇది సత్యాగ్రహప్రభావము.

కాంగ్రెసు

ఉమ్మడిచంద బావర్తిగాదు గలరగి నందు సమావేశమైన మొదటి కాంగ్రెసున కధ్యక్షులు. గత సంవత్సరము నందు కాంగ్రెసునకు గిం ఏండ్లు నిండినవి. ఆ సేతు హిమాచలపర్యం తమును గతసంవత్సరమునందు కాంగ్రెసురజతోత్సవములు పరమోత్సాహముతో జరుపబడినవి. కాంగ్రెసుపేరుప్రతిష్ఠలు మూలమూలలను వ్యాపించినవి. కాంగ్రెసు ప్రతిభ అద్వితీయము. దేశసేవా పరాయణులును, స్వాతంత్ర్య ప్రియులునునైన మహానుభావు లెందరో దేశాధినమున కాయోగ్యము చేసినవిధము స్వాతంత్ర్యసమరమునందు మాతన పర్యము. గాంధీమహాత్ము దుష్క్రమించిన సత్యాగ్రహాయుధము ప్రతిఘటనమునకు పాలైనను క్రమాభివృద్ధిని పొంది స్వాతంత్ర్యస్థాపనమునకును, శాంతిస్థాపనమునకును సాధనము గాగల విధమును కాంగ్రెసుబల విజయములు పరిస్ఫుటముచేయుచున్నవి. గతించిన గిం ఏండ్లయందును గలిగిన విశ్వభావపరివర్తనమును ఫెయిజు పూరుకాంగ్రెసువ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. నైహూగారి యుపన్యాసము గంభీరభావభరితమై ప్రతిపక్షులకును జిజ్ఞాసాపాత్రముగ నున్నది.

ఫెయిజుపూరు కాంగ్రెసు

పండిత జవహరిలాలుగారి ఆధ్యక్షోపన్యాసమునందలి యుదారభావములు ప్రపంచవ్యాప్తమయిన స్వాతంత్ర్యభావ పరివర్తనమును ఘోషించుచున్నవి. ఏకధర్మసూత్రబద్ధమై ప్రవర్ధమానం బగుచున్న విశ్వము

నందు మానవస్వాతంత్ర్యధర్మాభ్యుదయము విధివిహితము. యూరపు రాజ్యములందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న స్వాతంత్ర్యసంరంభము ప్రపంచమునం దంతటను ప్రతిబింబించుచున్నది. అబిసీనియాహత్యలు, పలస్తీను ఘోరములు, నాజీదౌర్జన్యములు, స్పెయిను విప్లవదౌర్జన్యములును మానవస్వాతంత్ర్య సంరంభమునందు జరుగుచున్న సంరంభమునకు ప్రపంచవ్యవహారముల సంతర్జితయలక్ష్మ్యముతో నవలోకించవలసిన యవసరమును తెలుపుచున్నవి. విదేశములందలిధర్మపరాజయవిజయములకును సంబంధములేని మధ్యస్థులవలెను గాక ను సంబంధముగల నన్ని హితుల సంబంధమై యున్నది. ప్రపంచమునం దేప్రాంతమునందును ప్రవర్ధమానంబగుచున్న స్వతంత్రధర్మసమరము పరాధీనరాజ్యములం దతిరయమునను వ్యాపించి గంఠోభమును గలుగజేయుచున్నది. శ్వేతముఖులు హిందూస్తానమునందు నరవజ్జలై నరవ స్వతంత్రులయి వ్యవహరించుచుండగాను స్వదేశీయు లాచందార్కము దాసానుదాసులై బ్రతుకజాలరు. భారతీయులు “సామ్రాజ్యతత్త్వమును, పరాక్రమణతత్త్వమును స్వదేశము నందువలెను విదేశములందును ప్రతిఘటించుట” స్వాతంత్ర్య విజయమునకు సాధనము. “హిందూస్తానము నందు గింకి ౩౦మంది వ్యవసాయ దారులు, రయితులు. రయితులమోక్షమే దేశమోక్షము. రయితులమోక్షమునకు సంఘీకధర్మాధార మైనది సంఘనిర్మాణము. ప్రస్తుతము ప్రజాస్వాతంత్ర్యములేని పరావలంబన స్థితి

యందు ప్రజాస్వామ్యస్థాపనము పరమావసరము. నకలసంస్కారములకును స్వాతంత్ర్యస్థాపన మాద్య సాధన”మని మనము గ్రహించవలయునని నైహూగారు తెలిపియుండిరి. నకలజనులకును సువిదితమైనను స్వాతంత్ర్యస్థాపనమునకు భారతీయులను భవించవలసిన దుఃఖవేదనను భావికాలము విర్ణయింపగలదు.

గ్రామసీమలు-కాంగ్రెసు

ఫెయిజుపూరుక పల్లెటూరు. గిం వ భారతమహాసభ పల్లెటూరి పాలములందు దిగ్విజయము గను జరుగుట యొకవిశేషము. ఆంగ్ల విద్యావంతులనుండి మధ్యతరగతి ప్రజలకును, మధ్యతరగతి ప్రజలనుండి రయితులకును స్వాతంత్ర్యాభిలాష ప్రసరించుట స్వాతంత్ర్యసిద్ధికి కీలకమ. గాంధీమహాత్ముని నాయకత్వముక్రిందను కాంగ్రెసునందు గలిగిన పరిణామమునకు సత్యాగ్రహోత్సవము- ఆహమదాబాదు, పేషగ్రామ నివాసము, ఫెయిజుపూరు కాంగ్రెసునుమహావ్యాఖ్యానములు. నైహూగారు చెప్పినట్లులు. నకల వ్యవహారములందును పరివర్తనము గలుగకను గ్రామవాసులందు పరివర్తనమును గలుగజేయుట సాధ్యము గాదు. గాంధీమహాత్మునినాయకత్వముక్రిందను నాయకులలక్ష్మ్యము క్రమముగను గ్రామములకు మరలుటయును, గ్రామస్థు లాత్మవిశ్వాసమును, కాంగ్రెసుపట్ల భక్తి శ్రద్ధలును గలిగి యుండుటయును శుభచిహ్నములు.

శాసనసభలు-కాంగ్రెసు

మారుటపట్టు సంస్కరణ శాసన సభలను బహిష్కరించిన కాంగ్రెసు నూతన శాసనసభలయందు ప్రవేశించ బూనుట ప్రతిపక్షులకును, సపక్షుల కును ఆశ్చర్యవిషాదములను గలుగ జేసినది. శాసనసభ ప్రవేశమే గాకను మంత్రిపదవీ స్వీకారమును విచారితాభిప్రాయములకు కారణమై నది. సాంఘికపక్షనాయకులును, పూర్వసత్యాగ్రహ నాయకులును పదవీస్వీకారము వారంభము నుండి యును ప్రతిఘటించిరి. కాంగ్రెసు నాయకులు ఘృణాపూరు కాంగ్రెసునందైనను పదవీస్వీకారమును నిర్ణయించకను ఎన్నికలు జరిగిన తరువాతను నిర్ణయించునట్లు నిర్ధారణ చేసిరి. ఎన్నికలందు కాంగ్రెసు సక ఖాద విజయము సమకూడినది. ఏడు రాష్ట్రములందు కాంగ్రెసు పక్షమున కధిక సంఖ్యాకులు సమకూడిరి. ఢిల్లీ యందు మార్చి మధ్యను సమావేశమైన అఖిలభారత స్థాయిసంఘము మంత్రి పదవీస్వీకారమును కొన్ని పరతులతో నిర్ణయించినది. గవర్నర్లు వారి రక్షణాధికారమును శాస్త్రీయ విషయములందు ప్రయోగింపనట్లు అభయమును పొందినగాని, మంత్రి పదవీస్వీకారము నిరాకరణీయమని నిర్ణయించబడినది. కాంగ్రెసుపక్షము సంపదకసంఖ్యాకులుగల ఏడు రాష్ట్రములందును, గవర్నర్లు కాంగ్రెసు నాయకులను పిలిచి, మంత్రివర్గము నేర్పాటుచేయగోర్తిరి. కాంగ్రెసు నాయకులు స్థాయిసంఘము నిర్ణయించిన అభయమును కోరినపుడు గవర్నర్లు అభయము నిరాకరించి

ఏ బొమ్మలనో పెట్టి మంత్రివర్గములను ఏర్పాటుచేసిరి. ఇది అన్యాయమని రాజ్యాంగశాస్త్రజ్ఞులు ఘోషించుచు న్నను గవర్నర్లు బొమ్మమంత్రుల ద్వారా ప్రభుత్వమును నడపుచు న్నారు. రాష్ట్రీయస్వ. రిపబ్లికాన్ శాసనమునందును గల గవర్నర్ల నిరంకుశత్వము విశదము చేసినది. ప్రజలమైన ఆందోళనము లేకుండ సంస్కరణశాసనము గవర్నరుల మూఁముననే నిర్మూలించబడినది.

గవర్నరుల చేర్యలు శాస్త్రీయములూ అశాస్త్రీయములూ అను విషయము నిర్ణయము కావలసి యున్నది. రాజ్యాంగశాసనమును స్వప్రయోజనార్థము సంకల్పించిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాధికారులు శాస్త్రీయములని సిద్ధాంతము చేయుట సమాజము. ఎన్నికల తరువాతను శాసనసభలను సమావేశముచేయ కుండుట అశాస్త్రీయమని సామాన్య రాజ్యాంగసూత్రముచిహించుచున్నది. ప్రజాభిప్రాయమును తృప్తికరించి, బొమ్మమంత్రులను నిర్మించి ప్రభుత్వమును నడుపుట ప్రజాస్వామ్య ప్రథమసూత్రమునకే విఘాతము. జట్లందు ప్రభువు తన నిర్ణయమును ఎంత సమర్థించినను ధర్మశాసనము నందు నిలువజాలదు. గవర్నరులకు మంత్రుల కభయ మొనంగుట సాధ్యమగునడియును, లేనిదియును మంత్రులే నిర్ణయించుట భావ్యమును గాదు. గాంధీజీ మార్చి ౧౯౩౧ ను ప్రసిద్ధిచేసిన మధ్యవర్తులద్వారా ఈ విషయములను పరిష్కరించుట న్యాయమై యున్నది. కాని నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకు గర్వాభిమానములు

ను గల ప్రమాణాలుది న్యాయధర్మము లందు గలుగుట చుర్లభము. నవీన రాజ్యాంగశాసనము ప్రారంభము నందే మృతాత్మరిమైనది. ఏద్రీల్ మొదటితేదీయందు ప్రారంభమైన రాజ్యాంగ శాసనము ఏద్రీల్ పూలు నలెనే పరిణమించుటయందు ఏదీ త్రము కనుపడదు. శ్రీయుత రాజ గోపాలాచారి, ప్రకాశం, నల్లభభాయి పటేలు, రాజేంద్రప్రసాదు, నెహ్రూ గారులు చేయుచున్న తీవ్రప్రచార మున కనురూపముగను ప్రజలు పూర్వమువలెనే కాంగ్రెసు ఆదేశము లను పాలించి కాంగ్రెసుబల, గౌరవ ములను కాపాడుట పరమ ధర్మమై యున్నది.

కన్వెన్షన్

అక్టో, ఘృణాపూరు కాంగ్రెసులు నిర్ణయించిన కన్వెన్షన్ సభ ఢిల్లీయందు మార్చిమాసముమధ్యను సమావేశమై చేసిన ఈ తీర్మాన మ పూర్వమై భారతీయుల కర్తవ్యము నకు లక్ష్యముగ నున్నది.

"అఖిలభారత కన్వెన్షన్ సభ్యుడ నగు నేను శాసనసభలయందును, బయటను, భారతదేశ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము కొరకు, భారతీయుల భాగ్యమును మారగొను యత్నముల నెదుర్కొని ప్రజల దాడిద్రవ్యమును ఆంకరింపజేయుటకు ప్రయత్నింపనని ప్రమాణము చేయుచున్నాను. భారతదేశము స్వాతంత్ర్యము పొంది, కొట్ల కొలది భారతీయులైన ప్రజలభవించుచున్న బాధలు తీరుటకు కాంగ్రెసు అధిష్టముల ప్రచారము కాంగ్రెసు శిక్షణకు లోబడి పనిచేయుటకు బాసచేయుచున్నాను."

కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు, కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసభ్యులు అఖిల భారతస్థాయిసంఘసభ్యులు, శాసన సభాసభ్యులు నిలువబడి దివ్యగంభీర స్వనములతో చేసిన యీ ప్రతిజ్ఞ పూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు బీజముగ నున్నది.

ప్రజల తరణోపాయము వారి హస్తములందే కలదు. స్వాతంత్ర్య ప్రతిజ్ఞవిషయమై నెహ్రూగారు చేసిన యుత్సాహోదేక పూరితమైన వ్యాఖ్యానము శ్రోతలకును, నితరుల కును పరమార్థమును వ్యక్తము చేసినది. కన్వేషణనునందు నాయకులు చేసిన ప్రతిజ్ఞను తికరణశుద్ధిగను పాలించుటకు భగవంతుడు శక్తిసామర్థ్యములను ప్రసాదించుగాత! కాంగ్రెసుపట్ల ప్రజలకు గల గౌరవాభిమానములను రాష్ట్రీయ నభల ఎన్ని కలు రుజువుచేసినవి.

ఆంధ్రాభ్యుదయము

సనాతనమైన ఆంధ్రోద్యమము దేశకాలపాత్రల స్థితిగతుల కనురూపముగ వికాస, క్షీణతలకు పాలయినను, నవిచ్ఛిన్నముగ, చైతన్యవదమై, ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. స్థానబలములేని ఉద్యమములు పోషణము లేకను వికాసమును పొందజాలవు. పరమోత్సాహముతో ఇరవయ్యైదేండ్లకు పూర్వము ఆరంభమైన ఆంధ్రోద్యమము శాఖోపశాఖలుగ వికాసమును పొంది వర్ధిల్లుచున్నను, ప్రధానలక్ష్యము కారణాంతరములవలన క్షీణించుటచే దేశమునకు, ప్రజలకును తగిన ప్రయోజనము కలుగవున్నది. హిందూస్తానమునందు గల

ప్రజలందు ఆంధ్రులు ౨౬౩ లక్షలును, చెన్నరాష్ట్రమునందు ౧౭౭ లక్షలును నున్నను ప్రజాబాహుళ్యమున కనురూపముగ అభ్యుదయము గలుగకున్నది. ప్రధానకారణము పరావలంబనము, పారతంత్ర్యము. ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునందు విశ్వాసముగల నాయకులు బస్తిను పక్షమునందు చేరి రాష్ట్రనిర్మాణానసరమును నిరాకరించిరి. రాష్ట్ర నిర్మాణావసరమును గ్రహించిననాయకులు ఇతరోద్యమములందు వారి శక్తిసామర్థ్యములను వినియోగించుచు సమష్టి దేశక్షేమమునకై పాటుపడిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘము ఏర్పడినతరువాత గతించిన ౨౦ ఏండ్లయందును వ్యక్తిగతముగ దేశక్షేమమునకు పాటుపడుట కవకాశములు కలిగినను సంయోగబలములు వినియోగించుట కవకాశములు దుర్లభము లయినవి. స్థలభేదములు, కులతత్వములు, పక్షబలములు, స్వప్రయోజన పరాయణత్వము ఆంధ్రోద్యమ ప్రవాహమును కూలంకషముగ ప్రవహింపజేయుటకు ఆటంకములయినవి. ఈ ప్రతిబంధములను తొలగించి ఆంధ్రోద్యమప్రవాహమును కూలంకషముగ ప్రవహింపజేయుట కాంధ్రనాయకులు పాటుపడి ప్రజాక్షేమమునకు సకలవిధములను పనిపూనుట పరమధర్మము. ఆంధ్రోద్యమమునకు హృదయమైన రాష్ట్రనిర్మాణమునకు ప్రతిఘటన మేర్పడినను, ఆంధ్రోద్యమాంగములయిన సాహిత్య, కళాద్యంగములందు అభ్యుదయము అవిచ్ఛిన్నముగ కలుగుచున్న విధమును

సాహిత్యసభలు, సాహిత్య ప్రచురణములు, కళాపరిషత్తులు, కళాప్రదర్శనములు, సాంఘిక మత పరివర్తనములు, ప్రజాప్రభోధము మొదలగు అనేకములయినవిషయములు విశదము చేయుచున్నవి. కానిగతించిన ౨౦ ఏండ్లయందును పర్యవసాదముగ అభ్యుదయమును పరమార్థలక్ష్యముతో విమర్శించి నిరూపించి, నిర్ణయించుట సక్రమాభ్యుదయమునకు సాధనము. గతకాలపరిజ్ఞానము వర్తమాన కాలపరిజ్ఞానమునకును, వర్తమానకాలపరిజ్ఞానము భవికాలకర్తవ్యనిర్ణయమునకును సాధనములు. ఈమహాసత్యముతో నాంధ్రనాయకు లాంధ్రమహాపరిషత్తును సమావేశపరచి, ఆంధ్రోద్యమాంగములను పరిశీలించి, కార్యవిధానమును నిర్ణయించి, భావికర్తవ్యమును నిర్ణయించుట దేశక్షేమమునకును, ప్రజాక్షేమమునకును పరమావసరము. కాలయాపనచేయక ఆంధ్రప్రజానాయకులు ఈమహాకార్యమునకు పూనుకొని ఆంధ్రోద్యమమును సార్థకము చేయుదురుగాక!

ఈశ్వరసంవత్సరాది సంచిక

కీలక సంవత్సరముతో ప్రారంభమైన సంవత్సరాదిసంచికలకు ౨౦ ఏండ్లు గడచినవి. నూతన సంవత్సరారంభమునందువలెనే సంవత్సరాదిసంచికల ప్రచురణమందును మహత్తరము లయిన ఆశయములు నిర్వాహకులకు గలుగుట సహజము. కాని సంకల్పములందు గల మహదాశయములు నిర్వహణమునందు తీక్రమనోరథములవలె గోచర మగుచున్నవి. నిర్వాహకులకు గల

నంకల్పాత్సాహములు ప్రజాహృద
యములందు ప్రతిబింబితము లయి
నపుడే అవి నఫలము లగుచున్నవి.
ఈశ్వరసంపత్సరాదిసంచికలోని వ్యా
సములను, విమర్శలను, పద్యములను,
చిత్రములను, ఇతరవిషయములను
అవలోకించినవారలకు ఆంధ్రరచనల
యందు స్వతంత్రరచనావనరము
పెల్లడియగుచున్నది. ఆత్మాను
భవముగలరచనలు రచయితలకును,
ప్రజలకును విజ్ఞానదాయకములు.

ఈసంచికకు వ్యాసములను వ్రాసిన
లేఖకులకును, చిత్రములు రచించిన
చిత్రకారులకును, ఇతరవిధములను
సహాయము చేసిన మహాజనులకును
నిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. సంచిక
ముఖపటము దేశవ్యాప్తమైన స్వతంత్ర
త్ర్యుధర్మభావపరివర్తనమును ప్రక
టించుచున్నది. కాంగ్రెసు ఉత్సవము
లకు, అధ్యక్షులకు వాడుకయైన
మోటార్లు, గుట్టములు దీనియందు
నదృశ్యములైనవి. కాంగ్రెసు అధ్య

క్షుడు జవహరులాలు నైహూవృషభ
రథామాధుడై పంటచేల నడుస్తును
వ్యవసాయదారుల రక్షణమునను
చేయుచున్న కాంగ్రెసు తీర్థయాత్రా
దృశ్యము సకలజనులకును కర్తవ్య
మును హృద్గతము చేయుటకు తగి
యున్నది. ఈశ్వరసంపత్సరమునందు
సకలజనులును కామితార్థములను
బడసి స్వధర్మనిర్వహణము చేయు
టకు భగవంతు డనుగ్రహించుగాక!

ఈ శ్వ రో పా య న ము

కేసరి అదినారాయణ శర్మ

శ్రీమద్భక్తజీవితోన్మతవి వాసి స్థాంచి, చిత్తవశ
ప్రామేయార్థనయంబుల న్నోదతి, విశ్వాకాశశీలామలం
ప్రబోచుఖ్యమ్ము నిహించి, పోల్చుగనుతః. భద్రాశ్రయాంచద్విలా
నామోన్మతి, భావతీయతతి, నాహస్తాన్తి నియ్యాశ్వరన్.

శ్రమవాసాన్మితకాన్యోమోరముల్ కవికుంజరులు కాన్యగా నోచుంగ,
సర్వసమత్వ విశంకట కార్యసాధనకుఁ బ్రజ్ఞానిధుల్ తమిఁ గడుంగ,
విజయవిజయమై వెలచి చిరస్థాయిగాఁ బోల్చున్మత్తమై ఘనులు వాన,
వజ్రజన పీఠ నవ్య ప్రపంచారసాఖ్యలై కెగడుజ్జను బొప్ప,
వికమత్వప్రతిహానాశ్వరమో శంకతాచర్యశాస్త్రము బొదవ,
ప్రేక్ష్య దము జవతాహ్వాదంబినితీమఁ బూరించి కన్యలో నీరు కలుగఁ,
బొడిసెంటఁ బిశ్యవఁ బృథోమఁ - సహమ్మున కెఁదని సోమ నుంబు
దోహదమ్మున, నిజసంస్కాయమాన - శాశ్వతయశోన్మతులఁ గాంచు మీశ్వరాఖ్య!

నకలాచేతనచేతనాకలితవిశ్వం బీశ్వరామయ మో
జ కనన్మఖ్యఁవచ్చితం బగుతః, చిత్తప్రోలిసన్నంబు
ప్రకరప్రాథవకూణంబు లగుచుం భావలువాన్ప్రళమః
సుకవిప్రేక్షులు కీర్తిఁ గాంచుత సుభాసుభ్రమ్ము నియ్యాశ్వరన్.

ఈయ్యాన్వితస్సముప - శ్రేయోదాయకశిష్ట శీలోన్మతులఁ
ధ్యేయు లగుచు వాణులు కీ - త్తాయువులయి మనుత వర్ణనాఘ్నులు జగతిన్
భూషణముగఁ జైకొని, బుధ - పోషణముగఁ గ్రాలున్మహాపాపమున, చ
హ్మపాపముగ నిగడుము, పత్తోషణ! యీశ్వరసమాఖ్య! తుదికివెనకన్.

ఆత్మ ప్రబోధము

(౧౮౦-వ పేజీ తరువాయి)

జ్ఞానదీయ వ్యతిరేకత నెన్నఁబడుచుఁ
బాదఁడగు నెద్ది వేదాంత మా క్రితలవ
నది యిట్లుండ ప్రమాదావ్యయాద్విశ్రీతి
భవగుర బ్రహ్మమనుచు నేర్పరుపవలయు.

అయ్యిట్లుండ పద్మిచావంద లేకాంత
నుజుఁదేహముఖ్యు లాశ్రయించి
యజుఁభవించుచుండు రానంచలవమాను
తాతతమ్యులగు వారు నెపుడు.

అది సమస్త బగద్యాస్త్ర మైవకతవ
తెంచుకాత్మకమును ప్రపంచమందు
వభిల త్యవహరములయందు నాత్మ పోజుచుఁ
దాలలో నేయివలె సమద్యాపితముగ.

అటువుకాదు స్థూల ప్రాప్త్యదీర్ఘముగా
దజము వర్ణయింబు నస్వరూప
జాలి నాకు నుగ విచారణంబున నెద్ది
దాని బ్రహ్మమనుచు దలఁపవలయు.

ఏ ప్రకాశము నొంది నూత్యండుముఖ్య
చర్యజగములు భాసిల్లఁ జాలుచుండు
దీప్తులన్నింటిచే నెద్ది దీప్తి గనదు
దాని బ్రహ్మంబులందును దలఁపవలయు.

వ్యాపకంలై సమస్త ప్రపంచమందు
బాహిరాంతర్గతంబులఁ బ్రజ్వలించి
తనకుఁ దా వెల్లు బ్రహ్మంబు గవఁగవలదె
యెవల పంక ప్రమై యొప్పు నిజపముద్ద.

బ్రహ్మము జగద్విలక్షణోద్భావితంబు
బ్రహ్మమున కంటె వద్య మేర్పరుపలేము
బ్రహ్మమున కన్యముగ వెల్లు పరగననిన
మరుమరీచిక నుమ్ము బ్రహ్మంబు కాదు.

ఏవిచూడఁబడు ? మఱేవి వివంబడు ?
వనియు నెల్లఁ దత్త్వ వితరణమాన
పద్మిచాత్మకమాన జనున బ్రహ్మముకంటె
వేరుకావు దాని విడిచి లేవు.

జగతినిండి వెల్లు పద్మిచాత్మక మది
జ్ఞానచక్షువునకే కానినెంచు
చూడఁదగదు జ్ఞాన సూత్యచక్షువునకు
సంధానమగుగాని యర్కువోరె.

శ్రరణమనవ సందిపితజ్ఞానరహ్మి
పరితపింపఁగఁజేపివఁ బ్రత్యగాత్మ
తవకుఁదానె ప్రకాశించి గగనకెప్పు
పర్వకంబువరహితమై స్వర్ణముట్లు.

వ్యాదయివాయుపథంబుకం దుదిగుండగుచు
జ్ఞానభానుండు సంతమసమ్ములెంచి
పర్వకంబుసంబాధియై పర్వమగుచు
వెలులరున్నాడు పకలంబు వెలుగఁజేసి.

ఎవఁడు దిగ్దేశకాలంబు లెంచుకొనక
నిత్యగుఱుద నిర్వ్వంద్యంబు నిర్మలంబు
స్వాత్మశీర్షంబు నేనించు వన్ని విడిచి
యెఱిఁడు పర్వగుం దెప్పుకుం దనంతమాత్రి.

నే ను

సామజేదం జానకీరామకర్త

నన్ను మృత్యువు కబళించుచున్నగాని
నాకు నాశము లే దొకనాఁడు నేను
జన్మమొందను లేదు; విశాలసాగ
రమున నుండెడి యలలట్టు లమితములును
వివిధములు నాదు భౌతికవేషకల్పి
తములు తనువులు.

ఈ శరీరము మృత్తిక, ఎపుడుగూడ
స్మృత్తికన చేరు విద్ది నిమేషమంద
నిగ నేడుక నీ యనంతాలయమున
నీ నమరకేళిసల్పుదు.

కానబడెడి

కన్నులన్నియు, చెవులును, కరములన్ని
లన్ని మనసులు నావె ! నా కమరవదవి
మున్నె లభియించినది నేను భిన్నభావ
ములను మ్రింగితి.

నవనవరసాలకిసలయానవము మెక్కి
నిక్కి గర్వించు పికరాజు నేనె ! రమ్య
శృంగకలితోరు గిర్మగనీమనుండి
జారుసెలయేటి తుంపురుచాలు నేనె !
నన్ను మృత్యువు కబళించుచున్నగాని
నాకు నాశము లే దొకనాఁటికైన.

చిత్రపటములవివరణము

దీనిరు నారాయణమూర్తిశర్మగారు

వీరు గంజాంజిల్లాలోని హైస్కూల్లో ఇరవైయేడు సంవత్సరములనుండి ప్రధానాంధ్ర పండితులుగా ఉండి, మంచివిద్యాంశులని చేరు పడ్డవారు. ఆంధ్రపత్రిక, బొంబాయి లో ఆరంభమైనది లగాయను, పారస్వతి సంబంధమైన వ్యాసములు విరివిగా ప్రచురించుచుండినవారు. భారతీమాస పెక్కువ్యాసములు ప్రాసించినారు. పాకాలకుపయోక్తమైన గంధములు, గంజాంమండలాంధ్రకవుల చరిత్రములు, కొన్ని పద్యకావ్యములు రచించియున్నారు.

మండపాక పార్వతీశర్మకావ్యస్రీ.

కొత్తనవ్యాసయ్యశ్రీశ్రీగారు

వీరు వక్కపల్లి వాస్తవ్యులు. ఆర్యవైశ్యకులజాతి. నిరతాప ప్రదాతలు. ధర్మసంస్థాపకములు. శ్రీశ్రీ శ్రీ వేంకటేశ్వర విలాస పుస్తకభాండగారమునకు అధ్యక్షులు.

నాగులకొండ వెంకటవలంగారు

వీరు మంగవంపరవాస్తవ్యులు. ౧౯౩౦ సంవత్సరమున తమ గామీమాన్యగమునకు రాజీనామాయిచ్చి ౧ సంవత్సరము జైలుకు వెళ్లిరి. ౧౯౩౨ సంవత్సరములో తిరిగి అస్తి సం. జైలును పొందిరి. నిరంతరము ప్రజావేదకాంగ్రెసునకు చేయుచున్నారు.

శ్రీరాజా బొప్పరాజు రామకృష్ణరాజులుంగారు, బి. ఏ., బి. యల్.,

యం. యల్. ఏ.

చిత్తూరులో అడ్వోకేటు. కాశ్యపినగరాజు కంఠమునకు జేరినవారు. చిత్తూరుజిల్లా ఎడ్వోకేటునకు కాన్సిలు చేర్చబడిన బహుకాలము పనిచేసినారు. పెక్కుదులు జిల్లాలోను ఉపాధ్యక్షపదవిలోనుండినవారు. టెంపెరెన్సు కమిటీ అధ్యక్షులుగూడ నుండిరి. చిత్తూరు రామవిలాస సభయందలి వాటకకార్యదర్శిగను, కాశ్యపోపాధ్యక్షులుగను నున్నారు. పరోపకార పోలీసులు, కవికాపావకులు, మంచిపఠకులు. —కుమారదేవ.

శ్రీమతి అన్నాప్రగడ చెన్నగంటమ్మగారు

ఈ యేడు యం. ఏ. (ఫీజుస్) పరీక్ష యందు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున కంఠకును ప్రథమురాలుగా ప్రథమ శ్రేణియందు తీర్చుకొనెన మహిళారత్నము.

శ్రీమతి కల్యాణసుందరి సీతారాంగారు
బి. ఎ., యల్. టి.

చెన్నపురి విమెన్స్ క్రెస్టియన్ కాలేజీలో సుపవాసపఠకులుగానుండినది. ఢిల్లీలో రేడియో టెలివిజన్ కాలేజీ హాస్టలుకువార్డు నుగా నియమింపబడినది.

సి. యస్. నాయుడుగారు

ఇంగ్లండులో భారతీయ క్రికెట్ ఆట గాండ్రకు వరుసగ కలగుచుండిన అపజయముల వలన అరభ్యాసిన పారదోలుటకు బయలుదేరిన క్రికెట్టు వీరుడు.

శ్రీమతి నేకూబాయిగారు, బి. ఏ.

మైసూరు యూనివర్సిటీలో అనేకముల యన బంగారు, వెండిపతకములను బహుమతిగా పడవిన విద్యార్థి.

శ్రీమతి కుసుమకాకూరుగారు

అమెరికాలోని అమోవా యూనివర్సిటీ యం. ఇ. పట్టమును పొందినవిధునది.

కంచెర్ల వెంకటకృష్ణయ్యగారు

ప్రయాగ హిందీ విశ్వవిద్యాలయమువారి యంత్రమునకులో ముద్రితరై హిందీసాహిత్యరత్న అను బిరుదమును అడవిన ఆంధ్రులు.

మాల్వీచేరీ ఆలీగారు

కొరామన ఇంగ్లీషులోని కమవదించుటకు ఇంగ్లండుకు పయనమైరి.

బి. సి. ఆర్యాగారు

వైమానికశిక్షణ బడయుటకు ప్రభుత్వము నుండి చేతనాధికములుపొంది ఇంగ్లండుకు తరలిన ప్రథమ మద్రాసీయుడు.

చిరంజీవి కొత్తనవ్విదానందమూర్తి ౧౨ ఏండ్ల కాలము హిందీరాష్ట్రభాష వికారద పరీక్షలం దు తీర్చుకొనునాడు.

డా. యస్. చంద్రశేఖరకాగారు

వికాస్ యూనివర్సిటీలో రీసెర్చ్ ప్రొఫెసరుగా నియమింపబడినారు.

శ్రీమతి ఎ. నారాయణగారి సతి

టాకఫీలిముల పొందు ఇంచునీరింగులో పాల్గొన్న ప్రథమ భారతీయ యంతరి.

పాత్రుని వెంకటనారాయణగారు

వీరు మార్టాల్యు లివిటెడ్ కంపెనీలో పనిచేయుచున్నారు. బొంబాయి ఆంధ్రముఖ సభాధ్యక్షులు. బొంబాయి ఆంధ్ర కోఆపరేటివు సంఘమునకు అధ్యక్షులు.

సి. ఆశ్వత్థ నారాయణరావుగారు

వీరు మదనపల్లె ప్రాంతపు ఆంధ్రులు. అది యాగులో బి. ఏ. చదివినవారు. చెంజుకూరు చేరి 'నవకీరవ' అను దినపత్రికను, 'మక్కల పుస్తక' అను పిల్లలకు పనికిరచ్చు మాస పత్రికను కన్నడమున చక్కగా నడుపుచున్నారు.

శ్రీ సుజననమాజము -

మోర్లేట్ (బర్నా)

ఈ సంఘము 1938 సం.లో స్థాపించబడినది. దీనియొక్క ఉద్దేశములు:— వీరకారుణ్య ప్రచారముచేయుట, విద్యావ్యాప్తత కై కృషి, దైవభక్తిని పెంపొందించుట. ఈ సమాజమునకు క్రియారులు పాలాపులుల్లి అప్పన్న, కర్రి అప్పలస్వామిగార్లు ప్రధాన పాపకులుగను, క్రియారీ ఆర్. కే. పతిగారు, బి. ఏ. (ప్రేమరు) అధ్యక్షులుగను, క్రియారులు బొంబా వానిస్వామి, సుగ్రీ మల్పరాజుగార్లు ఉపాధ్యక్షులుగను, క్రియారులు కుత్తుం జగ నాయకులు, భీముని మనిస్వామిగారు కార్యదర్శులుగను నున్నారు. ప్రస్తుతము ఈ సమాజమువారు ఒక కావ్రీపాకాలను నిర్వహించుచున్నారు.

జవహర్‌లాల్

కుండ్లి నరసింహ రావు

[illegible]

౬. ఆహ్వాన సంహార్యుడును శంకరాచార్యు
నమ్మగారి ఉపన్యాసము

౭. బహిరంగసభలో మాలవ్యా, శంకరాచార్యులతో, గాంధీగార్లు సంభాషించు
కొనుచుండుట

౮. ప్రెమితి మణిబెన్ బశేజీ, అల్లూర్ గజ్డార్ బాను, బదరహరిబాద్ శ్రేణులూ,
వల్లభాయి పటేజీగార్లు విషయవిస్తయోగము చేయుచుండుట

౯. గాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు శ్రీమోహన్
ఉపన్యాసము

౧౦. సునోపభద్రకర్మములో పాల్గొనఁగ

౧౧. శివాజీ ద్వారమునకు ఆర్యభూమి సమన్వయమును నిర్వహించుచున్న ప్రేక్షకవర్గము

౧౨. చింతామయిగుడి కాంప్రెసరీలో ఆంధ్రప్రదేశ్ లిలక్షనానరకును ప్రేక్షకవర్గము

౧౩. శివాజీ ద్వారమునకు ఆంధ్రప్రదేశ్ లిలక్షనానరకును ప్రేక్షకవర్గము

౧౪. శివాజీ కాంప్రెసరీలో ఆంధ్రప్రదేశ్ లిలక్షనానరకును ప్రేక్షకవర్గము
అధ్యక్షులు : ఆచార్య నాగేశ్వరరావు

వార్తాపత్రికలు

၁၈၈၃ ခု ဇူလိုင်လ ၁ ရက်

ప్రాచీనా ప్రాచీన ప్రపంచముల నేడు పత్రికతో ఉన్నది. పత్రిక లభివృద్ధిపొందుతున్నచో ప్రపంచ మభివృద్ధి పొందుతున్నదన్నమాట; ప్రపంచ మభివృద్ధిపొందుతున్నచో పత్రికలభివృద్ధిపొందుతున్నమాట. ఇందుకొక నాటి పత్రిక పర్యామలమయ్యేది వర్ణనది. ప్రపంచముబట్టి పత్రికా, పత్రికనుబట్టి ప్రపంచమూ కలవుననకార, ఆశ్రయాలతో వర్ణింతున్న కాలమది. నాగరిక ప్రకారం లక్షలకొద్దీ ప్రతులు ప్రతిదినమూ అమ్ముచుపోయే పత్రికకు సంపాదకులయిన వారూ, యజమానులయిన వారూ ఆవునన్నది కాదనీ, కాదన్నది ఆవుననీ, మండిన చెడ్డనీ, చెడ్డను మంచినీ అనిపించగలరంటేను, తిమ్మని బమ్మనీ బమ్మని తిమ్మనీ చేయగలరంటేను ఆకర్మకమేమంది? పత్రిక ప్రభావం అంతివపరితంగా ఉంది. మనదేశంలోమీదా అటువంటిపత్రిక కొంతెం శిశుుంగానో, ఆలస్యంగానో రాకరకవుదు. ప్రపంచమొత్తంమీది పొద్దొద్దన్నావున్న ప్రజావాదకం ఇది—దానిని తిప్పించుకొనే బిల్లు? ఈ కాలంలో దాని కంటికి ప్రజాప్రభావాలున్నవును దానిని కాదనడమేమి?

పత్రిక: పుట్టి మూడువందలలో కేమా మూ
కొంతెం వైసయింది. అది పుట్టినది కూడా
యూలో ఫుంజెంలానే. పదహారోళ్ళా
వాటికి పైపు (అక్షరపుములుములు) బొరి
పోయడమూ, వాటిసాయంతో గ్రంథాలు
అచ్చువేయడమూ ప్రారంభమయింది. కౌని
ముద్రాయంత్రముమూర్తిం పనిఅయినది అమర
శేను. అయినప్పటికీ ఏదోవిధంగా అమృతద
యంత్రాల మీదే పత్రికలుకూడా అచ్చువేయ
డం ఆరంభించారు. పదహారోళ్ళాట్టి ప్రా
రంభ మయ్యేసరికి యూలో ఫు ఫుంజెంలా
పత్రిక లభిరించినవి.

శ్రీఘముద్రకావిః వీరిచ్చయంత్రం వచ్చి
నవ్యదీనుంబీకాని పత్రిక లభింపజేసె
బోయింది. యూజీ.బ్లూమ్, అమెరికా
లోనూ కూడా ముద్రయంత్రంతో శ్రీఘ
ముద్రకావి కవికావ్యములను మార్పులు చేసా-
నది అతడు నవ్యదీనుండు ప్రాంగిను-

కర్నూలు, కానీ యాప్రయత్నాలు పంకో
మ్యూజ్ కలెక్షనుంచి కానీ సఫలంకాలేదు.
ఈప్రయత్నాలకు ఫలితంగా ముద్రణయం
త్రంలో రామరామ మార్పు లభింపవుతూ
రావడమూ, కీర్తనకాలంలో ఎక్కువ కాని
తాళు అచ్చువేయడాని కవతాళం కలగడమూ
సంభవించింది. గూడలలో "మార్పు చూడ" అనే
నాడు చూడ" "రైట్టింగ్ పేజ్" (మొదటకంటే
లేగంతో అచ్చువేసేది) అని ఓకముద్రణ
యంత్రం కనిపెట్టాడు. గూడల లో "విల్లి
యం బుల్లి" అనేనాడు గంటకు ౧౦,౦౦౦
చిత్తకాగిత అచ్చువేసే యంత్రం కనిపె
ట్టాడు.

గూడగిలో 'జిజ్ఞ' పెర్ఫెక్ట్ 'ప్రెస్'
 ఆనేమద్రగయంబ్రంమీద గంటకు ౧౨,౦౦౦
 కాగితా లమ్మచేసేవారు. అయినప్పటికీ
 ఇంకా సీక్రుకాలలో ఇంకా విశేషం
 కాగితా లమ్మచేసే యంత్రాలు కనిపెట్టాలని
 అప్పటినుండి ఇంకా ప్రయత్నం సాగుచూసే
 వచ్చింది. ఇటీవల వచ్చిన యంత్రాలన్నీ ఇట్టి
 నిరంతర ప్రయత్న ములఫలితాలే.

నేను గంటకు 3,00,000 కాగితం
చొప్పన ఉచ్చువేసి, అంటించి, కోసి,
ఏనిమిదిపుటలుగ ముద్రతలుపెట్టేసి, గంటకు
9,00,000 ల చొప్పన ఉచ్చువేయడం మొ
దలయిన పనులుచేసి గల పుటలుగ ముద్రతలు
పెట్టేసి, గంటకు 25,000 ల చొప్పన
ముద్రణాదేశములుచేసి 3.5 పుటలుగ ముద్ర
లుపెట్టేసి—ఆచ్చులముద్రణ. ఈ ౦ త్రాట
వచ్చింది.

ఇటువంటి యంత్రాలకు కాగితము పూవు
లుగా వాడుతూ, తియ్యరయిన కాగితము
చుట్టలు చుట్టలుగానే పక్కవాతూవులందుండి,
గొప్పకత్తెగల ముద్రగాయంత్రములలో ఉప
యోగించే కాగితం వలెనూ ఆరడుగులుం
టుంది; యంత్రంలో ఆ కాగితపుచుట్ట గం
టకు గంక మొదల వాపున తిరిగివాతూ
వులందుంది.

హిందూ, ఆంధ్రపత్రికల మేజి కొన్ని
కొన్ని చిన్న పత్రికలలో నాలుగుపుటలే
ఉంటవి. పట్టణాలలో వేసే దినపత్రికలు
నాథారంగం వీరిమేజుపుటలవి. అమెరికా,
యూరోపు మహానగరాలనుంచి వచ్చే దిన
పత్రికలు ఆరే పుటలకు మైఖేలా ఉంటవి.
ఆదివారంనాడు ప్రకటించే పత్రికలు రారు.
పుటలకు మించేఉంటవి. ౪,౦౦,౦౦౦ అక్షుం
దగల వారి పుటల ఆదివారంపత్రిక జమ్మ
వీరాలంకి ఒక్కొక్క మామకు (క్రయ

tion) సరిపడ్డ కాగితం తయారు చేయడానికి కాగితపునల్లనిమిత్తం (Paper pulp) ఒక చిన్న అడవి నాశనమవుతుంది. లక్షలకొద్దీ ప్రచారం గల గొప్ప దినపత్రికలకు కాగితం కోసం ఎన్నో యేకరాల విస్తీర్ణంల పాఠ అడవులే వుంటవి.

అత్యంత కీక్కుకాలంలో కాగితాలు అసంఖ్యాకంగా అమ్మవేసే యంత్రాలు వచ్చేటప్పటికీ ప్రైవేటులో కూడా పౌరస్థం కలుగజేసుకోవలసిన అవసరం కలిగింది. కంపౌజుటలు ఒక్కొక్క అక్షరమే తీసి కంపౌజు చేసి అమ్మకు మేటకు తయారుచేసేటప్పటికీ విశేషం కాలపారగం కావడమూ, యంత్రం పరిశోధనకర్తగా ఉండడమూ సుభ విందింది. ఈ కారణంచేత మేధావులు తమ బాధితులకే అంత ఉపయోగించి కడకు 'లిసోప్రెస్' తయారుచేశారు. ఈ యంత్రాన్ని గూడారలో నిర్వహించి ఉండేటట్లు చక్క జేశారు. ఇది ప్రైవేటుటెలిగ్రాఫ్ యంత్రంవంటిది. దానికడకే దీనికిమాడా 'జీకోడ్' మొదలైనవి ఉంటవి. ఈ వొక్కొక్క యంత్రం కంపౌజును, ప్రైవేటుటెలిగ్రాఫ్, డిప్రీల్ యంత్రం - ఈ మూడుపనిలూమాడా చేస్తుంది. ప్రైవేటుటెలిగ్రాఫ్ గొట్టినట్టు 'జీకోడ్'లో గల అక్షరాలు కొట్టుతూపాలే అక్షరపంక్తి పంక్తి ఏర్పాటు చేసేసంబో పాత అయి ఒక కడ్డీలాగ వస్తుంది. ఒక్కొక్క గొప్ప దిన పత్రికాకార్యాలయంలో వైవిధ్యమువంటి ముద్రణ యంత్రాలు, ఇట్టి 'లిసోప్రెస్' యంత్రాలు చాలా ఉంటవి.

అక్షరాలు ఎంతటివృత్తుంటే 'లిసోప్రెస్' యంత్రం తయారుకావడం అంత సులువు. 'లిసోప్రెస్' యంత్రాలు లేకుండా ముద్రణ కార్యం కీక్కుగానూ, లాభకరంగానూ జరగడమే కష్టమవుతున్నది. మనమీందూ

అయినప్పటికీ నాగరికతరాలలో కొన్ని మార్పులు చేసి, అక్షరసంఖ్య తగ్గించి ఈనాటికే నాగరికీకి 'లిసోప్రెస్' యంత్రం కనిపెట్టినారు. దీనిని తయారుచేసినవారు అమెరికావారు. ఈ యంత్రం ఇంకా సుకరంగా ఉండకపోయినా, దానికి పరిపూర్ణత ఇంకా రాకపోయినా, ఈ ప్రైవేటు అమ్మపత్త గ్రంథం చదవడం కొంత కష్టమయి దానికి అలవాటుపడవలసివా ప్రయత్నించుకొంటే ప్రశంసనీయమైనది. ఇప్పుడు కాకపోతే ఇక కొన్నాళ్లకయినా నాగరికీకి ఇంత కంటేను చక్కని 'లిసోప్రెస్' యంత్రాలు వస్తవని అనిచనవచ్చును. మన తెలుగు వర్ణ సమాన్యమంత నాగరికీకనుక ఆంధ్రులలో కొంతకిర్రప్రయత్నమే జరిగితే తెలుగుకు మాడా 'లిసోప్రెస్' యంత్రం రావచ్చు. ఈ విషయంలోకూడా కొన్ని అమెరికాకంటే నీలు ప్రయత్నిస్తున్నట్లు తెలుస్తున్నది. అరవానికి 'లిసోప్రెస్' యంత్రం - అమెరికాలోనే ఇటీవలనే నిర్మాణ మయవచ్చింది.

వర్తకవ్యాపారం బాగా అభివృద్ధిచేసుకొన్న వారవడంచేత నయితేయేమి, సామ్రాజ్యం నిర్మించుకొన్న వారవడంచేతనయితేయేమి, ఏ విషయంలోనయినా 'ప్రాపగాండా' చేయడంలో అప్రతిమానలవడం చేతనయితేయేమి ఇంగ్లీషువారు పత్రికలవిషయంలో ఎక్కువగా కృషిచేసి వాటినిచాలా అభివృద్ధి తీసుకువచ్చారు. ఇంగ్లండుదేశంలోని పత్రిక నేను ఎట్లున్నారో తెలిస్తే ప్రపంచంలో నేను పత్రిక ఎంత అభివృద్ధిపొందినో తెలుస్తుంది.

ఇంగ్లండుదేశంలో వార్తాపత్రిక వ్రుట్టింది పదహారవశతాబ్ది కడపటిదశకంలో; కాని వృద్ధిచెందడంకొంత సందోమ్నికోశకాల్పించింది. పదవిమిదోశకాల్పి పారంభంలో వార్తాపత్రి

గాంగ్లలో విజ్ఞానంమీది ఈపన్ను తొలపోయింది. పన్నుభారం తగ్గడంతోనే పత్రికలు చురుకయినవి. గూంగ్ల నుండి పత్రికల సంఖ్య ఇంకా పెరిగిపోయింది. పెట్టుబడి పెట్టగలవారనేమీలు పత్రికలు పెట్టి దెబ్బ సంపాదించడమే కాకుండా, తమ మేనులాభాలు కాపాడుకొంటూఉండడమూ, తమ రాజకీయ, పార్టీకామిక, వ్యాపార భావాలను ప్రజలలో బాగా వ్యాపింప జేయడమూ జరుగుతూవచ్చింది. పత్రికారచన ఒక వృత్తి, పత్రికాప్రకటనలు లాభసాటి అయిన ఒక వ్యాపారమూ అయినది.

యూరోప్ర మహాసంగ్రామంతో పత్రికా ప్రపంచం ఎన్ని విధాలలో మార్పుచెందింది. యుద్ధపారంభ కాలంలో మందుగుండు సామగ్రి తయారుచేయడమే విధాయకమయిన, అత్యంతసరమయిన పని అయినందువల్ల వార్తాపత్రికలకుమాడా కొంత దెబ్బ తగిలింది. పత్రికావ్యాపారంకూడా అస్తవ్యస్తమయింది; అట్టి వారావరగ్గులలో వార్తాపత్రిక జాతీయ సుస్థితికే ఉండక తీరని ఒక ప్రధానప్రకటనకావడంవల్ల ప్రభుత్వమవారది కనిపెట్టి దానికి కావలసిన సాధన సామగ్రి సంపాదనలోను, వైస్యంలో చేరమని ఆహ్వానించవల్సిందా దాని అంగలలాన్ని నిలుపుదలచేయడం విషయంలోను మాడా ఎన్నో పౌరస్థాలుకలుగ జేశారు. మొట్టమొదటిసారి యుద్ధవార్తా వారులు స్కంధావారామనడల (Camp followers)కంటేను ముఖ్య లయిపోయి వారు. ప్రభుత్వంవారు వారికిమాడా 'యూనిఫారమ్' లిచ్చారు. ఈవార్తావారులు వైస్యాలను వెన్నెంటి ఉండేవారు.

యుద్ధానంతరకాలంలో విడివిడిపత్రికాధిపతులకే ముంతరిందింది; 'లిబులేట్' లయ విలిటి కం పె నీలకక మారంభమయినది.

పత్రికలు సాంకేతికంగా పెట్టి వడపడమో, లేదా అధికారంకోసం తీసుకొని వడపడమో చేస్తున్నది. ఈ ప్రకారంగానే ఈ యుద్ధానంతర కాలంలో పత్రికలు కొన్ని ఒకదానిలో ఒకటి అంతరించిపోయినవి; ఒకదానిలో ఒకటి చేరిపోయినవి; నీతిప్రణాళిక (Policy) ఒకటిచేసుకొని ఒకదానిలో ఒకటి సవాళారం చేస్తున్నవి. రిమిటెడ్ కంపెనీ లవం చేత మూలకం పెరిగిపోతున్నది. వాటాదారుల కందరకూ ఈ వ్యాపారంలో శ్రద్ధపాటుతున్నది. తుదకు పత్రికలను సడిచేవారు ఇది ఒక వ్యాపారమూ, పరిశ్రమ కావడం చేత, భాగ్యవంతులవుతున్నారు. ఇతర పరిశ్రమలను సడిచేభాగ్యవంతులై, లక్షాధికారులే తుదకు వార్తాపత్రిక కంపెనీలలో కూడా వాటాదారులు. ఇతర పరిశ్రమల సేకర్తులు, ఏయాపంగా వదులుతున్నారో ఈ పరిశ్రమను కూడా ఆకర్షిస్తే అట్లే వదులుతున్నది. పరిశ్రమలకూ, వార్తాపత్రికలకూ అధిపతి లాక్కర్ అవడం చేత వారు తమ ప్రయోజనాలకు ధంగంకాని, తమ అభ్యుదయానికి లాభానికి పోషకే 'పోజిటివ్' - నీతిప్రణాళిక - పెట్టుకొని పత్రికలను దిద్దుతున్నారు; పరిశ్రమలను వదులుతున్నారు; రాజ్యశాసన సభలకు మక్కువని తీస్తున్నారు. ఇంగ్లండుదేశంలో ఇప్పుడు 'వెనెసిండిక్టు' - పత్రికా ప్రకటన కర్తల సంఘాలు - జరివిరికాయి. 'ఫైనాన్స్ ఫేరీ' కొట్టేమన్న - ధరలు - చూస్తే ఆయం (Finance) వాడ పత్రికా ప్రభావం ఎంత ఉందో, పత్రిక వాడ ఆయం ప్రభావం ఎంత ఉందో తెలుస్తుంది. వాటిని పత్రికా, పత్రికను అని పరస్పరమూ కాసింతుకొంటూ ఉంటుంది.

ఎప్పుడయితే పత్రిక ఈ విధమయిన వ్యాపార, పారిశ్రామిక సంస్థ అయిందో అప్పటినుంచి ఈ పరిశ్రమలో సంబంధం గల ఒక్కొక్క వ్యక్తి వారు తమతమ స్వామ్య లాభాలు కాపాడుకొనేటందుకు ప్రత్యేక సంఘాలుగా ఏర్పడ్డారు. పత్రికారంగంలో సంఘాలు, కంపెనీలర్ల సంఘాలు, ప్రాఫిట్ రీడింగ్ సంఘాలు, ప్రకటనకర్తల సంఘాలు, అడ్వర్టయిజింగు మేనేజర్ల సంఘాలు - ఇంకెందుకు పత్రిక తయారుచేయడానికి, తయారయిన పత్రికను దేశంలో వెదవల్లడానికి కారణభూతులయిన, అవసరమయిన వ్యక్తుల వారి అందరిసంఘాలూ ఏర్పడ్డవి. న్యూస్ ఏజెంట్లకు సంఘం ఉంది; ఎంటైర్ ప్రెస్ యూనియన్ ఉంది. చివరకు ఇంటర్

నేషనల్ ప్రెస్ కాన్ఫరెన్సు' కూడా లీగ్ ఆఫ్ నేషన్స్ పక్షాన ౧౯౨౭ లో జరిగిన సగరంలో సమావేశమైంది.

ఈవిధంగా ఇంగ్లండుదేశంలో పత్రిక అభివృద్ధి అయిందంటే క్రమంగా ఈ యభివృద్ధి - ఏయాపంగా అయితే చేయి - ఇతర దేశాలలో కూడా వస్తుందన్నమాటే. స్వీటువాక్, వాయువిమానము వచ్చి జాతులకూ జాతులకూ, దేశాలకూ దేశాలకూ మధ్య ఉండే విభేదాలను, దూరాన్ని తొలగించివేయి. క్రమంగా ప్రపంచమంతా నేడు ఒకటే మామంలా కమ్మన్నది. ఒకచోట ఒకవిషయంలో అభివృద్ధి కనబడిందంటే కాస్తనేవటికో మాస్త నేవటికో అది యితరచోట్లకూడా కనబడిందన్నమాటే. ప్రపంచంలో ఏనాడుమూల ఉనికిన భావమయినా పతే ఇతరచోట్ల మారు మోగకుండా ఉండడంలేదు. అందువల్లనే నేడు వేరువేరు జాతులభ్రమలు వేరువేరు రూపాలు దిద్దుకొంటున్నవి. ప్రపంచ మొత్తం వివిధ కార్యక్రమాలతో ఒక్కటవుతున్నారు; పెట్టుబడిదార్యంతో ఒక్కటవుతున్నారు. పత్రికావ్యాపారంలోనూ అంతే జరుగుతున్నది.

రాజకీయవిషయాలలో పత్రికయొక్క ప్రాబల్యమూ, ప్రభావమూ ప్రాస్తులో లాగ ఏదేశంలోనూ అంత ఎక్కువగా లేదు. పత్రికలలో పదేవ్యాపాల భాషావైరువ్యంకూడా ప్రాస్తులో లాగ ఎక్కడా ఎక్కువగా ఉండదు. ప్రాస్తుదేశంలో పత్రికారచనమే పారస్వతం; పారస్వతమే పత్రికారచనం. ప్రాస్తులో అమెరిక ప్రెసిడిగాంచిన గొప్ప సాహిత్యవికారదులు కొందరు పత్రికలకు వ్రాసే వేరు ప్రతిష్టలు తెచ్చుకొన్నవారే. వేరు మోసిన గొప్ప పారస్వతవిమర్శకులుకూడా పత్రికలకు వ్రాసినవారే.

౧౯౨౭లో దినపత్రికలైతే యేమి, వారపత్రికలయితే యేమి, పక్షపత్రికలైతే యేమి, మాసపత్రికలైతే యేమి ప్యాసివ్ సగరమ్మంది ప్రకటన అయ్యేవి ౩౩౭ ఉన్నవి. వీటిలో రెండు అధికారిగర్లంపక్ష ప్రకటన అయ్యే దిన పత్రికలు; ౫ ఇతర దినపత్రికలు, ౧౨౭ క్షేదాసంబంధమైన పత్రికలు. ప్రాస్తుదేశంలోని అన్ని రాష్ట్రాల మొత్తంమీదా ప్రకటన అయ్యే పత్రికలు ౩,౧౦౦లు. ప్రాస్తు దేశంలో వారీయ పత్రికల అమ్మకం లక్షకు పై నుంటుంది.

ఏదేశంలోని పత్రికలకంటేను జర్మనీదేశం పత్రికలు పారస్వతం, వాటకం, కళ, పంక్తి, ఆరికవిషయాలు ఎక్కువగా ప్రకటిస్తవి. జర్మనీపత్రికలంటే భారత ప్రజాపకమయిన పత్రిక మరోటిలేదు. జర్మనీలో మిక్కిలి జవాబరంగల పత్రికలు ౨,౫౦,౦౦౦ పై నుంటుంది అమ్మకం; అదేశంలో ౨౨,౦౦౦ ల ప్రతులకు తక్కువ అమ్మక పత్రిక లేదు.

యుద్ధం ముగిసినవాటినుంచి అనేకవిధాల అభివృద్ధి పొందుతూ వస్తున్న జర్మనీలో ౧౯౨౭ లో ౨౦ దినపత్రికలకంటే ఎక్కువలేవు.

తెల్లియం చిన్న దేశమయినా అక్కడ ౧౭ దినపత్రికలున్నవి.

జపానూస్థలంలో విద్య కాగా వ్యాపించడంవల్ల జపానూదేశంలో పత్రిక రీతవ్య చాలా ఎక్కువయినవి. జపానూలో నేడు ప్రలాభి ప్రాయాన్ని తీర్చి దిద్దేవి పత్రికలే. జపానూలోని చాలా పత్రికలు ప్రధానంగా టాక్సో, ఒసాకాపట్టణాలనుంచి ప్రకటన అవుతవి. జపానూలోని గొప్పపత్రికలు 'ఒసాకామైని' 'ఒసాకా అసహి' లకు అమ్మకం ప్రతిదినమూ పదిలక్షలపై న ఉంటుంది. ఈమధ్య కొన్ని యేళ్లనుంచి అక్కడ విద్యా విషయకపత్రికలు చాలా వృద్ధి అయినవి. వీటిలో నూటికి డెబ్బయి పత్రికలదాకా సాపించినవాడు పెజ్జెనోనూ. ఇతన్ని జపానూ 'మేగై కింగ్' అంటారు.

౧౯౩౪-వ సంవత్సరాంతానికి జపానూలో ఉన్న దినపత్రికలు ౧,౨౧౯. ఇవికాక నెలకు వాడుగుమారులూ, అంతతక్కువ మారులూ ప్రకటన అయ్యేవి ౪౭౦; నెలకు మూడుపాడలూ, అంతకు తక్కువమారులూ ప్రకటన అయ్యేవి ౫,౩౯౨. దినపత్రికలు ఒక్క టాక్సోనగరంలోనే ౨౩౦, ఒసాకా నగరంలో ౯౪ ఉన్నవి.

౧౯౧౧ తరువాతనుంచి చైనాలో పత్రికలు చాలా పుట్టినవి. మన దేశంలోలాగే ఉత్సాహపూరితులయినవారు రాజకీయాభిప్రాయాలతోనో, మర్యాదమయిన లక్ష్యాలతోనో చాలాపత్రికలు స్థాపించారు. మనదేశంలోలాగే చాలా పత్రికలు ఇట్టే పుట్టుతూ పుంటవి; ఇట్టే గిట్టుతూ పుంటవి. వారీయ, యావజ్జోద్యమ ప్రచారాలకి చాలాతోడ్పడుతున్నవి. దేశంలో వారీయ

నాన్నా ఉద్దేశమున ప్రయత్నించుట
ఉన్న పాత్రలను ఈ దినుస్సు వి ఎక్కువగా
చేసే. యూరోపియను లయితేయేమి, అమెరి
కనులయితేయేమి—విశేషములు పెట్టి వదులు
కున్న పత్రికలు ౨౦, ౩౦ వాకొ ఉన్నవి.
వీటిలో చాలాపత్రికలు హంగ్ హెగరా
న్నుంచి ప్రకటన ఆర్యోకే.

౧౯౩౪-౧౯౩౫ లో మన మద్రాసు రాజ
ధానిలో ప్రకటన ఆవుతూవచ్చిన వార్తాపత్రి
కలు ౩౭౦. వీటిలో ౧౭౦ నెహ్రు పట్టణం
నుంచే ప్రకటన ఆవుతున్నవి. ఏయేభాషలలో
ఎన్నిన్న వున్నవో క్రింద తెలుపుతున్నాను.
ఇంగ్లీషు పత్రికలు ... ౭౩
ఆదవ పత్రికలు ... ౧౧౫
తెలుగు పత్రికలు ... ౫౧
మలయాళ పత్రికలు ... ౧౧
కన్నడ పత్రికలు ... ౧౫
ఇతర భాషలలోనివి ... ౧౬
రెండుమూడు భాషలలో ఉన్నవి ౩౬

ఎన్నిన్న ఇతర వృత్తుల కున్నట్లు ఈ ప
త్రికావిశేషవృత్తి మనదేశంలో లో
యూరోపులోని ఇంగ్లండు మొదలయిన
దేశాలలోనూ ఒక ప్రామాణ్యం అంటూ
గీరు: ౭. కమ్యూనిటీ (Qualification)
అంటూలేదు. దీని కొకచూడా లేదు. ఇతర
వృత్తులవలంబించాలంటే, ఆవృత్తిలో పని
చేయి అధికారం సంపాదించుకొవాలంటే
చదువవలసినది కొన్నిగ్రంథా లంటవి:
శీర్ష్యకొవలసిన కొంత విషయ ముంటుంది;
ఇయ్యనలసిన కొన్ని పరీక్ష లంటవి; పాండి
తలసిన కొంత రీస్పీకు ఉంటుంది. ఈపత్రికా
విశేషవృత్తి కట్టి చేయాలేదు. సాంత్ ప్రతిభ,
సాంత్ ప్రజ్ఞ, లోకజ్ఞానము, సాంత్ అనాధవమే

మనకు ఈవిషయంలో నోచ్చడేది. ఈవృత్తి
కూడా ఒకపరిశ్రమకమునూ, ఒకప్రమాణమునూ
వర్తించి, పరీక్షలుపెట్టి తరీఫ్ దివ్యా
లని ఇంగ్లండుదేశంలో ప్రయత్నాలు చాలా
జరిగినవి. ౧౯౩౭ లో లండను విశ్వవిద్యాలయంలో
'జర్నలిజం కోర్సులు' పెట్టారు. లండను విశ్వవిద్యాలయం
'జర్నలిజం కమిటీ' వారు ప్రసిద్ధులయిన పత్రికాకారచయ
తలచేత, సాహితీపరులచేత ఈ ప వ్యా సా
రీప్రీంచే యోర్నాల్లు చేశారు. మన మద్రాసు
రాజధానిలో మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం
వారుకూడా ఆనదును కొంతకాలం క్రిందట
'జర్నలిజం కోర్సులు' పెట్టి ద్విగ్రీ శేర్నాటు
చేయాలని మోచినచేశారు. ఈ విషయంలో
కొంతిచ్చరమాడా జరిగింది. ఫలితము ఏమయి
నవోమాత్రం వారు జ్ఞాపకంలేదు.

వాగరికలకు పట్టుకొమ్మలయిన నొప్పుపర్భ్య
దేశాలలో దినపత్రికల సాధారణంగా ఒక
ప్రధానసంపాదకుడు, ఒక సహాయసంపాద
కుడు దినసంపాదకుడు (Day editor), రాత్రి
సంపాదకుడు, (Night editor), తన రిపోర్టర్
గ్లసంఘంలో వార్తా సంపాదకుడు (News
editor), వి శే క వి ష య సంపాదకుడు
(Foreign editor), పాఠపర్వత సంపాదకుడు
(Literary editor), గ్రహాదివిషయసంపా
దకుడు (Sporting editor) మొదలయినవా
రుంటారు. వీరిలో ఒక్కొక్కరిది
ఒక్కొక్క కాళు. ఒక్కొక్క కాళులో
సహాయసంపాదకులు, ఈ ప సంపాదకులు
మొదలయినవా రుంటారు. వీరందరు
కాక నాటకవిమర్శకులు, సంగీతవిమర్శ
కులు, ప్రధానవ్యాసర చ య త లు, ఆయా
కాస్తాలోనూ, రాజకీయాలకు సంబం
ధించిన వేరు వేరు ముఖ్యకాళులలోను

ప్రత్యేకవృత్తిచేసిన పండితులు ఉంటారు;
ఇదంతా కలిపి పర్భ్యదేశాలలోని శేటి గొప్ప
దినపత్రికలలోని సంపాదకవర్గకాళు. ఈ విధం
గానే దినపత్రికల సంబంధించినవి ప్రక
టనకాళు, వ్యవహార నిర్వాహకకాళు మొదల
యిన వన్నోంటవి. మళ్లీ ఈ వొక్కొక్క
కాళుకు సంపాదకవర్గకాళు కున్నంత బల
గనూ ఉంటుంది. దీనినిబట్టి చూస్తే శేటి
పత్రికది ఆనొక ప్రపంచమే — పత్రికా
ప్రపంచం.

పత్రికలలో పనిచేసేవారికీ, పత్రిక యజ
మానులకూ సంబంధం 'కాంట్రాక్టు నాశీరీచట్ట
ము'కబట్టే ఉంటుంది. పనివారికి కాంట్రాక్టు
ఉత్తి చేయి లేనివ్వదు ఇంగ్లండుదేశంలో
ఆచారాన్ననుసరించి పనిలోనుంచి తొలగ
వలసినప్పుడు ఈవిధంగా నోటీసులిస్తూ
ఉంటారు — పత్రిక ప్రతిష్ఠా, ప్రాముఖ్య
మలకుబట్టి సరిపాదకులకొ, సహాయ సంపాద
కులకూ ఆరుమొదలు ౧౭ నెలలలోపు
నోటీసు, ఉపసంపాదకులకు ౩ మొదలు ౬
నెలల నోటీసు, రిపోర్టర్లకు చూపించెదరు
మూడుమూసాల నోటీసు.

తన పత్రికలోపడే మేటరు కంతకూ, అన్ని
విషయాలకూ—అఖరుకు ప్రకటన కాలాలలో
పడే విషయాలకయినా సరే— సంపాదకుడి
ఉత్తరవాది. పగువునమ్మికి సంబంధించినట్టి
కాని, మరేవిధమయినట్టికాని దావా వస్తే
అతడే జవాబుదారు—వార్తలూ, వ్యాపా
లూ సంపాదకమా కాదు, ఆమేటరు అయ్య
రిద్దినవాడూ కాదు. కాని పత్రికాకార్య
స్థానంలోమాత్రం సంపాదకుడికి ఉపసంపా
దకుడు ఆవిషయంలో సముజాయిగ్ చేప్ప
కోవాలి.

కుంఠి కుమారి

జంభాల పాపయ్యకావ్య

అది రమణీయపుష్పనన, మాననమ దొకమేఘ, నేపనై
నది యొక మాదుమూలగది, యాగదివాకిట నించుమించుగా
పదునయిదేండ్ల యాడుగల బాలిక, పోలిక రాచట్లు—జం
కొదవెడు కాల్గితోడి దిగుచున్నది క్రిందకి పట్లమీదుగఁ.

కన్నియలాగె వాలకము గవ్వచుచున్నది, కాదు కాదు—
చిన్ని గుబాచివన్నెయర చేతులలో పసిబిడ్డయన్నయ
ట్లున్నది—ఏమికావలయునో గదయిన్వరు? అచ్చుగొడ్డెన
ట్లున్నవి మాపురేఖ, లెనరో యవరా వలె కామలిక్లమే.

దొరలు నానందబాహ్యలా? పొరలు దుకఖి!
బాహ్యములోగాని? యవి గుర్తుపట్టలేము.
రాలుచున్నవి యామెనేత్రాలనుండి
బాలకుని లేకచెక్కుటదాలమీద.

పొట్టులోని బిడ్డనికీ పుట్టియుప్పుటకన్న ముందే క్రొం
క్రొత్తివి వ్రతపుం గవగకుంపలముల్ గయిపోయి రెవ్వరో?
పుత్తడి శమ్మ మొగ్గగిబుల్లు ముగ్గురముటగిట్టు
నెత్తుకుకందు నెత్తికొని వెచ్చలి సుచ్చటి కేనుచున్నరో?

గాలితాకున జలతాకుమేలిముసుగు!
జారె నొక్కింత—అదిగో చిన్నారిమాము
పోల్చుకొన్నాములే! కుంతిభోజ పుత్రి
స్నిగ్ధసుకుమారి యామె కుంతికుమారి.

* * * *

కడువేగలగున చెంగుచెంగున తరిగిపోవ పొంగ - ఆ పొట్టనె
బడి గంభీరమ పొందున్నయది బ్రహ్మచర్యముగా - అట్లదే
బుధురత్న కేతులలోన బెట్టుకొని యామాబోడియుగూడ న
యొడకే పోవుచును న గడ్డదికతో నేమేమో వాపోవుచు.

“ముని మంత్రమ్ము నొసంగనేల? నిడఁబో మున్నుంద మున్నాండు ర
మ్ముని నే కోరగనేల? కోరితిని బో, నాతెందు రానేల? వ

కంఠ పత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

చేసినా, కన్నయ నంచు నెంచక నినుకే జేట్టగానేల ? నీ
యనుగుండున నొసంగనేల ? యిపు యిహా ! ఏమి కాపించెద ?

“ఏయెడ కేగుదాన నిపు డీ కనుగుండును జూచెనేని మా
నాయన పైచుకే ? చెలులు నవ్వకపోదురే ? చుట్టపక్కముల
నీయవకుండురే ? జనులు చేసియు చూపరే ? పైవయోగమున
ద్రోయగరాదు— ఈ శిశువున నొకే గట్టితి లోకనిందలన్.

“ఈ విషాదాశ్రువులతోడ నింక నెంత
కాలు మీమేను దాల్తు ? గంగానవంతి
కలుషహరిణి, యాతల్లి కడుపులోన
గలసిపోయెద నా కన్న కడుపుతోడ.”

అనుచు పసివాని రొమ్ములో నదుముకొనుచు
కుంతి నదిలోనికిం దిగె—నంతలోన
అట్టె నట్టేటిలోనుండి పెట్టె యొకటి
కొట్టుకొనివచ్చుచుండె నా గట్టుకడకు.

మందసమురాక గనెనేమొ ? ముందుకిడిన
కాలు వెనుకకు బెట్టి—బొమ్మల నెమ్మొ
గమ్ములో చిన్న యాశాకణమ్ము మెరయ
నా దెసకే చూచు నామె కన్నార్పకుండ.

* * * *

“ఈశ్వరహత్యయు శిశుహత్య యనక, గంగ
పాలుగానున్న యీ దీనురాలిమోద
భివసబంధునకే జాలి పుట్టినేమొ
పెట్టె నంపించి తెరువు చూపెట్టినాడు.

ఎటులకానున్నదో యీశ్వరేచ్ఛ” యనుచు
సగము నడిసిన కోకతో మగ వ తిరిగి
దరికి జనుచెంచి పేటికవరికి పోయి
మూత పెడలించె కంపించు చేతితోడ.

* * * *

ఒత్తుగా పూలగుత్తుల నెత్తుపెట్టి
మెత్తగా పొత్తిగుడ్డలమెత్త యినిచి

కొత్త నత్తలిరాకులగూర్చి పేర్చి
బత్తుకొనకుండ చేతితో నొత్తిమూచి
ఎట్టకేలకు మది బిగబట్టి “ఇంక
నన్ను విడిపోదువే! నాయనా!” యటంచు
బొప్పముల సాముదడిసిన ప్రక్కమీస
చిట్టిబొబును బజ్జండబెట్టె తల్లి.

చిన్ని పెదవుల ముత్యాలు చిందిపడగ
కలకల మటంచు నవ్వునేగాని—కన్న
యమ్మకస్తము తనయదృష్టమ్ముగూడ
యెరుగడింతయు నా యమాయకపుబిడ్డ.

చెదరు గుండియ రాంచేసికొని, పెట్టె
తలుపుమూయంగబోవును—వలపు విలువ
లేక చెయిరాక—నుతు కాగిలించి వెక్కి
వెక్కియేడ్చును కన్నీరు గ్రుక్కుకొనును.

భోగభాగ్యాలతో దులదూగుచున్న
కుంతిభోజిని గారాబుకూతు నయ్య,
కన్న నలుసున కొక పట్టెడన్నమైన
పెట్టుకొన నొచ్చనైతి పాపిష్టిదాన.

పెట్టియలోన నొత్తిగిలు పట్టి నినుకొ నడియేటిలోనికి
వెట్టుచునుంటి తండ్రి! మక నీకును నాకు బాణంబులే నె, మీ
వెట్టులనున్న నో మనయదృష్టము కే ఘోరిముచేసినాను నా
పుట్టుకమాసి పోను నినుబోలిన విడ్డూరు నాకు నక్కునే?

పున్నమచందమామ సరిపోయెడి నీ వరహాలమోము నే
నెన్నటికైనబాతునె! మరే, దురదృష్టము బట్టియున్న నా
కన్నుల కంత భాగ్యమును గల్గునె? ఏ యమ్మమైన నింక
కన్నముపెట్టి యాయువిడినప్పటినుండుగదా కుమారకా!

పాలబుగ్గల చిక్కదనాల తండ్రి
వాలుగన్నుల చిక్కదనాల తండ్రి,
మేలినీలి ముంగురుల వరాలతండ్రి
కాలుచెయిరాని తండ్రి, నాకన్నతండ్రి.

ఆంధ్ర చక్ర - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది పండి

కన్నతండ్రి నవ్వులపూలు గంపెడసి—
చిన్ని నాన్నకు కన్నులు చేరజేసి
చక్కనయ్యకు నరికురుల్ జానడేసి
చిట్టిబాబుమైనిగనిగల్ పెట్టడేసి
బాలభానుని బోలు నాబాలు ఏడు
గర్భమున నుంచుచుంటి గంగాధవాని!
ఏని నేతల్లి చేతిలోనైన బెట్టి
మాట దక్కింపుమమ్మ! నమశ్శతంబు.

“సూర్యభగవానుడా! ప్రభూ చూచుకొనుము
నీ కుమారు”నటంచు కుంటికుమారి
మరులు రేకెత్త బిడ్డను మరల మరల
నెత్తుకొంచు నాలిండ్లపై నొత్తుకొంచు.

బుజ్జగింపుల మమకార ముజ్జగించి
పెట్టెలోనుంచి జోకొట్టి—మెట్టులెటులొ
మనసు బిగబట్టి “హరహరా” యనుచు కనులు
మూసికొని యేటిలోనికి ద్రోసె పెట్టె.

ఏటికెరటాలలో పెట్టె యేగుచుండ
సుదతి కనుచూపుమేరకు చూచిచూచి
“ఉన్ను” రని యొక్క వేడినిట్టూర్పు వుచ్చె
పైటపై రాలె రెండు కన్నటిబొట్టు.

కవిప్రతిమా ప్రదర్శనప్రశంస

వడ్డాది సుబ్బారాయుడు

“భారతపాదవేళను, బ్రభవతిపెండ్లిఁ బఠించునన్నెడు,
నోరక లూరి కూరుఁగద, కొమ్మనతిక్క-న సూరినన్ గనన్;
వారలనాటివార లలవారలయాపు లుపేక్ష నిల్పమిన్
సీను గీతలాయ నది నెమ్మది కుమ్మలికన్ ఘటించిన్.

—(వ. సు. రాయవాలు ప్రబంధము.)

శ్రీకవి కృపఁగాంచున సు-స్థాపిత వీరేశలింగ సుస్థానకరూ
పోషిత వృక్షాంబల వీ-తాపేక్షాగత మహాజనాతత సమితిన్.

వేదీ నీశపు రాజధానినగరిన్, వేదీంక్షక్రి దన్, వరం
తా గోదావరివారిఁ దైతవ్యవసాయం బూనె నన్నయ్య; త
ద్వాగేసుడు మొదల్గఁ, దత్కృష్ణిని నెల్లం బాయకారితె కా
న, గాలించిన గానరా జకరుఁ జేచి, బ్రోలికాఁ పెవ్వఁడున్.

ఈ కాలపుఁ గపులంబ వి-వేక వివర్ధవిగురుడు వీరేశుఁ జొక్క
జేకాని, వాసు, వ. సు., శుక, శ్రీ.కృష్ణులు పాయకారి నేద్యపువారే

కందుకూరి వీరేశలింగ గురువరుడు

వావిలాలాస్వయుఁడు వాసుదేవ గురుఁడు

నవల వడ్డాది సుబ్బారాయాంధ్రగురుఁడు

రాజు రాజేంద్రపురిఁ గవిత్రయ మిటివల.

కవిఁ బురుషాయువున్ మిగులు కాలముక్రిందటి పాకభాలలో
జుగుట వీరి వాసు వ. సు. స్థాన, నాఁ జీటఁ జూత నెవ్వరున్
దెలుగునఁ బద్దెమల్లఁగల నేర్పరులుంపెమి, వారి మువ్వరన్
బిలిచిరి రాణ్మహేంద్రపుఁ గవిత్రయమం చలనాటి నజ్జనుల్.

నన్నయ తొక్కిత్రయమునంబలె, నాథునిక త్రయంబునన్
మున్నగు పేరు గన్న కవినూఱుఁడు భౌతికముం ద్యజించి కై
కొన్న యశశ్శరీరమునకున్ నయిదోడుగ రాణ్మహేంద్రమం
డు న్నెలకొల్పినారు సుజనుల్ నడువీధిఁ గనన్ శిలాశ్మతిన్.

నలు దెలుఁగొ కృతుల్ చదివి, భావిజనంబులు నేటి నత్కృషిం
ద్రుల విజయాపముల్ గనఁ గుతూహలమొందెదరంచు లోకమున్
దొలఁపను, రాణ్మహేంద్రసుజనుల్ కవిలింగము సాంగరూపమున్
శిలఁ దిలకింప శిల్పమున నిల్పిరి ప్రోత మహోపకారకుల్.

అంధ్రవత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది పంచిక

భానుర పౌరమందిరము, బాలుర యున్నతపాకశాల, యె
న్నో సరసంబు లౌ కృతులు నున్నను, నామమె తెల్పుఁగాని, పె
న్వాసినిగన్న త న్నవి గవంబలుపం గొఱగా వటంచు వి
చ్చేసెనౌ వీరలింగకవి స్వీయపదాబున కీశిలాఽతిన్.

పలుకులకుం బ్రమాణ మగు పంచమవేదము పుట్టె ము న్నెటన్
దెలుఁగున, శారదేందిర లలిస్థిరమైతి నెటన్ వసితు, ర
న్నెలపునఁ గందుకూరి కులసీరధిచంద్రకవిప్రవీరు డా
పిల గలయంతకాల మిట నిప్పురి నీశిల నిల్పుఁ గావుతన్.

శకవర్షంబుల వార్ధిభూతవసు భూసంఖ్యన్, యువాబ్దుపుఁ గా
ర్తికమాసాంత చతుర్దశీతిథి యుత శ్రీభానువారంబునం
బ్రకటింపంబడెఁ గందుకూరికులవారాశీందు వీరేశలిం
గకవిగ్రామణిగ్రావవిగ్రహము జోకన్ రాణ్ణహేంద్రంబునన్.

రాష్ట్రమంతటఁ గడుఁబెద్ద, రాజధాని-చెన్నపురి; దానఁ బేర్వడ్డశిల్పివరుడు
సల్యెనాగప్ప, వీరేశనత్కవిప్రదు-విగ్రహముశిలఁజూపఱువెజఁగుపడఁగ.

రామానంద చటర్జీ-నామబ్రాహ్మమతమండన ప్రథితుఁడు, స
ర్వామోదకరముఁ దెఱచె, శి.లామయ వీరేశలింగ లలితప్రతిమన్.

తనరూపంబు శిలామయంబుఁ బురి సంస్థాపించు నీయుత్సవం
బును, వీరేశకవిశ్వరుం డిట సజీవుండైన కాలంబునం
దునె కావించిరయేని, యెం తతఁడు సఁతోపించియున్నోకదా
చను చర్చించెను స్వాస్థితంబు ప్రజర్క నర్వస్వముఁ బ్రాజ్ఞఁడై.
జననం బొందెను రాణ్ణహేంద్రమున; శిష్యత్వంబునఁ దత్పురీ
ఘనవిద్యాలయమందె విద్యఁగఱచెం; గాలేజి నవ్వీటనే
తెనుఁగొజ్జయ్యె; దిగంత విశ్రుతియు నందే కాంచె సంస్కర్తనాఁ;
గనుఁడి లింగకవిప్రదు, నేడచటనే గాంచె శిలాహాపముఁ.

లభిజనంబునందు సధికనత్కారంబు-నందు లుంతవారి కైన నరిది;
రాణ్ణహేంద్రపురిఁ జిరస్థాయిఁగనె, శిలా-విగ్రహప్రతిష్ఠ వీరసుకృతి.

సమకాలిక సఖివీరేశమహాకవి విగ్రహప్రశంస సభారం

గమున వ. సు. రాయఁడొనరుచుఁ- బ్రమదమునొందం దదాత్మ పరలోకమునఁ.

వానఁదడియుచుఁ జలికిఁబల్కుచు, వీధి-నెండకెందుచు రాయయై యుండవలసె,
నిందుకీర్తి గడించిన, నేరమునకుఁ-గందుకూరి వీరేశలింగ కవివరుఁడు.

శిలామయ వీరేశలింగ విగ్రహ ప్రతిష్ఠా కవిత

హళేబీడు దేవాలయశిల్పము

డా. పట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు

మహమ్మదీయులుదక్షిణహిందూ దేశముపై దండెత్తివచ్చినపుడు అందు విలసిల్లుచుండిన రాజ్యములలో హొయిసలరాజ్యము గూడ నొకటి. ఈ సామ్రాజ్యము రమారమి క్రీ. శ. ౧౧౦౨-వ సంవత్సరమునం దారంభమై క్రీ. శ. ౧౩౪౩ వరకును, అనగా సుమారు ౨౪౧ సంవత్సరములు మహావైభవముతో వెలసెను. ఈ మహాసామ్రాజ్యమునకు రాజధానియై ఖ్యాతిగాంచిన ద్వారసము ద్రవగిరిమే పాడుపడి నేడు హళేబీడు అను నామమున బరగుచున్నది. హళేబీడు అనగా పాతపట్టణమని యర్థము. మహమ్మదీయుల కీర్తనలు సులభముగ వశము కానందున కోపొత్తిపెట్టులై తుదకిది తమచే జిక్కినప్పుడు సామ్రాజ్యముగ కొల్లగొట్టిరి.

ధన, శక్తి, విస్తృత వాహనాదుల నిటనుండి కొనిపోవుటయే కాక ఇందలి శిల్పమునుగూడ కొంతవరకు నాశనమొనర్చిరి. పట్టణము శక్రపుల చేరే జిక్కినందున హొయిసలరాజు తనరాజధానిని వేరొకపట్టణమునకు మార్చుకొనినను, కాన మహమ్మదీయులు వెనలిపోయినపిమ్మటగూడ ఈ పట్టణము మునుపటిస్థితికాలేదు.

హళేబీడునం దెన్నియోదేవాలయములు గలవు. కాని వీనిలో ముఖ్యమైనవి రెండే, ఇవి కేదారేశ్వరాలయము, హొయిసలేశ్వరాలయము. ఇప్పటికి కొంతకాలమునకు

పూర్వము కేదారేశ్వరాలయశిఖరమునం దొక మట్టిచెట్టు నాటుకొని క్రమక్రమముగ పెద్దవై దేవాలయమును శిథిలము గావించబోయెను. మైసూరుదొరతనమువా రీచెట్టును నరికించి ఈ దేవాలయమును పునర్నిర్మాణము గావించియున్నారు. ఇట్లుచేయుటలో కొన్ని భేదములేర్పడినందున పునర్నిర్మితమైన దేవాలయము సరిగా వెనకటి యాలయమువలెనే లేదు.

హొయిసలేశ్వర దేవాలయము మార్గము అధికముగ శిథిలముజేదక ఇంచుమించుగ హొయిసలుల కాలమందున్నట్లే ఇప్పటికిని గాన్పించుచున్నందున నాటి వాస్తు శిల్పిని గాని, శిల్పసంపదనుగాని పరీక్షించగోరువారి కిది యొక అమూల్యవస్తు ప్రదర్శనాలయము.

ఈ దేవాలయమున నిజముగ రెండు సన్నిధులు గలవు. ఒకదాని యందు హొయిసలేశ్వరలింగమును, రెండవదానియందు శాంతలేశ్వరలింగమును గలవు. వీని కొక్కొక దానికిని ప్రత్యేకముగ సుఖనాసి, నవరంగమంటపములు గలవు. ఈ యాలయములు రెండును ఒకదాని నొకటి యానుకొని గూర్చు దిక్కున ముఖ ద్వార ముడునట్లు కట్టబడినవి. ఈ రెండు ఆలయములందలి నవరంగమంటపములను మధ్య చేరిపోయి యున్నందున ఇవిరెండును ప్రత్యేకాలయము లైనను ఒకటే యాలయముగ పరిగణించుట కాన్పదమున్నది. ఒకొక ఆలయమునకును ఎదురుగను ప్రక్కవైపునను ద్వారములున్నందున మొత్తముగ ఇందు తూర్పువైపు రెండు ద్వారములును, ఉత్తరదక్షిణములయందు ఒకొక ద్వారమును గలవు ఇందు దక్షిణద్వారము గుండ హొయిసలరాజు సాధారణముగ ఈ యాలయములను ప్రవేశించుచుండెనట. కాననే ఇతరద్వారములకన్న ఈ ద్వారమును, దీని చుట్టు శిల్పమును ఎక్కువ మనోహరములుగ గాన్పించుచున్నది.

ఈ యాలయముల కెదురుగ రెండు నందిమంటపములు గలవు. దక్షిణమువైపున (అనగా హొయిసలేశ్వర సాన్నిధ్యమున) నన్న మంటపము నానుకొనియే మరియొక చిన్నయాలయము గలదు. ఇందున్న దేవత సూర్యుడు. ఈ విధముగనే ఉత్తరమువైపున నున్న నందిమంటపము నానుకొని ఒక చిన్నయాలయ ముండెననియు, అందు చంద్రుని ప్రతిష్ఠించి యుండిరినియు చెప్పుకొనరు. కాని ఇందున కట్టి యాధారములును కానరావు.

ప్రధానాలయములలో నొక్కొక్కదానియందును ఒకగర్భగృహమును, దాని నానుకొనియే సుఖనాసియు, దానికి చేరి నవరంగమంటపమును గలవు. గర్భగృహ, సుఖనాసుల చుట్టునన్న గోడలు చాలమందైనవి. నవరంగమంటపములు

రెండును కలిసిపోయి అచట ఒక పడ సాలవలె నేర్పడుభాగమున కూడ పడమటివైపుగోడ చాల మంద మైనది. ఈ పడసాలమధ్యయందే తూర్పు పడమరలకు చిన్నగదులున్నవి. తూర్పు వైపుననున్న గదిని చీకటి గదియందురు.

ఈ వవరంగమంటపములచుట్టును సరంధ్రములగుశిలాఫలకములున్నవి. ఈ దేవాలయమును కట్టించిన ఆదిని ఈ శిలాఫలకములుగాని, వవరంగ మంటపమునకు ద్వారములు గాని లేవనియు, వీనిని మొదటి సరసిం చుచు నీర్మించెననియు ఒక శాసనము వలన తెలియుచున్నది. ఈ దేవాలయము నెప్పుడు కట్టిరో తెలియదు. కాని శకవర్షము ౧౦౪౩ అనగా క్రీ. శ. ౧౧౨౧ యందు ఈ దేవాలయమునకు కొన్ని భూములను దానము చేసినట్లు శాసనము వలన తెలియుచున్నందున, ఆ సంవత్సరముననో, లేదా అంతకు పూర్వము ఒకటి రెండు సంవత్సరములకు మునుపే ఈ దేవాలయమును కట్టించి యుండు రని తెలియుచున్నది.

౧-వ పటమునందు ఈ దేవాలయ ముఖద్వార మగనడుగు. సుమారు ౫ అడుగుల ఎత్తుగల దిబ్బపైచుట్టును కొంతస్థలము సుమారు ౧౫ అడుగుల వెడల్పువదలి ఈ దేవాలయమును గట్టి రని ఇందుండి తెలియుచున్నది. ఈదిబ్బ ౩ వ పటమునందు గూడ గాన్పించుచున్నది. భక్తులు విశ్రమించుటకును, గోడలపైచుట్టునున్న శిల్పమును జాగ్రత్తగ పరీక్షించుటకును ఈ దిబ్బ చాల నుపయోగకరము. ఈ దిబ్బ చక్కగ

నాలుగుపక్షములుగ నుండక నక్షత్రాకృతిని నానాపక్షములు తీరియన్నందునను, పైనను దేవాలయముకూడ సరిగా నిదేయాకారముగ నున్నందునను దూరముననుండి చూచుట కీ దేవాలయము ఎంతో అందముగ నుండును. ఈ అరుగు నెక్కుటకు సుమారు ౮ మెట్లు గలవు. ౧ వ పటమును జూడుదు. ఈ అరుగుపైన ముఖద్వారమునకు క్రింద మరియొక మెట్లవరుస గూడ నున్నది. ఈమెట్లవరుసల కిరుపార్శ్వములందును చిన్నచిన్న విమానములున్నవి. ద్వారమున కిరువైపులన న్న ద్వారపాలకవిగ్రహములును, ఈ చిన్నవిమానములును, పటమున కుడివైపున గాన్పించుసరంధ్రములగు శిలాఫలకములును ఎంతో యందముగ నున్నవి. ఈ శిలాఫలకములకు క్రింద వరుసలువరుసలుగ శిల్పము గాన్పించుచున్నది. ౨ వ పటమునందీ శిల్పమునందలి కొన్ని వరుసలు విశదముగ దెలియుచున్నవి. అడుగున కాన్పించు వరుస యందలి శిల్పము చాలవరకు శిథిలమైనది. కాని ఇది సింహములవరుస యని తెలియుచున్నది. దీనికి క్రింద ఏనుగులవరుస కలదు. (౧-వ పటము చూడుదు) సింహముల వరుసపైన ఆళ్వారాధుల వరుస గానవచ్చుచున్నది. ఈ వరుసకు క్రిందను, పైనను శిల్పి ఒక తీగలవరుస నల్లినట్లు చిత్రించినాడు. ఈ వరుసకు పైన భారత రామాయణ భాగవతాదిగ్రంథములయందలి కథాసందర్భములు చిత్రము లైనవి. ఈ వరుసపైన మోరములును, వాని పైన హంసలును గనుపడుచున్నవి.

ఒక్కొక్కవరుసకు మధ్య కొంత కాళి యుండుటవలన ఈ శిల్పపట్టికల కొక అపూర్వమైన అంద మేర్పడినది.

౧-వ పటమును జూచిన వీనియందము నూహించవచ్చును. ఈ పటమున ఎడమవైపు గోడలో కొంత భాగము వచ్చుగ నొక బరుజావలె ముందునకు ఉచితమున్నట్లు గనుపడుచున్నది. ఇదియే పైనజెప్పిన చీకటి గది. ఇచ్చటను శిల్పము వరుసవరుసలుగ గాన్పించుచున్నది. కాని ఈవరుసలపైన గోడవూడ నానామూర్తులును, మూర్తులపైన కొన్ని కృత్రిమస్తంభములును, ద్వారములను అగనడుచున్నవి. మిగతభాగమున నిట్లుగాక మోమూసువరుసల శిల్పమును, పైన సరంధ్రములగు శిలాఫలకములును, స్తంభములును గనబడుచున్నవి. ఈ మూడువరుసలలోను మొదటిదానియందు మానవాకారములును, రెండవదానియందుచిన్నచిన్న గోపురములును, మూడవదానియందు స్త్రీ పురుష గ్రామ్యశృంగారసందర్శములును చిత్రితములయినవి. ఈ పద్ధతి దేవాలయములలో దేనియందైనను ఈ వరుసలలో కడపటిదానియందు ఇట్టిశృంగార చిత్రములే కాన్పించుచున్నవి. ౪-వ పటమునం దీవరుసగాని, దీనికింది రెండువరుసలుగాని శాసనావు. కాని మూడవవరుసయందు ఏదోయొక యుద్ధము చిత్రితమైనది. ఇది భారత యుద్ధములో నేదోయొక భాగమై యుండును. ధనుర్ధారులు, భిక్షధారులు, రథములు, పెక్కిములు, రథమునకు కట్టినగురములు, అన్నియు విశదముగ గాన్పించుచున్నవి. బలపు

పురానిని మైనమువలె నీ విధముగ దిద్దితీర్చగల అనాటిశిల్పు లెంతనమ గ్గులోకదా!

ఈ దేవాలయమునందున్న శిల్ప మునంతటిని నమగ్రముగ వర్ణించుటకు ఒక ప్రత్యేక గ్రంథమును వ్రాసినను సాధ్యముగాదు. ఇందున్న మూర్తులు ఒకటి రెండు గావు. ఒడమటివై పునందే సుమారు ౧౬2 స్త్రీమూర్తులును, ౧౧౪ పురుషమూర్తులును గలవు. పురుషమూర్తులలో గణేశ, సుబ్రహ్మణ్య, ఉమామహేశ్వర, గజానన, జలంధర, అంభకానన, వేణుగోపాల, వకాపా, నారాయణ, నామన, త్రివిక్రమ, బ్రహ్మ, హరిహర, దక్షిణమూర్తి, భైరవమూర్తులు గలవు. స్త్రీమూర్తులలో కాళి, మహిషాసురమర్దినీ, పార్వతి, సరస్వతిమూర్తులు గలవు. ఇవిగాక ఇంద్ర, అర్జున, రావణ, మోహినీ మూర్తులు గూడ ఈ దేవాలయ కుడ్యములపైన అందందు గాన్పించుచున్నవి.

దక్షిణమువై పున నున్న మూర్తులలో నూనకట్టు అతి సులలితముగ చిత్రింపబడినది. గుర్రములజను మొదలగువానిని చిత్రించుటయందును స్త్రీమూర్తు లొక్కొక్కచోట ధరించిన మేజోళ్లను, నానావిధములగు వేషభూషణములను చిత్రించుటయందును శిల్పి చాలనేర్పరితనమును జూపియున్నాడు. ఈ శిల్పములను చిత్రించిన వారిపేర్లు చాల చోట్ల కాన్పించుచున్నవి. మణిపాలి, బల్లన, బోచన, కేతన, రేవోజా మొదలగునవి కొందరు శిల్పులపేర్లు.

ఇక ఒకటి రెండు మూర్తులను పరిశీలించుము. మన హాళోధనమును విఘ్నేశ్వరమూర్తితో ప్రారంభించవచ్చును (గి.వ పటమునుజూడుము.) గణపతినిగూర్చిన ప్రస్తావన విత్తలేయ బ్రాహ్మణమునందే కలదు. అందు గణపతియే బ్రహ్మయనియు, బ్రహ్మణస్వతియనియు, బృహస్పతియనియు చెప్పబడియున్నది. సంస్కృతభాషయందలి పదముల నన్నిటిని వ్యాకరణశాస్త్రజ్ఞులు కొన్ని గణముల క్రింద విశేషించియున్నారు. ఇట్టి గణములను ప్రాచీనాఖ్యలయందును యాస్మిని నిరూప్యమునందును చూడవచ్చును. గణములకు నాథుడే గణాధిపుడు, బ్రహ్మణస్వతి. క్రమముగ ఈ యభిప్రాయము వృద్ధిమై గణపతియే విజ్ఞానమున కంతటికిని అధ్యక్షుడని కడ కేర్పడెను. గణపతినిగూర్చి ఇంకను ఎన్నియో పుక్కిటిపురాణములు గలవు. గణపతికి ఏనుగుతల ఏల కలదు? పొట్ట నేల పాముతో కట్టివైచుకొనినాడు? అను మొదలగు సంశయముల కాధారములగు. కథలెన్నియోకలవు. ఏది ఎట్లున్నను గణపతియందు అతని బలిపినపొట్టయు, విజ్ఞాన తేజముతో దేవీవ్యూహనమగుచున్న ముఖమును ప్రధానములు. ౬ వ పటమునందున్న మూర్తియందీ రెండువిషయములును విశదముగ బోధపడుచున్నవి.

విఘ్నేశ్వరమూర్తిని ఎన్నియో విధముల చిత్రింపవచ్చును. బాలగణపతి, తరణగణపతి, భక్తివిఘ్నేశ్వర, వీరవిఘ్నేశ్వరుని నాల్గురూపములుగ గణపతిని చిత్రింపవచ్చును. ఇందు వీరవిఘ్నేశునికి ౧౬ చేతులుండును.

ఇవి గాక శక్తిగణపతి యని కొన్ని తరగతులమూర్తులు గలవు. లక్ష్మీగణపతి, ఉచ్చిష్టగణపతి, మహాగణపతి, ఊర్ధ్వగణపతి, పింగళగణపతి యనునవి ఇందు ముఖ్యములు. ఈ శక్తిగణపతిమూర్తులవద్ద సాధారణముగ నొకశక్తి యుండును. విఘ్నేశ్వరుడు వద్యానముపైని గూర్చున్నట్లును, ప్రక్కనన్న శక్తిని ఆలింగనము చేరికొనుచున్నట్లును ఈ రకము మూర్తులను చిత్రింతురు. గి.వ పటమునందున్న మూర్తి సాధారణముగ గాన్పించు విఘ్నేశ్వరమూర్తియేకాని ఇట్టి విశేషమూర్తులలో నొకటి గాదు. చతుర్భుజములలో నొకటి విరిగిపోయినది. వాహనము గూడ గాన్పించుటలేదు. కాని నాగ బంధము, మెడలోని హారములు, కిరీటమకుటము, ప్రభావళి యన్నియు విశదముగ గన్పడుచున్నవి.

మొగ్గు, మొగము కొంచెము శిథిలమైనది గాని లేకున్నచో ౧౦ వ పటమునం దున్న నృత్యమూర్తి ఈ దేవాలయమునా దున్న ఉత్తమ మూర్తులలో నొకటి యని చెప్పవచ్చును. ఈ మూర్తికి ౧౨ చేతులు గలవు. ఒక్కొక్క చేతియందును నడిమివేలికి తప్ప మిగత యన్నిటికిని ఉంగరములు గలవు. ఈ చేతులయందు నానా ఆయుధములును గలవు. కుడివైపు మొదటి చేతియందు అక్షమాల గలదు. రెండవ చేయి విరిగిపోయినది. మూడవదాని యం దేమియు లేదు. ఇక లంబహస్తము. నాల్గవదానియందు ఖడ్గముండెనేమో కాని అది ఇప్పుడు శిథిలమై విడిమూత్రము గాన్పించుచున్నది.

మిగత రెండుచేతులందును ముసల మును, బాణమును గాన్పించు చున్నవి. ఇక కుడివైపు ఖట్వాంగము, భీటకము, ధనుస్సు, హలము, గరళ పాత్రముగాఢోలు కనిపించుచున్నవి. ఒక చేతియందుమాత్ర మేడియు లేదు. చేతులందు కంకణ, కేయూర మాలను, నూపురములను, హామలను, జటామకుటమును శిల్పి చాల జాగ్రత్తగా చిత్రించియున్నాడు. ఈ మూర్తి కమలము మీద నిల్చుని ఎకమకాలు ఒయ్యారముగ వైకెత్తి కుడికాలిని కొంచెము వంచి లలితముగ నాట్యము చేయుచున్నాడు. ఇరువైపులను ఇద్దరు మృదంగములను వాయింపుచున్నారు. మరి ఇద్దరు తన్మయులను నాట్యము చేయుచున్నాడు. కుడివైపున మరియొకడు మురళీనాదము చేయుచున్నాడు.

దక్షిణదేశమున సాధారణముగ గాన్పించు లోహమయనటరాజ మూర్తులందు ఈ సాకుమార్యమును. ఈ లాలిత్యమును గాన్పించదు. జులు విరియబోసుకొని, చేత అగ్నిని బట్టుకొని, వ్యాఘ్రాజనధారియై, అపస్తార పుకమనిపై నాట్యముచేయుచున్నట్లు గాన్పించు ఈ లోహమయమూర్తులలో రాద్ర, బీభత్స, భయానక రసములుప్పలిగివట్లు గాన్పించును. కాని విశ్వమునందలి అఖండశక్తిని ప్రతిఫలింపజేయుచు, సృష్టి, స్థితి, లయములనెడి త్రిభావములను ప్రస్ఫుటముచేయు శాంతమూర్తి ఈ పటమునందు గాన్పించుచున్నాడు.

ఈ ప్రకారతభావమే ౨-వ పటమున గాన్పించు నందివాహను లగు పార్వతీ పరమేశ్వరులందును గాన్పించుచున్నది.

ఇరువైపుల గూర్లయందున్న మూర్తులును, నందియాకారమును ఈ ప్రధానమూర్తుల కొకయుత్తమ భూమిక (Back ground) నేర్పరచుచున్నవి. ౯వ పటమున గాన్పించు లక్ష్మీ, విష్ణుల మూర్తులుగూడ చాల రమ్యములుగ నున్నవి. చేయి ఒకటి విరిగిపోయినది కాని మిగతయన్ని విభములను ఈ మూర్తులు సర్వాంగ సుందరములుగ నున్నవి.

౨-వ పటమునందున్నది బ్రహ్మయా, సుబ్రహ్మణ్యస్వామియూ అని కొంత యనుమానముతోడవచ్చును; కాని జాగ్రత్తగా పరిశీలించినచో కార్తికేయుడే యని స్పష్టమగును. ఇతః వాహనమగు నెమలిని జాగ్రత్తగా చిత్రించి, పింఛమును, పింఛమునందలి కన్నులనుగూడ శిల్పి విశదము చేసినాడు.

౩-వ పటమునందు గాన్పించు మూర్తి ఎవరని విశదముగ తెలియుటలేదు. కుడివైపున నున్నది చామరగ్రాహిణి యనుట స్పష్టము. ఎకమవైపున నున్నది మోహిని యేమో యని తోచుచున్నది. ఈ స్త్రీ మూర్తి వస్త్రవిహీనముగా నుండుటయేకాక, నాట్యముచేయుచు తన కుడిచేతిని తలపై నిడుకొనియుండుటచే ఇది మోహినియనుమని కలచుట కవకాశమున్నది. కాళ్లడుచుట్టుకొని ఒక సర్పమును, ఎకమచేతివీడ నొక చిలుకయుగూడ ఈ పటమునందు గాన్పించుచున్నవి. ఈ దేవాలయమునందు మోహినీరూప మెన్నియోచోట్ల గాన్పించుచున్నది. వీనియందు సాధారణముగ చేతుల విభముగ నుండి, చిలుక మొకలగు

నవి గాన్పించుచుండుటచేత ఇదియు అట్టిమూర్తులలో నొకటి యని తోచుచున్నది. కాని మోహినికి ప్రక్కను సాధారణముగ దక్షిణమూర్తిగాన్పించుచుండును. ఇచటమాత్ర మేలశిల్పి ఒక చామరగ్రాహిణిని చిత్రించెనో తెలియుట లేదు. ఈ పటమునందు మోహిని తోడుగుకొనియున్న పాదరతులు గమనింపదగును.

నగ్న స్త్రీచిత్రణమున హైందవ శిల్పి ఎవరికిని తీసిపోవువాడు కాదు. నగ్నచిత్రములును, గ్రామ్యశృంగార చిత్రములును హేయములని రసికులెవ్వరును కలవర. “సంపూర్ణ సౌందర్యపిపాసు వగుటచేత శిల్పికి తన కళయందు జూపరానిది కాని, అనుచితమునదికాని యేదియు లేదు.” ఉత్తమ సౌందర్యప్రదర్శనము నగ్న చిత్రములందు జూపగలిగినట్లు, శిల్పి మానవరూపమునకు ఎట్టి మనోహరతేమ, భూగదలులను కల్పించియైనను చూడబలకు. ఈ కారణమున కళయందు నగ్నతామత మను నొక వాదము కలదు. దీనిని ప్రబలముగ తేల్చినవాడు యశనులు. వీరయినను నగ్నపుకమచిత్రమును నిర్మించుటలో అధికసామర్థ్యమును గడించెడి. కాని నగ్న స్త్రీచిత్రణమున అట్టిసామర్థ్యమును జాడలేకపోయిరి. నగ్నపుకమచిత్రములందు స్థిరతా గాంభీర్యాదులు సువ్యక్త మగును. కాని సాకుమార్యమును, లాలిత్యమును, లావణ్యమును నగ్న స్త్రీ చిత్రణమునందే వ్యక్తములుకాగలవు అట్టి అనమానభావములను శిల్పి రూపముగ ప్రదర్శనము చేయుటలో భారతీయశిల్పి అనన్యసాధ్య

హాళేబీడు దేవాలయ శిల్పము

మగు చాతుర్యమును జూపెను. అది నుండియు భారతీయశిల్పమున ఈ విశిష్టత గాన్పించుచున్నది. కాని కాలక్రమమున ఈవిశేషగుణములు ఇంకను పరిపాకముచెంది హోయిసలల కాలమునాటికి ఒక పరిపక్వదశకు వచ్చి

నవి. కాననే హైందవకళానికులలో నగ్రగణ్యదని చెప్పదగు ఘోషాననదొర భారతీయశిల్పమునుగూర్చి ఈ క్రిందివిధముగ వక్కాణించి యున్నాడు: "తమ సమగ్రసౌందర్యముచే ప్రపంచమునందెల్ల నత్యుత్తమ

ములుగ జేప్పదగిన శిల్పవిశ్కాసములు భారతదేశమున ననేకములు గలవు. కాని భావనావిశేషములు బట్టియు, చిత్రణస్వార్థత్వమును బట్టియు బేలారు, హాళేబీడు దేవాలయములు వానినిగూడ మించుచున్నవి."

అనంతచిన్మ
టి. వి. యస్. శాస్త్రి

విజయనగర సామ్రాజ్యస్థానకోత్సవము, హంపి

(27-12-36)

కోకరత్నములు

తొగర్చేటి భాస్కరశాస్త్రి

విద్యారణ్య మనీంద్రభాసురతపశ్చక్తి ప్రభావోదయా
దుద్యద్వివర్ధక వర్ణవృష్టి రభితో యద్రాజధాన్యా మధూత్,
స్వస్థానంధ్ర్య ముత్తైకవైభవయతా నిత్యం యదీతి ప్రజాః
సోఽయం సద్గుణమంతితో విజయతాం శ్రీకృష్ణరాయప్రభుః.

భాస్కరేతి భామభ్యుదయహితమతేరాండ్ర కర్ణాటభామ
ప్రొద్ధతీయవామధారా గ్రహణయత మహర్ణంపటశ్రోత్రయస్కః
సంరక్షక యఃకవీంద్రాక సహృదయహృదయానందదీగ్ధంతి మల్యాక
స్మరవ్య స్మర్యమాన్ స్మరయతు సతతం కృష్ణరాయక్షీతంద్రః.

హస్తో యస్య పదుస్తమాచకతతే పుత్కిల్పకాభాయతే
వాస్తవ్యాః కిల యస్య దివ్యరసనా శుద్ధాంతసౌధాయతే
ధృతవాన్ పరిమోహి యస్య సభుజ కృష్ణం గౌరవ సూయతే
సోఽయం శ్రీత్రయవంశ నీపకమనీ శ్రీకృష్ణరాయ ప్రభుః.

కీర్తి ర్యస్య దిగంగనాకుచగిరిస్థానే దుహలానుతే
కార్యం యస్య సపత్నీ తైలహసనే దుర్భేద్య వద్రాయతే
బాధీ ర్యస్య వసుంధరావసవిధా శ్రీరామ రక్షయతే
సోఽయం సంస్మృతైక పిత్రచరిత శ్రీకృష్ణ రాయప్రభుః.

యః ప్రతాపవిశేషతః కవివర్య పోషణకార్యతో
"మాదురాయరగంజి" ఇత్యుచి "చాంద్రభోజి" ఇతిరీతః
దైవభక్తిలతావృతాభిల విత్తవృత్తి విధూషితం
భావయే వ్యాధితం సదా మమ కృష్ణరాయమహీపతిమ్.

జయసు జయసు విద్యారణ్య కారణ్యగన్యః
జయసు జయసు కర్ణాటాండ్ర భాస్కరభిమానః,
జయసు జయసు సర్వభాంత విశ్వాభిరీంద్రః
జయసు జయసు హస్యః కృష్ణరాయ క్షీతంద్రః.

హాథే బీడు చిత్రములు
[K. P. S.]

౧. హొయిసలేశ్వర కాంతలేశ్వర దేవాలయముల విక్షేప (ప్రధాన) ద్వారము

౨. వైద్యారమునకు కొంత వరుసులుగా నలుపుభొగము నుంచు ప్రవేశమునకు నిల్పఁబడినది. [కృష్ణభివాహనముమీద ౨౪ పార్వతులు]

3. పండితులరము పామరశివాలయమునకు చెందినది. ఇందు పామర శివాలయమునకు చెందినది.

4. ఉత్తరనామనామలకు చెందినది. ఇందు పామర శివాలయమునకు చెందినది. (పామరశివాలయమునకు చెందినది)

ORIGINAL VIZIANAGARAM MEDICINE

బిడ్డల లివర్ అండ్ స్పీను

వ్యాధుల నివారించుటకు సిద్ధావధము

Banishes
Biliary
Cirrhosis

Balas Sanjeevini (REGD)
for Liver & spleen Disorders

Use Balas Sanjeevini

PILLA PAPIAH PATRUDU & BROR:
office: 98-99 Brodies Rd;
Residence: 11 Brodies Rd;
MYLAPORE, MADRAS.

అసలు విజయనగర డౌవధము

బాలసంజీవని

అల్ల అయి ర్వేప వైద్యశిఖామణులిచ్చుట వాలసంజీవని నె
హెచ్చుగ వాడుచుండటం దీనియొక్క ప్రాశస్త్యమునకు తార్కాణము
వ ర ము ల కు :

డాక్టరు పిల్లాపావయ్య పాత్రుడు బ్రదర్,
98-99 బ్రాడీసురోడ్డు, మైలాపూరు, మదరాసు.

ಸಿಂಡಿಕೇಟ್, ಲಿಮಿಟೆಡ್.

అనుమతిపొందిన మూలధనము	రూ.	10,00,000
చందాలు వేసిన మూలధనము	రూ.	6,70,000
చెల్లించిన మూలధనము	రూ.	3,28,410
రిజర్వు ఫండ్స్	రూ.	1,90,950

మనతాదినమలకుం పోవా నీమలగాది, ఈ దిగువ తెలివిన ప్రాంతాలలో వేసికొని వ్రాసి తెలిసికొనుము.
 కబోనీ, మాన్వేట, బర్హరి, బాల్క, బిల్హారి, బ్యార్లి, గవగ, దింగుకొలు, మింగుకొలు, కన్యూమారు,
 బియ్యమారు, శాగో, కార్కా, తరిజులూరు, కుబాగో, కావంగో, ఉప్పినుగిది, బ్రహ్మవరం, మాంగోకట్ట,
 కుండ్మూరు, భుక్కో, నీనాపూ, కురు, క్కొ, తంకోలా, కాదాగో, బొమ్మమూరు, నూబూల, కాదిపడి.

శ్రీ ఆరవింద జీవితము

శ్రీ ఆరవింద దర్శనము

ଡଫ୍ ଡିଭିନ୍ 'Life Divine' ଏବଂ

(శ్రీ) ఆరవైదులె రచించిన

సాక్షాత్ సంగమమున కాంధీకరణము

ಕುಳಿದು ಬಿಡು:

బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి చంద్రశేఖరంగారు

4) అరనిందులు సాపింపను భాగవత చీవనము,
 ఘోరా శిష్యులము ఏదో దీనిని నడిచిన తెలియకలదు.

|| పతి || గంధము విక్రొక్కరూపాయి. పో|| వేరు.

కాత్ర ప్రాంతము, ముంబయికి సరిగ్గ, పక్కనే గూడు

వింధ్య పర్వములు,

7. తంబు కెట్టివీధి - మదరాసు.

దేవత సౌఖ్యము ననుభవించుటకు

55-35-12

విక్కి, జుబ్బుబడి, బుహీనులైనవారలను మంచి క్రమ గల ప్రభువులుగా మార్చుచున్నది. ఈశ్వర్యరక్తి ప్రభుడు శేషాద్వయ పరమ శక్తిని సాంకేతికంగాను వాడుచును. శక్తినియిన బాహ్యమని మిథ్య దీక్షను ప్రకటించుచును చేయును. నీటిని నీచించి నీటి జలాయన వ్యర్థముగా నుండునట్లు చేయును. బలమును శక్తివరుయొక్క బలపును వాడుచును దీక్ష నుండునట్లు చేయును మిథ్య చేయును. ఆశీర్వాదము క్రమపరమును. శీర్షశక్తి బాగా ఈ కనుటలు చేయును. కండరముల నిర్లక్ష్యపరమును. మోత వాక్యార్థము, బలము, శక్తినిచ్చును. ఈశ్వర్య రక్తి ప్రభుడు శేషాద్వయ శేషశక్తిని వాడుచున్నాడు. మోత గూడ వాడును. ఇంకెవరమునపు ఎన్నువాడినను శేషముండి నీనిది వాడును. దానిని నీచించిన మీద ఎంత వాయుగా నుండునో బాగా నివళునురునో, నిద్రపోగలనో, బాగా పనిచేయుగలనో మోత తెలియగలను. శక్తి నర్థిగర్భితచేయును. పుష్టికరముగా నుండును. గుండెబలములనును మోచుచునో నిండునును. విక్కినిచ్చుకాదు. నివళునకు కొద్దికానుమాత్రమే. 20 కోటిలకు 21 మిలియ 10-0 ఎనిటిన్ జైన్స్ అకోక సేన 1-2 రూపు 1-8-0, తునును వ్యాసాను, మునునామము విక్కిగన పోలెను. విక్కిగన పోలెను, ముట్టనిట్టినోచ్చు. ఆకాలమిట్టె మొదలను గర్భాశయకోగములను పోనాటి పర్వంతానము నిచ్చును.

ಈ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ, ಪಾಲಕರು.

౫. దక్షిణామూర్తి కృష్ణమూర్తి విగ్రహం, ఇందుమించు పద్మమలినీమండపం.

౬. దక్షిణాద్యారమునకు తూర్పువైపున వెలుపలిగోడయందలి శిల్పరచన

౫౦-వ భారతజాతీయ మహాసభ

ఫేబ్రవరీ (27-12-36)

అధ్యక్షోపన్యాసము

సహచరులారా!

నిమిదిన్నరమాసముల క్రిందల యీ అధ్యక్షతీతమునుండియే నేను మీ కుపన్యాసించియుంటిని. తిరిగి మీ యాజ్ఞను కరపావించి నే నీ సీటు వదిలివదిలితిని. అనురాగపూరితులై మీరు నాయం దుంచిన విశ్వాసభావమున కంతయు కృతజ్ఞుడను. ఇట్టి మహాసంస్థల వ్యవహారాధ్యక్షులకు వహించవలసిన పురుషులుగాని, స్త్రీలు గాని వర్తమానకాలమున అపారభారమును నిర్వహింపవలసినవా రగు చున్నారు ఇట్టి యుచ్చపదపులు ఆలంకార ప్రాయములుగా నుండుట లేదు చాలమంది ఇట్టి పదవులను నిర్వహింపజాలక ఆశక్తు లగు చున్నారు. పరసీతులలో నిట్టి వ్యవహారాధ్యక్షుల తేలికటి దుర్భర ములో భారతదేశమునంగును అంతటి దుర్భరములేయవలసి నిస్సంశ యము. ప్రస్తుత మీ అధ్యక్షపదవి నిర్వహణము కష్టసంభరిత మగుటయే గాక, భవిష్యత్కాల గర్భవనం దింకను మహాన్నత జటిలక్లిష్ట సమస్య లంతర్గతమైయుండగలవు. కనుక, మీ రందరును నాయం దనుగ్రహించి యొసంగిన యీ పదవిని స్వీకరించుటకు నేను కొంచెము వెనుకాడుటలో వింతయేమున్నది?

స్వర్గస్థుల సంస్మరణము—నిర్బంధితుల ప్రణామార్ప

మనకుగల వ్యవహారసమస్యలను చర్చించుటకు పూర్వమా, గడ దిన కొలదిమాసములలో, తమపునీడి మనల నెడలాసిన మనమిత్రులకు, సంవత్సరముల తరబడి విమోచనావకాశములు లేకుండ చెరసాల లందును, ప్రవాసములందును బంధితులైయున్న మన సహచరులను మనము స్మరింపవలసియున్నది. ముక్తారు అహమ్మదు అస్సాగీగారును, అల్బాగు తమాష్తీగారును, వీ రిద్దరును, మన కత్యంతాప్తు లైన సహ చరులు. కాంగ్రెసుచరిత్రయందు వారివామములు చిర గౌరవమును పొందినవి. అనేక క్లిష్టావస్థలలో వారు ధైర్యవిశేషపూరితులై మనకు హితోపదేశపులై యుండిరి.

చెరసాలలందును, నిర్బంధ ప్రవాసములందును బంధితులై యున్న మన యనుంగమిత్రులకు కుభవాదములను పలుకుచున్నాను. వారి కష్టము లింకను కడతేరలేదు. వారి కష్టపరంపరలు పెరిగి

పెంపొందుచునే యున్నవి. ఇటీవలనే ముగ్గురు ప్రవాస నిర్బంధితులు ప్రవాసకష్టములను భరింపజాలక ఆత్మహత్య గావించుకొనిరను ఘోర వార్త వినియుంటిని. ఆకళంకమైన రక్తము వంగరాష్ట్రములో వారికి జీవితము దుర్భరమయ్యెను! వంగరాష్ట్రపు రిడ్జలు, లెక్కకు మిక్కి లిగా స్త్రీలును పురుషులును, అంతులేని నిర్బంధశిక్షల వనభవించు చున్నారు. ఇట్టి వైపరీత్యమునకు సాటి మ రొకదేశములో కన్పించు చున్నది. నాదీప్రభుత్వ పరిపాలితమైన జర్మనీలో బంధితులగుటము లనునవి వెలసియున్నవి. అచట ఆత్మహత్యలు పరిపాలియ్యెనున్నవి.

గడచిన కాంగ్రెసుసభ జరిగినతోడనే, కాంగ్రెసు కార్యవర్గ సభ్యులు నాచే నియోజింపబడవలసినవా రైరి. అప్పు డా కార్య వర్గసభలో మన సహచరు డను ముఖానుచంద్రబోమును మాడ నేను చేర్చియుంటిని. కాని బొంబాయి రేవులో దిగగానే ఆయన బంధితు లై గొంపొబడెను. ఆరోగ్యము చెడి వ్యాధిగ్రస్తు డైనను తదాదిగా నేటివరకును ఆయన నిర్బంధ ప్రవాసమునందే బంధితుడైయున్నాడు. అట్టి ధైర్యోత్సాహియైన సహచరుని సలహాలను గ్రహించవలసిన నాకతో నుంటిని. కాని వారి సమవేశసంపద గడచిన సంవత్సర మంతయును మాకు లభింపలేదు. మన స్త్రీలును, పురుషులును ఈ రీతిని ప్రుంగి కృశించుచుండగా, మన మండరమును దిక్కులేని దీనులమై కండ్లుపెట్టుకొని చూచుచున్నాము. కాని, మన అసహాయ స్థితియే మన హృదయమును దహించి నిష్ఠులోకాలిన యుక్కు ముక్కగా జేసి సోదరదేశీయుల దుర్భరావస్థలను తొలగించుటకై మన కచంచల సంకల్పబలమును కల్పించుచున్నది.

లక్నో కాంగ్రెసులో మనతోబాటు హాజరైయుండని మిత్రు డొకడు చిరకాల కారాగార ప్రవాసశిక్షితుడై నేడు తిరిగి మనవద్దకు వచ్చియున్నాడు. భాన్ అబ్దుల్ గఫూరుభామగారికి మనము సాను రాగమైన స్వాగత మొసంగుచున్నాము. ఆయన మహాధీరోదారు డనియే కాదు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యసమరమునందు వీరుడై నిలచి పశ్చిమాక్షరపరగజాలలోని ప్రజలను సమర్థుడై వడిపించెను. ఆ సరి హద్దురాష్ట్రవాదుల నిమిత్తమై వారికి మన మనఃపూర్వక స్వాగతము లర్పించుచున్నాము. ఆయన నేడు మన సమాజమున నున్నప్పటికిని,

బ్రహ్మ గవర్నమెంటువారి ప్రస్తుతపు ఉత్తరువుల ప్రకారము స్వరాష్ట్రమును ప్రకటించుటకుగాని, స్వగృహమున జేరుటకుగాని, పంజాబరాష్ట్రములో ఆదుగు పెట్టుటకుగాని ఆయనకు అధికారము లేదు. ఆయనరాష్ట్రములో నేటికిని కాంగ్రెసుసభలు అక్రమ సంఘములై యున్నవి. తదితర రాజకీయోద్యమము లనేకము నిషేధింపబడియున్నవి.

యవకుడైనప్పటికిని భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సమరమునందు దిగుదుగట్టి నేటియోధుడగు నొక ప్రముఖునకు మీ యందరి సమక్షమున స్వాగత మొసంగుచున్నాను. అతడే మన సఖుడగు యం. యస్. రాయగారు. ఇతములబడి చిరకాలలో చిరకాలము గడపి మనద్యకు మరల వచ్చినాడు. నేనాస్వాస్థ్యము చెడినను, పనులుతెట్టిన బుద్ధిలబుయిలో, ఆశ్చర్యజనుతో మరలివచ్చినాడు. విజయము చేసాడు నందాక విధివిరామముకొత్తమై సాగింపబడు స్వాతంత్ర్య సమరములో మనలో చేరి పోరాడుట కుత్సాహియైయున్నాడు.

గుంటూరుమండల ప్రచండవాయువు

గడదిన కొలదిమాసములలో పంచధూతములను ప్రకటించి ఉగ్రహాసమును దాల్చెను. వానరేవి, కరవులు, వరదలు పెక్కు రాష్ట్రములను వీడింది. లక్షలకొలది ప్రజలను కష్టములపాల్గొనినది. ఇటీవలనే విశ్వియమున గుంటూరుజిల్లాలో గొప్ప గుహను చేలకొని, అపారనష్టమును కలిగించినది. చేలకొలది ప్రజలకు స్థిరచరాస్తులు ధ్వంసమైనవి. వారు ఇల్లు వాటిలిలేక అల్లాడుచున్నారు. పంచధూతములను కాసింపుట మానవ సామర్థ్యాగతమైన విషయమగుటచేత మన మేమియును చేయజాలమని తలంప నేర్తుము. కాని, మనకు తెలిసిన కొరతార్థములకల్ల వరదలు పలుమాడు పుకరావృత్తిగా సంభవించుచున్నప్పుడు మన బుద్ధికుళలతచేత వానికి పరిహారములనుగాని, ప్రతిక్రియలనుగాని చేసికొనవచ్చును. అనావృత్తి మున్నగు అతిష్టములకల్ల కలుగు భాగలను తొలగించుటకు తగిన ఆధారములను కల్పింపవచ్చును. ప్రకృతివిధమైన యిటువంటి సుహాత్యైతిములచే వీడిన రైన ప్రజలకు తగిన సహాయ మొనర్చుటకు ఏర్పాట్లు చేయవచ్చును. కాని, మన యోగక్షేమములకు కర్తలైయున్న అధికారులకు మాత్రము ఈ వివేకము లేదు. ఎప్పటికప్పుడు గర్భనరిద్రులైయున్న మనదేశపు ప్రజల కిటువంటి యాపదలు మూడినయెడల వారు అదంగంటుటయే గాని మరల తలయెత్తుకొనజాలరు.

రానుర్ని ఎన్నికలు

త్వరలోనే ఆయా రాష్ట్రములందు జరుగనున్న ఎన్నికల ద్వారా హారములలో మన మందరిమును ప్రస్తుతము నిమగ్న లమై యున్నాము. కాంగ్రెసు తరపున చేయమందికి వైగా అభ్యర్థులు ప్రతిష్ఠింపబడిరి. అనేకవిధములుగా ఈ ఎన్నికల సంరంభము మనల నందరిని ఏకము

చేయుచున్నది. కాని, ఇదివరకు నేను అన్న కాంగ్రెసులో హెచ్చరించినదియందీసరితిగా అఖిల ప్రపంచ విచిత్ర ఫీకరనాటక రంగమునంత నొకమాట చరితంజవలసిన దని కోరుచున్నాను. మన యోగక్షేమములు ఆ ప్రపంచపరిణామమునే యనుసరించినయందును, భిన్నతత్వసిద్ధాంతములకును, భిన్నకర్తులకు నిర్వృతి జరుగుచున్న యీ పరస్పరసంఘర్షణ ఫలితమునుబట్టియే తదితర దేశములలోనాటు మనదేశపు భావిభాగ్యోదయము మా నిర్ణయింపబడును. మనలాతీయ స్వాతంత్ర్యసమస్యయును, మన పాంఖికాభ్యుదయ సమస్యయును విశ్వవ్యాప్తమైన బ్రహ్మాండసమస్యలోని యంతర్భాగములైయున్నవనియు, మన స్థితిగతులను మనము పరిగా బోధింపరచుకొను - కు తదితరుల స్థితిగతులను మాడ మనము గ్రహించవలసియున్న వనియు మీకు జ్ఞాపకము చేయుచున్నాను.

అంతర్జాతీయ వ్యవహారములు

గడదిన ఎనిమిదిమాసములలోను అంతర్జాతీయ పరిస్థితులందు చాల గొప్పమార్పు లేర్పడినది. లోకాభ్యుదయకారకులును, తిత్వశీ కారులును అంతరంతకు సమీపమై డీకొనుచున్నారు. మరొక ప్రపంచ సంగ్రామమువోగాధముదరికి మన మందరిమును లేరుకొనుచున్నాము. ఈ మహాప్రళయము మనలకు కలిగించుటకు తన ముఖ గవ్యారమును తెరచుకొనుచున్నది. విశ్వాపాఖండమందు "ఫాసిజమ్" తత్వము అంతరంతకు జరుపరంపరలో విజృంభించుచున్నది. తనమాట కెదురులేకుండ అటసాగించుచున్నది. అంతర్జాతీయ వ్యవహారములలో బాహులుగా నొకకుతంత్రములు నేర్పడుచున్నది. ఈ న్యాయపారతంత్ర్యములయందు సమరాజేకుతో, ద్వేషదృష్టియులతో సాగింపబడుచుండుటకల్ల ప్రపంచ సంగ్రామమునకే దారితీయుచున్నది. సకాలములో ఈ కుతంత్రము నరికెత్తెడి దేదైన సంభవించినచే తప్ప మరొక ప్రపంచసంగ్రామ మిగతప్పును. అది అనివార్యము. ఆ వ్యవహార తంత్రమునకు అడ్డవీరియా ఆహుతియైనది. మనము కండ్లారచూచియే యున్నాము. నేడు పె్పెయిములో ఘోర విషాదములు జరుగుట చూచుచున్నాము.

ఫాసిజం విజృంభణ

ధనాధ్య ప్రాబల్యముగల ప్రభుత్వాహంకార మనదగిన యీ ఫాసిజంతత్వము ఇంత వేరేకముగా ఎట్లు విజృంభింప గల్గుచున్నది? ఈ ధనాధ్య ప్రభుత్వాహంకారము (ఫాసిజం) యూరోపుఖండము నంత నావరించి ప్రపంచమంతటను ధ్వజ మెత్తెద నని తెలిపించుచుండుటకు కారణ మేమి? ఈ విషయమును అనగానాన చేసికొనవలెనన్న బ్రిటిష్వారి విదేశాంగతంత్రమును గ్రహించవలెను. చూల కీలక మందులో కలదు. ఈ బ్రిటిష్ విదేశాంగతంత్రములోని ద్వారా హారతోంటి వైకి ఎన్ని చేపములు వేసినను, ఎన్ని విధములుగా వెనుకం

కానీ, వీరు విదేశములనుండి కిరాయిపటాలములపైనే తిప్పించి, తమ సోపనదేశీయమొకటి వంటిది తమవారికి తాము సంహరించి పొంది పొనిపలుగాకను జూచుచుండును.

స్వేయినులో ప్రజాస్వామ్య వినాశము

స్వేయినులో నేడు మువకందరికిని సంబంధించిన మహాయుద్ధము జరుగుచున్నది. మనకు బతుకు నిలువబడి పరామర్శచేయు మేనిగిరులవలె స్వేయినుదేశాంతరేఖాములను పరికించుట లేదు. ఆ మహాసమరములో మన దొంగజేనులును, ఉత్తరగతులును అంతరిస్తమై యున్నవను హృదయావేదనతో గమనించుచున్నాము. స్వేయినుదేశములోని ప్రజల పొగవ, గేజములు వంటిగరియించుచుగా చూచి మనకు విచారవృద్ధులులతో ఆ విషయము పరికించుచున్నాము. పర్యవశాసము రాజున్న సమయములో స్వేయిను ప్రజాస్వామ్యేంద్ర్య బోధి దివ్యతేజముతో ప్రకృతింపబడి, ఇక తనకు జరుగని నిశ్చయము లోకమునకు చాటివడి. ప్రజలు పురుషులు, బాలురు బాలికలు ప్రాణముల గోల్పోయిరి. స్వేయిను ప్రజాస్వామ్యము సజీవమై పరిల్లదలెనయ్యె, ప్రజా స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలె ననియు ఆ బాలగోలము సమరమున సమసిపోయిరి. స్వాతంత్ర్య దుర్గమును భేదించు క్రూరవర్గ మెవ్వోను లోకములో యొగ యుగములనుండియు ఘోరకార్యములను చేయుచునే యున్నది. ఆ విషయ నాటకమే యిప్పుడు స్వేయినులో జరుగుచున్నది. ప్రజల ఆత్మగౌరవ స్వాతంత్ర్యముల కెన్నిమాడ్లు లోకములో ముగిరాలేదు. ఎన్నిమాడు లావున్న తిప్పించుకొనలేదు? ఎన్నిమాడ్లు స్వాతంత్ర్య దుర్గము నాశము చేయబడలేదు, ఎన్నిమాడ్లు పునర్నిర్మాణము కాలేదు?

స్వేయినులో ఇరుముల బడుచున్న మన మిగ్గులకు మన మేలైన స్వాధికమైన సహాయము చేయగల్గిన బాగుండును. మన మొంటిది హృదయావేదనను కనుబడిచిన కేవలము నోటిమాటల పాడుధూరికంటే మేలైన సహాయమును చేయదగును. కష్టనష్టముల బాల్కుడి పోరుచున్న స్వేయినుప్రజలు పాయమునకై మొఱచెట్టుచున్నారు. మనలనుకూడ దేహియని యిద్దించుచున్నారు. వారి మొలల నిరకరింపజాలము. కానీ, ఆహారములమై ఆసమర్థమై యున్న మనము, మనలను బంధించి నీర్వి విప్పికేయుచున్న సామ్రాజ్యాపాంకార ప్రభావమునుండి తిప్పించుకొనజాలక తన్నుకొనుచున్న మనము, వారి కేరితి చేయూత నొసంగగలమో వాకే తెలియకన్నది.

కాబట్టి యిదివరలో నేను నొక్కి వక్కాణించియున్న విషయముగా ప్రపంచములోని యితరదేశ పరివర్తనములకును మనకును గల ఆస్యోన్మాదయసంబంధమును అంగాంగీభావమును గ్రహించుకోవలెను. ఒక్క ప్రాంతములో జరిగెడి క్యువరీ వర్తనమునుబట్టి తదితర ప్రాంతములలోకూడ పరివర్తన పరివర్తనములు కలుగుచుండును.

ప్రపంచ మంతయును ప్రత్యేక ప్రత్యేక భిన్నభిన్నములుగా భిన్న రూపములుగా వలసియున్నను, ఈ భిన్నత్వమునందే ఏకత్వము కనిపించుచున్నది. ఈ విశ్వవ్యాప్త పరమార్థమునే గ్రహించవలెనని నేను కోరుచున్నాను. మొదల ప్రాచ్యదేశములలోనూ, పశ్చిమాంశము లోనూ ఒక్కటే విదమైన మహాసంక్షోభము జరుగుచున్నది. ఒక్కడ చూచిన జొక్కటే కల్లోలము. భారతదేశములో బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధికార వాస్తవమునుండి విముక్తిసంధులకు భారతీయులు పోరాడుచున్నారు. పాలస్తీనాదేశములో ఆరబ్బులు, ఈ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాపాంకార ప్రభావమునుండి తిప్పించుకొనవలె ననియు తిగవులాడుచున్నారు. ప్రపంచములో జరిగెడి మహాధర్మవందంభము నందు ఈ రెండు కల్లోలములును అంతర్భాగములే. ప్రజాస్వాతంత్ర్య మునకు ఫోజం తిక్కించువకు; జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును సామ్రాజ్యాపాంకారమునకును; పావ్యవాదమునకును, సాచుకాన్డ ప్రాబల్యమునకును తిక్కిరించు, పరమస్థితిభాంతి భాంతియు నిత్యము బలమవుచునే యున్నది. ఈ తిక్కిరించు క్యువరీ ప్రపంచములో ప్రత్యేక మైనప్పుడు ప్రజల పట్టినను ఇష్టానిష్టములతోను పని చేయి. వాని స్థానే బాంబులు, బలమైన బందూకులు, వాడి మొనగల ఎన్నీలు తయారగును. ప్రపంచపరిస్థితులు తొడుమాగుచున్నప్పుడు ఆధికార జాతీయ రంగములలో మన జొక మాత్రమే బ్లానోదయము కలుగ వలెను. ఇట్టి మాత్మ పరిజ్ఞానము త్వరలో కలుగనియెడల సంక్షోభము, సంఘర్షణ సంభవించుట తప్పదు. కాలక్రమేణ ప్రజల చిత్తప్రవృత్తి పూర్తిగా మారిపోవును. మాత్మ ప్రజాతత్వము కార్యరూపేణ పరిణమించును. దినములు గడచినకొలది క్రొత్త కలతలు, కొట్లాటలు పట్టుచుండును. ఆములులో నన్ని క్లితిగనుల స్త్రీమితము చెడిపోయి వచ్చును, క్రొత్త సంప్రదాయముల కల్పనైనను స్త్రీమిత మేర్పడవలెను. అట్టి సమాశ్రయమాత్ర మొకటి ఏర్పడనియెడల అంతయును భ్రష్ట మగును. పరస్పర ప్రతీకారములు జరుగును. మహావిలయమే వలయును.

సవ్యసంకల్పములు - సంశయోత్పలు

ఇట్టి విలయమే నేడు ప్రపంచమును కలిగింపజూచుచున్నది. యుద్ధము జరుగుట సిద్ధమని నూచించు బ్రహ్మాండ ప్రయత్నములు ప్రత్యేకముగా జరుగుచున్నది. ఫోజిం తిక్కిము గల దేశాల ప్రభుత్వములు తిప్ప తిదిరిగు లందరును రాగల సమరమును గూర్చి చెరగండుచున్నారు. ఎట్లయిన నేమి, అన్ని దేశాలవారును పీరాజీక మతో యుద్ధమున కాదు త్తమునుకే యున్నాను. ఇట్టి సన్నాహము లను పొందించు, అట్లే ఇట్లే ఏదైన నొక కక్షలో తీరుచున్నారు. అట్లు యిటు గాక ఆర్థాంతరముగా నున్న వర్గములవారు ఉడుపేరు లేకుండపోవుచున్నారు. లేదా, ప్రేతిభూతిములవలె, ముగ్ధురూపు లై ఉపాధిలేక ఉనులాడుచు, అనిశ్చయమై, నిత్యసంకోచాదులై, నూయలో బడితిమని తెలివిచెచ్చుకొని, ఆత్మావేదన పొందుచు,

ఆంధ్ర పత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

అధారమునై అల్లాడుచుండ గలరు. మితివాదకాఖివారి గతి సర్వత్ర యిట్లే యున్నది. భారతదేశములో మాత్రము మితివాదులమని చెప్పు కొనువారును, మితివాదిత్వము ననుసరించువారును తాము నమ్మినదే తత్వమును అజ్ఞానాంధకారములోనుండి బయటకు రావలెను. వారి సంగతి ఎట్లున్నన, మన మిక—

“నన్య సంకల్పములతోడ నక్షతరలయు;
ప్రాత యభిమాన సౌధనిర్మాణభూమి
మానదేశీగణ్యునుఁడ్రాంతి మాను దింక!
రెండుచైత్రుజ్వాలలు మండుచుండ
ప్రేతి భూతిగణంబెవో వెలయుచేయు.”

ఈ నన్య సంకల్పము లెద్ది?— యుద్ధ సంఘోధములకు ప్రపంచమునంతను గంగవెట్టు లెత్తికట్టుగా పురిగొల్పి వేలకొలది జనులను కూల్చుచుండెడి ఆహంకారోన్మాదమును యాపుమాపవలెను. దుర్భర దాడియనును నిర్వాణపారత్వమును తొలగించి ప్రజలకు శక్తిసామర్థ్యముల నొసంగి, నానవసౌఖ్యాభ్యుదయములకు వారి శక్తి సామర్థ్యములను పదివియోగ మొనర్పవలెను. జనవాళివార్తమై జరుగు చున్న కృషికి స్వప్తి చెప్పి లోక కల్యాణమునకై సర్వము నిర్మించ వలెను. గడ్డచిన ఎనిమిది మాసములలోను నే నీవిధాల భారతదేశ మంతట పర్యటన మొనర్చితిని. సామాన్యజనుల హృదయ మెట్లు పరితపించుచున్నదో గ్రహించితిని. వారు దుర్భర దురవస్థల దురపిల్లును దిక్కిడి యని కండ్లువైకెత్తి చూచుచున్నారు. ఇదియే మనదేశ దురవస్థ - ఇదియే మనలను బాధించుచున్న మహాసమస్య. తదితరవిషయము లన్నియును దీని కనుబంధములైన చిల్లరవిషయములే. ఈ మహా సమస్యను పరిష్కరింప గల్గుటకు సామ్రాజ్యాధికారుల యధికార ప్రభావమును నిర్మూలించవలెను. వారిదేశభ్రమజలను, బ్యోర్యమును వీల్చి వీల్చితేయకుండ కట్టుదిట్టము చేయవలెను. అయితే, మనలను పిడించుచున్న యీ సామ్రాజ్యాధికారతిత్వ మెట్లు వంటిది? ఒకదేశమువా రింకొకదేశమును బలాత్కరించి కళహంతు కొనుటవంటిది కాదు. ఈ సామ్రాజ్యాధికారము ఈ దేశమునందే నాటుకొని చేరుపారియున్నది. ఈ నరయుగ సామ్రాజ్యాధికారము ధవాధ్యసామ్రాజ్యపేరిమై యున్నది. శ్రీమంతులు సామంతులు లేని సామ్రాజ్యాపాంశికము లేనేలేదు. సవస్థామల ర్హిత్వము సామ్రాజ్యశృంగే.

కనుక, సామ్రాజ్యాధికారతిత్వమును, సామ్యవాదమును తదంత రార్థములతో సహా మనము పరిగా గ్రహింపనియెడల మనదేశ సమస్యలు మనకు బోధపడజాలవు. దేశమును పిడించు ఈ వ్యాధి తగ్గించియున్నది. అందువల్ల దీనికి దారుణమైన తీవ్ర చికిత్స జరుగ వలెను. సాంఘిక సమత్వమునెడి సమైక్యత్య వాదమే (సామ్యవాదమే) బాధ్యాపరాకాష్ఠము. సాంఘిక సమత్వమునకై యీ దేశములో

మన మింకను పోరాటము సాగించలేదు. సామ్యవాదమూత్రముల ననుసరించి మనలో వివాదములు ప్రారంభ మగుట కింకను కొంత కృషి జరుగవలెను. అల్లయ్యలూ, అప్పారెడ్డలూ వీలైన కొన్ని సమస్య లను పరిష్కరించుటలో సామ్యవాద మూత్రముల ననుసరించియే ధర్మనిర్ణయము చేయగల్గుచున్నాము. స్వరాజ్యముయొక్క లక్ష్య లక్షణములను పరమార్థమును కూడ ఈ సామ్యవాద మూత్రముల ననుసరించియే గ్రహింపగల్గుచున్నాము.

కాంగ్రెసులేత్వము: ప్రపంచకాంతిమహాసభ లో ప్రసక్తి

కాంగ్రెసుమహాసభ ప్రజాపరిపాలనమునే ప్రస్తుతము పరమా వధిగా స్వీకరించియున్నది ప్రజాప్రానిధ్య ప్రభుత్వవిధానము కొరకే కాంగ్రెసుసభ అందోళనచేయుచున్నది. సాంఘిక సమత్వమునకై ఇంకను పోరాడుటలేదు. కాంగ్రెసుసభ సామ్రాజ్యాధికారమును ఛిక్కిరించుచు వానికి ప్రతిఘోషా నన్నది. మనదేశీయుల ఆర్థిక సౌభాగ్యమునకున, రాజకీయ స్వాతంత్ర్యముకొరకును కాంగ్రెసుసభ కష్టించుచున్నది. కనుక, ఈ సంకల్పాశ్రయముల సంబిద్ధికి మనము చేయుకృషి తిప్పుక సామ్యవాదమునకే దారి దీయును. కాండార్ధము లన్నియును అటువై ప్రసక్తి చేతుప్రమాణములతో నూదించుచున్నది. భారతదేశాధివ్యులు కది యొక్కటే పరమపాంపక్రియగా కన్పించు చున్నది. కాని, ప్రస్తుతము మన మందరమును రాజకీయ స్వాతంత్ర్యముకొరకే మల్లముగా తపించుచున్నాము. ప్రజాప్రానిధ్యము గల స్వపరిపాలనకొరకై ఆచేపన చెందుచున్నాము. ఇట్టి సంకల్ప ములు మనకు కలిగినవి గనుక, అభిలప్రపంచవ్యాప్తమైన అభ్యుదయ ధర్మమూత్రములనే కాంగ్రెసుసభ కూడ చేప్పవలెను. ప్రపంచకాంతి ప్రతిష్ఠాపనకే చేయూతి నొపంగవలెను. ఇటీవల విరోధాఖండమందు బ్రుస్సెల్సు నగరములో గత పెద్దెంబడమాసమందు అభిలప్రపంచ కాంతి మహాసభ యొకటి జరుపబడెను. ప్రజాబాహుళ్య క్రానిధి వర్గము లనేక మనుట సమాచార మయ్యెను. కాంతిసంస్థాపనకు పట్టు దలతో పూనుకొనిరి. ఈ పూనికల్ల యుద్ధమురాకుండి తప్పిపోవునో లేదో మనము చెప్పజాలము. కాని, కాండ్రియుల కందరిని ఇది క్లాఫునీయమైన ప్రయత్నిము. కనుక, ఈ సత్సంకల్ప మీదేరవలయు వనియే కొరదగును. మన కాంగ్రెసుసభ తరపున శ్రీ వి. శే. కృష్ణ మీనమగారు ఈ బ్రుస్సెల్సు సభలో హాజరైరి. వారు పంపిన నివేదిక విూ యెదుట సమర్పించబడును. సుస్థిరకాంతిప్రతిష్ఠాపనకయి గల కొల్పబడిన యీ సంస్థలో మన కాంగ్రెసు కూడ ప్రసక్తిపొంది ఆ మహాప్రయత్ని మనకు శక్తివంచనలేకుండ తోడ్పడగల దనియే వా నమ్యకము. ఈ రీతిగా మనము తోడ్పడుటకు ముందు మన సందర్భావకాళములను మనము పూర్తిగా గ్రహించవలెను. సామ్రా జ్యాపాంశికములతో ప్రసక్తి లేకుండ మనముగాని, యితర ప్రపంచము గాని కాంతిసంస్థాపన విషయమై మోదించుట సంభవము. యుద్ధ

కారణ నిజమును పూర్తిగా తొలగించుటకై, సామ్రాజ్యశక్తియు పోగొట్టుకలెను. ఇదివరలో వ్రాసికొనబడిన సంధిపత్రములు పనికి ప్రమాణపత్రములే యగుగాక! కాని ఆ పత్రములు వ్రాసికొనబడినప్పుడు భారతీయుల కెట్టి ప్రవక్తి ప్రకటించును లేదు. కనుక, ప్రమాణ పత్రములను ఉత్తరోత్తర మనము ఆమోదించిననే తప్ప, ప్రస్తుతము వానికి బద్ధులమై వానిని కరసావహింపవలసిన యగత్యము మనకులేదు. యుద్ధప్రయత్నములను మనము ఛిక్కిరింపని యెడల కాంతి ప్రతిష్ఠాపనకై ప్రయత్నింపవలయు. సామ్రాజ్యాధిపతులు సాగించెడి యుద్ధములలో మనము పాల్గొనకూడదని కాంగ్రెసు పథి పుష్టముగా తీర్మానించియున్నది. కనుక అట్టి యుద్ధములలో భారతదేశమునుండి అంగబలమును గాని, అర్థబలమునుగాని సామ్రాజ్యాధిపతులు పంపగహించిన పహింపబలము. అట్టి ప్రయత్నముల కడ్డుతగిరి ప్రతిఘటించవలయును.

జాతీయమితి కనటనాటకము

జాతీయమితియొక్క ప్రతిష్ఠాగౌరవములు కమ్మయినవి. జాతీయమితి కాంతిసంరక్షణార్థమైన ప్రతిష్ఠాపనయని నిజముగా నెవడును నమ్ముటలేదు. జాతీయమితిగూర్చి భారతీయుల కెవరిని ఆకళి, ఉత్సాహములు కల్ప. జాతీయమితిలోని భారతదేశప్రతినిధి నామ మాత్రావశిష్టము. ఆ ప్రాతినిధ్యముక కపటవాదకము. ఆ ప్రతినిధిని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారే నిర్ణయించి పంపుచున్నారు. మన మీ నిజమైన ప్రజాప్రాతినిధ్యము గల జాతీయమితిని ప్రతిష్ఠించవలెను. అది "నానాప్రజాసమితి" గా సార్థకమై యుండవలెను. ప్రస్తుతము అమలులో నున్న జాతీయమితి నిర్విర్యమై నిరుపయోగముగా నున్న పుటికిని కాంతిసంరక్షణార్థమై అది వినియోగపడునెనల దానిని కూడ మనము పూర్తిచెదము.

రానున్న ఎన్నికలు

పై తెల్పిన అంతర్జాతీయత్యవహారభోరణిని గ్రహించి, గను నింది, తదగుణముగా జాతీయసమస్యలను పరిశీలించెదము గాక! 1935 సం॥ ఇండియా గవర్నమెంటు ఆక్టు ననుసరించి మన కిప్పుడేర్పడిన నూత్న రాజ్యాంగవిధానము కంటకమై కండ్లయెదుట కనిపించుచున్నది. మనలను తేరిపారజాయచున్నది. మనము దీనిని నిరాకరించి తృణీకరించినను, ఈ కట్టరా దొకటి మన కంటగట్టుబడినది. ఈ నూత్నవిధానబంధము నూతిగాగోని మనము రానున్న ఎన్నికలలో గెల్పొందజాయచున్నాము.

ఈ ఎన్నికలలోని మనము ప్రవేశించుటకు కారణమేమో, ఈ నూత్నవిధానము సేరిగా చేపట్టబడినదియో అభిలభారత కాంగ్రెసుకుమిటివారిచే ప్రకటించబడిన ఎన్నికల ప్రతిజ్ఞాపత్రమునందు పూర్తిగా వివరింపబడినది. ఈ ప్రతిజ్ఞాపత్రమును మీరు ఆమోదించ

వలయు నని కోరుచున్నాను. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధికారముయొక్క పరిపాలనాచక్రమునకు తోడ్పడుటకై మన మీ కాసనసభలో ప్రవేశించుట లేదు. ఈ గ్రాతరాజ్యాంగచట్టమును ఛిక్కిరించుటకును, దానిని తుదముట్టించుటకును, భారతీయులను పీర్చి పీర్చిచేసి పంపించు నట్టి యీ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధికారమును సకల విధముల ఛిక్కిరించి ఎదిరించుటకొరకే యీ కాసనసభలలో ప్రవేశించుచున్నాము. ఇదియే కాంగ్రెసుయొక్క ముఖ్యసంకల్పము. ఈ విషయమును కాంగ్రెసు వారు లెవ్వరును మరువరాదు. కాంగ్రెసు అభ్యర్థియైనవా డెవ్వడును మరువరాదు. ఈ సంకల్పభోరణికి అనుగుణముగానే మన వ్యవహార చర్య లన్నియు నుండవలెను. ఈ కాసనమునకు బద్ధులమై ప్రవర్తించి దలంచిగాని, రిక్తవ్యర్థ నూత్న సంస్కరణాభిమానముతోగాని మనము కాసన సభలలో ప్రవేశించుట లేదు.

ఈ ఎన్నికలలో ఏవిధముగానైన కాంగ్రెసు పక్షమున అధిక సంఖ్యాకులు లభింపగల్గుటకై ఇతర పక్షములవారితో కొంత సామ్య పద్ధతి నవలంబించుట యొక్కమని కొందరు తలంచుచున్నారు. ఇది చాల ప్రమాదకరమైన భోరణి. అట్టిది జరుగకుండ నిశ్చయించవలెను. కాంగ్రెసు ధ్యజమును మారుమూల కుగ్రామములలో కూడ ప్రతిష్ఠించుటకును, కాంగ్రెసు సంక్షేమమును లక్షింపవలసిన వోటర్లకందర కుపక్షేపించుటకును, వోటర్లుకానివారిగూడ బోధించుటకును, జన సామాన్య ప్రబోధ సంచలనమునే మరింత విజృంభింప జేయుటకును ఈ తరుణమును వినియోగించి ఎన్నికల ప్రచారమును సాగింపవలెను. ప్రజావాహాంశ్యము మనయంద నుండనియెడల, కాసనసభలలో మన కెంత యంగబలమున్నను ప్రయోజనము లేదు. కాసనసభలో మన బలము హెచ్చుటకై ప్రజాభ్యుదయవిముఖులైన భిన్నకక్షలవారితోగాని, ప్రముఖులతోగాని మన మెట్టి నేస్తములు కట్టినను, కాంగ్రెసు సంకల్పమును వాశనముచేసినవార మగుదుము.

జాతీయ సమావేశమును జరిపి

నూత్న రాజ్యాంగమును నిర్ణయించవలెను

గ్రాత రాజ్యాంగచట్టమును ఛిక్కిరించుటకై కృషిచేయుచు, సక్రమమైన రాజ్యాంగవిధానము నొకటి ప్రజాభిప్రాయసారము నిర్ణయించుటకై యీ దేశములో యొక్కవయస్సు వచ్చిన ప్రతివాడు వోటు నిచ్చి ఎన్నుకొనిన ప్రతినిధులతో కూడిన అభిలభారతజాతీయ ప్రతినిధిసమావేశమును జరుపవలెనని మనము పట్టుబట్టి గట్టి యాందోళన చేయుచున్నాము. అదియే నేడు కాంగ్రెసుసభి యవలంబించుచున్న వ్యవహారభోరణికి పట్టుగొమ్మ. మన ఎన్నికల యోగ్యమును తత్సంకల్ప ప్రయోజనార్థమైయున్నది. ఆ రీతిగా జరుపబడు జాతీయసమావేశము బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధికారముతో రాజీపడుటకొరకు కాదు. బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారి ప్రేరణమున జరిగెడి సమావేశమును కాదు. ఈ జాతీయ సమావేశము నిజమైన జాతీయసమావేశము కావలెన్న ప్రజా

సంకల్పము, ప్రజాభివృద్ధియు తదనుకూలముగా నుండవలెను. ఈ జాతీయ సమావేశము స్వతంత్ర భారతదేశముయొక్క స్వపరిపాలనా విధానమును తయారుచేయుట త్వరచోరాధికారమును ప్రజామోడపురస్కరముగా పొందవలెను. కనుక, ఈ ఎన్నికల ప్రచారమువల్లను, అవంతరము తదితర కృత్రిమములవల్లను, జనబాహుళ్యముయొక్క యుండ మనకుండునట్లుగా కట్టుదిట్టము చేయవలెను.

ఈ జాతీయసమావేశమును జరుపవలసినదిగా మనము వొక్క యడుగులువేసు, శ్రాత్తరాజ్యాంగచట్టములో ధీర్ఘ ప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన ఫెడరేషనుపద్ధతి అమలులోనికి రాకుండ సాధ్యమైన పకల సాధనోపాయముల వలంబించుటకును ఈ ఎన్నికలైనతోడనే వివిధరాష్ట్రీయ కాపనపథ్యలను కాంగ్రెసువారు లందరును ఒకనూరు సమావేశము కావలెనని కాంగ్రెసుకార్యనిర్వాహకవర్గమువారు సలహా యిచ్చుచున్నారు. ఈ సమావేశమువలన పై తెప్పిన కాపనపథ్యాలేగాక కాంగ్రెసు కార్యవర్గమువారు తదితరులనుకూడ కొందరిని ఆహ్వానింప గలరు. ఇట్టి సమావేశములో అఖిలభారత కాంగ్రెసుకమిటీ సభ్యులు కూడ ఉండి కాపనపథ్యాలలోన, వెలుపలను మన పోరాటము నేరితిగా ఏకముఖమొనర్చి నడిపించవలెనో సలహాల వోపంగదగును. ఈ రీతిగా సమావేశము చేయుటవల్ల వివిధ రాష్ట్రములలోని కాంగ్రెసువారు కాపనపథ్యము స్వరాష్ట్రీయవర్గసమస్యలనున్నై ఆయా ప్రాంతీయ భిన్నాక్షుల దగుల్కొని కాలక్షేపము చేయకుండురు, ఇట్టి సమావేశమువల్ల వారికి సత్యమైన పర్యాలోకన మేర్పడును. అఖిల భారతదేశముగా వారు యిక్కితులు కాగలరు. ఈసమావేశము జన బాహుళ్యమునకు సంబంధించిన యుద్ధములను సాగించుట కెక్కువగా వక్రరతువచ్చును. ఈ సమావేశపద్ధతి బహుభుప్రదమైనది. కనుక కాంగ్రెసుపథివా రిందు కంగీకరించెదరని నా నమ్మకము.

ఫెడరేషను ఆత్మంతదుస్సహము

జాతీయసమావేశమును జరిపించి నూత్న రాజ్యాంగమును ప్రజాభిప్రాయపారముగా నిర్ణయింపవలెనని కోరుట ముఖ్యవిషయము. దాని తర్వాత ఫెడరేషను అమలులోనికి రాకుండ నిరోధించుటకూడ పెద్ద విషయమైయున్నది. ఈ నూత్న రాజ్యాంగ చట్టము సమూలముగా గర్హ్యమై యున్నది. అందులో ముఖ్యముగా ఈ ఫెడరేషను ప్రభుత్వభాగాకే ఆశ్చర్యం దుస్సహము. కనుక దీనిని ఛేదించుటకై మన పర్యవేక్షణను వినియోగించి యీ రాజ్యాంగచట్టమును పూర్తిగా తుదముట్టించవలెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధికారమునకు లోబడి యుండుటయేగాక స్వదేశసంస్థాపాధీశులకు గూడ మనము దోహదాగి ప్రపరింపవలెననుట దుస్సహము, ఏది ఎట్లుమూడినను అదిమాత్రము దుస్సహము. భారతదేశములోని బ్రిటిషుపరిపాలన యనసావడలోనికి వచ్చుచున్న దనుచున్నారు. ఇట్టిరగుములో ఈ దేశములోని ప్రజాభ్యుదయ ప్రతిపాలపక్షములవారికే బ్రిటిషు ప్రమాట్టులు తమకు

చేయూతగా చేరదీసికొని, తమకు హస్తగతమైన యధికారమును కొంత సంస్థానముల నేలు సామంతులకు ఒప్పజెప్పట విమర్శింపదగిన విచిత్రవిషయమై యున్నది.

ఈ ఫెడరేషను విధాన నిర్ణయము ముఖ్యముగా యోచింపదగిన దై యున్నది. భారతదేశమునకు స్వరాజ్యము లభించినప్పటికిని ఈ స్వరాజ్యవిధానము భిన్న రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల సమాఖ్యగానే యుండ వలెను. ఎట్లయినను దేశమున కంతకును వర్తింపజేసి ఏకైక కేంద్ర ప్రభుత్వమే నుండవలెను. కాని, ఇప్పుడు మన కంటగట్టుకునున్న సమాఖ్య కృంఖలాబద్ధమైనది. దేశములోని జాతీయోద్ధమవిముఖులై సాంఘిక త్వరచోరములందును రాజకీయములందును దేశమును చెనుక కీడ్చుచి తత్వముగలవారికే ఫెడరేషనులో అధికారప్రాబల్య మొపగ బడుచున్నది. సక్రమమైన బ్రిటిష్ పరిపాలన ఏర్పడని ప్రారంభదశ యందు పందొమ్మిదవ శతాబ్దములో ప్రస్తుతపు ఈ స్వదేశసంస్థానము లన్నింటికిని నామయాపము లేర్పడెను ఆనిరంకుకే స్వదేశరాజులతో కొన్ని యొడంబడికలు వ్రాసికొనబడెను. అది అనుల్లంఘనీయములైన పవిత్ర ప్రమాణపత్రము లరియు, చేతితో మట్టిక మెలపను ననియు చెప్పుచున్నారు. ఆ సంధిపత్రములన్నియు అప్పుడు వ్రాసికొనబడినవే.

సంస్థానాధీపతుల నిరంకుశాధికారము

అప్పట్లో యూరోపుఖండ మెట్లుండెనో, భారతదేశ మెట్లుండెనో పరిపాలనాదులు చాలమందిరి. అక్కను యూరోపుకుందూ చిన్నచిన్ని రాజ్యములు, సామంతు రాజ్యములు అనేకము వెలసి యుండెను. ఆ రాజులు నిరంకుశులైయుండిరి. రాజుకు పరిపాలన లైన ప్రశ్నోకాధికారము లుండెనది. పృథ్వీపతులు విష్ణ్వంశులై యుండిరి. గతించిన నూరు సంవత్సరములలోను యూరోపుఖండ ములో విపరీతమైన మార్పులు కలిగెను. చెనుకటి రాజ్యస్వయాపములు గుర్తించుటకైనను వీలులేకుండ తొరుకులైనవి. అనేక ప్రజావిప్లవ ములు, పరివర్తనములు జరిగినవి. రాచరికములు నుటమాయమైనవి. కొలదిదేశాల రాజులు మాత్రము మిగిలియున్నారు. దానిసవ్యాపారము పూర్తిగా తొలగిపోయినది. ఆధునిక యంత్రాగార పరిశ్రమలు పెంపొంది వ్యాప్తిచెందినవి. ఆధిక సంఖ్యాకులైన శ్రమజుల వోటింకు వాక్కులు విస్తరించి, ప్రజాస్వామ్య ప్రతిపావనలు వెలసినవి. కాని, కొన్ని దేశములలో ఈ ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వములకు సర్వాధికార నియంతలను దీక్షేటర్లు ఘోషించి తత్వావలంబులై వెలసిరి. అన్నిటి కన్న చెనుకబడియున్న రమ్య రాజ్యము ఒక్క పెట్టున సాంఘిక సమత్వ సముపేతమైన పోచియుటు ప్రభుత్వమును ప్రతిష్ఠించినది. పర్యవోముఖమైన దేశాభ్యుదయ దాడుకమను ఆర్థిక సంప్రదాయము లకు ప్రపరింపజేసినది. ప్రపంచము మారిపోవుచునే యున్నది. మరొక నూత్న సంస్కారమునకు సంసిద్ధమునుచునే యున్నది. కాని,

హాళేబీడు చిత్రములు

(అలపై శివాలి) కర్ణాటక రాష్ట్రం, హాళేబీడు

రా. హాళేబీడు, కర్ణాటక రాష్ట్రం, హాళేబీడు

రా. హాళేబీడు, కర్ణాటక రాష్ట్రం, హాళేబీడు

౧౦. కాంతిలేఖ్యుని గర్భ
స్వరూపుడు నిమగ్నోద
వీర (కలహల) నున్న
తాండవరాత్రి

౧౧. పైలిల్వమునకు చేయవేళల నుండర
లిల్వరచన. ఎవరుపైల్వర దిగంబర
నుండర శ్రీనిగ్రహము వర్తక! నాగ
ముఖము చిత్రితము - చునున్నది.
అవయవ నిగ్రహసౌష్ఠ్యముతీర్చిదివ
ట్టున్నది. కుత్తి పునామగ్రాహిణి.

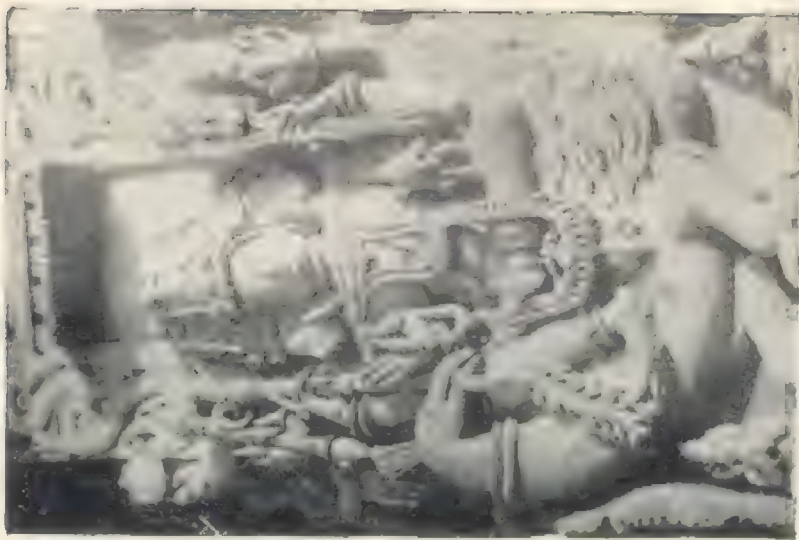
హాళేబీడు చిత్రములు

(అలపై శివావతి) కర్ణాటక రాష్ట్రం, హాళేబీడు చిత్రము

రా. హాళేబీడు చిత్రము, హాళేబీడు చిత్రము

రా. హాళేబీడు చిత్రము, హాళేబీడు చిత్రము

౧౦. కాంతిలేఖ్యుని గర్భ
స్థూపమును నిమగ్నముగా
వీధి (కలహల) నున్న
తాండవమూర్తి

౧౧. పైలిల్వమునకు చేయవేళల నుండర
లిల్వరచన. ఎడమపైపున దిగంబర
నుండర శ్రీనివాసు వర్తక! నాగ
ముఖము చూపి కత్తిముఖమును చూపి.
అవయవ నిర్మాణసౌష్ఠ్యముతీర్చిదిద్దిన
కన్నులను కత్తిముఖముగ్రాహిణి.

శ్రీనాథుని జన్మస్థానము

బహుభాషాధోక్తమయ్యవలెంచి మును నాగను శాసనము న్యాయం, కుండలీంధ్రుడు దానియొనికి కాళార మై నిలువగా ప్రోచినాడు శ్రీనాథుడు. ఈతడు బహుదేశముల దిరిగి బహుభాషాశ్రుముల నెరిగి, రసవత్కవిత రచించి, రాజాధిరాజులపూజలు గొని, విద్వద్గోష్ఠులయం చారికేటి, పూర్ణ పురామాయుచేతమై దీని కవివరల గుండియలు దిగ్గురనునట్లుగా స్వర్లోక ప్రస్థానము నెల్లిన కవిసార్వభౌముడు. అట్టి మహాకవిని జన్మస్థానమును గూర్చి పండితులు భేదాభిప్రాయు లుగా నున్నారు. కొందలు కర్ణాట ఉపయ, కొంఠలు తెలుగువాడ నియు, అందనుకొండలు కృష్ణాజిల్లా వాడనియు, కొందలు నెల్లూరుజిల్లా వాడనియు, మరికొందలు కేసలము నెల్లూరునివాసియే యనియు రల పోయిచున్నారు ప్రస్తుత మీతిని జన్మస్థానమును గూర్చి నాయభిప్రాయమును సారస్వతలోకమునకీర్తిని వ్యాసహామయ విన్నవించలచి త్రికాముఖమునకు గొనివచ్చితిని. మును శ్రీనాథుని జన్మస్థానమును గూర్చి యున్న భిన్నాభిప్రాయము లను, వాటి సారాంశమును పొందు పరచినతరువాత వాటిని విమర్శించి చివరకు నాయభిప్రాయమును విన్నవించును.

శ్రీనాథుని జన్మస్థానము కర్ణాట దేశమున యుద్దేశింపబడినది. ప్రథమములు శ్రీచక్రరాజు ఉమాకాంతము గారు. వీరు శ్రీనాథుని జన్మస్థాన

వి. వి. ఆర్. సోమయాజులు

మును, బాల్యమునుగూర్చి యీ కింది విధముగా వ్రాసియున్నారు. “జన్మ స్థానము కొండవీటి సీమయని కొండలు వ్రాసిరిగాని యావిషయమైకొంత సంహముగ నున్నది. కర్ణాట దేశ మిదని జన్మభూమి యైనట్లవచ్చును. మునీశ్వరస్వామి కర్ణాట దేశము ఉనుట పలువురికి దురింతకపోయినను, మీదుమిక్కిలి నాకు దురింతక పోయినను యథార్థముగ గనబడు చున్నది. నమ్మకపోవుట సంభవింపనేరదు గాన నాయభిప్రాయమును తెలుపుచున్నాను.... శ్రీనాథుని కాళీ కొండమున ‘కన్నారి పొన్నారి’యను పద్యమున కర్ణాట దేశ కటక పద్మవన హేళిలనువిశేషణమును తనకుజేర్చు కొనినాడు. మతియు భీమేశ్వర పురాణమున ‘నాకవిత్వంబు నిజగ కర్ణాట భాష’ యని చెప్పకొని యున్నాడు. ‘తల్లి కన్నడ రాజ్యోక్తి’ యని విధివాటకమున కర్ణాటకరాష్ట్రమును ‘కర్ణాట’ యని సంబోధించినాడు. తల్లి దండ్రులతో వింటున్నప్పుడప్పుడు మిత్ర కర్ణాటకము మాటలాడు దుండినచు నినసించునది కొండవీడు సీమగావున తెలుగువారితో గలసిమెలసి, తెలుగు వారితో నహవాసముచేసి ప్రాతః కాలము మొదలు సాయంత్రము ముగియునట్లుగా నెనుగులో న ముగిసేటలు చందుటవలన చివరకు తెలుగుదేశ ఘడుగా మాటియుండును. తనతాత

యగు కమలనాథామాత్యునిసముద్ర తీరమందలి ‘కాల్’ అను పట్టణమున కధిపతియని చెప్పియున్నాడు. ఇది కన్నమ సముద్రతీర పట్టణమై కర్ణాటక దేశములో జేరియుండును. శ్రీనాథుని కవితయందు కన్నడపదము లెక్కువగ గాన్పించుచున్నవి.”

కె.వి. లక్ష్మణరావుపంతులుగారు, చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులు గారు, హొన్నే వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు, డాక్టరు నేలకూరి పెం కటకమణియ్యగారు శ్రీ నాథుని జన్మ దేశము తెలుగుదేశమనుటలో నేటి భవించిన ‘కాల్’ పట్టణముయొక్క యునికిని నిర్ణయించుటలో భిన్నాభిప్రాయములుగా నున్నారు.

కె. వి. లక్ష్మణరావు పంతులు గారు శ్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దినాటి శాసన మొకదానియందు ‘కలు పట్టణము’ అను పేరును జూచి శ్రీనాథుని కన్నాట్టణ మిదనే యని నిర్ణయించిరి. ప్రస్తుత మీపట్టణము కలుపట మను పేర మచిలీపట్టణమునకు తూర్పున సముద్రతీరమున కాళీపట్టణమునకు దరిదాపున నున్నది.

చక్ర చతురానన విరుదాక్షితు యగు చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారును, రావుబహద్దర కందు కూరు వీరేశలింగం పంతులుగారును, భామతత్త్వ శాస్త్ర సంబంధముగు నాధారము (Philological Grounds) పై తమ సిద్ధాంతములను నెల

1. పల్నాటిరచిత్ర కీర్తి (పేజీలు ౫౩-౫౪)

కొల్పజూచిరి. శ్రీ వీరభద్రరావు పంతులుగారు 'కాలఁపట్టణ మనగా కాల [కాల=నల్లని] పట్టణము. కాల పట్టణమే కృష్ణపట్టణము. ఇది నెల్లూరు చెరువ నున్న దని వ్రాసియున్నారు. కాని యీ యాహ వారికి సంతృప్తి గూర్చనటుల గూడ వ్రాసి యున్నారు. కృష్ణపట్టణమని చెప్పి గుదురక శ్రీ నాథుడు కాల్పట్టణ ముగా మార్పుకొని యటును కుదురక కాలఁపట్టణముగా మార్పుకొని నాడని చెప్పజూచుట వారికియసంభవముగా దోచినట్లు కూడ అగు పడుచున్నది. కాని యేలనో వారు శ్రీనాథుడు నెల్లూరుజిల్లావాడనియే వ్రాసియున్నారు. శ్రీవీరేశలింగం పంతులుగారు కాల్పట్టణము కాదు- కాల్పట్టణమని పుండవలయుననియు, కాల్పట్టణమనగా ప్రకాశించు పట్టణ మనియు, కొత్తపట్టణ మేదైనను ప్రకాశించును గావున కాల్పట్టణ మేదో కొత్తపట్టణము కావచ్చుననియు వ్రాసియున్నారు.²

బ్రహ్మశ్రీ కేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు మచిలీపట్టణమునకు తూర్పున నమద్రతీరమున నిప్పుడు కాలిపట్టణ మను గ్రామ మున్నదనియు, అది ప్రాచీన పట్టణమనియు, ఇప్పుడు మిక్కిలి రూపుచెడి ప్రాచీన ప్రాథవ వైభవములను సూచించుచున్నదనియు, కాలిపట్టణ, కాలపట్టణ, కాలిపట్టణముల కంతగా భేదము లేదనియు, 'వారిధితటి కాల్పట్టణాధీశ్వరున్' అని భీమఖండ పద్యపాదమున శ్రీనాథుడు తన తాతగారగు

కమల నాథా మా త్యుని నివాస భూమిగా వెన్నోనిన కాలఁపట్టణ మిప్పుడు కాలిపట్టణమని వ్యవహరింపబడుచున్న పై గ్రామము కాదగుననియు, శ్రీ నాథుని బవనుడి యగు దగ్గుబల్లిదుగ్గన యింటిచేటి గ్రామమగు దగ్గుబల్లి పదిమైళ్ల దూరమున నున్నదనియు, శ్రీనాథుని బంధువగు బెండపూడి అన్నయ మంత్రి ప్రభృతుల గ్రామములుగూడ దానికి 'జేరువగా' నున్నవనియు వ్రాసియున్నారు.

దాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు శ్రీనాథుని జన్మస్థానమునుగూర్చి వ్రాయుచు పారసీకానమునందలి 'బాలసఖుడన్ శైవప్రబంధ మొకటి, యవధరింపుము నాపేర సంకితముగి' అని తిప్పయసెట్టి శ్రీనాథు నడిగియుండుటవలన వారి లిరువురకును బాంధ్యసఖత్వము కుదురవలయునన్నచో వారిరువురు విక్రమసింహపుర(నెల్లూరు)నివాసులైయుండవలయుననియు, కావున శ్రీనాథుడు విక్రమసింహపురప్రాంతమున శ్రీచిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు చూపిన యేకృష్ణపట్టణమువంటి గ్రామము వాడు కూడ కాకుండ కేవలము విక్రమసింహపురనివాసియే యనియు వ్రాసియున్నారు.³

పైన పొందుపరచిన సిద్ధాంతములన్నిటిలో శ్రీనాథుని జన్మస్థానము కర్ణాటదేశ మనువారివాదము వింత గూర్పుటవలన వారి వాదమును గూర్చి యిండుక విచారింపవలసి

యున్నది. పైవారి వాదమున కాంధ్రులచరిత్రకారులు తమ యాంధ్రులచరిత్ర మూడవ భాగమున సమాధాన మిచ్చియున్నారు. 'కర్ణాట కటక పద్యవనహేళి' అను విశేషణము కర్ణాటాధీశుని (ప్రాధదేవ రాయలు) ముత్యాలకాలలో డిండిమభట్టారకుని వాగ్వివాదమున నోడించి కనకాభిషేకమును గొనిన సందర్భమున ప్రభు హాడిత సమ్మాన పూర్వకముగా కవి సామ్రాజును లిరుదమును బడయుడి యేకాక యక్కవి కర్ణాట రాజధాని యను కమలమునకు సూర్యుడై యుండెనను నభిప్రాయము తనకు గూర్పుకొనిన వాడుగాని స్వదేశమని చూపించిన యభిమానము కాదనియు, 'నాకవి త్వంబు నిజము కర్ణాటభావ' అను పద్యభాగముచు గూర్చి శ్రీనాథుడు కొండవీటివా డగుటవలన రాజమహేంద్రకపు లీతని కవిత్వమును కొందఱు సంస్కృతమనియు, కొందఱు కన్నడమనియు నెగతాధిచేయు సందర్భమున 'నెవ్వరేమన్న నాకేను కొదవ, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాట భావ'యనియు తర మిచ్చినాడనియు వ్రాసిరి. పాకనాటి బ్రాహ్మణుడగు శ్రీనాథుడు తన కవిత్వ మెందుకు కర్ణాటభావయని చెప్పకొనినా డని నచో రెడ్ల సామ్రాజ్య మంతరించిన వెనుక కొండవీడు కర్ణాట సామ్రాజ్యమున కలియుటవలన కొండవీడప్పటి కర్ణాటదేశములో నుండుటవలన శ్రీనాథుని వైవిధ్యముగా పంకలుపెట్టుటయు, దాని కారకు పై వాక్యముల జెప్పెననియు చరిత్రకారుని యభిప్రాయ మైయున్నట్లు తోచుచున్నది. 'తల్లి!

2. కం. ఓ. లిం. కవులచరిత్ర, ప్రథమ భాగము, పేజీ ౧౧౬.

3. భా.లి సం. ౫; ఆంగీకరణము; 'శ్రీనాథుని జన్మస్థానము'

కన్నడ రాజ్యలక్ష్మీ'యను కర్ణాటదేశ మాయ్యోగభంజము తన కాశ్రయము లందు నున్నట్లొకయ్యత కేసిన వెనుక శ్రీనాథుడు కన్నడదేశమున కేగి నపుడు, ఆదరములేని కారణము నతో మరి యేనందర్థమునతో 'తల్లి! దయలేదా! నేను దీండిమధట్టారకు నోడించిన శ్రీనాథుడ'నని మొఱపెట్టు కొని తన్నెఱుకపఱచుకొనియె ననియు 'కాల్పట్టాధీశ్వరుకే' అని తనయొక్క తాతగారి నివాసస్థలమును జెప్పకొనిన శ్రీనాథుని వాక్యమును సమన్వయించుటలో పల్నాటివీరచరిత్ర వీరికాకారులు వ్రాసిన 'శ్రీమతీరపు రేవుపట్టణమై కర్ణాటదేశమున జేరియుండవచ్చు' నను వాదము నిరాధారమని త్రోసి నేసి శ్రీనాథుడు పాకనాటివాడనిని నిర్ణయించియున్నారు. బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారును కర్ణాటదేశస్థుడనువారి వాదఖండ మన కుబద్ధలకముగ 'పాకనాటి వాడగు దగ్గుబలిదుగ్గనాధ్యుడు తన్ను గూర్చి 'శ్రీనాథకవి కూరిమి'య ముఱచి' యని వ్రాసికొనిన వ్రాతలు గూడ చూపించి పైవాద మసంగత మని చూపించియున్నారు.

కర్ణాటదేశస్థుడనువాదమింతిగా ప్రధ్వంసపరుపబడిన వెనుక తెలుగు దేశస్థుడనియు, కృష్ణా జిల్లాయంగు మడిల్లిపట్టణమునకు నూర్పు సముద్ర తీరమున నివ్వుడు కలుపట్టణమని పించుకొను గ్రామమువాడనియు, దానికి దరిదాపుగాగల కాల్పిపట్టణమువాడనియు చెప్పబడిన వాదములు మిగులుచున్నవి. ఈ వాద మొనరించువారందఱును శ్రీనాథుని

జన్మదేశము తెలుగుదేశమే యనియు, పాకనాటివాడే యనియు నేకీభవించుచున్నారు.

పాకనాడునందలి వారిధితటమున నున్న కాల్పిపట్టణము శ్రీనాథుని తాతగారగు కమలనాభాని, తద్వారా శ్రీనాథుని బాల్యదశ యందు నివాసస్థానము. కావున మొకట పాకనాడేదో నిస్సంశయపఱసి యున్నది. పాకనాడు పూర్వ మేక వింశతినహస్ర (90000) గ్రామ సంఖ్యకమగు దేశమని మంచన కేముర బాహుచరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.¹ బ్రహ్మశ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారు పూంగి, పూంగి, పోక, పాక, డములకు శబ్దార్థసంగతి కలదని చెప్పియున్నారు.² సంస్కృతమున పూంగి, పూగి యనగా పోకచక్క యనియర్థము. 'పాక' అనగా తమిళమున 'పక్క' యనియర్థము. 'పోక' నాడు నెమ్మదిగా పాకనాడై యుండవచ్చును. కావున పూంగినాడు పాకనాడగుచున్నది. పూంగి నాటి విస్తీర్ణము ప్రోలయ వేమారెడ్డి యొక్క మదరాసుపస్త్రప్రదర్శన శాలయందలి తామ్రశాసనము దొక చానిలో నీ క్రిందివిధముగా జెప్పబడినది: 'శ్రీతైలము తూర్పుటంచు నంటు కొని గుండ్లకమ్మనడికి నుత్తర దక్షిణ పార్శ్వములందు సముద్రమువరకు వ్యాపించియున్న దేశము పూంగి

1. "ఆరుపంజిన్ నలనాటిన్" పుమతేం ద్రాజ్ఞాపరంబునిడు సరసక్రిక జని దేశవం శరణపాద గ్రామసంఖ్యకమై ధరణిచేర్చిన పాకనాడు." (కయారావాహచరిత్రము)

2. శృంగార శ్రీనాథము, పేజీ 21.

నాడు.³ బ్రహ్మశ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రి గారు పై శాసనమునందలి సరిహద్దులను ప్రస్తుతదేశచిహ్నములతో సమన్వయించుటలో కొంచెము పొరబడియున్న ట్లగపడుచున్నారు. పిరు 'పైన పూగినాడుకు జెప్పబడిన స్థల భాగమును ప్రస్తుత కర్ణాట, గుంటూరు, నెల్లూరు, కృష్ణామండలములో సంక్రమించిన దనదగును' అని వ్రాసియున్నారు. కాని పై శాసనములో చెప్పబడిన స్థలకులో కృష్ణా జిల్లావచ్చుట యనంభవము. కారణమేమన, పాకనాటిలోని భాగముగా కృష్ణాజిల్లాలోని యే భాగమును ఏ శాసనమందును వ్యవహరింపబడి యుండలేదు. కావుననే జయంతి రామయ్య పంతులుగారు పై పూంగి దేశమునకు దక్షిణోత్తరపు సరిహద్దులను సీరపరుచుటలో నెల్లూరి జిల్లాయందలి కందుకూరును, గుంటూరు జిల్లాయందలి కొండవీడును సరిహద్దులుగా నిర్ణయించి యున్నారు.⁴ కాబట్టి పూంగివాడు (పాకనాడు) నంగు కృష్ణాజిల్లాకలియట కవకాశములేదు. కె. వి. లక్ష్మణచావు పంతులుగా రేకారణమున నీ విషయ మాలోచించక పోయినదియు తెలియకున్నది. కాబట్టి శ్రీనాథుడు తన తాతగారగు కమలనాభామాత్యుని నివాసస్థలముగా పేర్కొని నటువంటి కాల్పిపట్టణము కృష్ణాజిల్లాయందు

1. 'ఆరే శ్రీగిరి పూర్వపాట నికటాచా పూర్వ పాథోనిధేర్దేశః పండితరంగిణీమధమః 31 శ్రీ పూంగినామాంకితమ్'

Ep. Ind. Vol. VIII Page 9.

2. Ep. ind. Vol. V Page 59 No 9.

సముద్రతీరమునగల 'కాలిపట్టణము' 'కలపట్టణములు' కానేరవు.

ఇక శ్రీనాథుని జన్మస్థానమును గూర్చి మిగిలిన వాదములు శ్రీ చిలు కూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారి కృష్ణపట్టణ మనువాదము, డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్య గారి విక్రమసింహపుర మనువాదము. శ్రీ వీరభద్రరావుగారి వాదము వారికే నచ్చలేదనియు, అదియును గాక కృష్ణపట్టణమని పద్యపాదమున చెప్పగుదురక కాలపట్టణముగ మార్పు కొనెననియు, అటును గుదురక కాల పట్టణముగా మార్పుకొని శ్రీ నాథ కవి చెప్పినాడనుట యుచితము కానేరదనియు పై వాదమును బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి రసక రిందియున్నారు. పోగా మిగిలినది డాక్టరు వెంకటరమణయ్యగారి విక్రమ సింహపురమే శ్రీనాథునిజన్మస్థానము, అతడు బాల్యమును గడపినచోటను వాద మొక్కటియే మిగులుచున్నది. వీరివాదన కాధారములే మన నెల్లూరుజిల్లా యంతయు పాకనాడున జేరుటయు, రెండవది హరవిలాస మున అవచిదేవసెట్టి కుమారుడగు తిప్పయసెట్టి (హరవిలాస కృతికతి) శ్రీనాథునిజూచి 'బాలసఖుడవు శైవ ప్రబంధ మొకటి, యవధరింపుము నాపేర సంకితముగ' యనుటలు. దానిని వీ రీక్రిందివిధముగా సమన్వయించియున్నారు. అవచి తిప్పయ సెట్టి మూలపురుషుడగు పావాణి సెట్టి మొదలు తిప్పయసెట్టి వరకును వారు విక్రమసింహపురమున నుండి వర్తకము చేయుచున్నట్లు తెలియుట

వల్ల శ్రీనాథునకును తిప్పయ సెట్టికిని బాల్యసఖత్వ మేర్పడవలయు నన్నచో శ్రీనాథుడు బాల్యమున విక్రమసింహపురనివాసియై యుండ వలయునని స్థిరపరచిరి. అదియును గాక శ్రీనాథునకును తిప్పయకును గురువొక్కడే యనియును, అతడు పిల్లలవజ్జిపెద్దన (పిల్లలవజ్జిపివవీర భద్రుని తాత) యనియును చెప్పుచు నాతని గ్రామముగూడ విక్రమసింహ పురప్రాంతమేయని చెప్పియున్నారు. 'పిల్లలవజ్జి' వారు చూపిన చోటకాక వైజాము డోమినియన్సులో ఉన్నది. మరియు నీసందర్భమున వ్రాయుచు వెంకటరమణయ్యగారు శ్రీనాథుడు మరుత్తరాట్మరితము, శాలివాహన సప్తశతి మొదలగు చిన్నగ్రంథముల నిచ్చుటనే వ్రాసి ప్రామాణ్యము సంపాదించుకొనినవాడై కొండవీడు జేరె ననియు, నటుపిమ్మట ప్రాభవము సంపాదించుకొని గాని విద్యాధికారి (Director of Public Instruction) పదవి నధిష్ఠింపలేదనియు వ్రాసియు న్నారు. వీరిదృక్పథమున బహువాద ములకు మూలమగు కమలనా భామాత్యుని కాలపట్టణము సంగతి మటుమాయ మగుటవలనను, శ్రీనాథునికి తిప్పయకు పిల్లలవజ్జి పెద్దన గురువగుటవలనను, శ్రీనాథుని తిప్పయ సెట్టి బాలసఖుడ వన్న వాక్యమునే యాధారముగా గొని శ్రీనాథుడు బాల్యమున నివసించినది విక్రమసింహపురమని నిర్ణయించుట వలన వాదనలోని క్లిగిట్టిది కకపో

వుటవలనను శ్రీనాథుని జన్మస్థానము విక్రమసింహపురము కానేరదు.

ద్రస్తుతము శ్రీనాథుని జన్మస్థాన మును గూర్చి నాయభిప్రాయమును తెలిపి పరచవలసి యున్నది. శ్రీనాథుడు కొండవీడున విద్యాధికారికడ విని లేతవయస్సునబడయుటవలనను, పెరికోమటి వేమారెడ్డి మంత్రికడ నాయకుల గృహితులుగా నొనరించు కొనుటవలనను పూలద్వప్పికోచూచి నను, అన్యుడు పరదేశమునకు వచ్చి లేబ్రాయమున విద్యాధికారిత్వము బడయుట దుర్లభముగావున శ్రీనాథుని జన్మదేశము కొండవీడు నేమయే యని తోచకమానదు. లోక మెరిగి నంతలో నీరనికి మొదటి కృతికతి పెరికోమటి వేమారెడ్డి మంత్రియగు మామిడిసింగమాత్యునియన్న పెద్ద బామాత్యుడు ఈసన్నివాసపుబాల్యము వండే పడినవాడగుటవలన శ్రీనాథుని నాశజులను పెద్దడదండ నాథు డెక్కియుండవలయును గదా! పెద్దబామాత్యు డేప్రాంత నివాసియో తెలిసినచో శ్రీనాథుని వంశ యువాకును ఆప్రాంతమువారే యగుదురు.

పెద్దబామాత్యు, సింగమాత్యుల పూర్వులలో చిటి పెద్ద ప్రభుడు నెల్లూరుపాలకుడుగా నున్నట్లు తెలియ నగుచున్నాడు. తరువాత మామిడి సింగమాత్యుని తాత యగు తూర్కరాజు నెల్లూరు తూర్కరాజుని నెప్ప బడి

అ. హరవిలాసము అ. ౧- పద్యములు ౧౭-౩౦.

౧. కృం. వైవధము అ. ౮- పద్యములు ౩౦౩.

మద్రాసు కాం
గ్రామీణుల వనమున
విద్యార్థులు సమర్పి-
య కానుకలను స్వీక-
రింపబోవుట

మద్రాసు తిలక్
పూటలో బ్రహ్మాండ
మగు బహిరంగదర్శ

మద్రాసు లో
గోకులమునందు వారి
జడ వాటికలను పి-
గ్గింపబోయిచప్పుడు

మదరాసు పత్రిక
యిల్లొ స్ట్రీట్
మదరాసు

శ్రీధం బాకము
(మదరాసు) పారి
క్రామిక పాఠశాలసభ
లో నుపన్యసించుట

వెంబూరు (మదరాసు)లో యం.
యస్. యం. కె. రేస్
లేబర్ యూనియన్ ను
సభలో నుపన్యసించుట

(పిల్లలకు పెద్దలకు శాశ్వత
మానసిక ఆరోగ్యదాంబలి)

క్రుతవర్ధని
 న. త. రామారావు జయసుధ
 వి. వి. వినాయకం దర్శితం
 వి. వి. వినాయకం నిర్మితం

మొదటి పేజీ
శ్రీ గుంటూరు జిల్లా పరిషత్తు
కుసుమవ్యాసాలను
నివారించును.
వెల. రు. 2—0—0.

మే హరి

పెట. రు. 2—8—0

ఇదా సీతామల, ఇదా సీతామలం నరసింహాచార్యులు, పద్మకృష్ణ, కరుణాకర, అనంతాచార్య, అనంతాచార్య, గోపాల్, పద్మనాభ
మొదలగువారు విశ్రాంతి పొందుచు నున్నారని తెలియజేయుచున్నది. ఇది విన్నవించుచున్న నరసింహాచార్యులు, పద్మనాభ
చేరుమందులు లేర్పడిన అమోఘముల నుగమిస్తున్నది.

శారీబాది లేహ్యము

మెల. రు. 2—8—0

క్షయ రిపు

మన వచ్చినప్పుడు నివాసింపజేయుటకు తగిన
చూపుచి, గుంటి కి కలిగించును.

80 దినముల ముందు కాలము. 15—0—0.

ಸಿ. ಪಾ. ರಿ.

మనము, మమకారము చేరిన అన్ని వ్యాధులను
పోగొట్టును అనుభవ నిర్దయ.

అనినను అకు రు. 4-8-00

వ స ం త కు సు మా క ర ము

(మేలిక బంగారులో చాకలి బడిన ముగ్గురేలు.)

పరిశీలించును. ప్రతిపక్షమును, యిట్లుగ నుపసంహరింపజేయుటకును, ముందుగా నొంకొక నా నుపసంహరింపజేయుట ముందు పరిణామము. ఇట్లుగ నొంకొక నా నుపసంహరింపజేయుటకును, ముందుగా నొంకొక నా నుపసంహరింపజేయుట ముందు పరిణామము. ఇట్లుగ నొంకొక నా నుపసంహరింపజేయుటకును, ముందుగా నొంకొక నా నుపసంహరింపజేయుట ముందు పరిణామము.

 పాఠశాల కాలమునందు కృష్ణా నల్లయ్య శిష్యుడు, పునఃకృష్ణాను స్వీకరించును.
 కృష్ణాను ఇచ్చెను.

అయ్యుక్తేన భూషణ పండిత నోరి రామశాస్త్రి,
అయ్యుక్తేన నియము (రికన్ట్రబ్ల) బె. వా. య.

Bauer

బ వ ర్

"రాక్సీ" సౌండ్ హెడ్ కు ఆమర్చబడియున్నది.

ప్రాశస్త్యములు, సౌండ్ ట్యూములన్నియుగా ఆమర్చబడును. ఇందు
తెక్కలోనిది కాదు.

నాణ్యతనమే ప్రధానమైనది.

1937 క్రొత్త టెక్నికల్ డిజైన్ వలయువాటి

ధరలు సహాయమైనవి.

ముఖ్యముగా

ఎక్కువకాలము వాడుకకు వచ్చుని స్థానమునకు శిల్పమునకు-వాణ్య
దనమునకు

శిల్పములు యంత్రముల పరిశ్రమలో ఒకముఖ్యమైన అధ్యాయము.

సౌండ్ హెడ్ కు—

ఇంటర్ నేషనల్ టాకీ యెక్స్ ట్రేజ్ మెంటు కంపెనీ

178 హార్లీ రోడ్ బొంబాయి

మిగతా విషయములకు సమాచారమును అప్రమేయముగా తెలిసికొనుము.

SARASWATHI STORES

Mount Road

MADRAS

హైదరాబాద్.

నరసింహాస్వామి

మద్రాసు.

Sole Distributors for:—

MADRAS PRESIDENCY & MYSORE STATE

మద్రాసు గవర్నమెంట్, మైసూరు సంస్థానమునకు సౌండ్ ట్యూములకు

యన్నాడు. కాని మామిడి ప్రెగ్గడ సింగామాత్యుల తండ్రియగు పెద్దన 'అనవేమాధిపు రాజ్యభారకలనా దక్షుండుగనుం' అతని పిన తండ్రియగు నామన 'నేమత్మోహతి రాజ్యభారకలనా విఖ్యాతధీశక్తిం' అయిన యనియు పేర్కొనబడి యున్నారు. కావున మామిడన్న (సింగామాత్య, ప్రగడామాత్యుల తండ్రి) కాలమున ఏను కొండవీటికివచ్చి మంత్రిసామంత సదవుల సభిష్ఠించిరిని తోచుచున్నది. కాబట్టి శ్రీనాథుని బాల్యమునుండియు కొండవీడునీమనే వారి పూర్వుల నుండి తాత సన్నిధిలవరకు జన్మస్థానముగా గలిగియున్నాడు. ఇక శ్రీనాథుని తాతయగు కమలనాభామాత్యుని కాల్యుత్పాదముకొఱి కీప్రాంతమున, అనగా గుంటూరుజిల్లాయొక్క వాకిలి తటమున పెదుకగా ప్రస్తుతము గుంటూరుజిల్లాకు తేరిన ఒంగోలు తాలూకాయందు సమద్రపు బండ్లన 'కాల్వన కొట' యను గ్రామ మొకటి కనుపించినది. అందు ఎత్తయిన భాగమున కోటయొకటి విధిలముగా కనుబడుటవలన దానికి దిగువభాగమున పట్టణ విధిలమున, వోలే కన్యాయ దిబ్బలుగల భాగము పార్శ్వము కాల్యుత్పాదము యుండును. పట్టణము కాలగర్భమున నశించియుండుటవలన నందలి యున్న తమైన కోటయొక్క చిహ్నముగా ప్రస్తుత గ్రామము 'కాల్వనకొట' యని పిలువబడుచుండినట్లు కన్పడుచున్నది. ఈ 'కాల్వనకొట' యను పదము ప్రాచీనత్వమేచుకొనిన దగు

౧౦౩ & b కృంగారనైషధము, ఆ. ౧-౩౭, 3౦ పద్యములు.

టయేకాక కవితాగుంఫనము గల్గి కమలనాభామాత్యుని జన్మకి జెచ్చుచున్నది. శ్రీనాథుని తాతయగు కమలనాభామాత్యుని కాల్యుత్పాదము సర్వవిధముల నిది యగునుగాని, కృష్ణాజిల్లాయందలి కలుకట్టణమును, కాళిపట్టణమును కానేరవు.

శ్రీనాథుడు తన తాతనుగూర్చి 'వినమత్కాకతిసార్వభౌము' డని వచించుకొనియున్నాడు. 'కాల్వన కొట' ప్రాంతమువాడగు కమలనాభామాత్యుడు ఓరుగల్లు రాజధానిగా పరిపాలించు కాకతీయసార్వభౌముని వందన మెట్లు కైకొనుట కనకాక మున్నదను శంక కలుగవచ్చును. పూర్వ మార్ధదేశ మనమోటుపల్లి గొప్పరేవుపట్టణమై యాంధ్రవర్తకస్థానమై ప్రఖ్యాతి వహించినట్లు తెలియుచున్నది గదా! అందు కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని శాసనము టున్నది. కాకతీయ ప్రతాపరుద్రు డెక్కడో మోటుపల్లికి వచ్చిన సందర్భమున కమలనాభామాత్యునకు నమస్కరించియుండును. దానికి శ్రీనాథుడు తన తాత 'వినమత్కాకతిసార్వభౌము' డని సగర్వముగా జెప్పికొనియుండును గాని యన్యము కానేరదు. కమలనాభామాత్యునకును ప్రతాపరుద్రునకును గల సంబంధ మీపాటిదే. ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానకవుల నచేకులను విరివిగా జెప్పి స్థానికచరిత్రలలో నీలినినామము లేదు. కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానమున గల కవులనందరిని పొగడిన గంగాంబచే పద్యపురాణ సంగ్రహాకర

యగు కమలనాభామాత్యుడు నిజముగా కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానమున నుండినచో పొగడబడి యుండెడువాడే.

పారవిలాసకృతిపతి యగు అవచి తిప్పయ సెట్టికిని శ్రీనాథునకును గల బాల్య సఖత్వమును గూర్చి కొంచెము ముచ్చటెంప వలసియున్నది. విక్రమసింహపురవరాధీశ్వరు లగు అవచిసంభజ లగు సెట్ల ప్రోలయ వేమారెడ్డి కాలమునుండియు సుగంధద్రవ్యముల ద్వీపాంతరముల నుండి గొనివచ్చి యిచ్చుచున్నట్లు పారవిలాసమునుండి తెలియవచ్చుచున్నదిగదా. అవచితిప్పయ సెట్టి తనతండ్రి తోపాటు కొండవీడున కనేకమార్లు వచ్చిన సందర్భమున బ్రహ్మాదత్తవరప్రసాదు డగు శ్రీనాథుని కవితామహాత్మ్యమునకు తొంగిపోయినవాడయియుతనితో సఖ్యము నెఱపి యుండును. వీరిరువురకును గలబాల్య స్నేహమిదియే గాని శ్రీనాథుడు సెట్లూరగ్రామనివాసి యని చెప్పదగినట్లే కాదు.

నాసికేతోపాఖ్యానకర్త యగు దగ్గుబల్లి దుగ్గనార్యుడు 'తాను శ్రీనాథు కూరిమి జేయుమరది' యని చెప్పకొనుటవలన శ్రీనాథుని వంశముతో నాతనికి గల సంబంధమునే తెలియపరువక యాతని గ్రామమున కీతని గ్రామ మనతి దూరమైయుండునని తలపోయుట కనకాక ముండుట వలన బ్రహ్మశ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రి గారు 'కాళి' పట్టణము దరిదాపులో దగ్గుబల్లి, బెండపూడుల జూపియున్నాడు. దుగ్గనార్యున కింటిపేరు దగ్గు

బలి యనుమాట నివాసగ్రామము ననుసరించి వచ్చియుండును. అట్టిదగ్గు బలి గుంటూరు జిల్లాలోని దగ్గుమలి గ్రామ మని తేకుమళ్ల అచ్యుతరావు పంతులుగారు చెప్పియున్నారు. అది యునుగాక గుంటూరు జిల్లాలోని తేనాలి తాలూకాయందు దగ్గుమలిపాడనుగ్రామ మొక టున్నది. ఇది మైనను దుగ్గ నా ర్య ని దగ్గుబల్లి కావచ్చును.

బ్రహ్మశ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు 'కాలి' పట్టణ మను గ్రామమునకు జేరువగనే బెండపూడి అన్నయ ముత్రిగ్రామ మున్నటులు చెప్పి యున్నారు. కావున అన్నామాత్యుని బెండపూడిగ్రామమును గూర్చి యిం చుక విచారింపవలసియున్నది. కొమ రగిరిరెడ్డిబావమఱిదియును, సేనాధి పతియు, రాజమండ్రి రాజ్యస్థాపనా చార్యుడు నగు కాటయ వేమారెడ్డి జయించినటువంటి తూర్పుదేశ గ్రామ ములలో బెండపూడి యొకటిగా

౧౧. భారతి పం. ౨ 'వాసికతోపా ఖ్యానము' తేకుమళ్ల అచ్యుతరావుగారు.

Foot note on the very first page

నాతనికుమారగిరిరాజీయమను కాలి దాసకృత నాటకత్రయవ్యాఖ్యానము నందలి క్రింది శ్లోకమువలన తెలియు చున్నది.

భాటిఘోటిఘరాగ్రహణిగిరిః
యత్ర మాల్లేతిదుర్గం
దుర్గం కిమ్మునపంజ్ఞం ఓలితిపులరే
దుర్గపం శంభుభాజీవ.
దుర్భేదం వజ్రహటం జితవతి రభరా
రామగిర్యాఖ్యానదుర్గం
విఖ్యాతం ఓరఘోట్టం గిరిత మనుస్మృతాం
దుర్గపన్నాపా భాస్వర్యమ్.

పై శ్లోకమున తెచ్చబడిన గ్రామ ములన్నియు రాజమహేంద్ర ప్రాంతమునందలివిగా చరిత్రకారు లభి ప్రాయపడుచున్నారు. అట్టిమొద రాజ మహేంద్రవరము రాజధానిగాపాలించిన కాటయ వేమారెడ్డి జామాత యగు వీరభద్రారెడ్డి 'రాజ్యకలనా వ్యాపారదత్తు' డగు అన్నా మాత్యుని బెండపూడి పైశ్లోకమునందలి బెండపూడి యగునుగాని మిచిలీ పట్టణమునకు దూర్పున నముద్రతీర మున నిప్పుడు కాలిపట్టణ మనుగ్రామ మునకు దరిదాపున గల బెండపూడి కానేరదు.

శ్రీనాథుడు చిన్న నాటనుండియు సాహిత్యచక్రవర్తి యగు కమలనా భామాత్యుడు సేకరించిన కాళిపత్ర గ్రంథములజదివి సంస్కృతప్రాకృత శూర సేని ముఖ్యభాషాపరిజ్ఞానపాటవ మార్జించి, కొండవీడు ప్రాంతములకే వసించి 'చిన్నారిపాన్నారి చిటుత కూకటినాడు' మరుత్తరాట్చరిత్రము ను, నూనూగుమీసాలకాలమున శాలి వామానన ప్రళతిని రచించి తగుభర్తల కంకిత మిచ్చి తద్వారా ప్రగడయ దండనాథునిజేరు పలుకుబడి సంపాదించియుండును. తమఃవి నాతనిపేర పండితారాగ్యచరిత్ర మొదలుగా గల కృతుల నంకిత మిచ్చి యాతని ద్వారా మామిడి సింగామాత్యుని పజ్జకేరి తననైషధము గృతియిచ్చి విద్యాధికారిత్వము బడసియుండును. అట్లుగాక శ్రీనాథుడే నిజముగా కొండవీడుప్రాంతమువాడే కాక యే నెల్లూరుప్రాంతమువాడో యగుచో విజయనగర రాజాస్థానము జేరియుం డడినాడు గాని కొండవీటి రాజుల పజ్జ జేరుట కవకాశము లేదు.

పాత్తు చదువు

ముడియం నీతారాసురాపు

ఈ యుగవతర కళాబ్రతుక స్త్రీలకు విద్య యుక్త అలేదని చెప్పవారలసంఖ్య యెక్కి ల్పముగ నుండును. కేసంలయము నుండును. ప్రపంచమున వన్నిదేశములందును స్త్రీలకు విద్య యత్యావశ్యక మనువారల సంఖ్యయే యత్యధికము. కాని స్త్రీవిద్యార్థిధాన విషయమున భేదాధిస్థాయము లనేకములుకాంచును. భారీల విద్యార్థిధానము ప్రోత్సేకముగ నుండి జలయునని కొందఱునున్నారు. కొందఱు తగదవి దృఢముగ బుట్టుచున్నారు. కొందఱు పాత్తువిద్య (Co-education) నుండి చదువుచున్నది. మఱికొందఱు బోర్తిగా చదవదు చున్నారు. బాలికాబాలకులు చావ్యలుగ విద్యనభ్యసించవలయునా, లేక కలిసిమెలసి గోకముగ జరుగవలయునా యనునది వీరిలో మిగుల క్లిష్టమైన సమస్యయైయున్నది. దీనిం గూర్చి చాడోపచాడములు చిరకాలమునుండి యు జరుగుచునే యున్నది. అయిన నిప్పుటి కేంకను పర్యవసాదరణీయ మైన తీర్మానము చేపూర్వము కావలెను.

ప్రన్ని విషయముల వ్యయము తగ్గించవలయునని ప్రయత్నము లంకట జరుగుతుండునీ యాధికవిషయవశయంబుపాత్తువిద్యార్థిధానము వాచరణములో నుండినయెడల ఉన్నతవిద్యా విషయమున వ్యయ మెంతయైన దగ్గననియు, అందుచేత నీపాత్తువిద్యార్థిధాన మే ఆచరణీయమనియు ఆధికకాస్త్రవేత్త లేకగ్రీరముగ బుట్టుచున్నారు. ఇట్లుండిన పాత్తుత్వ శీతముల పయితము జను రీవిషయమున నేకాభిప్రాయమున కేరెందినవారలు కారు. సాంఘిక విషయముల ముందంజ చేయుచుండు పద్ధిమఖండవామలే యట్లుండి మనచేతమున నీవిషయ వంతములువున బరిష్కరింపగలమా యను సంశయము మనవారలకు గల్గుట వింతకాదు. కావున మన మావిషయమున గర్వకృదాలోదింపవలసినవిషయము మానక మైవదనుట నిష్కలము.

యెందల మనచేతపు పూర్వచరిత్రను గను నింపవలయును అవాదినుండి వచ్చుచుండు మన సాంఘికాచార వ్యవహారముల బాటింప

వలయును. మన జాతీయవ్యక్తిత్వము గాని, మన పూర్వపితృవారములుగాని వీడక, మన జాతీయదర్శముల మానక, పూర్వపు వక్రము ఎరలచేయక, మన సాంఘికపరిస్థితుల కానుగుణ్యముగ గ్రాత్ర పువారులపై మన విద్యార్థిధానపాధమును నిర్మింపగల్గితిమేని, మన జాతీయవిద్యాలయములు మూతనజాతీయ దర్శములకు వానిధూములై యుండును. అప్పుడవి కేవలము పూర్వసాంఘిక విధానములను ప్రతినిధినియు చేయుటతో వృత్తికొందక పాత్తువిద్యను నులను వాద్యముల పాత్తు ప్రభావిత గాంచుచుండు లేకములలో మన దేశమునగూడ పోక్కదానిగ జేయగల్గును.

బాధకములు

పాత్తుచదువు వుదితమా, కాదా యను విషయము వాలోదిండుటకుమందు స్త్రీ పురుషుల భౌతిక మానసిక విషయములనుండు పరాజమైక భేదము నొకింత యోజించి చానింబట్టి పాకాలంబును, గళాకాలంబును స్త్రీ పురుషులొక్కటిగ విద్యనభ్యసించుట తగువా యను నంశము ను జర్పింతు. బాల్యవిశయంబు బాలికాబాలకుల కంత భేదము కన్పట్టదు కాని బాలికలమొడ యావనము రెండుమాడు సంచర్చిరములకుమందుగా సంపరించుట పశ్యము. ఈకాలమున వారములే వేగముగ పెరుగుదురు. అట్టిసందర్భ సమయమున బాలికలకు కాయకన్యముగాని, మానసికక్రమముగాని అభివృద్ధి నేరి, వారు నేహలోగ్ధముమి గోజుపోయి మానసిక బల హీనులై చిత్రనిద్రహాది బాధ్యములకు నుజి యయ్యెను. బాల్యవిషయ ముగకాదు. వారి దిశజంబు కాయకన్యము, మనగరిక్రమము కెంతయైన సహింపగల్గియుండును. కావున నీ విషయంబు పాత్తుచదువు తగదని విశద ముచున్నది.

దైనియికాక స్త్రీపురుషుల మానకకర్తుల విషయమున పయితము కొన్ని భేదములున్నవట. బాల్యవిశయం దని యంతగా కాస్తం పకపోయినను వారెకనివరిచార నవి

వివృత బుట్టుచుండును. బాల్యము సాధారణముగ మూతన విద్యాలయకేంద్రీకరితము వ్యక్తిత్వమును భావ మనూహలులై యుండును. స్త్రీలట్లుకాదు. వారికి క్రేదయెక్కువ. చెప్పినవని పెక్కువ యోగితో జేయుచుండురు బాలికలు వ్యక్తిత్వవిషయములయెడ పెక్కువయెభిరుచి చూపగలరు. అదృశ్యవిషయములు వారికి సామాన్యముగ లక్ష్యాలు. కానికీ బాలికలు భావా ప్రకేంపలయిండును, పూర్వపు చర్చలందును ఆభివితేతలు పెక్కువ గనబడుచుండును. కాని గణితకాస్త్రమనిన వారికి సాధారణముగా చలనోప్పి వచ్చుచుండును. ఇట్లుంటచేత వీరి విద్యార్థిధానమున గొంత భేద ముండుట యుక్తమని తలండుట కనకాకము కల్గుచున్నది.

సాధకములు

ప్రియన నీవిషయమున నమెరికా ఖండము లోని మానసిక కాస్త్రాల్లు భిన్నాభిప్రాయులై యున్నాడు. మానకకే విషయమున స్త్రీ పురుషుల కంత భేదము లేదనియు, పాత్తుచదువు పర్యవధముల దగినదనియు వారభిప్రాయపడుటచేత అమెరికాఖండమున పాత్తువిద్య కనునకు పాతకాల లంతట సామాన్యమై యున్నది.

పాత్తువిద్య మాడు నమటకు మఱికొన్ని కారణముల జెప్పవచ్చును. సంపూర్ణపూర తీవ్రమునకు విద్యయే ముఖ్యసాధనమగుటచేత బాలికాబాలకు లొకచోట గలిసిమెలిసి సమావధినికులలో తీవ్రయాత్ర నడపుటకు దరిచీరకుని వారి భావితీవ్రమున కంతయోమేలుగ జుండునుకదా. ఇట్టి సమష్టితీవ్రము వలన బాజర కుచితప్రవర్తన యలరడుననియు, బాలికల కవాచక్యకముల ఎక్కువ సిగ్గుది యముల వదలుకొని ధైర్యోత్సాహములతో బుచ్చెయ నేర్చికొనుననియు, అట్టి పాతకాలలలో జేర్చుకు మైరి కొండలయెడ ప్రేమగా బగిగిమింది యది కుభావనా వివాహములతో సంర్థిమలయించు ననియు, నేలు నేలు విద్యాలయల పాగిండుటకు చేయవలసిన వ్యయము తగ్గుటచేత ఉన్నత విద్యాలయల బలపడి యెకొంకయిం లేకుండ అవసరమృగియు జెప్పుచున్నాడు. పాత్తువిద్య నభ్యసించినవారలు పెద్దవారయినపు డొందోరుల ముగ్ధముల సంఘతీవ్రమున కొసంగి

దాని నున్నది దేగర్తయందురనియు భావించుచున్నాడు.

అనుభవము

వాదములు చేయు, క్రియలు చేయు, వాదరూపమున పాత్రుచదువునని మంచిచెడుగుల గొంత యోజించితిమి, క్రియారూపమున వదియొట్టుంచువదియు ఈ విధాన మాచరణలో నుండు దేశముల విద్యాప్రవీణుల యభిప్రాయముల వలన మనకు గొంత తెలియగలదు. అమెరికా ఖండమున నుప్రసిద్ధుడగు లిండసీ వ్యాయూహార్తి (Judge Lindsay) పాశ్చాత్యవిషయమున జేసిన తీవ్రఖండన మందఱును గలిసినదే. డెన్వరు జువనైల్ కోర్టు (Denver Juvenile Court) నందు జరిగిన విచారణలలో బహిరంగపడిన విషయముల నాలోచించిన యెవల కట్టి వారలైనను భయకంపితులగుట తప్పదు. మ్యానూ గ్లెనగరమున పాలేస్వెట్ ఆర్మీ (Salvation Army)కి సంబంధించిన మాతృగృహము (Maternity Home)న కర్తవ్యతూకాలను ఎమిలికెట్ల దొరసావి"ఇక్కాలమున వదివాకొనెను తల్లిలలో (Unmarried Mothers) ౧౩-౧౭ సంవత్సరముల లోపుగనుండు పాతకాలల బాలికలు నూటికి నలుబదియిద్ద యున్న వారని వక్కాజేంచియున్నది. దీనికి వ్యాఖ్యాన మెందులకు? పాత్ర విద్యాలయములలో గలగుచుండు కష్టము లదిటి విద్యార్థుల బుద్ధిభేదములవలన గాక సాంఘికవిషయముల చేతను, పరిపాలనావిషయమునను గలగుచున్నవని యొక రనిరి. "పాత్రవిద్యాలయలలో విచారికల పనికంటె కేవల బాలికల విద్యాలయలలోని బాలికల పనియే యొక్కవ తృప్తికరముగ నుండును" అని ఇంగ్లాండులో కొక పెద్ద బోధనాధ్యక్షున కళాకాలాధ్యక్షురాలుచరించెను. "స్త్రీపురుషులకు బ్రత్యేక పాతకాలలు తప్పక యుండవలయు" వని మరియొకరు చెప్పిరి. పాత్రవిద్యాలయలలో పనిచేసినవారలలో కొకరు "బాలురకును బాలికలకును వేరువేలుగ బోధించుటయే సుకర"మని మదిలిరి. ఈ విషయమున హిందూబాలికల వడుగు బరోదాలోని బాలికలను, కాకి అలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థినులును పాత్రవిద్య పనికిరా దనిరి.

మన పూర్వస్థితి

విద్యార్థురీతుల యువధన మితర దేశముల విట్లుండ మన దేశమున కర్తవ్యమెద్దియాయని యిక విచారించెము.

యెందల మనదేశపు చరిత్ర నొకమాట జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని పూర్వకాలమున మనదేశమున విద్యావిధాన మెట్లుండెనో తెలిసికొందము. వేదకాలమునాటి విషయముల నాలోచించెము. ఆకాలమున గణలు, కాస్త్రములు మిక్కిలి యభివృద్ధి పొందియుండెను. విద్యావిషయమున గార్వము చురుకుగ జరుగుచుండెను. అప్పటి సంఘమున విద్య కయర్థం గిరము జుండినవికావు. స్త్రీలకు రాణివాస పద్ధతిలేదు. వేదములనుబట్టి చూచినను, మంత్రములనుబట్టి యోజించినను స్త్రీలన్నిదళల యందును బురుషులలో సమానముగ వేదముల జనువును, మంత్రతపనము గావించుచు నుండెడివార లని తెలియవచ్చుచున్నది. ఇంతియకాక స్త్రీలు బహిరంగ చర్యలలో గూడ బాల్లానుచుండిరట! తత్త్వ విచారమున యజ్ఞవల్క్యునితో గాగ్గీడవి బహిరంగ పథలో వివాదము పల్పెను. మైత్రేయి, లీలావతి మొదలయిన వారీమణులు తమ బుద్ధివశ లకిచేతను, పాండిత్య వైభవముచేతను నాకాలమున వాసిగాంచి యుండిరి. ఆయున్నతదశ కప్పటికాలమున నేదేపియులుకూడ వచ్చియుండిలేదు. అట్లుంటచేత వేదయగమున స్త్రీలు జ్ఞానవకు లయి, విజ్ఞులకు తమభర్తలతో సమానముగ మెలగుచు దమవ్యక్తిత్వమును బోగ్బుకొనక వ్యవచ్చుతోదను యభిప్రాయముల దలియబట్టించుచిరనుట సత్వము.

బుద్ధునికాలమున - స్త్రీలస్థితి దాదాపుగ నస్త్రీయంగీకరిత దేశమున కన్నియో మతములు ప్రబలి యవి విద్యావీతములై యుండినవి. దూరదేశములనుండి సయితము బాలికాబాలకుల తేలించి ఆకాలపు గణలయందును, కాస్త్రముల యందును జ్ఞానము వార్జించికొనుచుండిరి. మిథిలాదేశమునందలిగోతముకమునందును, చిక్రమలూమకమునందును నాలుక కళాకాల యుండెననియు, అప్పటికే స్త్రీపురుషుల విద్యా ప్రచారికలయందు గొంత భేద మేర్పడియుండెననియు దలియవచ్చుటయే కాక, ఈముత

ములందు స్త్రీపురుషులు కలిసి యొకటిగా విద్య నభ్యసించుచుండి రనియు విదితమున చున్నది.

ఈపరిస్థితులు ముగ్ధయగమున నూలుట తప్పదయ్యెను. స్త్రీవిద్యయొడ ముఖ్యముగా నీమార్పులు కలిగెను. మహమ్మదీయులు మనదేశము నాక్రమించికొని దానిని అరిపాలింప సాగిరి. వారివెల రాణివాసపద్ధతియు నేతెంచెను. అందుచేత మహమ్మదీయ రాజుల పరిపాలనముననుండిన యంతర హిందూస్థానమున రాణివాసపద్ధతి ప్రబలిను. కాని వారికి వశముకాని దక్షిణాఫ్రికాదేశము, మహావాప్తి దేశమునను అది యంతగా వ్యాపింప గల్గినది. కాదు. ఇక్కార గమున స్త్రీ విద్య పన్నుగిల నారంభించెను. ఇందులకు దోడుపడిన కారణములు బాల్యవివాహములు, కులభేదములు, విధవావివాహారసనములనని చెప్పవచ్చును. ఇట్లుంటచేత స్త్రీవిద్య పనికివముననే నిలిచిపోవుటవలన బాలికలకు వివాహ సంతరము భర్తలయింబ వృద్ధ స్త్రీలేర్పాటు చేయు గ్రతాదులు, పూజాపురస్కారములు మొదలగువానివలన గల్గి నాధ్యాత్మిక శిక్షయే విద్య యగుచుండినది. కావున నవీనప్రకృతి కాస్త్రవిజ్ఞానముకాని, నూతన సారస్వతికళా పరిచయముగాని వారికి లభ్యముగుట దుస్సరమయ్యెను.

ఈస్థితి మనదేశమున రమరమి ౧౮౧౫-వ సంవత్సరమువరకు జరుగుచుండిన దనియే చెప్పవచ్చును. ఆసంవత్సరమున రాజకీయ సంస్కరణములు మనదేశమున బ్రవేశించె. దేశమున నంతట రాజకీయసంచలన మేర్పడె. దానిఫలితముగ సంఘవిషయముల బురుషులన్నిప్తిభగము మారజొచ్చె. రాజకీయపరిస్థితులు మారినపుడు ప్రజలకు, ముఖ్యముగా నూతనవిద్యనె టుంగని స్త్రీలకు ఓటు (Vote) నిచ్చు స్వాతంత్ర్యము చేమారినపుడు స్త్రీలు విద్యావతులై పురుషులకు దోడుపడిన గాని నూతన పరిస్థితులవలన గలుగవలసిన లాభము చేమారదని విశాలదృష్టిగల పురుషులు స్త్రీవిద్యయొడ గ్రహరూపమున దమ సానుభూతిని జూపుటచేత, గతించిన క్రతాబ్దమున స్త్రీ విద్య గంతులతో విభిన్నస్థితి గాంచినది. దాన మన్నదివిద్యకు గిరాకి పెచ్చినది. స్త్రీలకున్నతవిద్యకాం లంతట స్థాపింప

బహుశయము ననుబాంధవ మారంభియించెడి. ఈ నాటివిషయము గట్లు పరిష్కరించుట మా యరి కొంచెము విజ్ఞానమువలనయే నున్నది. పాత్రవిద్యవిధానము మాత్రమే పరిష్కరించుట దగిన దని కొంచెము భావించుచున్నాడు. "అది పరికారము. అట్లానిర్వహించి భారతీయసంఘమున నింతవలె కలుగును లేని ప్రాప్త్యాకంక్షలను, ప్రాప్త్యుపరములను కల్గించుట కావ్యమున కిరుగుము అభివ్యక్తిగ నర్పించినవార మగుదుము. అట్టివారు మానవసంఘమున లేవుకదా, వారి నిపుడు మాత్రముగ జోషించుటచేత సంఘ ప్రేయమునకు మంచిదా" అను నందియము విజ్ఞానము గొంచెము బలపడెనే వారిపాత్ర విద్యయేదే పాపముగని భావమన్నది.

ప్రాప్తి కర్తవ్యము

ప్రాప్తి కర్తవ్యము విధిసంబంధములను గుర్తుచున్నది. ప్రాతరధ్యక్షులు, ప్రాతయాచారములు మానలో బడి ప్రకృతికాస్త్రవిజ్ఞానము పాశ్చాత్యవాగ్దేశికములనులచేదప్రయోగమున్నది. ముఖ్యధ్యక్షులు సహాయమున్నది. వాదము, వాదము వివాదము ననుకూలము నెక్కినచేసియున్నది. ప్రాప్తి స్వచ్ఛందము నభివృద్ధిచేయుచున్నది. కావున శివవాధాములైన ప్రాముఖ్యములను ప్రయోగములను ప్రాప్తి గుణములను విధించుచున్నది. ఇట్టివిధానములను కర్తవ్యముగా భావించి చలించును. మనమధ్యకు బరిష్కరింప వల

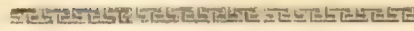
దినవాదు ప్రాప్తి, పురుషుల యను సంత మిపు డంతగా భావించ బరిలేదు. కాలక్రమమున ప్రాప్తిదీని బరిష్కరించుచు, ప్రకృతికరి ప్రాప్తిలో బరువులే దీనికి దగిన సమాధానము చేప్పవలసియున్నది.

ప్రాప్తినించినవార కాల్యదీయందు దేహ నిర్మాణమున గాని, మానసకర్తవ్యమున గాని భారతీయాలకుల కంత భేదములేమందులచేత పాత్రవిద్య యే యుక్తమును నిచ్చెదవచ్చును. ఈ కాలమున భారతీయాలకు లొకటి విద్యవర్ధింపించుచు జొందారులు గలసి మెలసి యుండవచ్చును. ఇట్లు గలచేత విద్యకాలంకరమయ్యును కన్గును, ఈవిషయమున భేదాభిప్రాయము లేదుగాన నిది మానవజీవమున విధానమును. విద్యవర్ధియే యావదంత. ఈ విషయందు భారతీయ విద్యగా నెదుగుదురు. దేహనిర్మాణభేదములు మాత్రమేకాక మానసభేదములు కూడ గన్పట్టుచుండును. కావున నిదేశియందు విద్య వేటు వేటుగ నిచ్చుటయే తగియుండును. ఇంతియ కాక ప్రాప్తి కర్తవ్య ప్రాప్తికంక్షలలో మెలగుచుండు పశ్చిమభివృద్ధిలోనే పాత్ర విద్య యనుభవముచే బనికొరదిరి కలంపముగానుండి మనదేశమున నిపు డట్టి పద్ధతిని ప్రవేశ పెట్టు పెంజియు నవర్థదాతృక మగుననుట లే పందియము నుండును. మనయు మనవారలలో స్వచ్ఛందచరణము లైయుండువారల సంఖ్య యంతయు సర్వస్వము. అభివ్యక్తికంక్షలకు వివా

దామే యాదర్శముగ నుండునచే గృహిణులు నుచిరమున విద్య గావలసియుండును. గృహ విద్య విద్యపాఠమున కనుగుణమున పరిగిరము, పాకకాస్త్రము, మట్టుపని, అకాగ్యకాస్త్రము, చిత్రకళలు వ్రాయుట మొదలగువానిని నేర్పి, వారిల మంచిగృహిణులగుట, పద్మాతిలగుట చేయవలయుండును. కావున నిదేశియందు ప్రత్యేక విద్యవిధానము, ప్రత్యేక విద్య కాలము ఉత్తమములు, స్వచ్ఛంద చరణము నభివృద్ధిచేయువారు విద్యవిషయమున నేర్పాటును నుండవలసి. అట్టివారు యువకులతో గలిసి, వారివలె విద్య కర్తవ్యించి, పాశ్చాత్య విద్యల నుండునట్లు స్వచ్ఛందము చేసి లయమునవిచ్చును. అట్టివారలకు ప్రత్యేకవిద్యకాలం యాదర్శము నుండును. కళాకాలావిద్యవిషయమున సంతకాగ్య యుండును. యువత యువకులు యుక్తవయస్కులై మంచిచేతల నెత్తినవారయి యుండునగాన నిదేశముగ గృహాలలో జరుగవచ్చును. వీరిసంఖ్య యంతయు కాలము తక్కువగానుండక తిప్పుకు గదిక ప్రత్యేక కళాకాలం సాగించు వ్యయము చాల నుండు లెక్కను.

కావున కాల్యదీయందు పాత్రవిద్యయు, యావదేశమున ప్రత్యేకవిద్యయు, గృహ కాలందు మరల పాత్రవిద్యయు నిపుడు మన దేశమునకు దగిన పద్ధతులవిజ్ఞానముగా చేప్పవచ్చును.

నూతన రాజ్యాంగ విధానము

భావరాజు సత్యనారాయణ

బ్రిటిషుప్రభుత్వము మనకు విధించిన నూతన భారతరాజ్యాంగ విధానము ఒక అపూర్వనాటకమునుబోలి యున్నది. ఇందు కథానాయకుడు రాజప్రతినిధి, గవర్నరు జనరలు అను నామధేయములతో వర్ధిల్లును. ప్రతి రంగమునందును పలువిధములగు వేషములతో నతడు ప్రకాశించుచుండును. భక్తులను రక్షించుకొరకును, దాష్టులను శిక్షించుకొరకును, బ్రిటిషు భూభార బాధ్యతలను నిర్వహించుటకును ఇతడు ప్రతిరంగమునందును ప్రత్యక్ష మగుచుండును. ఇట్టి యీ కథానాయకుని పాత్రను కడు శ్రద్ధతో గమనించుట మన కెల్లరకును ఆవశ్యకము.

నూతన రాజ్యాంగ శాసనము భారత దేశమున ఫెడరేషనును స్థాపించబోవుచున్నది. ఈ ఫెడరేషనుకు గవర్నరు జనరలును ప్రధాన రాజకీయాధికారి (Head of the Government)గా నియమింతురు. ఫెడరలు ప్రభుత్వవిధానము ప్రస్తుతమురాష్ట్రములలో స్వయంపరిపాలించుచున్న ప్రభుత్వమును బోలియుండును. దీనినే ద్వంద్వప్రభుత్వము (Diarchy) అందురు. మినహాయింపు అంశములను (Reserved Subjects) గవర్నరు జనరలు మంత్రులతో నిమిత్తము లేకుండ తానే పరిపాలించును. ఈ అంశములకు సంబంధించిన విధి కృత్యములను (Duties and Functions) నిర్వహించుటకుగాను గవర్నరు జనరలుకు సలహాదారులు (Counsellors) ఉండురు. స్వాధీనము చేయబడిన అంశములను (Transferred Subjects) గవర్నరు జనరలు మంత్రుల యనుమతిచొప్పున పరిపాలించును.

లించును. ఇదిగాక వైస్రాయి అధికారములను - అనగా సార్వభౌమునికి సంస్థానాధిపతులమీద గల అధికారములను (Powers of Paramountcy) గవర్నరుజనరలే రాజప్రతినిధి అను పేరుతో నిర్వహింపవలసియున్నది. ఈ కారణములవలన భారతప్రభుత్వ విధానమునందు గవర్నరు జనరలు త్రిపాత్రాధారి యగుచున్నాడు :

i గవర్నరుజనరలు ప్రత్యేకము - మినహాయింపు అంశములు (Governor General and Reserved Subjects)

ii గవర్నరు జనరలు, మంత్రులు - స్వాధీనపు అంశములు (Governor-General and Ministers-Transferred Subjects)

iii రాజప్రతినిధి - సార్వభౌముని అధికారములు (Viceroy-Powers of Paramountcy)

ఇట్టి విధానము ఏరితిగా పరిణమించునో సావధానముగా పరిశీలించుటయే యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యద్దేశము.

రాజప్రతినిధి - సార్వభౌముని అధికారములు ప్రస్తుతము అమలులో నున్న ఆచార సంప్రదాయము ప్రకారము స్వదేశసంస్థానములపైన (Indian States) సార్వభౌముడు (Emperor) చెలాయించు అధికారముల నన్నిటిని గవర్నరుజనరలు - కార్యనిర్వాహకవర్గము కలిసి (Governor General in Council) నిర్వహించుచున్నారు. ఫెడరేషను ప్రారంభమయిన తరువాత గవర్నరుజనరలు - మంత్రుల సంయుక్తాధికారమునకు లోబడియుండవలసివచ్చు ననియు, అట్టిచో తమ సంస్థానముల కెప్పుడైన మువ్వవాటిల్లు నను భయము

చేతను, వైస్రాయి అధికారములను గవర్నరు జనరలు నిత్యకృత్యములను స్పష్టముగా విడదీసి వేరుచేయవలసిన దని సంస్థానాధీశ్వరులు కోరిరి. బట్లకుమిటీవారు తమనివేదికయందు సంస్థానాధి పతులు కోరినట్లు 'గవర్నరు జనరలు కౌన్సిలు గాక వైస్రాయిగారే యికముందు సార్వభౌముని అధికారములను చెలాయించవలసిన' దని తీర్మానించిరి. నూతన-ఇండియాచట్టమందు ఈ తీర్మానమున కనుగుణముగా వైస్రాయినే సార్వభౌముని ప్రతినిధిగా నియమించిరి.

ఫెడరేషనుకు సంస్థానాధిపతులు తమపిదంబశిక్షత్రములమూలముగా (Instruments of Accession) వశముచేసిన అంశములందుగాక మిగిలిన అంశములందు సార్వభౌమునికి సంస్థానములపైన గల అధికారములను సార్వభౌముని ప్రతినిధిగా వైస్రాయి నిర్వహించును.

వైస్రాయిపనును, అధికారములను ఇవి యని నిర్ధారణచేయుట కష్టము. సంస్థానాధిపతులు సార్వభౌముని అధికారమును స్పష్టముగా నిర్ధారణచేయవలసిన దని కోరగా, బట్లకుమిటీవారు అది పిలువలేదని తెలిపిరి.

"Paramountcy must remain paramount; it must fulfil its obligations defining or adopting itself according to the shifting necessities of the time and the progressive development of the States"

(Butler Committee Report.)

ఏ శత్రుమునందును స్పష్టికరింపబడని యీ సార్వభౌముని అధికార

ములను వైస్రాయి తన విచక్షణా వివేకముతో (Discretion) చెలాయించును ఏ అంశమునందుగాని సార్వభౌమునకు అధికారము గలదని నూదించుటయందు వైస్రాయిబుద్ధి చాతుర్యములు వెల్లడియగును వైస్రాయి తనంతటతానే సార్వభౌముని ప్రతినిధియై, ఆయనతరపున ఆ అధికారములను నిరూపించును. సాధారణముగా వైస్రాయి కృత్యములు మూడు అంశములందు విరివిగా నుండును :

1 సంస్థానాధిపతులకు ఒకరితో నొకరికి గల ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములందును, వాటికి సంబంధించిన విషయములందును గల పరిశోధనాధికారము.

2 సంస్థానాధి పతులకు అధిపతి మొనంగుట, వారి సంస్థానములను రక్షించుట మొదలగు వ్యవహారములు

3 అక్రమ పరిపాలన, దుష్ప్రవర్తన సందర్భమున జోక్యము కలుగజేసికొనుటకు అధికారము.

ఈ సందర్భములందు వైస్రాయి అధికారము చాల అధికముగా నుండును.

వైస్రాయి అను పదము ఏ చట్టమునందును కనబడదు. ఆచార సంప్రదాయములనుబట్టి యీ పేరు భారత రాజ్యాంగసంస్థలలో వ్యవహరింపబడుచున్నది; సార్వభౌముని ప్రాతినిధ్యమును తెలియజేయుచుండుట వలన వాడుకలోనికి వచ్చినది.

గవర్నరు జనరలే యింతవరకు ఈ నామముతో గూడ పిలువబడుచున్నాడు. కాని యికముందు గవ

ర్నరు జనరలుకు కార్యభారము అధికమగునని తోచినయెడల వైస్రాయిగా మరియొక అధికారిని నియమించుటకు అవకాశము కలదు. సాధ్యమైనంతవరకు గవర్నరు జనరలు వైస్రాయి నిత్యకృత్యములను ఒక్కడే నిర్వహించునని తోచుచున్నది.

గవర్నరుజనరలు - మినహాయింపు అంశములు
ఫెడరేషనులో మినహాయింపు అంశములను గవర్నరు జనరలు తన ఇంగితజ్ఞానముతో పరిపాలించు నని వైస చెప్పబడెను. ఆ మినహాయింపు అంశము లేవనగా

(1) దేశరక్షణశాఖ (Department of Defence)

(2) విదేశ రాజ్యాంగ శాఖ (Department of External Affairs)

(3) మతాచార శాఖ (Department of Ecclesiastical Affairs)

ఇవిగాక గవర్నరుజనరలు ప్రత్యేకపు తనిఖీకింద (1) బ్రిటిషుబెలూదిస్తాను; (2) కమిషనరురాష్ట్రములు; (3) చట్టమునందు గవర్నరు జనరలు బాధ్యతకు లోబడిన విషయములును పరిపాలింపబడును. ఈ అంశముల పరిపాలనాబాధ్యత గవర్నరు జనరలు వహించి, భారత రాజ్యాంగ కార్యదర్శి (Secretary of State for India) మూలముగా బ్రిటిషు పార్లమెంటుకు సమాధానము చెప్పవలసి యున్నది. ఈ కార్యములను చక్కబెట్టుటయందు గవర్నరు జనరలుకు సహాయము కావలసియున్నది. అందుచేత అతనికి ముగ్గురు సలహాదారులను నియమించుటకు అధికార మొనంగబడెను. ఆ సలహా

చారుల జీతములు, ఉద్యోగపు వరతులు బ్రతిమ మంత్రివర్గముయొక్క ఆర్డర్ల మూలముగా నిర్ణయింపబడును. ప్రతికాన్సెల్లరు ఉద్యోగరీత్యా (Ex-officio) ఫెడరల్ శాసనసభలకు (Federal Chambers of Legislature) అదనపు ప్రతినిధిగా నియమింపబడును. వోటింగుహక్కు తప్ప లేదితర హక్కులన్నియు వీరికి ఉండును. అన్ని చర్యలందును, వాడములందును వీరు పాల్గొనవచ్చును. గవర్నరుజనరలుకు తప్ప వీరు ఖరియేవరికిని జవాబుదారీ కాదు. రిజర్వడు డిపార్టుమెంటుల పరిపాలనా విషయములందు శాసనసభలలో వీరు గవర్నరు జనరలు ప్రతినిధులుగా (Spokesmen) పనిచేయుదురు.

ఈ రిజర్వడు డిపార్టుమెంటులమైన ప్రస్తుత రాజ్యాంగ విధానము ప్రకారము గవర్నరు జనరలు కాన్సిలుకు గల అధికారమంతయు నూతన చట్టము ప్రకారము గవర్నరు జనరలుకు ప్రత్యేకము ఒనగబడెను. దేశరక్షణ బాధ్యత అంతయు గవర్నరు జనరలుమీద ఆధారపడి యున్నది. ఇప్పటివలెనే సార్వభౌమునిచే ప్రధాన సేనాధిపతియొక్క నియమింపబడును. నూతన చట్టము ప్రకారము ఇతనికి శాసనసభలలో ప్రతినిధిగా నుండుటకుగాని, చర్యలందు పాల్గొనుటకుగాని అధికారములేదు. గవర్నరు జనరలు ఆజ్ఞకు లోబడి ఇతడు దేశరక్షణ కార్యములను చక్క బెట్టవలెను. దేశరక్షణయందు ప్రస్తుతము పార్లమెంటుకు గల అధికారము నూతన రాజ్యాంగవిధానమందు గవర్నరు జనరలుకు స్వాధీనము చేయబడెను.

అనగా భారత దేశరక్షణనిమిత్త మని రూఢిచేసి, విదేశములలో యుద్ధములకు ఇండియా సైన్యమును పార్లమెంటు ఆజ్ఞ అక్కర లేక నేను పంపుటకు గవర్నరు జనరలుకు అధికార మొనగబడెను. కాని తుదిని గవర్నరు జనరలు తాను నిర్వహించు అన్ని కార్యములకు పార్లమెంటుకు జవాబు దారీగా ఉండవలెను.

విదేశ రాజ్యాంగ శాఖ చాల ముఖ్యమైనది. ఇందు గవర్నరుజనరలుకు విశేషమైన అధికారము కలదు. ఇతర దేశములతో వర్తక వాణిజ్యపు టాడంబడికలను నిర్ణయించుటకును, విదేశములందు వాణిజ్య ప్రతినిధులను (Commercial Agents), రాజ్య ప్రతినిధులను (Consuls) నియమించుటకును గవర్నరుజనరలుకు ప్రత్యేకము అధికారము కలదు. ఈ శాఖ రిజర్వడు అయియుండుటవలన గవర్నరు జనరలు భారత దేశ విదేశ వ్యవహారములన్నింటిని తనయిష్టమువచ్చినట్లు చక్క బెట్టవచ్చును. కాని భారత రాజ్యాంగ కార్యదర్శి అదుపాజ్ఞలకు లోబడి, పార్లమెంటు అభిమతమును నెరవేర్చుటకు గవర్నరు జనరలు బాధ్యుడై యున్నాడు.

మతాచార శాఖ అంత ప్రముఖమైనది కాదు. ఈ డిపార్టుమెంటు భారతీయుల మతాచారములను సంరక్షించుటకు నియమింపబడలేదు. ఉద్యోగ రీత్యా భారత దేశమునకు దయచేసిన బ్రిటిషు వారియొక్క (సైనికులు, సివిలు ఉద్యోగులు) మతములు, ఆచారములు సరిగా వ్యవహరింపబడునట్లు చూచుట యీ శాఖయొక్క ప్రధానోద్దేశ్యము. ఈ డిపార్టుమెంటు

ఖర్చులు రూ. ౧ లక్షల రూపాయలకు మించకూడదని చట్టమునందు నిర్ణయించిరి.

ఇవిగాక గవర్నరుజనరలుయొక్క విచక్షణావివేకమునకు అనేకాధికారములను వశముచేసిరి.

గవర్నరు జనరలు - మంత్రులు

మంత్రులకు స్వాధీనము చేయబడిన శాఖలను గవర్నరు జనరలు మంత్రుల సహాయముతో నిర్వహించవలెను. మినహాయింపు అంశములు తానివి అన్నియును మంత్రుల స్వాధీనమయిన విషయములుగా పరిగణింపవచ్చును — రివెన్యూ, ఆర్థికము, వాణిజ్యము, రైల్వేలు, విమానములు, దేశాభివృద్ధి (విద్య, ఆరోగ్యము మున్నగునవి). ఈ శాఖల పరిపాలనా బాధ్యతను నహించు మంత్రివర్గము పదిమందికంటె మించకూడదు.

తన ప్రత్యేక బాధ్యతలకు (Special Responsibilities) మంత్రుల సలహా వ్యతిరేకముగా తోచినయెడల గవర్నరు జనరలు మంత్రుల సలహాను 'తోసిరాజు'ని తన విచక్షణాజ్ఞనమును ఉపయోగించి కార్యములను చక్క బెట్టవచ్చును.

మంత్రులు గవర్నరు జనరలుచే నియమింపబడి వారి ఉద్యోగములకు గవర్నరు జనరలు దయకుపాత్రులై యుండురు. నియమింపబడిన మంత్రులు ఆరు నెలలలోపున ఫెడరలు శాసనసభలకు ప్రతినిధులుగా పున్నుకొనబడవలెను; లేనిచో మంత్రికదవిని గోల్పోవుదురు. గవర్నరు జనరలు నియమించుట అనగా శాసన

శ్రీమద్
రాజగోపాలా
చారిణి
కవి వారాయ
దత్తాత్రేయ
మహా స్వీకరిం
తురస్థరమున

రాజమహేంద్ర
దత్తాత్రేయ
మహా స్వీకరిం

తిరు జన్న
దివో స్వీకరిం
నాడు శుభా
శంసరల సంద
కొనుట

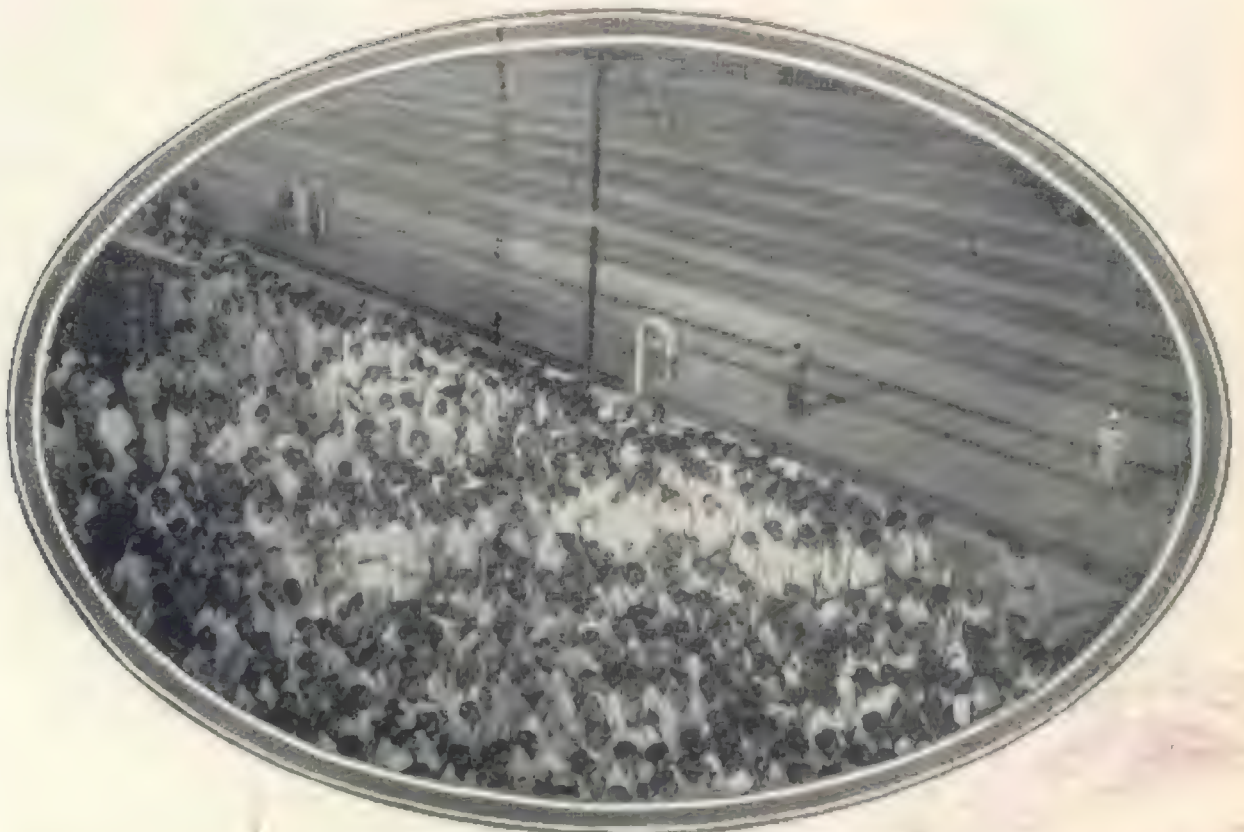

శ్రీ కాశ్యపాచార్యులు

యంగ్ల విందుసందర్శమున

జిల్లా ఆంగ్ల విద్యార్థుల సమితి ప్రధాన బహిరంగసభ

దేశవాళీ ప్రజాసమర్థత చర్యనాకాంగ్రెస్ సమావేశమయిన జనసమూహమున ప్రసంగము

విజయనగరములో బహిరంగసభ

నాయడూపేటలో స్వాగతసమీక్షారంగము

నాగయ్య పేటలో బహిరంగసభ

నాగయ్య పేటలో మహమ్మదీయులు

నెంకటగిరిలో సమావేశము

సభలయందు ఘనత, ప్రాముఖ్యత వహించిన. ప్రతినిధిని పిలిచి అతనిని మిగిలిన మంత్రులను ఎన్నుకొనమని చెప్పటం దీనినే కేలినటును స్థాపించుట యందుకు. మొదటి మంత్రుల జీతములు గవర్నరు జనరలుచే నిర్ణయింపబడును. మంత్రులు గవర్నరు జనరలుకు ఇచ్చు సలహాలను విచారణచేయుటకు న్యాయస్థానములకు అధికారములేదు.

రాజనిర్దేశన తము (Instrument of Instructions) గవర్నరు జనరలు తనమంత్రులతో సేరీతిగా ప్రవర్తించవలెనో ప్రకటించును. అట్లు ప్రవర్తించలేదను షక్షమున గవర్నరు జనరలు అధికారము అధర్మముగాను, అక్రమముగాను ప్రవర్తించబడదు. ముఖ్యమంత్రి రాజనిర్దేశన తమునందు (Draft Instrument of Instructions) గవర్నరు జనరలు తన మంత్రులను ఎన్నుకొను విధానము వివరింపబడెను. “శాసనసభయందు బలాధిక్యము, తమతీర్మానములను జయప్రదముగా కొనసాగించు శక్తి కలిగి మంత్రత్వబాధ్యత వహింపగలవారిని మాత్రమే గవర్నరు జనరలు తనమంత్రులుగా నియమింపవలెను; సాధ్యమైనంతవరకు ఫెడరేషనులో తేరిన సంస్థానములకు (Federated States) ప్రధానమైన అల్పసంఖ్యాకులకు (Important Minorities) ప్రాతినిధ్యము నొసగవలెను. ఈ మంత్రులను నియమించుటలో గవర్నరు జనరలు ముఖ్యముగా సమిష్టి బాధ్యతాభావము (Joint Responsibility) పెంపొందించుటకు అను

వగు వాతావరణమును కలుగజేయవలెను.”

మంత్రులు, కాన్సెల్లర్లు ఏరీతిగా మొగవలెనో, అందు గవర్నరు జనరలు ధర్మములేటినో రాజ్యావళతమునందు ఇట్లు వివరింపబడెను : “గవర్నరు జనరలు, సలహాదారులు, మంత్రులు- వీరు ఐకమత్యము కలిగి, ఒకరితో నొకరు స్వీచ్ఛగా పరిపాలన కార్యములను గురించి సంప్రతించుటకు ప్రయత్నించవలెను. ఈ అన్యోన్యమును గవర్నరు జనరలు పెంపొందింపవలెను.” “దేశరక్షణ శాఖయందు భారతీయులను ఉన్నతోద్యోగములను నియమించుట, ఇండియా సైన్యమును పరదేశములకు పంపుట మున్నగు విషయములలో గవర్నరు జనరలుకు మంత్రుల సలహాను తీసికొను బాధ్యత కదు.” ఈ ఉపదేశము లన్నింటికీ గవర్నరు జనరలు బాధ్యుడై పరిపాలించవలెను.

మంత్రివర్గము కార్యనిర్వహణ మును త్వరితముగాను, జయప్రదముగాను జరుపుటకు కొన్ని నిబంధనలు, కట్టబాట్లు అవసరము. అట్టినిబంధనలను చేయుటకును, దీపార్థమెంటు లన్నిటిని మంత్రివర్గమునందు విభజించు విధానమును (Port-folio system) నిర్ణయించుటకును గవర్నరు జనరలుకు అధికార మొసగబడెను. ఫెడరేషన్ అధ్యక్షముగాను, గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేక బాధ్యత లకుగాని సంబంధించిన విషయములందు గవర్నరు జనరలుకు కావలసిన భోగట్టా యావత్తును తెలియ

పరచుటకు ప్రభుత్వ కార్యనర్థులు (Secretaries of various departments) బాధ్యులై యుందురు. తనకు కావలసిన సెక్రటరీలను, గుమాస్తాలను నియమించుటకు గవర్నరు జనరలుకు అధికారము కలదు.

ప్రత్యేక బాధ్యతలు

గవర్నరు జనరలు ఫెడరలు ప్రభుత్వపరిపాలనలో కొన్ని ప్రత్యేక బాధ్యతలను వహింపవలెను. వీనినే సామాన్యముగా సేఫ్ గార్డుస్ (Safe-guards) అని అందురు. అవి :

(1) దేశమునందు శాంతి క్రమ పద్ధతికి భంగము కలుగకుండ కాపాడుట.

(2) ఫెడరలు ప్రభుత్వముయొక్క ఆర్థిక ప్రతిష్ఠా పౌఠవమును నిలబెట్టుట.

(3) అల్ప సంఖ్యాకుల సవ్యమైన హక్కులను కాపాడుట.

(4) ఇండియా సివిలు పర్వీసు ఉద్యోగీయులయొక్క న్యాయమైన హక్కులను కాపాడుట.

(5) వాణిజ్యవిచక్షణకు సంబంధించిన చట్టములమీద కార్యనిర్వాహకవర్గమునకు గల హక్కులను చేకూర్చుట.

(6) గ్రేటు బ్రిటను నుండిగాని, బర్మానుండిగాని ఇండియాకు దిగుమతియగు వస్తువులపైన శిక్షరూపమైన విచక్షణతో సుంకములను విధించుకుండ నివారించుట.

(7) సంస్థానములకును, తదధికారులకు గల హక్కులను, గౌరవములను కాపాడుట.

మన స్వదేశసంస్థానములు మాత్రే మట్లుకాదు. నిరంతర మాత్మ వికాస సంపత్తిమైన యీ విశ్వమందు మన స్వదేశ సంస్థానములు మాత్రము 'స్థిర' యని ప్రబలముగా నున్నవి. కదలివ ప. దొమ్మిదవ శతాబ్దమువాటి వ్యవహారవిస్తీర్ణం నే నేటిని వ్యవహరించుచున్నవి. తొలివనాటి ప్రాంతసంధిపత్రములే వీరికి ప్రమాణములుగా నున్నవి. ఆ సంధిపత్రములు సంస్థాన ప్రజలుగాని, సంస్థాన ప్రజాప్రతినిధులు గాని వ్రాసియిచ్చినవి కావు. వారి నిరంకుశప్రభువులు ముగ్ధముగా వ్రాసియిచ్చిన యొడంబడికలై యున్నవి.

ఇట్టి వ్యవహార పరిస్థితులను ఏదేశవాసులును, వహించబాలరు. నూరు సంవత్సరముల క్రిందట వ్రాసికొనబడిన ఆ పురాతన పత్రము లను కాశ్యర కిలాతులములుగా నెవడను పర్యవ సరపావహించ వోల్లెను. సంస్థానాధీశులు మాడ భారతజాతి కోరుచున్నట్టి స్వతంత్ర పరిపాలనావిధానమున కనుగుణముగా ననుచు త్రింపవలెను. మిగిలిన భారతదేశ మంతటను ఎట్టి పారస్వీయమును, ప్రజాస్వామ్యములును వర్తించునో, అట్టి పారస్వత్వమును, ప్రజాస్వామ్యములను సంస్థాన ప్రజలకుమాడ విధిగా వర్తింపజేయవలయు నని కాంగ్రెసుమహాసభ నిర్వచించియున్నది.

చాలకాలమువరకు సంస్థానాధీశులకును, బ్రిటిష్ సమాఖ్యకును గల యొడంబడికలగూర్చి ప్రాచీన జరిగియుండలేదు. ఈ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవ్యవహార చక్రములో తమకు గల వాడుమేర లెట్టివో స్వదేశసామంతుల తెలియును. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము వీరిపై చలాయించెడి అధికార ప్రాబల్యము ఎప్పటికప్పుడు వికసించుచునే యుండెను. ఇటీవల భారతదేశములో నిజ్యంధించి జాతీయోద్యమ వికాసము వల్ల ఈ సంస్థానాధీశుల కొక కొత్త చెత్తనము కృత్రిమ కల్పనగా ఏర్పడవలసివచ్చినది. ఎందువల్ల ననగా, దేశములోని జాతీయోద్యమ మును అణచివేయుటకై యీ సంస్థానాధీశుల సహాయమును బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారు తమకు పొందవలసినవారైరి. బ్రిటిష్ వారికి గల్గిన కార్యారసరమును, క్రొత్తధోరణిని స్వదేశసామంతులు, వారిమంత్రులును కుశాగ్రబుద్ధితో గ్రహించి, తమ బాధము నీ తిరుగుములో చూచుకొనిరి. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునను, భారతదేశ ప్రజలను చూచు తరచు తిరుగుబాటులు కల్పించి యిరుడెలవించియు తమ కను కూలించు అధికార సౌకర్యములనే సంపాదించుకొనిరి. ఈ విధముగా చాలవరకు వారిమాట నిరాశూటముగా పొగను. క్రొత్త ఫెడరేషను విధానములో వారికి అపరిమితమైన అధికార ప్రాబల్యము లభించినది. వారు యథాతథముగా స్వసంస్థానములలో నిరంకుశప్రభువులై యుండ గలరు. మిగిలిన భూతిదేశములయందు వారి యాట నరికట్టబాలరు. మీరుమిక్కిలి భారతదేశమంతటను సంబంధించిన వ్యవహారములలో మాడ వారికి గొప్పపలుకుబడి ఏర్పడుచున్నది. తాము పర్యవ్యంశ్రుల నునియు, ఫెడరేషనులో చేరుటకు ముందు తమయిష్టానసారము వరకు

నియమములను నిర్ణయించెదమనియు చెప్పుచున్నాడు. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవిధిమైన బ్రిటానిక మాడ ఈ సామంతరాజులపై అధికార ముండరాదని కొంచెం వాదించుచున్నాడు. వీరి అర్థ మేమనగా, అఖిల ప్రపంచములో అత్రుహిత నిరంకుశాధికారమును నిరాశూటముగా తాము చలాయించ నమగ్నమైయుండవలెనని వీరి కోరిక. ఏ రాజ్య కావనమైనను వీరిని నిరోధింపకూడదని తార్కమ. కొన్ని పెద్దపంథానములలో పర్యవసరమైన వైరికబలమును సమ్మతిగా వృద్ధి చేయవలెనను రహస్యోద్యమము మాడ కలదు.

కనుక, మాత్మ రాజ్యాంగచట్టములోని ఫెడరేషను విధానమును మనము ధిక్కరించుట కేవలము ధృమాత్రిములకు మాత్రమే సంబంధించిన వివాదము కాదు. ఈ ఫెడరేషను మన జాతీయోద్యమోత్కృష్ట సమరమునకును, మన భవిష్యత్కొత్తములకును ప్రబలప్రతిబంధకమైన పెద్దరేడుమై యున్నది; ఈ మాత్మ రాజ్యాంగ చట్టమును ధిక్కరించుటలో మన కది ప్రధానాంశమై యుండవలెను. ఈ ఫెడరేషను విధానమును మనము ధ్వంసము చేయవలెను.

ఈమాత్మ రాజ్యాంగచట్టమును అంతరింపజేసి తెల్లనికాగితముల మీద తిరిగి క్రొత్తచట్టము నొకటి తయారుచేయించవలెననియు మనము సంకల్పించియున్నాము. కావనసభా కార్యక్రమము తప్ప మరొకటి గ్రహింపజేరవలెననియు చెప్పెడి దేమనగా, ఈ మాత్మ రాజ్యాంగవిధానమును మనము భగ్నముచేయలేమనియు, ఎంతటి యధికసంఖ్యాక బలముగల పార్టీ కావనసభలో ఏర్పడి ప్రభుత్వమును ధిక్కరించుచున్నను, వానిని ఓర్పుముచేయక ప్రభుత్వమువారు తమవ్యవహారమును తాము పొగించుటకు వీలుగా ఈ రాజ్యాంగచట్టములోనే అనేక ప్రత్యేకాధికారములు బంబోబువుగా కల్పింపబడియున్న వనియు వాదించుచున్నారు. ఈ బంబోబువులు బన్నులని మాకు తెలియును. అందువల్లనే ఈచట్టమును మనము నిరాకరించుచున్నాము. ఒక్కొక్క చట్టమునకు రెండేకావనసభ లుండుటవల్ల, దివససభలో తర్వాతినింపబడబడి రద్దుచేయుట కెనువసభ లేర్పర్యమున్నది. ఇది మాడ మాకు తెలియును. మనము కావనసభలో ప్రవేశించి, అనేక విషయవస్థలను ప్రభుత్వమువారికి కల్పింపవచ్చును. వ్యవహారములను సుంధింపజేయవచ్చును. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యచక్రము పొగకుండ అంకముల గల్పింపవచ్చును. ఎన్నిచేసినను ఇన్నింటిని తప్పించుకొని తిరుగుటకు వారికి అవకాశములు కలవు. కాబట్టి కావనసభా వ్యవహార తంత్రములవల్ల మాత్రమే యీ రాజ్యాంగచట్టమును భగ్నము చేయ సాధ్యపడదు. ఈ సభల వెలుపలనే జనసాహస్యము విజృంభించవలెను. అది అత్యంతావశ్యకము. కనుక జనసాహస్యమును సంఘీభరింపజేసి జనబాహుళ్యమును ప్రదీంపజేయుట మన స్వాగంత్ర్యోద్యమమునకు అయ్యపుట్టని సహజ విముచుండుకొనవలెను.

మంత్రి పదవి స్వీకరణము

కాననపూ ప్రభుజములో కాంగ్రెసు సభాసంకల్పభోగది సృష్టముగా రిద్దరింపబడింది. ఒక్కొక్కరూ మూల మింకను నిర్ధారణ కాలేదు. ఆ దేదనగా, మంత్రిపదవి స్వీకరణము. ఎన్నికలు పూర్తియైనవి కాకపోయినా విషయ మూలంపబడునది నిలిపివేయ వచ్చును. మూర్ఖ రాజ్యాంగ కాననపూరణమున కి పదవి స్వీకరణము ప్రత్యక్ష విధానము. కాంగ్రెసులో నా యభిప్రాయమును సాహించి చెప్పియుంటిని. అంతియగాక, ఇంతవరకును మన మను సరించుకొనిన 1-20-0 సంవత్సరమునాటి నిర్ణయములను తలగిందు చేసినట్లును. ఒక్క కాంగ్రెసు జరిగినవిమృశ్య ప్రకటించబడిన ఎన్నిక ప్రతిష్ఠాపనలలో కాంగ్రెసు సభి సభి విషయము ముగియ వచ్చింది. ఈ రాజ్యాంగ చట్టమున కేరతమూలమును తోడ్పడవలసియు, దానికి తోడ్పడుటకై గాక, దానిని భగ్గుము చేయుటకే మన మీ కాననపూరణలో ప్రశంసించువా మనియు పుట్టికొనినది. కనుక నీ మంత్రిపదవి స్వీకరణ కేసుము పై చెప్పిన కర్తవ్యమూలమునే నిబంధించబడుచున్నది. మంత్రిపదవి స్వీకరణమునకు మునుపు లైన జాతున్నయెడల, అట్టి పదవి స్వీకరణమునకు నీ యా రాజ్యాంగ చట్టమునకు మనము సహించనిరాకరణమొనర్చి దానిని తుదకుట్టి ప గలమని బులావుచేయవలసియుండును.

కాబట్టి మన కాంగ్రెసు సభాసంకల్పములలోను, ఎన్నికల కొరకై ప్రయోగించిన ప్రతిష్ఠాపనలలోను స్వీకరింపబడిన కాంగ్రెసు కర్తవ్యచరణలను పట్టి పరిశీలించి, మంత్రిత్వముతోను మన కట్టి సంబంధము నుండరాదనియే సహజముగా పర్యవసానము చేయుచున్నది. కనుక ఈ పర్యవసానమును మేరమీరి యరిగ్రహించుట వల్ల మనసంకల్పమునే మనము తలగిందుచేయుట యగును. అట్టి మంత్రిపదవులను స్వీకరించుట యనగా, భారతీయులను పీడించే ప్రతిభ సామ్రాజ్యాధికారములో మనము కూడ పాల్గొనుటయగును. మూర్ఖ రాజ్యాంగ చట్టమును మన మధిక్షేపించుచున్నది కొన్నివరకు మేరలకు లోబడి, ఆ చట్టములోని మూలమూలమును ఆమోదించి నట్లును. దేశాభ్యుదయకాంక్షలై ముందంజవేయువారిని అంగ ద్రోహులుగా యిన్నించు ప్రతిభ సామ్రాజ్యాధికారులను ధి యని గోయక చేయుకొరకొనినవార మగుదుము ఇది వివాదు రోక భావముతో మంత్రిపదవులను విర్యహించుట అసంభవము. ఒకవేళ సాధ్యమైనయెడల, వెంటనే ప్రభుత్వకర్తవ్యములు ప్రంభించి సం భుత్తి కు చేర్చుదుము. అట్టి ప్రతిష్ఠాపనములను, కర్తవ్యచరణలను మనము ఖిలించెదమో. అట్టి వాసనాదులు ముందరియే హర్షించును. కాని, అట్టి భోంజిలో నున్నప్పుడు మంత్రిపదవులను నిర్వహించు టెట్లని మనము యోచించుము. ప్రభుత్వమును ప్రంభింప నేయు టెట్లనియే యోచించుచుండుము.

మనము మంత్రిపదవులను స్వీకరింపనియెడల, తేదితన లాభన వుల వహించెదమనియు, అట్టిచో మన స్వారంభోద్వేగమునకు వారు ప్రతిబంధములను కల్పించెద రనియు కొందరు ఖిలించెను చున్నారు. మనమీ అధికసంఖ్యాకమక్షముగా నున్నప్పుడు ఇతరుల తుటిలవర్తనములు సాగనందజేయవచ్చును. మంత్రిపదవుల యేర్పడ కుండ నిరోధింపవచ్చును. కాని, కాంగ్రెసుపార్టీవారికి విస్ఫంజయ ముగా అధికసంఖ్యాకులు సమపాదవియెడల, కాంగ్రెసువాదులు కానట్టి తదితరులతో కొంత సమాధానమునకు వచ్చినట్లుబుడే మనము మంత్రిపదవులై యర్పించవలసియుండును. ఇది మన కాంగ్రెసు ఉద్దేశమునకే ప్రమాదకరము. ఇతరపక్షములతో మనము చేరుటవల్ల మూర్ఖ రాజ్యాంగ కాననమును విరాకరించుటకువారు కర్తవ్యముగా కర్తవ్యహరింపకలిప్పును. కాంగ్రెసుసభా నిర్దిత కర్తవ్య మునే ఉల్లంఘించినవార మగుదుము. కాననపూరణలో మన పార్టీ యొక్క అంగణము అధికసంఖ్యాకమైనను, అల్పసంఖ్యాకమైనను, కట్టుదిట్టమైన ప్రజాసామాన్యము మనకు నిజమైన అంగణముగా నుండకలికు. అట్టి జరసామాన్యము మనకు తోడ్పడినదిగా చేసియెడల కాననపూరణలోని కాంగ్రెసుపక్షము అధికసంఖ్యాకమక్షముగా నుండి నను మనము సాధింపగల్గినదేమియు నుండదు. మనము కాననపూరణలో అల్పసంఖ్యాకలమై యుండినప్పటికిని, సామాన్య జనాంగణము మనకు దండీయైన యండిగా నుండిన, మూర్ఖ రాజ్యాంగచట్ట మి క నమలుజరుగుట కష్టసాధ్య ముగించవచ్చును.

హితీయసమావేశమును జరిపించి ప్రజాభిప్రాయగుణముగా మూర్ఖ రాజ్యాంగవిధానమును నిర్ణయింపవలయుటయే మన ప్రథమకర్తవ్యము. రాజ్యాంగచట్టములోని ఫెడరేషను విధానము అమలులోనికి రాకుండ ధిక్కరించుట మన రెండవ కర్తవ్యము. ఈరెండు కర్తవ్యములను సాగించుటకై ప్రజాసామాన్యమును ప్రబోధించి ప్రచారముచేయవలసి యున్నాము. అట్టిచో ఎన విమమంత్రిపదవి స్వీకరణ లంపటములో జిక్కి ఊగులాడుచుండినయెడల, పై రెండవ కర్తవ్యములను సాధించుట కిక మన కేపాటి కత్తిసామర్థ్యము లుండనేర్చును ?

ప్రజాసామాన్యముతో సన్నిహితానుబంధము

మనము సాధింపవలసిన మహాత్కార్యము లన్నియు ముం గున్నవి. భారతీయేళు సమస్యలను, అంతర్జాతీయ సమస్యలనుకూడ మనము పరిష్కరింపవలసియున్నాము. ఇట్టి ప్రయోజనమైన సమస్య లను పరిష్కరింపగల సమర్థు లింకెవరు గలరు ? ఏమిది సంవత్సరములు కష్టించి నేనచేసి త్యాగ మొనర్చి త్రింకతోటి భారతీయుల రాయ దారయై మాటలాడగల అధికారగౌరవమును గడించిన మన కాంగ్రెసు సంపత్తిపు మనకన్య ప్రహ్లాదమైన సమస్యలను పరిష్కరింపగలరు ? ఈ కాంగ్రెసు మహాసభ ప్రజాభిప్రాయమును ప్రతిబింబింపగల నిర్ణయ

బద్ధమకాదా? ఈ కాంగ్రెసు మహాసభ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ మహాసభయే నుగురించు కాదా? ఎక్కడో కట్టబడి ఉన్నా అట్టి కట్టబడిన పాత చతురంగి మేడలలో నండి స్వాతంత్ర్యమును వెదురుచు పోవలసినదిగా అది ఆరేణి మహాసభ మా కాంగ్రెసుకాదా? ధీమతైన యాదర్శములు కొందిరు చిన్న సమాజముగా నేర్పడి యీ కాంగ్రెసుసభ ప్రారంభించి యుండిరి. ప్రారంభములోనే తత్సార్యవర్తనాగతమైన జాతీయోద్దేశమున సంస్థ బాంధవముగా వెలసెను. భారతపత్రికాపరివర్తనాధిమానముల కది నిలయ వచ్చెను. సంవత్సరములు గడిచినకొలది సభకునే వర్ధిల్లుచుండెను. పునాది వృద్ధి కై యెత్తించినట్లు డెల్ల కాంగ్రెసుసభ తనలోని అంతరంగిక విభేదములను సమన్వయించుకొనవలసిన దనుచుండెను. కొందరు సభ్యులు ముందరి నున్నవారలనుండి దానిని వివేకము విగల్గుచుండిరి. ముందరివారి నుండి నున్నవారు ముందరినై యుండునని, క్రిందినుండి వ్యాపకమై విజృంభింపవలెను. మార్పుకొనిన క్రొత్త సంవత్సరములకు పరిపుష్టుకొనవలసి కొలది పెద్దలు సభకునీటి నుండి పోయినను, అంతరిత మనేకు లీసంస్థలో సభ్యులుగా చేరిరి. భారతదేశములో ప్రజాప్రబోధమున కిదియే సభావేదికయై వెలసినది. కాని, అవయవస్వరూపము లేర్పడిన సింహువలెనే యుండెను. కాంగ్రెసుయొక్క అంగములము కట్టబట్టెనుగా లేకుండెను. గాంధీజీ కార్యకర్తలగున ప్రజాసేవకులను పట్టెగ్రామములలోని ప్రజలు కూడ కాంగ్రెసులో చేరిరి. 1920-వ సంవత్సరములో నాగపూరు నందు గాంధీమహాత్ముని సమపక్షము ననుసరించి, కాంగ్రెసున కొక నూత్ని విధాన మేర్పరచబడెను. ఈ నూత్ని విధానమువల్ల కాంగ్రెసు మహాసభ కట్టబట్టెను చేయబడెను. జనసంఖ్యాప్రమాణము ననుసరించి ప్రతినిధులసంఖ్య నిర్ణయింపబడెను. తదాదిగా, సమర్థముగా సమర్థిగా దేశమంతయు జక్కిమాటమీద వ్యవహరింపగల సామర్థ్యవంతముగా కొంత విస్తరించెను. ఇట్లుండే ఈ వ్యాపకస్వరూప అనేకులనుచుల వ్యాప్తమైన మహాసభ్యులనుకల కల్పించెను. ఈ యుద్ధముమే అటునిమ్మల కొక విజృంభణ ముండెను. కాని కాంగ్రెసుమహాసభ కేర్పడిన పేరుప్రఖ్యాతులనుబట్టి అయోన్యము కూడ కొందరి సీసంస్థలో చేరి కాంగ్రెసు నియమనిబంధనావలెలోని దోషములే మరింత వ్యక్తమగునట్లుగా ప్రవర్తించిరి. కాంగ్రెసు మహాసంస్థ అంతకంతకు అలవికానై పెరిగి, వ్యవహారములను చురుకుగా పాపింపలేకపోవుటవల్ల, అమాప్రాంతములలోని కొన్ని వర్గముల వారి ప్రాబల్యమున కిది భుక్తియగుచుండెను.

రెండుసంవత్సరములక్రిందటి కిరిగి గాంధీజీజీవలములమున కాంగ్రెసునిబంధనావలయందు సమూలమైన మార్పులు కొన్ని చేయబడెను. అయాప్రాంతములలోని కాంగ్రెసుసభ్యుల స. భాగప్రమాణమునుబట్టి కాంగ్రెసుసభాప్రతినిధులను నిర్ణయించిరి. ఈ మార్పువల్ల కాంగ్రెసు ప్రతినిధుల నన్నికల కొక సార్థకత్య మేర్పడినది.

కాంగ్రెసుసభయొక్క అంగములము కట్టబట్టెను. ఇంతకు కాంగ్రెసుసభకు గల ప్రతిపాప్రాబల్యములకు తగినంత కట్టబట్టెను వ్యవహారచక్రము పాంగోపాంగముగా విస్తరించే లేదు. అందువల్లనే మన కాంగ్రెసుకమిటీలు ప్రజాసామాన్యముతో సంబంధములేనివై త్రికంకు స్వర్గములో మాగులాడుచున్నట్లుగా వ్యవహరించుచున్నవి. కొంతకు ఈ లోపమును తొలగించుమిత్తమే కాంగ్రెసుసభకు జనసామాన్యమునబంధమును కలుగజేయవలెనని లక్ష్య కాంగ్రెసులో తీర్మానింపబడెను. కాని, యీ జనసామాన్యమునబంధ మేరితిగా విస్తరించలేనో ముదిండుబొరకయి నియమించబడిన విచారణ సంఘమువారు దురదృష్టవశాత్తు ఇంతకడకును తమనీడకడు తయారు చేసి సమర్పించలేదు. లక్ష్య కాంగ్రెసు తీర్మానములో చెప్పబడిన యంతములకన్న ఈ సమస్యలో చాల విశేషమును దిమిది యున్నది. కాంగ్రెసుసభ మరింత సన్నిహిత సమాచరవర్గముతో, సుశీలముగా సమర్థముగా వ్యవహారములను పాపింపగలరై యుండుటకు నియమావసరమును పూర్తిగా మార్చవలెను. ఏదవ్యమువ్యవహారమైనను సర్వసమర్థముగా నుండవలెన్న నది జనసామాన్యముచే పాపింపబడినది. ప్రజాసామాన్యమే కాంగ్రెసుయొక్క చాల బలముగా వెలయున్నది. కాంగ్రెసుసంస్థకును జనసామాన్యము వరసాపాపిండుటవల్లనే, కాంగ్రెసుకు తీవ్రప్రతిష్ఠ మగుచున్నది. జన సామాన్యము అంతగా నుండినప్పటికీ, అ జనసామాన్యమును సంఘములుగా విస్తరియించలేదు. అందువల్లనే కాంగ్రెసుసభ యొక్క మహాసభ్యులు దుర్బలములై కొనసాగుచున్నారు. కాంగ్రెసుమహాసభ అధికులైన కులీనులతో ప్రారంభమై, మార్పుకొని మధ్యతరగతిలోని క్రిందిమట్టువారు మాని విశేషముగా నిందులో చేరియున్నారు. ఇకముందు ప్రజాసామాన్య మంతకును కాంగ్రెసుసభలో ప్రాతినిధ్య మేర్పడవలసియున్నది. జనసామాన్యము నైపునత అంతకంతకు కాంగ్రెసు మరలుచున్న తరుణములో కాంగ్రెసు సభారాజకీయధర్మము కూడ నూతనాకృతిని దాల్చినది. ఈ సంస్థ నాశ్రయించియున్న ప్రజల ఆర్థికవర్ధనలట్టియే యీ సంస్థయొక్క రాజకీయకీయములను మార్పు చేయవలెను. అది విధానము.

మన మిదివరలో గత్యంతరములేక ప్రజాసామాన్యమే కాంగ్రెసుసంస్థకు ప్రాజాధారమని ఒప్పుకొనియుంటిమి. అ జనాంగములము లేనినో మన సంస్థ కిదే వచ్చుచున్నది. కనుక, మన మసామాన్య జనాంగములకు వెలసినముగా కాంగ్రెసుసభలో కార్యవర్ధింకల్పించవలెను. చందానిచ్చెడి ప్రాతిపదిక సభ్యులకందరకును కొంత వ్యవహార స్వాతంత్ర్యమును, నిగ్రహాధికారమును, నిర్వహకర్త కార్యకలాపములో అనేక వ్యవహారకార్యములను కలుగజేయవలెను. కేయములలేక జక్కిముక్కలో ముని పోవలెను. కాంగ్రెసుసంస్థకు మరింత ప్రజాప్రతినిధిసంస్థగా వికసించజేయవలెను.

ఈ విషయమునకు సంబంధించిన మరొకయుకము గతి సం తత్సరమును చర్చించబడినది. బాతీయ సాక్షిశంత్రిత్య లక్ష్యమునే గర్భి యున్న కార్మిక కర్షకసంఘములు మున్నగువానిని కాంగ్రెసుపక్షకు అనుబంధించుటవల్ల సామ్రాజ్యాధికార ప్రతిహతిత్వము ఏకముఖముగా కృషిచేయుగల్గుదుమనక ఇది వాంఛనీయమా యను విషయమై చర్చ జరిగినది. ఈ కార్మికకర్షకవర్గములకు చెందినవారిలోనే చాలమంది నేమి కాంగ్రెసులో సభ్యులై యున్నారు. కాంగ్రెసు సభ్యులవలన ముప్పాతికవంతు కర్షకులై యున్నారు. కార్మికకర్షకజనులలో వారి వారి వృత్తులకు చెందిన స్వసంఘములేర్పడి ఆ సంఘముల తంత్రులనే కాంగ్రెసుప్రతినిధు లెప్పుడు వారి కెక్కువ సార్థకముగా, ప్రయోజనకరముగా నుండునని వాదించబడినది. కాని, యీ పద్ధతి మానవరి కొందరు ప్రతిఘటించిరి. అట్టి ప్రాతినిధ్య పద్ధతివల్ల కాంగ్రెసు సభ లోనికి శ్రాత్తరకములవారు వచ్చిన రీతియు, రాజకీయ పరిష్కారములేని సంస్కారకూన్ములకు గూడ కాంగ్రెసుసభలో పలుకుబడి ఏర్పడు ననియు కొన్ని కారణములను చెప్పిరి. ఈ ప్రశ్న చాల ముఖ్యమైన దైనప్పటికిని, నిజ మాలోచించినయెడల, ప్రస్తుతము మన మేరితిగా నిర్ణయించినను వ్యత్యాసమేమియు నుండదు. మన మిప్పుడు చేసెడి నిర్ణయము మన సత్సంకల్పములను మాత్రము విశదీకరించును. ఎందు వల్లననగా, కాంగ్రెసుపక్షకు అనుబంధించునది కట్టుబట్టును కార్మిక కర్షకసంఘములు దేశములో అత్యల్పముగానున్నవి. కనుక కాంగ్రెసు సభ చిల్లకజనముతో నింజీపోవునని భయము ప్రస్తుతములేను. అట్టిక జరుగకుండ నివారించవచ్చును. కాని నా ఉద్దేశమునుబట్టి మొత్తము మీద ఇం కొకప్పుడైనను ఆయావృత్తిసంఘముల ద్వారా కాంగ్రెసు ప్రతినిధులు ఎన్నుకొనవలెను. అది అనివార్యము. అవశ్యము వాంఛనీయము. అట్టి సంఘములు ఆసంఖ్యాగములుగా బిడ్డుద ప్రాయములుగా బయలుదేరి కాంగ్రెసులో ప్రాతినిధ్యమును సంపాదించవలెనని మోసముచేయకుండుటకై, కాంగ్రెసుతో అనుబంధించ బడు సంఘములకు కొన్ని మరలునిముసుములను గులభముగా నిర్ణయించవచ్చును. ఈ రీతిగా కాంగ్రెసు మహాసభ కనుబంధించబడిన సంఘములతంత్ర ప్రతినిధులసంఖ్య కొక గరిష్ఠప్రమాణమును నిర్ణయించవచ్చును. సంయుక్తపరగణాల కాంగ్రెసుమిటివా రటువంటి సలహా నొంటి నూచించియుండిరి.

సామ్రాజ్యాధికార ప్రతిహతులైన సర్వకక్షులను కేంద్రీకరించుటయే మనకు ముఖ్యలక్ష్యమై యున్నది. ఇదివరలోనేగాక నేడు గూడ ప్రజలకందరికిని కాంగ్రెసు మహాసభయే పట్టుకొమ్ముగా నున్నది. కాబట్టి బాతీయంతియును ఏకముఖముగా కన్యవారించుటకు కాంగ్రెసు మహాసంస్థయే అటపట్టుగా నుండవలెను. అట్టి మహాసంస్థలో కట్టుబట్టమై కార్మిక కర్షకసంఘముల ప్రతినిధివర్గముచేరి యునుగా చుచేయుచుండియెడల కాంగ్రెసు సంస్థకు మరింత బలము చేకూర గలదు. కనుక, అట్టి మాత్రము వాల్చించవలెను. కార్మికకర్షకులకును

కాంగ్రెసుపక్షకును సామాన్యజనంధము వృద్ధిచునున్నది. గతి సంవత్సర మిదియొక ప్రత్యేక లక్ష్యముగా గమనించవలెనని. ఈ తోరణిజే మరింత ప్రోత్సహించవలసి యున్నది. సామ్రాజ్యా సాంకారమును ఢిక్కరింప సమకట్టిన జనసంఘముల భిన్నకర్తలను కేంద్రీకరించి ఏకముఖముగా సమకూర్చుటయే భారతదేశమునం దిప్పు డత్యవసరముగా జరుగవలసిన ప్రధాన కార్యమై యున్నది. కాంగ్రెసు మహాసభలో ఈ భిన్నకక్షులు జలసియున్నవి. భిన్నస్వరూపము లై యున్నను సమష్టి శ్రేయమునకే సంఘీభవించి తోడ్పడినవి. ఇటువంటి మహాసభోద్వేగముయవంతు భిన్నప్రకృతులు సమక్రతిగా మేళించుటయే యీ మహాసభకు జీవకరయై యున్నది. అట్టి సమైక్యభావమే మనలను చేదీసి చేతులుకట్టి కనిచేయుచున్నది. మన కందరకును సాక్షిశంత్రిత్యకాంక్షయే మూలకర్మము. మన కందర కును సామ్రాజ్యకర్మవిమలకర్మమే సములక్ష్యము. ఇప్పుడు వెంటనే మనముకోగనది అఖిలభారతబాతీయ ప్రతినిధిసమవేశము. ఈ బాతీయ సమావేశములో ప్రజలకోరిక సామ్రాజ్యవిధానము నిర్ణయించబడ వలెను. ఈ స్వపరిపాలనము ప్రజాస్వామ్య సంగతిలిమై, జనసామాన్య మనకే అధికారము వాస్తవముగా కావలెను. ఇది కల్పించినతోడనే దేశమును పరాకాంతమునర్పిన పరమైశ్వరీహము లన్నియును ఈ రాజ్యమును మీడి చెడివివారలెను.

దేశదారిద్ర్యము - నిర్వాహకసామర్థ్యము

మైన తెచ్చిన వర్షియు మన సంకల్పలక్ష్యములై యున్నది. కాని, వానినిసూర్చియే తలపోయుచు నిర్వికల్పములైన అనుదిన కష్టసమయములను సరికుగించవలెనని. మన కెప్పుడును ప్రత్యేక బాధకములుగా నున్న ప్రజాదారిద్ర్యమును, లక్షలకొలది జనుల నిర్వాహకత్వమును కండ్లకు గట్టిపట్టున్నది. పేదపాదకత్తు జనులే గాక సాధారణ మధ్యతరగతి కుటుంబములవారు కూడ నిరువోగ్యులై దుర్బలదారిద్ర్యతాద సకర్షించుచున్నారు. ఈ నిరువోగ్యగజాద్యము సంఘకీరమున పక్షపాతమునలే ప్రవేశించి వెల్లగా విస్తరించు నున్నది. ప్రపంచముంతటను పరస్పరవిరుద్ధములైన ద్వంద్వ లక్షణ ములయొక్క విరుదానక వ్యత్యాస వైపరీత్యములు కన్పించుచున్నవి. భారతదేశములో నున్న వ్యత్యాసవైపరీత్యములు మరొక్కదను లేవు. సమ్రాట్టికవైన ఢిల్లీనగరము బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాధికారమునకు యాత్రి చిహ్నమై సకల సాధారణకార పటాటోప పరికృష్టిమై, మాధ జవాభింజాదంబరమువలె అమిత వ్యర్థ దుర్వ్యయభరితమై నెలయు చున్నది. ఆ మహానగరమున కరణిమారములోనే, భారతదేశ కృషి పలులు మట్టికడల పూరికొంపలలో ఆకలితో కడుపునొప్పి కృశించు చున్నారు. వారు తొలుకచ్చుముచేసి గడించిన స్వల్పసంపాదనల నుండియే ఆరమ్యకార్యములు నిర్వహించబడినవి. అధికారులకు పెద్ద పెద్ద జీతములైయు రీయబుచున్నవి. స్వదేశసంస్థానాధీశుడును, తన

మహాన్నతరాజమందిరములలో రహస్యరిహాసభాగములతో దుర్భర దారిద్ర్యవిముక్తులైన తన ప్రజలముత్తమున విర్రవీగుచు, తన పూర్వ సంధిపరిములను గూర్చియు తదాధారముగా తన కీర్తియున్న నిరంకుశాధికారస్వార్థిత్వమును గూర్చియు ప్రస్తావించుచుండెను. మనదేశములో నిటువంటి విపరీత కర్మకాండములను చిరస్థాయిగా నుంచుటకును, నిరంకుశాధిపతులను సామ్రాజ్యాధికారములను దేశమును నిరాలంకముగా పీల్చి పీల్చివేయుగలుగుటకును, క్రొత్తచట్టమును క్రొత్త రాజ్యాంగవిధానమును నేడు మనకు సంప్రాప్తమైనది.

బెంగలు నాగపూరు రైల్వే సమై

నే నిదివ్రాయుచున్న సమయముననే గొప్ప రైల్వే గమ్య యొకటి జరగుచున్నది రైల్వే కార్మికులకు చాలమందిని కర్మ తగ్గింపుకై పనిలోనుండి తొలగించియుండుటవల్లన, చేతనములను తగ్గించియుండుటవల్లన రైల్వే కార్మికులందరి చాలదీనములనుండి సంక్షోభించుచునేయుండెను. వాని ఆగచికియింపకై ప్రభుత్వాధికార ప్రభావ మంతయును సదా సంకీర్ణమైయున్నది. ఇతర నౌక మారు బొంతాయిచేరునలో మన్న అంతరువాదు నిష్పత్తెలైల ఫ్యాక్టరీలోని పనివాండ్లు మంచి మనస్తత్వముతో సమ్మెచేసిరి. అది యొక విదేశకంఠిని తాలూకు ఫ్యాక్టరీ. కాని, ఆవ్యాపారపు కంపెనీకి అండగానుండి ప్రభుత్వమువారి సాధనసంపత్తియును, నిబ్బందియును అత్యద్భుతముగా పనిచేయుట ప్రత్యేకముగా చూచితిమి. మనదేశములోని కార్మికులకు ప్రాతిపదికములయిన హక్కులింకను ఏర్పడవలసియున్నది. దినమున కనిమిదిగంటల పనిని నిర్ణయించు కాలప్రమాణ మింకను వారి కీర్పవలెను. నిరుద్యోగవ ప్థకు అభయపాత్రమైన భిక్షులును, జీవనోపాధికి తగిన శ్రేణ ప్రమాణమున కభయపాత్రములను వారి కింకను లభించవలసివై యున్నది.

కార్మికులకంటె కర్షకుల కగ్రస్థానము

భారతదేశము కర్షకసాయదారుల కాల లమై వెలయుచున్నది. అందువల్ల కార్మికులసమస్యలకంటె ఈ రైతుజన సమస్య లెక్కువ పెద్దవై ప్రబలమై దాదించుచున్నది. ఈ విషయమును గుర్తించి, కర్షకజన సామాన్యమున కింకాంగ్రముహూసభ పన్నిపీలిమై సమీపపు మై యుండవలెనని యొంది వెనుకటివలె మహాసభరములందు గాక, పైతాపూరను గ్రామములో నేడు మనము సమావేశమైతిమి. కర్షక జనోద్ధరణకై రాష్ట్రీయకాంగ్రసు కమిటీలు కార్యవిధానములను నిర్ణయించవలసినదిగా లక్ష్మీ కాంగ్రసుసభయందు నొక్క వక్కాణింప బడెను. ఈ కర్షవహార మపారమై, క్లిష్టమై, సమగ్రపరిశీలన మావశ్యకమై యుండుటచేత కర్షవహారము సాంతిముకాలేదు. కాని, విషయము జరూరుగా జరుగవలసినదగుటచేత వెంటనే పరిష్కరింప బడవలసి

యున్నది. సర్కారు కిస్తునిర్ణయముల విషయములోను, మత్తాల్లేట్ నిర్ణయముల విషయములోను, సామంతాధిపతులు విధించెడి రుసుములను కర్షవహారము విషయములోను సమూలమైన సంస్కరణములు జరుగ వలెనని పెక్కు రాష్ట్రములవారు తెలియజేశిరి. రైతుల ఋణభారము దుర్భరమై వారిని క్రొంగదీయుచున్నది. వారి ఋణనిమోచనకు కొంత కాలావధివోసంగి, బాకీ మొత్తములలో కొంత కర్షవహారము అత్యంతవశ్యకముని పర్యత్ర మొనఁబట్టుచున్నారు.

పంజాబు రాష్ట్రములో ఋణనిమోక్ష-పంచాయితీలు రైతు జనరక్షదాతృమై వేలసినవి. వై కెప్పిన మెజిలేగాక, తదితర కర్షక జన వాంఛితములను కలపు. రైతుల కష్టముల కోర్కెలకే తమిందు చున్నారనుటకు వారి సభాసమావేశములే తార్కాణములు. అయి నప్పటికిని, భూస్వామ్యపద్ధతిని సాక్షాత్తుగా సంస్కరింపక యీ రైతు జనబాధల నొక్కటొక్కటిగ తొలగింపగలమునుట చాల సంక యాపుదము. అమలులోనున్న భూస్వామ్యపద్ధతి దిరకాలము వర్తింప జాలదు. వే:యిగానికీని, సర్కారుకును మధ్య నుండు సదమంతరపు ఆసాదులను తొలగించుటయే కర్తవ్యమై కన్పించుచున్నది. వారిని తొలగించిన పిమ్మట సమస్త సహకారకర్మసాయము అమలులోనికి రావలెను.

పారిశ్రామికాభివృద్ధి

పెద్దపెద్దయంత్రాగార పరిశ్రమలును, చిన్నచిన్న గృహపరి శ్రమలును కూడ పెంపొంది ప్రపాటులలేని లక్షలకొలది జనులకు చేరినిండ పనికల్పించి, దీనులైన వేదజనులకు మంచి మనగడ చూపి ననే తప్ప భూస్వామ్య పద్ధతిని సక్షయముగా సంస్కరింపజాలము. ఈ పారిశ్రామికాభివృద్ధి తదితర వ్యవహార రంగములతో సంబంధించిన వైయున్నది. విద్యాభివృద్ధి, జనావాస సౌకార్యాభివృద్ధి, రస్తాలు, రవాణాలు, శుచి పారిశుద్ధ్యము, వైద్యసహాయము, ప్రవాసాకర్మ విషయములు మున్నగువాని వికాసమునుబట్టి పారిశ్రామికాభివృద్ధి కలుగుచుండును. ప్రభుత్వమువారి ఖజానానిర్వహణ పద్ధతివల్లన, ఆర్థికవిధానమువల్లన దేశములో పరిశ్రమలు కృశించుచున్నవి. బ్రిటిష్ పరికులకు ప్రత్యేకశుక్ల సౌకర్యముల గల్పించి యీ దేశములో బ్రిటిష్ పరికులకు ప్రభుత్వమువారు ప్రోత్సహించుచున్నారు. ఈవిధముగా లండనులోని పెద్ద సావలకార్ల వ్యాపార లాభములను వృద్ధిచేయు చున్నారు. భారతీయులెంత గొంతెత్తి యాధిక్యపించినను, యాపాయి దురకత్తరీటు యథాధిగానే యున్నది. ఏపేట అపారపాశావార ముగా సువర్ణవాహిని పరసీములకు ప్రసహించుచునే యున్నది. యావ ద్భారతదేశ మీ సువర్ణప్రపంతి వరికట్టవలె నని గగ్గోలాసర్పివను భరితము లేకున్నది. బ్రిటిష్ వర్తకమునకు గాని, బ్రిటిష్ వ్యాపార సంఘములకుగాని, హానికరమైన అక్రమభేదభావ సంకలిత కర్షవహార చర్యయని వైస్రాయికైనను గవర్నరుకైనను తోచిదయెడల అట్టి

వ్యవహార పర్యవ దేవిని మనము జగద్రులును విజయదేవి శ్రీకృష్ణ
రాజ్యాంగపట్టము తెప్పించుచుది.

యోవద్భారత మహాసంకల్పవిధానము

కనుక, ఒక సమస్య యింకో సమస్యయం సంబంధమును
 యిచ్చింది. ఈ విధముగా బహువిధ ప్రక్రియల సమన్వయం ద్వారా
 చేత మోసాటి భారతభూమి. అయితే, యీ సమస్యల వచ్చింది
 వివిధ పరిష్కారించుచు, చిట్టచివరకు ముగియించుచు, అందుకు
 బాంధవోగటి తయారుచేయబోవుమున్నామా? సుస్థిర పొక్కుకు
 ములు కలవాతంవలెను అనుగమనమును మన కద్దుకొనుచుండగా
 ఈ చిల్లర మరమ్మతులను కేయి వలపెట్టుచున్నామా? అది నివృత్తి
 యోజనకరము. బాకీయ వ్యవహారాలంద కంటికును సంబంధ మే
 రది, వివిధవ్యవహారవిషయముల కొక సమగ్రతయనుశ్రమము కల్పించి,
 జనశాసనాధ్యక్షతయన్న బాకీయ మున్న ప్రత్యామ్నాయమున వివిధ
 వ్యవహార విషయములన్నియు నుపసంహరింపబడినవి. ఈ విధానాన్ని
 భూమికి వర్తింపగల నుచోసంకల్పవిధానము బోగటి విధ్వంసంపరచెను.
 దురాచారాలను వేరైతర్యవిశ్వాసములతో అనుచోసంకల్పవిధానమును
 ప్రవర్తించివేయుచున్నది సర్వసమన్వయ పరిష్కారవర్గ మేర్పడును.
 అయితే, సామ్రాజ్యాధికార పీఠసమన్వయ పాల్పడి, సుస్థిరసామ్రాజ్య
 కామయగలవానికి కేయింపబడి, ముగిసినానానా పాల్పడితర్యములనే
 చేత మానంపరిచియున్నప్పుడు అటువంటి మహాసంకల్పవిధానములు
 పొగడేరవు. రాజకీయ సాంఘిక స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యము లనెడి
 భూపారమును వాతావరణమును గల చేతమలానే అట్టి మహాసంకల్ప
 విధాన రీతములు వికసించి ది సరింపగలుగును.

ఇకన్నియును నేను మనకు దూరపడెన గవ్యస్థానములు.
కాని, కాలచక్రము గిరువ రిగిసియెడల, దివ్యనాకవియను గవ్య
స్థానములు దానివే నమను. అది మన కండ్లకెరుదుగా ప్రత్యక్షము
కాగలవు. స్వాతంత్ర్య క్రాంతియు గవ్యస్థానమునాగ్రము లెంత
ములకంటె పుట్టెనుగా చెనువలెనన్నది. అందుకల్లనే, యానాన
ఖండవాసులలో కలుగుదున్న విషాదకర విప్రయౌగస్థలము, నిరాశ
యును చాలకరమ మనల నాకరించుట లేదు.

మనము దుర్బలులమువలె కన్పించుచున్నాము. కాని దుర్బలులము కాము. మనమును వృద్ధి కెందు కొలది, ద్రివిధ పాపములను లేకోపింప మనరుండుట. రాజీయముగా ఆర్థికముగా మనము త్రోక్కి వేయవలయున్నాము. మనము పౌరస్వత్వమునుకూడ తోల గింపవలసింది. వందలొకగానున్న మనసంఘమును ఒక్కమనసంఘములుగా నిర్మేళింపవలసింది. తలకొలది మనస్త్వమును, మనములను వెది

పాపముగాని, విశ్వాన్ని ప్రభావములగాని వివాదానికి దీనియొక్క
 మనరాజ్యపోల వశము మనకేకావ్యమైనను, గూఢచారులను
 పొంది గమనించుచున్నారు. మనము పరిష్కర మటలలో రాజ
 ద్రోహ మందునని యొంది వోలవచ్చివూట పెల్ల శక్తిగా వ్రాయ
 చున్నారు. ఇదంతయును, ఇంతికిమను జనములను పోలికే మన
 బలము పోలికే లేకజ్ఞులన్నది. విశ్వాన్ని ప్రభావములను
 ఎక్కువను మన జాతీయోత్తమములగా విశ్వాంధమును ప్రయత్నము,
 విప్లవము ప్రపంచము నావరించుచున్నది ప్రతిజ్ఞాయందు రారితము
 గావక ఆయుధములను ఆయుధము చేకూరుచున్నది. ఈ మారు
 తున్నది సంధిమించినా, లేదా మరొక స్థితిని సంధిమించినా
 భారతదేశముయొక్క భారతీయ జాతీయతగా నుండును.

మన విజయలక్ష్మమ్మ మన చేతులలోనే యున్నది. సరిగా గ్రహించి కీలకముగా చిత్తవలెను. ఈ భైరవగీతాసము కలనమందుట వల్లనే మన దేశీయుల నిస్పృహనిర కల చాలవరకు తొలగిపోయింది.

ప్రస్తుతము రానున్న ఎన్నికల యాంశోకమనందే మన
మనస్సులు లగ్నమై మన శక్తి రేపమునను, ఈ ఎన్నికల విషయములో
హాద అధికారులు ఆక్రమణ లింజోగ్యము కల్పించుకొనుచున్నారు.
జోగ్యము కల్పించుకొనుట నేమి వాదించురు? జోగ్యముకలగినకొను
చున్నారు. విడుదలైన వోట్లను సుప్రమాణము వోట్లనియ్యటకు
ఁజేయుచు తిండిము పన్నుచున్నారు. జోగ్యము కలదుననుట
యోగ్యముల వోట్లకాగితముల పెట్టెలను వడుపురానివారు గ్రహింప
నిట్లున్నై. జోగ్యము కలదును జోగ్యము పెట్టెలను ఆచారాప్తములగా
నిర్ణయించియుండిరి. కాని నయోక్తవరగణాలలో ఇట్టిరంగుల
పెట్టెల పద్ధతిని ఆశలంపించలేదు. వడుపురానివారు తమ వోట్లను
పెట్టెలో సుప్రమాణముల కరకాగములేకుండ ఈ రాష్ట్రమునందే
ప్రశ్నోకించి ఈ రంగ్రాంకమును పన్నుచున్నారు. ప్రభుత్వపరి
బంధకములును, మళ్లీరసానుండుల ప్రాబల్యమును ద్రవ్యబలమును,
పన్నులును వారు వడుకొనేమన మీ ఎన్నికలలో నియంపకము వాగ!

కాని మనదీర్ఘయాత్రలో నిదియొక విన్నయింక. అద్భుతమైన
అను, అపాయములను మనచేతిచేరి చెరికొండ్లుచేరి గెలిపెడద
మన మీ ముండదురునేయును మహాయాత్ర సాగించెదము గాక !
మనల నెడలాయమందు నీ చెరికొండ్లు మనకు చిరకాలపరిచియును.
చారితో చెరిమి మన కభ్యాసమైనది. ఆనలులు మనకు వస్తులైనచో
జయలక్ష్మినే చేసెటగులము.

పంచదేవతారం.

(8) గవర్నరుజనరలుకు ప్రత్యేకము - అనగా అతని విచక్షణజ్ఞానముచే పరిపాలింపబడుటకు - మినహాయింపిన అంశముల ప్రభుత్వనిర్వహణమునకు తగిన సాధనములను చేకూర్చుట.

ఈ బాధ్యతలవలన గవర్నరుజనరలు మంత్రుల సలహాలను పెడచెవినిబెట్టి, తన కుశాగ్రబుద్ధితో నిరూపణముగా నిరంకుశాధికారమును చెలాయించవలసియున్నది.

గవర్నరుజనరలు-శాసనసభలు

గవర్నరు జనరలుకు శాసనసభలందు గల అధికారములను గూడ గుర్తించుట అవసరము. శాసనసభలు సమ్మతించిన ప్రతి చట్టమునకు గవర్నరు జనరలు తన సమ్మతిని తెలుపుటగాని, అసమ్మతిని తెలుపుటగాని, సార్వభౌముని అనుజ్ఞకు ప్రత్యేకించుటగాని అధికారము కలదు. గవర్నరు జనరలు అనుమతి లేనిదే కొన్ని విషయములకు సంబంధించిన చట్టములను శాసనసభలయందు ఉపసాదించుటకు వీలులేదు. ఏ విషయములను గురించి కాని శాసనసభలందు జరిగిడి చర్చలు, వాదములు తన ప్రత్యేక బాధ్యతలకు వ్యతిరేకముగా నున్నట్లు తోచినయెడల అట్టి చర్చలను, తీర్మానములను, చట్టములను నిలిపివేసి, వాదములనుచాలించి వాటిని రద్దుచేయుటకు గవర్నరు జనరలుకు అధికార మొనగబడెను.

అనిర్దిష్టాధికారములు (Residuary powers) గవర్నరుజనరలు వశముచేయబడెను.

ఆర్థికవ్యవహారములందు గవర్నరుజనరలుకు అఖరు అధికారము గలదు. గవర్నరు జనరలుయొక్క, మినహాయింపు అంశములకు సంబంధించిన ఉద్యోగీయులయొక్క జీతములను శాసనసభలు తగ్గించుటకు గాని, ఇవ్వకపోవుటకు గాని అధికారములేదు. అంచనా లెక్కలను తగ్గించినయెడల గవర్నరుజనరలు తిరిగి ఆయావత్తు సొమ్మును చేకూర్చును. గవర్నరుజనరలు రాజకీయాధికారములకన్న ఈ ఆర్థిక సామ్రాజ్యాధికారమే బహుభీకరమైనదని చెప్పవలెను.

మంత్రుల సలహాతోను, అనుమతితోను చట్టతుల్యమగు ఉత్తరువులను (Ordinances) శాసించుటకును, మంత్రులతో నిమిత్తము లేకుండ తన విచక్షణజ్ఞానముతో కూడ చట్టతుల్యమగు శాసనములను శాసించుటకును, మంత్రులను, శాసనసభలను లెక్కచేయకుండ 'గవర్నరు జనరలు చట్టములను' ప్రకటన చేయుటకును, నిర్ణీతమైన రాజ్యాంగవిధానము నిష్ఫలమై కార్యభారములు శాసనసాగనియెడల రాజ్యాంగవిధానమును మూడు సంవత్సరముల వరకును నిలిపివేసి తన నిరంకుశాధికారము చెలాయించుటకును గవర్నరు జనరలుకు సంపూర్ణాధికార మొనగబడెను. ప్రధానోద్యోగీయులను నియమించుటకు కూడ గవర్నరు జనరలుకు అధికారము కలదు. మంత్రుల యనుమతిచొప్పున ఒక ఆర్థిక సలహాదారుని (Financial Adviser) గవర్నరు జనరలు నియమించును. ఈ ఆర్థిక సలహాదారు

తన ఉద్యోగపరిమితికి గవర్నరు జనరలుదయకు పాత్రుడై యుండును. ఆర్థిక వ్యవహారములందు గవర్నరు జనరలుకు గల ప్రత్యేక బాధ్యతను నిర్వహించుటకు ఇతడు తోడ్పడును.

ఒక ప్రధాన న్యాయవాది (Advocate General) కూడ గవర్నరుజనరలుచే నియమింపబడును. గవర్నరు జనరలు తన యిష్టమువచ్చినపుడు ఇతనిని ఉద్యోగమునుండి తొలగింపవచ్చును. ఫెడరలు ప్రభుత్వమునకు చెందిన చట్టనిర్మాణ కార్యములందు గవర్నరు జనరలుకు సవ్యమైన సలహాల నిచ్చుటకు నితడు బాధ్యుడగును.

ఫెడరలు రైల్వేబోర్డు అధికారులను, రిజర్వుబ్యాంకు అధికారులను నియమించుటయందు కూడ గవర్నరు జనరలుకు కావలసిన అధికార మొనగబడెను.

గవర్నరు జనరలుయొక్క ప్రాముఖ్యమును ఇంతస్వల్పమైనవ్యాసమున వర్ణించుట కష్టతరము. అతని అధికారములను ఒక పుస్తకమునందు ఇముడ్చుట కూడ దుర్లభమగు నేమో! ఫెడరలు ప్రభుత్వమునకు గవర్నరుజనరలు ఒక అంకుశమువంటివాడు. అతని యభీష్టముచొప్పున శాసనసభలు సమావేశమగును; ఆగిపోవును; పరిసమాప్తి నొందును. అతని యిష్టము వచ్చినపుడు శాసనసభలందు పన్యసించును; తనకు తోచినప్పుడెల్ల శాసనసభలకు సందేశములు పంపును. మంత్రీవర్గముయొక్క సభలయందు గవర్నరు జనరలు అగ్రాసనాధిపత్యమును (తనకు వచ్చిన సమయములందు) వహించును.

ఇంతవరకు కేంద్రప్రభుత్వమునందు గవర్నరుజనరలుకు గల అధికారము లను గ్రహించితిమి. ఇంక రాష్ట్రము లందును, ఛండేశ్వరులలో చేరిన సంస్థానములందును అరివిగి గల గూఢాధికారమును కూడ తెలిసికొనవలెను. రాష్ట్రాధికారులైన గవర్నరు, వారి నిత్యకృత్యముల కెల్ల గవర్నరుజనరలుకు జవాబుదారీగా నుండవలెను. గవర్నరుగ్లందరును గవర్నరుజనరలు ప్రత్యక్ష-తనిభక్తికింద పనిచేయుదురు. గవర్నరుజనరలు తలచిన ప్రతి కార్యమునకును వీరు చేదోడ్పడుచుండవలెను. దీనినే - అనగా నీ అన్యాయమునే కాబోలు ప్రావిన్సియల్ అటానమియందును. ఛండరలుఅధికారము సంస్థానములలో వర్తింపజేయుటకు గవర్నరుజనరలుకు ప్రత్యేకము అధికార మొనగబడెను. ఏ సంస్థానమైనను ఛండరలుఅధికారమును ధిక్కరించినపుడును, ఛండరలుకార్యములను ఆచరింపని నమయములందును గవర్నరు జనరలు తన విచక్షణజ్ఞానమున కేమి తోచిన ఆ విధముగా ప్రవర్తింపవచ్చును. నూతన భారత రాజ్యాంగవిధానమున భారత దేశమును మూడు లోకములుగా భాగింతురు: బ్రిటిషురాష్ట్రములు, ఛండేశ్వరులలో చేరిన సంస్థానములు, ఛండరలుప్రభుత్వము. ఈ మూడు లోకములలోను గల అధికారములనుబట్టి గవర్నరుజనరలుకు 'క్రిలోకనంచారి' అను నామ మిడిన ఆశ్చర్యము కలుగదు.

భారతీయులకు జవాబుదారీ కానట్టియు, పరిదేశమునకు కేంద్రీయ

వానికి గవర్నరుజనరలు పదవి నొసగి, తత్సంబంధమైన అధికారముల నొనగుటవలన అతడు భారత దేశాభ్యుదయమునకు తోడ్పడు నని రూఢిగా చెప్పజాలము. గవర్నరు జనరలు ప్రత్యేకబాధ్యతను మంత్రులకొనసగిన అధికారములను నిర్ధారము చేయును. వారు శాసనసభలకు జవాబుదారీ కానేరరు. ఛండరలు శాసనసభలలో సంస్థానముల ప్రతినిధులు గవర్నరు జనరలుకు పరిపాలనావిషయములలో సహాయముగ నుందురు. బ్రిటిషు ఇండియా యందు ప్రజాపరిపాలనాసంస్థను పెంపొందించుటకు గాని, దేశాభివృద్ధికి సంబంధించిన మార్పులను చేయుటయందుగాని, సంస్థానప్రతినిధులు బ్రిటిషు ఇండియాప్రతినిధులకు సహాయము చేయరు. సంఘబలములేని యీ శాసనసభలను గవర్నరుజనరలు తెక్కచేయక తన పరిపాలనమును కొనసాగించును. ఇట్టి భారతరాజ్యాంగవిధాన మనెడి రథమునకు గవర్నరుజనరలు అరితేన సారథి యగుచున్నాడు.

పైన వర్ణింపబడిన నూతనభారత రాజ్యాంగవిధానము భారతీయుల ఆశాలతలను పుష్పించి ఫలింపజేయునా యని సందేహము కలుగుచున్నది. భారతీయుని కెవ్వనికైనను గవర్నరుజనరలుపదవి నొసగినచో మనకు రాజ్యాంగవిధానముతో నిమిత్తము లేకయుండును; ప్రత్యేకబాధ్యతలు మనల నేమియు బాధింపవు. గాంధీమహాత్మునిగాని, మాలవ్యాజీనిగాని, జిన్నానుగాని, సప్రూనుగాని,

మరి యేభారతీయునైనను గవర్నరు జనరలుగానియమించిననాడు మనము నూతనభారత రాజ్యాంగవిధాన చట్టమును జూచి భయపడ నక్కరలేదు. పరిదేశీయుడు మనకు గవర్నరుజనరలుగా నున్నంతకాలము ప్రత్యేకబాధ్యత లేకముగా వ్యాఖ్యానము చేయబడునో, వాటివలన గవర్నరు జనరలు (బ్రిటిషు) అధికారము లేకగా ప్రజ్వరిల్లునో, అతని నిత్యకృత్యము లెట్టిరీతిగా పరిణమించునో ఊహింపవచ్చును. బ్రిటిషుగవర్నరు జనరలు భారతదేశాభివృద్ధి కొరకు శ్రమపడుభావము కల్గి, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము, వాత్సల్యతంత్ర్యమునుపాటించుచు భారతదేశమున అధినివేశస్వరాజ్యము (Dominion Status) సాపించుటకు పాటుపడి ధర్మబద్ధుడగు ఆంగ్లరాజువలె ఉండినయెడల నూతన చట్టము కొంతవరకు రాణించును. కాని బ్రిటిషుప్రభుత్వమును ఆచంద్రార్కము, ఆ సేతుహిమాచల పర్యంతము భారతదేశమున నడిపించుటకు బ్రిటిషుగవర్నరుజనరలు ప్రయత్నించినయెడల ఈ రాజ్యాంగవిధానము గతి యేమగునో సూచించుట అనవసరము. కాబట్టి నూతనభారత రాజ్యాంగ విధానము ఫలించునా అను విషయము బ్రిటిషు గవర్నరు జనరలుయొక్క బుద్ధిచాతుర్యములు, విచక్షణజ్ఞానము, సాహసాదార్యములు, ఉదాత్తత, విశాలభావము మున్నగు సర్వణములమీద నాధారపడియున్నది.

నల్లబిల్వ

౪౦౧౬౦

కొత్తనాకములు అంటే
భయం నీనివాళ్లకు

అప్పు

శ్రీ మేనాకమునా
మునునోదము కోమల రమణా
కోరికపీఠమణిరదనా
భారవికర పుంకితికుమునా
ధారా జయ వసంతి మాధవ-
విజయూర్ధవ.

ప్రియులనుంది విలాసంతో, రెండో
ప్రక్కకు వదిలిపోకుండు. తెన ఎత్తగా]

* ఒకటోరంగం *

[అశ్రమ ప్రాంత పుణ్యధూమి: వికారమైన
మృత్యుమొదటి నేదికమీద పలచని లేడి
చిర్యపు రజాయి బాధగా తవలిఉంటుంది:
ఒక నివరగా, అనంత బొమ్మలలో చూసే
మనుగలగము, వానపాత్రిమా ఉంటుంది: వాటి
ప్రక్కకు పోకా:

కొంచెంమారంతో, బాలువారుమూన్న
వలసేసిరి అంచున, అగ్నివర్షాడి అంతు
రిస్తూన్న కాలక్రిడాల్ని ముని పంట
నొక్కుతూ, తిరుగుతూన్న అడలేదీని అను
సరించి, బాలమరంగం చెండున గంతుతుంది.
దిక్పామిశ్రుతు నేదికకు మనో అంచున
శీవిగా మార్పురి, ఆవంక చూస్తాంటాను.

శిష్యుడు ప్రశ్నిస్తాడు: కొంచెం తెను
దమూ మారంగా నిలవబడి, ముందుకు రెం
డదునులు వేసి, మల్లా తటపటాయిస్తూ]

శిష్యుడు

జయము, జయము నురుపొదులకు!

దిక్పామిశ్రుడు

[ఒక నిమిషం ఆగవంటి, తరువాత
తవంత శిష్యుడి నైపుకు తిరిగి, చూసేయాడ:

వెంపటి నాగభూషణం, చుంపి.

1875

27/20/70

(1875-1876, 1877-1878)

$\frac{d^2x}{dt^2} = -\frac{g}{L} x$

8.

五、四、三、二、一——

4. 7520, 18-55

67.

[శిష్యుడు అందుచే నవ్వి] నాతడు,
అప్పుడు అతడు అతని అంతు—నా గ్రామము
మందుకు గానో మాంటే, నవ్వున నామె
నామె నవ్వున (నవ్వున నామె నామె నామె)
నవ్వున నవ్వున.]

[illegible]

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

ప్రతిభా ప్రదర్శనలు, పరిశోధనా కార్యక్రమాలు, మునుపటి విజయాలను, కొంతమంది ప్రజలను విజయవంతంగా ప్రభావితం చేసినవి, సందర్భాలను.

ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਈਸਵੀਂ ੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੧੯
ਜਲੰਧਰ

五、

1. పాఠశాల, పాఠశాల, పాఠశాల
2. పాఠశాల, పాఠశాల, పాఠశాల

విశ్వామిత్రుడు

Plate 10. — *Chamaeleon*.

మేనక

(అర్థంకానట్టుగా) ఏమిటి?

విశ్వామిత్రుడు

ఏమిటా? అంత కర్మమరచిపోయినా కేం? చూశానా, ఎలాపెరిగిందో? (అని వాంఠో జాల మాపు కవచదున్నగడ్డం నిమగ్నమంటాడు.)

మేనక

(తలవంచుకుని, వెనుకగా) లేదు.

విశ్వామిత్రుడు

(ఉరుముతూ) ఎందుచేత?

మేనక

మరే—

విశ్వామిత్రుడు

మరిలేదు, సిరిలేదు, అమాటలు కట్టిపెట్టు. నేను పనిచేశా, నాకదుడిచేత కలుగు పంపానుకూడా కాదు? ఆవిధం చెప్పటా? ఇంత మైమరచా?

మేనక

(మోకరించి) కోప్పడవద్దు: నేను మరచిపోలేదు. లేక-పట్టుకురాలేదు.

విశ్వామిత్రుడు

ఏం?

మేనక

అబ్బ! ఆలా, కపరమందా వినండి: మొన్ననే సోమయాళాలుగార్లందరూ, ఆ పూర్వం కరించవచ్చని 'లా' అనుకూలం పెట్టార: మీకు తెలియదా?

విశ్వామిత్రుడు

అలాగే: నేను సవారసభాసభ్యుని కానులే: అందుచేత నాకు సర్వస్వం రాలేదు: ఇలే?

మేనక

ఏమిటా: కచ్చేవారందరికీ ఇచ్చేటప్పటికీ అన్ని జ్ఞేడీయా అయిపోయినవి. తిరిగి చేయడానికి- విశ్వకర్మకు ఒంట్లో కానండక ఆరడు పనిలోకి రావడంలేదు.

విశ్వామిత్రుడు

పోనీ, ఇంద్రుణ్ణి అడిగి ఆరవిదగ్గర ఏమైనా ఉన్న చేమా అడిగితినుకురా లేకపోయినావా?

మేనక

కానంటుందా చెప్పండి, మీరే: ఆయనకు అక్కలేమా?

విశ్వామిత్రుడు

అవును— అఖిలాత్మనాంగవాదిటుడు: కనుక ఆరినీ! గడ్డం చూయకూడదు: నాలాటి ఏకపత్నీ...

మేనక

(అపహరించి) అది కాదండీ.

విశ్వామిత్రుడు

అవును: అలాటివాడు నాకు లేజర్ ఎందుకు ఇచ్చాడు మొదల: నీవు నన్ను గడ్డం తీసేమనోమని ఎందుకు ప్రతిమాటావు? ఇది వరకు నాకు దానిప్రపత్తి ఏమైనా ఉన్నదా? నీవు కచ్చేటప్పటికీ గడ్డం పెంచుకుంటావా? కలుగు అందగానే పంపిస్తావనుకున్నాను: పోనీ, ఆరస్యమైనా, నీవు కచ్చేటప్పడైనా తీసుకువస్తావనుకున్నాను. అవును, నీకేం!

మేనక

ఎందుకూ— ఎదలపడగానే ఆలా కనుగురాదు? (సమీపించి, సవిలాసంగా) మీరు, ఏలా ఉన్నా నాకు బాగానే ఉంటారు.

విశ్వామిత్రుడు

చాల్లే: నీమాయచేమలు కట్టిపెట్టు.

మేనక

(చూరు మాటాడకుండా, దూరంగాపోయి నిలుచుంటుంది.)

విశ్వామిత్రుడు

ఏం? మాట్లాడకేం?

మేనక

(క్రిందికిచూస్తూ, అలాగే ఉండిపోతుంది.)

విశ్వామిత్రుడు

ఈలా రా: కడలనేం? ఊ, రా ఇక్కడికి.

మేనక

(సమీపిస్తుంది.)

విశ్వామిత్రుడు

కనుక, నీవు వాడూ ఆలోచించుకుని చేపింపని అన్నమాటా, ఇది?

మేనక

....

విశ్వామిత్రుడు

నా తపస్సు విఘ్నం చేయడానికీ, నా బలిగడ్డం, నా దీర్ఘజీవానికి పోయేందుకు, నీవు ఇంద్రుడూ పన్నెవ పన్నాగమా ఇది? మీ అక్కర తీరింది కనుక— నీనిక ఏలా పోలే మీకేం? నా గడ్డం చూసి, చేసుకునేందుకు లేకు లేక, నేను ఎంత అవస్థ పడుతూంటే చూడం నీకేం? అమ్మా, ఎంత బాట్లా అప్పరలు! మానవాంగనలకుండే కుర్చి లాగిన్న మీకూ ఉన్నాదే! (ఏమన్నా మేనక కిక్కిరుచునక పోవడం చూసి) కానీ, మీపని చెప్తాను.... య్యో!

శిష్యుడు

(వింగిలోంచి తొంగిచూసి, తల వూసి పూను.)

విశ్వామిత్రుడు

ఓనీ, కంఠయాగ! ఆలా దిక్కులు చూస్తావేం: మందుకురా: (శిష్యుడు: మీ పిస్తాను.) ఆక్రమంలోకి వెళ్లి, తెలిసియం రెండోకట్టచాలున లేజరన్నూ, పామసంహితలో పాఠిల్లేడున్నూ ఉన్నాయి, పట్టుకురా, (శిష్యుడు చెవితాడు)

ఎంతో అనుకున్నా: నీవు అమ్మాయిని, చిట్టికల్లిని ఎక్కువనచ్చేటప్పటికీ, చక్కగా చేసేచేసుకుని అందంగా ఉండాలని: కానీ, ఇంతచేసిన తరువాత - నీవు నాకు అక్కరలేదు. నామీద మనసు తీరిగానే ఉన్న ఇలా పరాధివిస్తావేం? పరలే: నీలేజరు నీవు పట్టుకొను: ఇంద్రుడి ముఖాంకట్టాని చెప్ప: ఎడదిక్కావారి: మళ్లా ఏమున్న నన్ను చెరపడానికీ బహులదలేటప్పడు ఉపకస్తాయి.

మేనక

(కంగానపడుతూ లోపలికి వెళ్ళి చేస్తుంది. దాది పసిపాపలో ప్రవేశించగా, తాను అందుకుని, అరిగి సమీపించి) నన్నుమన్నించండి. నేను చేయాలని చేయలేదు. మీకు గడ్డం పెరగడం నాకుమట్టుకు మచ్చటా? పోనీ, నామీద కోపమేలే, ఈ పసికందును, మన ప్రేమంకురాన్ని యానివనా ఊరుకోండి. చూడండి, ఏలా చేతులు బాష్టా, ఎక్కుకోమంటూండో, బంగారుకల్లి. తీసుకోదూ!— అనున్న నిపాలబాగ్గలమీద, నవ్విలే, ఏలా సాట్టపడుతూండో! చూడమ్మా! మరే,

న స్థి రే జ రు

వాన్నే, కోపంవచ్చింది కాని... (పసిపాపను ఆకలి అందియబోతుంది.)

విశ్వామిత్రుడు

(రవివర్మబొమ్మలోపాతాలో ఓ చేయి నెత్తివీడకు ఎగబాసి వారిస్తాను.)

మేనక

(కొంచెం వెనుకకు తగ్గి) ఎంత కఠినం లండీ.

విశ్వామిత్రుడు

కఠినుజ్ఞా?

మేనక

ఆఁ. తపస్సు కఠిం: ఆవరణ కఠిం: చివరకు... మనస్సుకూడా.

విశ్వామిత్రుడు

అవును: కఠినమైతే—నీమెర మెయ్యలకు కరగిపోకుండా ఉండేదే. (శిష్యుడు వచ్చి, లేజరూ, వైదూ అందిస్తాను భయపడుతూ) దొర్లొచ్చుదా, ఎక్కడకు వెళితే అక్కడి పాకుసునిపోతావే? (మేనకవైపు లేజరు విసిరివేసి) తీసుకుపో,—వెళ్లు.

మేనక

ఇది తగువా?

విశ్వామిత్రుడు

లేకుండా.

మేనక

అవును: మనసు మారిపోయిరవ్వదు... నెపం నామీదనే చేసి తప్పించుకోవాలని మీ పన్నాగం: నాకు తెలుసులెండి: వెళ్లి పోతాను.

విశ్వామిత్రుడు

క్రొంగా.

మేనక

ఉండనులెండి. మీపాపను మీరు తీసుకోండి.

విశ్వామిత్రుడు

మీపాప- మాపాప! ఇవ్వంలేకపోతే పాప వెయ్యి.

మేనక

అలాగే. లేకపోతే, మనకు పిల్లలు ఎందుకూ!

విశ్వామిత్రుడు

ఎందుకూ! నీవుచేసిన పనే, పెద్దదై అదీ చేయడానికి. కానీ, ఇది వృథాగా పోదులే.

లేజర్ వల్ల నీకూనాకూ ఎడతాల్తులే వని కదా. నీసంతానానికి అదేకాపం! లేజరే!

ఛీ! మాయలోపడి ఎంతకష్టఫలం వ్యర్థం చేసుకున్నావా!

(వెళ్లిపోతాడు. మేనక, అప్పర అలానిలవబడి, కదలకఉంటారు.)

* *

* రెండో రంగం *

[కులపతి కన్యుని తపోవనం.

అవతలగా ఆశ్రమ కుటీరములు కనబడుతూ ఉన్నవి.

మాధువీనికుంజముదగ్గర కపంకల నిలుచులి ఉంటుంది.]

కపంకల

(చేతిలోఉన్న లేజర్ కనబడేటట్టు పట్టుకుని చూస్తూ)

లేజరుకు వగలేవా

మోకాతీరిపోయేవా

లేజరా

గడ్డమంటే వెప్పి వలపు

కాని పిలువనంప మనలే.

వైకుంఠకు పూనులువల

వాడి అబ్బ! వైవలేనే!

ఎన్నిమాయలు, ఎన్నివమ్మికలు, అన్నీమరచిపోయినాదా! అంకిత్యరాంగల వలలో పడి, నన్ను అవ్యాయంచేయడం—

(అననూయ వచ్చి కనిపించి)

అననూయ

ఏమి... చేయడం?

కపంకల

.....

అననూయ

కదులు, ముహూర్తం నాటిపోతుంది: కులపతి బ్రహ్మలోకానికి వెళుతూ వ్నాడు: నిన్ను కార్జ్యపుని తోడు తీసుకోమన్నాడు.

కపంకల

(కోపంగా) నేను వెళ్లను. వగలులేరుకోగానే పిలిపించుకుంటావనివెప్పి ఇలావంచన చేస్తాడా? పోనీ, తనపేరే తలుచుకుంటూ

బ్రహ్మచారిటిగా ఆశ్రమంలోనే ఉండిపోతాను. ఆయనకు అంతివెట్టా?

అననూయ

కాదమ్మ! రాచకార్యాల—

కపంకల

రాచకార్యాల!! అనే వాకన్న ఎక్కువైతే చేసిందుకే? లేరగా దొరికావని, ఏమీ తెలియనిదానని అంకితులకనగా చూస్తాడా? (నేతిలో వెదరిస్తూ) ఆమాట వావద్ద ఎత్తవంటే—

అననూయ

వివస్తూ?... నీమాటలకేమిలే, నేనుచూడటం లేదు, ఎవ్వరెవ్వడని కాదుకాని కూర్చోడం? కొంచెం అరికిడి అయితే వైశ్యం వస్తూన్నదని ఎదురుచూసి కురికిపోవడం (లేజరును చూపించి)- అదిగో, వెళ్లేటప్పుడు నీవిగ్గర వదిలేయలేదు వ్తావకానికి? దాన్ని ఒక్కక్షణమైనా ఎడతాల్తున్నావా? మునుపటిలాగా తీవలను కన్నతల్లిలాగా పెంచుకుంటున్నావా? పారిణాలకు వశ్యుడొంకూర ప్రాణము చేస్తున్నావా? నిదురలేచినది మొదలు లేజరును పెగురుపెట్టడం, తలచుకుని మురియడం, ఎన్ని నేర్పుకున్నావమ్మ!

కపంకల

(లేజరును దూరంగావిసిరి) నన్ను మోసం చేసినవాళ్లు-ఇంతే!

అననూయ

(తీసి, అందియబోతుంది.)

కపంకల

అక్కర్లేదు: నీవు నాతోమాటాడవద్దు.

అననూయ

మాటాడమలే: ఇక, మీ ఊరికిపోయి మహారాజువైనతరువాత సరే, ఇప్పటినుంచే ఇంత అధికారగర్వమా? కానీలే—

కపంకల

నాతో మాటాడవద్దు. ఇక్కడనుంచి వెళ్లిపోతావా, నేను వెళ్లనా?

అననూయ

పెదలకుండా ఉంటానులే. నాకెందుకు, అయినా, మీదంపకుల సంగతి? మీలో మీకు ఏమేంఉన్నాయో, ఏం?

శకుంతల

.....

అననూయ

కూర్చు.

శకుంతల

ఉచూఁ.

అననూయ

పోనీ, నవ్వు.

శకుంతల

ఉచూఁ. కూర్చున్న, వక్ష్యతా. — నీతో-

అననూయ

మాటాడవు. అయితే నీం చేస్తావు?

[మూర్ఖుడు వస్తాడు. శకుంతల, అననూయపడ వెడగా తిరిగి నిలుచుని ఉంటారు.]

మూర్ఖుడు

హీం. శన్నో అన్న... త్వపదే

(ఎరూ కదలరు.)

శం వరువ్వుదే.

(తిని, అటుమాడకుండా నవ్వుతారు.)

(మూర్ఖుడు కొంచెం పరిస్థానం: ప్రయోజనంలేక, రామకున్నేట్లుగా సహించి)

నేను వచ్చా నర్రా: (కొంచెం తలపటాయింది, ఇల్లి, మునిగున్న మొదల చేదిక మీద కూర్చుని.)

మూర్ఖుడు

అతిథిపూజ—

(శకుంతల, అననూయ వినరు)

అర్ఘ్యం, పాద్యం—

(వాళ్లు వెనుకటిలాగానే ఉంటారు: ఆయన ధూమకుగా వాళ్ల మీదకువల్లి)

తెస్తారాలేదా పూజాద్రవ్యాలు? (వాళ్లు చలించరు.) శవించవా ఇక తిరుగుండా!

—రామకోందీ(కొంచెం తమాయింది) దిశ ప్రతిమలగా కదలలేం? మీకు మరి పోయిందా? దిక్కులున్నీ—దిక్కుం అనుగ్రహించాను, పూజించండి—తిరించండి! ఇప్పుటికి చెప్తున్నాను. చెడిపోకుండా—(అనుకుని నిదానంగా) ఏమిటిమింకి? (దిక్కువృష్టి పొందింది) హూఁ. పడుచుననం పొగరు! శకుంతలా ఈ అవకాశం ఫలం అనుభవించు.

కాకాను తిలచుకునే. కళ్లతో నన్ను చూడలేనే? ఆరినిమిడకోపం నామిద చలా యిద్దామనుకున్నావేం? మానుకో—(కావ

దకో, అభిమంత్రికం, విడ మూ)నిన్న దువ్యం నుడు మరవిపోతాడు. (అంగలో దాటి పోతాడు.)

అననూయ

చండకోనీ—కాపం—అనూయం.

శకుంతల

కానీ, ఎన్నికస్తాన కస్తామో కానీ. నా విధి వ్రాత! (దుఃఖితుండ.)

అననూయ

కా. పోయి ప్రతిమాలుకుని ప్రసన్నుని చేసుకుందాం.

(శకుంతలను బలవంతంగా లాక్కుని వెళుతుంది. వైకి ఒక నిమిషం ఖాళీ: అంతలో ఇద్దరూ తిరిగివస్తారు.)

శకుంతల

మామమైవాడు.

అననూయ

(తల చుట్టుకుంది.)

శకుంతల

నీంచేయను? ఎవరిని చేదుకోను? ప్రధూ! నీవు కనికరించమందున కదా ఈ దాడికి ఇన్ని అగచాట్లు! ఏలాల్తుకును? ఎందుకు—

(మూలబడుతుంది)

అననూయ

సఖీ! ధైర్యం తెచ్చుకో. ఆలావిచారింప మాడవమ్మా! అమ్మిటికి గౌరీమహాదేవి ఉన్నది. ఆమెకు దయరాదా! (కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుంటుంది)

(వారదుడు ప్రవేశం. వెంట గానం)

వారదుడు

లోకైకమందరాననా-దురా
లోకేశ్వరసింహిత
నాకవామలోచనా ను
నా కమలాసహిత.

(శకుంతలపైకి చూస్తాడు: మహారిణి తీసి)

ఎప్పుడూ ఒక ప్రియోతా! (కిందపెట్టె)కిక్కురు ముకుండా ఉరుకో, వేళాపారాలేనూ (తిగ్గరగా) వారాయన, వారాయన!

శకుంతల

(లేచి నిలుచుని) నమస్కారం. దయచేయండి.

వారదుడు

కల్యాణీ! భర్తృసహవాసనిధిరస్తు!

అననూయ

(నవ్వుతూ) అయితే పెద్దచేనీ కస్తుది!

వారదుడు

(ఉరికిపడి) ఏం?

అననూయ

ఇప్పుడే—మూర్ఖుని కాపం యిద్దరూ!

వారదుడు

ఎందుకూ?

అననూయ

ఎందుకేమిటి—కాపానికీ? ఆయనకు అలవాటేకదా? ఇవాళ మేం కనబడ్డాం!

వారదుడు

అయితే మాత్రం?

అననూయ

కాలినిపెట్ట పాము కరవక మానుకుందా? ఊరికే వచ్చి, ఒక్కచాపమైనా ఇయ్యకుండా జరిలే పరువుకమ్మకదా? అయినా, తెలియక అడుగుతాను, మీలో మీరు మాడబలుక్కోరా ఏం, కర్మం? ఒకరు కాపం, వారి వెనుక మరొకరు వరం! శేచీలు ఎందుకు పెంచుకుంటారు? పోనీ, పెద్దవాడు, ఆయన మాట నారవిద్దాం, మీ అభిర్యవనం ఉపసంహరించుకోండి!

వారదుడు

ఏమిటి!—ఉపసంహరించుకోవడమే!—బ్రహ్మవాక్కు!

అననూయ

మరి, మూర్ఖుని మానీంద్రునిది?

వారదుడు

అసంగతి తరువాత ఆలోచించుకోవచ్చును. అసలు, జరిగినకథ ఏమిటో.

అననూయ

అ. పొడిచేదాట! నేను చెప్పలేను, మీరు యోగదృష్టితో—

వారదుడు

ఉచూఁ—తెలిసింది. మహామంది పట్టులో దిక్కుడులే ముసలాడు: మరవిపోతాడన్నాడు కనూ. అప్పుడు బ్రహ్మచారి కేం తెలుసును? కమండలు, జలం-ఉన్నాయకదా అరి అవకలివకలు చేయడమే! కానీ, తెలివితప్పింది. శేచీ గలుస్తాను.

అమ్మాయి! తిరిగి అభిర్యదిస్తున్నాను. భర్తృ సహామ...

౧. తిరువాంకూరులో మహాత్ముడు ఎలావా బేగవారికి హిరిబోచ్చేయమందులు యిందు కావనిను.

౨. తిరువాంకూరు మహిళాసమావేశమువారు మహాత్మునికి స్వాగతపత్రము సమర్పించుట. తారవా కనిగాను వ్యాసరత్నము చదువుచున్నాడు

ఈనాడు పుణ్యమూల వారిజం కేసరియ ప్రకటనకు అనుబంధముగా శ్రీ తిరునాంకూర మహా గాథికి
శ్రీ రాజగోపాలాచార్యులు భజనాదులయ్యారు

శ్రీ తిరునాంకూర. మహారాజాగారికి జన్మస్థలి పురపాలక సంఘమువారు స్వాగతం తెలియజేయుట
(మహారాజాగారి ప్రక్కన మహారాజి శ్రీ నేతూరాయిగాడుగలరు)

శకుంతల

అవమానా! చూడు, ఆలేడిపిల్లకుంటరి తనం. తిరిగివచ్చినందుచే పోవోమన్నది. పట్టుకుంటాను (తోందడగా వెళుతుంది.)

అవమాన

అప్పుడే ఎందుకమ్మా అంత! (వారదునితో) పిచ్చిరెల్లి! పంజరం వాచేను కోవాలని బల్లిపోయింది. లేజరు (వెళుకుతూ) ఇక్కడే పడవేసింది—ఈటావర!—అరే! ఏమైందీ!—కాస్త, మీరుకూడా వెదకండి.

వారదుడు

ఏదీ లేజరు?

అవమాన

మరిగి వెదకండి.

వారదుడు

కాదు, చెప్పారీ! ఆ...అక్కడేనులే—వాదివ్యవస్థితున్నదిగా! (తెలుసుకుని) గీతా! ఇంకేం? పాపించాను! శకుంతల మరచి పోయినా, లేజరు చూడగానే, దుష్టంతుడు యిల్లాలి! ఏమంటాను!—చూడు బాగ్రతగా (ఇద్దరూ వెళుకుతారు.)

అవమాన

నోయింది

వారదుడు

అరే, ఇంతలో ఏమవుతుంది?—శకుంతల పట్టుకున్నట్లంటేమా?

అవమాన

లేను. మనం మాడ్చునే ఉన్నాంకామా? ఇంతకా కావమే! మల్ల మహాసమాధింకా!—

వారదుడు

ఫరవాలేదు, శేష ఉన్నానుకదా.

అవమాన

ఏమైపోయిందంటా?

వారదుడు

అది చెప్పడానికి నీలులేకుండా ఉన్నది: విచారాస్తామ: కవ్యవృత్తి - ఒక విషయంలో రెండువార్ల కన్న పదిచే తుంది, లేకపోవేనా—

అవమాన

మీరే కడించాలి: ఇప్పుడు వెడ్డదిక్క ఎవరూలేరు.

వారదుడు

మరేం భయంలేదు. శకుంతలను అర్థం చేసుకోండి! పంపించేమిదవచ్చును. తేదవారి పొరం వాది.

అవమాన

అలాగే.

వారదుడు

వెళ్లివస్తాను. (విష్కృతమైనా.)

అవమాన

ఇదిగో,—ఏ ముండోయ్ (విజృంభించి) వాకా వెళుతుంది: వారదుడు వస్తాను.)

వారదుడు

ఇప్పుడు వేళలేదు... తిరిగి వచ్చా...

అవమాన

అందుకు కాదు, వెలిదిండి! మీ-మహాత్మి వదిలిచేసి వెళుకున్నారేం?—ఇందండి.

వారదుడు

(అందుకుంటూ, ఆలస్యంచేసి, అవమానాని) మహాత్మి కాదు, మనసే మరచిపోయినాను. (ఇంకా కొంచెం దిగ్గరకు జరుగుతాను.)

అవమాన

కొంటెరినం - (వారదుని చెక్కిరివిడచేయి అలా అని) శకుంతలను ప్రయోగం చేయాలి. (కన్న ఎరుగవేసి వత్సయో సారి పోతుంది.)

(గానం)

నూలతీలలామదాను

భరణా, మరమోనావా

నోక కనుందరావనా

వారదుడు

జురుకో: సంగీతం పాడినట్టుగానే ఉన్నది మనపని! (గానం ఆగిపోతుంది.)

(వదిలి పోతాడు)

* మూడో రంగం *

[రాచగిరిలో. విహారమందిరం. పన్ను బాబుల దంపన పరిమళగా వున్నట్లొని చేటి]

చేటి

(ప్రవేశించి) ఏ! ఇక్కడ ఎవరూలేరేం? ప్రభువు పుట్టిన వార్త వారినే కంటికి చెప్పాడే! ముసలితాలకు వృష్టి గోమం కచ్చి పోయాన్నది. కంటికి కవచవేయారందరూ మరణించారు.

(ప్రవేశించి ప్రవేశించి, చేటినిచూసి)

ప్రవేశించి

మహారాజా! నీ స్వయంవరానికి శేషం వచ్చింది!

చేటి

(తిరిగిచూసి) నీవు ఉన్నావు కాబూ, ఇక్కడ—

ప్రవేశించి

నీవోడునీదను. నిశ్చయమంటా నీవు మం ఉండగలవా? నుదిరం! పూలమాలకూడా ఉన్నది కదా - అన్నీ కలపవచ్చివాదని స్వయంవరమన్నాడు.—నై (పనిపించి) ఎర అందంగా ఉన్నావు?—రన్న... ఇహ... వదిలిపెట్టలేదు! బాబూ... లేకలు విచ్చివట్టుగా నీదిన్నాం వెదవులలో-ఏదీ ... నిశ్చయ

చేటి

(వత్సయో)

బాబులదానా...

గాబులదానా-బాబూ

ప్రవేశించి

చందమామ వెలుగున

పరపమందనా

చేటి

ఒకరు

కందరాని మోదిలేక

లింగుబంధమా...

ప్రవేశించి

అందాలరాశి! ఏ అందమైనాపర! స్వయంవరండాకా ఆగలేను!—గాంధర్వం—(ప్రభుకోపోతాడు)

చేటి

(దిక్కకుండా తిప్పించుకుని) ఉండు, ఎవరన్నా చూస్తాను!—అమ్మా!—మహారాజా! (దూరంగావల్ల నిజమంటుంది.)

(దుష్టంతుడు వచ్చాడు: దుశ్శివక్కగా ఉన్న ఆపనంవిడ మార్పుని ఆలోచనతో)

దుష్టంతుడు

కుడి ఎవను కన్నుల కంటులులేకుండా అయిపోయింది: ఇద్దరూవారందరూ ఏమిటాలోపం చేశావా? మనసుకూడా కలవరపడు కూర్చుండి! (ప్రవేశించి చూసి) ప్రభో!—మీరు సామరాజ్యవారిని నిలుపుకునిరా.

(ప్రవేశించి వంగి, నమస్కరించి వెళుతాడు)

చేటి

(మందుకువచ్చి) కదా! మారాణి తనమ తీవరి పంపిన ప్రేమోపహారమా.

శకుంతల

అవమానా! చూడు, ఆలేడిపిల్లకుంటరి తనం. తిరిగివచ్చినందుచే పోవోమన్నది. పట్టుకుంటాను (తోందడగా వెళుతుంది.)

అవమాన

అప్పుడే ఎందుకమ్మా అంత! (వారదునితో) పిచ్చిరెల్లి! పంజరం వాచేను కోనాలని బల్లిపోయింది. లేజరు (వెళుకుతూ) ఇక్కడే పడవేసింది—ఈటావర!—అర! ఏమైందీ!—కాస్త, మీరుకూడా వెదకండి.

వారదుడు

ఏరీ లేజరు?

అవమాన

మంగు వెదకండి.

వారదుడు

కాదు, చెప్పారీ! ఆ...అక్కడేనులే—వాడివల్లవచ్చివున్నదిగా! (తెలుసుకుని) ఏమో! ఇంకేం? పాపంరావ! శకుంతల మరచి పోయినా, లేజరు చూడగానే, దుష్టంతుడు యిల్లాలి! ఏమంటాను!—చూడు బాగ్రతగా (ఇద్దరూ వెళుకుతారు.)

అవమాన

నోమురి

వారదుడు

అర, ఇంతలో ఏమవుతుంది?—శకుంతల పట్టుకున్నట్లంటేమా?

అవమాన

లేను. మనం మాడ్చునే ఉన్నాంకామా? ఇంతకా కావమే! మల్ల మహాసమాధింకా!—

వారదుడు

ఫరవాలేదు, శేమ ఉన్నావుకదూ.

అవమాన

ఏమైపోయిందంటా?

వారదుడు

అది చెప్పడానికి నీలులేకుండా ఉన్నది: విచారాస్త్రము: కవ్యసృష్టి - ఒక విషయంలో రెండువార్ల కన్న పదిచేతుడు, లేకపోవేనా—

అవమాన

మీరే కడించారీ: ఇప్పుడు వెడ్డదిక్క ఎవరూలేరు.

వారదుడు

మరేం భయంలేదు. శకుంతలను అర్థం చేసుకోండి! పంపించేమిదయ్యెను. తేడవారి భారం వాడి.

అవమాన

అలాగే.

వారదుడు

వెళ్లివస్తాను. (విష్కృతమైనా.)

అవమాన

ఇదిగో,—ఏ ముండోయ్ (విజృంభించి) వాకా వెళుతుంది: వారదుడు వస్తాను.)

వారదుడు

ఇప్పుడు వేళలేదు... తిరిగి వచ్చా...

అవమాన

అందుకు కాదు, వెలిదిండి! మీ-మహాత్మి వదిలిచేసి వెళుకున్నారేం?—ఇందండి.

వారదుడు

(అందుకుంటూ, ఆలస్యంచేసి, అవమానిస్తూ) మహాత్మి కాదు, మనసే మరచిపోయినాను. (ఇంకా కొంచెం దిగ్గరకు జరుగుతాను.)

అవమాన

కొంటెకనం - (వారదుని చెక్కిరివిడచేయి అలా అని) శకుంతలను ప్రయోగం చేయాలి. (కన్ను ఎరుగువేసి వత్సయో సారి పోతుంది.)

(గానం)

నూలతీలలామదాను

భరణా, మరమోనావా

బోకకమందరావనా

వారదుడు

జురుకో: సంగీతం పాడినట్టుగానే ఉన్నది మనపని! (గానం ఆగిపోతుంది.)

(వదిలి పోతాడు)

* మూడో రంగం *

[రాచగిరిలో. వివరమందిరం. పన్ను బాబుల దండెను పదిలముగా వున్నట్లొని చేటి]

చేటి

(ప్రవేశించి) ఏ! ఇక్కడ ఎవరూలేరేం? ప్రభువు జుట్టు పువ్వువారని కంటికి చెప్పాడే! ముసలితారికు వృష్టి గోమం కచ్చి పోయాన్నది. కంటికి కవచవేయారందరూ మరగానే.

(ప్రతివారి ప్రవేశించి, చేటినిచూసి)

ప్రవేశించి

మహారాజులే! నీ స్వయంవరానికి శేమ వచ్చాను!

చేటి

(తిరిగిచూసి) నీవు ఉన్నావు కాబూ, ఇక్కడ—

ప్రతివారి

నీవోడునీదను. నిశ్చయమంటా నీవు మం ఉండగలవా? నుదిరం! పూలమాలకూడా ఉన్నది కదా - అన్నీ కలపివచ్చివాటిని స్వయంవరమన్నాడు. — నై (పనిపించి) ఎర అందంగా ఉన్నావు?—రన్ను... ఇహ... వదిలిపెట్టలేదు! బాబూ... లేకలు విచ్చివట్టుగా నీదిన్నాడెదవులలో-ఏదీ ... నిశ్చయ

చేటి

(వత్సయో)

బాబులంబూ...

గాబాలంబూ-బాబూ

ప్రతివారి

చందమామ వెలుగున

పరపమందనా

చేటి

ఒకలు

కందరాని మోదిలేక

లింగుబందనా...

ప్రతివారి

అందాలరాశి! ఏ అందమైనాపర!

స్వయంవరండాకా ఆగలేను!—గాంధర్వం—(ప్రభుకోపోతాడు)

చేటి

(దిక్కకుండా తిప్పించుకుని) ఉండు, ఎవరన్నా చూస్తాను!—అమ్మాయి!—మహారాజా! (దూరంగావల్ల నిజమంటుంది.)

(దుష్టంతుడు వచ్చాడు: దుశ్శివక్కగా ఉన్న ఆపనంవిడ మార్పుని ఆలోచనతో)

దుష్టంతుడు

కుడి ఎడమ కన్నుని కంటులువేసుకొని ఆనందమొంది: ఇద్దరువారందరూ ఏమిటా బాపం చేశావా? మనసుకూడా కలవరపడు కూన్నా! (ప్రవేశించి చూసి) ప్రభో!—మీరు సామరాజ్యవారిని నిలుచుకునిరా.

(ప్రతివారి వంగి, నమస్కరించి వెళుతాడు)

చేటి

(మందుకువచ్చి) కదా! మారాణి తనమ తీవరి పంపిన ప్రేమోపహారము.

గుమ్మంతుడు

(నూనాపిండిగా ఉభయమునా నమిస్తా-
రిస్తాను.)

శకుంతల

నాన్నగారూ! (కణ్వుని కొలించు
కుంటుంది.)

వారసుడు

చేసిన ఘనకార్యం బహుశక్తింబి: నందు,
నాన్నగారూ!

నాన్న

(శకుంతలతో) నానాకొరిన్! నీకేంధయం
చేను: అంతా నా వారసులు.

గుమ్మంతుడు

పెద్దలు—నిలుచునే ఉండటం భార్యం
కాదు: చియచేసి ఇలా—

కణ్వుడు

నాయనా! పెద్దల అభాష్యపు పనులే
ఇంతవరకూ చేద్దామి. వారపపు ఒత్తుమని
మారందరూ నుమిస్తేనే కాని చూస్తాను.

గుమ్మంతుడు

వైవస్వతులు—మీరు తప్పుచేయడం—

కణ్వుడు

నాన్నగారూ! నాన్నగారూ! నాన్నగారూ!
తీవ్రం చేస్తూ, అదిలో పడిఉండటం మాకు
తిగింది కాని, తనుచుమని వాగరికచేవం
చేస్తే దిగిలే పోతుందా?

గుమ్మంతుడు

మీ మాటలు వింటేగా ఉన్నది.

వారసుడు

చినదే! ఇంకా ఉన్నది విశేషాలు.

కణ్వుడు

మహాపరాధం—

సోమరావుడు

మీరు మాటిమాటికి ఆలా వింటుంది
కోవడం మహారాజును దిన్నతనంగాఉన్నది.

నాన్న

(శకుంతలతో) అమ్మా! నన్ను చున్నం
చివ్రా?

శకుంతల

(అశ్వినితో) అశ్వమిటంబి?

కణ్వుడు

కాదుతిన్! నీకు యిన్ని కష్టాలు వచ్చింది
నా తెలివికట్టువలనం కల్గితే

వారసుడు

ఉపోద్ఘాతం తీసివేసిపోతూంది: ఇక
వైవా ఉపక్రమిస్తారా, లేదా, అవలం
విషయం? వర్ణ మనం... (వైవాతో ఏదో
భావకంచేసి) చెప్పే కష్టం—

కణ్వుడు

(వైవాతో) నాన్నగారూ!—ఇక...

వారసుడు

ఉండెంతి: (శకుంతలతో) నాన్నగారూ
యాపించవద్దా? కాపిమైకంపోయి భూవకం
రానిదే మీ మాటలు ఏలా నమ్ముతాడు?

కణ్వుడు

అవును: (లేజరు తీసి పథఅందరికి
చూపించి, నిదానంగా, మహారాజు సమీ
పంలో బల్లమిడి పెడుతాడు.)

శకుంతల

కాని!

గుమ్మంతుడు

(నిద్రాతీల్కానినవాడిలాగా సంభ్ర
మంతో) లేజరు, లేజరు! (శకుంతలతో)
శకుంతల, నా శకుంతల!

(వారసుడు, కణ్వుడు ఒకరి నొకరు
చూసి నవ్వుకుంటారు.)

శకుంతల

నానా!

(కొలించుకుంటూను ఉభయమునా.)

వారసుడు

(కొంచెంసేపు చూచుకుంటే) ఇక, అందరం
మార్పుచామా?

(మహారాజు మార్పుంటాడు. అయిన పర
పమ శకుంతల—నిల్చుచి. మిగిలినవారందరు
ఎదురుగా మార్పుంటారు. కణ్వుడు - కమం
తలం, వర్ణావలం శకుంతలను ఉంచుచి,
విలుచునే.)

కణ్వుడు

లేజరు తీసి తీశాను!

శకుంతల

మారా?

కణ్వుడు

అవును!

వారసుడు

నానా! నానా! నానా! నానా!

కణ్వుడు

నేనే చెప్పుకున్నాను కాదా! (బ్రహ్మలో
కానిది తప్ప మరేదూ లేదు. నీకుమితం
వెళ్ళుమా మా శకుంతలను చూద్దామని, ఇక
ఇక్కడినుండి వచ్చేస్తామి కదా చెప్పి,
మునికుమారికలలోకిరిసి పూలు కొనకుంటూ
న్నదని ఆ చెప్పుకల్లి కవలవకపోనే, ఎలు
చెల్లిందో అని ఆటూ ఇటూ అక్కడే
తిగిగుతుండగా, పచ్చికలో త క త క
లాడుతూ ఈ లేజరు నమ్మడం!

శకుంతల

నేను వి రిచేశాను, కోపంతో. (గుమ్మం
తుడు ప్రశ్నిస్తూ చూస్తాడు. ఆమె ఆరిని
చేంపలు నిమగ్నకుంది లాటిస్తూ)

కణ్వుడు

చూడగానే, నుకవిపోయిందేమో.
తీసుకున్న యిద్దామని తీశాను. కాని,
అంతలో ఒక పిచ్చి ఆలోచన పోయింది:
చతుమాన్నది బ్రహ్మలోకంలో సభకు
అక్కడకు రంభాదిదేవగాయకులు అభివయ
ప్రదర్శనానికి వస్తారు కదా, ఇక్కడా
గిడ్డం తీసేసుకుంటే బాగుంటుందని—

వారసుడు

నీకోర్!...మీ యావం తలద్రుకుంటే
టిక్కి నవ్వువస్తూన్నది.

కణ్వుడు

లేజరును తీసుకున్నదిపోయినాను. చనుక
నుంచి ఎవరిచేతిస్తా పునించవచ్చునా
కదా అని.

వారసుడు

ఇంకా నయం: నేను కనబడిపోనే ఆలా
చేసేవారనుకుంటా? కోరిమూక, మీ శిష్యులు
మిమ్మల్ని బ్రగ్గకనిచ్చేవారేనా?

(కార్యజ్ఞతవుతో) నిన్నుకాదు శేకేశా!
నీవు చాలా యోగ్యులవు, కెమ్మైనవాడవు!
నేను ఎరుగనా ఏమిటి?

కణ్వుడు

తీరా, అక్కడ ఏదో అబద్ధమిటని
నాడేవుడు కదులినప్పుడు కాదు. ఏలాగో
ఆలస్యమైందికదా, శకుంతలనుచూసిపోదా
మని వచ్చాండాగా వారసుడు సంగతి అంతా
చెప్పేటప్పటికి—

సేపి రే జరు

నారదుడు:

మాయంటివగ్గర మిమ్మల్ని చూచేటప్పు
టికీ ఆర్థమయింది నాకు: మా ఆమ్మ అడి
గింది మాదాన, మీరు ఆటాతయ్యారై నారే
ముని, నేను, తరువాత చెప్తారాని తప్పించు
కున్నాను.

కణ్వుడు

నాయనా, నీయిగాం ఎలా తీర్చుకోగలను?

నారదుడు

తిరిగి వెళ్ళి వెళ్ళిపోయింది: తాపసులకు

అందులో ఉన్నంత అందం (అందరూ నవ్వు
తాడు.) పోనీ, భార్య గర్భవతి గనుక, ఈ
నవమాసాలూ మీ అల్లుడికి దానితో అనవ
రంలేదు గనుక, వాడిచూస్తావంటారా?
ఉహూం. ఆహ్లా! ఇద్దరైంది. అది కనబడక
పోతే, అమ్మాయిని మర్లా మరదిపోతాడేమో?
సరే, సమస్తదన్యంగళానిభవంతు! నేనువెళ్లి
ఈ పట్టున దూర్వారుడికి చెప్పులు ఎక్కడి
యూరి. ఎవరు గలిచారో!

దుష్ట్యంతుడు

మా పూజలు అంగుతువి—

నారదుడు

ఇప్పుడు నీళ్లడు. భారసాలకు ఎలాగూ
నస్తాను కాదు? పార్యో నాల్గుం చూడటా
లికి ఇల్లెలి. మీ మామగారు ఉంటారగా,
నావంతుగూడా అనునకే. మంచిది, పల్లి
వస్తాను.

[అందరూ లేచి నిలచుంటారు. నార
దుడు పల్లి పోతుండగా-జవవిక]

శా
శా

S. S. S.

భావము

భావము

సర్వసారాయణమూర్తి

భావము

గొమ్మపై చేరిన రెండు కనులములుకదా
ఉపనిషత్తుల దృష్టి వాక్కించినవి! ఎదుటి
పరిశ్రమిని విలోకించున దోకటి; తలవాంచి
మెక్కుకది తేటోకటి. అది భావవిహీనువు,
అనందకామి. ఇది! భోక్త, భోగ్యుడు.
మానవుని దీ రెండరిసులవారును గలరు.
నోలుకటితేజువారే భావాంబరవిధి విక్రమ
విహారలు; ప్రతిభావమన్వయము; విజ్ఞానభవము.

విజ్ఞానమనెద కోణావిహార వివిధవంతులను
తర్కశాస్త్రము చూపుచున్నది. ఇది పరి
శీలనము, పరిహారము, అనుభవము మున్నగు
విధి. భావమనెద కోణావిహార వివిధవంతులను
కోణావిహార వివిధవంతులను మున్నది.
మన ప్రస్తుతభావాలవలన విశేషభావము
అందుకొనినదే!

విషయమెరిగించు వ్యక్తిగత నిగ్రహము
అనుపదించియే ప్రమాణమనకు (Authority)
సంబంధించిన భావమును గైకొందుము. ఇట్టి
భావము నిచ్చువానిలో మేటి-మెద్ద చరిత్ర...
విజ్ఞానశ్రేణున ననుభవము వికలాంగము
కలది. అహంభావములు ప్రతిమాననమును
చూర్కొనితిమను. కొన్ని మనసులు ముత్రే
పుద్గలవలెనవి; మడికొన్ని మట్టిచివుల
కేవలమునవి. వివిధానుభవములు వానిమందు
స్వారిత్వరేందువులను వారి ముత్రములు
పోలు భావముల నీ ను ను;

అనుభవపుష్టిని గనును! మట్టిచివులను నీటి
గుంపులట్లు పడి అవి వానియం దదృశ్య
మగును. దీనియందు పుష్టి కానుపించదు పరి
కదా, మృత్యువు సిద్ధమైయుండును! ముత్రే
చివులు తిక్తానువులు కావున పాంశ్యముగని,
పుష్టికర్తలు కావాలనున్నది.

విషయమనుభవములు అనుభవములు. దీనిపం
దేశములు ప్రేమసందేశములట్లు విజ్ఞానగర్భిత
ములు. శీతరేదననుండే కదా ముగ్ధునిదృష్టులు!
గోద్రాజనకు ప్రపంచదీపమే లేదు. కావున
పండువంటి దిద్ది నీమే కనలేదు. కష్టమయివచ్చు
మై ఆనుభవములన కలసివంతియై తనమనందు
చాతముండు భావదీపముల గొడవరు. ఆయను
భవముల సంతగా గణించనివారును గలరు.
కొందలు దీనికి మానులని పేరులువెట్టి దీని
పాట్లు భజించెరురు. భారవలన వెలుగుక,
అనుభవమనందక బండరాళ్లకు మాటులేరు
లైన నీరు మృత్యువునకు పీకానములందును.
కలివానభవములను క్రుత్తులట్లు విలోకించి,
భేదపుట్టు వాటి తలలాగవారు తమ మను
ష్యత్వమును చంపుకొందురు. వెలుండినట్టి
లపై బడిన మూలవానరల మనుష్యత్వమును
మునుమాదు మొనరించుకొనిన మనసులపై
అను భావపుష్టి వ్యర్థమగును. ఆయనభవము
లను నిచ్చెలులట్లు పరికించి, ఆత్మకృపియై
కవాలములను తొలచి వాని స్వారిత్వమునవారు
తమ మానసమంతామములను భారములచే

నింపుకొందు. విషయమను భావము
రితములని వానిర్పిత భిప్రాయము. అగ
దీనిని నిష్కలవాని! ఇట్టి యనుభవములు
లభించును. వీటివెగలో రియాలైన పాటు
వనువలె శీత్రయోగవహున గొనిన మనసు
మనుష్య శీతనమునకు మధురపానములను ప్రసా
దించును.

శీతవానభవములు చిత్తములను సోకినట్లు
నింపుకొనెనెలనము నంది, పండులనమున
కొంత పరిభాసము పడిన గడియలు కడియ
కొలది సంచలనమును చాచియున్నవారు
తొక్కదీనియగు తొమ్మిది
విద్యుతియందు వారవిడిచి తొంటితెన్న
లందే నడిచెరు. పైబడిన వానరెల్లకు బిగ
మాటు కదలి మరల పడియుండు బట్టెలకును
బిగిని చక్కతెచ్చుటకే ముందును. ఈ మహా
నీయము చిరమాధ్యయనకు మంగళగూర్తి
మును గట్టి, మానవత్వై పట్టియు మృగములై
చిత్తురు. కష్టములను మునుము ఉచితమని
పలుకువారు కొందలున్నారు. ఇది ప్రతిభుల
శక్తులని యెంచువారిట్టి ప్రభో; ములకు కడంగ
కమ్మను. ఇట్లెంచువారును దీనికి మనసు
లాగకచ్చును. ఈ యపోహలన దీని వెనులు
వెలుగురు; విజ్ఞానమును ఎలుగరు. ప్రపంచ
సారస్వతమును విప్పిచూడుదు. ఇష్టదేశ
పాక్షాత్కరించినంతవ వాతని చరణముల
నంటి ఆక్కరైన భరము నందునంతదహక

వానిని విడువకుండు భక్తులవలె, దుర్మాతాను భవమును ఆత్మహృదయములందు నిలపుకొని దానికరుణకరన చక్కని పాఠముల నంది, వాని వాత్సల్యజీవనములందు చిరాంతములు గావించుకొనిన జిజ్ఞాసువులు, దివినుండి వ్రేలు దీపికలు తిమిరసంకులలోకము నాలాకిత మొనరించి గమ్యస్థానముదెస జను తెరువరి గమనమునకు తోడునీల నా పాఠములు లోటి వస్తులట్లు కాంతిలి తమ జీవనములపై మినుకులు రాల్చుచు, చుట్టిగల భాస్వదాశ్రయము దెస జనునట్టి తమకు తోడుపడుట గ్రహించి ప్రాప్తలభమునిహృదయలై రని యెఱుగ జాలుదురు.

జిజ్ఞాసువు ఆత్మలి యవనినుండియు, నంత రంగవిశ్వమునుండియు భావవిభవము నందును, ఇంద్రియద్వారములనుండి దీని కితకు స్వాగత మును, నీనిగుటించి ఎన్నెన్ని యో అపాహలు తలమాపినవి. ఆత్మభృద్ధయమున కింద్రియములు చెఱుపుచెచ్చువనియు, వీనిని ప్రోత్సహించుట సుగవంతుని ప్రధానకర్తవ్యమనియు పెద్దలమఁదురు. సురువరంపరనుండి దిగవచ్చు భావము నిలువేఱు ప్రజ్ఞానికొనవలవాటు మనయిది. ఎన్నడోపుట్టిన సంప్రదాయమునకు ముత్తివ్వగాక జగన్మోహినివలె జన్మనియ్యిరిచెనేని ఆమెనుడుచక్కదనమునకు చేతులుతోడించుటకుమనముపంకయింపరాదు. చిరమాతని మైన సంప్రదాయమును గొలుచుట మందిదే. కాని ఒకడు మొగ్గుకుని కానించెనని గాని, మఱొకడు దానిపై పూలుచల్లుచుం డెనిగాని ఈ యారాధనమునకు కడంగిరి

మేని నిక్కంపుకృద్విని కనులజూడము. ఏదో పుంతి ఏర్పడినదని కండ్లుమాసికొని నడచు వాడు తన బుద్ధిపై, సహజశక్తిపై, స్వతంత్ర భావముపై ఆడుగులువేసి తీయును.* భావన బంగారును బడసినను దానిచే ముకుటమును నిర్మించుకొనజాలడు. నిర్మించినను దాని వాతడు మనుష్యత్వమున కిచ్చి న్ననిలవ వలెను.

భావగ్రహణమునకు ఆకర్షరై నచేత ఇంద్రియ కవాటములను తెఱచియుంచుచేకాదు. ఇట్లెల్ల చ్చేయుచునేయుండురు. రమాసతి వలె వాటి ఆవలిగ ప్రవన్ను గాదు. తెఱువబడిన ద్వారములన్నిట నామె ప్రవేశించుట కిచ్చ గింపదు. తమింపు కుముద్యతి హృదయమందే నగుమోమాబిలి చొచ్చి నందనము నందు పృథ్వింతులీల ధ్యానముగ్గు మెయున్న మానస మునే జగదీశు యిక్రాంతిగృహము గావించుకొనునట్లు తమింపువృత్తామరసమును సత్య లోక మొనరించుకొని విజాపాణియైన దివ్య భావ మందు సాందర్యమాధుర్యసౌరభసమ వివరయై వనించును.

పూవులందుగాక ముండ్లయందే తపసు పండునుగావున తాపసులైన వీటలును, కఠోపాసకులును కంటకానసములపై నుండియే కృతకృత్యులగుదురు. మానవత్వ దాఢ్యము మనుష్యులందు జన్మింప జగదీశుడే తమించెనని కృష్ణ జీవనమును పరీక్షించినపుడు గ్రహించుము. తపసునందలి తత్త్వమును, కష్టమందలి మహత్త్వమును ప్రకటించినది కావుననే కృష్ణుడతాత మతతారములందు మున్నయైనది. యెదు

లోని ఘోరారిష్టములు పసికట్టయైన శ్రీకృష్ణునకు దాదూలైనవి. ఆతని జీవనమునకు ముకుట మొనరియు మహాకష్టమే. “జగదీశునంతటి వానికే ఇక్కట్లులు తప్పనితటి, నిక సామాన్యుల మాటేమి?” అని ఒక హిందీనుహాకవి వాకొనివాడు. కృష్ణజీవనమును గాంచి నిట్టూర్గుపు వీడువాతడు దానియందలి భావామృత మును గ్రోలజాలినవాడు కాదు. ఈకవి పలుకున Pessimism నిండుకుండవలె నున్నది. జగదీశునంతటివానికిని, ఈశ్వరునిపై కన్నున్నవారికిని, పరిపూర్ణత్వముదెస కాలు సాగించువాతనికిని నెచ్చెలు లగుటకై యుజుకులెత్తుచు నరెవ్వము లగుదెంచును.

జగదీశుడు సారథియై వల్లములు బట్టియుండ దళలేజాలు క్రమపంథయందే చరించును. ఈశ్వరదృష్టియందు నిలిచి వృద్ధిగనిన ఇంద్రియములు ధర్మత్రేతమందును, కురుత్రేతమందును † విశేష ప్రయోజనీయము లటలు నిష్పంకయము. ఇంద్రియరహితజన్మ సహస్రస్థానమున ప్రవేశించుటకు హక్కు లేదు. ఇంద్రియవృద్ధి నందియే శ్రీకృష్ణుడు జీవించియుండెవాడు. తాతలిని నిత్యబ్రహ్మచారి యందుడు. ఇతడు పుట్టి పెరిగివుడి “గోమల”లో కదా! ఇంద్రియవృద్ధి ఇందే కలిగనననగ మీ పదమందులేదా? ఇందుండియే కర్మవీరుడై ఆతడు కదలిపోయావాడు; కురుత్రేతమున గీతాచార్యుడైనాడు; గోవర్ధనమున జిటికనచేరిపై ఘోరారిష్టమును నిలిపివాడు; బృందావనమున మంజులీతికాకళను, మధురలలితకళలను జలారించివాడు. తపసున

* ‘మనుష్యత్వ ముక్తిని కాంక్షించునది’ యనికదా పలుకుచుండుము. ఇట్లని యభిలషించుటకు కారణము స్వేచ్ఛదానికే సహజ మగుటచేతనే! కర్మబంధమునుండి విడిచి తనకు సహజమైనదానిని, తన స్వంతమైనదానిని—స్వాతంత్ర్యమును—పడయుటకై ముముక్షువు తపించును. రక్కసియొందు నుండియను నొక్కపట్టికపును దానివృందన మాగిపోవును; నుండెనను ఆత్మప్రకాశ మొనరించుకొనజాలరు; నుండెలోని ప్రాణకరుంకమే ఎగిసిపోవును. బంధము ప్రజ్ఞకు స్వంపముచేయునని, జీవనవివాళము గావించునని పెక్కు మాటల చెఱుపనేల? సచ్చిదానందములను, “సత్యం, శవం, నుండరం” అని మనము చేర్కొను పరమాశయములను ఆత్మగుణములని యెఱుగుదుము. ఆత్మ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము నాటిల్లినపు డీగొనములు స్వీయప్రకాశము గనజాలవు. ముక్తిసందినవాడే పరమాశయములను ముంజేరికంకములు గావించుకొనును. మునియేకాక, కఠోపాసకుడను ముముక్షువని నా దృఢాభిప్రాయము. ఆదర్శకఠోపాసకుల రచనలను పరికించినపుడు మన కీయంశము దినమజీరలె స్పష్టమై తోచును. స్వాతంత్ర్యకాములయ్యే వీరు సత్యవరులై, ఆపందోపాసకులై, సాందర్యవరులై అమృతశీవులైరి. ఈశ్వరదత్తమైన వీరిచరిత్ర అద్భుతముగ వాత్సల్యకాళము గావించుకొనినది. ప్రతిభాప్రకాశమునై తపించిన మిల్టన్ (Vide: Milton's Sonnet to Syrak Skinner) స్వాతంత్ర్యకామికాదా? ఒకలకక్తిని తమగొడుగు జేసికొని, ఒరులరచనలకు దివిట్టు కొట్టుటందు సంకల్పి నంది, ఒరులకు పదాకులై మనుగడగడపి, ఒరులబంగారుతో భుజిక్ర్రులు నిర్మించుకొని, ప్రపంచముమోల వాటకమాడి కొంతకాలము కీర్తిండులై కొందఱు వులికినను, వీ రెంగిలివాడు దిగువారని, నీచులని, దొంగలని, చానిపలని కాలక్రమమున వీరిరచనలే జగతి తెలిపేయను.

† కురుత్రేతమున కర్మత్రేతమేకాదా?

జనించి, క్రమశీలమైన వృద్ధిపొందిన జ్ఞానము, భక్తి, కర్మ నేతృత్వములతో కలసిమెలసి యున్నపుడే మానవుడు పరిపూర్ణత్వము (Perfection) వండుకలసి, నరుడు (Man) నా నాంధ్రమును (I am God) కాగలడని భారతమును, భగవద్గీతను విను ర్భక్తస్వప్నతో విల్పించినపుడు గ్రహించును. ఆధునాతన వనంశరను పరికింపుడు, జీతేంద్రియలు కాక, నీతిని నీటిలోగలిపిన 'జ్ఞానము' కచ్చిత్రమునుండి వరుగిడిపోవు 'భక్తులను' గంధీరభావములను గుఱివించియు, నుత్తమాశ్రయములను గుఱివించియు గురుగంఢీ భోవవ్యాసము లోనవించి క్రియాంగమున చరిత్రలవడు జ్ఞానులను భక్తులను గుర్తింతురు. అధునాతన విద్యార్థిభావమున నాదర్శభావ ప్రబోధమునకు అంతర్యోబయిన రేకుండు బడే ఆదర్శభక్తమేమో, ఆదర్శజీవనమేమో ఎఱిగినవారిసంఖ్య ఇంచుమించుగ నిండు గున్న యియున్నది.

శ్రోహాననమునకు కొనసాగి డిపోవారు గ్రహితులను విడిచివేసి, చాని నూతిగా విచ్చుకొని నూతన భావస్వప్న! గడంబులకు నిండ్రియొక్క ఎంజీని ఆకలిరము, ఒర్రల కొంటే తీక్ష్ణముగ చూచియు, ఎక్కువ నుక్కినిమెయి విడియు, ఆతరువాతన వివిధానుభవముల వండియు పూర్వయమును భావోద్వేగముచే నింపుకొని భావనావేశము నంది ఖగవాధునివలె రైరబలమును పడసి, బహుభవనముల నెగవీయగలిగెదా, అంతరింగమైన తన మజిలీల సంతృప్తిదంఠియును ప్రబాసకమునకు తెలుపు మని తనకలమును, తనకుంచెను భుజియించుకొనినది. అంతరింగమున నందిన కవిబూద్ధియే కవిభేదనియే అందుండి తన భావప్రేవలీని జగతిపై జాలవారింబును, పాకవిరాస ముందు స్రుజిల్పిడి కవియందన అనుభవములను చాచును అందెదరు. సజ్జనుల మున ప్రవేశించినఅంతరిమన గర్భాలయమున చాడలపని ఆగ్ధుర దృశ్యములను విల్పించి భక్తుడు పట్టరాని ఆపందమున తనమృత్యువును పలుపును. వియత్రులనుందలి రమ్యదృశ్యము లను విడిచి, ఆనాళధిరకవ్యాచయంపై కవిని అవిరళ కవిచాధారము భారతి పాహితీశ్రేయ నున వెడలింపగలిగివారు. బ్రహ్మాండమునం దంతటను నిండియున్న సృష్టికర్త ఆగ్ధుర రచనలను గాంచియేదా ఆదర్శకవులు వారిని

మేలుబంతులు గావించుకొని, నక్షత్రముల పోలు భావమాల్యమును సృష్టించి "విశ్వ - సాంగల్యము"ల మిదిగో!" అని పలికి పాహితీ నీమందిరి సోమనాథు వారిని గట్టుమందును! ఇంద్రియ ద్వారములను బంధించినవనో నీ కల్పాగమంధపములోనికి దోకొనిపోవు చారులు కట్టుబడిపోయిన వని తెలుపనక్కర లేదు.

మిల్టన్ కవింధ్రుడు అంధుడగుట నిక్కమే. కాని అతడు పుట్టుప్రదీకాడు. శేంద్రియ లో విద్యార్థియై యున్నపుడును, పదపది ఇటలిశ్యంగాకములందు మంచినపుడును, రమ్యవ్యాక రమ్యప్రకృతిపై కన్నుంచి ఆమె మోమునందలి పింగారమును తనయొడంజ నీటి కొనివారు. అంతరింగిక ప్రోత్సాహముండి మహోత్సాహముతో నేడని యుద్ధింగామును రచింప నిశ్చయించుకొనివారు. తొలుత Arthur and the Knights of the Round Table తన కన్నుపైని పారింది వాడు.* ప్రాతాధికముగ తెలియను ప్రేమిండి, దైవప్రేమికుడై దివ్యభావములు నేకరించుకొని, యోచనామన్నురై తెలియ ప్రకటనలపై నిర్దుతనోంది ఆత్మార్థ వ్యష్టముల గని, ప్రపంచపాహితీకి వన్నెదెచ్చు మహోర్మిష్ట గ్రంథమును వరించివారు.

ఆవ్యలనే గాక అంతరింగమందును జ్ఞానేంద్రియములు కలపు బాహ్యేంద్రియ మొక్కమటుమాచిన దృశ్యమును లోగల కన్ను ముక్కువగల యన్నివేళలందు విల్పంపగలుగును. ఆవ్యల వినిన తీయనిపా ను ఇచ్చనచ్చిన మహారామలందు అంతరింగ గర్భాలయమున వినగల పిను లంఠించగమున గలవు. కల్పమందును, కల్పమందును పిదపాక్షులైనవారి రచనలను విల్పించినంతిన వంత రంజేంద్రియములు చాకచక్రముతో కదిలెను; ఆత్మార్థ దృశ్యములను మానస యననికపై చిత్రించును; ఆత్మ కవిరా నందముతో తనపును. జిజ్ఞాసనని ప్రేమయు నందిన ఇంద్రియములు పరికిలన భావనము లకు చారులు నిర్మించును. మనస్వలూపన మపు దివ్యార్థకీర్తింది, మాతనవృత్తి కల్పన

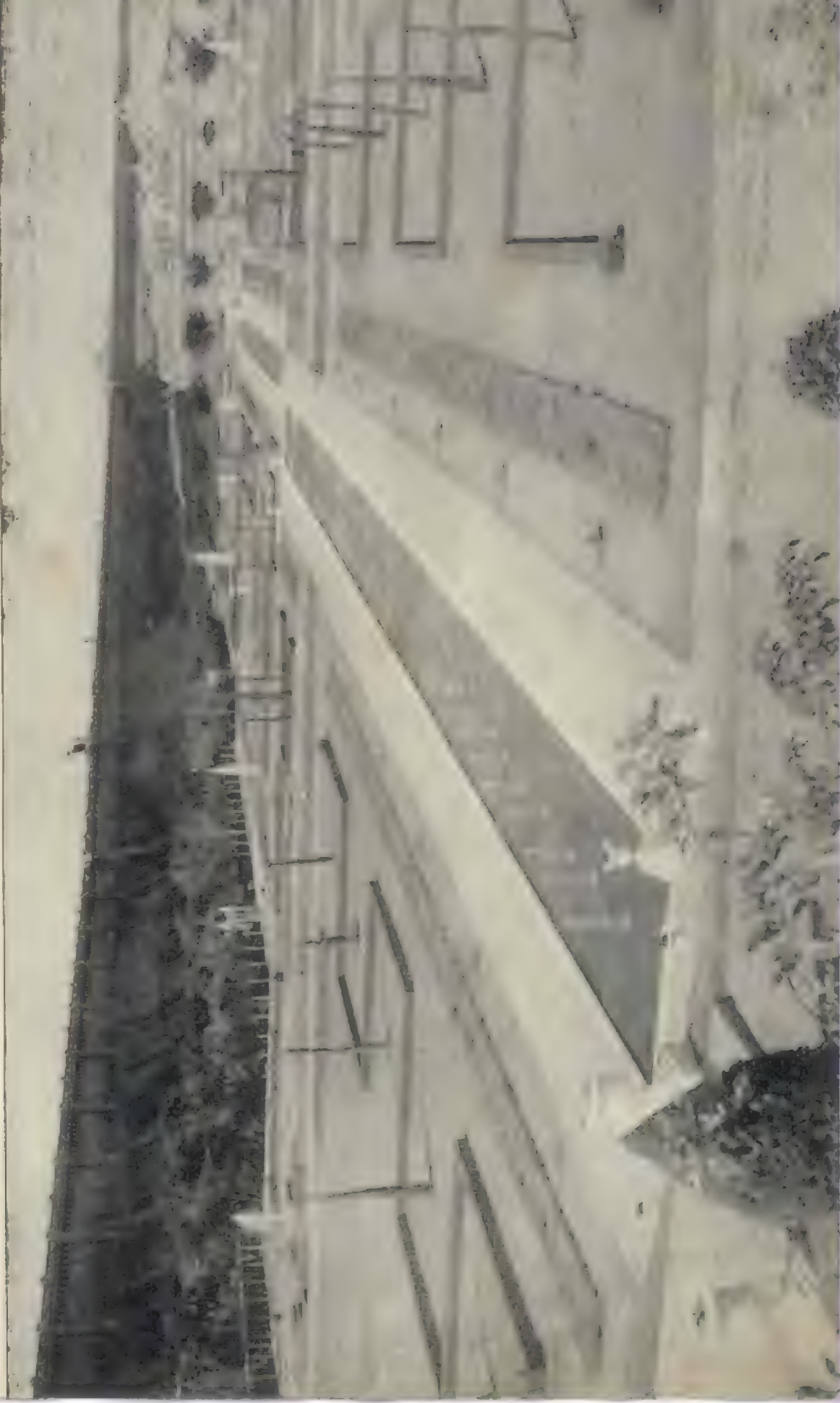
మున చాటలేదును. మిల్టన్ మహోకవి అందుడు కాకమున్ను మోమురు డాంఠే ప్రభృతుల నెవలను పంఖాను పుంఖానుగ కలిపివారు. విమాత్రినైత పానరిన డాంఠే కలపగలెంబున తా నం తి ను ము న్ను గ న ని లోకమున కాలిడివారు. వరకీర్తి నిజాంత రంగతున మేలుకాయుట గనివారు. పరం జ్యోతిని ప్రస్తుతించివారు (Vide: Milton's "Invocation to Light"). అంధుడయ్యా నంతరంగ మాలోకప్లావితమై యుంట గని మిగుల మరసివారు. కల్పాంతరముల కెన యైన కల్పన లాశ్చర్యపూర్ణమై మేలిదిమల్లయి యుంట విల్పించి, వింటియావేదనమునుండి (Vide: Milton's Sonnet "On his arriving at the age of twenty-three.") కదలి ఆనందాద్వరమున లంఘించి అందు మున్నవేసివారు. వికాల నిరయమును, Pandemonium ను కట్టెడుబజారికట్టు కట్టింది (Vide: "Paradise Lost") నాకవిభవ మున కగలపోయి (Vide: "Paradise Regained") పతితుడైన మానవు జీవ్యరక్షణ కలిప పునరుద్ధరణమునంది, ఈశ్వరసామ్రాజ్య మున ("Kingdom of God") స్వాగతముం దుట గాంచి, నారాయణునివ్రూల స్మృతి మొవరించిన దేవమనినలె తనమృత్యుదయం పై నాడు సృష్టికర్తనుబంజి కేరియమును, ప్రతిభాప్రది ప్రరచనలందలి కీర్తియనుడు ఈ ఋషికవింధ్రుని పూర్వయమును తాకవంతెన, గోడచే విరిగిపోవోడైన పుష్పరాగముల నీలా పూడినుండి యుచ్చక్రమ నేయనీల, వండుండి భావవిహీనవాచలవారి తెరులుతెరలై ప్రపంచినది.

దిశభావములకు సంధింపబడిన వల్లము పునరీమలను బాంధవ్యము, నాశ్చర్యకర లాంగిన మనసునంటిన దశేంద్రియములు ప్రేమగలి జలించి విజయ్యుడమును గాంచు వనియు, ఆపుడే పొందగ్యభావరమైన జీవన మున, పాహితీయును గోచరించు వనియు నూచించియుంటిని గదా! భావములనులు పాంచజన్యమున, తేజవల్లమును పూరించి రచియు, చారిలేకుపై కవిజ్ఞము కలె

* ఈతీయనంతరిమన తెల్లకర్త నహాకవి లీలిపై చూడ్కులు నిగిడించి పీరి కన్ను పదికాకముగా నీర్పించెనాడు (Vide: Tennyson's Idylls of the King).

'బృందావన' చిత్రములు. కృష్ణరాజసాగరము, మైసూరు.

1. కృష్ణరాజసాగరముకట్టపైకింద జమీదార్లవారము. బృందావనము జమీదార్లచిరమునకి శాస్త్రీయము దృశ్యము.

1 దక్షిణభృంగదావనము
దక్షిణభృంగదావనము అంటే
పశుబద్ధశివము. దానిని
నంది సేవ చేయుచుండగా
నీలి శ్రీదేవత బృందావన
మునందలి కృతకవర్షముల
లోని ప్రసాదమును.

2 మానవశివశివ
మంటపమునకు పశుబద్ధ
శివశివ దక్షిణభృంగదావన
దృశ్యము. ఎదుట సాగరము
కట్టి పుడియించున కృతక
లాభమున నీరగమును
స్వ. జలయంత్రములు కాన
వచ్చును.

3 దక్షిణ - శివశివ
భృందావనములవద్దను
సాగరముననుండి పాముల
గుండి ప్రవహించు కాళి
నది. కట్ట నానుకొని నదిమీ
ది తం తెనయున్నది.

౧. పాగరముకట్ట
దక్షిణపుటయన గల
ద్వారము. దీనిగుండ్
కట్టమీదికి పోవలెను,
ఎదురు ఎడమకట్ట
పాగరము, కుడిపు
కట్ట బృందావనము.

౨. దక్షిణపు
టైపునన్న పాగర
ము తొమ్మలు.

౩. దక్షిణ బృందా
వనము ఉత్తరపు
టైపుననుండి చగ
మన నీరంతరము నీరు
పొలిమ్ముచున్న అల
య్యారములు.

ఈ తీరబృందావనము: ఈ తీరపు చివరనుండి మంటపముననుండి కాన్పించు
దృశ్యము. ఎట్టవిడుదలనుండి కుడినైపునకు సాగియున్నది సాగరముగల్పు.

దేశమంతటను

అంబరీషే

కొనియోగించుట

జే

జే

మూల్యము—

మూల్యము—

మిస్కి ఇంగువనే

కొనియోగించుట.

అంబరీషే ఆయుర్వేదాచార్యుల వారి ఆయుర్వేదాశ్రమము.

క్షీరబల
 101 నెంబరె
 పీల్చానమునకు అమోఘము
 అంబరీషే ఆయుర్వేదాచార్యుల వారి ఆయుర్వేదాశ్రమము

దీనిని మ. మోర్కి "అయిదేము"లో
 కలిపి పుచ్చుకొనిన
 అనుమతమున
 వలయుగలదు.

అవున్న 1-3 3-8-0
 1/2 అవున్న 1-12-0

కేటాగు ఉచితము.

అయిదేము

పత్తి వేధము నగు
 అంబరీషే ఆయుర్వేదాచార్యుల వారి ఆయుర్వేదాశ్రమము

సంపూర్ణ సుఖమునిచ్చును.

దీనిని మ. "క్షీరబల" (101 నెంబరె)
 అంబరీషే ఆయుర్వేదాచార్యుల వారి ఆయుర్వేదాశ్రమము
 ఫలమధికము.

కేటాగు ఉచితము నియున్నది.
 వారమునకు పదిపావు మందు రూ 1-0-0

Consulting Physician:—

AYURVEDACHARYA, N. MADHAVA MENON, A.M., A.C.

MALABAR AYURVEDIC STORES,
 107, BROADWAY, MADRAS.

The United India Life Assurance Company, Limited.

యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ ఆస్యారస్సరం పెనీ, లి మి టె డ్.

(స్థాపితము 1906)

ట్రస్ట్: ఆఫీషియల్ ట్రస్ట్ ఆఫ్ మద్రాసు.

అప్రమాద శత్రుత్వ ప్రతిమదశలో దేశమువారము వాదించియున్న జాతీయ స్వదేశాభిమాన వాతావరణములో సంకల్పించి నిలకొనిచేసి సంపదలమును యునైటెడ్ ఇండియా ఒకటి. కాని భారత దేశీయుల ఆదరాభిమానముల మూలమునకు అది యొక్కటియే కారణము కాదు. యునైటెడ్ ఇండియా ఒకతరముపైగా నుండి పనిచేయుచున్నది. కేవలము స్వతంత్రసామర్థ్యములవలననే అది దేశీయ మూలముగా వ్యాపారమును కొనసాగించుకొనుచు నేమి హిందూ దేశమునందలి అన్ని ప్రాంతములలో నోరెట్టిగా పరిగణించబడుచున్నది. అప్రమాదము అభివృద్ధిమునకును, సుఖసౌఖ్యమునకును, సమృద్ధి మునకును యీ కంపెనీ నేను ప్రత్యక్షముల సహాయమున్నది.

వివరములకు

హెడ్ ఆఫీసు:

“ది యునైటెడ్ ఇండియా లైఫ్ ఆస్యారస్సరం లిమిటెడ్”

శెంబుదాన్ ఏజి, మద్రాసు

కాని లేక దిగువ ఆఫీసులలో దేనియొకటిగాని వ్రాసినప్పుడు.

అసన్ సోల్	చిత్తూరు	జల్ పాయిగురి	రాజమండ్రి
శెంగుభూరు	డక్కా	లాహోరు	రంగూను
బెజవాడ	ఢిల్లీ	పాట్నా	సిల్ చార్
బొంబాయి	సాహి	మధురి	తంజావూరు
కలకత్తా	గుర్జు	మంగుభూరు	తిరువేండ్రము
కాలికట్	హౌరా	నాసిక్	చెన్నై
	చిటగాం	హైదరాబాదు	

ననియు నెఱిగి, కంఠములుపూరించుటన విరక్త
క క్షిప్రానించుటయు, క్షిప్రమును పూను
టన జిజ్ఞాస (Spirit of Inquiry) హృద్వి
ధిని నిలుపుటనియు గ్రహించితిమని, ఈ తమ
జీవనవిరక్తమునకును, ఆదర్శభావ పుష్టికిని
ఓజస్సును, అనిర్వాచ్య లేజస్సును, జిజ్ఞాస
యును అనివార్యములని గుర్తింపజాలదుమా.
ఈవిశ్వాసమునకు చాటువనదగు సంకేతములు
తోలుత. గ్రీకుసారస్వతమున గోచరించినవి
(Vide: The works of Plato and
Socrates). పదపడి తోచిన పాశ్చాత్యతాత్వ
కుల హృదయములందును, కవుల యంతరంగ
ములందును ఇట్టివిశ్వాసము కలదనుట కాచార
ములు కలవు. వీరు వివిధపదప్రయోగములను
గానించినంతయే! మెదడు సంతమర్మించినను
రవికిరణములు పోలు భావము లందుండి ప్రప
రింపవని నీ తెలుగుదురు. యోచనకుగాని,
Ratiocination కు గానీ, పెరిగిండ్లు
డవిన Owl-winged calculation కు గాని
చేరుటనిభావము Intuition కు లభించునని
ఈతాత్వము లనిరి. కొందఱ జీవావధిభూతి
Instinct వలన చేడఱుండురు వేరేట్రాండ
రస్సెల్ Instinct, Spirit, Mind
o Harmonious development నుండ
వలెననివాడు (Vide: "Ideals of social
Reconstructon" By Bertrand Russel.)

మాటలకందని ఈశక్తికి పోగులనివాడు
రత్నదీపికపోలు రచనమును పుష్టింపజాలను.
పండుజెన్నెలపగిది భావము, సులూలితోట
క్షీడనపుట, లేవెకెరటమున కెడయెనమాట,
జాతరతనమును నేరితేయు జాతీయము
యోచించి, యోచించి, తలమొట్టికొని,
అంతరంగమున నెంతోబాధపడి ఏ నీను
యందును, ఏకాలమందును, ఏకవియును పు
ష్టింపలేదు. కలముచేటాని రతనపురచనమును
చెక్కడననిచెప్పి నెగినవా దెక్కడను లేదని
వా యితిప్రాయము. పరిశుక్త నెడల విద్యార్థి
తలె ఎంతో చెడుటనోడ్చి సాహితీ తేజ్ర
మున ననంతవిజయమును పూరించజాలిన
వా దెవ్వడును లేడు. చదివి చదివి వ్రాయు
వాడును, ఇంటికడ నిండుగ దయారై
యుపవర్ణించువాడును సామాన్యత యని
వా భావము. కంఠస్థమొనరించిన పలుకులు,
బడులందు చేర్చుకొనిన యూహలు, పెద్దలు
దిగవిడిచిపోయిన మెతుకులు, విఘంటువులు
ప్రసాదించిన పిండములు స్వంతవస్తువు లెట్లు

నును? బహుశక్తముల తపసుచే సహజశక్తిని
వృద్ధిగావించుకొనిన రచయితయును వక్త
యును క్రమ్యానమున కర్దులు. వడివడిగ వాగు
వానిని, ఒరులసరుకును దెచ్చి పోంతకుట్టు
కుట్టి "ఇది వా వ్రాత" యనువానిని సన్ని
హితమును, సర్వోత్తములు కానిన యను,
మొఱకులును, కమలులేనివారును మెచ్చెదరు;
వారినుడవులు మొఱపులరి ప్రశంసించురు!
కన్నుగల ముర్రుకులును, సాహితీ హృది
నెఱిగిన జిజ్ఞాసువులును ఇవి వట్టిగాటా మొఱ
పులని గ్రహించి వారికి జోవోరముల కొల్లరు.
స్వాధ్యపరుల పోగడ్డనంది పెద్ద పటములందు
రంగురూపులతో గోచరించు అబద్ధపు
రచయితలకు చిలుకలగుం పు లోచిర
కీర్తిలభించును గాని చిరంజీవులైన
కళోపాసకులందు కాదు. అమృతకళమునకై
పోగిరిని అమరనినహమునకై వడి భావామృత
మునకై ఆకురపడి, హృదయావేగము నీశ్వర
చరణోపాంతమున నుమ్రించి, ఆత్మజీవనము
లందు కళలనీకు పదిపంటల దగ్గొల్పింపు
మని జెల్లుకావును వేదకొనదు, పూవులం
దును, చుక్క వెలుగులందును, చిరుతరగలం
దును, కమ్మతె మ్మెర నుపగునలందును నెలయు
కత్తి ప్రవన్నతకై తపసుచేయువారే తామా
హింజలని మంగళముపూర్వమున మగ్నగ
పూరిత హృదయులై దేశత్వము వంది,
మయాభిమందితాంతరంగులై, జ్యోతిర్మయ
జీవులై, తమరచనలందు దీపావళి మహోత్సవ
మును ప్రదర్శింతురు; ఈ యద్భుతపుష్టికి
తమ్ములను నిమిత్తములు గావించిన దివ్యశక్తి
ఎట్టిదో కదా యని నీ రఘురవడుచుండురు.

భక్తుడు కానివాడు, నిర్మలహృదయుడు
లేనివాడు, సచ్చరిత్రుడు కానివాడు, ఆత్మ
శక్తిని కృద్ధిగావించుకొనినవాడు కలముబట్టిన
చో తన గ్రంథములను చెత్తతోన, చెదార
ముతోను నింపివేయునని ఒకమాటలు కాదు
వేయిమాటలును కంకమెత్తి వదిలెను. సాహి
త్యము జీవనసమర్థుడమని యెఱిగినవారు
కంఠగొట్టు బ్రతుకు కంఠగొట్టు సాహితీనే
కనునని గ్రహింపకపోరు. మురిగినుండులో
పుట్టునది మళ్ళకముగాని మరొకమా? విమత్ర
మైన మనకున నుదయించునది రాబందుపగిది
దుర్భాగముగాని కలకంఠపోలు సద్భాగమా?
కనులకరిమేకదా కలసాంసను కనున! బొడ్డు
తామరయేకదా నాల్గమోముల భృంగమును
గనినది! ప్రణయబంధుర ప్రణధానుమే కదా

బహుళ కృష్ణనేవికలను గనినది! పుణ్య
దక్షిణేశ్వరతేజ్రమే కదా పరమహంసను
గనినది!

భాగవతమును రచించుటకుమున్ను పోత
రాజా ఈశక్తికలగై తపించివాడు. ఈతడ
నిన "మనురమ్మల మాలపుటమ్ము" శక్తి
కాదా? "బుద్ధమాతమ్ము, యిచ్చుతమహాత్వ
కవిత్వ పటుత్వపంపద" అని ప్రస్తుతించి,
కృతకృష్ణుడై ఈతడు తనరచనయందు దివ్య
దీపకలికను వెలుగొండ జేయలేదా? పోతన
యొకనికడ శిక్షణము నందలేదని, ఆతనివ్రాత
లందు వ్యాకరణస్థానిత్వము లున్నవని మన
విమర్శకు లనిరి. కలమాత్రములు పోలు వ్యా
కరణగ్రాతములను చేబట్టి సారస్వతశక్తి
మేమో ఎఱుగని ఈయయ్యలు పోతనజక్క
రములమీదనే కన్నుంచికొని, ఆయత్నరహిత
యములను భేదించుకొనిపోయి, వానియందు
గల తీరముగాని మహితభావమునెమఱవరి
నులుతించిరి కాదు. వ్యాకుడిచ్చిన సదుపనకు
తలగురూ పిచ్చి తృప్తినడక, తన భవా
రచనమున నీ దుడురాశిపోలు స్వతంత్రభావ
రాశిని నీరిపెనని నీడు గ్రహింపలేరి. తత్త్వ
చింతయం దాజితేజిన భారతీయులలో నిట్టి
విమర్శకులు తలమాపుట దురదృష్ట ముండును.
గంపెడుగులాలు లేడుటనుండ నిందందు తో
చిన మండ్రును చూచి చెక్కిచెక్కి యెప్పు
వాడును, "ఇదీ!" యనువాడును నెట్టివాడు?
విజ్ఞానదృష్టి గలవారును, వికాలహృదయులును
అంగ్లవిమర్శకులందు తోలుటచే ప్రతిభాసను
గ్వతులైన అంగ్లకవులు సాహితీ వియత్తల
మున చేడు ఎత్తర్రపుంజుట్టు కాంఠిలయ
వ్నారు. కవులు గానివారు తమదొంకలలో
తమ దూజి అదృశ్యులైరి. షేక్స్పియరులో
గల కొలదిమాత్రపు నెరసులను వారంతగా
లెక్కింపక ఆతనియందు లేజరిల్లిన దివ్య
జ్యోతికి చేతులుమోచిరి. ఇట్లని ఋజువు
చేయుట కెన్నె నిదృష్టాం తములను
షేక్స్పియరును. షేక్స్పియరు రచనలందరి
అత్యద్భుతమైన భాగము Hamlet నాటక
మందిరి "To be or not to be" మొదలుగల
యంతమందును, కాని దీనిలో వ్యాకరణస్థానిత్వ
మున్నది; ఆలంకార శాస్త్రము సమ్మతం
పని తచనరచన మున్నది. "Take up arms
against a sea of troubles" అనుట
కూడుదా? అంగ్ల విమర్శకు లీయంతమునే గణిం
చిరికారు. మూర్ఖుని గాంచి, వానినోషలున

నవ్వ నల్లనువ్వలను యంధ్రును కల్లనో, తండ్రి
ను నూలకులనో కనుగొని "ఇదిను నో" బ
కపు తల్లులనును నట్టియైన ఆధాన"దేరి విను
స్పించిరికాదు. నవ్వనుగూఁమును, నత్తలనునవ్వ
నమును నాన నీలలో తలచూపవలెదమన
నిక్కంపువును కొల్ల బుద్ధిలో నవ్వెయున్న
మనులట్లు మూలపడియుండెను; చీటికి మాటికి
చిందును త్రొక్కుచు మంగులకు నచ్చుకా
దును, తీరియను నెద్యమను ఇచ్చి భట్రాతాను
నియోగించువామను ఒకపరి తా మెంగులకు
నకాను. నీతికొనాను కొంచెమును
పదానులను గావించుకొని నవ్వెడి మంచి
మాటలు కొనుకానను తలకెప్పుడును; orga-
nised advertisement ఆదిర్చించును; ఆ
క్రియింపులేదన మిల్లుంటుకొనును. నవ్వ
మైన కంచెనొండెలవలె తిరిగి నవ్వ
మెత్తి కుండెలనులను నెచ్చుకొనువారు అంత
రింగును; మక్కలను, గవ్వలను, గంటలను బూని
కొమ్ముల పెంచుకొనువారు ఆర్చించుకును.
దుగ్ధధారలవలె కలితాధారలను నవ్వించు
వారని కానుభవపులని వారియాల సాగి
పడెదును; అట్టి ధారల సృష్టింపలేక పాంత
కాదావాలో తయారైన పిరుదులుదాల్చి,
సౌండుగ్గములందరి రింగునుదెలియ నైకొని,
నెకనుల బూరాపాటలనును, జోలువాయింపు
లనును నవ్వించుల తలచుపును మూరార దిగు
చెంకనలు తోచుచెలిల నెచ్చుకొనమా?

కాశీనాథుడై జోరినామామ్యు డీశిని
 ప్రస్తుతయిని పంపించి ప్రస్తుతించాడో
 ఆశీశీ ముగ్ధులకు "నాటి"యని తీర్చి
 చిర, "నాటి నా రాష్ట్ర"యని వదిలిన కన్య
 భక్త ప్రసాదుడై, భక్త్యులు భాషుడై, దివ్య
 శక్తిని ముగ్ధులకు వానించుకొని, నాటి
 నా రాష్ట్రమున పంపిన కన్యయొక్క ప్రియ
 పందినాను.

११ "మూల రీతి కలదిగ్రహమునిమానవంబివం
మమభేరి మదచేరి మధురాధర మమృ
తిన్"

అని సంక్షుతించిన మహాకవియొ దిక్కుకళా
నాదను వార్యుని నితీశినియే మధుర
రచనకు స్పృహక ర యోవాను.

ఈ క్షేత్ర పాదము నది కల పాదము
 ప్రాచీన భారతావనియందు లేకలేదు; మహా
 కుటుంబ గాని కవులను, రాష్ట్రములను నున
 నేలతో జనింపజేసెను. మహాసగర ఇవును
 తీరి కిందులైనది. పక్షిమలు కాలుమా పైనిది.

అనువారవనాగరికర దొంగ యిది ఈక్వ
 గురి తిట్టిమోక్షింది; కండను, మెదడును ఇలు
 వేలుపులు గావించుకొనివది; ఆత్మకర్తమోది
 దివ్యాపనును గోగోయివది, కావున నేటి
 ప్రపంచతరుమందుగాది, పారవ్యరతుండు
 గారి తోగోగోల ద్విగోచరమగునందట
 నేడు. కొంచెమాత్రపు ఆధ్యాత్మికకర్తలు
 భావరథుమయంను తోచి పడినందమన
 లుడుంసుమను భూగోళమను నట్టిగ బట్టి
 గుంపించిది.

ఇట్టి క్రితమునకు రంగుల రచనలం
నుండియైనది. రంగుల భాగ్యముల
భాగ్యములు. ఈ పనియన్ని
భాగ్యములను క్రితమునకు
పరిచి, వేరమునకు రంగుల భాగ్యములను
నిజానికిరంగులను నింపుకొనినాడు. ముప్ప
సంవత్సరముల మోక్షమును పునర్జన్మమున
పరిచి * రంగుల రంగు, జగదును సూచించియు
రంగులను కలయింపు చేయించును. అప్పుడా
రంగుల విజ్ఞానమునకు రంగులను ముప్ప
ముప్ప గోరికి "గీతాంజలి" రంగుల దీక్ష
నకు భక్తిపూర్వకముగా పునర్జన్మించి కావ్య
కావ్య రంగులను పరిచియును దీక్ష
నుదైరించి, అంజలి పురిచి కురి దీక్షనకు
కనుగొనును :

"At the immortal touch of thy hands my little heart loses its limits in joy and gives birth to utterance ineffable."

కారణకార్యములకు అవివాధావసరముండు
మన్నదని కదా తెచ్చికాస్త్రము తెలుపు
తున్నది. ఈక్రొత్త క్రియ వ్యవస్థన భావము
ఈక్రొత్తమునుపరికరము (అనుపరికరము)
నిలుయను. కాలము కనుమకొలది ఇది కొం
గ్రాత్రమాత్రులం దవతీరించును. కళకు కావ

అనేది నవవర్ణము. జగదీశుడగుచేత వేర్వేలు
వేర్వేలు వేర్వేలుగావుల, వేర్వేలు తెలు
గుల నవరసభేదా? నవయగమున నీవ
యవున నేటిల్లు నాపాతి గోచరించుటాప్య.
ఇది దివ్యభావముల వాక్యగూర్చుచుములం దిది
గొనివ దనుచో, నీభావములు వెనుకటివని
వీనిపై కారములు మిగిలుమును నూటిగాయ
రాదు. "ప్రతిపదలీతా భాగ్యం ప్రత్యహం
నూతివా భాగ్యమ్", "ఈ నేకుటింతున్న వతాదు
పైతి తనేన గొవం రనుచీయతాయా!" అను
వాక్కులు కోవనవలెను విచిత్రమేకవా!
విశ్వవివేకం దైవ భావములను, అవదీతము
విలాసరసభావములపైయుండు
ద్విత్వములను అవిరద్విత్వీకృతమీయటాప్య.
వెనుకటివని ఇట్టివా? వి గర్హించువారనేమిలు
నేటి దివ్యాధిపలంకు కలదు. పుట్టిచిత్రిములు
మనలేవ. వారిని చూచి స్మరింపవారు
ఎట్టివారు? ఈ చిత్రిములు సవాతవములే!
ఇది విశ్వరూపమునమాడ గానా? దీని
బూలాపట్టువా, గ్రుప్పుకట్టువా? ఈకృతు
డున్నాడని ప్రాచీనుల దలు వమ్మి. ఇది
భావభావముల, కవిభావముల బూర్తిపై
వలె వముల భర్తూ?

కవయోగాచార్యులైన రామమోహాని
 తో భాస్కరిమూల సోదరి, ఇతిహాస వింశతిరము
 తివ కవితోకతివ కవయోగాచార్యులైన రత్నం
 ద్రుడు విశ్వసంజీవములైన భావములకు, సం
 ప్రదాయములకు నుటబింది వానిని తనప్రజా
 పీఠమందు సాలభింజితల గావించుకొని
 వాడు. ఏ యగమవ జనిందివను మహా
 విక్రము లందఱు నిట్లే కాంచిరి. నిష్క
 ర మూలై శీతపురియుండితరవాణి. నిష్క
 రవియిందివ జమృత మవ కేసాటు వాటిల్లెను.
 ముక్త్యరాధమలై, ముక్త్యకాగమ్యముగతివ
 సార్వప్రసాదములవ ముక్త్యరాలములు కా

* "In his insistence on the supremacy of spiritual values, central to good life and social order, Rabindranath is at one with the long tradition of Indian thinkers." (Vide: Page 131 "East and West in Religion" By Sir S. Radhakrishnan).

† "When I look back upon those days, it seems to me that unconsciously I followed the path of my Vedic ancestors, and was inspired by the tropical sky with its suggestion of an uttermost Beyond" (Vide: Rabindranath Tagore's Hibbert Lectures for 1930 or "The Religion of Man", Chapter on "The Vision" page 92).

దినుకొనిన కళాపాపములు అన్యులేవులే సుధాబంధురచరులను సృష్టించిరి.

మహిమార్థమైన కేవలమును, మహాత్మర మైన సాహితీసృష్టియును మిక్కిలి యొక్క రైన నీదీక్షుంకము నెల్లయును గ్రుంచుట పాడి. కాని ఇట్లుగలుగించిన మహనీయుల సంఖ్యను ప్రకటన లెక్కింపవచ్చును. రబింసన్ దొక్కంపని తెలుపనే తెలిపిరి. ఈతని గదియ మహర్షి మఱొక్కఁడు. రామకృష్ణ నిత్యకాండయను, గాంధీ మలవ్యయను, రాధాకృష్ణ భగవాన్ బామయను, రాహుగి అవధియను, విద్యానాథర ముకొం యను తిక్కంగలవాడు. పద్మయ్యును ముక్త్యు చంద్రవిద్యాసాగరు దీక్షయను కాచి తేక్కాన దగినవాడు. పాశ్చాత్యులయ్యు భారతంబును పెంపునువిడ్డలైన తెలంగా, ఏండ్లూన్, కలి మ్మ రీవిజ్ఞాన శాస్త్రీమలందు తేనుకొనిరి. బరి దీక్షయలను, రచ లను విలాసింపిరిమేరి, వీరు సర్వము వాదాధినువారని, సౌందర్యోపాసకులని, ఆంధ్రరతులని, విత్త సంకీర్తనలైన భావయులైన భావయోగము విమలవాణి, అమరకోర్కె వీలు కొండోక సంకరాదు ముదుల్లు భక్తిప్రారిత వ్యాదయలై భజన చేయువాడని గుర్తించును. ప్రపంచకవులు క్రిందు Love and Harmony ఈ భజన లు దుర్మకండును. రబింసను తెలిసి "Designers of Paradise" ఈ భాగవతుర యని గూఢిచేతును రబింసన్ దృష్టి వాక్యం చిన కేటోక కలింగు దంక "Music-makers", "Dreamers"* బరీ యని యుజువు గావించును.

మంచుకొండలోని బోతులాయలలో ఎల్ల నల్లన ప్రదించు గంగాపది బొమ్మలొక విల్ల కెరటాలు దిక్కుకింధకముగనుచు పద్మదానంద ముల తొక్కియుండి, మలకు హిందూ పుర్యులే కదలికలెరి, జనయిత్రీకోగను విజు లొక్కి, తారకమును సునకున జపించుచు మం గ్రోవకనుచు సర్వతానందమును సువాకిరించి భావరసానుభవులైన వాప్రాత భ్రాత మును ప్రుత్తయెరిల, రామ కృష్ణుని దీక్షన మును ప్రాపాన రించుకొనిన చ దుర్గ, గోర్లింటి రామకృష్ణ రీమా తొక్క పరమనాందయై యనకిరించుచు గుర్తించి, రాముని పదవ దానకమున జపించి, కృష్ణ

పరమాత్మ నలరించ భగవద్దీక్షను పఠించి, ప్రసీత మైన తీర్థమును మఱింత పరితరంతము గా వింది, అందరి భావధారలను జిజ్ఞాసువుగా మనసభివృద్ధిని బుద్ధింపించిరి.

ఈకృత్రిమ రామకృష్ణుల మహాధ్యాయని యొకది. దిక్కుకొక్కటాక్షయకవినీ ఆదియ న్నిద మహావిజ్ఞాని యొకాడు. అతడు గ్రంథకవ మెఱుగడు. ఎల్ల జనుకొను చదువులంధ్య లెఱుగడు. కాలిదాసుగూడ నిట్టివాడే! ఏలక నదీమల క్షిత ప్రకృతియందు విశిష్టిన దిక్కుకొక్కటాక్షయకవినీ యొకాడు. వాత లి కవిపద్రుట్టయినాడు గ్రంథయలను గ్రం థులమండి కవరిపోయిగాని కై నదిక ప్రతి భావమర్పితులకు గలిమోనుమున లేవు.

గ్రంథపఠనము కాలగ నిశ్చింపను గాని విజ్ఞానార్థమున విది ప్రధానంగము కాదని వాదించును. మానసిక దాగ్య మన్న లో, ఎన్ని కౌపులులనో కంకణ ముఃరించుకొన జాలు రును; ఎందఱెందఱి భావములనో మనమున తీర్చుకొనగలుగుదుము. సహజకై సమన్వి తును పాండిత్యో తవని చారించుకొనదు. వాడియైన తిత్తుగొందె, బోగల బంగా రును విజయమునంకెముక పాండిత్య మున రింపదగింది. నైమంది దిగుమతియగు పదమన గంకమిండిన తా వుండరాదు. కంపుమెనవు ఆవు కంపునేగాక సహజమై, ప్యంకిమై, కంధ్య మైన మృధావల నిమ్మలె, పాండిత్యనంకెన క్కై పాండిత్యే గ్రక్కినేతక, దానిని నీర్తించుకొని, మానసిక క్రిం కృద్ధిగావించు కొని ప్యంకిమై, సహజమై, గుద్ధ్యమై భావ ధారలను జెడరింపరలెను. కొందఱిపాండిత్యి గూడ పండిత లోకిధివమండె ఆంధ్రవంశి మైన పరిపాక మందయించుటలే. వాతే ధరిత ముగళము పూర్తమున వాచంద్రితరా ర్థము నిలయ భావములను కృత్కరింప గలరు. ఇట్టివారిలో రామకృష్ణు దొక్కడు. ఈతని "కథామృతము"న విట్టిభావములు కొల్లలై మన్నుచి. † ఏకేని వ్యూహిగమునో, సుందర సంఘటనమునో పరికిరించినంత నీతిని మనమున పశ్చాత్త్యసంచలం మదయించె డిది. మానసవిశోభమునదిలి మానసోకము మాడ్కి ఈతని మృదయ బల్లారమందలి

† "పంపూర్ణ భక్త. జయ" అను వాగ్రంథ మున పామనాంక కీంకయమునందలి ప్రాయ తిలే ఇందలి సుధాచిందువులనందు కొన్ని జల్లి యుంతుని.

యాత్మ కరమై కృత్యమొనరించి జనంతా నందమున బొప్పగొగడిది. కృష్ణకృష్ణులే! చలించు మారగింపరికంత బృందయము కదలు నపుడే అందు భావోద్వేగ మదయించును; ఆపుడే అందుండి మధుంగీరికానిదిక వైది యను. ప్రణయపుర్య మంజరిభావప్రసవిని యవలంకెప్పకాదు. ప్రేమబంధుర రవికర పుర్యకరిం యెకెయై, పరవశయైరా కిర ప్నాతి జగదీని దిక్కుభావ్యుల సీనును! నందరద్యక్తయందరి ఈకృతవాణి పరమ మంజరియను మృదయ, మృదయిని ప్రికి నిమిత్తమయ్యెడిది. రామకృష్ణు దొక్కడు కొంగలు కొన్ని నీలాకాశమైన వెగయలు కాచి తివ్యమభావమున యుండున ముగిసి వాడెట! నీంపు నిమ్మ చెమ్మపై తెల్లని వికర పంక్తులవ్రాసినది! ఇహ! ఎట్టి నందరద్యక్తము! సౌందర్య సృష్టి! న్యుతికే నుగము! లాఠుగలై యుండిరెను కాళోలు! పురాణ దంపతులను విలాసింపుడు. ఎల్లరి కేర దేవురియొడందపై కవలరమగీరేయ కమల కోర్కెండి! కేరలందు వొరవడి కొరకర తెల్లలైన కల్పంకు ఎల్లచెల్ల ఆధ్వాంగియొకది! రంసన్వత్కాదనుకే నీ మరేధించుటలేదు. రెండరిలుల కవులు కలిసినది వావునకే అగ్నికమెక విశ్వసృష్టి పాశ్చమైంది. వాన కాదు మిమ్మరెం కన్నులేదీ నీయంతయు మఱింత ప్పవముగ వ్యాయంగము మనును. విహామహాకృష్ణమున సౌదామిని నల్లని మెండుముగిరి కవులందెంకొనుట లొంది పొంది యాడుదు. ఆపంక్షేమన నెంతో సౌందర్యము సృష్టియగుగాంచి పులికెం నులంకారాకే ఆపరివ్యంగము మధుర భావ భారలకు సృష్టిక రయలుల గమనించి, ఆభార లకు వానదిసాకులను మద్దులేరిషరాకే ఇంతి ప్ర మేవినిలభాదేనీ వ్యాదయమైన పోయిగురి యెమనది మమ్మలొక కవికిని ఎల్లవంశే కదా! దిలకుకొని క్రికి పరమామమకలంకనా నుమిది నుండుమై పద్య క్షయమునము.

ఆకళధరితమనల్లలై ప్రజవారినులు భుజమృదారముల కాచి క్షయమునందరు వారింగన మాచరించుకొన బర్పిమనల్లు నీల విహామమమదన కొంగ వెగయలు, రామ కృష్ణురికమల బడిపుడు ఆన్యురిభావ పుర్య చే వారినివ్యాదయము చలించినది. నీలాకాశ మనంతమైంది. ఈకృతకైయ నట్టిసేయే! తెల్లకొంగలు? అనంతకై నందిదాము

* "We are the music - makers, we are the dreamers of dreams."

జీవితమును పునరుద్ధరించును. తా
వాద్యకృమ స్వైచ్ఛికములేకని యుండెనో
పదమహంస పరమహంస తెలియజేయుచున్నది.
కొంగలండు మునుకుండును, గంగమందు జగ
దీశుని ఆశీర్వాదమును పొందును. తనాన్ని
పరమాత్మల సంగమముగాంచి, తనముఖాన
మన నాతిను మునిగియుండును. సృష్టికర్త
వలె గంభీరభావమును ఆపవైశ్రవమువార్త
మున సంచరిత హృత్పరజిజ్ఞాసన వేవతరించి
నది. రామకృష్ణుడు పరమహంస యందును,
మహాభక్తుడందును, ఆతడు మహాకవియని నీ
బలికన నెదురాడువా రెవరు?

మందర దృశ్యములను చూచి రవీంద్రు
డెన్నెన్నిమాటులూ తన్నునుచిత్తుడై అద్భుత
భావసృష్టి గావించినాడు. ఆకాండ్రుని
పలుకుల నానింపుడు:

"When I was eighteen, a sudden
spring breeze of religious experi-
ence for the first time came to my
life and passed away leaving in my
memory a direct message of spiri-
tual reality. One day while I stood
watching at early dawn the Sun
sending out its rays from behind
the trees, I suddenly felt as if
some ancient mist had in a moment
lifted from my sight, and the
morning light on the face of the
world revealed an inner radiance of
joy. The invisible screen of the
commonplace was removed from all
things and all men, and their ulti-
mate significance was intensified in
my mind; and this is the definition
of beauty. That which was
memorable in this experience was
its human message, the sudden ex-
pansion of my consciousness in the
Super-personal world of man." (Vide: Tagore's Hibbert Lectures
on "The Religion of Man" page 94).

భావమును తెలిసికొనటకంటె భావాను
భవము నందుట మహత్త్వమైన విషయము.
తెలిసికొనువాడు భౌతిక శాస్త్రవేత్త; అనుభ
వింనువాడు కళాభావనకుడు. నేర్పుచెయి
ఈతడు మందరభావమును హృదయసందేశము

లోనికి పోకొనిపోయి, కల్పకమునీడ నీరి,
దానితో నానందక్రిడలు పరిపాలింపి, మధుర
కల్పనా నూనముల తలబాలుచేసికొని, పోతన
తెలిసిన కల్పనాత్మకమైన కథలను సృష్టించి
ఆత్మప్రకాశమున దృష్టిగాంచును. మిన్న
నాది వింతవింత ముగ్ధులను చూచి భౌతిక
శాస్త్రజ్ఞుడెక్కో విషయములను తెలిసికొని,
తేటతెల్లమైన కైరీలో నాపర్యాస విూను
గలడు. ఈతనిది మెదడుకుప్ప; ఈతనిమాటలు
మెదడునే తట్టును. మందరదృశ్యమును పరమ
హంసయు, కవియును చూచుతేజ గట్టిచో
చదువరు తెలుసుదురుకదా! వీరు కనువి
Vision. బహుళకాంతి గర్భితుడైన మూర్ఖు
కరణమువలె Vision మినుకునీడు పెక్కు తల
పులతో నిండియుండును. కవికను దిగ్గ
సాముగ్ని ఈతడు కీ! ఈతనిసృష్టి ఈసా గ్ని
యంతియే నిర్మాణమును! కావుననే బహు
యుగములు దీనికి తోహదమును. విష్ణువిూ
రంసురంసుల ముగ్ధులందు రతనపు గీతలకు,
మత్తెపుతేరులకు, జైమాన్యమనీసు చాలునా,
గోమేధక పాలిని, మరకాన్యముల కోవను
వార్లంజితక్రమ కంఠయోగ దిగ్గదృష్టు. మతని
వార చూచిచూచి వీరి వంతరింగ విమత్త
మున తేల్చుకొని, ఆత్మానుభవమున తోక్కి
తాను భావపరమమైయున్న మంగళముమూ
రముండే తనసృష్టి గడంపును కన్నున్న
ది మ ర్మ ము దీ సృష్టి ని గాంచి,
అది బహుళత్వముగి ఖదిక చిత్రివివేచ
నమునకు ప్రతిచిత్రిమని గుర్తించి, సుండెగల
నాడు కావున అనంతానందమున సృష్టియు
నలిపి, "మానందడి! మానందడి!!" అని
తెచ్చానల భువనములను చెంతకు పిలుచుకొనును.

కవిస్వార్థగలవాడే ఆదర్శ విమర్శకుడను.
ఆతని యనుభవమునకును ఈతని యనుభవము
నకును వ్యత్యాసమే యుండదు. కవివిమర్శ
కుడే విమర్శకులందు తలమిన్నయందును.
భావతత్త్వమును విజ్ఞానలోకమున తెలుక
పజుచు మహాత్ముల కవి విమర్శకుడగును;
మహాత్మరమైన ఈతని యనుభవము దిగ్గవ్రాద
మును పోయినది యందును. ఇందు స్రుంపలిడి
నపుడే ఈతని యాత్మ సాంపద్య తిలకయై,
దిగ్గమంగళవిగ్రహ యగును.

సాంపద్యమును నేను దిగ్గమంగళ
విగ్రహ యనుటకు కారణము లేకపోలేదు.
సాంపద్యము జగదీశుని బాహ్యవ్యక్తికరణ
మందును. ఈశ్వరసగుడులన్నియు సాంపద్య

మున గలవు. అది యనంతము; ఆద్వైతము;
ఆనందముయము; అనురాగపూరితము. సృష్టి
గల ప్రతిదృశ్యమందును ఈ దిగ్గమంగళమును
ప్రసరించుచును. ఉజ్జ్వల కారద రాత్రు
లంత గభీరసింధువును విశాళింపును. ప్రతి
తరంగమందును చంద్రకళ తిక్కిల్లుల
గాంతురు. చందుడు జోక్కిడే! అల్లయుగ
దిన్నిదిన్ని కరగవిడను, అందుండి రాని
నొక్కక్క నీటిచుంపురువందు సాగసుకత్తె
డిజుకత్తెరతెనలేని హా జులన తిక్కిల్లు
చంద్రక మున్నచేయును మల్లూరబూలను
నసంభాళకములై చూడట్లున! కవిచిరుట్టుగల
కవిగ్రను తెగకట్టి పాని వంతయుచేయును.
అనంతరిదికలం దనంతెమ్మగును కాంతిని
యంల గాంచును. ఈ మనంతరికలం దాని
రగముయొక్క అనంతిగునామనే! కేవలము
చిన్నవివే! ఒక్కొక్క అల సరిమిది గలకే!
కాని తరగలందు విరాజిల్లు సౌందర్య మంతరి
మైనది అందలి పాంస మధుర్యమునుమై
(full of harmony), అద్వైతిమై, ఆర్ద్రుడై
నీకుమై, అనురాగపూరితమై, ఆనందము జుమై,
అనంతమైంది! ప్రతి ప్రకృతిదిగ్గమును ఇట్లే
వర్ణింపును. కన్నువండి చూచునా జులపాంస
వలె కన్నులుమూలకి చూచుచుండు కళా
కరణి, గంగవంతరింగమునండి పాంస
పాదలు నీలిమును చూపున, విష్ణువాత్మ
పుత్రయ పర్యావరణభంగి, హృదీకృతహృది
యమునండి ప్రసించు ప్రేమతరంగిణి పాలు
పున, గంగాభాగాని యుద్ధిరించు నాశిశ్వు
చందమున వంతరిసాంపద్య మంతరభావ
నాత్మ ప్రకాశము గావించుకొనుట గ్రహిం
తురు. అది భౌతిక శాస్త్రవేత్త యూహముందు
జొరబడదు. ఈతని మహాత్మ్య తమిషున్న
దివిమందించునది కాదు కావున దాని నంల
జాలదు. ఈతడుచేటూను తొలబడెను గాని,
యంత్రమునకుగాని అది లొంగదు. ఈశ్వర
మహిమ, ఈశ్వరమహత్త్వము, ఈశ్వరకత్తి
మూలలకును, భారలకును తలయొద్దనుని తలయ
వా రెవరు?

ప్రపులుపడినీర్పూరి తోచ్చు సూర్యభగ
వానునవలె, ప్రియపిష్టమై మేఘభిత్రిమండి
దిబాలున వ్రాలు విహంగమాతి మాడ్కి,
భిత్తిభరిత మధురహృదయచరములం దరక
రించు కనదీపునికెనడి, చక్కని మోముపై
వ్రాలు రాగవంజితదృష్టిరై, పరమహంస
మూర్తిపై జలజలకాలు నల్లతొడుతలట్లు

అనంతసౌందర్యము పైన నుల్లేఖింపబడిన న్నాదయానుభవమునకే వశమగును!

సృష్టి చిత్రములలో స్త్రీ మిన్న సౌందర్యమును, ఆ మ రా గ మును భట్టుకూర్చి యిది "లతాంతము తొలియే" కలె కలసి మిలసి వర్తించు వనవంశము స్త్రీ సృష్టియందు ప్రహేళిక ప్రకృతించుచున్నది. కావుననే దాంపత్య శీవనమున నీ యదృశ భవమును చేరినగాని అది గంభీరంధరము కాకాలదు.

సౌందర్యమున, కావునందునది సౌర భమేకాదు; నెచ్చెలియినకాంతి వానినూడియే యుండును. కన్నెలిన్నెల కన్నీ గిన్నెవలె నుండు అనుల కనుల న్నాదయమును విశాకింపును. సౌందర్య సౌరభముతో నందు పురి మెడు కాంతి తొలుకాడునుండదా? పాలు, చక్కెర, దిక్కుకా కలిసివుండే యీ కయారము. సౌరభ సౌందర్య కాంతుల నిమ్మకైన మున నవూర్వపానీయము తయారగును. అర్ధాంగిభుజ మృగాలమునుండి విడిచి పూల పాకపునుండి దిగకడున్న కళోపాసకుడు క్రేయనీచన వనరుపామున నీదివ్యపానీయమును తనివార నేత్రాంజలి గ్రోలియే, భావ భరిత యుంబనమున నవ్వదీర్చుకొను మని చెప్పియే, క్యా కృత్యములు వెలుపుకొని తన దీక్షపూ వాక్రయించును.

ఈ దివ్యపానీయ మంతరంగమున చేరినంతన వం దనంతమైన యానందవిచిత్ర లహరీం గును. ఇదియే వాటి యాతని రిచయందు తెరలుతెరిల్లె ప్రవించును. కావున సౌందర్య కళోపాసకుడు పరియే తీలకలెను. కలికాని వాడు కళ ఎట్టిదో ఎటుగనీ ఎటుగకు. ప్రహేళికానికి పాద్యమైనది కాస్త్రుప్రహేళికాని కళోపాసనము కాదని వాద్యితాభిప్రాయము.

దివ్యప్రదీప మిక్ష్మరాలోకమునకు పర్యా యపదమే! ఇట్లని యెఱిగియే పూతదాంపత్య ద్యుతిచే నాత్మశీవనములను ప్రభాకరితములు గావించుకొన గాంక్షించు యువకులు నోము లందును, పూజులందును అఖండమును దృష్టి సముఖమున నిడికొందురు దివ్యప్రదీప కలిగిన తనపు తెలము ప్రణయము. వైకుంఠధానుమన చెలును నీ జ్ఞానంధమునండి ప్రవరించు కొండొక మురిచిక కను ప్రభవలె వగుమరిపై తగ్గొత్తుచుండును. మార్గకాంతి నాత్మ స్వాది గొనువరవిందము పూర్వభవమున నెన్నో బాహ్యులతోముల నోవియుండును. కావుననే

రవిని నిశీతుగా బడసి దివ్య రవ్యాలోకమున క్రేమాలోకమంది, స్థితిముఖయై సరోజ మందయశ్శృంగారమున విలసిల్లుచుండును. *

కోములు కోయటన భావోపాసన మొనరించుటని నే నర్థము చెప్పెదను. ఎన్నెన్ని జన్మలనుండియో స్త్రీ సుహృత్తరమైన ఈ యానందక్రత మెనరించుచున్నదని నా యాభిప్రాయము.

ఉపాసకుడు ఏ గ్రామదృష్టికరత సుహృత్తరత యెఱిఁగిని కదా భ్రమగతి వ్యామ మన గ్రహించును. తాత్వికు లను ఆంతరంగిక పరివర్తనమునకు, తాత్విక సామాజ్యమునకు ప్రధానధ్వార మిట్టిదృష్టియే! దృష్టియం దెట్టిసుహృత్త్య మన్నదో గుర్తించరా? "ఎద్దానిని భావించునో అదియే యగుదువు. కావున ప్రహేళికను భావించుము" అనికదా ఈశోపనిషత్తు వాకొనుచున్నది. భావోపాసన మొనరించు యువతి భావమయి యగుటయం దక్కర మేమున్నది? భావమయి పదా సౌందర్యలికయే! ఆమెహృదయ మహృతకలకము కావున నామెవల్కులంగు గాఢయురి తొలుకాడుచుండును.

కళోపాసకుడు సౌందర్య కపానపు కావున సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముతో తన యర్ధాంగి కదనమునుండియు, హృదయము నుండియు, నెన్నో భావములు గ్రహించి మధురకల్పనలకు కన్నుతండ్రియగును. ముస్తాతై నీరందలలో నుద్యానమున నిలిచి, ఈశ్వ రోద్వరిత కల్పమలైన పూవులను, కిరణములను విశాకించుచు విహేసాయత్తదృక్కులనుండి వానిలోని దివ్యభావముల గైకొనుచు, ఆకళ భరిత హృదయయై భారదవలె తన క్రేయనీ గీరిక నాలాపించుచుండ, మత్రికాంతను కనినట్టిక దలగును. ఆమెమోముమీది బంగారు నెచ్చెలియైన సంధ్యా స్వర్ణ మురిచికతో మేల మాడుచుండ, దివినుండి అమృతంపు జిమ్మ

చివాలున జారిపడినదేమోయన నామెపెద విపై చిలువవృత్తి తగ్గొత్తుచుండ నామె హృదయభరమునుండి మరాపగవలె నుంజు లాలాపనలు జాలువారునుండ, మమ్ములో కవిలెను తగ్గొత్తించు కేంధ్రకాంతులట్లు గులాయి లామె నీలాలకలందు నుండరకావ్య సృష్టి గావించుచుండ, కురులమలుగున దాగిన కొలది రేకలందు లబ్ధానవరతదనమున వపు దపును తగ్గొత్తు దిర్గగపు మెఱపుల పాలు పున ధ్వని గర్భిత కవిత (Suggestive Poetry) మిమ్ములినుచుండ, అనురాగంపు గోగిలింతవలె మల్లెపర మామెకంధరము నంటియుండ జాచి ఇతడు మొద్దువలె, మొరడు వడువుక, రాయిమాడ్కి, రప్ప కైవడి పడియుండువా? "కలహంపకు కల కంఠకంఠ మొనగి కలకంఠిగావించి కళా కాల్యమునకు మేలుబంతిగా కైకొనుమని కమలభవు డీమెను నా కప్పున మనివాడు! ఈకల్లాడే నాభాగ్యలక్ష్మీ" యని ఈత దా నందలూరితాంతరంగుడు కాదా? "నీవు నా సర్వంబునైతి" కని ఆమెను హృత్పతి కేర్చుకొని, భావగ్రహణమున చొక్కియుండదా? దాంపత్య శీవనమందరి ప్రణయశక్తిని, అధ్యాత్మికమహత్త్వమును గుర్తించియే త్రితేనగ్గుడు త్రికృష్ణుని హృదయేను గావించు కొనివాడు. అర్ధనిమిరిత నేనుండే దివ్యదృక్య మున గోపీవాధు నలలోకించి, తన్మయవిక్రు డై "వాధా! వాధా!!" యని స్వత్యముచేయు వాడు. గౌరాంగ దృష్టాంతము, గౌరాంగ శీవన మొందఁబడటి హృదయముల నానం దానురాగములతో నింపివేయలేదు? ఎందఁ టెందటి కపుల హృద్విగల వింటి మధుర కవితా విసదమలను వెదలింపలేదు? నది యానందద్విపయలం దెట్టి యదృశ సాహి తిని సృష్టింపలేదు? ప్రణయతత్త్వ మహత్వ మునేకదా జయదేవ చండిదాసులు క్రిందిరి!

* క్రేమ దివ్యాలోకముదృశ్యమైన దనుభావము భారతీయులది. ప్రకంచ మహాకవులు భారత విజ్ఞానమును ఎట్లో చదివూచిరని తెలుపుచుండును. ఒక దృష్టాంతమును గను వించుడు: "The light eternal, which to view alone Ne'er fails to kindle love." (Vide: Dante's "The Vision" Chapter on "Paradise", Canto V lines 8 and 9). దీనిని వీక్షించుడు: "And yet the light that led astray was light from heaven." —Robert Burns.

సౌందర్యమునకై మనుష్యత్వ తపించు నట్లే మనుష్యత్వరహితుడు మధురానుభవమునకై (భక్తిని పూర్వముగా భగవంతుని నామంపజ నట్లు) సౌందర్యము- సౌందర్యమున వ్యక్తమగు దిగ్భక్తికి ఎంతో రహించును. దాంపత్యజీవన మున నమగూలమైన యొక్క లభించెనని మరియు భక్తిని, తన పాత్రని గాంచి ఈశక్తికి ఎంతో యుహించును. అంతయుగాను; ఈ కర్మ కి తీరనమును, రచనమును తన యద్భుత సృష్టికి నిమిత్త మొనరించుకొనును. రామ కృష్ణ రహింద్ర ప్రభృతుల సౌందర్యతన నీతనికి సన్నిహితులని యుహించినవరి పోల్కివచించును. హృదయమునకు వింగినవరియగు తన మాలిపాంతునకై ప్రజనధనువు పోషించిస్తే, వల్లవమందరిపొందుకై వంశిధనుడును బోగులు వాడు. నీలుగ గొల్లమిటారి యోధుల తెగవు మంది చతురుడ బాది, ఆ గొల్ల తెగవ తెగవమున కరి, పరుగుపరుగునోయి, భాషముఖుడై, చోరభాషామణి ప్రజనభయం దాపైదరికవడ విజయన బట్టుకొనివాడట! ముగ్ధుని పాత్ర పంపించి మహర్షి పరుగు పైకొనివచ్చునగాదా!

పరమపాంసహృదయమునకు విశేషానందని యొడెంద జగద్రుణ్ణుము. ఆతనివలెనే ఈతనిను సౌందర్యపామరు; సత్య వ్రతుడు; శివాత్మక తీరనమునై కన్పిచిన మహాస్వయము. పరమాత్యయమలందరి సృష్టి సటుత్వమును సురక్షింప మనీషి; అనందనిహనువు; భావోద్వేగ భారితహృదయము. ఈతని సరిధకు, నీతని యద్భుతభావసృష్టి వైరుభయములు తోచు తనలేదా?

ఆధునిక సౌందర్యపాపకలంకమును, సత్య వ్రతులందును గాంచికీ కల మహోన్నత

స్థానమును బూల్ ప్తాయనాటగోరె సభ్యజగతి నులులించినది. పూనుతులట్లు చుక్కలు తెలు రుండు వియత్తలమును విశ్రాంతియను నీతడు పన్నుంచును; మధురగీతికకు ఏను లాస్తియే, ఆత్మికానియే మహాస్వయ మహిమను గొనును. గాంధీ కాన్యోక్తి కాదు; రతనపురచనలను సృష్టించువాడు కాదు. కాని ఈతని తీరనమే యొక మహాకావ్యము. అది యమరదీప్తిక పర్యామలము. రాజకీయ సాంఘిక రంగములం దీతని కతన వచనవదీప్తులు వేవన వ్రకులట్లు రిక్కిల్లుచున్నవి. మందంజకీయు మహాస్వయము భారతగతిమునకు చేరులు మొలచివాడు కాని "మా!" యిది దానిని రిట్టలేదు; కొట్టలేదు.

ఋషి సంప్రదాయము, ప్రాచీనమహాత్మ్యము నీ సంయమింద్రునియందు మూర్తీభవించినది. హిందూమత మహాత్మ్యమును, పూరభారతి సభ్యతా తత్త్వమును మాలవ్యా పండితురి తీరనమును మహోన్నత మందరముల చూడ్కి గోచరించుచున్నవి. తన గంభీరాశయములు పూర్ణముగను కింకను వదీండ్లు పట్టునోయు, అంతిదళక మునియుండనోయు, ముగియుల కిప్పుడు తిండ్ల సమమునకీని యుగదా ఇతీవల దన దెప్పిదియాలన జన్మ దినోత్సవమునాడు వారణాసియం దీతడు వాణినివాడు!

భారత దిగ్భులయమున దోచిన మహా విజ్ఞాని రాధాకృష్ణుని కదా పరీక్షింపబడి యుగంబాడే తెండే అనివాడు. ఈ మహామనీషి సరివలెన భారత తాత్త్వికులందు తలమానిక మని దిన్నగాక మొన్ననే కదా గ్రీవు మహోకయుడు లండనులో తెలిసివాడు. ఈతడు గడ్డొవాయు రహింద్రుడని నేను

ఋజువుచేయగలను; సౌందర్య పిపాసువైన కళోపాసకుడరి యాశీ గాచింపజాలును. ప్రాచీ ప్రతీచీ విజ్ఞాన మహోదభుల దన గుండి యలం దింకించుకొని, ప్రతీచీసభ్యతయందు ప్రత్యేకుడునున్న జానపూ గర్భితవ్యక్త్యము లను పలుమాటల గట్టిమాటలతో గర్వించి, * మనవ్య హృదంతిరాళమున లేజరిల్లు పరంబోధిచై కన్నులే, మనీత భావోపాదనమునకు గడంగిననాని, దుర్గతియందు ప్రేంగిహులున్న జగతి సత్వర సమర్థ రణమును కనబాలదరి బహుళరంగ ఫలములంకి జలవ గ. భిర్యరమున నీయంధ్ర మహాపురుషుడు వచించుచున్నాడు. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన కేంద్రీకలమున వారార్య తీతము చెప్పింది భావతీ వేదాంతమందరి బ్రహ్మని తెట్టికో విశిషిలకు యాపుచున్నాడు. "East is east and west is west and ne'er the twain shall meet" అనుకావ్యమునకు కీర్త్యకని ప్రాంగణమున దహనసంపాదము నెఱి, కాలగ్రమున ప్రాకృత్యమనవలయోద్వహ మహోత్సవ మంగళము చూరమున పుకొనినాడు కాగలనచో నీతకికీ, ఈతనిమూలమున జరితాగ్రముని లామున భావతి భావలక్ష్మీకిని భారీయు గములు తేటిలపాడును. భగవాన్ దాన ప్రజ్ఞాభుక్తియైత తాత్త్వికుడై, నిజరచన లందుకొనిభావతీబలజాపుచు నేను ప్రభాభ్యుదయమునకై నవీమగట్టివాడు. బాస్వాని వియం, నాచాద్యుడును, తాత్త్వికుడునునై చరణమహర్షి. పాశ్చాత్యమును, తత్త్వ ప్రమును దిగ్భ్రుంగిన అన్యుత్తోక్త అరవిండుడు. ప్రాచీన ఋషికల్పజల దృష్టాంతములను దృష్టిపం దిచికొని, చాళాలమునుండి

"The nations plead for peace and prepare for war. They are not ready to give up the cast of mind that leads to strife.....Each nation in the late war claimed to be the only one engaged in the defence of civilization. In its name each nation justified everything, excused everything, massacres and destruction.by a malicious circulation of half truths and untruths and a persistent misrepresentation of other nations and their cultures, the people are roused to the temper of the jungle.....When the trumpet of war blows, the pretences of civilization disappear and man helplessly reels back into the beast.....So long as this devil-dance does not disgust us, we cannot pretend to be civilized.....To approve of warfare but criticize its methods, it has been well said, is like approving of the wolf eating the lamb but criticizing the table-manners. War is war and not a game of sport to be played according to rules..... It is true that we have the League of Nations, but it is only a mechanical frame and the soul has split to grow into its body. The spirit of ill-will and distrust is widespread."

(Vide: Sir Radhakrishnan's "Kalki" or "The Future of Civilization," Pages 32 to 36).

ఈ మహావిజ్ఞాని పరమాశ్రమముల వారాధించుచున్నాడు. యోగాస్థిమండి నెలలు క్షాత కాలము భారత ప్రభుత్వమును గాంధీని ఈతను గట్టిగ నమ్ముచున్నాడు. ఈ క్షేత్ర చంద్రును విద్యాగ్రామము, మాత్రీధరించిన పూర్వభారత సంప్రదాయము, సంఘసంస్కర్తయై, విద్యాభ్యాసము ప్రధానముగా, విజ్ఞానమును దీనిని గర్వపరముగాచేసి, స్వాతంత్ర్యోద్యమము, శ్రీ పోర్చుగీసు, ముస్లిములు మొదటివాడై వదిలివెళ్ళు. కలకత్తా మహావిద్యాలయ వాక్యాలను (Metropolitan college, now named as Vidyasagar college) స్థాపించి, హిందూసంప్రదాయము ననుసరించి, అందు పరవ్యతిరేకమై, ఉత్తమాశ్రమముల నందు కోటింక్రమము చేపట్టాడు అదర్శ పట్టు మనం కనుగొని ఇందుకేరగతిముదలు వారు గండ్లవంధిరమున విద్యార్థిని, ఇందరి ప్రతి ముని పాల్గొనుభాగ్యము నా కొదవను. భార్యపశ్చిమార్థభూగోళములను తోడుకుండా భాగముల నట్లు మ్రొగినవానివలె ప్రాచీనతరీని మహాభావములను నులుకున్న నొక్కమాటు నిజమానమున గురించి ఆమె నోమునుభావభాగ్యముని ఇతర ము దిద్దు యోగ భాగ్యముని ఎటుగ నేయెలుగును. ద్వారకాదిస్థలముల నీ విద్యాలయ భారత దిగ్విజయమును నుదయించుచున్న, భారతా వనియేకాదు - పన్నుల వసుంధరయును తమ సుంకమున దొరలయుండెడిది.

పాశ్చాత్యులయొక్క భారతమాతమును గురించులందుకీ భావమున ప్రముఖ భారత సంప్రదాయమును పోల్చుటగాదులవలెవారాధించి, తమయున్న తోడ్పాటికి ఆత్మార్థమును రిండుకొనడలంచిన మత్స్యము మహాభాగ్యములను. దీనిలో నొకగొండ్లి చెప్పబడితి. హిందూమత మనది మన ప్రాచీనమతము హిందూతేజమునకే జరిగింతునని తెలిపియే ఈమె దీక్షగలిగియున్నది. దీక్షబంధు ఏంద్రావ గాంధీజీని ప్రభు యదునుబాడల నంటి ఎవరము, ప్రపంచమున నిండెను వాన మేర్పడుకొనిన భారతభాగములకు నేర సలుపుచున్నాడు. దాక్షర్ కరికన్న పెక్కు దులమున భారతాశ్రమములను తన పూజాతల మండలి దీక్షగల గాదించుకొని, భావోపాసన మొనరించుచున్నాడు. భారత సంప్రదాయ మును తనది గాదించుకొనుటకై ఇతరుల దీక్షను హిందూమతమును దీక్షగలిగి జనురాముడై వాడు. † ఈతడు హిందూమతమున విశ్వాసము, అందు ప్రసూపతి, మహావిద్యుని చదువరు తెలిసియే యుండురు. ఉత్తమసారస్వతివృద్ధిని, అదర్శ తీర్థ విద్యభాగములను గర్వపరముగ తీర్చినమును, నుతివిజ్ఞానమును అనివార్యముల బంధులనికీవా నే చెబుతుంటును. కదన్న ప్రభుత్వము దీక్షగలిగియును వారాధించుకొని నిక్కమును దూధిగాదించుటలేదా? హిందూపరమైన భారత మహాత్ములను లో (Great Indian Thinkers) తీర్చు కృష్ణమూర్తి యొకడు, ఇతడు అనుభవమైన

మేధాశ్రీ నలమముకొనినవాడు. తక్కువ గల మేధావంతుల కొకరిని, ఈతని కొకరిని. భావస్వాతంత్ర్యమును దీక్ష మనదనిదీక్షా రధించెను. విద్యాప్రభుయును గాని, తీర్చు కృష్ణమందుగాని తన కర్మనితము లేదని ఈతడు తెలుపుకొనుచుండును. ప్రాచీ విజ్ఞాన విభవమున కీతడు నేలుచుకొనె ననుట తెల్ల దృష్టాంతములు కావరావు. ఏమివాసి నను, ఏమివాగో నివనసాంకీర్తికమునది ఇతరులకీర్తి వారము. ‡ ఇతి ముత్తర మైన నగునుబు ని ధ్యంశమును.

భారతాధ్యమును గర్వించువారిలో నే నొక్కండెను ఈ తీర్మానముల వారాధించు వారిలోనొక్కండెను. కృష్ణమూర్తి అంత్రమత కనిపిద్దయని గర్వించువారిలో నొక్కండెను. ఈతని క్రమతపసుడై, ప్రజల పోలువల్లు వారిలో నొక్కండెను. గాని, కృష్ణమూర్తి చెప్పినవానిని తూచారప్పక గ్రహించుటకు నేనంగీరింపను. అతని నుడువులను భేదంపక, అందరి భావములను దీక్షదృష్టికి నుతగాదించి అతనికధనమును విరసానహించుటకు నేను నమ్మరింపను.

భారతాధ్యముయొక్క విత్తిని మొదలి మొదలి వదిలుదును. ఇట్లని భక్తియునునొక్కండు లేదని నేచెలుపను. భక్తిపూరిత స్వావయవము, దాస్యము నింజేలువు లేని కొనివహమును దూపులందును, మాపులందును దీక్షగలిగి నగపడవచ్చును. అంతేంశిక ముగ దీక్షయందు రంగములను వారాధ

|| "Hinduism is my natural mode of aspiration."

—Dr. Annie Besant.

† భారతాధ్యమును, భారతసంప్రదాయమును వారి జన్మ, విద్య, విజ్ఞానభాగ్యము దీక్షా ఉత్తరించి ఈ దీక్షయొక్క దీక్షా నడపాకమున కేర్పెను: "The Upanishadic vision of unity has been the inspiration and guide of my own thought and action for forty years. I have long made the philosophy, and modes of worship of Hindu India my own. It has long been my conviction that there can be no drastic movement towards the attainment of a true world civilisation, until the spiritual evaluation of life which is the basis of Hinduism becomes universal and spontaneous the world over. My own long studies of Indian philosophy, my familiarity for twenty-one years with intimate Hindu life, my frequent participation in Hindu ceremonies, exposition of Hindu culture abroad, my intense interest in Hindu arts, my long practice of Yoga, my forty years of vegetarian living, my efforts to fulfil my dharma and attain moksha in Vedic sense seemed to indicate that I was qualified to claim the right of temple entry in Travancore."

‡ "I am not going to be bound by anyone. I am going on my way, because that is the only way. I have found what I wanted" (Vide: Page 18 "Who Thinks The Truth?" By J. Krishnamurti) "Life is not meant to be traditional" (Vide: Page 5 "The Purpose Of Education" By the same author).

వాతాళ ప్రభేదమున్నది. ఈతడు తనలోని శక్తులను గట్టిరకలబైంది, తన మునువృత్తియను మంటగలిపి కుచులగు పెద్దాద్రిను వదిలించును. ఆ తరువాత భావ్యదాశయమైన మార్గమున, అయితము నాపయోజ్యహములోని కావ్యనింది, దానినిందు భృంగిగావించివది, నిరంతర మధుర భావములకు కార్మికర్త ముల నొడ్డి, నిజజీవనము నానందమును మనరించి అవస్థలీది యగును. ప్రపంచ మతగ్రంథములు, ప్రవేశికాగ్రంథములు, ప్రవేశికాగ్రంథములు పరిగింపును, అనుగతించి తనముగతించి ఈ వింధియనునామమున నొక బుడతిన దాను గడులు తగదు. కదీని బంధనాలో పెట్టునట్లు ద్విమిపెట్టుట మిదునా? పెట్టెను భక్తిని బంధింపగల సంతల లేది? భక్తిని కర్మనిలక బాంధ్వితికల్యై! భక్తిప్రణయములకు భగవండు లోంగియుండె నీకవివృత్తులంబార మెంత పెట్టుటలదు? కారానారాంభకారమున, — అంతేకాదు బంధభక్తిని స్వస్వ వ్యారమున జగదీశుడే ప్రవేశించి, దీక్షాభక్తి ప్రభల నందు నదిచెల్లి అండలి ముక్తి పరమను స్ఫురింపును. ఈశ్వరప్రభు సంపద తిప్పను గొల్పింపునా? ముక్తిని ప్రకటించు నాత్మప్రకాశ మొరిందుకొనును. ఆమంగళ సుహార్తమున దీక్షా భారభవికవల సంపదకర్మమును విహంగియ గావించు కొనును. ఏయంతల నెలుగక తపస్వి బ్రహ్మం పమున పూలరంగడై చలయును గావున ముక్తి సందిన మహావ్యక్తి ఈతనిని కదించును.

భక్తి నెలుగనివా దాల్చి ప్రకాశము నెలుగక తనలోదాను కదీయై పడియుండును. చదలు నాధారము లేకొనియే తనిసుధాంబులు తను పెట్టుటలకు లెట్లై పడియును. భక్తి నా గాముగా గొనియే అవర్ణ్యమగును తన ను క్తియను ప్రకటింపగలను.

భక్తి సేమలు నానువ్యయలుకావు. అవి దివ్యములు. భావమున కాలోకమును, అమర త్వమును ఇచ్చిన విధియే! ఇది ప్రపంచము నుండి నిష్క్రమించుచో, అది గుర్తుగములను కనిపెంచు ప్రభుగోయ యగును. ఇది సాహిత్య ప్రేమనామకీ లోకనా, అందు విమ భావమును విడిచి వేయించును.

మహిమంప్రదాయమునకు మునువృత్తి హృదయమును లగించు నాధ్యాత్మిక మూర్తియు

భక్తి మూర్తియు నగుచో, తననుండి యెగిసిన గాలిపదగవలె నా సంప్రదాయ మెందో ఎగపడవును.

శ్రమంతరిహారు డైన అవతారపూర్ణమని వలె భావ్యదాశయ సహితమైన సంప్రదాయ మొందు కాలశిఖరమున చిరప్రతి ప్రమేయంబ, శ్రేమముయి దీనికి చేరులు మొనుచు భావోపాపమరి కర్తవ్యమని తెలిపెదను. రాత్రిపతియ వలె లిట్లొగిసిన సంప్రదాయమును వెనుకటి రాళ్లచుట్టునును ద్రోసి అదిభ్యుదయి యుండుల పలుకుచునీ తోడి శిఖానువులను పురికొలుపు గును. పిమ్మటనకును, బిడ్డయినవకును వోక మంత్ర ముకవానివాదమును మనియలుచేరును. భావనాశంక్రియ మన చేతును నిడ్డులు కాదు పూవులందు చేరిన పురుగును తోల గింపుడు; అందు కొరబడిన మనినమును తిలమి కొట్టుదు. ఇది వెనుకటినుండి ఉదయించు చుచే యున్నవని బిగిపై నిష్క్రమ నున్నురిం చుట తగునా? నిష్క్రమింపి కవిలయన్న దని సుగంధమును కారుహగకడుపున పెట్టుట న్నాయమా? వీరత్వమిల్లివంటి పువ్వును దహింపగల కట్టితికే యెడ? కనుమును నిత్య శీవయందును. ఈ పూవును ఆ పూవును పాంత కుదు వలికినను నలుపుకాక, పుష్పకారిక ప్రతినిధియ పూవును పొదాడిగలవా డెదడు? సృష్టి చచ్చిననాడే ప్రపంచాతి మెడియును. సృష్టిరీజమును గర్భమండికొసిన సంప్ర దాయమునుపమయింపగలముగ నాడేడి? ప్రతియ కాలమున సమస్తము ధ్వంసమునని విందు యు. తిరుపతి సృష్టివలసిన బీజములను బాగత పెట్టుకొనియే తనదేవుడు దీంధకరూపురార్చి పాలలైపై తేలియాడు కలుపక్రమాపై విక్ర మింప చెనెలునను సంకేమును మలువరాదువాడీ! భారతగతముకంటె భారత భావికాలము ను నతరమై యుండినతనని అపేక్షించునుగాని, భారతగతముపై గోరికెట్టువలెనను మనిసివీ నే ను క్షియించును. తనంబులను దివంగతలైతని రోకు పయంభవునని మిట్టివరువాడెట్టివాడు? దివము చచ్చిననాడే దివంగతులును చచ్చింపు గును. దివమునకు మాటుపేరు అమరభూమి కదా! అందున్న వా రమరులుకారా? అందు కిరినవారికీ వా చెందుండినప్పును? రూపుమా టిన, అనంతరిత్యమందలి వేటోక యగారమున ప్రవేశించిన రూపములని అర్థము తెప్పరాదు న్నాంధవ తత్వార్థమును గ్రహింపలేదని నవిం యను. గతమునకు దావులేదనియు, అది భక్తి

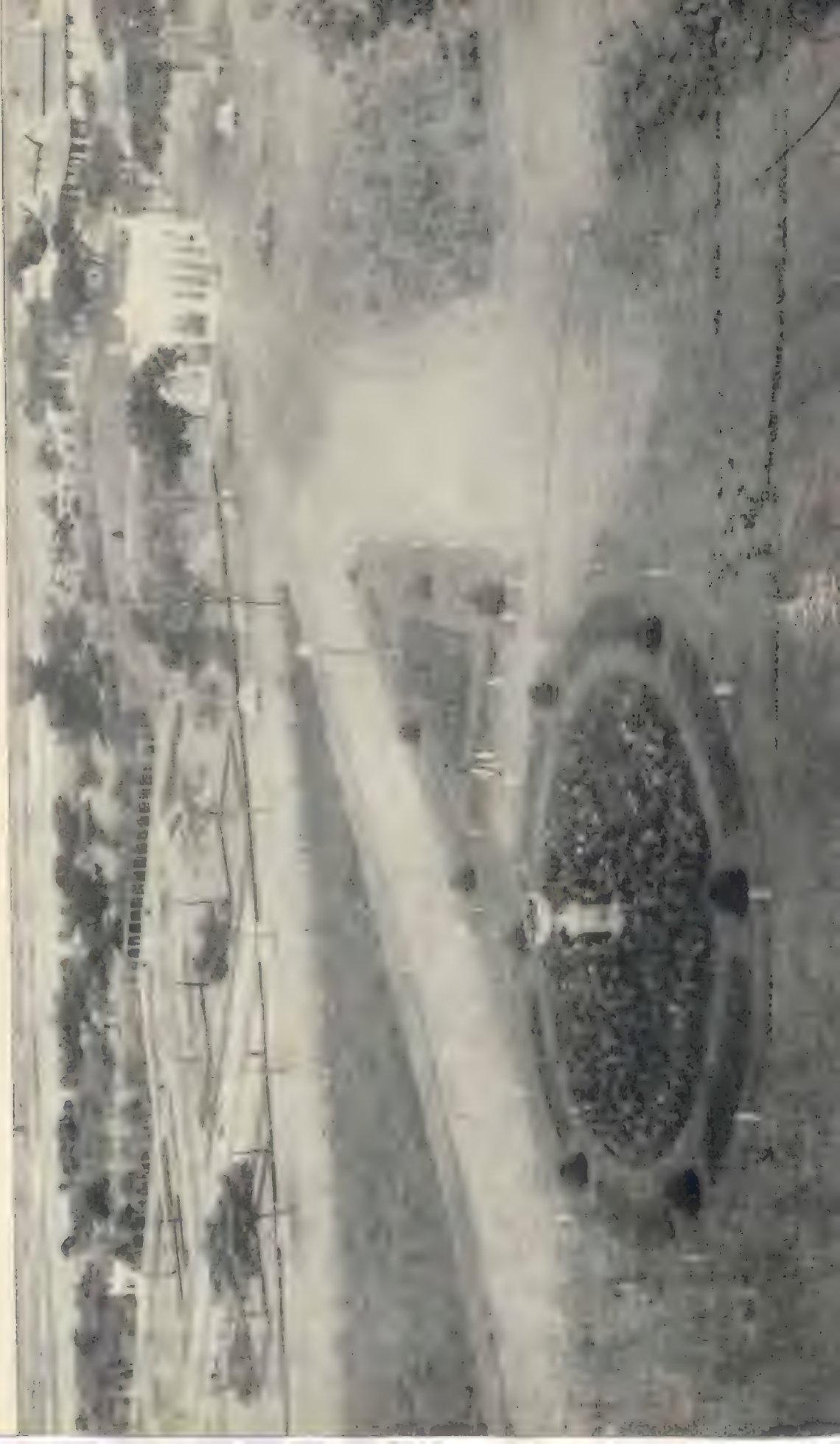
మైనదనియు ఋణావోసరించును, దాని ప్రభు తి భావ్యుద్ధి కంక్రైతనబలమును చేమాన్యు బాధ్యత మనయందు గలదని తోడియునకుల కింపించును.

మహిమోపేతుడైన ఆచార్యుని శీవసం దుకు, ప్రబోధముందును సుధాధారలు కాలవా రుటగాంచియు, అతడు పుట్టిపెరిగిన శేదీలను వరించి అతి దేవాటివాడు కావని ఆతని గృహ్లాంతిమపై కిరీకెట్టుట కుద్యమించువా డెట్టి వాడు? ఉద్యమించినన, మధాసంసీక్తవైన దిగు డు, అది యంటుకొనునా? మునువృత్తిను చావులే నివ మునువృత్తి పమున్నుమైన భావమునకు మృత్యు వెట్టు దాపురించును? నూతన జీవనసృష్టికి, నూతనకళాసృష్టికి ఇది కన్నతల్లి కాదా? ఇదెట్లు బూదయినను? ఆపూర్వ పమ వర్తి యొకం దానినించి దానిని బూదశీయ గలిగినన, బూడిదనుండి లేచిన కిలావెల్ అను పక్కివలె నది పడియోలేరును.

బుద్ధప్రదాన మిపుడు Out of date అను నా డెట్టివాడి? బుద్ధమజ్జిభంజన “బ్రహ్మ విహారము” అనంగిభావనిహారకు నుడి యని నే నెం గ్రతించియును. కృష్ణప్రబోధము కృతియుగమునుండి వాటిరాకుడ వకుట ఉచిత మా? కరుషేక్రమన తలనూపిన భగవద్గీతను పాలిపా త్రిమని పెంటపాలు చేయవారు మ ముక్తి దనిసింపుకొనునా? ‘ధన్యువదను’ను దుకుమాడినంకించువా రెదరు? ఏమప్రబోధము నే చేసివలె యును బాట్టరాఖానీయువా తిల య? బాట్ట పెట్టుబడి ఏను నూనడివాలలో నే చేసివలె క్రమమైపులేయంగును ఈ యంశము మన్నిదానినన్ను ల్లుగవరిగ్రహింపముగాని ఏను మునివరుని తోగవంకు, తిక్కుంగల నూనా గులల ప్రబోధములకవలె, మృత్యువు లేదని గ్రహించును. క్రయ ప్రదప్రపంచమున నే డేను బోధనలకు చోటులేవందున, నది మృత్యు లేద తికు విహారాంగర ములమన్నది. తాన్వప్రబోధమునకు బలాదురనువాద, అహింసా ప్రతిమనెడిల నవిశ్వాసము బావునా, మరెమకుత్తుక పై కల్పితయువాడు నే చేసితిరా? నున్నాగు? పేరు మాధ్యమనకు మంగళ నూర్తిముకట్టి బహుళారిష్టములకు కన్న తింద్రు

• The new in art is always formed out of the old” (Vide: Emerson’s Works: Page 77).

శ్రీకృష్ణ విద్యాలయము, విజయవాడ, ఆంధ్రప్రదేశ్.

౧౦ దీక్షిణ బృందావన
మున కావేరి విద్దువసుండు
ఒకానొక నిలయంత్రము.

౧౧ పాగరముట్టయందు వెలుపలి పైపున
గల మంటపమునందలి 'కావేరి' దేవతామూర్తి.
చేతనున్న పాత్రికనుండి నిరంతరము నీరుబికి
పాడయందునట్లు కల్పింపబడినది. ఈమూర్తిను
దక్షిణబృందావనమున కానవ నున్నది.

౧౨ దీక్షిణ బృందావన
మున పృథక్ జలాశయ ముగ్ధ
మున శ్రీరామకారముననుండు
నిలయంత్రము.

గరి ఉత్తర బృందా
వనము మధ్యభాగము
నగల కృతక జలా
శయము; ఆంధ్రీ జల
యంత్రములు.

గరి ఉత్తర బృందావనము మధ్యభాగమునకు
పరగా సాగరము గొట్టవలసినందు మేరకా
విశ్వామిత్రుల నిర్మాణములు, వీరికే తపము
యందు విశ్వామిత్రుని ప్రలాభింపజేయు
ను.

గరి ఉత్తర బృందా
వనము ఉత్తరపుదివర
నగడు మంజులము
యొక్క పల్నాథాగ
ర్భాగము. సాగరముని
నది గొట్టముల
ద్వారా మంజులము
క్రిందనుండి వచ్చెడి
జలము జలపాతము
వలె నదీమిథాగమున
పడుచున్నది.

గరి ఉత్తర బృందా
వనము మధ్యభాగము
నగల కృత్ జలా
శయము; అందలి జల
యంత్రములు.

గరి ఉత్తర బృందావనము మధ్యభాగమునకు
పరిగా సాగరము గొట్టవారు నియమించు మేవకా
విశ్వామిత్రుల జలాప్రతిపాద. మేవకా రిపము
యందు విశ్వామిత్రుని ప్రతిభింపచేయు
నది.

గరి ఉత్తర బృందా
వనము ఉత్తరపురివర
నందు మంత్రపము
యొక్క పశ్చాద్భాగ
ద్వీపము. సాగరముని
నంది గొట్టముల
ద్వారా మంత్రపము
క్రిందనుండి వచ్చెడి
జలము జలపాతము
వలె నడిమిభాగమున
పడుచున్నది.

పా. : పూర్వం దానమనందరి కృతజ్ఞతలకు; అందరినలకు; అందరినలకు.

అనినది? కృష్ణుని హృదయము నది
వాస్తవముగాని దాని కల్పితము
యేద్యును "అభానులూ! భగవద్గీతను చది
వినను! చురచి సంకారాభావమునకు
నుడుగువాడును. నమమగట్టి పరుమేరియన
లంఘించి విజయము వాడుకొని రాత్తు"
దని భారతంబు చేమకొనుచుంటుందా?

అర్థింపబారిముగాక, సుందెయందు
యమమగట్టి మదిమది, సంగమము
గలిగి, అంగారు అక్కరములం దొరకుముగ
దొది, దృష్టివశముగలవారి వనరీగ
వానావానరములూర్చి దివ్యంబు చేమకొనుచు
సారస్వతిమే గాలవారము కాకమున్న
శ్రీరామచంద్రుని శేఖరవలయునదయనుచు
మరియేమియు వృద్ధిగంతునుండి తిరులరేళి
ఆరంభింపబారిమును, అరివరచనలును సహ
గమనములేయ కొరకొనక మిరిగంగరై
యందునదియు, ఈశ్వరప్రతినిధియై యవత
రించిన భావముగాని, వాణిపిలెదల సంప్ర
దాయముగానికలకాలంగములందు పెంపొం
చుచుచుండిరిమను, రత్నలక్ష్మిను చిరిగిని,
చెలరేని మునిమను రుద్రాక్షునియు
గుర్తింపనివారు పృథ్వీకల్యాణమునకు, చిర

మానవాభ్యుదయమునకును, ఉత్తమాశ్రమిని
గి, అన్యులేకరమునకును తోడుపడును.
స్వారంధ్రము మహర్షి మైనది! రెప్పు
వాల్యక మానవును దానిని గుర్తింపవలెను.
స్వరంధ్రమొనరునది చెప్పి, భాగ్యవంశ
మొనరించుచు పరిత్యజింపవలసినదాని
పరిత్యజించి, పరిగ్రహించుదానిని పరి
గ్రహించుచు ముఖలయ న్నారంధ్ర
మున గట్టిచెట్టుచేయుట న్నాగుమా?

భావనమలోచనమున సాక్షులదృష్టి
కాశ్చింపవలసిన ప్రధానాంశములు ఇందు
చే వాస్తవమునకును స్వారంధ్రములు
(Spiritual insight and Experience),
స్వారంధ్రమైనట్లు సేవగి ప్రతిభలు (Puri
ty of heart and Natural genius),
అంతరంగిక శక్తి భావనాశక్తులు (Intui
tion and Divine inspiration), ఇవి
యమరజ్యములు పోలునది. వీనినుండి యుద్ధ
యించిన భావసంప్రదాయములు (వీనికాశిక
మిప్పటిరైవను) చిరుగాని చిరజీవాని, జర
గాని మరణముగాని యెలుక, మారనక శక్తి
వంది, కాల. కాంక్షించు రూపులదాల్చి,
వశ్యపృథ్వీని మనుష్యజీవమును, సారస్వతి

మును ఎవరేని వెలుగుచే తిక్కెత్తించును.
ఈ విషయమున కరగకురైవనాను గరిమకర
నను, సంప్రదాయములను * స్వారంధ్ర
మున కెట్లకలుగునని యెదలరాదు.

"సంప్రదాయ" మనిన, "గతి" మనిన,
"వాచాన్యు"వనిన కృష్ణమూర్తి గిట్టను. ఏ
యారాత్మనిలన మేలు చేసుకొనని, సంప్ర
దాయగతిములు బంధవారములు అని, Con
ditioned life ను దెప్పిపెట్టువని పలుమా
జీరిధు మక్కలించును. అసాక్ష్యములను
సాక్ష్యము లొనరించుటాను సంకల్పశక్తి, మను
ష్యహృదయమున కాత్మరముందు ఈశ్వరకర్త
లలో బోక్కిందైన ఈ యన్యుక శక్తి స్వంత
అర్థము తెప్పను కొరకా చేయని దాని
కలుల వీరిదు నిలుచును. ఈరిమాల
లందు Emotion కంటె Intellect
అధికమైయుండును. సుందెను సోకు అంక
ములకంటె మెదదును కట్టు సామ్రులం చే
క్కుచునుండును. కావున నది పామరులని
గాక ఏ కాలవిధుండి పండితులలో హృదయం
గమును లగును. మానవహృదయములందు వర
సంచలనమును జరింపజేయ వార్తజీవనములను
వినియోగించిన జగద్గురువులు తమ తలపులను

* ఇది భారతమునది ప్రతీతిపడెనది హిందూమతము క్రిష్టియనుమతముల నుండి వచ్చినది ఇది భారతమునది ప్రతీతిపడెనది హిందూమతము క్రిష్టియనుమతముల నుండి వచ్చినది
నాలోచన, అపారమితిములను ముప్పించి, క్రిష్టియనుమతములను కేర్పే నాముల తిరగించి కేర్పేచునా, కేర్పేచింపెట్టుచును తన యిక్క
కేర్పేచునా తన ప్రధాన నియమాలులకును, ముఖ్యవిధానములకును భంగము కలుగదీయక వానివారి కనుకూలించు సంక్షేమము లొనరును,
వానినుండి మారకా కలులు క్రొవనా, విధియొచ్చి చిట్టకేయి కలులున్నవి. కల్పేనా నా, సహస్రార్థమును కల్పించి. ఎన్నో వాని
రకరలు విన్నవకు పెరిగి భూమిపై చిట్టకేయి. కాలపునుమనీ నల గది హిందూమతములకు తాళలేక కంగి వందన మొనరించినది.
హిందూమత శ్రీమద్వేదమును ఆ భాగ్యముగి వచ్చి. కల మానవాశ్రమముల విశేషాంశ వాదాశ్రయము కలదులను విశదీకరించును: "The
principles of religion that are in the Vedanta are unchangeable. Why? Because they are all built upon the
eternal principles that are in man and nature; they can never change.....Not one jot of the principles of
our religion will be changed: they will remain intact." (Vide: The complete works of Swamy Vivekananda,
Part III, page 121)

"It is essential to every religion that its heritage should be treated as sacred. A society which puts
a halo of sanctity round its tradition gains an inestimable advantage of power and permanence. The Vedic
tradition became surrounded with sanctity, and so helped to transmit culture and ensure the continuity of
civilisation. The sacred scriptures makes the life of the spirit real even to those who are incapable of insight."
(Vide: Sir Radhakrishnan's "The Hindu View of Life" page 18)

"Hinduism is a movement; not a position; a process, not a result; a growing tradition, not a fixed
revelation. Its past history encourages us to believe that it will be found equal to any emergency that the
future may throw up, whether on the field of thought or of history.... Leaders of Hindu thought and
practice are convinced that the times require, not a surrender of the basic principles of Hinduism, but a
restatement of them with special reference to the needs of a more complex and mobile social order. Such an
attempt will only be the repetition of a process which has occurred a number of times in the history of
Hinduism." (Page 130, The Same Book.)

భావమున జొరవీ చక్కనికథలను పుట్టింది, సామాన్య ప్రజల మానవ సేత్రిమలను చిర పండితులై యుండు రూపములను నిలిపిరి. కావుననే పల్లెవాండ్ల మాడ ఏమిదోనలకై పరుగిడివచ్చుచారు. ఏమి సంయమిండుది Parables, * అందుని బాటికొగలు, బహుళపురాణ గాథలు, ఈవాటి రామకృష్ణ పరమహంస కథలు భావనస్మృతి ములగును, గట్టిదైన తత్వ భావనతో చెందిక ప్రపంచ సారస్వతి మనక పూర్వ సౌందర్యము నొపగనవి యైనవి. గంభీర భావ వ్యక్తిగతముగాని, ఈశ్వర దింకవముగాని వ్యాధియోద్వేగమున, అధ్యాత్మికావేశమున, భావనాశక్తియును గలిసివచ్చుచే సాధ్యము గునవి నొక్కి వదింతును. వీని ప్రవృత్తి నెందుని వ్యక్తిగత పాపముడు కారణమి, మహర్షులు కాజాలదని, అనందచారిత్రాని, సౌందర్య సృష్టి గావించలేదని, నిత్యజీవి కాజాలదని వాద్యభాషిప్రాయము.

కృష్ణమూర్తి భావములన్నిటికి తేజీలపాదము, నిజమే! కాని ఏమిటి భావము శ్రీరాముని పోలినను పోలకపోయినను చివలైన అరసున్నలవలె వంగి వందనమును తోడినూకలు కంఠోపరంధము లగుచుండుటచే, "తం దానపాటలందు"ను, "ధర్మార్థి" రాగములందును అడుగుల నెగురగొట్టువారి సంఖ్య తెగ బలియుచుండుటచే, వైస్వర్గ ప్రతిభ ప్రవేశక ప్రజలు పరియెలుగక అంతరంగమున క్రుశ్ణ బట్టియుండుటచే వ్యక్తిత్వము కులుచుబడి, మనుష్యత్వము మలుచునా మగుచుండుటచే, ఎందఱునంటి యెడందలందో భయపంశయములు ఇండ్లుగట్టుకొను చుండుటచే, భృతినిహితుడైన ఒకవ్యక్తి హెచ్చరిక చేడు మిక్కిలి యక్కరై యున్నది. అభిప్రాయభేదము లగవడుట యను విధియకాదు. ఇవి చేవగలవారిలో తలనూపును గాని గంగిరెద్దులందును, గొట్టెలందును గాదు. మేధావంతుని తోధనలోని బంగారును చేకొడుట పాడి. కృష్ణమూర్తివంటి వ్యక్తి నేడెంతయు ముగ్ధమైయున్నాడు. ఇకను క్రమత పనుకావించుచున్నాడు. అంధకారమున దీప ప్రభము కాగలకేమా! †

* "Without a parable spake he not unto them."

† "ఆంధ్రమహాపురుష" అందు కృష్ణమూర్తికి నిస్సంశయముగా మన్నతీర్థాన ముండును. కావున నీతని ప్రబోధములను పదంపడి విపులముగా విమర్శింతును.

ప్రతిభకు ప్రపంచమందును, సారస్వత వసుంధరయందును వాందవ వీడితుడైనవారి కిరని ప్రబోధమున అక్కరైన కవయము కాలే లభించిరిఅందు.

ఒకవైపున గతమన గన్నులెట్లుజేయుచారున్నట్లే కేటాకరెట్లున గతమి యెట్లుదేవమని ఎంచువాండను అన్నాడు. గతము గగనమంది మహాగ్రము మాడ్చి కేయిలను అది తర్రమాన భూదికాలములకు మెట్టుకావ: నినదే కాని వాని మారితలముల గాంతిల మణిమకుటములు కానేరదు. మనదృష్టిని తనమైన వీముకుటపై దిప్తు లేకదా! "The heights attract us, not the steps there to" అను గ్రీకు కవిం ద్రునివాక్కు భావభరితమైనది కదా! పుష్టిగల దయ్యల మనకక్కరై నకేసరిమగతమియజాలకు తిల్లిదండ్రులొచ్చిన రక్తమాంసములకు క్రొత్తద్రవము చేర్చుకొనినవారు మనుష్యులెట్లు నొక్కడనో! పురిటింటిలోనే పోరు పెట్టుచు తునీ రేయిన్నె మృత్యుపాటలోనో బారిపడరా?

గత పంజాబిమైన సంప్రదాయము విజ్ఞాన గర్భితమైందో, మాధ్యమంధురమైందో, దివ్య పింఛము తోలునదో, గర్భమందే మడిసిన బిడవంటిదో పరిశీలింపక కన్నులుమాసి కొని దానిని గొలుచుబంటే యావత్తీరమును వెచ్చ పెట్టుచారు గోరికంటి ఒకపరి లేది మరల నందు పద్మకొనువారి బోలువారు. ఆరాధ్య వస్తు వెట్టికో ఆరాధితుని మనసును అట్టిదే యగును. గంగాగోపని చచ్చినగొడ్డును పూజించు వారు చచ్చువీములుకారని ఎవ్వరందురు? కంఠుగోనే గ్రునుకమ్మ రాబండుకు రుదించు నది క్రుణ్ణికావో! యర్పాన లకు మానసాంజలిని ఘటించువాడు ఉన్నత పితాచరితమునక అభ్యర్థియగునుగదా! నెత్తానికి మనవీచ్చు అనంద ప్రతుని దివ్యనించోపనమన కీతిక మెంత దూరమందో యుంతునని ఎవ్వరెట్లుగరు? మట్టి దిబ్బి మహాదేవుని యెంచి అత్యశీవనములను దానికి నిత్యనైవేద్యముల గావించువారు మదకు దిబ్బిలేమురుదుని చెప్పవలెవా?

యోగులుకాక † అధ్యాత్మిక శీవనమున గొలికిగతి నచ్చుచారు విగ్రహగారిని మించి రిండుకావచ్చునని హిందూమతమునుబు నిక్కమే! విగ్రహారాధన మన రాతిబొమ్మ జగదీశుడని

† "శీవం ఆత్మరే వశ్యంతి ప్రతిమాసు నమోనమః"

నమ్మి దానిని పూజించుట కాదు. ఏకాగ్రదృష్టి తన చరణవార్తముల నంటినపుడే ఆయా డిగ్గిని రజ్జువుచేసికొని దివ్యభావ మంతరంగ గర్భాలయమున వనరించుననియు, ఈ రీతి మాడ్చి యలవడనితెలి మన సుకుంఠగుని వదులు నిండందు పరుగిడుట తిగ్ధమునయు, ఉత్త మాళయము దాకి లొంగక ఉడురాళిలో నెండో నక్కియుండునుగాని మూర్ఖమండలము మండి యవతిరించిన శమంతకముట్టు మదిలో ద్వి ప్రత్యహముడు భావస్వర్ణమును సంచిక మొనరింపవలయు నెట్టి దృష్టిచూత్రమును బలపఱుచుట కక్కరైన కీర్తిగమును నొడవొక మనసునకేర్చుటచే మనమతము విగ్రహారాధనమును నిర్ణయించినది. ప్రాణప్రతిష్ఠ యనెన భావప్రతిష్ఠ మనియు, కంఠస్థాపనమనెన భావస్థాపనమనియు నాయభిప్రాయము. భావ ప్రతిష్ఠ నెలుగని విగ్రహము బండరాయి. ప్రమోదపంకజమంటి అధ్యాత్మికశక్తి వాంతి రంగిక దృష్టిలోని కావ్యోంతులకే ఉపాసకుడు పూలను చేగొనును. ఈ దృష్టిలో దిగ్వికల్ప ప్రవేశించినపుడే ప్రవన్న భావము ధ్యానమున బొచ్చినందును. మూర్ఖవృద్ధయము మండి ప్రదించు కనకరక్తి గవాక్షమాగ్ధము మండి భారభారలై యగారమున ప్రవేశించి అనందపృష్టి గావించునట్లు, ఈశ్వరవ్యాధి మండి జాలువారు ప్రవన్న భావము ధ్యాని పథముమండి భారాళముగ నంతరంగమున పొంగిపారలి అందు సౌందర్య ప్రావమును పుట్టించును. ప్రత్యక్షమనిదోడు పాతకావ్యము లొకప్పు డీ యరస్సలో పుట్టివెరిగి, పెంపొందిన దివ్యమానసౌకములే మడి! ప్రత్యక్షశీవనమును సోమ అనంద వివిరారం మరయు లీకాసార వీదికల ప్రేమ సంకేతముల వహించిన నెచ్చెలులేజడి! ఈ యారాధనలోని యాధ్యాత్మికాగ్ధమున కవగతులు కావంతులకే భారతీకేవలమందరములందలి పూజారులకేములు విశ్వకేతులై, జగదీశు నందుండి కేవలమొట్టుచున్నాడు.

భావము శీవము; శీవము భావము. భావరహితమైన రాతికి పొలపడు పెట్టిదో, శీవరహితమైన భావమ "తే తే!" యనుటయు నట్టిదే! దానిని గొలుచునాకిరలని హిందూమతమున తెంతో ఎల్ల వాటిల్లుంటే, దీనికి ప్రణమిల్లుచారికతన సారస్వతమున తెలదని వెలుపు కలగుచున్నది.

ఈ యంశమునకు వంగీయులు పకౌలమున నవగతులైరి. నవయుగ భాష్యులై రామ మోహనుడు పూర్వ దిగ్విజయమున నుదయించినాడు. భారత భావప్రచారి కర్షణ నిలిచిన గట్టుల నీరడు తెగకొట్టివాడు. బహుమతములను, బహు పారస్వరములను ముఖించి వానిలోని విగాఢతలను మనమున కెక్కించుకొనివాడు. సారస్వతమునకును, మతిమనకును, తత్త్వకాస్త్రమునకును, మనుష్య శీవనమునకును అనివాభావసంబంధమును దులిపి తగుర్తించిన ఆధునికమహాపురుషు డీతడే!

ఉత్తమ సారస్వతము ఆదర్శమతతోగలది నాధికమలమునందే యుదయించును. ఇట్లు ఉద్భవించి పాహిత్యమున బ్రహ్మలోలు భావముండనే యుండదు. ప్రపంచ చరిత్రను పరికింపుడు. ఈ యంశము దిశేశురశ్శిరి దృగ్గోచరమగును. శంకరామానుజ చైతన్య కవీరాదుల యదుగుజాడలందు ప్రత్యక్ష భారతాంధోజనుట్లు భారత సాహితీ ప్రస్ఫుటిందినది. లాథర్, క్వింట్, కేర్స్, బాకావాన్సు మున్నగు ఆచార్యుల పదాంశములందే కదా Western Renaissance వున్నుందినది. భారతము సహస్రదశ సమన్విత సరోజము పోలునది. Renaissance లో సంబంధురములైన ఉద్యమము లెన్నో తలనూపినవి కావుననే పాశ్చాత్య జగతి వనశీలన సౌరభ స్సాతయైనది. ఈ యద్యుత దృశ్యము రామ మోహనుని కన్నులకు ముఖమెట్లుగలిగినది. కావుననే ఈతడు Indian Renaissance కు Luther కాగరిగివాడు.

ప్రాచీ ప్రతీచీ పాహిత్యములను దిగ్విమంసన ఈ యత్యార్యభోక్త, బాలకుడై యుండెగ నుపనివచ్చిభవములపై చెందాడిన ఈ మహా విజ్ఞాని డేవిడ్ హేర్ మున్నగువారి గూడి నూతన విద్యానిధానమునకు శంకుస్థాపన మొనరించి సంస్కృతమును ప్రక్కను నిలుపుట నింతగ తోపవచ్చును. భారతీయులందు భారతీయుడు, భాషానీతకులందు తలమన్న సంస్కృత విశిధియని తలపజ్జెల్లదు. East is east, west is west అను కొందఱు భారత కిష్టింసుల దృక్పథమును మార్పుటకై తొలుత నీరడు ప్రతీచీభావోద్యమ దృష్టాంతమును భారతవాసులకు జూపినాడు. కావున సంస్కృతప్రబోధము నీరడు కొంత కాలము పుగిలి మొనరించినాడు. ఇంటిబట్టి, ఒంటిబట్టి విజ్ఞానమునకు ఈ యల్పకాలమున

చెలుపురాదనియే ఈత ధూహించినాడు. ఈతనిపురోభాగముం నున్నది బ్రహ్మాండము బోలు నుద్యమము. ఒకతరగతినుండి వేటొక తరగతిలోనికి నడచుచున్నానైతే సంస్కరణ కర్తవ్యకేళియందే వేటొక కేళిగరుగును, దన యుద్దేశసిద్ధికై నూతనప్రజాధిక నవలంబించును. మానవు డనంతరీచి కాదు కావున కొంతమర మిగి యుద్యమకాత్తు నిర్దిష్టలులోనో తన మజిలీ చారించుకొనవచ్చును. ఈతని యదుగుజాడలందు నడిచిన కర్మకులు ఈతకు వీడిచినన చోటునుండి నూతనాంగణములోనికి ఉద్యమర్యుండవలయు నడచుదురు. దేవేంద్రవాద శివవాదకాస్త్ర ప్రకృతు లిట్లావరించిరి. తాత్కాలికముగ ప్రక్కను నిలుపుచిన సంస్కృతమును మరల పురోభాగమున కావ్యవించిరి.

రామమోహనుని ఉద్దేశములను మోహలే ప్రభృతు లిట్లు గ్రహించిరికాదు. నూతనవిద్యా బధానుడ, పాత్రాక్షప్రతీచీ విద్యానిధాని మని వీ రర్థము తేలికొనిరి. సంస్కృతమును ప్రక్కనులుపుటకాదు, దానిమచ్చ ముపీతీతవలెనని ఈ మోహాగ్రేసరు లుద్దేశించిరి. ప్రాచీ విజ్ఞానవిభవమును తనబోజ్జయం దిముచ్చుకొనిన సంస్కృతమును మున్నుపాలుచేసి ఆమున్నుపై మున్నుమట్టు పాశ్చాత్య సర్వతా భవనమును నిర్మింపవలెనని వీరు విశ్వయించిరి. వీరును వీరిసంతతివారును భౌతికప్రపంచమున బలము సంపాదించుకొనుటచే తెల్లకొట్టి తమ పనియందు నెస్సవల వందరి. మెకాలే మహాకయని బోధ్యము పండినది!

ప్రతిహులభక్త లెట్లున్నను, దేవేంద్రవాద ప్రభృతులు మాలనొల్లని బోదులు. వీరువిశాల దృష్టిగల మహర్షులుకాద నలదు, ప్రతీచీ విజ్ఞానమును దట్టిమొట్టక, నిలువదల తాదలమున అరిగిది నిలిపి, ప్రాచీవిజ్ఞానమును పూజా పీఠముం దుంచి సారస్వత ప్రతిమనకుగడంగిరి; చిట్టానగల శింధకుల నెందరినో ఈయంపాదనమున ఓడిగల గావించిరి. వీరిలోనగగణాదు డు నేటి పృథుగవీంద్రుడు రవీంద్రుడు.

ఒకే నోపలున దోచిన శివకేశవులకు * ప్రాచీప్రతీచీ విజ్ఞానము లీ మహాపురుషుని రచనలందు నోశేముఖమున గోచరించుచున్నది.

రామమోహనుని గంభీరవాక్కులు వీరేశలింగం వ్యాదయమున ప్రతిగ్యములు లేవినది. కావున నవభావోద్యమ కేతనము నీరడు కేల బాపినాడు. వంగీయులకువలె ఆంధ్రులను ప్రత్యేకరాష్ట్రము లేకుండుటచేతను, ప్రతినిమిషము ప్రపంచముతో గాఢసంబంధముగల కలకత్తాపాలు మహానగర మాంధ్రావనిలో లేకుండుటచేతను, నిరుపేదయై ప్రపంచయాత్ర సలుపటాలు పన్నునను దా నందజాలకపోవుట చేతను, ప్రపంచ మహావిద్యాంసుడుగాని ప్రపంచ ప్రసక్తగాని కాకాలు తరగయూలు వీరేశలింగమునకు లభింపలేదు. ఈతడు ప్రిడరు గు మాస్తాయై యుండువాడు. కాని మహావీరునకుండవలసిన పరుకు పుట్టువులోనే ఈతని యంతరంగముం దుండెను. రామమోహనుని దృష్టాంత విషాదకమను కదలించినది. ఈతని వ్యాదయమున నద్యుత మైన సంచలన ముదయించినది. అగ్నికుండయనలే జ్ఞాన ఈతనిగుండెలందు రపుల్కరినది. ప్రతిహులపరిస్థితులు కాట్లకుక్కలవలె మైచుచున్నను, తన దుస్థితిలోనున్న మతొక మానవమాత్రుని గడగడ వడకింపటాలు దొడ్డపనిని సాధించుటకై ఈతడు నడుముగట్టివాడు.

ప్రాత పుంతయందే ప్రాకులాడుట కల వడినవారు క్రొత్త తెన్నుకాది ఉలిపిడుదురు. ముండైన, మోకులను, దుమ్మును చమ్ము నుదెచ్చి నూతన పాతమును ప్రబోధించు నాచార్యుని ఉత్తమాంగమున కప్పననుండును. ఆత్యాచారమునకు గుఱికానివారే సంఖ్య మహాపురుషులందు పక్కును. తొలుత మహాత్ములను పాపాత్ములని ఎంచినవారి సంఖ్య వివిధ యుగములందు ప్రపంచమందంతటను మిక్కిలుమై యుండెను. పరాధశేవులకు విమపాత్ర మిచ్చినవారును, నూతనపంచేత మొనగినవారిని లెలుమునకు పమర్శించినవారును, భేదాభిప్రాయములను కర్ణ కేరించిన వ్యక్తుల దుమ్ములను

* కడుంగడు ముఖ్యమైన ఈ హిందూమతాంశమును దృష్టాంతీకరించు నొక చక్కని కథ కలదు. కైపుని అంది కను లెట్లుతేవిన వైష్ణవు డొకడు విష్ణుదిగ్రహమునకు సాగిలపడినంతన, విగ్రహముఖము చెందుభాగములైన వైష్ణవుడు. ఒకభాగమున శివముఖమును, వేటొక భాగమున విష్ణుశివనమును గోచరించెను. ఒక్కండ్రయిన్ను చెందుమోములు దిలకవత్స నగి ఎదుటిభక్తు నుద్దేశించి "మే మిరువురము నేలుగాము నుమో" అని పలికెను.

దుమ్ములేసినవారును, ఉత్తరమాళియముల నుద్వేషించినవారిని చింతింపబడుచున్నామని వినవారును ప్రపంచవర్తనలకు ఎన్నెన్నో రక్షాక్షరములు సప్లయచేసిరి. ఉన్నవోద్యమాలకై శ్రమించినవారి తిలకమీస గూలి కల్పకమునును రక్షింపబడిన బుద్ధభిక్షుమో (Vide: Tagore's famous Essay on Nationalism) పుచ్చాదితా యగుల తత్వము.

ప్రతిమాళికులు వీరశిలీంశును చూర్కొనినది. కాని, ఈ వీరశతంశము తనగుండెలను చరింప నిచ్చినాడుకాదు. దక్షిణభారతావనిలో నూతన భావోద్యమమున తాదాత్మ్యమైనాడు. ఆంగ్లమున నూడ ప్రళయమందిన ప్రభుమాండ్రపండితు డీరీడే! ఆంధ్రపాఠశ్యత తేలికమన కొత్త పద్ధతులకు తెగపుకాసిన వా డీరీడే! భావనీయమందు (మత్యముగ నవలారచనమున) ఈతని సమీపమున నిలిచిన మనీషి చిలకమర్తి పంతులు. ఈతడును ఆతడును తమ పత్రికలవలనను, ఉపన్యాసముల వలనను తెలుగుగుండెలందు నూతన సంచలనము నుదయింపజేసిరి నవ్యభావోద్యమమును దృష్టియందెడికొని పాఠశ్యతాంగమున వీరీ చేదోడైనవా రెవ్వరను లేరీయిరి. ఆధునిక విద్యావిధానమందలి లోపముల సదుద్ధారణ, దేవేంద్రసాధులవలె సంస్కృతవిద్యా సముద్ధరణమునకై, ప్రాకృత్యమిట్టికావించినా మహోత్సవమునకై కంఠము గట్టుకొనిన వారెవ్వరును ఆంధ్రావనిలో నవతరింపలేదు. ఫలము ప్రత్యక్షమైనది. మన కేలలో వోక రసింగు దుడయింపలేదు. సంస్కృతమందును, ఆంధ్రమందును, ఆంగ్లమందును (తక్కిన భాషలనూ నేపు దెలుగును) ఘన పొందితిమంది, వీలో పరిశోధన మొనరించి, వీరికి సంబంధించిన అవాలీ విజ్ఞానశాఖలను విమర్శకదృష్టితో పరిశీలించి, భాషాంగమున నవతీవన దుందుభులను నూదుమ్రోగించిన రచయితగాని వక్తగాని ఆంధ్రవసుంధరలో పాడ నూపలేదు. బులింపంద్ర, ఈశ్వరచంద్ర, వీసిన సంస్కృతమేకచంద్ర, శరత్చంద్ర, శివచంద్ర, స్వీంద్ర, హేమేంద్ర బుధధర ప్రభృతులు ప్రాచీన సాహిత్యములనుండియే తింగనాహిత్యవస్త్రా నీవించి, ఆమెరి చంద్రికలనుదిగంతము పుల్లించిరి. నూతన భావోద్యమ ముదయింపక మున్ను వంగావనిలో (మైమోకేంసుపాలు నూట తక్కి) సాహిత్యమే లేదనవచ్చును.

నేను వంగసాహితీ విదేశీ విశ్వవిద్యాలయము లలో పకనీయమై యున్నది. Italian of the East అని పేరందిన మనభాష ఉన్నది సంవత్సరములకును, మొన్న మొన్నటివఱకు "పుట్టుభావోద్యమము"ల నెలుగని భాష మహోన్నతి సంపాదకును కారణములను చనువరు బుహించియేయుంగడు.

దిగజములవంటి బ్రహ్మసహజులు మనలో తోముట నక్కఱు! కాని డిగు ముము కొండలు విద్యాభిరులకే పంపింపించినదే గాని జరసామాన్యమునకు గాదని ఊహించిరమీయని భావించుట కనవల తల వింగీషున అద్భుతపొండితి నంది, ఇంగ్లీషులో గ్రంథములు రచించి, ఇంగ్లీషులో గంభీరపన్యాసములాసగ నాత్మభాషను ముందుకడ నుట్టరైరి. కావున వీరి భావోద్యమము రాజముందె కావనాదల బ్రహ్మసహజసభాంగణములకుం దాటిపోలేదు. వీరి యుద్దేశములు మహత్తరములని యెడిగి వీరీవృద్ధయములకు ప్రేమిల్లుదునుగాని తమగంభీరాకాశములు ఆపంఖ్యాకులైన ప్రజల మనసులందు ప్రవేశించుట కక్కరైన విధానమును వీ రవలంబించిరికా నని విమచిత్రార్థముగ యెత్తును నీ సింహాలోకవమును వీరు విశాలదృష్టితో పరిశీలించి విశ్వసించుచున్నాను. అహంకారులుల బ్రహ్మముతమంబలి సంపూర్ణాభిప్రాయములను లేట తెలుగున పల్లెపల్లెయందును, వీధి వీధిలోను వీరు ప్రచార మొనరించినయెడల నీమతిమనునలించి దురభిప్రాయులు లెన్నో కుమ్మరియ లగుటయు, నవ్యభావోద్యమము జనసామాన్యమునకు పృథుడతంగము ముగుటయు, కొంగ్రొత్తకళల నీను పాఠశ్యతము తెలుగుతోలలో వెలయుటయు ముసాన్యము లయ్యెడివి. ఇటుకు కాకినాడలో "పాథవ" ఉదయించితిది. కాని ఇది రెండేండ్ల పడినది. "Papa!" "Mamma!!" అనుచున్నది. ఆంధ్రావనిలో నూతన భావోద్యమ మెట్లు నవమయన్నతో సురుంగంభీత భాషాంగణులతో : భృగవగిరి తిలపగలదని నమ్మెదను. కాని "అయ్య! అయ్య!!" అను మధుపాపములతో నాంధ్రమాతలరించు "పాథవ" మాత ఉదయించి, శ్రమాభివృద్ధిపండి ప్రతితెలుగు సుమ్ముమూద దన సాంవర్ధ్యసందిస్తో ద్దేశ ము లిలియని తెల్లములేయు పడుపు పంకునుల నునిది నవ్యభావగీతల నాలాంపవలెను. వంగావనిలో కొంతకాలముండి రామకృష్ణ,

రామస్వామి, ప్రకాశరాయము ప్రభృతులు నవభావ వ్యక్తికరమునకు మాత్మభాష అని పాఠ్యమైనవార్తమని గుర్తించియే యుండుదు. తెలుగున చెక్కగ నుపయోగింపగల కత్తి మిత్రుడు రామస్వామి కలడు. లేట తెలుగున నాయగలకత్తి ప్రకాశరాయునకు గలడు. ఆంధ్రమున నుధుర గీరిగల నాలాంపకు కళాకాశిలము కృష్ణకాస్త్రికీ కలడు. పల్లెవాసుల దివ్యోపింపగల పామధ్యము వేంకటసారాయం వీరభద్రరావుల కున్నది. భావప్రకాశమున కక్కరైన వ్యాసమును కల్లాగపాస్వామి కున్నది. ఉత్సాహమున, ఉద్వేగమున, ఉదారభావములకు చిత్తముచచ్చినవీరిని వీరి కీయములు ప్రజల వేంకటరత్న మనీషి కున్నది. తమ గురుక్షేత్రము పల్లెమృత్తికలోను, కన్నతల్లి కట్టెనుటను, అభాగుల ట్టిండ్లలోను, వికాల పాఠశ్యతాంగముందుకు ఉండుట గుర్తించి వీరికైన నందు తమ కంఠములను పూరింతురా?

ఉత్సాహమునకు పరిపకు విజ్ఞానము లేని వారు సాహితీపరిజ్ఞానమున, తార్కిక పరిశీలనమున, మతపరిశోధనమున, మతవ్యూహానన రహస్యములను ఎటుగనిలీల నూతనభావోద్యమము (భావము బ్రహ్మభావన, నూతన బ్రహ్మోద్యమ ముననను అనుచు) హిందూమతమునకు విరోధియనిరాచించి, కడుంగడు ముఖ్యమైన హిందూమత సిద్ధాంతములను దుర్విమర్శవలకు నుజీచేసి హిందవ సంఘభావముపై మహోక దెబ్బకొట్టి ఇంకొక చీలికను తెచ్చి పెట్టిరి పాఠశ్యత రాజకీయ పాంఘికారవ్యములకు కన్నతల్లులగునది ఇట్టి చీలిక లేకవా!

యుగములు పరమాశయముల దెస జను యాత్రలకు కడచినయగమునండి ప్రస్తుత యుగము గమ్యస్థానముదెస ముజీశాంత దూరము నడచుటను గమనించుటోష్ఠ. ఈ యాభివృద్ధిపంథ (Path of Evolution) యందు నవ్యప్రతీధ మొనరించి, నూతనక్రియా ప్రకారికను మాత్ర మాతనాచార్యు బుడయించుచుండుదు. "సంభవాని యుగీయుగీ" యని కదా గీతావాగ్యు దనినాడు. దేశాకారములను విమర్శకదృష్టితో వీక్షింపుడు. మత్స్యము, కూర్మము, వరాహము, వరుకు (రాముడు), నరనారాయణుడు (God man, కృష్ణుడు) శ్రమాభివృద్ధి నీతుమమును నూదించుచి లేదా? జగదీశు డాకీయుగమున వివిధక్రియలు నెఱపుట వివిధవృత్తులై యునవరించినను

ఆవరణించునది (లేక దానిపరమము తెలుపుచునే యున్నది. నవయుగమున వాల్మీకియేలతో నెవ్వడను ఇంకను ఆవిష్కరింపలేదని పలకరు. నింగిదన జానుచున్నారని కాని ఎప్పుటివరకే నత్యున్నాడు భావతాపనియందే నవయుగముందును ఆవరణించినాడు. ఇహురూపములకు దాతను వ్యక్తములు నెందరో నుద్రించికారు. రామకృష్ణ పితౄకావంతులను, రామమోహనాంధులను నెల్లవరం దవరణించిన జగదీశుడందును. ఇట్లు నీ యెటు గక కొందఱు రామమోహనని చేతులేరి. ఆతరువోద్ధించిన నవ్యభావోద్ధయము హిందూమతముయొక్క అధునాతన సంపుటముగాని (Modern Edition) ఎందుకనినా దండెల్లినవచ్చిన మతముకాదని నుద్రింపరేరి.

నెల్లవరకే ఖరజగమున కాలము కడచుచుండే వెళ్ళి నిలువగలవా రెవరు? నిలుతుమును భాండవలు వెళ్ళిం ద్రుండుట నిక్కమే! కాని నిలువగలవా దొక్కండును ఉండడు. ఉన్నను, కరుణ్యుడు కావున “జనపక్షున”లను నోల్చిరి కావున వెనుకటి యొద్దన శిలానిగ్రహములట్లు చిక్కి పడియుండును గాని గరికంజరములలోని కెనుకెను చిరీడబాలకు. “Orthodoxy is the grave of Intelligence” అని కదా Bertrand Russel వదించినాడు “Mechanical orthodoxy as much as blank negation has no future” (Vide: Radhakrishnan's Kalki or “The future of civilization”) అని కదా మన రాధాకృష్ణుడనివాడు, “ఈచో! మేము కడలము, మేము సమేమిరా గాండ్రము. మామాటే మకు చేదవాక్కు.” అని కౌశ్యకు తిమ్మరెక్కెంచుకొని, తిరుగటిరల్లను పాదుకలు తేపికొని, బ్రదికినను వచ్చినట్లే యుండు అభానులను జూచియే రిస్కెల్ ఘోషన మెక్కను ప్రయోగించి యుండును.

కాలనియమే తోడ్పడుచుండ నవతార పూరుషుడవలెగ నగ్రపరుడు కాగలడుకదా! మన ప్రత్యక్ష పరిజ్ఞాన ముండి, మెలకువమెయి ప్రజలగుండెలను నిమగ్నము, తాబలకు ప్రబోధవాక్కులను తన ప్రకరనమున ప్రవేశపెట్టి, ప్రత్యక్షార్థముల వాక్యతీవనమున మురిశోలలు గావించుకొనుచు నీతిమృత్యుకృష్ణుడగును. క్రియైకాక మాటై నెవనుబాదువారే మనుష్యులొక మన బహుపంఖ్యాకులై యున్నారని.

ఈ మాటల మనసులెట్టి మాటలు చెప్పింపక బుద్ధిమంతుడైన వాయుకును వారిష్టమైన మాటలు గైకొని, తనకేయకు దానిని కట్టుపుట్టుచులేసి, ఆక్రియడన వారి యాదరదృష్టి వాకర్షింది, ఉద్దేశ్యపిండి నెంచును. మురిజనులను దేవాలయమున ప్రవేశపెట్టుక, కతాబులనుండి పెరిగి పెంపొందునుండిన అత్యాచారమును, మాధ్యమును అత్యల్ప సమయములో నమయించి నేటి సంఘసంస్కృతిలలో నగ్రగణ్యుడైన గాంధీజీ తాను హిందువుడనని తెలుపుకొనక, తన సంస్కరణోద్ధయము హిందూమత తత్త్వము ననుసరించినదే యని పలుకక, తా నవ్యమతావలంబి నని వదించి, ప్రజలందఱు అట్లే పరికి ఈ యాచారయంత్రుకు గడంగవలెనని కట్టుపట్టియున్న చో జయమును గాక ఆపజయమునే గాంచియుండును. ఈతని మతమునకును బ్రహ్మమునకును భేదమేలేదు. పక్కా గడపరి కావున పనికి ప్రాముఖ్యమిచ్చి నెల్లదలండుచున్నాడు. బ్రహ్మసూత్రములనుని యనుకొనువారిలోకంటే బ్రహ్మసూత్రమును పేరెత్తనివారిలో బ్రహ్మసూత్రకు లభింపంఖ్యాకులై యున్నారు. కొందఱు పాశ్చాత్యులు గాంధీజీకి క్రియైత్యులలో ఆగ్రగణ్యుడని వారు; కొందఱు వాల్మీకికి ముగ్ధులై ప్రసన్నుడైనారు. ఆగ్రాభావ మనబ్బాకులలో నీతికు దొడ్డవాడనాడు. నేను హిందువులలో హిందువుడనని గాంధీ తెలుపుకొనుచున్నాడు. సత్య మొక్కటే, నామము లనేకములు; మత మొక్కటే, పేర్లు వెక్కుక; ఈ పేర్లే నవసూతులకు తరింపద్రులు.

భావసంచలము కలిగినది కావుననే గాంధీయుగమున సంఘసంచలన ముడియింది నది. ఈ సంచలన మంద్రప్రసారస్వరమందును గోచరించుచున్నది. మూడుపున కెంపుకాంతి కొంత గోచరించునని, పేకలులు తినుచుకటి సువాలోని తా మింకను తరలిపోలేదు. బ్రహ్మోపాసకులను భావోపాసకులను. క్రితము వంగవిషయమున శ్రుతిగోచరమైన బుద్ధికౌశాళికి మున్నే ఆంధ్రావనియందును నీలకు వింకననరించియుండినచో, మన వాగ్విశ్వాసమునకు నీలమున నీలమున అపరంజిమరీడికలు రిగ్గొల్పి యుండెడిది; ఉల్లయను పల్లములు గానుగల్గినను రెన్న అందు రాశిరాసులై వెలసెడిది.

భావోపాసనము నెలుగక ప్రాగప్రదిష్ట నెలుగని సమీపనకు ప్రాంజలు లైనవారి సం

ఖ్య పలువదిలేదు. భావంతరికరణమును, అవిద్యార్థిగారముతో నుండిలమైన ప్రబంధ రచనావిధానమును, కేవలము గణబద్ధమై, క్లిష్టపదభూయిష్టమైన ప్రాతీయమును, అవధానవిధమును, అనుకవనమును ఆంధ్రావనిలో పాపిత్యస్పష్టి యరివించుకొనుచున్నది. ఒకప్పుడు భావంతరికరణ మెక్కరెన యుగముండుట నిక్కమే! విలాసామోదములకు దొక్కెమునుపాత్రమును పేరికండించు రిచయినిలును, గరితక మురితక కడుపుగక్కురికిలై తలవల్లు వండిమాగధులైయుండు ప్రాయసగాండ్రము మాత్ర మాదరించువా రున్నపుడు ఒకమాదిరి ప్రబంధస్పష్టి అక్కరైన యుగముండుటయు నిక్కమే! ప్రత్యేక ప్రతిభల చారిత్రక సాంఘిక కావ్యము లనివ్యాప్త యెయ్యిప్పటి ఘోష రివృత్తిరీత్యన కతాబులు కడచినివినకు నూడ శ్రుతిగోచర మైనచో, మనను దురంత సంతాపములే కుండిరా? నామవర నేమిను భుజువ అనుకరణీయ మనునెడల సమాజ కక్షి తలవంపులరావా? స్వతంత్రకక్షి వెలుపురావా? ప్రాణసంచలనమునని భంగము వాటిల్లరా? అభివృద్ధిపార్శ్వమన నవ్వగోడలు నిలువరా? బానిసవిషము కృష్ణపక్షులిమిరము వర ఘనీభవింపరా? అను:రగమే కరణ్యము ని ఎంచువారు తాతలందరి నిరినిగానక చీడనే కొంది దానిని పట్టించుకొందురు. పెద్దన్న ప్రతిభగాని, రామరాజభూషణుని భాంవా క్షివిగాని, మారకవి రచనాకళలుగాని, చంకలకవి కవిత్వైత్యుగము గాని ఎలుగక మొదటివాని “క్రివక్షోజ” వర్ణనమును, రెండవ కృత్తి “కేదార్వాదమును మనసునకు బట్టించుకొని, చంద్రమతిగినుటించి అడిదమువారును, అగ్గమునిసటింది చానుకురవాడును గావించిన అనుచిత వర్ణవాకభనములను వ్యాదయంగమ మొనరించుకొని, శ్రీవాగ్నిని ధారాశవాగ్నిగాటి నెలుగకున్నను, అతిని చరిత్రలోని లోపముల నొరవల్లు గావించుకొని గ్రంథరచనకు గడంగి నవా రెండవో మనసేలలో దొడిరి. లోకమాతను వర్ణించుపద్ధతికిని, “లోకతాతను” వర్ణించు పద్ధతికిని కృష్ణానమునామని “కవిసరేణులు” మని నేలలో లెక్కకు మెక్కిలియై యుండెరి.

తోల్లింటివారు తోడిగి పాటవైచిన గుడ్డలను దాల్చువారు కొందఱున్నారు. వారు విడిచిన తోడిపులను తీసి భావమునకు గట్టు సమకట్టినవారును గలరు ఎరువులనువలలు దాల్చుట నిగ్గుచేటు, ఎరువునగలుబులుచేటు.

అంతేకాదు. అది సరిపోవుకదా! అందును భాషలంకారము ఎరువునకును, దొంగటికము నకును లొంగునదికాదు. నాలుగు బంగారు ముక్కల పలికించిన నోకవగ కావచ్చును. వా లునుమాటలను కలిపిపట్టిన నోక భాషలంకా రము కాదు. తల్లికడుపున నొమ్మిది నెలలు పె ర్తి పెంపొందు విధమై, కవిప్రతిభయం దీశ్వ రసంపర్కమున జరిగిది పెరిగి పెంపొందు ది వ్యభావమే, ద్విగ్ధంబరధారియై పరి భాష లంకారమున కిలువబడుచున్నది. కాని, అం కార మనసభిభవమును తొలుత దీని కవరి చ్చిపోకాది ఇది పరిహేయమిదికాదు. మేల మెల యదానిని వగ యనవచ్చునుగాని ప్రాణపు ష్టిని, అందును దివ్యసంభోధకము నిట్లనరాదుక దా! వదనలులాగా! పుష్టికర్తయైన రచయిత అలంకారమునకును, మ్రచ్చిలి తెచ్చికోనిన వగకును ఎంతివ్యత్యాసమున్నదో చూచితిరా?

రోకభాషలును కాముకులు మాడ వగు ట విస్తారముకాదు. మోసగాంధ్రులయలు అబ్బురముకాదు. ఎట్లెట్లో దింకిరూపములను బహుయింది నీకు భాషారంగమున నిలుపు టయు గలదు. తిట్టెను శేషపవుడరులో మొగమును పదిమాటులు నొరలించి, ఎకవునకునో, కొంగనకునో, నిట్లు మొలగు నగలనో చార్చి, చీర సింగారించుకొని నిలుచు పవిత్రుకత్తె అందకత్తె యనిపించు కొనునా? ఎన్నడైన పత్యాంగన పరి త్రకకు ప్రతిదిత్రము కాజాలునా? క్రుక్కు కాల్వదొడ్డికయ్య త్యాగరాజునిన "దిత్రకత్తి మయ శేషతల్ప" మనునా? పాపాతీ జగతి లోని కయ్య కాజాలునా? రంగరంగుల మేలి ముసుగులో నడగియున్న కొరకంచు రమణీ మణి యనిపించుకొనునా? బూడిదత్రాతి నందిన మట్టిపల్ల మహాదేవుడు కాగలుగునా? త్యాగయ్యగల్గెనా వారింపును :

"కామించేపదాని పాద్యవదరే
తేమైన బెలుగునా?"

"తనసౌఖ్యము తా వెలుంగ
యెరులకు గలబోధన గుఱుమా?"

"ఘనమున పులి నోరూపమైన
త్యాగరాజునతి! కివుపు బాలు గల్గెనా?"

"ను! నీయెడ ప్రేమరహితలకు
నామరుది బెజుగునా?"

మైమెలుగు, మైపూత, ఎరువురక్కు, వేపంపురెక్కు సౌందర్య సామగ్రి యనిపించు కొనవు. వ్యతంత్రభావనముద్భవ, సహజ

శక్తి పంజనిత, సజీవ సందీప్త, సత్యసంబోధిత, సదాశకుపమన్విత, సద్విదానంద సంయత, సదాత్మ భవప్రప్తియే సౌందర్యము. వదనవోశ్శ్చైవమైయుండు నిట్టి పుష్టి అనువాద, అనుకరణ, అనుసరణ, అపహరణములనుండి పుట్టగలుగునా? "In our fine arts, not imitation but creation, is the aim" అనికా నా మహావిద్వాని ఎమర్సను మహాశయును వాణానినాడు (Vide: Emerson's Essays: Page 77).

పాపాత్మ్యపుష్టి, కళాపుష్టి ఇట్టిదని ఎట్టి గినవారిచంఖ్య మనశేలలో వర్ణిల్చుమై యుండుటచే నెన్నియో కుర్చితెచ్చు బూహుల వర గంగలవలె పాంధ్రవ్యాసితై దాడినెడలుచున్న వి. దుర్భాగగర్భిత సాహిత్యములు పెరిగి పెం పొందులందు వెంటపొనులలో పంథముగట్టు చున్నవి. ఇందుండి వేదలు దివనాయువులు ఎన్ని మనసులందో మాపుగాని నురిడి జాడ్య మును దెచ్చిపెట్టును. ఈ జాగ్రత్తమును నెట్టింప వలెనని నీచిత్రకు సత్యరసే నివృంఠించి తీవరలెను.

ఇందులకు గడంనుటకు మాటు అనుభవజ్ఞు లే, అదిగృహ్యకాములు కావలసినవారే మనస్సు నకు దురంతింతాపమును కలిగించుతీటున ప్రవర్తించుచున్నారు. ఇది మనదురదృష్టము. కయ్యములకు, పరస్పర మాడుగులులకు ముందంజ వేయుకాదు, అమృతబిందువులతో గాక మాడని కుంపులనో భాషాంగమును నింపుకాదు, ఒండొడల ఎక్కును క్షమింప జాలనివారు, ఎదుటివాని యెక్కునకు వేయి మదంనులు వెలుపుజూప వెంచువారు, కళ్లకే చేడిమిటలకే మనసిచ్చువారు, సదాశకు మ్రై కన్ను నిలువక మృదాంకమునకే బాడికము కట్టువారు పదిలి కళాసామ్రాజ్యమునుండి కడలిపోదురు గాని ఎందుండ దనుదురా? గభీర సింధువునందే రత్నము లుంచునట్లు, గభీర నీల గగనముందే వజ్రపు తుండ్లట్లు వజ్రరేఖలు కాంతిజనట్లు గభీర హృదయములందే కుందర భావప్రప్తి వెలయునని, ఇట్టి పుష్టికే కర్త లగువారే ఈ సామ్రాజ్యమున క్రాంతి మారా వ్యవేదితలై యుండునని ఎక్కర లెలుగురు?

ఆంధ్రభాషాంగమున కొంతమార్పు, కొంతపంచలము అక్కరై యున్నదని విశేషింగి మనలెనే తేల్చింది. మహావ్యక్తిగితుల సేక టన ముమాత్రి. ఆంధ్రపండితులం దీత డిగ్ర గలుగుదు. భారతమహావ్యక్తిగిలం దీతది వి

క్రమైవ తావున్నది. సంస్కృతాంధ్రములే కాక ప్రపంచమున నొకను ఎన్నో భాషలున్న వని తెలిసికొని కతాబులకుండి అవి నడచు తెలుగు వెలుగ నిశ్చయించి, అందులకై నిద్రా వారములకు బలామూరనివి ఆంధ్రు దీత దొ క్కండే! ధనాధ్యుడు కాకపోయినను, తనకు మేలుబంతి కాజాలువారేం దింకోక్కరుండు తనమాల బోధకున్నను, అవ్యసీనులందరి పం దితులతో సంపర్కము నందుటకై వలసిన తరుణముల నందకున్నను, తనదుట్టుప్రక్కల వనుకూలవారేవరగము లేకున్నను, బహుశ గ్రంథముల చెలివినిచ్చు మహాంగరము వాన స్థానము కాకున్నను, శేవలము స్వయంకృషి వలన, నిచ్చాకత్తెవలన, దృఢనిశ్చయమువలన (భాషాపంచలము గానలెనను నుడేకము నిం దుండునలె పూర్ణమగుట జూడవెంచి) నీత డు సర్వతోముఖమైవ పాండితిని సంపాదించి తాడు. ఇతడు తపస్వి, మహావీరుడు. చెవపు దుల పొట్టలందుగూడ బ్రవేశించి, క్రొక్కర తొంగక్కిరయుయొక్క పుట్టుపూర్వోత్తర మాల పెరిగి ప్రత్యక్షరతనవరిత్రమ గ్రహిం చిన మేటిదిట్ట ఇతడు. ఈక్రియయందే ఈతని ప్రజ్ఞయంతయు నిమిడియున్నది. భాషాకా యమంఠిలో ధనురెన్నా యుత్తలను పుంఖాను పుంఖునగ నీతడు పరిశీలించివాడుగాని, వా ని యంతరింగముగోనితే తొంగిచూచివాడు కాదు. సారస్వతిశిరమున మునుస్యశిరము ను బోలునదే! దేహమే మనుష్యుడు కాదు. ఆత్మరసముదాయమే సారస్వతిముకాదు. రెం డింటిలోను మన మున్నది; ఆత్మకలదు. మన శ్వాస్త్రము, ఆత్మపరిశిలవాపరిజ్ఞాన మొనగు తీర్థశ్వాస్త్రము, మతివిజ్ఞానము భాషాశిర శాస్త్రముతోబాటు సారస్వతోహాసమనకు హృదయంగవము కావలెను. Doctor, Mesmerist, Philosopher, Prophet, Saint వేర్వేలు క్షుత్తులుగాక ఒకేవ్యక్తియై యుండవలసిగిది, అతడే అచర్యసారస్వతో హాసమిడు కాజాలును. రామమూర్తి కైయా కరణుడు, అభినవనాగడుకాననుడు, కావ్య కవ్య ఈతనిది వరిందినదికాదు.

"తద్ధర్మకావనజ్ఞానమాత్రేదైన నవేద్యతే,
వేద్యతే నహికావ్యాధ్య తివ్యతై రేతదేవలం"

మన్నునుమక్కుల పాడిందవర్ణ వారు న వాణినివాడు. ఇది సర్వత్ర సత్యములని నేను శక్యవింపను. శ్రీరామమూర్తియెడల సత్యమై

కోరించిన దేహా యని వగచుచున్నాను. శృద్ధిదయ్య నీతిడు లేన యుత్సాహమును గోలుపడలేదు. వీరయవకునివలెనే ఇంకను లేన కురుక్షేత్రమున ముందంజ వేయు చున్నాడు. ఇంతదనుక భావము గుఱించిన Physiology లో Analysis లో ఆంధ్రావనియం దితేయు దనిపించుకొనినాడు. ఇంకను Phraseology కథనమునుండి కవిలిపిలేదు. Synthesis Psychology, Ideology, Metaphysics, Religious Idealism లీని కీవలలో నవగతిములు కాకున్న నేమి, ఇకముం దీతనిపాములు కాగలదని నమ్మెదము.

రచనావిధానమున గణింపదగినది లేవలము కల్పనానుగ్రహితమే కాదు. సౌందర్య లిలకయే కళాసామాజ్యమున నాయక కాగలదు. మధుగోలుపు శైలికే పాహితీజగతి యందు వాదరాసురాగములు లభించును. వాడు కలలోలేని తిరుగటిరాళ్లకుగాని, వాడుకలో నన్ను తాటియోకులకుగాని పాహిత్యవసుంధరలో స్థాన ముండదు. సహజ సౌందర్య సృష్టికి అక్కరైన ప్రతిభను పడయుటెట్లే, ఆంధ్రభాషయొక కల్పావ్యయోగంబు నొసగుటెట్లే సవయుగ రచయితలకును, కళోపాసకులకును శ్రీరామమూర్తి ఇక యింపవలెను. స్వతంత్రరచనమున పాటించవలసిన విధులెవ్వయో, అభిరుచి భావశైలినీ వ్యక్తికరింపబాలు శైలిసృష్టిక అవలంబింపవలయు లక్షణనూత్రము లెవ్వయో ఈతడును, అభివృద్ధిని గాంక్షించు తక్కుంగలమనీషులను నిర్ణయింపవలెను. కల్లాటక సంగీతమున కళకు కావలసిన పామగ్నికంటె కాస్త్రము నకు కలసిన పామగ్ని అధికమైయున్నట్లే, ఆంధ్రపద్య రచనమున నీ రెండవగీతి పరుకు విశేష ప్రాముఖ్యము నందియున్నది. నన్నయ కాలముందలి ఛందస్సే నేడును పద్యరచనమున చక్రవర్తియై యున్నది. గజనీ మహమ్మదు పోమనాథ దేవాలయమును కుసులగట్టినపుడు పుట్టిన లక్షణకాస్త్రమే ఆంధ్రావనిలో నేడును కోహారంబున్నది. ప్రపంచముందలి ఇతర పారద్యుతములను కరికింపును. ఇంతకాలము ఛక్రపతియైన ఛందస్సు లేదు. ఇన్ని కట్టు కాట్టుగల ఛందస్సులేదు అరుదరేంద్రనాటి వంగభాషా ఛందస్సునకే లింగిండుడు త్రోసి రాజుని సహజభావసృష్టి కక్కరైన స్వీయ ఛందఃపద్ధతులను సృష్టించుకొన్నాడు. కట్టు వను నాంధ్రఛందస్సును లొంగదీసికొనుటందే

మన కవులు తమ తేవనములను సంపూర్ణముగా విచ్చిబెట్టుచున్నారు. కొంతకుగంత ఈ కాళిలము నందినవారే మనలో కవులని పిలువ బడుచు ఘనపద్యానముల పెంచుచున్నారు. తిక్కనాదుల పద్యములందు గూడ పదీకట్టు రాల్గవడుచున్నది. ఇది భావపూరముమై ఖరు బండరాల్గు. కాని పాదపూరమున నిది పెద్దపెద్దలకే అనివార్య మగుచున్నది. రాజనరేంద్రుడు చచ్చి స్వర్గముచేరెన నాటినుండి ఆరవ వార్షిసార్యభోమడు సింహాసనము నధిష్టించివృజ్జివలకు కేశవరీత్ర, మనుమ్య చరీత్ర, వివిధభాషాసంపర్కము మన ఆంధ్ర భాష కన్నన్ని మో మారినట్లులు నిచ్చినా; నూతన రచనాపద్ధతులను జూపినది. వీనికి వల కేన రచనానూత్రములే నేడు పనికివచ్చును గదా! నెనుకటిమూత్రములు నేడుసంకలలే యుండుగదా! తాటిలు తొడిగిదివిని లాగులు, అంగీలు నేనకు నేడు సరిపడునా? ఛందస్సు త్రములు మధుర వ్యక్తికరమునకే ఉద్దేశింపబడివి. Harmony, Rhythm, Symphony లను వ్యక్తపఱుచు పదసంయోగ సృష్టికి అవలంబియములగు నూతన ఛందో నిబంధములను రామమూర్తి ప్రభృతులు నిర్మింపవలెను. సవరభాషకే నూత్రము లేర్పఱుపగల మహామనీషీ తీక్రమ కష్టభూయిష్ట మైయుండెను. అప్పుకవీయ సంస్కరణముతో నీతడు మిన్ను కొనరాదు. సురజాడ అప్పారావు మొదలిడి వీన కర్తవ్యమును గూడ నీతడు కొనసాగింపవలెను. తిలప్రతిభ పండకమున్నే, ఆంధ్రయంతకవులకు అక్కరైన ఆదర్శరచనలు దృగ్గోచరము కాకమున్నే ఆతడు దిలంగుడైనాడు కదా! భాషాంగముందలి నేటి పారపాచ్చముల సంకలింపజేయుటకై ఇక శ్రీరామమూర్తి నడుమగట్టవలెను. నిందు కుండలకు భంజన మెందు కుండును? లోప మున్నపుడే ఇది దీకొనును. ఆగ్రహభావమి లోపములను పెంచి పెంపొందజేయును. వీనిని మడియించునది వికాలబృష్టియు, వాదాద్యలు ద్వియును. కేవల మెందైన మాడినచున్నేమో కాని సరస్వతిసమృద్ధిమయినాదు. దేలి వారాధించు పవిత్రప్రదేశమున కాంతినిదికలే చెలయవలెనుగదా! రాజమండి ఆంధ్రభారతి యొక్క పితృసాసను. నేను రామమూర్తి అచటిభక్తుల గలికొనినాడు. భక్తభృంద మా లాపించు ప్రేమగీతకను చెవులార వివనలెనని యావాణి ఆకురంపడుచున్నది.

హిందూమతమువలెనే ఆంధ్రభాషావనిలిజ్జిబిగినన సంప్రదాయముందే కైదియాయుం డిచ్చుగింపదు. ఆమె కాలానుసారమైన గతి వశీకంచు కల్లి. భూతికక్కరైన గతిమూతు ములు చేపూర్వ నింకను దపించుచో రామ మూర్తి కృతికృత్యుడు కాగలదని నాయాళ; అద్దుగట్టులకలు బహుళయంతక వృద్ధయము లనుండి పైకినుటికరాకాలకున్న కదితాప్రవంతులను వెలువరింపజేసి వికలాంధ్ర సాహితీ కేవలమున నీతడు కొంగ్రాత్ర పైకిపంలలను పండింపగలదని, తెలుగుతోబనంపనమున కన కాగలదని, ఎవరేని హయాలున కోర్చిలబాలు నని ఎంతో ఆశపడుచున్నాను.

భాషాద్యోగమున వసంతోత్సవము వెలప, నూతన జయగీతిక నాలాపింప యువకులెం డచో పరుగుపరుగున వచ్చుచున్నారు. ఎంతో యుత్సాహము జూపుచున్నారు. యువకుడు యూత్రికుడుకదా! వట్టి యుత్సాహము బుడగవంటిదే! ఎంతో తపసు, ఎంతోమనమ, ఎంతో నిదిధ్యాసనము, ఎంతో భావనము, ఎంతో అవధనము, ఎంతో పరిజ్ఞానము, ఎంతో యోగిక, ఎంతోతీతక, ఎంతోపట్టుద ల, ఎంతోధక్తి ఈ యుత్సాహమునకు లోడు పడవలెను. అప్పుడు గుండెయం దువగియున్న సగాడక్తి సహప్రముఖముల నాశ్చర్యకాళి మెంవరించుకొనగలదు మెల్లప్రభృతుల సానుగ్రిని, వంగగాయకుల పదుమీను పట్టిప్రాకులా డుటొప్పకాదు. పాహితీస్పృహ కనుకరణమే మానడుకదా! ఈశ్వరుని ఎంగిలియెనము ఎంగిలియే!

ఆంధ్రభాషాంగమున నవిరములో సంపూర్ణ సంస్కరణము గోచరించినగాని ఇపుడేపుడు మెలకలేదు ప్రతిభాంకురము మనీయును; పారినోషికములందు చెక్కియే వృద్ధియగును; పరిశిలనా శక్తి నెలుగిదివారి కిదియే యొక్కంటి యసను; తన దుర్గంధము నిది భూమియంగములకుగూడ బులెందును; పద్ధజగతియం దాంధ్రభారతికి వసుభాలు దెచ్చును. అభినిక విద్యావిధానమున పరివర్తనము కలిగినగాని ఈ సంస్కరణము తల నూపజేదదు.

ప్రపంచముందలి దూరప్రదేశములకు నేడు వైన్యవదసిన వృద్ధికరన దగ్గతీయట్టతీకము కలిగెను. Radio, Trunk telephone ల కరన నోకేయగారముందలి వ్యక్తులకలె భూగోళవాసులు ప్రవంగించుకొనుచున్నారు.

వాయువికాసములు దొకచేదమున రాయబాగుచేసెడివి. వాయువత్రిలు కృద్ధివందునున్నవి స్థలకాలములు మిగుల సుఖములనుబట్టి నేరకుటుంబపులది యివనభాగములు కదిలించుచున్నవి. ఈ భావసంపర్కమునుండి ఏకాంతిగా, ఏకాంతిగాని ఏకాంతిగాని ప్రపంచవిద్యావిధానమున మాడ్చుకొనినగాని మన విద్యావిధానములను ఇది గోచరింపదు.

నేడైదుఖండముల పేరున్నది వైష్ణవభాగి గావించుకొనిన యాద్యభుంధము! మనుష్యుల్యమములై కాక, మానవత్వమునకై కాక, మారగవోమమునకై పేరున్నది మనములనున్నది. మనోవాఖండమునుండి చెడిన విషవాయువులే నేడెదిటి విద్యావిధాన మెట్లున్నదో, భావసంపర్కము మెట్లున్నదో చెప్పి చెప్పుచున్నది. ఆత్మకై కై ఇందుమించుగా వందుండి నేడెంతర్ధానమైంది. ఆత్మకై సమద్భవసారస్వతిమునకుగాని, ఆత్మకై సందీప్త తీవ్రమునకుగాని అందు స్థానమేది? అందివెట్లుగోచరించును? పరంతోయిని భావమున నియత్రించి దాని వెలుగున కళ నుపాసించువారే! వెలుగులకులను రచనాపరిపుల గావించుకొని ఆలోచనదీప్త గంభముల నవది కర్పించు వానందరతులే! వైష్ణవ అన్ని పాక్కులను పడయుటచే, తీర మానవములే కృద్ధి నందుచుండి, Spirit అదిరమందక ఆకలి బాధకు లోనై కృశించుచున్నది. జ్ఞాన అడుగుంటినది, Spirit of Inquiry ఎంతో అంతర్నితమైనది. మనుష్యత్వము గజగజలుగుచున్నది. మనకు ముకులభారమైనది. వైష్ణవ దీక్ష ప్రతిధి తలయెత్తముండే అంతరంగము నుండియే ఎంతో తిరిగిపోవుచున్నది. స్వతంత్రకై ప్రయోగములేనిది, ప్రయోజన రహితమై ప్రవృత్తులున్నది. సమాజకై అవివాహితయైన అందకత్తెలే తన బ్రదుమను వ్యర్థము గావించుచున్నది; ఆ భాగినియైన విరిగిపోవునది తన పోయగమును మిత్రికి గోరుముద్ద గావించుచున్నది. వ్యాధివ్యాధిపడన మేరకై! కాలికింద పోకిలపట్టినది!

ఈ దోషములను నేలమను విద్యవిద్యాలయముల తలలకై కట్టరాదు. కలువ బాటావరణమున నుండి అది కలుషితము లగుచున్నది. విద్యవిద్యాలయములందు తోరబడక, అందరి లోపములకు సులుకున్న బ్రంగక బాగుపడినది చేరవార్దహ తెలుపుకొనుచుండును.

ప్రపంచములోపురుషులలో నీరక్షగగణ్యునిని కొంతకాలమునకును స్వాంశ్యములు పాటింపుము మ్రోగించి పలికిరి. తాను పేర్కొనెదమకంటె ఘనుడెవని తెరవార్దహ తెలుపుకొనుచుండును. తన పాపములకు కండనమునుకొనుటందే నీ దీరకు విశేష పరులు మను క్షయముండుచుచున్నామి. ఈతనికి ఆద్యుతమైన మేధాకై యుండు నిక్కమే! కాని అందెనైనను మోల నుండవలయు దిక్కుకొలిపి ఎట్టికో ఈత జెలుగును. మనుష్య మహత్త్వమునై నీరనికంటె గావిద్యుదయితేను. ఈనీరనికంటె లాల్పమధ్యమములు కావు; అది మేధ్యులరమునుండి కొలిపిన నలుల. మజికొంటిగాని, ఉడుగముగాని, దిక్కుదికలికగాని కన్ను పొడుచుకొనినను వారిలో కానరాదు. హెన్. జి. జెర్నెట్టిచే క్లిరిపె గాక అందెపులునై ప్రాచీనములు. వాటి యెదురు, జుతున అలహా, ఫెర్నర్ లో అమడు, క్లింగనుడు ఆర్మీవికై జిజ్ఞాసా ప్రాచీమైన యాడ్మినిస్ట్రే పార్యవోలొనిననునకు గడంగి రనుట కెట్టి నిష్కారములను కానవు.

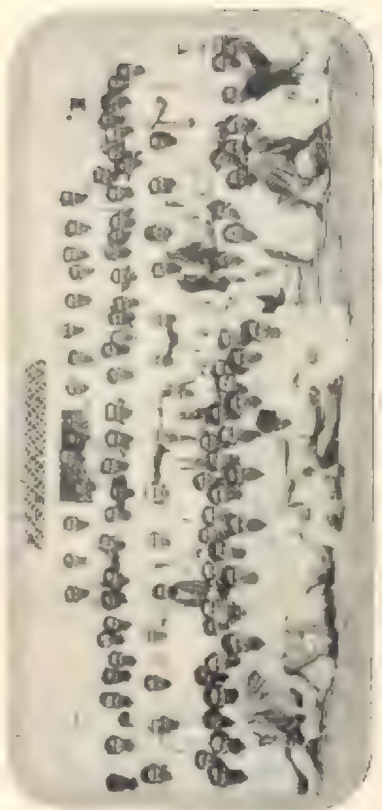
తెలుగువాని మేధ్యులలోనున్నది, అంతో నదివాభావ సంపర్కమున పరిణమింపకు నాగరకత నేడు వికృతి పృథ్వీలు పుట్టుచున్నను, తమ విద్యావిధానమును నుజింది, తమవిద్యా ప్రచార మనా ద్విమను నుజింది పెద్దకమరు లుచ్చరించు అండ్లి విద్యాలకులు లేకపోలేదు. మహారాజ శ్రీరమ్యర్ గా నూరిలకు చిత్రింపును. "Men trained under Dr. Keate and similar pedagogues made our England what it is and extended the blessings of our civilization to the benighted heathen in India and Africa. I do not want to belittle this achievement" (Vide pages 30 and 31 "Education and the Social Order" By Bertrand Russell.) "Benighted heathen" అను ముక్క అనలైన కారుమార్, తన జయభేరి యందు లెక్క కనుంచినదిల్లులన్నిటిని ఈతడు గుర్తించుట వాడి.

కాని ప్రాచీన పత్రికకు, భారతమున్దియమునకు లోచన రనుమంతు పత్రికలకులు నేమను కొలదినుండి ప్రతీతి ప్రపంచమున లేకపోలేదు. బీరలో ముఖ్యము కోమయిగోలందు. భారతావనినండిరీవ్యక్తిత్వము నీమ

విజ్ఞానవాదాలమున కిడు నిజవ్యాధియము నొడిచాడు. కావున వందలి ప్రతిభావలి పుల కెతయే ప్రాచీన, చక్కని నవలను ప్రాచీన ప్రాచీనినై జలజల రాల్చినది కావున నది పరిమళమైనది మైనది. ప్రపంచభారతకై, ప్రేమ ప్రామాణ్యస్థాపనమునకై ఈ మహా గ్రంథము తిలించుచున్నాడు. ఆత్మవాంఛించు మహాపురుషుడు కావుననే ఈతడు రామకృష్ణ చరిత్రులను, విశేషావంద గాంధీమహాత్ములను ధర్మక నుగులజరిపి చున్నది చుచున్నాడు. విషవాయువులందును, కాలదాగిలందును భావసంపర్కములైన ఈతని పుణ్యము నేమి జిగ్గోడుమను ప్రాచీనగ్రంథములు రాలుచున్నది. అనలనుండు బంధించినను నుండక భావము మానుపది కాదని కదా తెలుపుచుండును. కలికలియిన నీమంఠిసీమాదాను నీరనికంటె స్వీయమలాత్రియమ ప్రకటించు కొనగలదు.

నుండకభావము జగన్మోహినితోలువది. ఇదియందు వెలపున (అది కళాజగతిలోనిదైనను, మనుష్యతీతసాంగగమందరిదైనను) నా వందము గంగాధవానినది పొంగి పారలును. దీనికతన విన్నప్రావులు పూయును; ఎన్నో వండ్లు పండును మార్యకీరణము పోకెత్తుకు అంగికార ముంఠరించునట్లు, సుధామిందువు రారినపుడు దుర్గంధము ఇచ్చి నిరాయమును చేరులీల, సద్భావము (నుండకభావమే సద్భావముకాదా?) విరాజిల్లినపుడు కల్పింపు బూరాల మంటలపడి ముతలెలనకువున దగ్గమున. జగదీశుడును, నీరాచయము ఒక తోవల నుండు నుండుమందెను స్వర్ణ వర్ణమును ద్వీప వందపులపడి కలసి మెలిసి చరింపవు. పాప ప్రవృత్తులు పాపకర్మ మున్నవనుచున్నాడీ. వైష్ణవసంకల్పమునది నీకేకయ్యై వెలుగులపు. సద్భావమున్న స్థానమే బృందావనమని పిలువబడును. ఇది జగదీశున కాలపండిరి కాదా?

సద్భావముయొక్క కలూరు మనందనలేనిది నుకొలిపినై చూపుకొనెదము. ఆత్మకనాటముల తెలుగుకొని జగదీశుచరణముల నాహ్వనింపబడెను. దీనిక నీశ్వరనామ ముచ్చరించినది వారము కదిలిరాదు. వేయియేండ్లు క్రమించి, గతేంద్రు ధావనవాదగ్రస్తానామ జగదీశునిగా "జగదీశ్వర, కంభుద్విగమను చేకొనినంధింపక" పరుల పరులతోయి, జగదీశు దాతని నేమకొనినా

ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಣಿಗಳು

ಮಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಸುಮಗಳು

ಮಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಸುಮಗಳು

ಮಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಸುಮಗಳು

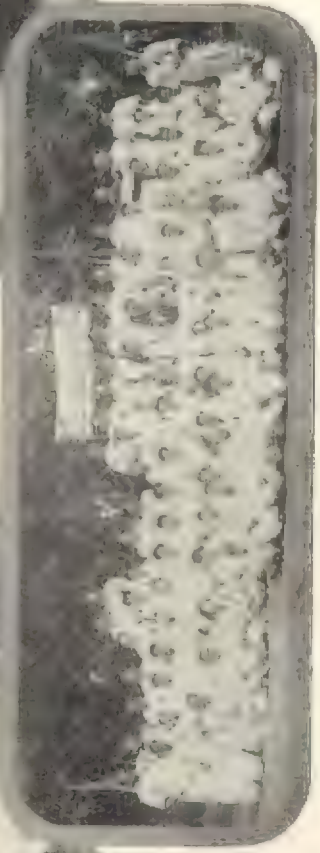
సంఘాత చూపబడ మహాదళ-అధ్యక్షులు: హెచ్. డి. రాజా

— ప్రతివత్సరమున రాజకీయములకు, వైద్యము, అభ్యుదయము: ప్రతివత్సరమున

జనమంతా, మహాదళ-అధ్యక్షులు: హెచ్. డి. రాజా

జనమంతా, మహాదళ-అధ్యక్షులు: హెచ్. డి. రాజా

దు. మనసులోని మొదటి అవస్థలగుచున్నవా? ఈ ప్రశ్నను దురంతమైన గ్రాహ్యము గలదికావు. ఎన్నో, మనుష్యత్వావస్థలుయొక్క సహజమహత్త్వము నంతగానుగడించక, క్రొవ్వనుకము మానవుడు సహజముగ పాపమునిచ్చి పొరపడినది. మనుష్యమానవుడు దివ్యప్రాప్తమైన శేషము, అందు చేరుకొనిన ముగిసమును చంపుట కై నరుడు విశేషతపము చేసినగాని, కంఠిచక్రధారియైన భావముయొక్క కటాక్షము నందజూరుడు. దీని నీకడండిన మధ్యమహార్తము నదిక్కామినులు మంగళగిరికి నాలాపించురు; జయభేరిని మోగించురు. అంతరిక్షము నుండి కుంభవృష్టిగ వెలుగువాన కురియును. తనివార నీదిస్కులను గ్రోలుకులయము ఎన్నేని పెరిపెకల నీయును. పిట్టలట్లు లెన్నేయుగములు వానిప్రేరణల క్షమపార దివ్యాహారము గొనును. ఇష్టదేవతనజాని తన్మయస్వోమిందరించు పరిమళాంసరలై, ప్రాణవతిని పరికింది పులితాంగి యగు ప్రతివ్రతపనికి, కమలాకరమును కాంచి అనంతప్రమాదమందు నందింతురనువున, అందకేరైన తిసరి మోల నాట్యమాడు దేవరత్నరేఖ, అనేకధరిత ముచూర్తమున కవిరసమున దేలిమాడు

మధురోక్తులమాడ్కి, తేనెనంపులుగ్రోలి ఆర్థివిస్మృతివంది పూరేకులపై చిందులు ప్రోక్తు. తేటిగుంపులట్లు, మద్దుమోముచూచి భావోద్వేగమున చక్కిరిచేడు అధరోద్వముల చాచ్చున, పృథ్వీగనుమీటును పంకిన సంచలన మందిన గిరికాయంగుడుల కగణి, గిరికంఠకములందు కడలేవి పోయివింపు వరూధిని కలస్వనముకై వది, కాసారతల్పము మీది ననుమోము నానీకముదెసకు కవిచేత్రముల నుండి కడువడిగ పరితెంచు దృగిందిందిరముల చందమున సద్భావస్వచ్ఛవందిన మనుష్యాంతరంగము ప్రమాదసంధిరే మగును. భారతరూప వందుకుకై ఆంధ్ర జిజ్ఞాసువు శే డెంతోతపము చేయవలెను. పాశ్చాత్య నాగరకరి, వాచాభూయిన విద్యావిభావము, సమాచిత సంచలనాభావము, చలనరహిత సంప్రదాయము, రాజకీయ సాంఘికాధికకష్ట పరంపర సంఘభావరాహిత్యము, భాందస నిరంకుశత్యము మున్నగు ప్రతిహలకత్తులెన్నో ఈయాత్రుని మార్కొనుచున్న శేష, సజీవ సందిప్త సంప్రదాయరాధకులై, ఉత్కృష్టతయ బోధకులై, ఆదర్శ కళోపాసకులై, బహుగుణమండిత కవులైన రవీంద్రాదులు భావ

నాయకులై, సాంప్రదించును. లి దీక్షావళి వలె శేషును కట్టెదుట బోనుచుండుటచే నాంధ్ర జిజ్ఞాసువుగాని, మతీ యాత్రీకుడు గాని నిరాశకెందరాదు. ఈభావనాయకు లీశ్వరసందేశమును వసుంధరయందు ప్రచారమున రింప వచ్చుడవు దేవతరించు రాయచారులు, వీరివాక్కు లీశ్వరవాక్కులు. కాలవియత్రలమున నిది సదా ప్రతిధ్వనించుచుండును. తొల్లింటిరయ్య, నిత్యము తిగివరము లునుచుండుటచే, నిది నిత్యనూతనములు, వీనికి వీను లొడ్డిన పారస్పరములు సాంకర్య సంకోచిత్వము లగుచుండును. వీనిని గ్రహించిన తీవనములు పర్యే సందిప్తము లగుచుండును. తమిళుగ నీ భావశేషలు భారతావనిలోనే యుదయించుట మన భాగ్యము. ఎల్ల యుగములందును భారతవిజ్ఞానమే, భారతప్రబోధమే, భారతకళయే, భారతసభ్యతయే, భారత తీవనమే, భారతదృష్టాంతమే సమస్త భూవలయమున నిత్యశృంగార నిత్యసౌందర్య నిత్య శేష నిత్యనందములచే నిండింది, ఈశ్వర సామ్రాజ్యమునందు వెలకొల్పును గదా! “యద్యద్యధూతిమత్సత్త్వం త్రిమూర్తి తమేవనా, తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మను శేషోఽంకసంభవమ్.”

తూ.పా.న.బో.న.

— ౪౩ —

ప ది ప్ర శ్న లు

అలెగ్జాండరు మహా మహము దిగ్విజయము చేయుచు హిందూదేశముపై దండెత్తివచ్చి, పురుషోత్తమునితో కేలమేరదీతరమున పోరి, భరతవీరులధైర్యపరాక్రమమును చదిచూచినపిదప అతని సైన్యములు ముందునకు పోనొల్లకుండెను. అందుకాతడొకో విచారించి, తూర్పుగా మగధదేశముపై వెడలు ప్రయత్నము చాలించుకొని దక్షిణముగా సింధునముద్రతరమునకు వెడలుచుండెను. మార్గమున మహావీర్యవంతులగు మల్లనాయకులు అలెగ్జాండరు నెదుర్కొని మహాహవము చేసిరి. వారి కోట లగ్గులుపట్టుదమని అలెగ్జాండరు కొండునైనికులతో నిచ్చెనమి కైక్కి గోడమీదకు వచ్చెను. అంతలో నిచ్చెన విరిగి ముక్కలైపోయెను. మల్లనాయకులు శరవర్షము కురియించిరి. గోడమీద నిలువనోచక అలెగ్జాండ రరిసాహసముతో అటనుండి క్రిందకు దుమికెను. అతడు చూచిన నిరుపమ ధైర్యసాహసములకు మల్లనాయకులు మెచ్చి, నివ్వెరవడి ఒకక్షణ మట్టె స్తంభించి నిలిచి, పిమ్మట నాకనిపై బడి బాహాబాహి పెనగజొచ్చిరి. అలెగ్జాండ రెంతసేర్పుగా పోరినను, మల్లకూరుల కత్తి నరుకులకును, ఈటపోటులకును జంకెను. అతని కవచము తూట్టుపడెను; శరీరమునకు గట్టిగా చెబ్బలు తగులుచుండెను. దూరమునుండి ఒకవిలుకాడు ఆకర్ణాంతము దిగిచి అద్భుతలక్ష్మ్యముతో ప్రయోగించిన దాహణశర మొకటి అతనికివచమును

అలెగ్జాండరునకును ప్రాందన
కార్మికులకును జరిగిన సంవాదము
గొట్టుబు
వెంకటానంద రాఘవరావు

భేదించి, ప్రేగులదిగువ గర్భాశయమున లోతుగా చొచ్చి నిలిచెను. ఆదెబ్బ కతడు చలించి, మోకాలూది పడెను. అతనికి తోడ్పడవచ్చిన గ్రీకుయోధు లిరువురిలో నొకనిని మల్లనాయకులు చంపిరి. రెండవవానికి బలమైన గాయములు తగిలెను. అంతలో లెప్పిరి, అలెగ్జాండరాక మల్లయోధుని నేలగూల్చెను. ఆలోననతనికి మరికొన్ని చెబ్బలుతగిలెను. అయినను తూలిపడిపోకుండ అతడు కోట గోడకు వీపుచేర్చి ఆనుకొని, మల్లయోధుల కెదురై నిలబడినేయుండెను. అప్పటి కాతని పైనికులు పరుగునవచ్చి, అతనిని పట్టుకొని త్రేనుముగా శివీరముచేర్చిరి.

అతనికి శరీరముమీద స్పృతి తప్పెను; చనిపోయినాడని సేనలో కింపదంతులుకూడ బయలుదేరెను. అతని గర్భాశయమున చొచ్చిన శరము దారునిర్మిత మగుటచేత వెలుపలనున్న భాగమును శస్త్రుచికి త్వుకులు రంపములో మెల్లగా, నేర్పుగా కోసివైచిరి; అతి ప్రమానముతో కవచమును దేహమునుండి వెడలించిరి; ఇక లోపల గ్రుచ్చుకొనియున్న అలుగుమొనను ఊడదీయవలసియున్నది; లోపలి మొన మూడు ప్రేల్ల వెడల్పున, నాలుగుప్రేల్లలోతున

ఎముకలోనికి దిగబడియున్నందున దానిని వైకి తీయుట శస్త్రుచికిన్నకులకు మిక్కిలి కష్టసాధ్యమయ్యెను. చికిత్సకు లామొన వెడలించునపుడు అలెగ్జాండరు గాఢమూర్ఛలో మునిగి చచ్చివంతయై, పులిసోటిలోని కండవలె మృత్యుముఖము వెడలివచ్చి బ్రతికిరైటపడెను.

ప్రాణముల కపాయము తప్పినను అతడు బహుదీనములు అతిసీరనస్థితిలో నుండి, జాగ్రత్తగా శత్రుసానములు పుచ్చుకొనుచు, ప్రణము మార్చుకొనుటకు ఏకాంతముగ నొక్కడును మంచముపై పడియుండెను. ఇంతకాలము ప్రభుని చూడకుండ పైనికులు ఎప్పుడును ఉండలేదు. రాజదర్శనార్థము యోధులందరును అతడున్న శివీరమును చుట్టుముట్టి అల్లరిచేయసాగిరి. ఆనంగతి తెలుసుకొని, వారి యాశురత మాన్పువాడై అలెగ్జాండరు వదులుగా దుస్తులుధరించి సేనలకు దర్శనమిచ్చి దేవపూజ చేసి, మరల ఏకాంతమునకు జనెను. పైనికులు తృప్తిపొందిరి.

మల్లయోధులను ఇట్లు తనపై యుద్ధమునకు పురికొల్పి ఇంతమట్టుకు తెచ్చినవారు తత్త్వవేత్తలైన బ్రాహ్మణవిద్వాంసు లని అలెగ్జాండరునకు తెలియవచ్చెను. ఆపిదవద్దప్పుడందులో ఎన్నికగన్న కార్మికుల నొక పదిమందిని వెంటనే అలెగ్జాండరు తన సముఖమున కాహ్వానించెను. వారు వచ్చినపిమ్మట తాను వారిలో నొకొక్కరి నొకొక్కప్రశ్న

చొప్పున పదిప్రశ్న లడిగెద ననియు, ఆ ప్రశ్నలకుబిక్కొక్కరే జవాబులీయ వలయుననియు, తనప్రశ్నలకు సరిగా జవాబులు చెప్పలేనివారిలో అధముని మొదట చంపించి, పిమ్మట తక్కిన వారిని చంపింతుననియు నతడు సమ యముచేసి, వారిలో వయోవృద్ధు నధ్యక్షుని చేసెను. పిమ్మట నతడు తన కతికతినము లని తోచిన యీ క్రింది ప్రశ్నలను వరుసగా నడుగుచు రాగా విద్వాంసు లొక్కొక్కరే తగిన జవాబు లిచ్చుచువచ్చిరి.

1. చచ్చినవారా, బ్రతికియున్న వారా అధికసంఖ్యాకు లేవరైయున్నారు?

బ్రతికియున్నవారే అధికసంఖ్యాకులైయున్నారు. చచ్చినవారు లేనే లేరు కనుక వార లున్నవారు కాజాలరు.

4. మా మీది యుద్ధమునకు ఆయోధులను మీ రేల పురికొల్పినారు?

వీరులైనచో పగల గల్పి గౌరవముగా జీవించుమని, లేక పిరికిపందలైనచో మున చచ్చి, ఒక్క-మారే భయముబారినుండి తప్పించుకుని సుఖపడుమని యుద్ధమునకు పురికొల్పినాము.

5. ఏది ముందు? పగలా, రాత్రియా?

పగలే-ఒక దినము ముందు; రాత్రే-ఒక రాత్రి ముందు.

“ఎందుచేత” అని అలెగ్జాండరు కారణమడుగగా “అగ్రాహ్యప్రశ్నకు దుర్గాహ్యప్రత్యుత్తరము” అని తార్కికుడు పూరు పల్కెను.

6. జనానురాగము పొందుటకు మేలుమార్గ మేది?

9. మనుష్యుడు ఎంతకాలము జీవించిఉండుట మంచిది?

“ఇక బ్రతుకూడదు; చచ్చిపోతే చాలు. బాగుండును” అనిపించేవఱకు బ్రతుకుట మంచిది.

అప్పుడు అలెగ్జాండరు అధ్యక్షునివంక తిరిగి “ఏమండీ! మీ జవాబులను గూర్చి మీ అభిప్రాయ మేమి?” అని అడిగెను.

అధ్య—ఛీ- ఏమీ బాగులేవు. నన్నడిగితే మీరు ఒకరికంటె ఒకరు పాడుజవాబు లిచ్చినారని నేను చెప్పుచున్నాను.

అలె—అలాగైతే మిమ్ముల్నే ముందు కడతేర్చవలసి ఉంటుంది.

అధ్య—అలాగు చేస్తే మీనిర్ణయమునకు న్యవచన వ్యాఖ్యాతదోషం కలుగుతుంది. చూచుకొండి.

1. వయస్సున నన్నిటికంటె పెద్దదని చెప్పకగినదేది?

భగవంతుడు. భూతభవిష్యద్వర్తమానములను త్రికాలములందును తాత్కాలముగా నుడువా డిత డొక్కడే.

2. సమస్తవస్తువులలో మిక్కిలి సాగపైన దేది?

విశ్వమే. విశ్వముకంటె సాగపైనది భగవంతుని స్వస్థిలో మరొకటిలేదు.

3. సమస్తవస్తువులలో గొప్పదేది?

ఆకాశము. సృజింపబడిన సమస్తమును అందు ఇమిడియున్నది.

4. అన్నింటిలో చెడక నిలుచునదేది?

ఆశ. మనుష్యునికి లెక్కిన అన్నియు పోయినను ఆశమాత్రముపోదు.

5. అన్నింటిలో మంచిదని చెప్పవలసినదేది?

సత్ (Virtue) అది లేనిదేదయును మంచిది కావాలదు.

6. అన్నింటిలో వేగవంతమైనదేది?

యోచన. అది ఒక క్షణములో ఎంత దూరమైనను పోగలదు.

7. అన్నింటిలో బలవత్తరమైనదేది?

అవసరము. అవసరమును బట్టియే మనుష్యుడెంతటి అపాయములనైన నెదుర్కొని పోరుచున్నాడు.

8. అన్నింటిలో సులభమైనదేది? ఒకరికి నలహా చెప్పట.

9. అన్నింటిలో కష్టమైనదేది? తన్ను తాను తెలిసికొనుట. ఆత్మవివేకము.

శ్రీ మేనక సృత్యము

కొమాండూరి వేంకటాచార్యులు

1. మేలిమి బంగారుబాగనూ

మనమన కింపగు నాబగూ

మేళతాళములు

మేళవించగా

తాల్లగజ్జయలు

*

కదలియాడగా

చేసిందీ

*

*

మేనక సృత్యముచేసిందీ.

2. రాధికప్రణయము చూపిందీ

రసికుల హృదయము కరిగిందీ

ముఖకమలంబున

జరున వ్యోలయగ

బ్రతగ్రాతములు

*

చెరిగిబారగా

చేసిందీ

*

*

మేనక సృత్యము చేసిందీ.

3. రాగరాగిణులు కత్తిగ గొల్చిందీ

భక్తిభావముల *మీరిను మించిందీ

మననాగరికత

తారలు మీటగ

* మీరాటాయి.

భావతరముల

*

భ్యాతిగడించీ

పోసిందీ

*

*

విద్యకు దేవము పోసిందీ.

— పరింగంటి సీతారామారావులు —

శ్రీమేనరేంద్రుడు చాలకొలను
ప్రజారంజకముగఁ బరిపాలన మొనర్చి
యైహికభోగములపై విరక్తి గలిగి
ప్రభుని సేవచేసినాడను గావించుచు
వీయనూలోపదేశము వ్రాసెనను.

ఉ ప దే శ ము
దివాకర్ణ వేంకటాచార్యుని
(వీరనంది సంస్కృతమునుండి)

వ్యయశీలుడవుగాక దుర్జనవచోవ్యాసంగము ల్మోచి దు-
ష్టియున్నట్లే దుర్మనావి యేలుకొనుచు రాజ్యం బింక భాస్కరో
దయముగ గాంచుచు బ్రకవాకములు మీదం బందున ద్వి వ్యం-
చ్చము లక గాంచుచు నుండఁగావలె బ్రజానామాస్య మెక్కాలముగ.
చారులవల్ల నీ వఖిలసంగతులక బరికించుచుండి దు-
ర్వానుల నెల్లశాస్త్రపుల బాహుబలంబున నుక్కడంచుచుగ
గోరిన కోర్కెలన్ని నమకూర్చుకొనందగు నెల్లకాల మీ
చాగుల భూమివానికలఁ జనువులందు నెఱింగి పుత్రకా!

సంపదలు లేక రాజ్యమే సమసిపోవుఁ
గానఁ దత్సంగవర్థమై కడఁగవలయు
నైన నీరాజ్యమొ నున్నయట్టి ప్రజల
బాధపెట్టంగవలదు లవమ్ముగూడ.

నీతివిదు ల్వచించు టది నిశ్చయ మెందుఁ బ్రజానురాగమే
హేతువు నర్వసంపదల కెమ్మొయి నద్ది నశించునట్ల న-
ర్వాతియప్రతాపుఁ డగునట్టి నగ్రేహుని రాజ్యమైన వి
భ్యాతికిఁ దక్కి నాశనము నందు వివత్తుల కెల్ల నెల్లయై.

జనులు విధేయులై సేవింపఁజాలుటయే సుఖ మిచ్చు భూమిపా-
లునకు భృశమ్ము, వారల నిరోధమే దుశఖివరాధః మ్ములక
మునుకొనఁ జేయుచుండు, సుఖముగ గనఁగోరి కృత్తిజ్ఞుడైన భూ
జను లనురక్తు లొందు విశాంసజియం దని నమ్ము మోక్షహా!

సర్వసుగుణంబులక గృతజ్ఞత నయంబు
రాజ్యసంపత్తనక్తికి రాజునకును

బ్రజమో ప్రాణంబు గావునఁ బ్రజలయందు
మనుజవిభుఁడు కృతజ్ఞుడై మనలవలయు.

అవనిభర్త త్రివర్గమ్ము నర్థకామ-
ములకు ధర్మమ్మునకుఁ బోరు కలుగకుండ
నడుపుకొనఁజాలెనేని యేల్పడికి నేమి
యిహావరంబుల రెండిటి నెసయఁగలఁడు.

గుణపుల వాక్యసారమును గ్రోలుచు వారి యనుష్ఠామిందనే
తిరిగెడు భూమిపాలునకు దేవవిభుఁ బురుషించు సంకడ
ల్పరంబుఁ బ్రమాద మ్ము సొలువంగలఁ దద్వ్యతిరేక మైనచో,
నటమట లేక నీవు వినయంబున వారలఁ గొల్పు మాతృజా !

చేయుకార్యములు ఫలంబుచేతనే బ-
హిర్గతంబులు గావలె సంకఁ బరుల
యత్నములు ముందుగాఁ దెలియంగవలయు
నట్టిరాజ విరోధుల యగడు నడఁడు.

నీగతినే చరించెడు విసేతులు భృత్యులు లేనిచో భవ-
ద్యోగము తామమారగు సుతుండ ! ప్రజావనశీతి లేని యు-
ద్యోగము నన్నిదా తొలఁగఁ ద్రోయుటయందు నొకింతయే యుక్
జా గొనరింపఁగాఁ దగదు సర్వవిధమ్ముల వారె శాత్రవుల్.

నీ ప్రతాప మొకప్పుడు నీరజాపు
వేడిమి విధానఁ బ్రజలకు వెట్టగలుగఁ
జేయునది మ్రొన వారల సేమమునకే
యుఁకరించినచో జాలు నోకుమార !

3. అంధత్వమును పోషించుచున్న వారందఱును, వారి కుటుంబము - మదరాసు
(ప్రతిభులు, ఉపన్యాసకులు, కార్యనిర్వాహకవర్గము)

4. అంధత్వమును పోషించుచున్న వారందఱును, వారి కుటుంబమును కలిపి పోషించుచున్న వారందఱును
(వారును పోషించుచున్న వారందఱును కలిపి పోషించుచున్న వారందఱును)

36. కొండ్లపాటిగార్లపై కళాకృషిమండలి
ఆరుద్రులపై మహమ్మదీ వి. భాస్కర
మయ్యంగారు ఎదురుకోలుపోతుంటు

37. రాజాపాటిగార్లపై కళాకృషిమండలి
పెండ్లకొత్తపాటిగార్లపై కళాకృషిమండలి

38. కొండ్లపాటిగార్లపై కళాకృషిమండలి
పెండ్లకొత్తపాటిగార్లపై కళాకృషిమండలి

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థుల సమితి

'తృణ కంకణ' విమర్శనము

పాశ్చాత్యసభ్యతాధూళింపము విచ్చి మన జేషభావమతారామలను వలెనే మన సారస్వతిముఖ దాటుమాలుపీసినది. ఆధూళిం పమునమేగానగలగారిమన మహాత్తి విగమిం పడి యుండునా? మనములను ప్రవహిం చును నిరంకిరమును ప్రత్యక్తమాత్మలను గలిగిండునున్నది నిష్పటిమాదు సేతులను సేటిమాదు శత్రులను.

అట్టివిమర్శనను కమరమి యిటుకది లేక యిటుకదియైదేండ్లకాలముగ్రిండుట నీ యధిప తాంధ్రపారస్వతసాధమునకు ప్రతిఫలము నేపిన మహానియును శి. శి. సుమతాద అపూరావుపంతులుగారు. వారినిమ్ము వా సాధర్మ్యకావ్యమును గొనబాసంతులూని యందులేకతిగో తెక్కెందు యువకులు రాత్తు, నువ్వేమి, కంకర మొనలనువి రోలులు శ్రమపడుచున్నారు. కాని యింత దనుక వా సాధరాజును నిర్మింపజాలిన పను ల్లేమని వాడుకాస్త్రైజ్ఞులు (Engineer) లింపలేదనుట సర్విదూరముగాదు. ఈ యువ

కుల శ్రమను ఫలింపజేయుకొని యెప్పుడు రమ్మనో! జనవ్యపామావ్యముగా, అశ్వత్త మియుగా, అద్వైతముగా, వ్యాసముగా, కమలా వా సాధము నెల్లరు నిర్మించునో? ఆ పైని జేర్చకలుగిన యువకలలో ఆపూరిత యూనివర్సిటీ తెలుగుప్రాధ

శిల్పమునది అపూరావు
సూర్యులు అపూరావు గారితో

పను శ్రీ రామప్రోలు సుబ్బారావు గా రొకరు. సారస్వతోపాపకులను వాంఛలు కందజును పిను మురేరిదులు. పిరు భార కవులలో వందే చేసిన చేయిమని చాంసుంది చెప్పదురు. తెక్కెరు శ్రీ సుబ్బారావుగా రొక్కలే యీ యాంధ్రపారస్వత సాధరాజ మును నిర్మింపజాలిన మహాత్మి యనియు,

గంధమాలమున వా రొక్కమును నిర్వహించి రనియును చెప్పదురు. మరికొందఱు సుబ్బ రావుగారే నవీనాంధ్రయువకులకుఁ గనితా డిను నెల్లరునియు, అపూరావులు వాంఛా ల్లముయొకరిండురు. ఈవిధముగాఁ బ్రతీతి కాలపుయొను నెల్లరును సుబ్బారావుగారిని భారకవుల యిలుకేల్పుగా, మోడుకడ్డ యీ మాంధ్రపారస్వతోద్యవమునకు వసంతునిగా భావించి వారి ననుకరించుచున్నారు. వారి కాత్యయలను గా నము చేయు చున్నారు. కవికాస్తావరస్థయలను దీయు చున్నారు. మొత్తమమీద నిష్పటియువకు లకు భావవికృత్యము శీతమై ప్రలాపము (Delirium) లోనికి దింపినది చెప్పట సత్వరరము గాదు.

శ్రీ సుబ్బారావుగారు రచించిన గంధ మాల వాకుఁ దెలిపింకెట్లు లలిత, కష్టకముల, తృణగోగమి, తెనుఁగులోలు, ప్లేటాలి, జడకుమ్ములు. ఇంకను గలనేమో తెలియదు. ఈగంధమాలలో 'తృణగోగమ'మకుటాచు

మాన (master - piece) మని నామిత్రులు గొండులుచెప్పగా వింటిని. దానిని మెచ్చుకొని పితామహమును పోరాటాగాలో, మ రెవలో చేయన్నట్లపదాలులో, అంతకన్న నధికమో బహుమాన మొనర్చిరనియుఁ జెప్పఁగా వింటిని. కావచ్చును, మహారాజావా రుదారులగదా.

నేను నుబ్బరావుగారి కావ్యములను బలు మారు చదివించి, కాని కొంత అర్థమయిందొక యర్థముగాకయు నున్నది. కావున నితరులవలె నీకావ్యములరసాస్వాదనమునే యులేకున్నాను. నామిత్రులు గొండులు 'తృణకంకణము' మగు బాయమాన మనియు, దానిని జదివినచో నుబ్బరావుగారికవిత్వంపద తెలియు ననియుఁ జెప్పి నా కాపాత్రము నిచ్చిరి. మొదట దాని నొకతూరి చదివించి, మరలఁ జదివించి, మరల మరలఁ జదివించి రమారమి యిరుగుదిసారులు చదివించి, పిమ్మటఁ గొంతమంది విద్వాంసు లతోఁ జర్చించిరి, ఎన్నిమారులు చదివినను అర్థ మున్నట్లుముగానే యుండెను. పిక్కపట్టమున కయినను నిష్కప్టమైన మహాకవి ముగాలేదు. నుబ్బరావుగారి కవిత్వమును గ్రహించుకత్తి నాకడ లేదని విశ్వసించును. కాని యెల్లవిద్వాంసులును వావలె నశక్తు లేనా అని సంశయింపవలసియున్నది. నేనా గ్రంథమును జరువఁగాఁ బొడికట్టిన శంకల నివ్యాసమునఁ చెబుచును, శ్రీనుబ్బరావుగా రుగాని వారి యనుగూఢులుగాని మీని దీర్చినచోఁ గృతార్థుడ నయ్యెద. భావకవిత్వ మునుగూర్చి వెలువడిన వ్యాసములలో నుబ్బరావుగారి కవిత్వాప్రాశస్త్యమును చెబుపని వ్యాసములు లేవు. కనుక వావ్యాసకర్తలయిన వాయీ శంకలను దీర్చునని నమ్ముచున్నాను.

'తృణకంకణము'న నిరూపింపఁబడినవిషయ మొక "వధుచుజత" (young couple అను ఆంగ్ల పదమున కౌండ్రాసువాదము) యొక్క భిక్షుప్రణయము. ఇందుఁ గవి వివరించిన ప్రేమకత్తెత్వము పరకత్తెత్వమువలె దురవగా పాముగా నున్నది. కవిప్రౌఢయమునఁ బ్రవేశించుద్యారములు బంధింపఁబడియున్నవి. మా గ్ధాంతరములు నూచింపఁబడలేదు.

"దైవనియతిం బ్రపక్తమైన విగ్ధతప్రణయ ము విశుద్ధ ప్రేమముగాఁ బ్రతిఫలించు ప్రకృతి రసాస్వమే యిందు వర్ణింపఁబడినది, ఇందు ఆభిప్రాయములు నిగూఢభావ జనితములు" అని గ్రంథప్రకాశకులు వ్రాసిరి. ఇదియు బ్రహ్మవిద్వత్తల రుక్మోదముగా నున్నది.

భావగీతమునకు భావపీఠిక యుచితమే కదా.

ఈ గ్రంథమును పరిమర్చుముగాఁ జరువఁగా నాకు గోచరించిన శంకలు—

౧. అవశ్యములు, ౨. అన్వయదోషములు,
౩. అలంకారదోషములు, ౪. పునరుక్తులు,
౫. అర్థదోషములు, ౬. దుష్టపదాసములు, ౭. వ్యాకరణదోషములు, ౮. ప్రకృతివిరోధములు.

అవశ్యములు

కం....అని స్వగతవిలాపములకొ...యొక్క యావనఁడు కంఠమెదాటుట కావనయ్యె పీఠుంతునికొక.

| యావనఁడుగాదు యువలేక యువకుఁడు అని యుండవలెను.

చ చిటికెనశ్చేల.....

.....పాణిబంధమునఁ బూర్ణిప పచ్చని పట్టుతోరముకొ.

| పాణిబంధము గాదు మణిబంధము అనవలెను. పాణిబంధమునఁగాఁ తెండె.

కం. ఆత్మద్యుతి సౌఖ్యంబుమొగముకొ.

సౌఖ్యులలో నలుగున్న లేదు.

గీ. తమి విదారిండు నవచంద్రధవళలోది రుదయములు పోనిమాపులు...

తమిని విదారిండునవి చంద్రకరణములు గావు, మార్యకరణములు. తమమును విదారిం చునవి చంద్రకరణములు. తమిగాదు, తమము అని యుండవలయును. తమి=రాత్రి, తమము=చీకటి ఒకతళ భావకవులు తమమునకును దమిని భేదమును బాటింప రనుకొందము. అట్లన్నను ఇంకను నీప్రకరణమునఁ జీకటిపడ లేదు. చీకటిలేనపుడు చీకటిని పారించు చూపులనుటయు ననుదితము. కైచిత్యము చక్కఁగాఁ బాటింపఁబడలేదు. మరియు నిచటఁ బ్రకృతివిరోధదోషము గలదు. దాని వాక్యీక క్రిందనే నివేదింతును.

కం. పలుల మనఃప్రియబంధము

లభిండును లభించు విందు...

ప్రియబంధ మనుటకన్నఁ బ్రణయబంధ మనుట లేప్లి.

గీ. దైవికం బునుకృతినిఁ దక్క నవని జతలప్రేమానయంబు సంగతము గాదు.

నుకృతి యనఁగాఁ బుణ్యాత్ముఁడు, నుకృతము అనవలయును. శిష్ట రత్నాకరము మాడుదు.

గీ. ఆత్మ తన్మయ మందవచ్చు. తన్మయయ్యె మనవలయును. ఇట్టి వింకను గొన్నె గలవు.

అన్వయ దోషములు

కం. ఆమో, పానపారిగంబును ముద్దిరి కొనియెను దృఢపరిమళము నుబుల్కొన మొగముకొ.

ఇట 'ముద్దిరుకొనియెను' అను క్రియాపద మునకుఁ గర్మణ్యమి? పారిగంబు, మొగమా? రెండువా? పారిగంబునచో మొగమున కన్వయ మెక్కడ? మొగమెనచో పారిగంబున కన్వయ మెక్కడ? ఉభయ మైనచో పారిగంబును ముద్దాడుట యన నేమి, దానిమొగమును ముద్దాడుట యననేమి? ముగ్యతంతిమైన "ముద్దిరు కొనియెను" అనుపదము రెంటిలోని కట్లన్వ యించును? కాస్త్రుతంపులలో జేసారీదత్తదీప వ్యామానుసారముగా నిట్టి యన్వయములు గల వని వాని ననుసరింతుమన్న నీ తృణకంకణము కాస్త్రయ గాదుగదా, ఆవ్యాసు మిటఁ జెల్లదు.

గీ. ఉదయలక్ష్మికి నలుకె నొప్పిదము నెఱువు మందియలెల్లదండె తో నుంచుబొట్టు సాంధ్యకౌంతాదియొగపాచ్చములు గాఁ మాటులెఱుంగవో? పృష్టిరుక్మములనరగి. పృష్టిరుక్మములనరగి చేనితో నన్వయించును? ఎఱుంగవో? అనుక్రియ మాటులతో నన్వయించెు గదా.

అలంకార దోషములు

గీ. భావధర మైనహృదయలింబంబునంగు రత్తి లిఖించుకొంటి చే రనుజేయావు అదియె ముదమీక యలలక కాప్పదమయ్యె గ్రహాగతమైన చంద్రుని కళవిధాన.

హృదయమును ఫలకముగా రూపించి యందుఁ బ్రియారాశినిఁ జీతించుకొన్నట్లు వర్ణించుట హృద్య మగుమాత్రము. హృదయ మును లింబముగా రూపించుట క్రొత్తవిష యము. లింబమునఁ జీతించుటయొక గ్రంథితవిషయము. ఇత "గ్రహాగతమైన చంద్రుని కళవిధాన" అను ఉపమానము పరిగా సమన్వయించదు. హృదయగతయగు ప్రియారాలు గ్రహాగతయగు చంద్రకళవలె ముద మీయక యలలకలిగించు చున్న దన్న ఉప మానహృద్యస్యము శూన్యము. హృద్యస్యము లేకున్న పాపమ్య మెందులకు? హృదయగత

మీ! పొతుపులేటి మెలపులో మెలపులేటి
చరియనిము, బాబు ప్రాద్దులలపు తీరికేసి పై
పద్మలలోని ప్రదోషపరచనమియు వన్నచో
బాలగా నుండెడిది. ఆమెవికారమువకుఁ
బూర్వార్థము గారిని మునుపట్లు మాండవ
పాదమునందలివిమాయము గాకున్నది. మెలపు,
వలపు ఆను అనుప్రాసముకొన్న కవి సార
స్యము భగ్నము గావించినాడు. అర్థహీన
మయిన యుక్తప్రాస కేల?

గీ. లలితలవద్యప్రాప్త మా లలనచెలుపు
నెదురుఁ గన్పట్టుచుండె నెల్లెడల నాకు.

చెలుపు అనఁగా నందము. లావణ్యము అన్న
అంశము. మొదటిపాదమునకుఁ జక్కని చక్క
దనముతో నిండిన ప్రీత్యొక్క చక్కదన
మని యర్థము. ఇందలి సారస్య ముద్వితీయము!

గీ. రుచిరవేణువాళోదయభుజులఁ గలిసి
పాటుదిలుపొన విలవిలధ్వనుల నడఁగి
కవల వివనయ్యె నెప్పు డాకంఠిరము
గద్గదక్లాంతి వసుతాపకలన నిట్లు.

వేణువాళోదయభుజు లనవలెను. ఒకకంఠరవ
మన కెన్నిభుజులుగావలయును? పెక్కు
భుజులన్నఁ గంతరవ పెట్టు వివరవచ్చును?
భుజులు అను బహువచనసారస్య మేమి?
విలుపొన విలవిలధ్వనుల నడఁగినదట! ఆకంఠ
రవము. వేణువాదము ప్రతిగా నున్న కంఠ
రవము చిన్న నెలయేటి విలవిలధ్వనులలో
పెట్టఁగిపోవును! అడఁగిపోయినచో గద్గద
కట్టు వివరవచ్చును? ఎంత ప్రార్థనపరచినోధము!
గద్గదక్లాంతియన నర్థమేమి? గద్గదకట్టును విశే
షము వాచకము. క్లాంతిపదము విశేష్యవాచ
కము. గద్గదపదము క్లాంతిపదముతో నన్వ
యింపదు. గద్గదమైన క్లాంతియన్న నర్థము
లేదు. అట్టిచోడే సమాసమే కుదరదు. అనఁగా
గద్గద క్లాంతి యను సమాసమే ఘటెల్లదు.
ఇక గద్గద మామను కంఠరవముతో
నన్వయింపవలయును. క్లాంతిపదమును దేనితో
నన్వయింపవలయును? రవముతో దాని కన్వ
యములేదు. క్లాంతిపదము దేనితోదను అన్వ
యింపదు. ఇది కర్థమను, అవస్థితియను.
క్లాంతినివేసి గద్గదంబయి అన్న భాసండెడిది.
ఇక అనుతాపకలన అనఁగాఁ బశ్చాత్తాపము
చేతనని యర్థమువచ్చును. ‘పశ్చాత్తాపానుతాప
భృ’ అని యనుకము. ఇటుల పశ్చాత్తాప మేమి
గలదు? స్వయాంకృతాపరాధభగ్నమగుఁ బశ్చా
త్తాప ముండునుగాని “విధినియములకా విను

పందిర ప్రేమభావం బశ్చాత్తాపమేమి? ఈపద్మ
మున సారస్యము మున్న, కైరస్యము మిన్న.
గీ. నయనముల మూలరుదులు స్వీన్నంబులయిన
చే? చెల్లెల!

మూలరుదులుగాను, కోఁరుదులు అన
వలయును. మూల తెలుఁగుపదము. దుష్టసమాస
ముగను. పోనీ, మిశ్రపదాసమని సమాధాన
పఱచుకొందము. దుములఁగాఁ గాంగులు.
కోఁకాంగులు స్వీన్నము లగుట శ్రోత్రవిమ
యము. భావకపుల దృష్టులు. కాస్వీన్నత
గోచరించును.

గీ. తేటకలపులు మెలక కెత్తెడి మొదలు
నిలిపితిఁ బని రరాగ మాలనయెడలఁ
దుదకు భగ్నమనోరథదోషి వగుచు
నేటి కారాలపద మరు లెత్తి మనస!

మనసు భగ్నమనోరథదోషియట! ఈ
సమాసమునకు విగ్రహవాక్య మెట్లు? ‘భగ్న
మనోరథం చ రథోషిఁ’ అనియా? ‘భగ్నమనో
రథం అతివీనదోషి’ అనియా? మనోరథము
నాకుఁ దోచకున్నది. మనసు భగ్నమనోరథ
ము గావచ్చుచుగాని దానినలన నది దోషి
యగునా? మనమొకవస్తువు నభిలషించితి మను
కొనఁడు. అదిమనకు లభింపలేదు. అందువలన
మనము దోషులమైతిమా? ఆదోషమేమి?
భగ్నమనోరథత్వము దోషముగ గణింపఁ
బడునా? భగ్నమనోరథ మన్నఁ బాలదా?
దోషిపదముచే గవి దోషి యగుటలేదా?

గీ. వ్యాపయకూపానమయి క్రమమృదుఁడైవ
తావనీలీలా సుధాదళపుటంబు
మామకీప్రణయభంగమధుకఁజాలి
విడిచెనువర్తకావృముల్ విడుచుపొత్తి.
నీలీలా సుధాదళపుటము విరళిచేత తావృ
ములను విడుచునట్లు వాప్రణయభంగమధుక
జాలిని విడుచుచున్నది అని దీనియర్థము.
దీనియభిప్రాయము బుజ్జుబద్ధులొట్టుకొన్నను
చెలియకున్నది. ఇది భావకవితాపరస్యతికిఁ
గిరిటము. ఇట్టివి పెక్కు లీగంధమునఁ గలవు.
చ. క్రమ మని యక్రమం బని ప
రపుర భిన్న మనోవికార సం
క్రమములఁ గాన్ని నాగు వల
వంతలఁ జిక్కిరి; దేశకాలపా
క్రమ లని కాన్ని నాగు నిఁ
తస్యఃకోంఠయః నాగుకొంటివా
కమలదోషిమై మమక.....

ఇటు దేశకాలపాత్రములన నేమి? దేనితో
నన్వయము?

గీ. ఎడఁ గృశించెను నీయదంతుఁడవియోగ
దహన దండవ్యామానమై.....

అదంతంబియోగ మన్నఁ బాణము. దానిని
దహనముగా రూపించుట యనుచిలియ. అ
దంతుని వియోగదహన మునుటకన్న నరుం
తుడవియోగకల్య మన్న నర్థసారస్యము
మెందు. దహనము కార్తిశేయము. కల్య
మున్ననో మర్యములకు నేధించునన్న యర్థము
వచ్చును. అదంతంబు - Cutting or
wounding the vital parts అని Apte
నిఘంటువు.

కనుక నరుంతుడవియోగమును దహనముగా
రూపించుటచే ఉన్న సారస్య మూర్ధ్వపెట్టు
కొని పోయినది. ఇక దండవ్యామానము
అనఁగా మిక్కిలి కాలినది అని అర్థము. భృశా
ర్థమున యశ ప్రత్యయము వచ్చినది. మిక్కిలి
కాలిన వస్తువు కృశింపదు. భవ్యమగును.
వనించును. కనుక ఎడ కృశించెను అనట
అసమంజసము. ప్రకృతివిరుద్ధము.

గీ. తన సుగులకలు పూచిన శోభలోయనఁ
దలునవ్రువ చెన్నెలచెండ్లు వివర

శోభ లన శోభ్య చిలునవ్రువ అన్నఁగాని
అర్థముకుదురదు. లేనిచో ‘శోభలోయన’ అను
నది ‘వివర’ అనుక్రియతో నన్వయించును.
లకలు శోభలను ఋతునో, ప్రభులను
యాయన?

గీ. తనమనోలీల గాంచిన రాగమధు వనఁ
బలుకు బంతులు పూలపాలనీయ

మనోలీల అనఁగా నేమి? అర్థ మగత్య
ముగా నున్నది. ఉత్తరార్థ ముపనివద్రపా
స్యమువలె నున్నది.

గీ. విడిచి విడుచనిమాగ్ధ్యంబు వడయు లజ్జ

అనఁగా మాగ్ధ్యము మెల్లి మెల్లఁగా విడు
చుచున్నది. లజ్జ పాదముయ న్నది
అని యర్థము. “లజ్జావిడితమనభాగ” అని
మగాల్పము. లజ్జ అధికమై అభిలాషను
అడఁచియేనవధి గలది ముగ. “మాగ్ధ్యంబు
వడయు లజ్జ” అనఁగా ఇంతదమక లజ్జలేదని
యనుమాగ్ధ్యమువడలుదుండఁగా, ననఁగామధ్యా
హ్నమున విచ్చి నుండఁగా విచ్చియును,
దీనియు నర్థము వచ్చును. ఇది ప్రకృతివిరో
ధోపము.

కరములు, కాను, కానుక, వాసిక, కరము. ఈ స్థానములందు (కంఠముకడక) ముత్యాలపరులు ధరించుట వినయము. అట్లు ధరించుట సహజసౌందర్య మేమో వాకుఁ దెలియదు. ముత్యాలపరులు కంఠమున ధరించుక. కాని యొకరికొకరును నకులముగా వ్యవహరించి కంఠముని యర్థముచెప్పినను చెప్పలముత్యాలపరుల కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ బెట్టుటనేకాని యొకరియొకరిని కంఠమునఁ ప

గీ. పదియు వాల్లనపంకమల్ వదలవట్టి
కరుణపాగనుండునం కామెపయి వెనంగ
చూర్ణ మెదటివఁ గదియుజవ్వనపుఁబడిలు
విడిలియం దందముగ నుట్టిపడుచుండె.

పూర్వార్థమునందుగఁజేయున్నది పూర్వార్థమునకు సుత్రార్థమునకును గల యర్థ భేదమును పరువాల్లనపంకమలరయన్న అమెకు సౌందర్యమును గూర్చుగా జగ్వంతుఁడనయోమెకీరయన సంపదముగ నున్నది యర్థమునున్నది. ఇందలిపాదస్యము కాకు గోచరించుటలేదు. పునరుక్తికోమముకన్న పాదస్యమునకు మున్నవా యని కంఠించుకన్నాను.

మధునాంసుసంపత్కరముల వయస్సు గల యువతినిఁగూర్చి తెలుపునపుడు నీమంత్రి, పంచె, గరిత మొదల ను పదము లుచితములు గావు. తరుణి, యువతి, కోమలి మొదలగు పదము లుచితములు. పూర్వకవిప్రయోగములున్న వందుకేమో? కాదు పూర్వకపులు. వీరు భావకపులు. భావకపులు పూర్వకపుల మాన్గ మీల ప్రోక్తవలయును? వారిప్రయోగములు వీరికి కరణము? భావప్రసాదమైకవిధియగుకా వీరికి!

చైదిత్యాదివిధియలకప్రసీద్ధియర్థవర్ధములను విచారించక యాపాతిమసుర మైమోహపాపము, మమారుణము, స్పృగము, రక్తి, అర్ధ్రము, ఉదయము, పత, చెరిగి చెరగని, విడిచిదినుచని, తిని తినియని మొదలగుకొన్ని అరాయితీముల లుపయోగించిన నది భావకవిధియగుకావోయి!

గీ. తలఁచుపూలకలంకారీచర బాలఁ
తండు పండుకుచ్చెల్లు చెదరనిక
మాటికిని గారికడియాల మలపుకొనయ
మోతనేటిటుచని దరికొనియె నకము.

చీరబాలగారెండుయన్న ముచ్చెల్లు చెదరనిక అనఁగాఁగట్టుకొన్న చీర బాలముండఁగాఁ బడిపోకుండ జోకచేకఁ గుచ్చెల్లు పట్టుకొని యొకచేతితోఁ గారికడియాల మలపుమన్న దనియూ పాదస్యము? స్త్రీ చీరబాలముండఁగా సవరించుకొనక మాగ్గమునఁ బోవుమందువా? పోయిన నెంతమారియు పోవును? మోతనేటి మారము పోవువా? అది సహజసౌందర్యము కావోయి! ఇట్టి సహజసౌందర్యము నా కను భూతియకాలెదు. ఇమక "నోదరియందు నగ లేదిలేక" అనిచెప్పి యుచటఁ గారికడియాల పెట్టివాఁడు కవి. మిగిలిన యేయనయనముల పను నగలులేక కారికఁ గడియాల మాత్రము ధరించుట సహజసౌందర్యము కావోయి! లేక కడియాల కన్యకకుఁ గవచమండలములవలె కామెకు సహజములా? అట్లయిన నది సహజసౌందర్య మును.

కం. అనీలాలకయొక్క పోకనీపకుఁబడియెన్.
పోకచెల్లున కెంతనీపయందును? నిదాపు కాలములో బాముప్రాద్దువేరఁ జల్లఁదనము వలె పోకనీప వ్యక్తియందువా రుండురా? నాచెట్రిమున నమూనినదె పోకనీపమలో దియఁజేప్పకవియొకెను పాదస్యవిశేషము నకుఁ గావోయి నీపకుఁ జేర్చివాఁడు.

గీ. ప్రింధమాంకమంబుగ బాలువాలు
పామపు పానపయిఁ బ్రాగభిముఖపునరే
బాలకొమ్మల నింపుపాంపులు వహించు
కాళి యొక్కండు వంతున కాఁగిపోవు.

"ప్రింధమాంకమంబుగ" చెల్లు మొదలముకొనియని కవియొకడు మఁకావోయి. మాంకమమంబుగ బాలయనది యని యర్థము. "ప్రింధమును మాంకమును జొరయనట్లుగా" అని యర్థము వచ్చును. కాని నదును వర్ణకాలమునఁగాని మాంకమంబుగాఁబ్రవహించువు. ఈ గ్రంథమున నిరూపింపఁబడినకాలము నిదాపు కాలము. కనుక అపాన మాంకమమంగాఁ బ్రవహించు, ప్రింధకమ మన్నఁ బాలును. మాంకపదము వర్ధమా. అపార్థము నిచ్చును. లేక "ప్రింధమును వారి తాళక బాలువాలు." అని యన్నను సరిపోవును. తాళి తాళక, విడిచిదినుచక, చెరిగిచెరగక, ఇట్టి వాములు (Phrases) ఈ కవిసంప్రదాయములుగదా. ఇఁక 'బామపుపాన' యన నేమో? పానంబుకావన. పామపుపాన యనఁగా నేమి? పామపు - (1) పామము, (2) ఉదయము, (3) పోటు. అని మూడెత్తములు కల్పితముక

గమనఁ గావు. గమనాంబును నిదలపరిపదవు. మరొకచోట 'పామపుపేట' అని కలదు. ఈ యర్థమునో సెంబరములేని పంజావాచకమునో యిది? అట్లయిన నీ గ్రంథములో వాయి కా వాయులక వాయుకరణము చేయలేదు కవి. పాన కీ వాయుకరణమునాద్యిరమే? పంజావాచకము కాకున్న వర్ధమేమి? పెరుదేలు, పంకాలన అని యర్థమేని పాన యన్న. బాలునే? పామపుపదపార్థ్యము బోధ గాకున్నది. ఇఁక బాలకొమ్మలతో నిండిన కాళియంట. పూలపిద్దులతో నిండిన కాళియనఁగూడదా? అంతిక్కు జగ్గఁగాలేదా? పునరుక్తికోమము పోవునే? గొమ్మ, కాళి పదములు సమావాచకములు గావని కవిగారి యభిప్రాయమా? లేటల్లెలు గావన్నది. ఇఁక ప్రాగభిముఖములు. అభిముఖ మన్నఁ బాలును. పేమన్నఁ బ్రాగభిముఖములు ముందరితరము. ఇది పాంధ్రదాయకపదము. ఇఁక 'వంతునకాఁగిపోవు' అనుచోట 'గా' అని యుండుట లేదు.

గీ. పంచ పాగివకొలఁదిఁ బ్రకాంతుమరుఁ
జలవయును మాంధ్యమును దమ్ము కలది
..... ప్రసాదపదన
ముల్లవల్లన పితె.....

పంచపాగివకొలఁది యనఁగా పంచపాగివకొలఁది, మొత్తముమీఁదఁ జేరఁటిపడినకొలఁది యని యర్థమవచ్చును. ఇప్పటికే గర్భ లేకటి పడువనిమిని రాలేదు. 'పంచ పాగివకొలఁది' అన్న పాదస్యమును. ఒకచేరఁ గవి యొంగ్ల సంప్రదాయముపాదముగా P. M. అను వర్ధమున పంచపదమును బ్రయోగించెనేమో? ముర్రామ్మము గిడి గంటలు వాటివలెమ్మల మరల రాత్రి పండ్రెండు గంటలు సమాప్తయగునట P. M. అని అంగ్ల సంప్రదాయము. అట్లే గంటలు వాటివలెమ్మల మరల రాత్రి పండ్రెండు గంటలకాదు పంచ కల్పమున కర్థమయినచో 'పంచ పాగివకొలఁది' అనుమాట పార్థకమగును.

గీ. మగ్గుమధురంబయిన లేడి మద్దులబు,
శాలపరవామల లతావశోకనంబు,
పామపుపేటిమెలపు, బాముప్రాద్దువలపు
వాయును వొకానొక వికార ముండఁజేసె.
పూర్వార్థము యథోచితముగానున్నది. అమెకు వికారముఁ గూర్చుటకు "పామపు పేటి మెలపు" ఏమి? "బాముప్రాద్దు వలపు"

ఏమి? పాశువులేటి మెలపులో మెలపులేటి
జనియనియు, బాటు ప్రార్థనలపు తీరికేనే ప్రే
మద్యములోని ప్రదోషపవనమనియు నన్నచో
బాగుగా నుండెడిది. ఆమెవికారమునకుఁ
బూర్వాధ్యక్షులు గారిని మునిపట్టు మూడవ
పాదమునందలివిషయము గావచ్చును. మెలపు,
వలపు అను అనుప్రాసముకొనికై కవి సార
స్యము భగ్గుము గావించినాడు. అర్థహీన
మయిన యాప్రాస మేల?

గీ. లలితలకగ్యప్రార్థన మా లలనచెలుపు
నెదుటఁ గన్పట్టుముండె నెల్లదల గాను.

చెలుపు అనగా పండుము. లావణ్యము-అన్న
అండుము. మొదటిపాదమునకుఁ జక్కని చక్క-
దనముతో నింకైన ప్రేయోక్త- చక్కదన
మవి యర్థము. ఇందలి సారస్య ముద్వితీయము!

గీ. దుదిరచేలువాడోదయ కుశలుఁ గలిసి
పాటుదెలుసోస విలవిలగ్యమగు నదాని
కవల వివనయ్యె నప్పు డాకంఠిలవము
గద్దపక్షాంతి ననుతాపకలన నిట్లు.

చేలువాడోదితక్రమ లనకలెను. ఒకకంఠం
మన కెన్నిక్రమలుగావలయును? పెక్కు
క్రమములన్నఁ గంఠంవ మెట్లు వివరమృదు?
క్రమము అను బహువచనసారస్య మేమి?
దెలుసోస విలవిలగ్యమగు నదానిదట ఆకంఠ
రవము. చేలువాడను క్రితిగా నున్న కంఠ
రవము చిన్న చెలయేటి విలవిలగ్యమలలో

నెట్లదానిపోవును? అదానిపోయినచో గడల
కట్టు వివరమృదు? ఎంత పూర్వాధ్యక్షరవిరోధము!
గద్దపక్షాంతియన నర్థమేమి? గద్దనకృతము విశే
షము పాదకము. క్షాంతిపదము విశేష్యవాచ
కము. గద్దపదము క్షాంతిపదముతో నన్వ
యింపదు. గద్దమైన క్షాంతియన్న నర్థము
లేదు. అట్టియేదే సమాపమేకునిరదు. అనగా
గద్దపక్షాంతి యను సమాపమే కుట్టిల్లదు.

అట్లే గద్ద ప-మును కంఠంరవముతో
నన్వయింపవలయును. క్షాంతిపదమును చేనితో
నన్వయింపవలయును? రవముతో దాని కన్వ
యములేదు. క్షాంతిపదము చేనితోదను అన్వ
యింపదు. ఇది వ్యర్థమును, అనర్విరయిను.

క్షాంతిలేనిచేని గద్దపదము అన్న బాసుండెడిది.
ఇక అనుతాపకలన అనగాఁ బూర్వప్రాసము
చేరినది యర్థమువచ్చును. ‘పూర్వప్రాసప్రాస
ప్ర’ అని యమరము. ఇటుఁక ప్రప్రాస మేమి
గలదు? స్వయంకృతపరాధ్యక్షముఁ బూర్వ
ప్రాస ముండునుగాని “విధినియములకొ విడు

పందినప్రాస”నుఁ బూర్వప్రాసమేమి? ఈపద్య
మున సారస్యము కున్న కైరస్యము విన్న.
గీ. వయనముల మూలరుచులు స్వస్థంబులయిన
మేల? చెల్లెల!

మూలరుచులుగాను, కోరుచులు అన
వలయును. మూల తెలుఁగుపదము. దుష్టసమాస
మగును. పోనీ, మిత్రసమాసమని సమాధాన
పఱచుకొందము. రుచులనఁగాఁ గాంగులు.
కోఁగకాంగులు స్వస్థము నిలువ క్రొత్తవిష
యము. భావకత్తుల చృష్టుల కాస్వస్థుల
నోచిరించును.

గీ. తేటకలపులు మెలక రెల్లిదది మొదలు
నిలిపిరిఁ బది తరాగ మాలలనెరువలఁ
దుదకు భగ్గుమనోరథదోషి వగుదు
చేటి కారాటపది మరు రెత్తి మనస!

మనిను భగ్గుమనోరథదోషియంట! ఈ
సమాసమునకు దిగ్గహతాక్య మెట్లు? ‘భగ్గు
మనోరథం చ తద్దోషిచ’ అనియా? ‘భగ్గుమనో
రథం ఆరసీవదోషి’ అనియా? మరొకవిధము
వాదుఁ దోఁచకున్నది. మనను భగ్గుమనోరథ
ము గావచ్చునుగాని దానివలన నది దోషి
యగువా? మనమొకవస్తువు నభిలషించితి మను
కోవఁడు. అదీమనకు లభింపలేదు. అందువలన
మనము దోషులమైతిమా? ఆదోషమేమి?

భగ్గుమనోరథము దోషముగ గణింపఁ
బడువా? భగ్గుమనోరథ మన్నఁ బాలదా?
దోషిపదముచే గవి దోషి యగుటలేదా?

గీ. ప్లాసయ సూసానమయి ప్రేమమృదులమైన
తావశిలీలా సుధాదళపుటంబు
మామకీనప్రణయభంగమధుకజాళి
విడిచెనువిర్రోబావ్వుమల విడుచుపొల్కి.

నీలీలా సుధాదళపుటము విర్రోచేరి రావ్వు
ములను విడుచువట్లు వాప్రణయభంగమధుక
జాళిని విడుచుచున్నది అని దీవియర్థము.
దీవియప్రాణయము బుట్టబుట్టలగొట్టుకొన్నను
ఇతియవన్నది. ఇది భావకవితానరస్యతిఁ
గిరిటము. ఇట్టివి పెక్కు లీగంధమునఁ గలవు.

న. క్రమ మని యాక్రమం బని ప
రస్పర భిన్న మనోవికార సం
ప్రమములఁ గొన్ని నాళ్లు వల
వంతలఁ జిక్కిరి; చేకకాలపా
త్రము లని కొన్ని నాళ్లు నిశి

తన్వ్యకొందియుఁ దాకుకొంటివా
కమలదళాక్షిపై మమకీ.....

ఇట చేకకాలపాత్రములన కేమి? చేనితో
నన్వయము?

గీ. ఎడఁ గృశించెను నీయరుంతుడవియోగ
దహన దందహ్యమానమై.....

అరుంతుడవియోగ మన్నఁ జాలను. దానిని
దహనముగా రూపించుట యనుచితము. ఆ
రుంతుని వియోగదహన మనుటకన్న నరం
తుడవియోగకల్య మన్న వర్థసార స్యము
మెందు. దహనము కార్మికేయము. కల్య
మన్ననో మర్మములకు వధించునన్న యర్థము
నచ్చును. అరుంతుడము = Cutting or
wounding the vital parts అని Apte

నిఘంటువు.
కనుక నరుంతుడవియోగమును దహనముగా
రూపించుటచే ఉన్న సారస్య మూర్ఛియై
కొని పోయినది. ఇక దందహ్యమానము
అనగా మిక్కిలి కాలినది అని అర్థము. భృశా
ర్థమున యేక ప్రత్యయము వచ్చినది. మిక్కిలి
కాలిన వస్తువు కృశింపదు. భవ్యమగును.
వనించును. కనుక ఎడ కృశించెను అనట
అసమంజసము. ప్రకృతివిరుద్ధము.

నీ. తన నుగలతలు పూచిన కోథలోయనఁ
దీలునవున్ పన్నెలచెండ్లు విపర
కోథ లన నొప్పు చిటునవున్ అన్నఁగాని
అర్థముకుదురు. లేనిచో ‘కోథలోయన’ అను
నది ‘విపర’ అనుక్రియతో నన్వయించును.
లతలు కోథలను బూచునో, పువ్వులను
బూచునో?

నీ. తనమనోలీల గాంచిన రాగమధు వనఁ
బలుకు బంతులు పూలపాలనీయ
మనోలీల అనగా చేమా? అర్థ మగవ్య
ముగా నున్నది. ఉత్తరార్థ ముపనిపద్రహ
స్యమువలె నున్నది.

గీ. విడిచి విడుచుమాగ్ధ్యంబు నడయు. లజ్జ
అనగా మాగ్ధ్యము మెల్లమెల్లఁగా విడు
చుచున్నది. లజ్జ పొ డె ముచు న్నది
అని యర్థము. “లజ్జావిరతమన్యథా” అని
మధురమేయము. లజ్జ అధికమై అభిలాషను
అదానిచేయునవస్థ గలది ముగ. “మాగ్ధ్యంబు
నడయు లజ్జ” అనగా ఇంతదనుక లజ్జలేదని
యు, మాగ్ధ్యమువలయుండఁగా, వనఁగానుధ్యా
నస్థులొని విచ్చురుండఁగా లజ్జకొనెమునున,
దనియుఁకల వచ్చును. ఇది ప్రకృతివిరో
ధము.

కం విశ్వానరాయణమయం నింపక.

అనందరామయలు, దంభరామయలు ను వీచును. విశ్వానరాయణమయ గ్రాతవి. పాశ్చాత్యదేశమునుండి దిగుమరియైనవేమా?

చ. కలసినకాటపుం తెలియ

కాంతలు పెంచగ రేచునల్ కలం
పులసు మమేకమైన కల

పుల్ కవికూకా గవగంధుపాలుగాఁ
గలసినజంటయందు పలి

కంశయ ట్టాదకా బ్రహ్మదో
పాలమయి తోడనే యెరిసి

యా ద్రవనాగతి తోడె నిట్టులకా.

పలికంశయ ట్టాదకా - ఇటు నవధారణా.

రక్తప్రయోజనమేమి? ప్రదోషదోపాలమనగా
అర్థమేమి? దోపాలము = తుల్యము అని
కట్టకత్తుకరము. ప్రదోషమంటిరి యుత్సా
హము అని అర్థమవుచున్నది. కంశము ప్రదో
షదోపాలమయినదనగా నర్థము బ్రహ్మకేవల
ముగా నున్నది.

కా. బాష్పజ్ఞానవిద్యాధి పై

కాలంబుకొవయగుకా ప్రయించెదను ...

బాష్పజ్ఞానవిద్యాధి అనగా బాష్పము
రెట్లు విడివడెయ్యనో అట్టిజ్ఞానము వడయు
విద్యాధి, అనగా తోడవదివ్య నర్థ్యసించు
వాడనియూ యర్థము? ఈవిద్యాధికి గురు వ
నరు? ఎంతరసవ త్తిరమైనపద్యము! 'ప్రయించు'
కాదు, 'వ్యయించు' అని కదా యుండవల
యును!

చ. వడనికాంత, మై వంపు

బాటిన నెయ్యముఁ బెంచుకొన్న నీ

పూదయము కక్కిసించు కల

యంపులు ప్రాప్తము లయ్యెఁగ లేమముల్
సెరిగిన కూన్యభావము

లిసీ! రుచియింపపు రక్షి లేమనో

మండిత! వియోగముం దమ్మత

మకా విమముకా సమకృత్తులేమి?

పూదయము కలపుఁబాటిన నెయ్యముఁ
పెంచుకొన్నది. పూదయము నెయ్యమును
పెంచుకొన్నది. వట్టి నెయ్యము గాదు.
వంపుఁబాటిన నెయ్యము. అదికొత్త భావము.
దీని సారస్యము పరమరహస్యము.

గీ. ప్రియతమంబున వస్తుసంప్రీతమనఁ
బ్రాణిని హాయిఁ గురు; నాపయఁబ్రకాంతి
యొదవు; వట్టివకూనకూ బ్రాహ్మసమకు
లేదు తన్మయోన్మీలనామోదగుభును.

వస్తుసంప్రీత మనఁగా వస్తులాభమని కవి
యుద్దేశము కాఁబోలు. అట్టియర్థము రాదు.
ప్రీతమన సంతోషతమలు యని యర్థము.
ఉద్దేశకూన్యమనఁగానేమో బోధపడవచ్చుది.
తన్మయోన్మీలనామోదగుభునుఁ బ్రతిపదార్థ
ము స్పష్టముగావున్నది.

గీ. విగతకాలవ్యయదికమా జగతి విడిచి
కాలగతిమెయి శోభలేచ్చుటకొదాచి
కాంతసంపూర్ణ చంద్రనికాంతమలను
మంతుకన్నీర్లు కార్చవేమట్లు లలివ!

ప్రథమ త్పీఠీయపాదములకు అర్థ మేమి?
ఇందలి భావరహస్యము చిదంబరరహస్యమువలె
నున్నది.

గీ. మోహనవసంతునకు మోదమును ఘటించు
నుస్ఫురానుగ్ధంబయిన మావినసుపుటాకు
హిమకుమారుఁడు రక్షి మాయంపఁజేయఁ
డే? సఖి! కాలచపలన గేది నీతి?

మావినసుపుటాకు వసంతునకు మోద
మును ఘటించునట. దానిని హిమకుమారుఁడు
రక్షితో మాయించునట. ఇందలి భావము
దేవరహస్యమువలె నున్నది. హిమమును గుమా
రుఁడని రూపించుటలోఁగల సారస్య మేమి?

పైని వసంతుఁడు అని యంటవలన హిమము
అనఁగా హేమంతర్తు అని అర్థమేమో?
ఈ రూపక ప్రయోజన కేమి? రమణీయత్వము
లేని రూపక మెందులకు? కాలచపలఁడు
అనఁగూడదు. చపలఁడగుకాలఁడు అనవల
యును. సంస్కృత భాషా సంప్రదాయము

తెలియమని నిట్టి దోషగుణ సంభవించును. సం
స్కృతపదములు వాఁడగు తెలిసినంతమాత్ర
మన సమాసముఁజేయ వీలు లేదు. సం ప్ర
దాయము తెలియవలెను.

'విశేషణం విశేష్యేణబహుళం' అను మాత్ర
ముచే విశేషణమను సమాసములో ముందుఁ
బ్రయోగింపవలయును. ఇట్లే యేయే శబ్దము
రెట్లు సమాసమునఁ బ్రయోగింపవలయునో

చాకరణశాస్త్రములనఁ గాని తెలియదు.
అది తెలియకున్నచో మహాభారములో అది
పర్యక్తమని చెప్పి మా'త' మాకు వచ్చినదన్న
ట్లుండును.

మ. ఏ, ముఱఁబోకించుక జీవితాంతమునఁ జే
మప్రేమ బాష్పంబలికా.

ప్రేమప్రేమబాష్పంబలి అనఁగా నేమి?
ఈ ద్విరుక్తియొక్క సార్థక్యము వాచా
మగోచరము కాఁబోలు.

మ. ముఱవంబోగుము పూర్ణరాగ పరిణా
మజ్ఞాన సిద్ధాంతముకా.

ఇది Darwin గారి పరిణామ సిద్ధాంత
మనకుఁ బ్రతిగా బహులదేసిన సిద్ధాంతమో?

ఉ. బొందినటించు ప్రాణివల
పుల్ సాలయించినచేల్ నింద్రియా

లిం దనియింప శాత్రుకు
లిమసమా; నటఁ బడ్డెరక్కపుం

బందము లీడ్చి యాడ్చి పరి
పాకము గానఁగ లేక హేయర

క్షిం దగుబాని ప్రేమగుది
కికా జెలియాల తెలుంగవో చెలి!

ఈ పద్యమునందలి శబ్దాంతము ప్రాణాం
తముగా నున్నది.

గీ. వైశ్రుతో వచ్చు పల్లవపంచయంబు
హిమకుమారుమన నెరియించునట్లే
పడచుడవనుతో నుదయించు కలపురెల్ల
గకు కెడలి కృశించును జరాకాంతదళహ.

పడచుడవను ననన్న ప్రేమ వార్ధక్యమునఁ
గృశించునట. అట్టియెడ నది విశుద్ధప్రేమ
యనునా? భివభూతి యేమి చెప్పేవాఁడో
చూతము.

జ్ఞో. అద్వైతం ముఖమభయో రమణుగం
సర్వాస్వకస్థాన మతో విశామోహావృతయ
శ్చయగ్రహణా యస్మిన్నహాశ్చరణః,
కాశే నావరణాత్మియాత్మరీగశేయ
శ్చేన్నపాపారే స్థితిం భద్రంప్రేమను మా
నమస్య కథ మక్షేకంహితత్వాప్ర్యతే.

Translation:—With great diffi-
culty indeed is gained that unique
and beneficent love of a good
creature that is unchanged in weal
and we, obliging under all circum-
stances, where there is the heart's
repose, the ard our of which is not
to be netigated with age, which
develops into the mature cone of
affecti on through the wearing
off of the coating by time. (of
reserve)

దీనినిబట్టి యీ పద్యమునందలి యుత్త
రార్థ మపంక కుముగా నున్నది.

చ. తన్మయమయోగ్యమైనమా, నుమడిగయే కృతా
ర్థమయమన్ బుద్ధివాణి.

ఇచ్చటి ఋషిరహస్యమును గదియును రహస్యముగనే యుంచెను. ‘దళయే కృతార్థము’ యను నీరం దవధారణగాచకములకును సారస్యము గగనకుమరును.

గీ. తేటవలపులు మొలకలెత్తినది మొదలు.

గీ. వలపునిండిన యకలవభావకృత్తి

ఈ మొదలయిన తావుల వలపును ప్రేమకుఁ బర్యాయముగా వాడి

గీ. తాపనేటికి వింకవాధ్యాత్మికంబు

ప్రేమభాతికమున వికారించువలపు

అను పద్యమున వలపును మోహమునకుఁ బర్యాయముగాఁ జెప్పినాఁడు కవి. పోనీ!

ప్రేమమోహములకుఁ జేసెమును బాటించినాఁ డేమో యన్న నదియు మృగ్యము. చూడఁడు.

గీ. ఆకట! కంచింబెరిగి, మోహమా! విఫలము నోరఁగఁడు నీఁడు.

దీరింబట్టి కవి పదప్రయోజనము బాటించుట లేదన్నచో పత్యమారముగాదు.

గీ. నన్నమైనట్టి ప్రేమఖండముల కొక్క నుకదియగుచు నీగీతకయ చాలు.

ప్రేమఖండములంట, ఇది యుపాధ్యక్షయోగము. అక్షర లేవగీత అనఁగాఁ బ్రతిపదార్థ మాహ్యముగాలేదు.

గీ. నిమృత్యైలులేఁగొమ్మ పండిల్లేకొండఁ బుస్తకపుఁజేటికలను వాహస్తగదిత

చిత్రనూత్రమునందు వసించియున్న దోయి! యిందాడనునప్రేమయును ప

ఖండ!

మన ప్రేమ పుస్తకపుఁ జెట్టెలలో వాహస్తగదిత చిత్రనూత్రమునందు వసించియున్న

దని యర్థము. అనఁగానేమి? ఏమో? పుస్తకపుఁ చేటికయిన పుస్తకములపెట్టెయనియో? లేక

పుస్తక మను పెట్టెయని యాశకమా? యాశక మయినచోఁ బ్రయోజనమేమి? దాని నిర్వహణ

మెట్లు? నాస్తగదితచిత్రనూత్రమునఁగా వాస్తము చేతగ్రాసిన చిత్రమవులనియో? లేక చిత్రమైన

త్రాచరియో? లేక చిత్రము అను నూత్రమని యాశకమా? ఏమో! అభేద్యముగానున్నది.

వాస్తగదిత మనఁగానేమి? గదితమనఁగాఁ జెప్పఁబడినదనిసాంప్రదాయకార్థము, వ్రాతఁ బడినదనిచాదు. ‘గదవర్ణనాయాం వాచి’ అను

భాషాపుకండి నిష్పన్నమున భూతార్థక విశేషమ విగదితకట్టును. వాస్తముచేఁ జెప్పఁ

బడిన చిత్రనూత్రమనేమో?

ఈ. అమృదుశీలపాటి.....

ఇట శీలపద మేలాశో? మృదుపాటియన్న కానుగానున్నది. శీలపదము అమృతవేరివలె మన్నది.

ఈ. ఆ! శోమలరాగనూత్రమున

దళ బహుసాధిగానరామి.

రాగనూత్ర మననేమి? రాగమును నూత్ర ముగా రూపించుటవలన వచ్చిన సారస్యము వాని గోచరింపకున్నది.

ఈ.....నీ

చియమైన సోపయించెన్ ...

అనఁగా అనిర్వాచ్యము.

గీ. పదియడుగు లీలాలలఁ గడయవడిచి చిటికెలోపలఁ గలిసి యర్కుట భరావ్తి.

ఉత్కటభగావ్తి- ఈపమానము పెట్టు భేదింపవలయును? ఉత్కటమైన చేని యొక్క భామ?

గీ. కాలిచల్లాలు పెంపుకు కావఁ బడిన పశుదుశంకపంతి నా నడచు నాపె.

పెంపుకు కావ - ఎంత హృద్యమైన భావీ యము! పెంపుకుకుక్క పెంపుకుకెబ్బరి మొదలగు తావులలోని పెంపుకు పదమునకుఁ

‘జెంచుకొన్న’ అను నర్థము గలదు. పెంపుకు కావ అనఁగాఁ జెంచుకొన్న యడవి. ఎవ రీయడవినిఁ జెంచుకొన్నార?

కం. పెంపుకు మైత్రీ ప్రేమబంధములు తెగవపురా!

‘పెంపుకు మైత్రీ, పెంపుకుప్రేమ- ఎంత చక్కని వాతీయములు (Idioms) !

గీ. క్రిక్కిరియు కొమ్మ లాకల కెక్కి చలువ దట్టమును నీవపండిల్లు గట్టుచుండ

చలువపండిల్లు అన్న జూలునే? ఎందుల క్రిదావిడప్రాదాయామును? పడికట్టుకాల్లువేసి

పద్యమును బూరించుట తప్ప సారస్య మా రంతయు నగపట్టును. ఇట్టి యర్థదోషములు మరియొకెక్కులు గలవు.

ప్రకృతివిరోధదోషములు

గీ. వలపు మొగ్గులు దొడిగిన వయసుటనటి.

అనఁటి మొగ్గులు దొడిగినదని యెవరును వదినపరు! అనఁటి పువ్వువేసినదందురు. చెట్టు మొగ్గుదొడిగినదన్నచోఁ జెట్టులెయు మొగ్గులతో నిండినదని యర్థమువచ్చును. అనఁటి

కొక్కటే పెద్దతల్లివైన నేయును. ఇట్టిచో

అనఁటి మొగ్గులు దొడిగినదనుట యెంత ప్రకృతి విరోధము!

గీ. తమి విచారించు వనచంద్రవళకోచి రుదయములు పోనియావులు...

వనచంద్రుడనఁ బ్రతిపవ్వుంద్రుడా? ఆతని కాంతి తమిరి విచారించఁజాలవా? ఉదయ చంద్రుడా? అట్లయిన నతనికాంతి భవళమా?

చెమకఁజూపిన “కన్నెనేదంగిచెండువార గరుకులాలయ” “మనమిహును జన్మము

మేరిమి మేవ సాబంబులాలు గాని సాగము వాడిఁజ్జిఁగినిం చలనించెను” “విద్యుకొంచెను నీయగుండుదయొగ దహదందహ్యమానమై”

మొదలగు తావులందును ఈ ప్రకృతి విరోధ దోషము గలదు. ప్రకృతిశే యారాధించు

భావకవుల కీ ప్రకృతివిరోధ దోష మేల సంభ వించినో? భావకవి ప్రకృతిని కూతగా వారా

ధించునని యిటీవల శ్రీ సుబ్బాకృష్ణాచార్య రాజమహేంద్రవరముఁ దమ యగ్యక్షిప

స్వ్యాపమాన పెరిచిప్పివారు. కాని వారి కీమాతవో విరోధ మేలకలిగెను? ప్రకృతి విరో

ధముగూడ భావకవులకు రసోపస్కారక మేమో?

దుష్ట సమానములు

గీ. అజననబద్ధతాంధకమైన చువపు చిరవమేళన కాంతావిచిత్రక్తి

బలవదాకావిభిన్నతాపంబు నాప దురుజతను నేమి నేయునట్టులఁ బోవర్యె.

రెండవపాదపు సమాసమున కర్థ మనిర్వాచ్యమగుచును. సమ్మేళనముగాని విమేళనము

గాదు. కాదు, విమేళనము తెలుగందురా? దుష్టసమానముగను. కాంతాచిత్రక్తి శబ్దముల

శీట నర్థభేదమేమో? కేవలరక్తిగాదు, విచిత్ర రక్తియంట. సమాసమును, దానియర్థమును నతి

విచిత్రముగానున్నది. మూడవ పాదమునందలి సమాసమున కర్థమేమి? బలవదాశచే దాపము

విభిన్నమైన దనఁగా నేమి?

గీ. చిరిగి చిరుగని వలపుల దోరయువగలు విడిచిదిడువని మృగ్యంబు వడియు లజ్జ

సమయ భరమును వ్యక్తిప్రపన్నబుద్ధి యొండొరుల గదవంబుదురుండ నాపె.

సమయభరమున నేమి? వ్యక్తి ప్రపన్న బుద్ధి యను నీ సమాసమునకు విగతా వాక్య

మెట్లు?

గీ. ఆపరితమం ప్రేమరహస్య తత్త్వ
వికతతత్త్వరతి విద్యసఖలయం
ఈవిమానములకు విగ్రహవాక్యము తెల్లు?
విద్యసఖల కల్పము శిశువాకములు గానా?
వికతతత్త్వరతయన నేమి?

గీ. సాంధ్యకాంతావిమోగభాష్యములుగాఁ.
సంధ్యా కాంత యనవలయును.

గీ. ప్రస్థమోహనమైన నాత్మల్యంశీ.
ప్రస్థమోహనము - ఈప్రమాసమునకు విగ్ర
హవాక్యమెట్లు? ప్రస్థమునకురే మోహనమయిన
ననియో? ప్రస్థముచేత మోహనమయిన
ననియో?

చ. నృమకంబున ప్రేమనసేళిసక
ఇటు విగ్రహమెట్లు?

గీ. ఆపు వద్యప్ర కేవల కరుణించునండి
వాని వాదించినవాదములు లంఘి.

ఇటు దీవన ఆర్చికము. సావనచయ కల్పములు
సాంస్కృతికములు. రెండినకునును దెలుగు
పదమును తెట్టి వినిందినాఁడు కవి.

గీ. వకుల సుకుమార తరుమతల్లి కలనంది.

వకులతరువుపువ్వ సుకుమారపద మెందు
లగా! విగ్రహవాక్యమెట్లు? మరయు మతల్లి
కాది కల్పములు స్త్రీలింగకల్పములతోఁ గలసి
శ్రేష్ఠాధిపాదకములగును. అది సర్వవిసంప్ర
దాయము. కాంతామతల్లి యన్నట్లు. తరుమ
తల్లిక, పురుషమతల్లిక, కాంతా తల్లి జాఁడు,
లతాతల్లి జాఁడు మొదలగునవి త ది త ర
సంప్రదాయములు. ఆలంకారికులు పదములను వాచిక లక్షక
వ్యంజకములని మువిధములుగా భాగించిరి.
భావకవుల పదము రీతూఁడు తరగతులలోని
కిదిఁ జేరవు. ఏలన, వీరి పదముల కాలంకారి
కులు నిర్ణయించిన వాచ్యలక్ష్యకర్ణంశ్యాన్త
ములుగాక శ్రోత యర్థమున్నట్లున్నది. సం

ప్రదాయ సిద్ధమును వర్ణమును విద్వాంసులు
గ్రహింపక పోదు. ఈ భావగీతిమనందలి
పెక్కు పద్యములు విశ్వప్రసన్నముచేతను
పదువ్వయింపకున్నవి. భావకవిఁ బ్రకృతి
సంప్రదాయములు, భాషాసంప్రదాయములు,
ఆలంకారసంప్రదాయములు, వ్యాకరణసంప్ర
దాయములు, అవ్యయ సంప్రదాయములును
మూర్ఖులవానికన్న గడుంగడు భిన్నముగాఁ
గన్నట్లుచున్నవి. పోనీ యిట్టి భిన్నతయుకెల్ల
భారతపులయం దేకవిధముగాఁ గానరాకున్నది.
ఒక్కొక్క భావకవి సంప్రదాయములు
వేరు. విశ్వనాథ సర్వనారాయణగారి సంప్ర
దాయములు వేరు. కృష్ణకాశ్మీగారి సంప్ర
దాయములు వేరు. అనగతమును ధర్మము
భావకవుల మొత్తమునకు లేదు. ప్రాచీనుల
కల్పముగాక యనగతధర్మ మున్నది. శ్రోత
రీతులు, శ్రోతభావములును జొప్పించినను
ఆ సంప్రదాయములకు భంగముకలుగకండఁ
జూచుకొనవలయును.

ఇందలి ప్రతిపద్యమును విమర్శించి
కాశ్మీయ ప్రమాణములతోపాటు కావ్యనాట
కాదులనండి దృష్టాంతములను జూపమొదలికి
నచో గ్రంథ మిదే నాణగింతలు పెరుగును.
స్థావరపుటాకావ్యములుగాఁ గొన్నిమాత్రమే
విమర్శించిచూపితిని.

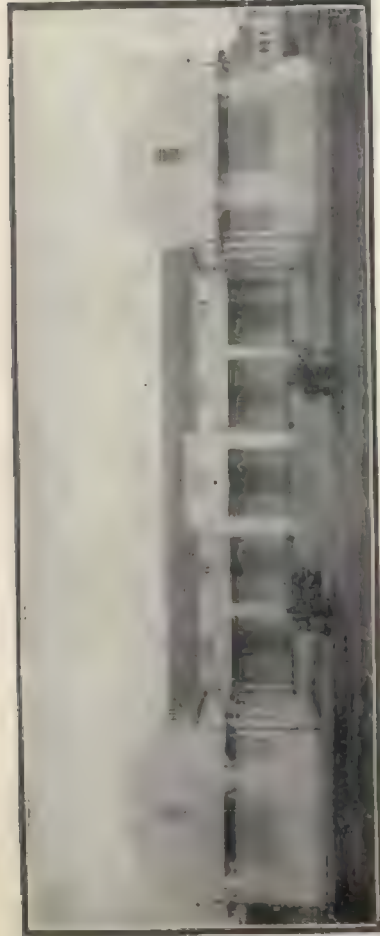
కవి వ్రాసిన యెల్ల గ్రంథములు పోల్చి
తీరున నుండెను. కవి బాఙ్మయన వ్రాసిన
గ్రంథములకన్న చిదపఁదీప వ్రాసిన గ్రంథము
లెక్కియు పృథ్వీకరములై యుండును. పింగళి
మారన బాఙ్మయన వ్రాసిన ప్రభాకతిప్రకాశ
ముముకన్న చిదప వ్రాసిన కళాపూర్ణాద
యము రసవత్తముగా సహృదయులు చిలం
గుదు. కనుక విమర్శకుఁ దోక కవి కావ్యముల
విమర్శింపఁబూనినచో నాతని యుత్తరగ్రంథ
మును ప్రధానముగాఁ జేసికొని విమర్శింపవల

యును. కవియొక్క సామర్థ్యపరీక్ష మా
ప్రధానకావ్యము (Master piece) లో లీన
పైయుండును. అట్లుని శ్రీ నుబ్బరావుగారి
యితర కావ్యములఁగాక ప్రధానమును, ముకు
టానుమానమును, ఇతర భావకవులకు ప్రస
నీయమును, అచకరతీయమును నను 'తృణకంక
ణము' నే విమర్శింపఁగలఁగితిని. వీరి యితర
భావగీతములను, బ్రకృతికాలమునందున్న మరి
కొందఱు భావకవులయు గ్రంథములను
యథావకాశము విమర్శింతును.

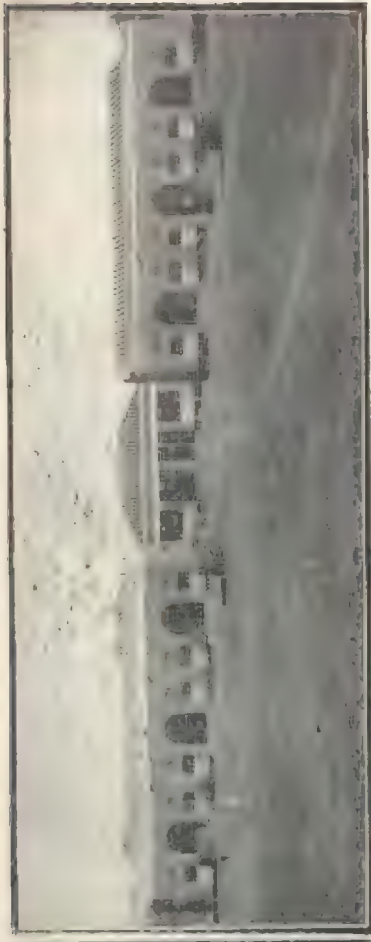
కాని భావకవు లెల్లరు విదే విధముగా
వ్రాయుచున్నారనుట పెద్ద తప్పు.
శ్రీనుబ్బారెడ్డి రామిరెడ్డి, పింగళి లక్ష్మీ
కాంతము, కాటూరి వీరకృష్ణారావు, తల్లా
కజ్జల శివశంకరాశ్రీ ప్రభృతులు వ్రాసిన
కావ్యములు నుబ్బరావుగారి కావ్యముల
కన్న రసవత్తములై యున్నవని యంగీకరిం
పకతప్పదు. వీరి భావగీతములందుఁ గన్పించి
నన్ని దోషములు వారి కావ్యములం దగ
వలెవు. కాలిదాసానున్న అవి రసాపకర్తక
ములుగాలేవు. అట్టిదోషము లెల్లకవులకును
సామాన్యమే. ప్రపంచములో నే కావ్యమును
విద్వత్తము కాఁజాలరు. కాలిదాసాని గ్రంథము
లలోఁ దెక్కుదోషములున్నవి. కాని వానిని
విస్మరింపఁజేయు కాళంము కవిలలోఁ గలదు.
రచభంజకము గాని దోషములు కొంతవఱకు
పహింపవచ్చును. 'తృణకంకణము'నను అట్టి
దోషములు పహించును. కాని రచభంజకమై
నచో నాదోషము తుంకవ్యముగాదు. మొత్త
మువ్రాడె పైవారి కవిత్వము సంప్రదాయద్వ
ముగా నున్నది. కాని యీ నుబ్బరావుగారి
కవిత్వమునకురే ససాంప్రదాయకముగా లేదు.

ఈవైజ్ఞానిక దోషానికి భావకవిత్వాదక
స్వరీతి భూషావళియే యున్నచో నాదోష
నా సాష్టాంగదండప్రణామము.

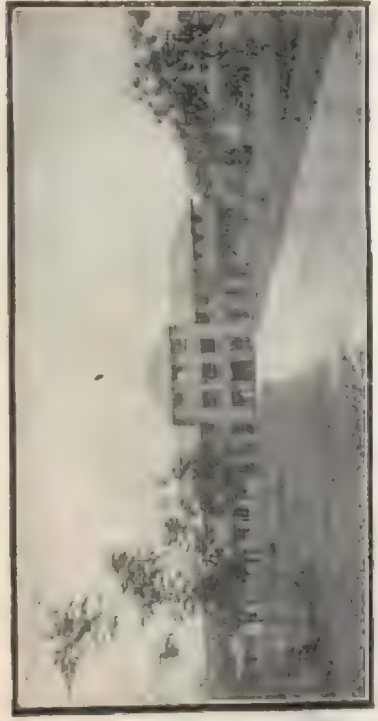
ఎ. రంగస్వామియ్యంగారి స్కూల్
మంజురము, మాంటరము

కింగ్స్ కాలేజీ హరిజన వేదశాస్త్ర విభాగము
యొక్క ఆవరణలో క్రొత్తగా నిర్మించబడిన
సాంస్కృతిక విద్యాలయ భవనములు. ఈ నిల
యములు ప్రకృతి సౌందర్యము
కి. శ్రీ. పంపిణీచేయబడినవి.
పట్టణమేళాకారము జరిగినది.

కెన్సెల్లరీ విశ్వవిద్యాలయ గ్రంథాలయపు
మాంటరము

1) కెన్సెల్లరీ విశ్వవిద్యాలయ కెన్సెల్లరీ విశ్వవిద్యాలయ
కెన్సెల్లరీ విశ్వవిద్యాలయ ప్రకృతి సౌందర్యము
ఈ సాంస్కృతిక విభాగములను ప్రకృతి సౌందర్యము

మానవధర్మసూత్ర మను గ్రంథ ముందెనా?

జటావల్లభుల పురుషోత్తము

ప్రస్తుతమనుస్మృతి శ్లోకరూపమున నున్నది. ఒకానొకప్పుడు మానవధర్మసూత్ర మనుగ్రంథముండెడి దని మాకుముల్లరు, బుష్టారు మున్నగు పాశ్చాత్యులండిను లూహించిరి. ఈ యాహాకు కారణము లేవన :

(1) ముందు బయలుదేరిన ధర్మగ్రంథములు సూత్రరూపమునను, విమృత బయలుదేరిన ధర్మగ్రంథములు శ్లోకరూపమునను నున్నట్లు గన్పట్టుచున్నది. గౌతమ ధర్మసూత్రము, ఆపస్తంబధర్మసూత్రము మున్నగునవి ప్రాచీనములు. యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, పరాశరస్మృతి మున్నగునవి శ్లోకరూపమున నున్న వవీన గ్రంథములు. మనుస్మృతి యనేక హేతువులచే ప్రాచీన ధర్మగ్రంథమని చెప్పవలసియున్నది. గౌతమడు, జోధాయనుడు మున్నగు ప్రాచీను లుండలు మనుధర్మములను పేర్కొని యున్నారు. కావున మనువు వారి కంటె ప్రాచీనుడు కావలెను. అంత ప్రాచీనమైన మనుధర్మశాస్త్రము సూత్రరూపమున నుండుటయే సహజము

(2) శ్రౌతసూత్రము, గృహ్యసూత్రము, ధర్మసూత్రము అను మూడును కలసి కల్పసూత్రమనబడును. దీనికే చరణమని పేరు. ప్రస్తుతము మనకు ఆపస్తంబకల్పసూత్రము, జోధాయనకల్పసూత్రము, హిరణ్యకేశికసూత్రము కలవు. మానవశ్రౌతసూత్రము, మానవ గృహ్యసూత్రముకూడ నేడున్నవి. ఇక మానవధర్మసూత్ర మొక్కటియే లోపించియున్నది. అదికూడ నుండుచో మానవచరణము పూర్తి

యగును. అట్టి దొకప్పుడుండెడిదనుటకు ఆపస్తంబ, జోధాయన, హిరణ్యకేశికచరణముల సాదృశ్యమే సాక్ష్యము. మరియు పై ముగ్గురు ఋషులును నొక్కొక్క నంద్రదాయమునకు మూలపురుషు లగుటచే వారికి పూర్ణ చరణములున్నవి. మనువుకూడ నొక నంద్రదాయమునకు మూలపురుషుడని తేలుచో మానవచరణముకూడ పూర్తిగ నుండవలెనని తేలగలదు. 'మంత్రిపరిషదం ద్వాదశామాత్యాః కుర్వీతేతి మానవాః' (కాటియ ౧-౨) మున్నగు స్థలములలో 'మానవాః' అని ప్రయోగించబడుటచే మానవనంద్రదాయమువారు కొందఱున్నారనుభావము వచ్చుచున్నది గాన మనువుకూడ నొక నంద్రదాయమునకు మూలపురుషుడే యని తేలును. అట్లుగచో మానవధర్మసూత్రముకూడ నుండుట సహజమే యగును.

(3) కొన్ని స్మృతులలోను, వితరగ్రంథములలోను మనువచనములుగ నుల్లేఖింపబడిన వాక్యములు నేటి శ్లోకరూపమనుస్మృతిలో కన్పట్టకపోవుటయే కాక నేటిమనుస్మృతికి వ్యతిరేకముగకూడ గన్పట్టుచున్నవి గాన నా స్మృతికారులకును వితరగ్రంథకర్తలకును తెలిసియున్నది. నేటిమనుస్మృతి కాక మఱొక గ్రంథ మెయ్యండవలెను. అదియే మానవధర్మ సూత్రము కావచ్చును.

(4) వసిష్ఠ ధర్మసూత్రములో 'పితృదేవతాతిథిపూజాయా మప్యేవ ఋషుః హింస్యాదితి మానవం' (1-1) అని యుండుటచే ఇది 'ఇతి మానవం' అనుటకు పూర్వముండున్న మాటలన్నియు మనువునుండి యుల్లేఖింపబడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఈ మాటలు శ్లోకరూపమున లేవు; సూత్రరూపముననే యున్నవి. ప్రస్తుతమనుస్మృతి శ్లోకరూపమున నున్నది కాన నీ యుల్లేఖిమీ స్మృతినుండి కాదు. కాన నీమాటల నుల్లేఖించిన వసిష్ఠుడు మానవధర్మసూత్ర మనుగ్రంథము నెఱిగియుండవలెను. అట్లే వసిష్ఠ ధర్మసూత్రములో నుల్లేఖింపబడిన యీ క్రిందివాక్యముకూడ మానవధర్మసూత్రమునుండియే కావలెను. "అథాపి బ్రాహ్మణాయ వా రాజన్యాయ వా భ్యగతాయ మహాక్షాణం చా మహాజంబాపచే దేవమస్మా ఆతిథ్యం కుర్వన్తీతి" ఈ వాక్యములోని 'ఇతి'కి పూర్వమునం నున్నదంతయు మానవధర్మసూత్రమునుండి యుల్లేఖిము కాలెను.

మానవధర్మసూత్ర మనుగ్రంథముకల్పదుండె ననుటకు పైన తెల్పబడిన యుపాదానములను సమంజసములుగ లేవు; సరికదా యిందు కొన్ని యుపాదానా లి సిద్ధాంతమును బాధించునవిగనే యున్నవి. ఈ యుపాదానములలో దెల్పబడిన యంశములు సత్యమూర

ములుగ నుండుట వీని ధార్మ్యము నకు మజిలె పోతువు. ఈ యుక్తులలో నొక్కొకదానినే యెత్తికొని దాని బలమును పరిశీలింతుము.

(1) సూత్రరూపమున నున్న గౌతమావస్తాబాదుల ధర్మగ్రంథములు శ్లోకరూపముననున్న కొన్ని స్మృతులకంటె పూర్వములని నిరూపింపఁగలదు. సంతమాత్రమున మనుస్మృతికంటెను గూడ నవి పూర్వములే యని చెప్పట లేదు. ఏ యంగమును బుట్టించుచేయవలసియున్నదో దానినే 'ఉండియుండవలె' నని యూహించి తుద కాపేతువుచే దానినే సిద్ధాంతీకరించుటవాస్తవమైనది. సూత్రగ్రంథములకు పూర్వమునగాని, సూత్రగ్రంథములు బయలుదేరుచున్న కాలములోగాని శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథము లేవియు బయలుదేర లేదనుటకు తగిన ప్రత్యక్షవాక్యమేమియు గాన్పించనప్పుడును, బయలుదేరినవని యూహించుటకు దగిన యాధారము కొరతయన్నప్పుడును మన మాకాలములో శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథములు బయలుదేరినవని చెప్పటయే యెక్కుడు సమాజనము. సూత్రములకు పూర్వమున గూడ శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథము లుండెడివనుటకు యాస్కుని విరుక్తములో నుల్లేఖింపబడిన యీ క్రిందిశ్లోకమే యాధారము.

అవిశేషేషప్రతాపాం దామోభవి ధర్మకామిశానావాం విష్ణావోమహాస్వాయంభుకోఽభివే.

ఇట యాస్కుడు దాయభాగవిషయములో మనువు నుల్లేఖించుచున్నాడు. ఇది శ్లోకరూపమున నున్నది.

కాన యాస్కునకుగూడ శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథములు తెలిసియుండ నని స్పష్టమగుచున్నది. యాస్కుడు వైన తేల్చబడిన సూత్రగ్రంథములకు తర్వాతివాడు కాదు. కాన సీసూత్రగ్రంథములకు బూర్వమున గూడ శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథము లుండెడివనుటకు బలము గల్గుచున్నది. ఈ శ్లోకము మనువుదేయని చెప్పబడినను ప్రస్తుతమను స్మృతిలో లేకుండుట మనలను బాధించు సంశయములేదు.

కావున ధర్మ సూత్రములలో మనువు పేర్కొనబడి యుండుటచే ధర్మసూత్రములకంటె శ్లోకరూప మనుస్మృతియే పూర్వమని తేలుచున్నది. గౌతముడును, ఆశ్వస్తామిడును, బోధాయనుడును, వసిష్ఠుడును గూడ మనువును పేర్కొనియున్నారు. కాన వీరిందఱును మనుస్మృతి నేటికియే యుండిరి. వీరు మనువునూడి యుల్లేఖించిన విషయములు నేటి మనుస్మృతిలో గన్పట్టుచుండుటచే వా రెఱిగియున్నది. శ్లోకరూప ధర్మగ్రంథమే కాని సూత్రరూప గ్రంథము కాదని స్పష్టమగుచున్నది.

(2) మనువొక సంప్రదాయమునకు మూలపురుషుడనియు, మానవ గృహ్యతౌత్రసూత్రములు నేడుండుటచే మూడవదగు ధర్మసూత్రము గూడ నాదిలో నుండియుండుట సమాజసమేయనియు తలచుటకు వీలు లేదు. ఏలనః మానవసంప్రదాయ మనునది యెన్నడును నుండినట్లు కన్పించదు. కాటిల్లుడు 'ఇతి మానవా' అని చెప్పిసంతమాత్రమున మానవసంప్రదాయమువారుం

డినట్లు కాటిల్లుడు తలచెనని చెప్పటకు వీలులేదు. అట్లు చెప్పబోశంకరాచార్యులవారు కూడ నట్లు తలచెనని చెప్పవలసివచ్చును. ఏలనః శంకరులు గూడ 'ఇతి మానవే' అని యుదాహరించిన్నారు. శంకరుని కాలములోగూడ మానవసంప్రదాయ మొకటి యుండెనని దీనివలన తేలగలదు. కాని యట్లుచెప్పట కాధారమేమియులేదు; సరికదా ఆనంప్రదాయమే యుండియుండినచో మానవధర్మసూత్రములుగూడ నప్పుటికి నిలిచియుండవలె ననవలసివచ్చును. కాని శంకరులేకాక శంకరులకు పూర్వమందండిన కుమారీల భట్టకూడ మనుశ్లోకమునే కాని మనుసూత్రమును దాహరించియుండలేదు. ఈ యశములవలన నానాటికి మానవసూత్రములేకాక మానవసంప్రదాయముకూడ లేదని తేలుచున్నది. కాన 'మానవా' అని ప్రయోగించిన కాటిల్లునినాటికిని యుండవలెనని చెప్పటకు కూడ వీలు గలదు.

(3) మనువాక్యములుగ కొన్ని స్మృతులలో నుదాహరింపబడినవాక్యములు నేటి మనుస్మృతిలో గన్పట్టకపోవుటచే నవి మానవగృహ్యసూత్రమునుండి గ్రహించబడినవని మాకుప్తుముల్లరు మున్నగువారు చెప్పినమాటలో బలమును, సత్యమునుగూడ లేవు. నేటి మనుస్మృతిలోనన్న యంశములనే లేనట్లుగ వీరు భ్రమించిరి. వసిష్ఠధర్మసూత్రములో నీక్రిందిశ్లోకము గన్పట్టుచున్నది.

ప్రాకృతప్రమాతానాం పరిపూర్ణావా
మితిహితం,
భాగధేయం మను ప్రామాణ్యప్రకారే
ఉత్తే. (పరిష్క. ౧౧-౨౨)

ఇటు మనువునిగ నుదాహరింపబ
డిన యీ యభిప్రాయము మనుస్మృ
తిలోలేదని బుద్ధిపండితుడు చెప్పి
నాడు. కాని మనుస్మృతిలోని యీ
క్రింది రెండుశ్లోకములలోను నీయభి
ప్రాయమేకాక చాలవఱకు నీమా
టలుగూడ గన్పట్టుచున్నవి.

అపంక్త్యం ప్రమాతానాం త్యాగివాం కుల
యోషితామ్,
ఉచ్ఛిష్టభాగధేయంస్యాద్ధర్మభూరిత్యయః
ఉచ్ఛేదనం భూమితే నుజ్జాస్యాకాప్యని,
దానధర్మకర్తృశ్రేష్ఠ భాగధేయం ప్రచక్షతే.
(మను. ౩-౨౪౫, ౨౪౬)

అట్లే వసిష్ఠధర్మసూత్రములోని
యీ క్రిందిశ్లోకములకు మనుస్మృ
తిలో నాధారములేదని చెప్పటకూడ
భ్రమమూలకముగ నున్నది.

అహాప్రాహరహ్న క్రమకారేకమహాదితం
అహారాకం తత్రైక మేవం చతురహం
పర్వః,
అహగ్రహం విప్రాణాం మను ధర్మభృతాం
మహా,
బాలవృద్ధాదురేష్యేకంశిశుకృష్ణమవాచసా.
(పరిష్క. ౨౩-౪౨, ౪౩)

నీనికి మూలముగ మనుస్మృతి
లోని యీ క్రిందిశ్లోకము గలదు.

త్రిహంప్రాతిస్త్ర్యహం సాహం త్రిహం
ద్యావయాచితః,
త్రిహంపరం చాహం త్రిహం
చరక ద్విజః.
(మను. ౧౧-౨౧౧)

ఇతర స్మృతులలో వసువాక్య
ముగ నుదాహరింపబడిన కొన్ని
వాక్యములు నేటి మనుస్మృతిలోని
కొన్ని శ్లోకములకు వ్యతిరేకముగ
నున్నవని చెప్పట గూడ సత్యదూర

ముగ నున్నది. 'త్రయీవారాదండ
వీతిశ్చేతి మానవా' అని కాటిల్లుడు
చెప్పియుండగ మనువు ఆస్వీక్షకిని
గూడ వేర్వేరుచేసి నీరెంటికిని
వైరుధ్యమున్నదని బుద్ధులు చెప్పి
నాడు. కాని ఆస్వీక్షకిని త్రయిలో
సంతర్హితముగ కాటిల్లుడే యెంచి
నాడు. కాన వైరుధ్యము పరిహరింప
బడుచున్నది. ఇట్లే యితర వైరుధ్య
ములును కొన్ని పరిహరింపబడ
వచ్చును కొన్ని వైరుధ్యములు పరి
ష్కరింపబడజాలని వైరుధ్య గూడ
నా యంతము మానవధర్మసూత్ర
ముండేదీ దనుటకు బలము నొసగ
జాలదు. ఏలన : స్మృతులలో సచ్చ
టచ్చట ప్రక్షిప్తములున్నవను సం
శయ సంజరక సంగీకరించుచునే
యున్నారు. అట్టి శ్లోకములను ప్రక్షి
ప్తముగ నో, వాతాంతరములుగనో
మనము భావింపవలెను. కాని యీ
స్వప్న వైరుధ్యములను గోరంతలు
కొండంతలుచేసి వీనికిమూలహేతువు
మానవధర్మసూత్ర మని చెప్పట
నాహాసము.

(౪) ఇక వసిష్ఠ ధర్మసూత్రము
లోని ౪-౫ లో 'ఇతి' అని యుండు
టచే నది యక్షరశః మనువునుండి
యుదాహృతమని చెప్పట లోని
యాచిత్యమును విచారితము. ఈ
సూత్రమునకు నీమృత నీ క్రింది
రెండు శ్లోకములును గన్పట్టుచున్నవి.

పథపర్కచ యజ్ఞేచ
పిత్తికైకకర్మణి,
అత్రైకం పథం హింసా
హ్నస్యేథే త్యజతి వృథా.
వాక్యత్వా ప్రాణిసాం హింసాం
మాంస ముక్చ్యతే క్వచిత్,

పథ ప్రాణిసాం కర్మణి
ప్రకృత్యా వ్యాకృతే పథోఽపథః.
(పరిష్క. ౪-౬, ౭)

ఈ రెండు శ్లోకములును మను
స్మృతిలోనే (౫-౪౧, ౪౨)యున్నవి.
ఈ రెంటి తాత్పర్యమే 'పితృదేవతా
తిథిపూజాయా మష్టేన సకుం హిం
స్యాత్ " అనుచోట (వసిష్ఠ ౪-౫)
నున్నది. ఈ యభిప్రాయము మనువు
దని చెప్పటకు వసిష్ఠుడు 'ఇతిమాన
వమ్' అనుమాటలచేనూత్రమును ము
గించుచున్నాడు. ఇట్లు సంగ్రహముగ
మనుభావమును తెల్పినవిమ్మట వసి
ష్ఠుడు మనువాక్యముల నక్షరశః
ఉదాహరించుచు రెండుశ్లోకములను
గన్పఱచినాడు కావున 'ఇతి'కి
పూర్వమందున్న భావమును, దానికి
పరమందున్న అక్షరములును మనువు
నని మనము తెలిసికొనవలెను. 'ఇతి'కి
పూర్వమందున్న యక్షరము లే
మనువు వని భావింపరాదా యనః
అపుడు శ్లోకములగతి యేమనుప్రశ్న
వచ్చును. అదికూడ మనువుజేయను
చో వసిష్ఠసూత్రమునాటికే శ్లోక
గూడమనుస్మృతి యుండ ననియు,
దానినుండి వసిష్ఠు డుదాహరించె
ననియు తేలును. ఇట్లు సూత్రకాలము
నాటికే శ్లోకగూడస్మృతి యుండెనని
తేలుచో మానవధర్మసూత్ర ముం
డెనని యూహించుటకే యవసరము
పోవును. ఈ శ్లోకములు మనువుని
కావనరాదా యన నేటి మనుస్మృ
తిలోనవి గన్పట్టుచుండ నవి మనువుని
కావనుట యెట్లు పొసగును? వసి
ష్ఠుడు మనువుభావమును సంగ్రహ
ముగ వచనములో చెప్పినవిమ్మట
మనువాక్యముల నుదాహరించినా డ

ఆంధ్ర పత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

నుటయే సమంజసముగ నుండును. ఇక 'అథాపి బ్రహ్మణాయ' మున్న గుసూత్రము మనువునుండి యుద్ధా హ్వతమగుట కేమియు నాధారము లేదు. కాని దీనిని 'వైది' యని యుద్ధమునకు సంబంధించిన భావమున నుద్దేశించి మూలము

తేలగలదు. ఇట్టిస్థలములలో నొక్కొక్కప్పుడు 'ఇత్యేకే' అని యుండుటయు గాంచనగును.

ఈవిధముగ బరిశీలించి మాధవమూలమునకు మనస్సుగ్రహణము జేయు నప్పుడు ఈవిధము విభాగ

మరి జేయుట. మానవభక్తిచూత్రముండెనని మనపూర్వులు నమ్మినట్లెవ్వరును గావించదు. అంతియే కాక శ్రీమద్భాగవతమునవారికియైనను మనశ్చరాచార్యులు మానవ భావము లేరని స్పష్టముగ ప్రాపియున్నారు.

పొయ్యంకొల్లు పిడిలు

K. P. S.

జైత్రపాలుడు - కాకతీయులు

నూ రేలండ్ రామరావు

అనుమకొండ యొక్క నగరములనుండి యాంధ్రదేశమును పరిపాలించిన కాకతీయులకును, దేవగిరినుండి రాజ్యముచేసిన యాదవులకును గొన్ని పురుషాంతరములకాల ముందే తెగని పోరాటము జరిగెను. ఇందు యాదవ జైత్రపాలునికని కాకతీయులకును జరిగిన యుద్ధములు మిక్కిలి ముఖ్యమైనవి. వానిని నూర్చి యిజీవం కొన్ని మూతపరిశీలనలు బయల్పెడినవి. చారిత్రకాధారముల సహాయమున వానిని విమర్శించుటయే యాచార్య సముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

జైత్రపాల నికని కాకతీయులకునుగల సంబంధము యాదవ రామచంద్రదేవుని ప్రతాను శాసనమునందును¹, మహాద్రితలఖండము నందలి రాజ్యపత్రస్థియందును² గాంచును చున్నది. ఈ రాజ్యపత్రస్థిలో జైత్రపాలుడు తిల్లింగాధిపుడగు దుద్రుని బహుపుత్రుల నుపయోగించి యుద్ధభూమిలో పురుష మేధమును చేసినని చెప్పబడియున్నది. ప్రతానుశాసనమునందీ జైతుగియే త్రికలింగరాజునొకనిని ఇంపి, యతినిరాజ్యమును గైకొని, కరుణాంతరం గురై గణపతిని చెరనుండికొనితెచ్చి రాజ్యమున కభిషిక్తుడైనని చెప్పబడినది. ఈ రెండూ ధారములనుండియు దెలియనగు సంశయము బట్టి జైతుగిచేపంపుచిన దుద్రుడెవడు? ఇతని చేతిచే పంపారించబడిన త్రికలింగరాజెవడు? అనిచే చెరనుండి విడిచింపుచిన గణపతి యెవడు? ఈ గణపతి యెవనిచే నెవ్వడు ఏ కారణమున చెరబెట్టబడిన? జైతుగి యాతని నేలవిడిచింపెను? అనుప్రశ్నలు బయల్పెడినవి యన్నవి.

II

జైత్రపాలునిచే యుద్ధమున జంపబడిన దుద్రుడు తిల్లింగాధిపతియని వర్ణింపుచి నాడు. ఈ జైతుగికాలమున క్రీ. శ. 1191-1209 నడుమ తెలంగాణమున కేలియని పేర్కొన దగినంత ప్రబలమున, దుద్రదేవుడను పేరుగల వాడును పగు రాజా కాకతీయవంశాదు, నను

మకొండపురవరాధీశ్వరుడు నగు దుద్రదేవమహారాజుగాక మరెయ్యెవడు గన్వింపడు. అంతి యాగాక దుద్రదేవునిరాజ్యము యాదవరాజ్య విస్తరణమున కడ్డముచెప్పుటయే నీతిమీరిన జైత్రపాలునికని కాకతీయమేర్పడుటమింకొక కారణమును. మరెయును దుద్రదేవుని రాజ్యాంతర్యకాలమునం దతనికమ్ముడగు మహాదేవరాజు కొంతయుకాంతిని గలిగించెను.⁴ స్వరాజ్య విస్తరణకాంక్షయే, కంటకమునలె నున్న కాకతీయరాజ్యము వెళ్ళుకు కలసింకు మాయని చేవియున్న జైత్రపాలుడి యదనును గనిపెట్టి యనుమకొండరాజ్యముపై దాడిజడలెను. అప్పుడు జరిగినయుద్ధములో కాకతీ దుద్రదేవుడు మరణించియుండును ఈతని ప్రశంస కా. శ. 1117 కు పరిమితం 1196 కు విస్తృతం గన్వింపబడుచుచే నీవృత్తాంత మా సంవత్సరముననే జరిగినది యూహింపవచ్చును.

ఇదియట్లుండ శ్రీ దిలుకూరి వీరభద్ర రావుగారు తా విజీవల ప్రకటించిన “కాకతీయాంధ్రరాజ యుగచరిత్రము” వందు జైతుగి దుద్రదేవునిజంపెనని వర్ణించినది “అతియోక్తి”యు, “నింద్యము”నని వ్రాసినాడు⁵. కాని యశ్వగృహమున వారే యీ యూహను పూర్వప్రక్షయ చేసికొనిరి⁶.

III

జైత్రపాలుడు యుద్ధములో పంపారించిన త్రికలింగరాజెవడు? అనుప్రశ్న కలుపై సమాధానము నొసగవలసియున్నది. ఈ సంవత్సరమున ముఖ్యముగ గమనింపదగినది రెండవవిషయములు గలవు. అందు మొదటిది జైతుగి పై

8. కల్యాణనగరమునుండి సర్వపురి నుంతే నలమిడుగా మాల్యవంశమున కొకగీత గీసిన యుడల నీనాటి కాకతీయరాజ్యపు పద్మమోతంపీను చేర్చెడును. దానికావల యాదవులందరి.

4. ప్రతాపచరిత్రము
5. తెలంగాణాశాసనములు. కాక, సం.7.
6. పుట 31౮.
7. Ibid పు 3౦౦.

త్రికలింగరాజును చంపి యతినిరాజ్యమును వశపరచుకొనె ననునది, రెండవవిషయము జైతుగిచే కారాగారమునుండి విడిచింపుచిన గణపతి కాకతీయగణపతిదేవుడే యని పండితాభిప్రాయమైయుండుట. అనుచో పై త్రికలింగరాజు దుద్రదేవుడు కాబాలడు. అట్లును లభి రెండుప్రతిబంధకములు గలవు. దుద్రదేవుడు త్రిలింగ లేక తెలుగుదేశమున కేలియని ప్రతానుశాసనమున చెప్పబడి యు వ్వాడు. అతినికి త్రికలింగరాజునిరవమున్నటు లెచ్చుటను చెప్పబడలేదు. అంతియగాక దుద్రదేవుని మరణానంతర మతినిరాజ్యము జైతుగిచే నాక్రమింపుటక నతివీతమృతమగు మహాదేవరాజుచే పాలింపుటయే. ఈ కారణములను బట్టి ప్రైత్రికలింగరాజు మహాదేవరాజే యగునని చే నిదివరలో వ్రాసియుంటిని. ఈ యూహ కీక్రింది యాధారములమూడ గలవు.

(1) జైతుగి కాకతీయరాజులో దుద్రదేవ మహాదేవ గణపతిదేవులకు సమకాలికుడు. అందు దుద్రదేవునితో పోలి యతిని చంపి, యాజైతుగి గణపతిదేవుని బంధ విడుదలని చేసినని యదివరలో చెప్పియుంటిని. అప్పు డీయిద్దరు కాకతీయరాజులకును నడుమగల మహాదేవరాజుతోగూడ జైత్రపాలుడు యుద్ధముచేసినయుండుట అసంభవము కావేదు.

(2) మహాదేవరాజు మూడు సంవత్సరముల కాలమే రాజ్యముచేసి మరణించుటచే నది మహాత్పంధనమేయని గోచరున్నది.

(3) స్థానిక గాథలయందును, ప్రతాపచరిత్ర సోమదేవరాజీయాదులందును గూడ మహాదేవరాజు యాదవరాజుధాని యగు దేవగిరిని నూడుమాసములు ముట్టడించి, యెచటజరిగిన “మసముగజయుద్ధము”న మరణించెనని చెప్పబడి యున్నది.¹⁰ గణపతిదేవునినాటి గారవపాడు తామ్రశాసనముగూడ పై కేలిగి ముట్టడిని పేర్కొనుచున్నది.¹¹ దీనినిబట్టి యీ ముట్టడిలో నప్పటియాదవరాజును జైత్ర

8. దుద్రదేవుడు 1158-1196 } 1191-1209.
మహాదేవుడు 1196-1198 } జైత్ర
గణపతి 1198-1261 } పాలుడు
9. సోమదేవరాజీయము-౨ ఆశ్వాసము.
10. వా “కాకతీయాంధ్ర రాజయుగచరిత్ర విమర్శనము” పుట 52.
11. Ep. Ind, X

1. Ep. Ind 111. p. 113.
2 Bhandarkar: Early Hist. of the Dekkan. (3rd Edn.) p. 243.

పాలించే మహాదేవరాజును గజయోధుడన పంపెనని యూహించుట మిక్కిలి సమంజస ముగ మంచిమగదా!

ఇట్లు స్పష్టముగ చెలియడకు నీయంశమును గూర్చి యితరల నొన్ని విమర్శనలును, వానితో బాటుగ నొన్ని మాతన సిద్ధాంతములును బయలుపడెడివి. శ్రీవీరభద్రరావుగారు మహాదేవ రాజు రాజ్యము చేసినది వివరించుకొనుటకు ప్రతిపాదించివాడు. 12 వా రీతీయ ప్రతిపది "కాకతీయరాజుల చరిత్ర" ను విమర్శించుచు "ఆ. రా." యామ పురిమొక పండితులు నీయూహ నామోదించివాడు. 13 శ్రీ కుంభుని ఈశ్వరచక్రగారు పై కామరాజు ముందరికి ప్రతిపాదించు కొనిమిదవ రాజు కాకాలమేని ప్రాసీచారు. 14 ఈపండి తుల యూహలన్నియు విమర్శార్థములై యున్నవి.

శ్రీవీరభద్రరావుగారు మహాదేవరాజు రాజ్యముచేయలేదనుటకు వాచిన కారణము మిక్కిలి బలహీనమైయున్నది. అతడు తన మున్నమున కల్పితకాలమున నీయూహ నుచేసెననియు, వంటిట నీసోదనరీత్యులకును యొప్పుపలికిననీయు, వందు మహాదేవరాజు గుర్రదేవునిచేంపటిదొంగిలము వీరికిష్టాంతము, నీటికి స్థానికచరిత్రము, ముఖ్యముగా ప్రతాప చరిత్రము ఆధారపడి ప్రతాపచరిత్రమునం దెచ్చుటను పై వృత్తాంతము గల్గింపదు. అం దిహగాక వాగ్దాంతమున మహాదేవరాజు రాజ్యము చేసెననియు రాజ్యమునకునిచ్చి, మూడేండ్లు పరిపాలనమునర్పించి చెప్పబడి యున్నది. ఇట్లు ప్రతాపచరిత్రమువలె గాక శ్రీవీరభద్రరావుగారి సిద్ధాంతము కాపనము లగునూడ విసిర్చడముగనీయవచ్చును. కాకతీ యులకాపనము లనేకములు మహాదేవరాజు రాజ్యముచేసెనని స్పష్టముగ చెల్పుచున్నవి. అందిమగాక గుర్రదేవుని రాజ్యము శ్రీ. క. 1196 లో వంతెయ్యెననియు, గణపతి దేవుని రాజ్యము 1198 లో ప్రారంభమయ్యె ననియు వీరి నిర్ణయము, 15 ఇది వాస్తవ

మైనది మహాదేవరాజు రాజ్యము చేసిన మరణించి యుండినచో శ్రీ. క. 1196-1198 నడుమకుల కాలమున కాకతీయరాజ్య ముగా జగ్గెను యుండినవా? మరియెవరు శ్రీవీర భద్రరావుగారే తమ మానీషగ్రంథమున నొక చోట 16 గుర్రదేవుని యనంతర మతని సోదరుడగు మహాదేవరాజు "గణరా" మంది గణరాజు వ సంవత్సరమరకుట బరిపాల నముచేసి మహాదేవరాజును చేపగిరిరాజయిన జైత్రపాలనితో జరిగిన యుద్ధమునందు పాల్గొనిండు" అని వ్రాసినాడు. దీనినుండి వారి సిద్ధాంతము స్వకటాలగర్భితము, పరిశ్రమ నీయుము నని స్పష్టమగుచున్నది.

మహాదేవరాజు రాజ్యము చేయలేదనుటకు "ఆ. రా." గారు వాచిన కారణములును వింతగనీ యున్నవి. "అతడు రాజ్యమునకు రాకడనే అభిప్రాయముతో మేము పూర్తిగా విశ్వాసమును మిక్కిలి విశ్వాసము లయిన ఉప్పుపల్లి, ఏగ్రామవాగ్, పాలం చేరు కాపనములలో గుర్రుని తిరువార గణ పతి రాజ్యమునకువచ్చినట్లు స్పష్టముగా కన బడుచున్నది. పాఖాల, కుండవంకాపనము లలో మహాదేవరాజును గూర్చివానినది కవులు యెక్కువ! అని భావించవలెను." అని యీ పండితుని అభిప్రాయము. ఇం దీగింది ధ్రువ ప్రమాదములు గలవు.

(1) ఉప్పుపల్లి, ఏగ్రామవాగ, పాలం చేరు కాపనములు మిక్కిలి విశ్వాసార్థము లట. ఇతర కాకతీయకాపనము లన్నిటికంటెను వీనియందుఁ బరిష్టతయేమో! అని "ఆ. రా." గారి వివరీకరిస్తాంతమున కనుకూలములని వారేచెప్పియుండు తప్ప మరి యొకకారణ మేమియు గల్గింపదు. అటులే పాఖాల కుండవంకా కాపనము లక్కువ! పూరితములకులయొ నెంపుంజరమేమగును, ఈ రెండుకాపనములేకాదు, మల్కాపుర గారకమాడు కాపనములును, మరియొన్నియొ యితరులయను, వాచ్చియమున, ప్రతాప చరిత్రాయంబగునూడ మహాదేవరాజురాజ్యము చేసెననియే తెల్పుచున్నవి. ఏకవిన్నవినీనూడ విన్నవీ పూరితములనియే "ఆ. రా." గారు ప్రోపియ్య పాపాపింతురా?

(2) ఏద "మిక్కిలి విశ్వాసార్థము" అని విశ్వసించెడి ఉప్పుపల్లి, ఏగ్రామవాగ్,

పాలంచేరు కాపనములలోని యేకాగ్రువాగ్ కాపనము 17 వందలి 9 వ శ్లోకము గుర్ర దేవుని పతనంబించుచున్నది. దిమ్మలు "కడమజ గణమయ్యె" అని ప్రారంభించబడి 10 వ శ్లోకము మహాదేవరాజునుగూర్చి చెప్పుచు న్నది. అటుపై 11 వ శ్లోకములో గణపతి ప్రకంప గలఁ. దీనిలన గుర్రునియనంతరము గణపతియే రాజ్యమునకువచ్చెనని స్పష్టమగు నీటి! ఈ విషయమున "ఆ. రా." గారు మిక్కిలి పొరబడిరి.

(3) పాలంచేరుకాపనము 18 గూర్చిన వుని యనంతరము కాకతీయరాజ్యమున కపా యముగలిగెనని చెప్పుచున్నది. అందైనను గుర్రునితెచ్చుట గణపతి రాజయ్యె"ని లేదు.

(4) కాకతీయుల చరిత్రమునకు సంబంధించిన యాధారములన్నియు కాపాళ్యముపై విహదేవరాజు రాజ్యమేసెననియే చెప్పుచుండి దానిని తిరస్కరించుట మిక్కిలి పాపాప కాత్యమేయగును. కాపనములలో పూర్వీకులను పేర్కొనుచువును కొందరి ప్రకంప మామట ముండుటయు. చెక్కుకానియూహనములు రెండవచేతరాజుమందియే సంకాపని ప్రారంభించుచున్నది. దానినిబట్టి యాతనికి అగ్రస్వ ముండిర మొదటివోగిల, మొదటిచేతరాజులు రాజ్యమేలదనట సమంజసముకాదుగదా! అటులే ఉప్పుపల్లి కాపనములో 19 గణ పతిదేవుడు "గుర్రదేవుడనువుక్రండుము" అని వర్ణించబడినాడు. ఇతరకాధారము లన్నియు వరకు మహాదేవరాజు పుట్టెననియే చెప్పుచున్నవి. అప్పుడు పై యుప్పుపల్లి కాపనము "మిక్కిలి విశ్వాసార్థము"నని యెం మట హాస్యాస్పదమగును గదా!

ఇక మిగిలినది జైతుగిచేచంపటినినినిగలింగ రాజు కాకతీయమహాదేవరాజు కాదను శ్రీతా శ్వమయ్యగారి వాదము. ఇట్లుచూచి వీరు విశ్వాసించరాములు మహాదేవరాజును త్రికలింగరాజుగిరదము లేకుండుటయే. అయినను పైపదువ్యయము నీక్రిందికారణములచే నమంకింపవచ్చును.

(1) త్రిలింగరాజు విజయము గూర్చు గాంతులకును, చేదిహాపాయలకును నుండిన

12. "కాకతీయాంధ్రరాజముగచరిత్రము" పుట 3౦౦.

13. ప్రతిభ. పం 1-సం. 1.

14. ఆం. సా. ప. ప.

15. "కాకతీయాంధ్రరాజయగచరిత్రము" పుటలు ౨3౬, 3౦౩.

16. Ibid. పుట 33౯.

17. Ind. Ant. XXI, p. 200

18. Hyd. Arch. Sur. No. 3.

19. Ibid. 27-28 పంక్తులు.

మాటానికను, కాని వాలోనుండైన నొక రాజు యాదవ శైత్రపాలునిచే జంపబడెననుట కాధారములేనియు గానరావు.

(2) కళింగమున నుత్తరకళింగము, మధ్య కళింగము, దక్షిణకళింగము నను విభాగములుండెడివి. తూర్పుగాను కళింగము లున్నవనఁగాది తమయభికారమును నెరప నప్పుడు సహితము "త్రికళింగాధిపతి" నిడుద మను వహించిరి. అట్లే చేదిరాజులుకళింగ మునగొంతభాగమునే యేలినను ప్రైతికదము తోడనే వర్ణహరింపబడిరి. దక్షిణమున కళింగదేశమునకు నోదావరీడి సరిహద్దుగ నుండెను, కాకతీయులు కాసనము ద్రాక్ష రామునునందులనుచేసి²⁰ వాప్రాంత మత నిజే జయింపబడెనని తెలియుచున్నది. అనుచో రాజులుహిందవరమునండి ద్రాక్షరాము చువరకునుగల కళింగదేశభాగము మహాదేవ రాజునకు సంక్రమించియుండును. ఈ²¹ యున చేదిగాంగరాజులదెనే యితర నూడ కళింగ దేశపాలుకుడునులే త్రికళింగాధిపతి యగును.

(3) అంతియగాక ద్రాక్షరామున తూర్పుగానుగల కాసనము తెన్నియో గలవు. గురునికొలమునకే కాకతీయరాజ్య మిటుటికి విస్తరించియుండుటచే గాంధులకును కాకతీ యలకును నిచట సంఘర్షణ జరిగియుండుట కవకాశ మేర్పడెను. పూర్వ మొక గా తన శత్రువును ఛక్కిరించుటకై యతనిలిరుదము లను తాను వహించుటాచారమైయుండెను. అట్లే తూర్పుగానుగల ఛక్కిరించుటకై కాకతీయమహాదేవరాజు వారి త్రికళింగాజ విరుదమును తాను శ్రీకొనియుండెదచ్చును.

ఈ చర్యకుబట్టి కాకతీయమహాదేవరాజు రాజ్యముచేసెననియు, ఎతడు చేసెననిని ముట్టడించెననియు, నప్పుడు జరిగినయుద్ధమునందు యాదవ శైత్రపాలు డతినిని చంపెననియు వస్తువులున్నవి.

IV

ఇక మిగిలిన గణపతిదేవుని శైత్రపాలుడు బంధవిముక్తుని చేసినవిషయము. ఈగణపతిమహా దేవరాజువుమృదును, కాకతీయరాజులలో నిగణజ్యాయునునగు గణపతిదేవుడే యనిపండితు లందరు నంగీకరించియున్నారు. అనుచో నితనిని చెరచెట్టినవారెవరు? శైత్రుని యితని నేల విడిపించెను? గణపతి చెరలోనుండిన

ఫలకాలములేవి? అనుప్రశ్నలు బహుత్వములు యున్నవి.

కెదలండియను దుదదేవుడే గణపతిని చెరచెట్టెనని శ్రువీరభద్రరావుగారి యభిప్రాయము.²² అందులకు వారు చూపెడికారణము గణపతి తనతండ్రి మహాదేవరాజుతోకలి తిరుగుటాటచేయుటయే. ఈ వృత్తాంత మే యాధారమునందును లేకుండుటచే విశ్వసనీయ ముకాదు. గణపతిదేవుని కాసనముతెన్నియో దుదదేవుని పెక్కువిధముల పాగమునున్నది. ఉత్తరపల్లి కాసనమునందలిను "యద్రవశేంద్ర మపుత్రుండును" అని వర్ణింపబడినాడు. దీనిని బట్టి చారిత్రకరచిత్రముల యనుబంధము వస్తు మునున్నది. ఇంతకంటెను శైత్రునియే గణ పతిదేవుని చెరచెట్టెననుట సమంజసముగనుండును. మహాదేవరాజును జంపి యంతరీకవార నుడెను గణపతిదేవుని చెరచెట్టెనచో వరాజ కమై కాకతీయరాజ్యము విధ్వంసమగుటయు, తనమార్గము నిష్కలంబకమగుటయు జరుగవను నుద్దేశముతోడనో, లేక తమయేలికను బండి కృతునికేసినచో కాకతీయరాజ్యప్రభలు యాదవుల యభికారము నంగీకరించురను నుద్దేశముతోడనో శైత్రపాలు డట్లు చేసి యుండవచ్చును. అంతియగాక నటు రుద్రుడు నుగాక నిటు శత్రురాజ్యపాలకుడును, మహా దేవరాజులంతికుడునువగుశైత్రపాలుడును గాని చో గణపతిదేవుని చెరచెట్టె ఎవరనుగలవా రింతవ్వరను గన్వింపరు. శైత్రుని గణపతిని విడిపించెనని యున్నదిగాని ప్రతాపకాశవ ములో నతనిని చెరచెట్టెనని లేదని శ్రుతశ్చిర దక్షిణగారి మరయొకయోషేపణ. కాని యా కాసనముననే శైత్రుని గణపతిని చెరచెట్టెనని యూహించుట కవకాశము గలదు. అందు శైత్రుని "కరుణానయజాలయో" అని వర్ణింప బడినాడు. దీనిబండి యతడు గణపతి పై కరుణించి యితనిని బంధవిముక్తునికేసె నని చెప్పవచ్చునుగదా. ఎవరోమరియొకరు చెరచెట్టెగా శైత్రుని గణపతిపై కరుణించెనా? అట్లునుట కాదు చెప్పినవాకెవరో అతియను లేను. అందువలన మహాదేవరాజును జంపి శైత్రుని యితనితెనయుడగు గణపతిదేవుని చెర చెట్టి, కొంతకాలమైననుగట్టు బంధవిముక్తిని చేసెనని చెప్పటయే సమంజసముగనందును.

గణపతిదేవుడు చెరలోనుండిన చెప్పట? అనునది మరియొక ప్రశ్న. శైత్రపాలుడే యత నిని చెరచెట్టెనని పైన చెప్పియుంటిమి. అట్టి యెడ కాకతీయులకు ప్రబలవిరోధియగు శైత్రపాలుడు గణపతిదేవుని వాంఛదేశముననే చెరయందుంచుట సంభవముకాదు అట్లే గును చో శత్రురాజులందరు పారచోలి కాకతీ రాజ్యలక్ష్మీ వకాలప్రయమునుండి కాపాడిన శివర్లుగుడనేనని యున్నగుకాదులు గణపతి దేవుని వెంటనే విడిపించియుండురు అంతియ గాక శైత్రపాలు డంత తెలివితక్కువవాడై యుండెను. కాన గణపతిదేవుని కారాగృహ నివాసము ఆంధ్రదేశమునగాదనియు, బహుశః దేవగిరిలోనై యుండువరియు చెప్పవచ్చును. మరియును పాలంచేటకాసనములో దుదదే వుని మరణానంతరము కాకతీయరాజ్యముపై పెండో శత్రురాజులు దండెత్తినప్పి దానిని విధ్వంసముచేయ యత్నింప, శివర్లుగుడు వారిని పారనోలెనని చెప్పబడినది. ఈ కాసన మున ప్రైయుప్రగ్రములు జరిగినకాలమునందెవరు రాజుగనుండినో చెప్పబడలేదు. గణపతి యాకామున రాజుగనుంకి, స్వదేశముననే యుండినచో యావిష్టవములుజరుగుటసంభ వము, ఒక వేళ జరిగినను వానిని వర్ణించువపుడు గణపతిప్రశంస వచ్చియేయుండును. ఇదియు వాకాలమున గణపతి దేశమున లేమనియే నూచించుచున్నది.

గణపతిదేవుడు చెరలోనుండినకాల చేడి? మదరాసుకాసనకాఖనా రీరాజు మొట్టమొదటి కాసనము క్రీ. శ. 1209 వాటిదనియు, నందలి 10 వ రాజ్యవత్సర మున్నదనియు వాతకు బూర్వపుకాసనము లేనియు గన్వింప కుండుటచే క్రీ. శ. 1198-1209 వరుసు గొంతి కాల మితడు చెరయం దుండియుండవలె ననియు నూహించియున్నారు²². కాని యా వృత్తాంతము నింతకంటెను తక్కువ కాలమునకు దీసికొనిరావచ్చును. శైత్రాం రాజ్యమునందలి కిల్లలమట్టగ్రామములోని క. శ. 1124 వాటి యొకకాసనమునందు గణపతిదేవునిరాజ్యము "శ్రమిరిశకలో పుష్టవ పౌధరాజ్యం" అని వర్ణింపబడినది.²³ ఇంతవరకు నిదియే గణపతివాటి మొదటి

20. S. I, I, IV.

21. "కాకతీయాంధ్రరాజయగచరిత్రము" పుట 3౮౦.

22 M.E.R. 1906 part II. p. 80.

23. తెలంగాణాకాసనములు కాక.నం.9

పుట 29. 84-85 పంక్తులు.

ఆంధ్రపత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

భాషనము. దీనివిజ్ఞప్తి యీ రాజు కారాగృహ నివాసము. శ్రీ. క. 1198 లో మహాదేవ రాజు మరణించినవాటియందీ యీ కావనకా లమును శ్రీ. క. 1202 వరకునుగల వానిగేంద్ర కాలమునం దైయుండునని తెలియుచున్నది. ఈ కావనమువశేర్కొనబడిన ఉపప్లవములు

పాలంపేటకావనములోని క్రతురాజువిజృంభణమునకే నూచనలని చెప్పవచ్చును. దీనిపై కంప 1202 వాటి యీ కావనమునందును టలే నీవిస్తవము లాసంవత్సరమువనో, యం తరు గొంచెముముందుగనో జరిగినవియు నూహింపవచ్చును.

పైన చర్చింపబడిన విషయములనుబట్టి శైత్రపాలండు రాకరి మహాదేవరాజునుగూడ జం చెననియు, నతనిత్రుడుడగు గణపతిని చెన బెట్టి శ్రీ. క. 1202 ప్రాంతమున కరుణించి విడిచెననియు చెప్పవచ్చును.

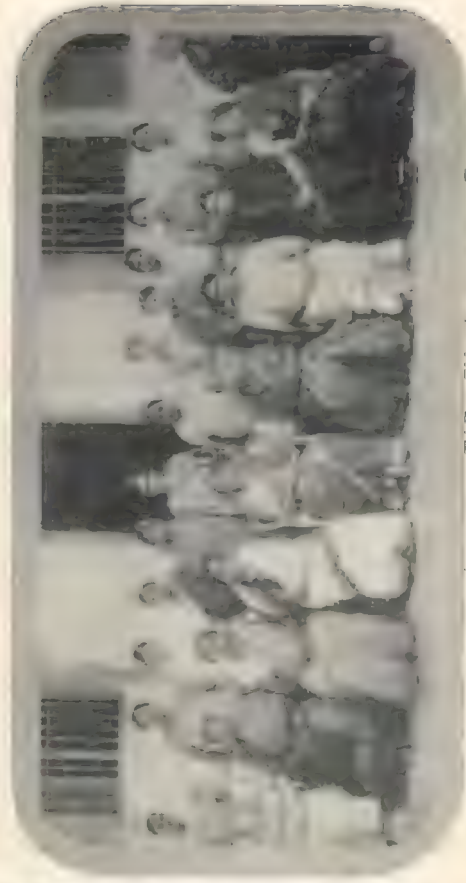
మైలాపూరు యూనివర్సిటీ, స్టూడెంట్స్ కౌన్సిల్

మైలాపూరు యూనివర్సిటీ, స్టూడెంట్స్ కౌన్సిల్

మైలాపూరు యూనివర్సిటీ, స్టూడెంట్స్ కౌన్సిల్

మైలాపూరు యూనివర్సిటీ, స్టూడెంట్స్ కౌన్సిల్

శరీరయజ్ఞము

హుమయూర్చక్రవర్తి మరణించునప్పుడు పశ్చిమ పదుమూడేడుల యుద్ధమును ముక్కువచ్చు లాని యాపివయసుననే యతడు తన గురు వగు బహరాంఖాని సాయమున సికందర్ మ, అడలి, విక్రమాదిత్య బిరుదనామం దగు హిమూ మొదలగు ప్రబలశత్రువర్గమును రూపుమాపి తనతండ్రిసింహ పీఠిక నధిష్ఠించెను.

బహరాంఖానుఁ డక్కరు పదునెనిమిదేడులవయస్కుఁ డైనప్పుడు కూడ తన నిరంకుశాధికారమునఁ గొన్ని యత్యాచారములచేత నతని మనస్సును నొప్పించుచుండెనని నచక్రవర్తి రాజ్యవ్యవహారములను స్వయముగ స్వతంత్రించి నడువ నారంభించి, తనకు మునకుఁ దొలిపూజగ

కవచము
ద్రాక్ష టి. ఆంధ్రుగం పట్టె

బహరాంఖానుని మక్కా పక్షిరుగ నొనర్చెను.

అట్లు స్వతంత్రించిన అక్కరుపాదుషా పాలనమును సహింసక మాళవము నేలుచుండిన బాజ్ బహదూర నడి వాఁడు తిరుగుఁబాటు సూపి చెలరేగెను. అతని నణఁగఁద్రొక్కుటకు ఆదంఖాన్ అనేడు తన సరదారు నొక్కనిఁ బంపఁగా నతఁడు సారంగ పురము సమీపమున బాజ్ బహదూరును సంపూర్ణముగ నొడించి, మాళవముఖ్యనగరమగు ఉజ్జయిని పట్టణమును జేరుకొనియెను.

బాజ్ బహదూరున కొక హైందవ భార్య రూపసి, రూపమతియనునవి కలదు. ఆమె కోటతలుపులుమూసి కొని యాదంఖాను నెదరించి

పోరెను. అతఁ డా ప్రహరిగోడ నొక చోఁ బగిల్చి యాశిథిలములచే నగడ్డఁ బూడిచి యశ్వరూఢుడై పుర ప్రవేశ మొనర్చెను!

రాణి రూపమతిదేవి ధైర్యసాహసములు తాన చూచి యాశ్చర్యచకితుడైన యాదంఖానుఁడు తిన్నగ నామె గణివాసముఁ జొచ్చి తన్నుఁ బరిణయ మాసినచో నామెరాక్షసద విని స్థిర మొన ర్చెదనని యామెకుకలు రంపెను. రూపమతి వాని బారినుండి విమోచన మందు మార్గ మెఱుంగక నాటిరాత్రికి రమ్మని చెప్పి పంపెను.

నిర్దిష్టసమయమున కారఁ డత్యంతోత్సాహవారిఁ గూడఁ యుద్ధానికిఁ గేగుచుండి రాజుగారి క్షుణ్ణులొకఁడై వచ్చెను. హుమయూర్చక్రవర్తియును

రాణి నామతి క్షుణ్ణులు చేలి వెలిచిరయును గిడియునై

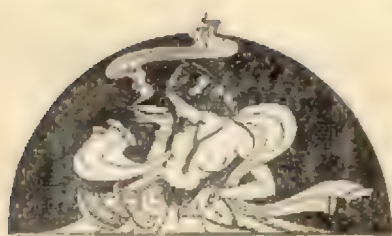
క్కటాకగిక్కుప్పండి మాసినరాక్షసై యత్యంతసంతోషమునఁ బ్రతీక్షించుచుండినట్లు వ్యక్తముకాఁగా నాదంఖానుఁడు తన నోమ ఫలించెనని యుద్విష్టారుచు, బిరుబిర పెల్ల యామె ప్రక్కన కూర్చుండెను.

పాప, మామెకు సిగ్గధికముకాఁబోలును, మానముగా మంజనని సరసంపు హవభావములు వ్యక్తపఱచుచు నామెయునుగను స్వతంత్రించి తిసివైచినాడు. రూపమతిదేవి విషవాసము చేసి చచ్చియుండెను!

* * *

హుమయూర్చక్రవర్తి కవచ భోగస్త్రి లుండిరి. వారిలో మాహం అంగా యనునామె యగ్రగణ్య.

[క్రీ. శ. 1551-1552 ఏడులవాటి దక్కితమ సంబంధించిన వకల]

ఆమెయొక్క అవత్య మాదంభాన్ సరదారుడు. కావున నక్క రాతనిని మిక్కిలి విశ్వాసపాత్రుడనియే నమ్మి యుండువాడు. అదియుగాక మాహం అంగా తన పాలకజనని కావున నామెపుత్రుడు తన కత్యంతము కూర్పువాడని యెంచియుండెను. ఆదంభానుడు గొప్ప పూరుడు. కావున నాతడు పాదుషావారి విశ్వాసమున కెంతయు దగినవాడనియే యనవలయును. మార్గవచేశమును జయించినాడు కావునఁ దా త్కాలికముగ రాజప్రతినిధియై రాచ కార్యములఁ జూడ నారంభించెను.

అక్కరుపేర శాసనము లనేకము స్పష్టించబడెను. రాష్ట్రమున విస్తవ కాదుల పూవుమావలయు నని ఆదంభానుడు చేయ లసిన నమస్త శాసనములను తేసి యాచరణ కుం చెను. ధర్మవ్యవస్థను జక్కగా నెల కొల్పవలయు నని, దయాదాక్షిణ్యములులేక, స్త్రీవృద్ధ శిశువివక్షలేక, విద్రోహులని యనుమానమున్నంత మాత్రమునఁ బూర్వావరవిచారణ లేక వారె నందితి నతిదారుణముగఁ జిత్రవధ గావించెను. న్యాయాచరణ మనునెపమున నాతఁ డొనరించని యక్రమములు లేవు.

రాజద్రోహు లని పరిగణించఁ బడినవారిలో నుజ్జయిసినివాసితుగు విష్ణుపండితుడను యువకుఁ డొక్కఁ డు. ఆతఁడొనర్చిన విద్రోహమేదియో విస్పష్టపడలేదు. కాని యాతని వ్రాలున్న లేఖ యొక్కటి బాక బహదూరునింట లభించినదే గొప్ప నేరముగ విశ్వయింపఁబడినది.

సింహవేదికపై సుఖాసీనుఁ డయి నింజోలగమున్న రాజప్రతినిధియె డుట పెడతెక్కలు పతిచికట్టఁబడిన విష్ణుపండితుడు నిలువఁబెట్టఁబడెను. నిష్కపండువంటి మైచాయ; సుందర మైన విగ్రహము; చెక్కితీర్చినట్లుండు నవయవస్ఫూర్తి; సూహాగుమీసలు; చక్కని బ్రాహ్మణతేజ ముట్టిపడు చుండ నాతడు భగవత్సాక్షిగఁ దా నెట్టివిద్రోహులతోడను జేరియుండ లేదని ప్రమాణ మొనర్చెను.

దొరకిన బాబువిషయమై ప్రశ్నిం పఁ నతఁడు చిటునవ్వు దొలుకాడు చుండఁ దా నాతేసీనాఁ డుదయపుర మున నవోధమైన తన భార్యతోఁ దొలికూటమిసంబరమున మునిగి యుంటి ననియు, మానవుని తేజమున నట్టి మహదానందదాయక మయిన వేళ నెట్టి విద్రోహముల వైనఁ దలచెట్టి నవకాళ నేర్పడుట హాస్యాస్పదమనియు నుగ్గడించి, తా నట్లు చెప్పికొనవలసివచ్చినందుకు యువకులకు నహజమైన సిగ్గును నివ్వకఁజను నొక్క చిన్ననర్సి నవ్వెను.

ఆ నవ్వు తురుఘ్నునకుఁ గను గ్రుచ్చెను. “కాఫీరు” లెవ్వరుకాని తన యెదుట నవ్వుటయన్న నది తనవ్యక్తి గౌరవమునకును, నుద్యోగగాంభీర్యమునకును లోపమును సూచించునని వాని నిశ్చితాభిప్రాయము. రాజభీతి లేమిచే వా రట్లు ప్రవర్తించుచుండి రని యాతని మతము.

బామలు ముడివడ ఖయిదీని గుండె లవియునట్లు తీవ్రదృక్కుల చూచి “బాబులోని నీ సంతకమున కేమందువు?” అని ప్రశ్నించెను.

“అది నా పేరుమాత్రమే సంతకముమాత్రము ముమ్మాటికిఁగదా.”

“ఏమి తెలివి! అందున నేమిభేదమున్నది? వ్యక్తఁజుము.”

తన కెంతమాత్రము భయములే ననుకొని యాపాటుండు చావలమునఁ గొంత యధికప్రసంగము చేయుటకు సాహసించెను. నిరసరాధి త్వము తనకు బాసటమై యుండఁగా నన్నిరుసార్వభౌముని సామాజ్యమునఁ దా నెవ్వరికి భయపడవలయును? అందున నీతుఱక తన తెలివిని సంప్రశ్నించుచుండెను. కావున ముందుపెనుక లాలోచించి “ఈ మాత్రపుఁ దెలివిడి ఇచ్చట మూఁగి యున్న నీ మ్రుక్కజీబం తెవ్వఁడని నీ కేకరువుపెట్టఁగలడు. అదిగి చూడుము.” అని ప్రతివచన మాడెను.

ఆదంభానున కంతమాత్రమూ దుస్సహమయ్యెను. దేహ మంతయు వేయితేల్లు కుట్టినట్లు మండిపోయి నది. కిన్నులు నిష్వకలు గురియై “ఛీ, కాఫీరుగాడిదా, సోరుమూయుము. నీ బాసటకులు నాయెదుట విప్పకుము. ఎవరి తెలివి యెవరి నేమి చేయునో తెలిసికొందువు, కానిమ్ము” అని, నేవకులకు “ఈ సూకరమును చెరియందుంపుడు. తెరువార నీని నని చూచెదము.” అని యాజ్ఞాపించెను. ముష్కరులగు తురుఘ్నులారని బిరబిర నీడ్చికొని పెల్లుచుండ నచివుఁడొక్కఁడు “ఆతని మాటల యాథార్థ్యము గనుఁగొనుట కెంత సేగగును? ఆతని భార్యనో, బంధువులనో యడిగినఁ జాలదా?” అనియు పాదసము చేసెను.

“దర్శాపు చేసి చూడుడు. వాఁడ నత్యవాది యనియే తీర్మానము కాఁగలడు.”

అట్టి దర్శాప్తేదియు జరుగలేదు. మరునాటి సంజకడ విష్ణుపండితుని భార్య, ఇందిరాదేవి యాదంభానుని దర్శించెను. “ప్రభూ, నాఁతి నిరపరాధి రాజద్రోహ మెన్నఁడునుదల పెట్టి యెఱుఁగఁడు. దైవసాక్షిగ నేను ప్రమాణ మొనర్చుచున్నాను. ఆ బాబులోని తారీకున నామఁగఁడు నా తల్లిగారింట నుండెను. ధర్మదాతలు నా పలుకులను విశ్వసించి నా భర్తను విడిపించి రక్షింపుడు.” అని యితిదీనముగ రెండుచేతుల సాచి వేడుకొనియెను.

అశ్రుకణవిభావ్యంత మయిన యా సుందరకవలములఁ జూచి, వెడద కందోయి సొంపు నెంచి, తరుణారణాధరబింబమును బెకల్చుకొని వచ్చుచుండు మల్లెమొగ్గ వంటి దళన కాంతుల గణించి యాదంభానుఁడు నిస్తబ్ధుడై కొంత నీ పట్టె తెప్పవేయక నోరుదెలుచుకొని తేజిపాఱఁజూచుచుండెను. అనిర్వాచ్యమైన మందహాస మొక్కటి యిగురెత్తి వానిపెద పులనడుమ నిటునటు దుందుడుకు నేయనారంభించెను. తుణతుణమున కాతని నేత్రద్వయ మా సౌందర్య రాశి గొల్పుచున్న మిఱుమిట్లచేఁ గాఁబోలు దిగ్భ్రమ సూచింపుచుండెను. ఎట్టకేల కాతఁడు,

“కాంతామణీ, నీ మఁగఁడు దోపి. యేయని ఋజువోనర్చు ప్రబు సాక్ష్యమున్నది. దానిని నీవ చూడు” మనుచు లేచి నమీషముననున్న యొక బీరువా తెఱచెను. అం దొక లేఖ

నెత్తి యందలి “చేవాలు” మాత్ర మగపడునట్లు మొకట్టెదుట దానిని బట్టి “ఈ పే రెవ్వరిదో చదువుము” అని నుడివెను.

బాష్పభారాస్తావితమైన వదనార విందమును దుడిచికొని ఇందిర తోడనే “మేమూత్రము నా మగనిచే కాని వ్రాలుమాత్ర మూతనిది కానేరదు. లోకమున నెందఱు విష్ణుపండితులు లేరు?.....” అని విస్పష్టముగఁ జెప్పెను.

ఆదంభానుఁ డొక్క వికటవికృత హాస మొనర్చెను. సంపూర్ణచంద్ర నన్నిభమయిన ఆయమ వదన పుండ రీకమునుగబళించివైచెడునట్లుచూచుచు నిలుచుండెను. ఆ చూపుల యంత రాధ మామె కవగతము కాలేదు. నవాజముగ స్త్రీజనమునకు ప్రకృతిలో నట్టిచూపులయం జే విపత్తిమిడియున్నదో యెఱుకతట్టుట కలదు. తా నొక్క యగాధమయిన భయంకర వాసీతటమున నొంటికాలి వై నిలిచియుంటి నని యా మె కు తట్టెను. జీహ మాపాదమస్తకము కంపించిపోయెను. వాని కపటదృష్టి యువతీజనప్రాణాధిక మైన జీవననర్వస్వమును గబళింపఁగోరుచుండెను.

“అనుపమాంగీ, నీ వచనముల విశ్వసించితినేని విష్ణుపండితుఁడు విమోచనీయుఁడే. కాని.....”

“విశ్వసంప కేల పోవలయును? నా మాటలలోని యాథార్థ్యమును బలపఱచుటకు మా భంధుకోటి యున్నది.”

“బేలా, నా కొక్కనిసాక్ష్యమేల కావలయును?” అని నర్మగర్భముగఁ

గనుట “వలచితినేని, నీ మాటలను నమ్మకున్నను, నీకొఱకై యీ వ్రాలు నీభర్తది కాదని యొప్పుకొందును.”

పాప మాయువతి కాతనిపలుకు లర్థముకాలేదు. కాని యాతని ప్రవర్తన మతివిచిత్రముగ మాత్రము వ్యక్త మగుచుండఁగా నామె బాష్ప సీక్తనయనములు తనదృష్టుల నిరోధించుచుండ నట్లే కొయ్యవాటి నిలుచుండెను.

“మోహనాంగీ, ఇదిగో — ఇటు చూడుము. నీ ప్రాణేశ్వరుని యను పులను నీ సుందరకరారవిందములయందుండెదను. నీ యిష్టము, దాని నేమయినఁ జేసికొనుము. నాశనముచేసెడు నిర్దయాత్మపు కా వనుకొందును.” అని తన స్వాధీనమున నున్న మార్గ వాఁ నంతయుఁ గేంద్రీకరించికొని యల్లనల్లన వడింపుచుఁ దనకున్న ప్రసన్నభావము నంతయుఁ బ్రదర్శించి యామెను మిక్కిలి నమీషించెను.

ఇందిర వానిసామీప్యమునుగుఱు తించులోపున నాగుఁబామువలె వాని దక్షిణహస్త మామెలేఁగానునఁ బ్రాఁకులాడెను. కేవల నొక్క చావుకేక వైచి యాసాధ్యి విలవిలఁ దన్నుకొని వానిచేతిని విడల్పివైచి దూరముగఁ బాఱిపోయెను.

తన మనోరథ మీరితి భగ్నము కాఁగా నవమానకళాఘాత బాధితుడై కోపావల బ్యాలలు ప్రబ్వరిల్ల నాతఁడు కర్మశస్వరిమున “మరొక్కసారి బిగ్గఱగనైన నూపిరి విడిచితివా నీ మగనికండలు గోపి కాకులవాతఁ బడవైచెదను. బాగ్రత సుమా” అని

అని ముట్టించి కలిగముగ గడ్డిని
చెను.

“నన్నా నలికి పోవొందు” అని యిం
దిర ద్వారమువంకకు బరువిడచెను.
అదుప్టుక కేదియో తోచు వెనుక
నుండి యదలించి తలుమువానివలె
“అనత్యైవాదినీ, నీ విట్టి యబద్ధముల
నాకడఁ జూపరాకుము. పామ్మావల”
అనుచుండెను. ఆమె నానిమాటలను
వినిపించుకొనక తనదారిని తాను
వెళ్లెను.

ఆమె యిలుసేరుటయే తడవుగ
రాజభటుఁ డొక్కఁ డేతెంచి “మఱు
నాటి నెఱువార విష్ణుగుప్తుఁ డురితీ
యింపఁబడు”నని రాజాజ్ఞఁ జదివి విని
వెళ్లెను.

విశ్వ మంతయు నా సతీమణికి
గాఢాంధకారమయమయి కన్పట్టెను.
ఇకేమున్నది? తనప్రాణాధికుడైన
పతిచేపుఁ డింక లేడు. ఆమెలోని జీవన
జ్యోతి యాటిపోవును. ఆపై లోక
మునఁ దనబ్రదుకు సర్వశూన్య మై
పోవును.

అంతలో నామెకు మఱొక్క
యూలోచన స్ఫురించెను. “పాణిగ్రహ
ణము దొట్టి దృఢతమానురాగము
తోఁ దన్ను పాఖ్యాంబుధినిఁ దొప్పఁ
దోఁగఁజేసినయారనితో నహగమన
మొనర్చి నేను వెన్నాడరాను?
ఇదియే చక్కని యుపాయము.”

అట్లామె యానాఁ దంతయు జల
మయిన ముట్టక ఉపవసించి, సాయం
సమయము కాఁగా నొకపరిచారికను
వెంటఁజెట్టుకొని తనమగఁ డున్న
చెఱసాలకడ కేఁగెను.

కారాగృహాధికారికిఁ ద న్నెఱిం
గించుకొని తన జీవితేశ్వరుని గడ

సారి చూచిపోనిమ్మని వేఁడెను. కారా
గృహముఁ గొంతనే పాలోచించి నిరా
కరించునట్లు తన కే యదనపు టుత్త
రువును లేమిచేనామెను విష్ణువంశీతుఁ
డున్న భూగర్భస్థమైన గదిలోఁ
బ్రవేశపెట్టెను.

ఇంకఁ గొన్ని గంటలలో మృత్యు
వువారఁబడకతప్పదని పాపూర్ణముగ
నెఱిఁగిన యాపాటుఁ దాపాదమునై
కముపాలిపోయి జీవచ్ఛవమై వడియుం
డెను. తన నిర్దోషత్వముతోఁ ధన
యావనములు, నాత్మవిశ్వాసము
ముప్పిరిగొన్నప్పు డాత్మగౌరవముఁ
గాపాడుకొనుటకై చాపలమున నిను
మంత యధికప్రసంగము గావించి
రాజప్రతినిధికోపాగ్నియందు శలభ
ప్రాముఁడై పాలికేఁడు అయిన
నిండని పసితనమున నకాలయముని
నోటఁ బడవలసివచ్చెనుగదా యని
చింతచేఁ గుమిలిపోవుచుండెను. ఆనాఁ
డరిభీకరుఁ డగు నాదంభానుని దృఢీ
కరించి యాత్మగౌరవమును గాపాడు
కొనఁ దెగింపుతో నిట్ట నిలిచిన
చట్రాతిగుండియజన్నిగ ట్టారఁడు
నేడు కాఁడు.

నిష్ఫలకోపమున మాటిమాటికిని
గఱవఁబడి కాటులువడి కందిపోయిన
పెదవులును, నిష్ప్రయోజన మైన
తన జీవితగాథను దలఁచి తలఁచి
యుద్వేలావేగమున నూడఁబెఱికికొని
కేపించి చెల్లాచెదరై ముఖమండల
మును గప్పియున్నట్టి కేశములును,
నానన్నమరణమునకై భయముపడి
పొరలాడి పొరలాడి పీలికలుగా
నయిన వస్త్రములును, భూభిఘాన
రితశరీరమును గల యా యువకుఁ

డతిదైన్యమున చూడఁబలగుండె లవి
సిపోవునట్లుగలాప్పుచుండెను.

తన ప్రాణాధికమైన యిందిరను
బాడగాంచినదే ఒక్కగంటు వైచి
యామెకంఠమును బిగ్గ కఁగించి
తన యుత్తమాంగ మామెవత్తునల
మున నిడి బలకునివలె వెక్కివెక్కి
యేడువసాగెను. ఆ యబలయుఁ దన
జీవితేశ్వరుని బాదివివట్టి దఃఖముబ్బి
కొనుచు రా సతిమాత్రముగ రోదించి
పఁజొచ్చెను.

ఒరిమొగ మొకరు చూచిచూచి
యాదంపతు లెంతనే వేడ్చిరో తెలి
యదు.

ఏపాప మెఱుంగనివానిపై రాజ
ద్రోహ-నేరము మోపిరిగదా యని
యు, నిందలపాలయి యధమాధమ
ముగఁ జావవలసివచ్చిన విధివిధాన
మును గూఱియు, నాదంభానుని
దౌష్ట్యమును నిందించియు, నెట్లట్లే
ఊరటఁదెచ్చికొనఁ బ్రయత్నించి విఫ
లుఁడై యారఁడు రోదనవాను శర
ణము నందెను.

ఇందిర యింక నోర్వలేక “ఒరమే
శ్వరా, నా జీవితేశ్వరునిజీవము లఱ
చేతఁ బడియుండ నద్దానిఁ బాఱవైచి
నట్టి నా బేలతనము నేల నహించె
దవు?... ” అని ప్రలాపించుచుండ
విష్ణువంశీతుఁ డులికిపడిలేచి “ఏమం
టివి? ఏమంటివి? నా రక్షణోపా
యము నీ యఱచేతఁ బడెనా?
దానిని నీవు వమ్ముచేసితివా? ఏమి?
ఎట్లు? ఏల?” అని వేయిప్రశ్నల
నూపిరాడకుండ నామె నడిగెను.

“నాథా, సత్యము. కాని దానికిఁ
బ్రతిమూ్యము...”

“మూల్యమా? మూల్యమునా యోచించుకొని నన్ను కటికవాని కర్పించితివి? ఛీ, భార్య రూప ముననున్న పిశాచమా? నీముఖము చూచిన దురితము. పొమ్మవలకు, పొమ్మవల” కని యామె నుశ్చ త్కంఠై చావజాలెను.

పాప మానునరి డెల్లు కిను చునే నడచిన నమస్త వృత్తాంత మును సేవేదించెను.

ఆమెకథ నంతయు మెట్టుమెట్టుగ విన్న యాతని కానరాధమునివైఁ గలిగిన క్రోధమునకు మేరలేదు. నిలు వెల్లఁ గొనించుచుండ నాతఁడు లేచి పండ్లు పటపటఁ గొఱికి “లంజాయాఁ పుత్రుఁడు” అని మేనుగర్జన మొన రించి, నిర్జనుని యాటోపమువంటి లన వ్యర్థకోపమునకై తక్షణము సిగ్గు పడెను.

ఆతని హృదయఁగిన్నర్జనమును గమనించి యా ప్రవ్రత “హృద యేశ్వరా, యీ మహావికత్తునుండి విమోచనమార్గ మగపడదు. తొలుత మీ రట్లయిన నాదృశ్యమును నేను జూడనోచను, వినునజాలను. తొలుత నే నెట్లయిన మరణించెద. చాన నేను మీ మృచటఁ గలసికొనుటకై ప్రతి ఊంచుచుండవచ్చును.” అని యేడ్చెను.

మృత్యుదేవత మహాభీకర మైన తన వదనగహ్వరము తెఱచికొని కరాళదంష్ట్రం భాళిఃశ్యమున కన్నులకు మిలుమిల్లు గొల్పుచు నాలక చాచి ఒక్క కబళమున మ్రొంగివేయుటకై యెదుట లొట్ట వేయుచుఁ బొడకట్టుచున్నది. తుణ తుణమునఁ దా నాదీర్ఘశ్వాకాపాశ

మునఁ జుట్టుకొనఁబడుచు ముఖము వైపున కాకర్షింపఁబడుచు పలు మొనలచే కడతంఢములుగ చీల్చఁ బడి కరకరనమిలి వేయఁబడుచున్నాఁ డు. పంచేంద్రియములు స్వాధీనమన నున్నప్పడే చిత్రవన గావించఁబడి యాతన ననుభవించుచుండెను. తల దిమ్మెక్కినది. మహా దారుణముగ నిట్లు నుఁగించ నాతనికి మనసాపి లేదు. ప్రాణము లత్యంతమధురము లయి యున్నవి. యావనపుముచ్చట లఁ దనివార నొక్కఁజరియైనఁ జవి చూచి యెఱుఁగఁడు. ప్రిదిలిప్రిదిలి వచ్చు దుఃఖమున బాపురుమని యొక్క పెద్దయేడుపేష్టివాఁడు. జీవి తేశ్వరి నెట్టి యదిమి కాఁగిలించు కొని “ఇందిరా, ఇందిరా, నా... నాకు మతిపోయినది. అయ్యో, నిరపరా ధుఁడను నే నీపాడుచాపు చావలేను. ప్రాణసంరక్షణార్థమై యేమొనర్చిన నేమి? దోషాదోషము లెంతవఱకు మనల నంటియుండును? ఒకవేళ నీ వల్లొనర్చియే యుండిన—హృద యమునకును మనసునకును సంబం ధములేని యా ప్రవర్తనమొక-ఒక శరీరయజ్ఞముగఁ జరిణమించి...పరిగ గింపఁబడవచ్చునేమో!.....అబ్బ! నాకు నిఁముగ మతి తప్పిపోవుచు న్నది.....” అని యాతఁడు తన పలుకుల నైచ్చమునకుఁ దానే క్రుంగి పోయి కూలఁబడినాఁడు.

లోకమున నెట్టిపౌరుషహీనుఁ డయినను ధర్మవత్తితో నిట్టిమాట లాడియుండకపోవచ్చును. పౌరుష మునకును మేరయనునది యొక్కట న్నది. ఎట్లున్నను మొత్తమునయి నాతఁడు నొక్కమానవుడేకదా!

ఇందిర భర్తకేరీ చూచుచు నట్టే ప్రతస్యహాస్యమై నిలిచెను.

ఆతని పలుకు లొక్కొక్కటియు నామెహృదయమున దృఢముగఁ బాదుకొనినవి. ఆతని యాతఁఁ ఖాచి గుండీయలనియ నామెకేమియో తోచినది. చివారున లేచి మొగము మూసికొని విలిపించుభర్తను నిదా నించి పంకించి చిటుకుపొటుకు మన కుండ బిరబిర వెనలిపోయెను.

చెఱసాలనాకిట నిలిచియుండిన తన పరిచారిక నింటికిఁ బంపెను. ఆ నిశీధమున నామె లీన మైపోయి నది.

ఆదంభానుఁ డప్పడే కయనాగార మున కేగుచుండెను. ద్రాక్షారసపాన మత్తఁడై కన్ను లరమూసికొని కాల్చి దృక్కునుచు నాతఁడుకక్కఁజేరి యం దొఱఁగెను. అట్టి వేళయం దాతని యెదుట ఇందిర ప్రవేశపెట్టఁబడెను. ఆమెదర్శనమున నాతఁ డులికిపడి యున్మత్తకటాపంచలగుడు “కామిని సేవకున కేమి యాజ్ఞ?” యని వికట విస్మయఁడై వికృతముగ మోఁకరిం చెను.

ఆమె వాని కుటిలతను నిరసన భావమునఁ దృణీకరించుచు “ఒక్క తుణ మేకాంతనం భాషణమున కనుజ్ఞ కావలయును” అని కట్టెవాటిస మొగముతో నడిగెను, వాఁడు తన గది నొక్కఁచి చుట్టును పరికించునం తలో ఎక్కడి పరిచారిక లక్క డక్కడ అదృశ్యలైపోయిరి. మరల నతఁడు కృత్రిమమును, హేళన మిశ్రి తమును నయినస్వరమున “అజ్ఞ” యని గుండెట్లంచువానివలె నరమోఁకరిం చెను. జగుప్పాకరిములైన వాని స్వర

చేష్టల నామె గుండె తొయి చేసి కొని నహించినది. “అయ్యా, ఇంక బ్రదుకుతెరవొం డీ యుదయమున సూచన మొనర్చితిని.....”

విస్మయాదృతములచే నతఁ డొకింత లోటుపాటు పొందినాడు. వెంటనే “విరహిణీ, నీ విమితకుశాగ్ర బుద్ధివి. నీవతిసేవన మద్విత్తియము. ఇదిగో ఒక్క సూక్ష్మము గ్రహింపుము-నీభర్త జీవింపఁగలఁడు.

“మూలవమున నేఁడు నేన నమస్త ప్రాణుల రక్షింపమ శిక్షింపమ దక్షుఁడను. ప్రత్యక్షపరమేశ్వరుఁడను. అట్టి యాశక్తిని నీ మగనివిషయమయి, నీ యజితేత నిడుచున్నాను. నాయెడ నీకృపాకటాక్ష మున్నదని వదంపుము. చాలును. ఇదిగో నీమగఁ డీక్షణమున చెఱవిడివడినాఁడు.” అనెను.

“నా పునరాగమన మా మాట వనిందినట్లే.” అని యా బ్రాహ్మణి నిరంతర మేకధారగా ప్రవహించుచున్న బ్రాహ్మములను గొనగోట మీటికొనుచు ప్రతివచియించెను.

* * *
* * *

అరుణోదయ మింకను కాలేదు. ఉజ్జయి నీ పుర కా రాగారకపాట పాటనమునకయి యది బ్రద్దలగురీతి నిందిర దబదబ గ్రుద్దెను. ఇట్టివేళ నెవ్వరాయని చెఱనాయకుఁడు తలుపులఁదెఱచెను. అతనిచేత నత్యంతావ సరముగ నిందిర యొక ఫర్మానాను దుఱిమి “క్షణమైన నాలసింపకు”మని మందలించెను.

అతఁ డాపత్తిమును జదివి యామెను దేఱిపాఱఁజూచి యశాదు విఱిచెను. అతని ప్రవర్తనమున కచ్చె

రువదుచుండు నామెయెదుట విష్ణు పండితుఁ డుండినగదితలుపు తెఱవ బడియుండుట కన్నట్టెను. లోడనే యామె యా చీకటికొట్టన దూఱి “నాథా, నాథా” అని బిగ్గఱగ నేదో చెప్పరాని లోడడ కుత్తుకను నిరోధించుచుండ నటచెను.

ఆమె కా గాఢాంధకారమునఁ దన ప్రతిభ్వని వెక్కిరించుచున్న ట్లుండెను. బదులు లేదు.

ఇంతలో చెఱసాలయధికారి మినుకుమినుకు మనుచున్న దీపముతో నాగదిఁ బ్రవేశించెను. ఆ యర వెలుఁగున గదినడుమ త్రాడు మెడఁజాట్టి ప్రేలాడుచుండిన విష్ణుపండితుని కవము కన్నట్టెను ఆ యువతి కాటుమని చావుకేక వైచి నిట్టనిలువునఁ గూలిపోయినది.

స్వహానందిన వెంటనే యామెకు తనచేత నున్న రాజాజ్ఞను జరుప సిచ్చెను. అదు “విష్ణుపండితుని అర్ధరాత్రమునకే డిరిదీసియుంచవలయు” నని యున్నది.

నీచాతినిఁజమును, ఘోరాతిఘోరమును నగు నట్టి యాయనూనుషమున కామె భీషణరోషావలదండ హ్యమాన మాననయై తీవ్రతర ప్రతిహింసచేఁగాని తనకని తీర దని దారుణముగ ప్రతిజ్ఞ చేసికొనెను. ప్రతిహింసాసమయప్రతిక్షణమే యామె ప్రకృతకర్తవ్యముగ తీర్మానించుకొన్నది. వేటొండు ఆలోచన ఆమెకు లేదు.

ఆదంభానుఁడు హాయిగ హుత్కాపీల్చుచు చెక్కుచెదరక యేదో కాలక్షేపము చేయుచుండెను. ఇందిర యావేళకే రాజోద్యోగు లంద

ఱకు విఖ్యాత యైనకారణమున నామెకు రాజసాధమున నాటంక మనునది లేకపోయెను. శరవేగమున నా యువతి నరనర రాజప్రతినిధి యొద్ద కేతెంచి శ్రోధనంక్షుభితమైన వక్షస్థలి నిమ్నాన్నతి మగుచుండ మహారోషము నొందిన కాలభుజం గివలె బుసకొట్టుచు నిశితతర దృక్కుల నాతనిశరీరమును శూల ఘాతబాధితముగ నొనర్చుచు నిలుచుండెను.

ఆదంభానుఁ డామెయఁడు కలిగిన విపరీతమైన సౌందర్య వ్యత్యయము నకు స్వాంతమున విస్మయ మందక పోలేడు. తేజోరాశిగ నుండిన యాకాంత చలనమునందిన ప్రేతము వలె నాతనికి వెఱగుకొల్పెను. వాని నివ్వెఱపాటును బురస్కరించికొని యామె వానిని గుక్కుమిత్కాడ కుండ చావఁదిట్టెను. తిట్టికిట్టి యలసి పోయినపిదప నామెను జూచి మోటు నరనముగ “ఏమి —” విష్ణుపండితుఁడు కారాగారవిమోచన మంది నాఁడు కాఁడా? అట్టి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ వాని కేక నెవ్వ రిచ్చియుండురు?—ఇందిరా, నా హృన్మందిరా! మనదాంపత్యసుఖమున కంతరాయముగ నుండువానిని మననిచ్చునంతటితెలివిలేనికార్య మాచరింతునా? —” అనుచుండఁగా నా యువతి గిరుక్కునఁ దిరిగి పాఱిపోయెను.

నాటి నడిరేయి యిందిర యెవరికిని చెలియకుండ చంబాలనదిలో నొకపడవ నెక్కి పయనము సాగించెను. చంబాలనది యమునకు నొక యుపనది; ఉజ్జయిని నానుకొని పాటుచున్నది. ఆ ట్లామె

కొన్నాళ్లలో కాళిందీముఖమున నాగ్రావట్టణము దాటి ఢిల్లీనగరమును చేరెను.

ఢిల్లీవట్టణమున నాడు శృంగాటకము లన్నియు జావీకీర్ణము లయి అణచి నందుచుండెను. శృంగాటము లేకాక వీధులన్నియుఁగూడ ప్రజల గుంపులు గుసగుసలాడుచుండ బొంబిరినోపుచుండెను. “భానాభానో వారు దారుణముగ వధింపఁజేరిరి.” అని వారు రహస్యముగ నొకరితో నొకరు చెప్పుకొనుచుండిరి.

ఇంతలో గొడుగు జాబితో వోయి లొకజట్టుగఁగూడి ప్రజలనే కులు తమ్మునుగమింప రాజధవన మాను సమీపించిరి. వారందఱొక్క మాటగ రాజదర్శన మపేక్షించి యాతనినోట నత్యావత్యముల వివర గుఱుపాలము గనుఁజిదిరి.

అక్కరుచక్రవర్తి తన ప్రజల కాఠూహలమును దీర్చుట కనుమ తింటి తన సాధపు దాబాకడ కేతెంచి “చక్రవర్తి, చక్రవర్తి” అనుచు, “నద్దు, నద్దు” అనుచు గ్రీక్కిరిల్లిన పౌరుల నొక్కపరి పరికించెను. నిశ్చయమయ్యెను. చక్రవర్తి దుఃఖరుద్ధ కంఠముతో,

“మా గురూత్తములు మక్కా యాత్రఁ జేయుచు భౌతికశరీరమును వదలినమాట మా కెల్లరకును హృదయవిదారక మయ్యెను. మీ రెల్లరు నాతని యాత్మశాంతికయి యథోచితముగ నచ్చటచ్చట దుఃఖసూచకములగురితులఁబ్రవర్తించుకొనుఁడు. సాయంకాల మగుడు మేము జామ్నా మసీదున వారిజీవములకు శాంతిఁ గోరుచుఁ బ్రార్థనచేయవచ్చెదము.”

అని నుడివి అశ్రుశీర్షకయనములతోఁ బ్రజల నెల్లరను మఱొక్కపరి తిలకించి మరలెను.

ఆ క్షణముననే జనమధ్యము నుండి “సార్వభౌమా, ధర్మభిక్ష ధర్మభిక్ష” అని యతిదీప్తమైన యబలాగోదనము వినఁబడెను.

చక్రవర్తి మగలినకాలు మరచ్చి కొని ప్రజాసముదాయమువంకఁ జూచెను.

యామగ్ధులై ప్రజలు తమంత కా మిరుపాయలై నెనుక కొదిగి నిలుచుచుండ నిందిర పదమోకనులఁ బడునట్లు నిలిచి రూపెత్తిన దైన్య మనునట్లు, బాహుద్వయము సాచి “ప్రశ్నోత్తరగర్భంరక్షణ, అధయము. శరణు. శరణు. న్యాయభిక్ష. అలలా జనమునెడఁ నావించిన పై శాచికాప రాధమునకై ధర్మభిక్ష దయసేయుఁడు” అని ప్రలాపించెను.

వజీరులు, ఉమాప్రులు, సర్దారులు మొదల బాలవృద్ధ మామె సౌందర్యమును, దైన్యమును జూచి యాశ్చర్యశుక్లచకితులై యట్టె చూచుచు నిలిచియుండిరి.

“కాంతామణీ, ధర్మభిక్ష మడుగఁ బడిన తత్త్వణమ పంచిపెట్టవలసినది మా ధర్మము. దేశకాలపాత్రముల యోజన మక్కఱలేదు. కాని-నింటివి కదా, మా నేటి శోకవార్త” అని ప్రవచించుచు, నామెదుగిఖము తన కంటెను మించియే యుండవలయు నని గ్రహించి “తల్లీ, మాదివాణపు ప్రాంగణములోనికి రమ్మ. నీయభాగ్యమును విని మరియు వెల్లెదము.” అని నుడివి లోనికి వెల్లెను.

ప్రజాభి విస్మయమంది యామెను బరివేష్టించి దివాణమువఱకు వెంబడించెను. రాజాజ్ఞచే గాఁజోలును భటు లా జనమును వడఁజోసి యామెను చక్రవర్తిదర్శనమునకై ప్రవేశింపఁజేసిరి.

పాపపావారిసమక్షమున యావ ద్వృత్తాంతము బూసగుచ్చినతెఱఁగున నివేదింపఁబడెను. ఆమెవిషాద గాఢ విన విన నక్కరునకు మరే దానిపైనను యోజనపోలేదు. బొమలు ముడిపడుచుండ, మొగ మెట్టబాణుచుండ, ఊపిరి పెచ్చఁబాటి నడి నడి యగుచుండ నోడుగఱచి సొంతము వినినాడు.

“సాధ్వీ, నీ మాటల యాశ్చర్యము దృఢపఱువ సాక్ష్యమున్నదా?”

“సార్వభౌమా, ఇదిగో నామె నా జీవికేవ్యమని నాకర్పింపఁసినదని చెఱసాలపాలకున కిడిన యావతి పత్రము; అతని స్వహస్త పరిలిఖితము. తిలకింపుఁడు.

“అర్ధరాత్ర మవ్వడే యురితీయ వలయునని యారాత్రి నాకనుబ్రామి పంపిన మఱొక్క యాజ్ఞాపత్రమును దమకు కోరినచో నా కారాగృహాధికారి చూపఁగలఁడు; నివేదింపఁగలఁడు.

“మహాప్రభూ, నాధర్మనిష్ఠాభావని లోక మెఱుఁగును. తుద కాదంభా నుండే నమ్మిరాఁడు. నమ్మియే నా గొంతు కోసినాడు” అని యా సాధ్వీ యాకంఠించెను.

సార్వభౌమఁ డాపత్త్రీముపుచ్చుకొని చక్కఁగ పరిశీలించినాడు.

“అమ్మా, పాపమునకుఁ బ్రతిఫలము ననుభవించఁగలఁడు. ఖండిత

ముగ మేము ధర్మ మొనర్చెదము." అని ధైర్యముచెప్పి యామెను బంపి వైచెను.

కీర్ ముహూర్తము పిర్వానీ యను సద్దాసుడు ఆదంభానుని బడిలి చేసి ఢిల్లీకిఁబంపెను. రాజాజ్ఞ ననుసరించి, చివరకు మిది యని తెలుపలేదు.

మాళవము నవలీలగ జయించిన శూరునకు నూతనసారవము లేనో వర్షింపఁబడనున్నవని మురియుచు పాదుషాసందర్శనము చేసిన యాదంభానునకుఁ దనదురదృష్టము పాప కట్టినది.

కటికవారికంటెను మిక్కిలి యధముడై తా నొనర్చిన భూతుకకృత్యములు పేర్కొనఁబడి వరుసగ తెలుపిలేనన్ని ప్రశ్నలు వేయఁబడెను. బాజ్ బహద్దర తటివిద్రోహిని పాపాక్రాంతమొనర్చిన తన్నట్లు ప్రశ్నించుట సార్వభౌమునకుఁ దగవుకాదని యాదంభానుఁ దనకొనుచుండెను. సార్వభౌముడు తనకొక్కవరుసలో భార్యసముడైనను, మొగమ వాచునట్లు వానిని తీవ్రముగ దూషించెను.

అతఁ డిదంశయు నేదోయొక రాజకీయతంత్ర నానుకొని, ననవదవిని శంకించుకొనుచు, నందపై తన్నన్యాయముగ వాదించుట దురుపాలు నేయుచున్నాఁడని ప్రతిపదించెను.

"ఒక కాఫీరువిద్రోహి, పాణములు దీసినంత నేమామెను? ఒక కాఫీరు నిల్లానిని తెలుచినంత మాత్రమునఁ బుట్టిమునిగిపోయినదేమి?"

"గోరంధనుకొండంతలుగఁ జేసి తనపై నెవరో కుట్రచెన్ని చాడిలు మోసియున్నారు. ఇది రాజబంధు

వులయెడఁ బాటింప నవసరములేదు" అని యాతఁడు నుడివినాడు.

పాదమారు వాని నెట్లయినను ఆత్మద్రోహ మొనర్చుకొనునట్లు చేయవలయు నని యుండెను. తోడినే యాతఁడు,

"కావునఁ బరిస్థితులగమనింపఁగా నీ విష్ణుపండితుఁడు నిర్దోషుడైయుండవచ్చును కాదా?" అని మార్దవముగ నడిగెను.

"చిత్రము. అసలు వినోహ మొనర్చిన విష్ణుపండితుఁడు వేటొక్కఁడు మాకుఁ దరువాత దొరకినాడు. ఈ విష్ణుపండితునిచావు వాని దురదృష్ట మనవలసినదే!"

ఆకృత్యప్రవర్తన మున్నట్లుండి సంపూర్ణముగమాటిపోయెను. తన్నుల విస్ఫులింగములు గురియ కతనచో నిరూఢిని "ఛీ, సూకరమా, దురదృష్టమా? అంత చులుకనగఁ జోవుచుంటివా? గడ్డపార మింగి సొంటికమాయమా?" అని భీకరముగ గర్జించెను. పిడుగులవంటి యానుడుగుల కొకింత వెనుతగ్గి గొంతు సర్దుకొని వాడు "వాని నురిదీయు నప్పుడు దోషియనుకొని నాధర్మమును నివ్వించితివి." అని పమక్తివఁజూచెను.

"అట్లయినచో నిది యెందులకు న్నష్టపఁపఁడనో వచింపుము" అని వాని నుక్కునకు నడిగ నిందారమణిద్వారా వాడు ప్రాసి యిచ్చి "అయ్యో! ప్రమాదమయిననువా, వచింపుము."

అని జలధరమాలా గంభీర గర్జన మున నడలించెను.

పుట్టినదాడ యాదంభానుఁ డెన్నఁడు నట్లు బెడరింపఁబడి యుండలేదు. మోహంతంగా తన్ను రాజకుటుంబముననొక రాజవలెనే పెంచెను. రాజమర్యాదల నాతఁ డనుభవించుచుఁ గూడ నుండెను. నేఁడాతఁ డొక్క తుచ్చపు నేరస్థునిమాడ్కి సంప్రక్షింపఁబడుచుండ వానికి దిక్కులు తోచలేదు. తన యకృత్యముల ప్రతిఫల మాతని కప్పుడే తట్టినది. గ్రుక్కీళ్లు మింగికొనుచు నట్లే నిట్ట నిలుచుండెను.

"మా పేరను, పవిత్రమైన మా పంశగౌరవము పీచెను నీ వాచరించుచుండిన పరిపాలనమా యిది? మా యశోర్ధికిఁ గారణభూతుఁడవై మా పరిపాలనము నిట్లు కళంకపటచిన నిన్ను కండలుకండలుగ కోసి కాకులకు వైచినను పాపములేదు."

"విష్ణుపండితుని ద్రోహిగ నీవు నిశ్చయించియుండిన దీని నే ప్రాసితీ వయ్యా!"

"అదియు నెట్టి పరత్తులపైన— అబ్బ! నే నెఱుఁగుదను. జాగుప్పాకరము!"

"పోనిక్కు. అంతటి యధమాధమ వ్యాపారముఁ జేసికొంటివి కాదా, దాని నట్లే నిలుపుకొనరాదా? అంతటి భూతుకకృత్య మేల చేయవలయును?"

అవమానము, సభకరణము భారాభారమై తన్నుఁ గూల్చి వైచుచుండ నాదంభానుఁ డెట్లో మొండి ధైర్యము దెచ్చికొని "నే... నను ధర్మవ్యవస్థతోఁబాటు—"

"ఛీ, తుచ్చశ్వాసమా, నోరు మూయుము. ధర్మవ్యవస్థతోఁ బాటు

శ్రీ పుష్ప వంశీతి, మహాంధ్ర

ప్రభు. జెమ్మ రావు, వలనది, కమలాకర, ప్రారంభోత్సవము - శ్రీమతి పి. రామ్మ - రామ్మరావు

16 కృష్ణా జిల్లాలోని పరిశోధనా సంఘము యొక్క ప్రముఖ నిర్వాహక మరియు సహకారీలు

మొదటి కార్యక్రమంలోని పాల్గొనేవారు

జమ్మేడు పై దర్శియార్థి పల్లెడ హోదోత్సవము

అయిన ఆంధ్ర హోదోత్సవము పై దర్శియార్థి, అంబేద్కర్‌లు

అంబేద్కర్‌లు పల్లెడ హోదోత్సవము పై దర్శియార్థి, అంబేద్కర్‌లు

ఆంధ్ర అయ్యార్‌ల విద్యార్థి అంబేద్కర్‌లు, అంబేద్కర్‌లు

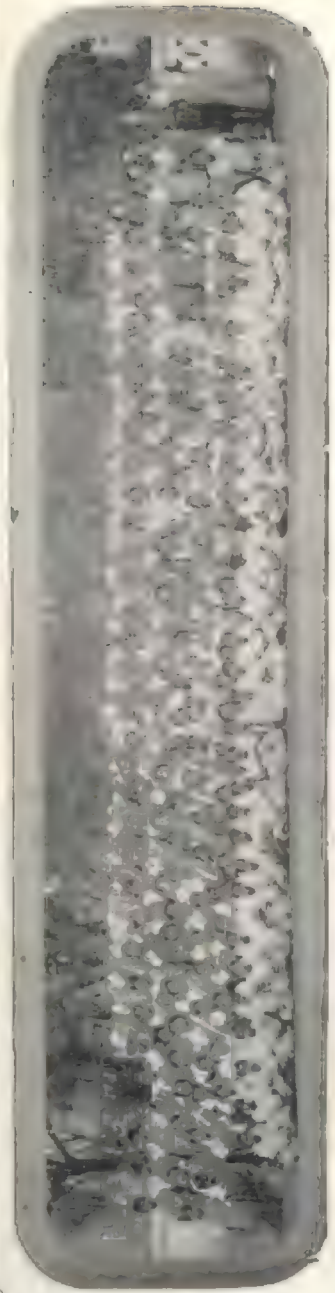
శ్రీ సాక్షివిద్యుల
యూ, అప్పయ్య వారి
కోర్కెలు, రాజమండ్రి

కాకినాడ విద్యార్థుల
సమావేశం కోర్కెలు

రాజమండ్రి జేసయ్య
విద్యార్థులయవారి
కోర్కెలు

సంబంధించిన
వారికోర్కెలు
సాక్షికోర్కెలు

అత్యున్నచ్యుతాభ పరాయణత్వమును సమ్మిళిత మొనర్చుకొంటివి కాబోలును! నీ వేమొగము పెట్టుకొని మాయెదుట బదులాడసాహసించు మంటివో యెఱుకవడదు."

"అభూ—" క్రోధవరవశత్వమున వేమోయనుటకు నోరెత్తి నాడు.

"నరాధమా, నీవు కామాంధుడవై, మందుడవై యువర్చిన వైశాచికకృత్యమునకు గుఱియైన యాసాధ్యులుటనే యున్నది. నీ పాపపరిణామముగ నీ తిచ్చశిరము నొక్కవేటనఁ ద్రుంచి యామెయొకని నమర్చి నాత్రవడుచుంటిని. కాని యామెకు నీవొనర్చిన పరిభవ దవానల మట్లుపశాంతిబొందునా యని సందేహముఁడ పోయుచున్నాను."

ఏ కర్మకళిఫలమోకాని యాదంభానున కొక యుక్తితట్టినది. ఇందిర సుధరాకార మాతని హృదయమునఁ బ్రతిబింబించుచుండఁగా బోలును "సార్వభౌమా, ఇందిర వితఃతు నయిపోయినది. ఎట్లయిన నేనామెను సతంతువుగ నొనర్చును. నేను యావజ్జీవ నునివాహితుడనై యుండవలె ననుకొనియుంటిని. ఇప్పట్లునఁ దమ రనుమతించినచో నామెను నిక్కాచేసికొనెదను." అని యెను.

వానిమాటలకు అక్కరునకుఁ జిలువపువ్వుతోచినది. కాని యతఁ డొక్కక్షణ మాలోచనానిమగ్నుడై "నీవు చేసిన ఘోరపాపమున కిది తగుమైన ప్రాయశ్చిత్తము గాకపోవుట యటుండ నీయాత్మలాభ మినుమడించుచునే యున్నది. అయినను బ్రస్తుత మదియే కొంతసఱకు సమంజసమై యామెను

గొంత ఆదరణీయగ నొనర్చుగల మార్గముగ నగపడుచున్నది.

"నీ కొక్కవారము గడువొనఁగితివి. అంతలో నీ వామె ననునయవలచి వివాహమునకు, మతాంతరప్రవేశమునకు సమ్మతించఁ జేసికొనుము. సమ్మతించనిచో ఏగతి పిదపఁ బడు." అని వచించి కక్ష్యాంతరప్రవేశ మొనరించెను.

ఇందిర కిది గోగుచుట్టుపైని రోకటి పోటు. ఎవ్వనిపై శ్రవతరక్రతిహింసాక్రతిపాలమునఁ గాని కషాయిత రోష ముపశాంతించదో అట్టి యథమాధముని, మతాంతరప్రవేశ మొనర్చి, పాణిగ్రహణ మొనర్చుకొనుట యా? అమానుషము. అంతకంటెను సజీవముగ కార్పిచ్చు నత్యానందమునఁ బ్రవేశింపఁ చున్ను.

అక్క రామ నేకాంతముగఁబిలువనఁచి కొన్ని రహస్యముల నచ్చఁజెప్పెను. అతని వాక్యములలోని ప్రతిహింసాక్రతియ తనకు లాభకారి యని తోచినవెంటనే ఇందిర తాత్కాలికముగ నాదంభాన పిశాచమును బెద్దాడఁ దన యంగీకారమును సూచించెను.

అక్కరుసొంతమహిలున నాతని సమక్షమున వివాహము నిరాడంబరముగ జరిగెను. పెండ్లి కూఁతు రొక జీవన్మృతకేబరమువలె కన్పట్టెను.

మాహం అంగా కిదంతయు కడుపు మండెను. మాళవమున కాతనిని పట్టాభిషిక్తు నొనర్చవలయు నని యామె యక్కరు నెన్నోసారులు మందలించుచుండినది. ఇట్టి యథమ వివాహ మామెకు మిక్కిలి హీనముగ తోచెను. వివాహము జరుపరా ద

నియు, వెంటనే తన పుత్రునకు మాళవము నభిషేకింపనిచో నంతఃపురకల్లోలముఁ బలిగింతు ననియు నామె అక్కరు ముఖ్యామాత్యుడయిన పాముద్దీనుని మందలించెను. ఆ వృద్ధుఁ డా పలుకుల నొక లెక్క నేయలేదు. ఆమెకినుక తత్తణ మొక ఘోరతరప్రళయకావ్యముగ పరిణమించెను.

వివాహవేదికను వీడి మాతృదేవ్యాశీస్సు లంద నేతెంచిన పుత్రునొక ప్రత్యేకగృహభాగమునకుఁ బిలిచి వాని కష్టపరంపరల కన్నింటికిని పాముద్దీన్ కారకుఁ డనియు, వాఁ డంతమొందినఁగాని యక్కరు చక్రవర్తి యాతనియెడఁ బ్రసన్నుడౌకానేరఁ డనియు నుద్బోధించెను. కోరికి కల్లుపోసిన ప్లామెలుకులు వానికి శివ మెత్తించినవి. ముందు పెనుకలుచూడక వాఁ డాక్షణముననే నేడపై కేఁగి నమాజు చేసికొనుచుండిన యావృద్ధునచివుని తల తెగ నఱికివేసెను. బయట కొంచెము దూరమున నుండిన ప్రెగ్గడబంటు లాతఁడు లోనికేగివచ్చుటఁ జూచిరి. అశీస్సు లందుట కేఁగినాఁ డనుకొనిరి.

ఇంతలో నెవకుఁడొక్కఁ డేతెంచి యాదంభానుని చక్రవర్తి రమ్మనుచున్నారని పిలుచుకొనివెళ్లెను. ఇంతలో నీ రహస్య మెవ్వ రెఱుంగరని సమ్మకముతో నాతఁడు హృదయావేగమును జంపివైచికొనుచు నక్కర్ పాదుమాయెదుట నిలిచెను. అతని సమీపమానఁ దన యథమము, సమంగళకరము నగు వదనము నగపడ ఏక మతాంతరశరణమున లభించిన మేలిముసుగున రూపెత్తిన సమస్త

దుఃఖములవలె నిందిర నిలిచియుం
డెను.

“ఆదంభాన, నీకొఱతై తనసర్వ
స్వమునైన మానధనమును వమ్ము
చేసికొని మతమును పరిత్యజించి తన
శరీరమునే యర్పించుకొన్న యీసుద
లీలలామవివాహపుటోలి నీవేమియు
నొనఁగలేదు ఇద్దాని నొనఁగెద నని
మాటయైన నాతో ననలేదు.”

ఆ ధోరణియం దాతఁడు తనపరి
ణయవేళయం దేదో గొప్పబహూ
కృతి నేయనిచ్చగించి యుపన్యసించు
చుండ నని యాతఁడు విశ్వసించి
“చిత్తము, ప్రభూ, నన్నే యర్పించు
కొంటినికావా!” అని సరసము
లాడెను.

“ఇదిగో, నీ వన్నది నిజమే
యగుచో, నీ పత్నీయున సంతక
మొనర్చుము. నీ విదివట కార్జించి
యున్న నమస్తము నీమెవత మగు
చున్నది.”

సార్వభౌమఁడు త న్నన్యాయ
మొనర్చుచున్నాఁ డని యాతఁడు
తలఁచెనుగదాపాక పాతీష్టదృక్కుల
లోని తీవ్రత తన్ను భయకంఠితునిగఁ
జేయుచు బలవంతపడచుచున్నందున
తప్పించుకోలేక వణకుచున్న హస్త
ముతో సంతకము నొనర్చినాడు.

ఇంతలో మాముద్దీనుని హత్యా
సమాచారము రాజప్రసాదమున
ఘోషించెను. అతనిబంధుమిత్ర పరి
వారకోటియొనర్చిన హాహావము
సార్వభౌమునిచేనిలోఁ బడినది. ఆ
యలబడికి నెదుటనున్న ఆదంభానుని
వ్యక్తిత్వమున వింతవంత భావోద్రేక
ములు కలిగి, అతనిముఖచిత్రములు
వికృతాకారముల సూచించినవి.

అతికుశాగ్రబుద్ధియగు నక్కరు కిది
చక్కఁగ నేరస్థుని పట్టియిచ్చినది.
నిశితతరదృక్కుల నాతని నమస్త
దిశల శూలఘాతముఁవలెఁ గ్రుచ్చు
కొనునట్లు పఱపుచు వ్రజకఠినమైన
పలుకుములుకు లుట్టికడ “దోహీ,
నీకరవాల దుట్టిమ్ము.” అని యాడిగెను.

అంతరంగ ముత్తుంగతరంగితము
కాఁగా దోహీ చుట్టునుబరికించిచూచి
యావఱకే తన్ను పలయాకార
ముగఁ బరివేష్టించియున్న పాము
ద్వీక నేవకులు(త న్న పృథు చూచిన
వారు) కంటఁబడఁగాఁ దనప్రయత్న
మెట్లును విఫల మగునని తీర్మానించి,
తనకటారిని పాదుపాకయివశము
గావించెను.

రక్తసిక్త మయిన ఆ ఖడ్గమును
జక్కఁగఁ బరిశీలించి చూచి,

“ఈరుధిర మమాత్యునిదేవా ?
నిక్కము వచింపుము.” అని కర్కశ
ముగఁ బ్రశ్నించినాడు.

“.....”
పిడి నొకచేత, మొన నొకచేతఁ
బట్టి నడుమ మోకాలువంచి యుక్చ
రాపాదుక త్రిని రెండుగఁగిడిచివేసెను.

నమోహమున నిలచియున్న దండ
నాధిపతిని జూచి,

“ఈ ఘోరపాపుని తో లొలిచి
నడివీధుల మారేగించి, పురశృంగ
టకమున వీనితలను నెఱికి వ్రేలఁగ
ట్టుఁడు” అని యాజ్ఞాపించెను.

“గుండుదెబ్బదినితుపాకివైపునకుఁ
బొలుతెంచు బెబ్బులివలె బాబ్బ
రించుచు ఆదంభానుఁ డక్కరుమీఁది
కొక్క దుముకున నెగిరి పైఁబడెను.
ఇట్టి నన్ని వేళమును బ్రతిఱిచియే
యుండిన యా యువకచ క్ర వ ర్తి

యొక్కఁ డన్నియునుటను వాని
పాటను దప్పించి గుఱిచూచి యొక్క
గుడ్డు బలముగ వాని కడుపుపైని
గ్రుద్దెను. ఆపాటున కారఁ దొక్క
యఱఁపఱచి నేలఁగూఁలెను.

తత్త ణము చుట్టుపట్టులనున్న పరి
జనము దిగ్భ్రమవీడి వానిపైఁబడి
యడిమిపట్టి కాలునేతులు బంధించి
వైచిరి.

“వీనిఁ గొంపోయి కోటకొమ్ము
మీఁదనుండి నేలపైఁ బాటవేయుఁడు.
నేలపై వాఁడు పడుచోట నహస్ర
శూలములఁ బాఠియుంచి వానిపైఁ
బడి కాకులు గ్రద్దల కాహారముగ
చిత్రవధ నంపనిండు.” అని యుక్చ
రాజ్ఞాపించినాడు.

ఊరిచౌకున వానిని గట్టియుంచి
వచ్చిపోవువారిచేతులయం దొక్కొక్క
కొఱవి నిచ్చి వానిచేఁ గొంచెము
కొంచెము కార్చించి యునుఱుపోసు
కొనుట మంచి దని యచటనున్న
వా రందఱును సలహా నిచ్చిరి. కాని
ఆదంభానుఁడు కోటకొమ్మునుండియే
శూలారోహణము గావించఁబడెను.

* * *
ఇందిర తనపని ముగిసినదని చితి
నెక్కి తనతొలిమగనిఁ జేరుకొనవల
యునని సంకల్పించియుండెను. అక్క
రామె నా కార్యమునుండి విరమిం
చున ట్లనేకవిధముల నుద్బోధించి
యుజ్జయినికేఁ బంపెను.

మతాంతరప్రవేశమున కామె
క్రంగిపోవుచుండెను. ఇష్టజన బంధు
వర్గ మామెను దమలోఁ జేర్చుకొన
లేదు. పగసాధించెనను గొప్పధనము

శ రీ ర య జ్ఞ ము

పైతి మామెకు పుచ్చ బొసగ దోకు బామను పార్వభౌముని కృతమనోరథుడైనాడు. అంతికాల
 కద. నాకు మండినదని గారము మొద
 అప్పుడును కీర్తి నామహమ్మద్ నిషేధి.
 పిల్లల మోక్షవశమునాది నామ పిల్లల పిల్లలను నామహమ్మదయ
 బోధనమునాదు. నా జీయో మనుకదవని మొదలగుదురు పిల్లల వైభవముగా జరిగిందెను.

అ రి గో లు

— (హామిగద్ద రుంగగ్గద నదిలో) —

D. A. R.

టాకీ పరిశ్రమ: దాని భవిష్యత్తు

తర్జుమాన కాలంలో ప్రపంచంలో ముఖ్యమైన పరిశ్రమ టాకీ పరిశ్రమ. ప్రపంచంలో తర్జుమాన కాలం లంతా తమ దృష్టికి ఈ వ్యాపారమునందే నిర్ణీతమై ముక్కుబుమైన ధనము వార్జించుచున్నారు. మన దేశంలోని పెట్టుబడిదారులు కూడా దీని విలువను గ్రహించి ఈ వ్యాపారమునే పెంపొందించుకొని లాభములను పొందటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. మొట్టమొదట ఈ ఫీలిం వ్యాపారానికి మన దేశంలో శంకుస్థాపన చేసినది ఫాక్సు. ఆయన 1918 లో మన దేశంలో ఫీలిములు తయారు చేయడం ప్రారంభించాడు. తరువాత 1931 లో ఇంటర్నెయర్ ఫీలిం కంపెనీ వారు మొదటి టాకీ తయారుచేశారు. ఫీలిం ప్రదర్శన కాల మొదట కలకత్తాలో 1907 లో జి. యస్. డి. బి. కట్టించారు. అనగా మన దేశంలో ఫీలిములు తయారుచేయడం మొదలైంది 28 సంవత్సరాలైనది. ప్రపంచవేదిక మొదలైంది 80 సంవత్సరాలైనది. కాని మన పరిశ్రమ యొక్క శైశవ వర్ణమునందే వున్నదని చెప్పవచ్చును.

ఫీలిం ము తయారున కయే ఖర్చు

విదేశములలోని ఫీలిముల కయే ఖర్చు లకుంచి మన ఫీలిములను గురించి ఆలోచిస్తే పగలున మన ఫీలిమున కొక్కొక్కదానికీ రూ. 60,000 లు కావాలి. మన ఫీలిము లాని కలెక్టర్లు వర్జిరా లకు ఒక రూ. 18,000; స్టూడియో ఆర్డరు రూ. 12,000; నటుల జీతాలు రూ. 15,000; దుస్తులు వర్జిరా రూ. 10,000; ప్రకటనలకు రూ. 5000- అంకా మొ. రూ. 60,000 లవుతుంది. ఇది మామా యాగాతీయమే ఒక హిందీ ఫీలిమున కయే ఖర్చు. ఒక్కొక్క పనులలో తలవని తలంపుగా వచ్చే యిబ్బందులవలన పెరుగుట కూడా కద్దు. ఏనాడూ పాత్రధారిణికో శరీరంలో అస్వస్థత ఏర్పడి ప. శోణాలు పనిచేయలేక పోతే కొన్ని వేల నష్ట మొస్తుందిగా!

మన ఫీలిం వ్యాపారము

ప్రస్తుతం మన దేశంలో ఫీలిములను తయారు చేసే కంపెనీలు 110. ఫీలిములను పంచిపెట్టే కంపెనీలు (Distributing Offices) 99. వీనినూ ప్రదర్శన కాలాలు 670. మొత్తం ఈ నూడుకాఖర్చు వినియోగించబడిన పెట్టుబడి రీ కొట్ల రూపాయలు. ఈ వ్యాపారంలో

ఎ. వి. సీతారామయ్య

పరిచేస్తున్న ఉద్యోగుల సంఖ్య 25,000. ఈ లెక్కలు ఒక సంవత్సరం కింద తయారు చేసినవి. ఇప్పుడు చాలా పెరిగివుంటా యనటా నికి సంబంధం లేదు. కాని మన పారిశ్రామికులు ఇంకా మన పరిశ్రమ శైశవ వర్ణమునందే వున్నదంటున్నాడు.

మన దేశంలో ఫీలిములను చూచే ఆలనాలు తక్కిన దేశములలో మాదిరే లోజోజోజుకు పెరిగిపోతున్నది ప్రజలలో. అంతవలననే దేశీయ విదేశీయ ఫీలిములు ప్రదర్శింపబడు తున్నవాటి సంఖ్య కూడా పెరిగిపోతున్నది. 1935 లో మన దేశంలో చూపబడిన ఫీలిములు:—

	పెద్దది	చిన్నది
స్వదేశీ ఫీలిములు	297	92
ఇంగ్లీషు	89	575
అమెరికా-చరిత్ర వర్జిరా 311		824
జర్మనీ	1	
ఫ్రెంచి	8	
తెలుగును		8
స్విస్సు		1
చీనీషు		1
ఆస్ట్రేలియన్		8
జపాను		1

4030 ఆడుగులకు వైన పోషకుల ఫీలిములు పెట్టబడినవి. 100 కి పైగా. అంతకంటె తక్కువ వాటిలో హాస్య పరిశ్రమలు, వార్తా పరిశ్రమలు, చిత్రాలు వర్జిరా అంటాయి.

మన దేశంలో మన ఫీలిం (Raw film) ఈవిధంగా గుమరి అగుతున్నది:—

	ఆడుగులు	వెల రూ.
1933-34	869,17,201	15,19,755
1934-35	60,10,11,81	21,49,240
1935-36	60,69,534	21,02,262

ఈ దిగుమతి చేయబడిన మన ఫీలిముల మీది సంకేతము వలన ప్రభుత్వము వారికి రాబడి:—

సం॥	1933-34	రూ.	364686
,,	1934-35	రూ.	479000
,,	1935-36	రూ.	489280

చిత్రపట ఫీలిములు (Exposed Films) అనగా తయారు చేయబడిన చిత్రపటములు

మన దేశములోనికి ఈ క్రింద విధముగా దిగుమతి చేయబడినవి:—

సం.	ఆడుగులు	వెల రూ.
1933-34	108,26,386	2,79,462
1934-35	90,26,731	2,48,848
1935-36	85,37,589	2,41,1048

ఈవిధముగా దిగుమతి చేయబడిన విదేశీయ చిత్రపటముల మీది నుం. మలనలన ప్రభుత్వ ము వారికి రాబడి:—

సం.	రూ.
1933-34	91,65,71
1934-35	88,04,98
1935-36	95,44,86

మన దేశములో ఫీలిం వ్యాపారము ఈ విధముగా కృత్రిమ పొందుతున్న పుటికిని ఇంగ్లాండు లోని ఫీలిం పరిశ్రమలో వాల్చియా దివల్లయితే మనము చాలా వెనుకగా వదిలుచున్నామని తెలియగలదు. ఇంగ్లాండులో 4900 కు పైగా కేనినూ ప్రదర్శన కాలాలున్నాయి. 1934 లో ఆ ప్రదర్శన కాలాలలో 91½ కోట్ల టెక్కిట్లు అమ్మకం జరిగి వాయి. వారి వలన రాబడి 55 కోట్ల రూపాయలు ప్రభుత్వము వారికి అందువలన రాబడి 9½ కోట్ల రూపాయలు. ఇంకా మన దేశంలోని జనసంఖ్యలో ఇంగ్లాండులోని జనసంఖ్య ఏడవవంతు వుంటుంది. దీనివలన ఈ పరిశ్రమలో ఎంత లాభ మున్నదో, దీనిని పరిగా ప్రోత్సహించి నట్లయితే ప్రభుత్వానికి ఎంతలాభమో కూడా తెలుస్తుంది. కాని ప్రభుత్వం పరిగా పాటించేయడం లేదని ఆశంకంటా తమకు పామే ఓవార్చుకుంటూ కూర్చునేకంటే తామే ఈ పరిశ్రమాభివృద్ధికి చేయగల కృషి చేయుచున్నామని ఫీలిం పారిశ్రామికులు ఆలోచించుకోవాలి. కాని వారెట్లు చేసేందుకు సిద్ధంగా వున్నారా అనేక ప్రశ్న!

ఉద్దేశములను ముంది గానీయండి ముంది గానీయండి ప్రచారంలో పెట్టడానికి ఫీలిం వంటి యంత్రం మరొకటి లేదని రూఢి అయి పోయింది ఉద్దేశముల ప్రచారము యేకే. కాని అటువంటికేకే ఏమైనా మన ఫీలిములలో కనబడుతున్నదా అంటే కూనగమని చెప్పాలి. ప్రస్తుతి పరిస్థితులలో మన హైందవ వీనినూ ఎప్పటికైనా కొన్ని విధములగా పరిగమిస్తుందా అని సంబంధం కలుగజేయుంది.

ఫీలిం ప్రక్రమలో ఉపయోగించబడుతున్న యంత్రాలు ఏకైకంగా అన్ని దేశాలలోనూ ఒక రకపువే. వక్రగ్రాఫీ ఫీలిములు తయారు చేసేందుకు అనువైన ఫీలింస్టాడి ప్రక్రమలు విదేశీయులకంటే తీసిపోవు. విదేశీయులలోని కాస్ట్రొఫ్యూలంటి కాస్ట్రొఫ్యూలు మనదేశంలో నున్నారు. వ్యాపారానికి కొవలసినంత పెట్టుబడి వున్నది. విదేశీయ వటులకు తీసిపోనటులు ఉన్నారు. ఫీలిం ప్రదర్శన యంత్రములు, వాటిని నడుపువాడు, ఫీలిం వ్యాపారముందు అనుభవము జ్ఞానము కలవారు వున్నారు. మరి ఇన్నివుండి మనపరిశ్రమ ఉద్ధిగంగా యంత్ర శైలివాస్తవ్యతతో ప్రపంచం ఎందుచేత?

పరిశ్రమ సరియైన వ్యాపార పద్ధతులమీద నిబంధనకాదానవలసిన.

పెట్టుబడిదారుడు ఈ పరిశ్రమ విషయమై కొంతవరకైనా తెలిపే ప్రయత్నం చేశాడు. పరిశ్రమలో దేశీయులకు కొంత దానివిషయమై జ్ఞానం సంపాదించుకొనడం చాలా అవసరం. లేకపోతే ఏకాభిమతి ఎవరిని నియమించాలి, ఏకాభిమతిగా పరిపాలించాలి తెలియక తీవ్రతలో నిలబడితే తప్ప పాతి అయిదు లు రెండువ్యాపారంలో విదేశాభివృద్ధి అగా నియమించడం వారికి అంతా కొత్తగా వసించేత పని పొందటం జరుగుతుంది. లేక పరిశ్రమలో అనుభవజ్ఞులనే నియమించి వాధికారితో వారు పెట్టుబడిదారులకు అజ్ఞానాన్ని ఆధారంచేసుకొని పని పొందుచేయ వచ్చు. అందువలన పెట్టుబడిదారులే కొంత జ్ఞానంపొందటం అవసరం ఈ పరిశ్రమలో. ఇది మన ప్రాంతానికి ఫీలిం పారిశ్రామికంలో ఏ ఒకరిద్దరికో తప్ప తక్కినవారిలో వ్యర్థం.

వ్యాపారాన్ని ఆంధ్రించడం అవసరంగానే పరిశ్రమలోని అనుభవజ్ఞులను జ్ఞానం కలవారిని కలసుకొని వారితో సంప్రదించి తన వ్యాపారంయొక్క వివిధభాగాలకు ఆయాభాగాలలో అనుభవజ్ఞులను, జ్ఞానజ్ఞులను కలవారిని ఆధిక్యముగా నిర్ణయించి తాను వ్యాపారదృష్టిని అజమాయిషీ చేసుకుంటుంటాడు. అంతేకాని మనవార్తను ప్రకటించువారైనానే ప్రసిద్ధాదర్శనతో మనవార్తని దించితే త్వరలోనే వ్యాపారం కట్టివేయవలసివస్తుంది. కాని మన ఫీలింపరిశ్రమలో ఎక్కువచోట్ల యిది జరుగుతున్నది.

పరిశ్రమ ప్రాంతానికి తగులగా, అవగాహనగా. ఫీలిం తీసే సమయంలో

అభివృద్ధి, తన యిష్ట యిష్టకాలం తీసుకు పోయి ఫీలిం తయారుచేయుచున్న కాస్ట్రొఫ్యూలంటి వికాసపరచి తన ఆధికారమును దిద్ది నియోగము చేయరాదు. మనఫీలిములలో నిది యెక్కువగా జరుగుచున్నది. దిబ్బిపెట్టు వారియిష్టము ననుసరించినటులు కాస్ట్రొఫ్యూలంటి మెదలు పాటలను కూర్చుటచరకు జరుగవలె. పరిశ్రమవిషయమై జ్ఞానముగల పెట్టుబడిదారులు లేకపోవుటయే దీనికి కారణము.

ఈ కారణముచేతనే సరియైన కాస్ట్రొఫ్యూలంటి నిష్కృతపోవుట. దైర్ఘ్యమును నియమించు సరియైనవానిని ఎక్కువగా పనులు మన పారిశ్రామికంలో బహు కొద్దిమంది వున్నారు. ఫీలిం తయారుచేయువారి దానిని పంపిణీలో (Distribution) జ్ఞానముగల వారిని నియమించి సరియైన ప్రదర్శనకాలలలో ప్రదర్శించునట్లు చూడాలి. చాల దిశ్రమలు ప్రదర్శనకాలలో పనులవసలే పాడై పోతున్నాయి.

ఫీలిము మెదలు పెట్టినది లగాయిను ప్రచారములో పెట్టిన కొంతకాలమువరకు ప్రచారం చక్కగా జరగాలి. దానికిగాను ప్రత్యేకముగా ఒకడు నియోగించబడి ఆపని పక్కత క్షిప్తంచాలి.

అప్పుడే చిక్రిము బాగుంటుంది. భవము బాగావస్తుంది.

కాని మనవార్త ఏకాభిమతి ఎంత భిన్న చేయాలి తెలియక, ఏకాభిమతి ఎవరిని నియమించాలి తెలియక, ఎట్టివారి పర్యవేక్షణ మన ఫీలిము తయారుచేయుట ప్రదర్శనల కిచ్చుట చేయవలెనో తెలియక ఎట్టి ప్రదర్శన కాలలలో ప్రదర్శించవలెనో తెలియక పరిశ్రమ పొందుచేతారు, పొందుచేస్తున్నారు.

23 సంవత్సరముల అనుభవము తరువాత పరిశ్రమ శైలివాస్తవ్యతం దున్నదంటే సిగ్గు చేటు. ప్రభుత్వమువారు సహాయము చేయలేదని చెప్పటం పారిశ్రామికాలకు రివాజైపోయింది. కాని తమచేతిలో నున్నంతవరకు తాము చేయుచున్నామో ఎంతైనా ప్రయత్ని తాము తీసే ఫీలిములు పాత కవనముకొర కని ఒక తెలివితక్కువ జవాబు యిస్తారు. వారికి కలాపముకంటే ఫీలిము ఆవసరంవడం చేత కానట్లు. విదేశీయులను దేశీయుల దిగుమతి చేయనీయరా దని, విదేశీయులకంటే వారిని మనదేశమున ప్రదర్శనకాలలు కట్టినయారా దని ఒక ప్రభుత్వంకోసం బాధించుట వసం సాంసి

పోతున్నట్లు. అంతేకాని వారిఫీలిములు, వారి ప్రదర్శనకాలలు అవసరము లదేట్లు తా మెందుకు తయారు చేయరాదో? బొంబాయిలో ఒక విదేశీయులకంటేవారు ప్రదర్శన కాల కోదానిని కట్టడానికి ప్రయత్నిస్తుంటే ఈ మహాబలియనాయకు లంతా ఆందోళన చేస్తున్నారు. ప్రభుత్వంవారు ఆకంపెరి ప్రదర్శనకాల కట్టుకొనుటకు అనుమతి నివ్వరాదని. కలకత్తాలో మెట్రోపాలిటా కట్టడలది నపుడునూడా ఇటువంటి ఆందోళనే చేతారు. కాని యిప్పుడు ఆ ఆందోళన చేసినవారు నూతన ఆక్రమిణియును మూలబానిశి పోగుంటారు. ఆసినిమాలో 100 కి 50 మంది కనీసము దేలియులే. అంత సాంద్ర్యంకము, అంత సుఖంకము అయిన ప్రదర్శనకాల ఆంతకుముందే దిద్దించి వున్నట్లుయితే మెట్రో సినిమా అవసర మయేదేగా! ఒక కడు న్నూ డి యో పె డ్రి యి క అందరూ న్నూడియూ పెట్టేవారే. ఒకడు ఫీలిం తీస్తే అంతా ఫీలిములు తీసేవారే. ఒకడు చక్కని ప్రదర్శనకాల, కట్టించడం, ఒకడు చక్కని ముద్రాక్షిప్తకాల, ఒకడు ఫీలింవటులకు కావలసిన రంగులు, దుస్తులు ఏకైకా తయారుచేయడం, మరొకడు మరొక భాగం-ఆరిధిగా పరిశ్రమ వాధారంచేసుకొని పరిశ్రమను బాగుపరచి తాము బాగుపడరాదా? రంగుల దిగ్గజ్జంటే విదేశీయమీద ఆధారపడ వలసినదేనా యిప్పుటికి? వేలకు వేలగా టాకీలు తీస్తున్నారు. ఒక ఫీలిమువరకైనా ముప్పవరకైనా చిక్కి పోవచ్చును తయారు చేసిన కంటేవేల వుంటా. పాశ్చాత్య ఫీలిముల పోటీనూడి?

ఈ విధంగా జరుగుతే కొంతకాలం మన ఫీలింపరిశ్రమ ఏమవుతుంది?

దానికి జవాబు యిప్పుడే వస్తున్నది మన వారి ప్రదర్శన కాలలున్నా ఆ టేకముగా విదేశీయ మెట్రో సినిమాకే ప్రేక్షకులు చేరు కుంటున్నారు. మన ఫీలిములు యిన్ని తయారవుతున్నా విదేశీయ ఫీలిములలోని అభిరుచి వుంటే ఏమవగానూడా తిగురుగాన వంటేను కొద్ది మనమయింపుతో. ఇప్పుడు గడక మనపారిశ్రామికము నిద్రపెట్టాల్సి మన పరిశ్రమను ఫీలిము తయారుచేయడం మొదలు ప్రదర్శించడం జరగా పాశ్చాత్య పద్ధతులతో సమానంగా చేయకపోతే మన పరిశ్రమ విదేశీయ కంటేవేల వుంటే నియంత్రక పడిపోతుంది.

విదేశీయ కంపెనీలు ప్రదర్శనశాలలు కట్టుకుంటుంటేనే కాచిరి ప్రక్షులు కొరుతున్న మన పారిశ్రామికములు ఇతిరవేళపు కంపెనీలు వారి ధనముతో వారి కాస్త్రములతో మన నేకంలో మన నటులతో మన కథలకు మన భావలలో లేవీ కాము నిర్మించిన ప్రదర్శన శాలలలోగడక ప్రదర్శిస్తే మన ఫలింకంపెనీల

గతి ఏమనవో వూహించుకోవాలి. వారి ఫలిములను రానియమాదవని కొట్టుకుంటే లాభం లేదు. నిజంగా మన ఫలింకంపెనీలలో కొన్ని ఆయినా కష్టపడి చక్కవి ఫలిములను రాయారు చేయడానికి కారణం. విదేశ ఫలిముల ప్రదర్శన, అందువలన పోటీయే. వారు ప్రదర్శనశాలలు నిర్మించడం ఆరంభించిన కరువాలోనే మనవారు

ఊల్కావ్నారు ప్రదర్శనశాలల విషయమై ఆర్జీకి దిగిపోయింపెనీలవారు తమ యంత్రములతో తమకాస్త్రముల సహాయమున మన ఫలిముల నిస్సంబ రాయారుచేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. మనవారు ఈవిధంగానే కరులు కుంటే వాటి మనల్ని మెక్కుతోనే పరిశ్రమను స్వాధీనపరుచుకంటారు

తీర్థగడియము

—వానక.

“పు ణ్యా త్తులు!”

బొ డ్డు పా పి రా జు

జడివానకు మిడిగాలికి

అడగని పెనుకడుపుమఃట కడుగు తడబడం

దడికట్లిన చీకటి నె

అంధ క్రమిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

ప్రమదాయై నమః నారీ, లన లీలహృదయము వా
రి మనోభావములందె లే; వడిగినానే నానీ ? అ దేవుడే !

‘నీ ము పెద్దయ్య ! నువ్వెప్పుడును పెట్టించుడి !’ యం చాగలే
కామూలముగి కూలిండ్ల దళ ! అయమ్మాయి; గడ్డలుగా
‘నీ మమ్మా !’ యం వృద్ధుడుం బడిమి నేర్చి నిల్చుచాగాన. లే
వా నుంచేనే కలికాన కొక్కనాడు ‘కట్టా !’ అన్న పాపాత్ముడే !

‘ఎక్కడ దాపురించిరి యీ నడిచేతిరి ? వుడి వార్చిరే !
గ్రుక్కున పట్టగా ముడుపుగట్టితిమా !’ యన గేర్చు; కొండ ‘నీ
ప్రక్కకొ పొందు, ముడికథనట్టిననే చదగొట్టలే ! మిమ్ము
కుక్కలూని పెంచుటననో యిది మోసపు చేపుమాపుననీ !

పోవోయీ !’ యన, గోడుగోడునను ‘బాంట్ ! మీ కుక్కమ్ములెం
డి చేతుల మన కింకయం గొప్పలే చేతన, వట్టెట్లు; మా
వైకమ్ముల నమ రాగ్రహము కిమ చేస్తానె కలలో గంజో నుం
దా వృద్ధుం వటు గుడిసెంబె కొగిన్ చూచిండ్ల చెనాచిండ్ల.

చిరుటలమారు చిరుకడు చిన్నులనే కరుణామ్రులో !
అట వారిధిత్తలందరికి ‘అగిన వయస్సు పురాణ’ మన్న పె
ట్టకట యెంబె కాని, చెవి నాటదు వృద్ధుని కాకిగోల, అ
క్కటిక జనింప దింత; పయిగా పడగెంటు డనంగబాలి కే !

ఉన్నావా భగవంతుం కన్నమునవా ? యిక్కట్టి యొద్దికన్నుల
న్నావా ? నీమోక్షాచింతకుం లేదవ్వగ్గింక నానెయి గ
గ్గన్నావా ? అట్లైతె నేటి కిటు వాగులే ? నీ నదాద్వికన్ మా
యాన్నా కూక యొనమ్మకొనగును చిమ్మా మీ తాటకన్నములే ?

విడిచివనట్టి గుండెదన, వేరట వాచాకమున్న లేచి, కాల
తనబడ నెక్కిరేయి పెదొమ్ముగ పట్టిన పట్టి, పాన, మ
య్యవ వెలుచుండ కేగుచు “అలే, నెధి అన్నము పెట్టకున్న కొ
ట్టినీ, లిక నేమి పున్నియను, లేమి పురాణము !” అందు నుచ్చాసన్.

‘అమ్మ ! మన పాపమే; వారి ననగనేల ?
పెట్టి పుట్టిన పున్యాత్ము ! లట్టుగాక;
కుడిచి కూర్చుండి నద్గంధగోష్ఠి వారి,
తెలుచు పొట్టకూటికి దేవురింపు మనకు !”

ఆంధ్ర విద్యార్థి సంఘపు విద్యార్థుల కౌన్సిలరు

ఆంధ్ర విద్యార్థుల కౌన్సిలరు

ఆంధ్రవత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

నెల్లూరులో మొల్ల జయంత్యుత్సవము,

ఆంధ్రవత్రిక సమావేశము, వికాఖపట్టణము (ఆగ్రాకులు: ౧ ౧ ౧ విక్రమరేవవర్మగారు,

ఆంధ్రమహిళాగావనసభ చతుర్థవార్షిక
సమావేశము, రాజమండ్రి

రథోత్సవము

కొత్తల్లి న్యాయరావు

కృష్ణుడేవాలయంబుచే గీర్తిగనిన
దగుటఁ గృష్ణాపురం బనునాఖ్య నొప్పి
కృష్ణపుర మాంధమునను బ్రాద్విశను గలదు
సంజ్ఞలను వ్యాకరణసూత్రచర్చ పలకు.
శ్రీరామాలాండ్రి నీ
తారామాక్షరశాల దశరథరామా
స్థారుసును నాంజనేయా
పారాలయమచుచు దీర్ఘభాక్త్యములేచే.
ధనికు ల్దాతలు వర్తకు ల్లలరు యే
త్రస్వాములు స్వద్యములున్
ఋణదాత ల్లల రన్నిచాతుల ప్రజల్
శ్రీ కృష్ణభక్తుల్లియా
ఖను; లాయనాడికిఁ జాలు న్యాయసభలు
గార్యాలయంబు ల్పృథు
త్వనివేశంబులు నన్న నన్నమిడు న
త్రంబు ల్పడల్ రాజులు.
పండితుఁడుం గవీంద్రుఁడు స్వ
వర్ణహితైషి మతాభిమాన యు
క్తు డట నెల్లవారు; డటకుఁ
గొందలు కైస్తవులేగుకెంది యు
దుండఁగ నూరిబైటఁ గల
కూపరభూములు గొన్ని కొందు ముం
చుండఁగ నమ్మివేసి రుప
యోగము లేదని వానిస్వాములు.
ఊరిబైట నొక్కయూరుఁ గట్టిరి వారు
స్వర్ధనో యనంగ భగవదాల
యంబు కైద్యశాల యర్చకులకు నున్న
తంపుఁబాతశాల దానఁగలదు.
విద్యకొఱకు నెల్లవిద్యాధు లాయూర
నున్నవారుఁ బ్రక్కయూళ్లవారు
వచ్చి పురమునిండ బసలకు బాధలు
పడఁగవలసివచ్చెఁ బలుపురకును.
పాతశాలప్రక్క బైటను కైస్తవుల్
బసలకొఱకుఁ గొన్ని “బారకీచు”
లంచుఁ గట్టి రందు నాయాయుగ్రామ వి
ద్యార్థు లద్దలచ్చి యధివసింతు.

తక్కినవెల్ల నేటికిఁ బ్ర
ధానముగా నటనుండు బాలకు
ల్మిక్కిలి బుద్ధిమంతులయు
మిత్రత వాటిల నెల్లవారుఁ దా
మొక్కకుటుంబ సంభవుల
యోజ మెలంగుదు రన్నిటం గడు
స్వక్కువతో నభేదగతి
మజ్జన భోజన భాజనాదులక.
బుద్ధిమంతులెల్ల బుద్ధిమంతులె యెప్పు
లేనివార లద్ది లేనివార
పాయసాంశములను భరతాదులైనట్లు
మైత్రి వాచువారు మనలుచుండు.
అనవరతాదరంబున స్వ
యం కృషిచే వివిధార్థసాధన
ల్మురుకొని చేయువారలును;
బాత్తము ముట్టక యాటలాడఁ బ
ట్టనములవెంటఁ బోవుచు “బ
దాయిలు” గొట్టెడువారు; రెండుమూఁ
డునుసమ లొక్కకట్టినె క
డుం బ్రియమొప్పఁగ నుండువారలు.
నిష్ఫలమంటలం దుఱుక
నేర్పరులు నిర్విభోజనంబుల
నైష్ఠ్య గడించువారుఁ గడి
మిం దమకంతము రైలుక్రింద నే
చప్పుడులేక పెట్టు నతి
సాహసులు వృధీయ శ్యవారిపైఁ
దప్పలుమోపువారు వివి
ధంబుల బాలకు లుండు రచ్చట.
వారిలోన నొక్కవైఖరివార ల
త్యంత గర్వదృష్టి నహరహంబు
బూతులేనిమాట పొరపాటుగానైనఁ
బలుకకుండువారు పలుపు రుండు.
అట్టివారితోడ నాయూరిబాలుఁ డొ
కండు మైత్రి నల్ప కలసి మెలసి
వారుచేయుచుండ వాఁతోడానును
దారుణములు చేయఁ దగిలియుండు.

జననమృత్యుమునందుఁ ద్రోసికొనుచు
 స్సందేహము న్నీడి వే
 చనుచుఁ త్రావ్యముగాని పాటలను "వి
 స్సాటంబు"గాఁ బాడుచుం
 గనుగీటు ల్చెయివాటు లొప్పగను సం
 ఘర్షంబు గావించుచు
 న్నెనుక ల్కుందులు లేక త్రిమృదు రా
 స్వేచ్ఛార్థు లౌ బాలకుల్.
 చెప్పవారు లేరు చెప్పిన వినువారు
 గారు-బ్రాహ్మణులను గాఱు లఱుచు
 టయును స్త్రీలఁ జూచి నయహీనపుంబ్రసం
 గములు చేయువారు గర్వవృత్తి.
 ఓరీ! నే నల మాల ముట్టుకొని యా
 యుర్వీసురుం దాఁకితి
 న్నారు ల్కొండఱు నిల్చినప్పు డెనఁదో
 నామీఁదఁ బడ్డట్లుగాఁ
 గాఱుల్చేలుచుఁ దూలి మీ ఁదఁబడితిం
 గాల్దొక్కిలిం జూడన
 ట్లా లేగింపగు దారిలో నిలిచి మూ
 త్రోత్సర్జనం జేసితిఁ.
 బుద్ధిలేదు రాగిబొమ్మలు వేల్పులా
 యేట నేటఁ బెండ్లి యేమి ఛాంద
 సం బట్రుద్రుగాని చక్కఁజూడరు తాము
 చేయు పనులలో విశేష మేమొ.
 తోటపెద్దుబెదరఁ దొలఁగుండు త్రొక్కున
 టంచుఁ చేలు పామటంచు గుంపు
 గాఁగ నతివలున్న కడ నటునిటఁ జాట్టు
 కొని 'యభాసు'చేయుచును జరిగెను.
 ఆవచ్చుదానిఁ జూడఁ.
 తోవ చెప్పువాఁడు మగఁడు దుప్పటిలాగుం
 డీవలకు వచ్చుఁ బిమ్మట
 నావెలదుక నేడిపింత మనుచు న్నగుచుఁ.
 ఏమిర కన్నుఁగానన ప
 యింబడెదంచు వగుం దెమల్చి, పో
 పో మఱి ప్రేలకంచుఁ; బువ్రు
 బోఁడిని గల్గల తామె త్రోసికొం
 చీమెయి సర్ధరాత్రమునఁ
 గృష్ణు రథాంతికమందు గుంపులోఁ

దాము చరిత్రు చెప్పఁ గల
 దా యొక్కరైనను వారి కింతయుఁ.
 తేరుమీఁది కెక్కె దేవుఁడు, కుంభము
 వాసి త్రాడులాగఁబోవునప్పు
 డూలోని నాకు లొక్కొక్క సంఘమై
 చూడవచ్చి రచటి శోభనంబు
 మఁ జట్టువారి కచ్చటఁ
 గినబడుటయె లేదు కన్ను, కాయమున్న
 జనియెను స్వేచ్ఛావిప్లాతిం [హయం
 జినతనమో కష్టకాలచేప్తయొ యెఱుంగఁ.
 మధువనము చూఱుపుచ్చిన మర్కిటముల
 కంటె వధికంబుగా నుండఁగా నొకింత
 వేళఁ జనుదెంచి రాయూరి వెలఁదు, లందు
 జట్టులోనున్న చినవాని జనము గలదు.
 జట్టు గూడి వీడి స్వైరవిహారంబు
 నలిపి తాముదాము సంగహించి
 నట్టి కొంటెతనపుటానవాల్లగు కొన్ని
 వస్తువులను గొంచు బనకుఁ జేరి.
 ఒకరివజ్ర యొకరి కుప్పొంగి చూపుకొం
 చుండ నూరిలోన నూడు బాలు
 చెల్లి చేతిలోని చేరుమా లఁపవారిం
 చినయతండు సూపె స్నేహితులకు.
 చివ్వుమనియె మనసు చిన్నవానికి, సోద
 రికిని నఖుఁడొనర్చిన కృతి కష్ట
 డేమి యనకపోయె నిఁటికి మఱునాఁడు
 జట్టుఁగూడరాఁ డనవ్యామునను.
 ఏలర రావటం చడుగ
 నింటికడంబనియున్న దం చనుక
 తాఁకు వచ్చియు నొగము
 చాటగు నేస్తుని జూచినంతటం
 జాలఁగ నిశ్చయించు నతి
 సాహసముం భానరింప నెంచున
 వ్యేథ లిఖించు నొజ్జలకు
 వే నెలవిమ్మని వేఁకి వంకగఁ.
 ఇటులుండం బ్రియమిత్రుఁ డొక్కఁడు నఖా
 యిట్లెల నీవుంటి వె
 ప్పటియ ప్లేటికి రావు మాకడకుఁ తె
 ప్పంగూడదా యెవ్వరే

వటనల్పల్పియో నన్నుఁ జూపుకొని నీ
 స్నతేను, దానంతరు
 ర్థట మాకార్యముగాని చెప్పని నమం
 బ్రాథింతు నన్నంతటన్.

చెలిమికాడ నన్నుఁ జీకాకు పెట్టకు
 కడవనంత నొడలు కడ నుండు
 గ్రోధమూర్తివగుటఁ గొన్ని నాథుల
 యుండు మఱుఁ చెలియకుండఁబోదు.

అనిన నిత్రుఁడు ముక్కు జూలు నీమి కే
 దాంతంబు నాతోడఁ జె
 ప్పచే నేమియు పాపాపంబును మా
 స్వార్థంబుగానీ, విరో
 ధినిమిత్రంబునఁ గాని తొందరను సా
 నిపంగ నత్యాహితం
 బు నసాధారణకష్టము బ్బొడరుఁ బో
 వుం బుద్ధికోధంబునఁ.

ఏమియులేని వేదన యి
 దేటికి నీ కనకంబుఁగఁగ రా
 గా మనశక్తికి న్నిలి
 కార్యము మించినయల్లు గాదె నీ
 కీమయి దుఃఖ పాటు కత
 మేమి యెవం జొనరించె పాని నీ
 నేమియునర్పినాడ వది
 యెల్లను జెప్పమ యుక్తిసెప్పదఁ.

అనవుడు నిత్రమాయిది ర
 హాస్యము నీహృదయంబులోననే
 యునుపుము, నాటిరాతిరి ర
 ధోత్సవనుష్ఠుడు స్వైరలిలం
 వృన మొనరించినట్టి యవ
 మానవుఁ జేతలు కారణంబుగా
 మన తెగ వారలందఱు న
 మానులె కీనికి గర్త లొటకుఁ.

అనిన స్నేనును గారకుండనో నరే
 యట్లేని వృత్తాంత మె
 ల్లను వాక్రుచ్చుము క్రొత్తవారమ యిదే
 లా, యిట్లుగానంచు నీ

నరాదా మొకేమి చేపికి న్ని
 యాంతర్యముం దెల్ప కే
 మని మాలోనము న్నెడింతు నాన
 త్యంబైనఁ గాదంచుమా?

నీ శయంబు నలను చావుమటన్న వే
 బట్టి యుమ్మిండ్ల మిద్రేలుగు
 చాడ వగుదుఁగాదె పరికింప లేక మా
 న్నాల్చినుండె నిపు నాని నతఁడు.

అంతటము నొక్కఁజేలోకె యభ్యసించి
 నార, మనుకొననేల యెవ్వారికైన
 ననుభవముమీఁదనే తెలియంగ నగును
 జెప్పఁగాఁ దలకెక్కదు చెడ్డవేళ.

అనిన నీకేమి యనుభవంబునను దెలిసె
 మాకుఁ దెలియనిదేమి యీమర్మమేమి
 చెప్పు మన నిత్రుఁ డిట్లని చిన్నవాఁడు
 నొడివె నంతయు నానాటి దుడుకుఁదనము.

ఒకవారికొంగు వేటాకపూరుపుని చెంగు
 ముడివైచితిని బ్రహ్మకుండిగ నీవు
 ఇరువురు తరుణుల శిరసులందలి బెడు

చెండులు మార్చె నృసింహరావు
 పల్లవాధరి యోర్తు పిల్లాండ్లు సద్దకో
 నొరఁగినఁ దమ్మపై నుమిసె గోపు

నడ్డపై చెయి నిల్విన యొకర్తుడండకుఁ
 జేరివేతపు మంపుఁ జేర్చె సింగు
 మగువమును దమనంబని యటచె నీను
 బాదఁపాహిసోపో యని వాగినాడ
 నేను బదిమందిస్త్రీలున్నచో నిలఁబడి
 చూగడంబున హద్దు మర్యాద లేక.

నీయమ్మ యాఁడుదే మఱి
 నాయమ్మయు నాఁడుదే మనకుఁ గొంఁటకనం
 నీయర్థము స్ఫురియింపం
 జేయని కతమున ననధ్యశీలత నొడమఁ.

ఒకనిభార్యను జీకటి నొడిసిపట్ట
 నీభూభార్య నొకండు మన్నించు నొక్కొ
 నుండగీ డెందు నెఱిగియుఁ దొట్లుదోన
 నెఱుకవారలకడ సంశయింపవలజె.

వ్యభ్య నారిగాఁడు పదిమందిలోన నా
సోదరిని నెఱింగియును గ్రహించె
తేలిలో రుమాలు, చెయిపెట్టి కలఁచిన
ట్లున్న దుల్లము కడు నుడుకుచేత.

ఎట్లు నిగ్రహింతు నీపరాభవమున
కర్తృత్వమునీ యనుచుఁ గృత
నున్న వాడ నిదియ యున్న యథార్థంబు
మార్గమేమి చెప్పమా నఖండ.

అనిన న్మృక్కున వ్రేలుపెట్టుకొని య
న్నా నారిగాఁడా యెన
ర్చిన దీరీతిని, నేడు గన్గొనుము నే
శిక్షింతు నామూర్ఖునో
క్కనినేకాదు సమస్తమిత్రులనుజ
క్కంటేయుదు న్నాత్రి నీ
వుడు రమ్మక్కక కొక్కసారి విడిపో
వుం జిక్కు శ్రీమంబుగఁ.

అనుచు నిగ్రుండు పల్కి రాత్రివఱకుఁ
వ్యక్తంబుగాకుండ నుం
చి నిజస్నేహితు లందఱుం విలిచి తె
చ్చెం దత్ప్రసంగంబు సి
గ్గున నారాయణుఁ డట్టె వాంచె దల; నీ
కున్ బుద్ధిలేదాయటం
చును నల్వ ర్నలుతల్ల దూసికొని తిం
చుం దిట్టి రా పిమ్మటఁ.

కొంటెతనమునకును గోలఁది యుండవో పది
చయులఁ గన్నచోటఁ జలువఁ దగునె
పురుషులొద్దనైనఁ బోవునుగాని యా
వనయు మిత్రుచెలియ లనినఁ దగునె.

రేవు నీ చెల్లెలే నచ్చు నోపుదువొకొ
చూచి యొరుచేయు నవమతి శుద్ధమూఢ
ని న్నవఁగనేల మేమేమి నీతిపరుల
మంతపని చేసితిమి మన మిందఱమును.

వీడగుటం బ్రశాంతమతి
విన్నదనంబున నూఱకుండ నె
వ్వఁడో పగండ్రె డైన నినుఁ
బట్టి వధింపఁడ, మేలు, నేను, నీ

తోడని యెట్లుపెట్టుకొని
తొందరమాన్పితిఁ గాకఁముండిన
న్నేడో మఱొక్కనాడో యిది
నిశ్చయమే యుండుండకుండునే.

వీడు కనుకఁ దీతఁ బెద్దలే విన్నవో
నేమి జరిగియుండునో మనగతి
చదువు చెప్పటకునో చట్టుబండలఁ జేయ
నోయటంచు దొరలనే యడిగిన.

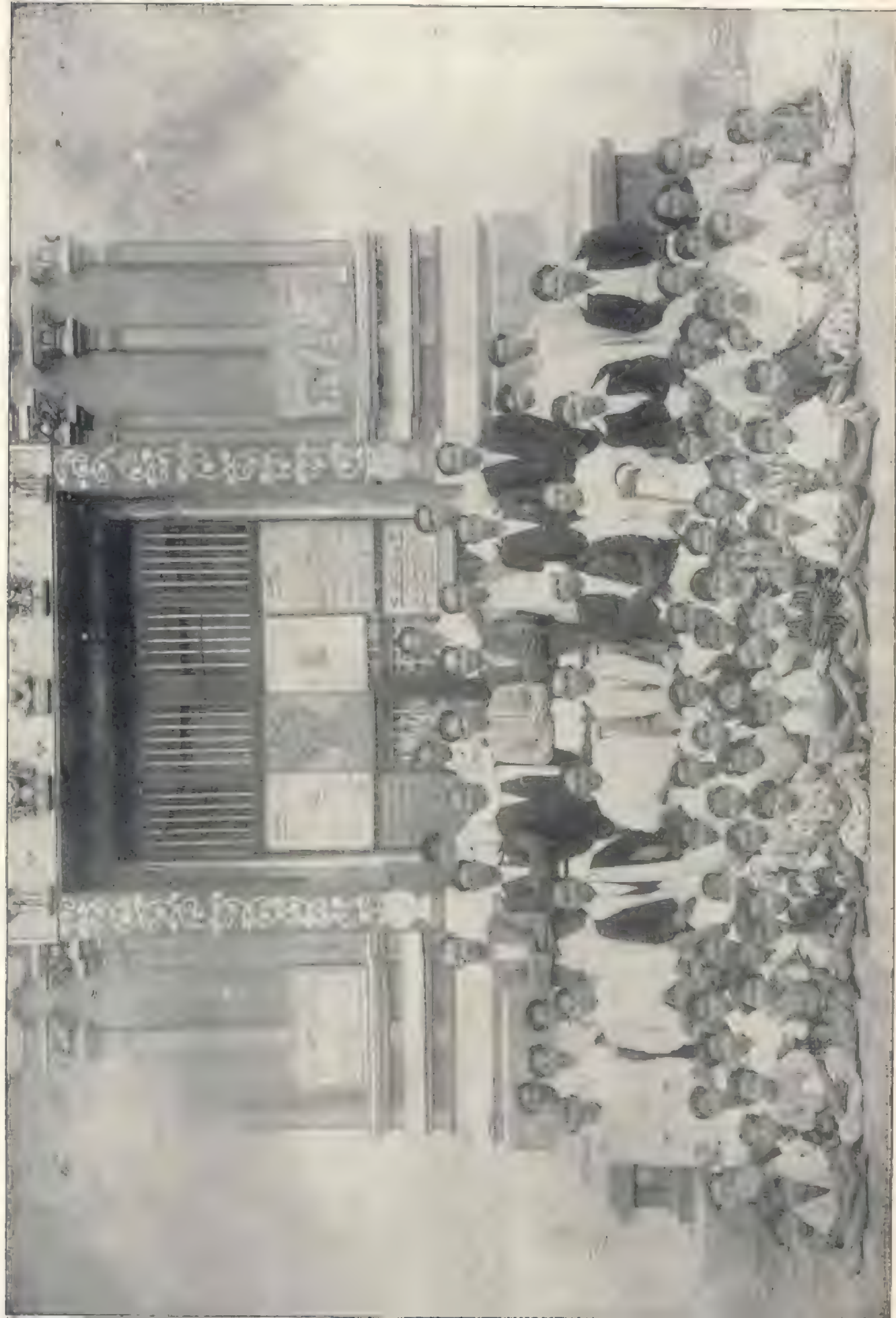
నత్యమార్గమునకుఁ జదువు చెప్పెదము దు
ర్మార్గ మొనరుపంగ మరఁగినారు
నడతి చెడియెఁగాన నడువుండు మీ రన
నెవరు చేర్చికొందు హీనగుఱుల.

తండు లంపుసొమ్ము తగులఁజెట్టుచు నడ్డ
గాడిదల విధమునఁ గానిపనులు
చేసి చదువు మంటఁ జేరిచి తిరుగంగ
వచ్చినామె యిందుఁ జచ్చులార.

మనజట్టులోన నెవ్వఁడుఁ
గనఁబడఁ దొకయేఁడుఁ గ్రమముగాఁజై మెట్టె
క్కినవాఁడు సిగ్గులేచే
యెనినాల్గిట్లుండు మెఱుక యేమియులేదే.

ఈనాఁడాదిగ నిట్లుచేయ మిది నీ
వెవ్వారికిం చెల్లఁబో
కోనెయ్యుండ యటంచు నీతనికిఁ జే
యుండా నమ సిగ్గు నా
లో నొక్కించుక చెప్పఁబట్టికద యీ
దుఃఖంబు వారించుకోఁ
గానయ్యెం బెడదారినుండి తొలఁగం
గాఁ బోవనయ్యెం గడుఁ.

నామాట లిప్తముండని
యామీరలు తొలఁగిపోవుఁ జౌలకుమాతోఁ
బ్రేమమున నుండువారలు
ప్రేమింపుం డితనిననుచుఁ బ్రియమునఁజెప్పఁ.
ఎల్లవారు నొప్పి లేకవాక్యంబుగా
మంచివేళయగుట మంచిదనుచు
బుద్ధిగలిగి మిదిరి, పోలదె నద్బుద్ధి
విరుట మిత్రుమండి విహితులకును.

శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యమూర్తి, మూలార్చన (మర్యాద)

అనంతేశ్వరీయ్యయ్యయ్య ధర్మయ్యయ్యయ్య యశోదయ్య

ఈ దుస్తుగంటి రాఘవేంద్ర రావుగారు
కొంతకాలము గవర్నరుపదవి వలంకరించి
విజ్ఞానము ప్రధానాధికారియైనవని (పం. రా.)
వాక్రమించిన ఆంధ్రుడు

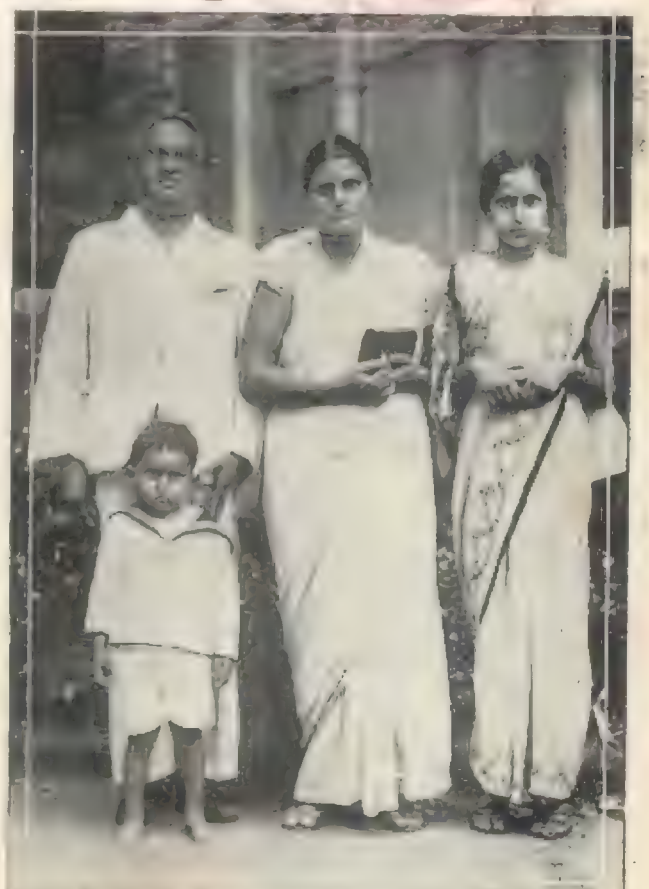
శ్రీమతి డి. శాంతిమ్మ, శ్రీమతి డి. రామచంద్రకామమ్మ, సరి
సో యర్. రాధాకృష్ణన్ గారి కుమార్తెలు. ఉన్నతవిద్య విశేషమును
యుటై ఇల్లి గారినో (వదులు) కూడ ఇంగ్లండుకు పయనమైరి.

కూర్చా వెంకటరెడ్డి నాయుడుగారు
కొంతకాలము గవర్నరుపదవి వలంకరించి
ప్రస్తుతము ప్రధానాధికారియైనవని (మదరాసు)
వాక్రమించిన యాంధ్రుడు

కోకా లక్ష్మి నరసింహరావు నాయుడుగారు
పార్వతిసులో నిల్వ, లలితకళల ప్రా శిష్యురగానుండు ఆంధ్రుడు
17 (ప్రెంచిభార్యతోను, కుమార్తెతోను)

వంగల శివరాముగారు - వారిభార్య, కుమార్ కుమారులు
లక్ష్మి: విశ్వకళాపరిషత్తు ప్రా శిష్యురగానుండి జరిపాలోని వాసాలోని
పదిలి యువశ్యాగిని నియమించబడిన ఆంధ్రుడు

విజయనగరసామ్రాజ్యపట్ట శివార్ల కోశ్లవము, హంపి
 ౧. చారిత్రక మహాభక్త ఆధ్యక్షుడు డా. జం. హెచ్. కృష్ణగారి సన్మానము

మహాభక్త ఆధ్యక్షుడవలెందిన శ్రీ. డా. కృష్ణగారి కంకరాచార్యులవారు ఆధ్యక్షోపన్యాసము గానించుచుండుట

భవభూతి

ఉత్తరరామచరిత్ర

మానవజీవితములోని వివిధ ప్రవృత్తులను ఆహ్లాదకరంగా నిరూపించడమే పారస్వతము యొక్క పరమావధి. జీవితమునకు సంబంధించిన మహోన్నతమైన భావములను, ఆనంది పాతమైన కళాచాతుర్యాన్ని కూడా వ్యక్తీకరించేటందుకు అనువుగావుండే పారస్వతాంగములలో నాటకము ఒకటి. సంస్కృతవాద్యములోని రచనావిధానము లన్నిటిలోనూ నాటకం అగ్రస్థానాన్ని ఆలంకరించింది. కాబట్టి కాలిదాసు, భవభూతి మొదలయిన మహాకవిశ్రేష్ఠులు విసంఘటనలో వివిధమైన కళాచాతుర్యాన్ని విజృంభింపజేసి, తిరువాటకాలకు అమృతరస్వంసేర్పింపజేసినారో పరిశీలించినట్లయితే, వారిసాటకాల్లోవుండే గొప్పదనం మనం పూర్తిగా గ్రహించడానికి అవకాశం వుంటుంది. అనేక సంవత్సరముల క్రిందటనే సంస్కృతనాటకముల ఉత్కృష్టతను అన్ని దేశములవారు గ్రహించివారు. కనుక తిరిగి ప్రస్తుతం వాటి విమర్శన అవసరంలేదని భ్రమ పడడం చాలాపొరపాటు. ఆధునిక కవిత్వము

క్రొవ్వీ రాముం

లలో ఆంగ్లేయులకులు తినువాగ్ధాత్యవిజ్ఞానంచేత యితరదేశములలోని మహాకవిశ్రేష్ఠుల రచనలను, రచనావిధానములనుకూడా గమనించడానికి తగిన ఆసక్తికావచ్చును. కాబట్టి ప్రాచ్యవాగ్ధాత్య విమర్శనాద్వైపిత్ సంగ్రహితి నాటకములను పరిశీలించినట్లయితే, సంస్కృతనాటకములందు మనకుండే విజ్ఞానాన్ని అభివృద్ధిచేసుకో దానికి అవకాశం వుంది.

కళోపాదములలో అగ్రస్థానాన్ని ఆలంకరించినవారు భవభూతి. ఈయన ఉత్తరరామచరిత్రలో మొదటనుంచీ కొనవరకు తన ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వాన్ని పూర్తిగా నిరూపించివారు. కేవలం కరుణరసాన్ని రమ్యంగా పోషించినంతమాత్రముచేతనే భవభూతి ముద్రాపడివాడని భావించడం అంత సమంజసంకాదు. మహాత్మరమైన అనుభవములు, గంభీరమైనభావములు, ఆ ప్రతిపాతమైన కళాపాద

ం యితనిగొప్పసామితి కావడం. ఈనాటకములో రచ్యేపాత్రలన్నీకూడా మహాత్కృష్టమైనవే. అంగరసమైన కృంగారాన్ని యాకవి అతిమృగంగా పోషించివారు. భోగభాలవత్సవికిగాని, నీచకార్యాలనుగాని ఉపక్రమించిన పాత్ర ఒకటికూడా యానాటకంలో మనకు కనబడదు.

నీవారాయుల సీమను యొక్కర అవస్థ ప్రాయముగా యాకవి ప్రవర్ణించివారు. భవభూతి మారు నాటకములు ప్రాచీనవృత్తికి ఉత్తరరామచరిత్రనాటకమే తన కీర్తిని విజృంభింపజేసింది. ఒక్కమహాకావ్యముకంటే ఎక్కువ ప్రతిభావంతుని భావ్యాంకితులూ ప్రఖ్యాతిని సంపాదించే భాగ్యము యా మహాకవికి మాత్రమే లభించింది.

ఉదారభావములు గల పురుషుడు తన ఆశీర్వాదాన్ని పొందించవలసివచ్చినప్పుడు ధార్మికవిషయాలలో తనకు తటస్థించే సంఘర్షణకు తలచి చాలా చక్కగా విరూపించివారు. అలా సంఘర్షణ రూపాంగంగానూ, అంగరంగికం

గాను కూడా రాముని పాత్రలో మనకు కనపడుతుంది. రాముడు తన పౌత్రులను సీతకు అర్పించినాడు, సీతకు రామునికి అని వాధావశంబంధ మున్నది. కాని కొన్ని పరిస్థితుల ననుసరించి లోకకల్పానికొక రాముడు సీతను విడిచిపెట్టవలసి వస్తుంది. అప్పుడు రాముని మనస్సుకూ అంతరాలృప్తికూ గల సంఘర్షణ భవభూతి అనన్య సామాన్యమైన కళానైపుణ్యాన్ని విజృంభింపజేసి ప్రదర్శించినాడు. పాత్రల లావాణ్యమున, వారి వారి వివిధ మానసిక ప్రవృత్తుల నిరూపణ యీ నాటకంలో అనూహమికా భావంతో కోకిల్లాన్నది. మహావిశేష వియోహుడా 'మేక్ బెత్' మొదలయిన నాటకములలో ఇటువంటి కళానైపుణ్యాన్ని కొంతవరకు నిరూపించినాడు.

ఈ త్తర రామచరిత్రయొక్క ప్రప్రథమం లోనే నాటకముయొక్క ప్రధాన రసమును మూలించినాడు. మహాకవి భవభూతి ప్రస్తావనలయినతిగువార నాయికా నాయకులు రంగస్థలముపై ప్రవేశిస్తారు. రాముడు దీర్ఘవియోగమునకు భేదపడుతున్న సీతను "దేవి, సమాధ్యమి. నీర మీనే స్మరియమగ్నమృచ్చిచి సంపారభాగా" అని పిదదూరుస్తాడు. సీత కూడా "బానా మార్గస్థల! కింతు పంతాప కాశతో నుకటంధుజువియోగా భరన్తి" అని అంటుంది. ఈ మాటలు ప్రేక్షకులకు కరుణరసావిరూపాన్ని కలుగజేస్తాయి. పాశ్చాత్య కవిత్వరూపాదా నాటకములలో ప్రధానరసమును మొదటి రంగంలోనే మూచిస్తారు. దీనినే వారు "The key note of the play" అని అంటారు.

సీతాపరీత్యాగము ఈ నాటకములో ప్రధానాంశాన్ని ఆక్రమిస్తున్నది. ఈ అత్యంతమైన కార్యాన్ని నిర్వహించడానికి తగిన పరిస్థితులు ప్రభుమాంశములోనే మనకు కనపడతాయి. సురువైన కళింకుడు, కొవల్య మొదలైన పెద్దలు యాగసంధర్మనార్థమ అయోగ్యునించి వల్లెను. కాబట్టి సీతను త్యజించేటప్పుడు రాముని అరికట్టేటంతవరకులు బ్లండ్రింగ్ యెవరూ లేకపోయినారు. ఇంకే కావండా సీతకు ఋష్యాశ్రమ సంధర్మన మనే మిషన్ లై అవలంబించి వదిలిపెట్టినాడు. సీతకు ఋష్యాశ్రమ సంధర్మనానికి కలుగ చేయడానికి మాదా మొదటి అంకములోని చిత్రపట దర్శనమే కారణమైనది. శ్రీరాముని

తొలుతు మహారాజయాల్ని కూడా కనియూ అంకంలోనే వ్యక్తీకరించినాడు. విశిష్టాని పంరేకానికి ప్రత్యుత్తరంగా రాముడు "మేము దయాంచ సౌఖ్యం చ యచివా జానీమసి, ఆరాధనామ లోకస్య మంచతో నాస్తే మేవ్యథా" అన్నప్పుడు రామునియొక్క త్యాగభీతి, లోకారాధనానికి మనకు స్పష్టముగా బోధపడుతున్నది.

ఈ అంకంలో నాయకుని మహాభావాలను భవభూతి అతివన్యంగా వర్ణించినాడు. సీత అస్థికంఠె పవిత్రమైనదనిపిస్తే, తన ప్రాణము కంఠె ప్రియతమమైన దనిపిస్తే రామునికి తెలుసును. కాబట్టి "ఇహం ఛద్మనా పరిదదామి మృత్యువే సావితీ గృహకమంతికా మి" అని సీతావియోగవమయమునందు పరితపిస్తాడు. కాని తండ్రియైన దివరథుడు లోకకల్పానికొకరి ప్రాణములనూ రాముని మాదా విడిచిపెట్టినాడన్న పంకి జ్ఞాపకంఠెచ్చుకుంటాడు. "పతాం కేనాపి కౌర్వ్యం లోకప్యారాధనం మతం" అని నిశ్చయించి, సీతమాతన కిదిక మందరి పాత్రాన్ని మాదా ఒకేసారి విడిచి పెడతాడు. ఇక్కడ రాముని మానసిక ప్రవృత్తిని గమనించిన ప్రతిరసీకుని పౌత్రయ మా ప్రసించిపోతుంది. మొదటి అంకం పూర్తి అయేసరికి సీతాపరీత్యాగము మొదలయిన కొన్ని క్లిష్టపరిస్థితులు సంభవించడము చేత ప్రేక్షకులకు కలయందలి అపకృష్టత వారుముందుకగను తెలుసుకోదానికి అనురత పడతారు.

ప్రథమంకాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి నట్లుంటే కవి కొన్ని సంఘటనలలో అప్రతి వారమైన కళానైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించినాడని మనకు తెలుస్తున్నది. చిత్రపట దర్శనంలో ప్రప్రథమగిరి, జృంభికాస్త్రములు, గంగానది మొదలైనవాటికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చినాడు. నాటకం పూర్తి అయేవరకు నాయకునకూ పైన చెప్పినవాటికి అత్యంతమైన సన్నిహిత సంబంధం వుంది. అష్టాదశసంవత్సరంలో భవభూతి అ మాఘమైన లోకకల్పానాన్ని చూపించినాడు. చాలి, వశిష్ఠుడు మొదలయినవారు వారి వారి పాత్రలకు ఉచితములయిన సంకేతము లనే సీతారాములకు పంపించినారు. వశిష్ఠుడు "యం కం ప్రజానా మనురంజనే స్వాగత్, స్య స్వాగత్ యతో య త్సరమంధ్రం వం" అన్న పంరేకాన్ని పంపి, రాముని లోకారాధన క్రింది పెంపొందించినాడు. గర్భవతియైన సీతయొక్క

కోరిక ననుసరించి ఆమెకోరిక పదార్థముల సీతులపైనదని చాలి మొదలయినవారు స్త్రీల మదిలెమైన సంకేతమును పంపినారు.

రాముడు చిత్రపటంలో క్రిత పూర్వవృత్తాంతాన్ని చూచి "ప్రత్యావృత్త స్మృతునరకమే జానీ విప్రయోగః" అని అంటాడు. అప్పుడు తనకు సీతావియోగం కలుగుతుందని రాముడు కలలోచిస్తా అనుకోలేదు. కాని అంకంపూర్తికాకపూర్వమే జానీవియోగం తలపించిన దని మనకు తెలుస్తుంది. దీనినే ఆంగ్లేయభాష లో 'Dramatic Irony' అని అంటారు. మహాకవుల కవనంలో మనకు ఇటువంటి చతుర్మూల కనపడుతుంది. మహాపరివ్రత అయిన సీతయొక్క కలము ఆమమానింపబడినదని బహిరంగంగాచెప్పడం కళారాధకుని ధర్మంకాదు. కనుక అవిషయం యెప్పుడు చెప్పవలసినదన్న పాత్రలచెవిలో రహస్యంగానే చెప్పించినాడు మహాకవి భవభూతి.

సీతారాముల ప్రేమసమాదా యీ అంకం లో కవి చాలావిపులంగా వర్ణించినాడు. ఇంత ప్రేమగల దంపతులు వియోగాన్ని పొందవలసినదొకరి గనుకనే ప్రేక్షకులకు వారి యందు సానుభూతి కలుగుచున్నది. సీతారాముల ప్రేమను కవి యంతరవన్యంగా వర్ణించినాడో మచ్చునకు ఒకసంఘటన చూడండి. సీత ఋష్యాశ్రమ సంధర్మనానికి వెళితానన్నప్పుడు వెంటనే రాముడు ఆమెకోరికను అంగీకరించి, దానికి తగినయోర్పాట్లు చేసినాడు. అప్పుడు సీత రామునితో "యం ఋష్యాశ్రమం అగంతవ్యం" అని అంటుంది. "అయితేనే కిమేత దపి వక్తవ్యం" అని రాముడు జవాబిస్తాడు. పై సంభాషణవలన సీతారాముల గాఢమైన అనురాగం మనకు తెలుస్తుంది. వారిద్దరకు అత్యంతమైన ప్రేమకుండడంచేత రాముడు సీతతో ఋష్యాశ్రమమునకు వెళ్లడం సూచ మనిస్తే తనను, ప్రత్యేకంగాపిలవడం అవసరమనిపిస్తే రాముని వైవాక్యములయొక్క భావము.

రెండవ అంకంలోనూ, దానికి ముందుండే గుడ్డవిస్కంధంలోకూడా భవభూతి యొక్క వ కళానైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించినాడు. ఈ అంకంలో కగను కొంతవరకు పెంపొందించి మూడవ అంకంలో సంభవించే పరిస్థితులకు తగిన యోర్పాట్లు చేసేదం. కంబూకవధ విషయమై రాముడు దండకారణ్య ప్రాంతములకు వస్తాడు. అప్పుడు పంచవటి మొదలయిన

ప్రదేశాలు చూడడం జరుగుతుంది. ఆ ప్రదేశాలు సీతారామలకు చిరపరిచితములేకనుక వియోగావస్థలో వున్న రామునికి యొక్కర పుత్రకాన్నీ, శోకాన్నీ కూడా కలుగ చేస్తాయి. యింతే కాకుండా సీతను పరిశ్చిలించిన తరువాత రాముడు ఆమెకోసం యే విధంగా తపనపడుతూవున్న దీ మనకు యింత వరకు తెలియదు. కానీ "రామస్య గాత్రమసి నిర్భరగర్భభిన్న సీతావివాసవల్లోకరుణా కురిస్తే" అని రాముడు అనేసరికల్లా ప్రతి పదమిది పూజయం ద్రవిస్తుంది. కూర్చున్నాడు బలవంతమైన రాముడు ఒంటరిగా వుండడం తట్టలేదు. అప్పుడు అతను తన ముసేవేద నను మురితే యొక్కరగా వెల్లడించి తన పరితాపాన్ని నిరూపించినాడు.

కుద్ధవిష్కంభంవల్ల సీత యిద్దరు పిల్లలను ప్రపంచించినదనినీ, వాటి పాలు త్రాగే కయస్సు చాలగానే వార్మకీ ఆశ్రమంవద్ద విడిచిపెట్టబడివారనినీ మనకు తెలుస్తున్నది. దీనివల్ల సీత ఆలవికులచేతగాని, ప్రారమ్యగ ములచేతగాని చంపబడలేదని గ్రహించవచ్చును. వానికో అంకం మొదలు రమారమి నాటకం లోపవరకు కథంతా వార్మకీ ఆశ్రమంవద్దనే జరుగుతుంది. ముఖ్యపుణ్యముగా యింతయు రావోయే కథలో ప్రాధాన్యం వహిస్తారు. కాబట్టి వార్మకీ ఆశ్రమం నుండి, లవకుకు లను నుండి విష్కంభంలోనే కవి కొంత వరకు సూచించినాడు. ఇంతే కాకుండా మొదటి అంకానికి, రెండవ అంకానికి మధ్య రమారమి వస్తోందని సంవత్సర ములు గడచినవనికూడా మనకు బోధపడు తుంది.

మూడో అంకం యీ నాటకానికి పూజయంతంటిది. ఇక్కడ వాయకుని ఆవేదన మిమ్ముముట్టిపోతుంది. ఈ అంకం లో నిశిత ప్రతిభావంతుడైన భవభూతియొక్క నాట్యకళా ప్రఖ్యాతి మనకు కనపడు తుంది. రాముడు సీతను పరిశ్చిలించినతరు వాత తనను నుండి ఆయన ఏ విధముగా తపనపడుచున్నదీ యింతవరకు సీతకు తెలియ లేదు. కాబట్టి యీ అంకంలో నాయికా నాయకులను యిద్దరినీ భవభూతి యొక్క ప్రవేశ పెట్టినాడు. రాముని ఆవేదన సీత ప్రత్యక్షంగా చూసినది కాబట్టి ఆమెకు కూడా పూజయం కలిగిపోయి "ఏరం మంద భాగి న్యహం పునఃపునర ప్యాయాసకారి

జ్యోర్యపుత్రస్య" అని అంటుంది. సీత యిప్పుడు రాముని పరితాపాన్ని ప్రత్యక్షంగా చూసింది గనకనే తిరిగి ఆమెకు రామునికో సమాగమం కలిగినప్పుడు, రాముడు తనపై అపనిందవేసి అన్యాయంగా పరిశ్చిలించి వాడన్న భావం మనస్సులో పెట్టుకోకుండా పూర్వం కంటే యొక్కర అనురాగంతో భర్తను కలుసుకుంది. సీతకు ఇంత క్లిష్టమైన పరి స్థితులు సంభవించి, వియోగముఖంతో కృశించి పోతూవున్నట్టికి రామనియందు మాత్రము ఆమెకు పూజ్యభావం తప్ప మరొకటి లేదు.

ఇదిగాక కదలి పూజయం గాఢోక్తిం కం ద్విధాను నభిద్యతే" మొదలయిన శ్లోకాలు రాముడు చెప్పినప్పుడు ప్రేక్షకుల పూజ యాతే ద్రవించిద్రవించిపోయి, కన్నీటిని విడవడానికి తిన అవకాశంవుంది. అటువంటి సమయంలో రాముని పూజయం యొక్కడ పరిపాతుండో అని మనకు అనుమానం కలుగ వచ్చును. కనుక వాయకునికి యేదిగమైన ప్రమాదం రాకుండా చూడడానికి రాముని దగ్గర ఒకవనజేతతను పుట్టించినాడు భవ భూతి. గ్రీకునాటకాలలోకూడా దేవతలు నాయకులపక్షం వహించి క్లిష్టపరిస్థితులలో వారిని కాపాడుతూన్నట్లు మనకు తెలు స్తుంది.

ఇంతేకాకుండా యీ అంకంలోని కవి కలభ వృత్తాంతానికి యొత్తగా ప్రాధాన్యం వున్నది. కరుణరసంతో యింతవరకు పొంగి పొరులుతూవుండే పూజయాలకు ఏనుగుల యొక్కశృంగారచేష్టలు కొంతపువకమనాన్ని కలగజేస్తాయి. దీనినే ఆంగ్ల భాషలో "Dramatic relief" అని అంటారు. ఇంత క్లిష్ట మైన పరిస్థితులలోకూడా "రీలోతాతమృ తాల కాండకలకచ్చేదమ సంపాదితా, పువ్యమృమృరహానీతస్య పయసోగంధూవ సంక్రాంతయి" మొదలైన శ్లోకాలు ప్రేక్ష కులకు ఆనందాన్ని కలగజేస్తాయి.

రామునికి దుర్భరమైన పూజయపరితా పాన్ని కలుగచేయడానికి కారణభూతమైనది యిదివరకు సీతారాములు కలిసి సంచరించిన ప్రవేశములేవని మనవిచేసినాను. అక్కడ కదలివంశంలో వున్న శిలాలలం, గిరిమయారం మొదలైనవి రామనియందు అణగియున్న వియోగదుఃఖాన్ని తెలుల్లు ప్రేరేపించి నాయి. వాసంతికూడా సీతనునుండి ప్రపం

గిస్తూ "త్యం జీవితం త్యమసి తే హ్యరయం ద్వితీయం. ఇత్యాదిభిః ప్రియకలెరమర్యస్య ముగాం తామేవ" మొదలైన శ్లోకాలచేత రాముని యెరిపాడుతుంది. అప్పుడు రాముడు "నా! బానా! క్వాఽసి" అని ప్రసంగిపోతాడు. ఆ సమయంలో తన దుఃఖం పూజయోన్ని భేదించి, భూమ్యకాశాలనుకూడా ఆవరిస్తున్నవా అనిపిస్తుంది. రాముడు తాను అశ్వ మేధయాగం చేస్తానని యీ ప్రదేశాన్ని విడిచివెళ్లినప్పుడు నూచించి నాడు. ఈ విషయం మనకు యొక్కడ తెలియక పోయినట్లయితే వానికో అంకంలో వచ్చే యాగాశ్యాన్ని నురించి మనం పూర్తిగా అర్థం చేసుకోవడానికి తగిన అవకాశం వుండదు.

మొదటి మూడంకములలోనూ కవి ఆమెకు మైన కరుణరసాన్ని నిరూపించినాడు కనుక ప్రేక్షకులకు కొంత ఉపశమనాన్ని కలుగజేయ డానికి భవభూతి చతుర్గాంకంలో కొంత హాస్యరసాన్ని ప్రదర్శించినాడు. వానిలు ఋష్యశ్రమాలలో యేవిధంగా తమ విద్యార్థి దళలను గడిచేవారో భవభూతి యొక్క ప్రవక్తగా నిరూపించినాడు. "పశ్చా ర్మ్యుష్మం వహతి విపులం" మొదలయిన వలుల ఆనూయ కపు మాటలు ప్రేక్షకులకు అమితానందాన్ని కలుగజేస్తాయి.

సీతావియోగం జనకునకు, కొవ్వలకు యేదిగమైన శ్లోకాన్ని కలిగించినదో మనకు నాల్గో అంకంలో తెలుస్తూన్నది. యొక్కర కొవ్వలపాత్రను అద్యురంగా పోషించినాడు భవభూతి. సీతయందుండే ప్రేమచేతనే ఆమె అయోధ్యను వదిలి వార్మకీ ఆశ్రమానికి వచ్చిన దని మనకు తెలుస్తున్నది. కొవ్వలను జనకుని కూడా వార్మకీ ఆశ్రమానికి తీసుకొనిరావడం లో ప్రత్యేక ప్రయోజన మున్నది. సీతారామ లకు తిరిగి సంయోగం కలిగినప్పుడు రాజులం ధువు లందరూ దగ్గరవుండాలి గనుక జనకుని కొవ్వలనూ కూడా భవభూతి యిచ్చుట ప్రవేశ పెట్టినాడు. ఈ అంకంలో జనకుని ప్రవర్తన కొంచెం విద్విఠంగా కనపడుతుంది. సీతావియోగంచేత తాను అమితంగా తపన పడుతూ ఉంటాడు. అప్పుడు తాను కొవ్వలకుచూసి ఆమెకూడా తపనలేనే భవపడు తూన్నదనే సంగతిని గమనించుకుండా "ప్రభా పాలకస్య మాతః" మొదలయిన మాటలచేత ఆమెను కొంచెం ఆశ్రేసిస్తాడు. తరువాత

అమెస్వభావాన్ని గుర్తించి, పూర్వం తనకూ దళరథునికీ ఉండే సంబంధమూ, అప్పటి కాపల్లవకోటా మొదలయినవాటిని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొంటాడు. మిమ్మల పూర్వం వలె పూర్వభావాన్నీ అమెయిండు చూపిస్తాడు.

ఇంతవరకూ కథాసంవిధానముయొక్క అభివృద్ధినే మనము గమనించినాము. ఇప్పుడు మరారు అంకములలో సంభవించే సంఘటనలు కథయొక్క సంపూర్ణత్యాన్ని సిద్ధిపరచేయడానికి తోడ్పడుతాయి. రాముడు, కుశలపులు, చంద్రకేతువు యీ సమయంలో ప్రాముఖ్యమైన పాతాన్ని ఆగ్రహిస్తారు. వీరికిగల పాస్వర సంబంధము స్పష్టముగా వారికి తెలియక పోయినప్పటికీ, వారందరూను ఒక ఆపూర్వమైన ప్రేమసంబంధముచే చుట్టబడివారని మాత్రం గ్రహించగలిగేరు చంద్రకేతువు, లవుడు కలుసుకున్నప్పుడు వారికి ఒకరియం దొకరినుండే భావాలను వ్యక్తీకరించడంలో భవభూతి ఆపూర్వమైన కళానైపుణ్యాన్ని విజృంభింపజేసివారు. వారిద్దరికీ ఆత్మగంధ పన్నుహితమైన సంబంధము వుండటంచేత ఒకరిపై ఒకరికి ఒకవిధమైన అభిప్రాయాలు కలుగడం సహజం. ఈ విషయాన్ని నిరూపించడానికి భవభూతి చంద్రకేతువచేత, లవుచేత ఒక శ్లోకాన్ని చదివించివారు. "యద్భవ్యాసం వాదాః కిము గుణగణానా మనిశయః పురాణోవా, జన్మాంతరనిరీడబద్ధాః పరిచయః, నిశోవాసంబంధః కిమ విధికా తోక్త్యుచితో మ మైకస్మిన్ బద్ధమైవృద్ధయ మవధానంరచయతి" అని ఒకరినుండి ఒకరు ఒకరికిగా ఒకసారి అనుకుంటారు. ఈ విధమైన కళాచాతుర్యాన్ని ఆంధ్రకవిశ్వరులుగాని, ఆంధ్రకవిశ్వకులుగాని ప్రదర్శించలేదనియే చెప్పవచ్చును.

కాని యింతన్నీ రామువారికి వున్నప్పటికీ కథాసంవిధానానికి యుద్ధ మవసరంగనుక, రాముని పరాక్రమప్రకాశనే వారియుద్ధానికి నీడంగా ప్రదర్శించివారు భవభూతి. కాని లవుడు ఒక్కడూ మహావీరతో యుద్ధంచేయడం ఉచితంకాదు గనుక జ్యంభకాస్త్ర ప్రయోగంచేత సర్వసామాన్య గావించ చేసి, లవునకూ చంద్రకేతునకూ మాత్రమే యుద్ధాన్ని కల్పించివారు. ఇచ్చటి జ్యంభకాస్త్రప్రయోగమే రామునికి, కుశలపులు తన కుమారులేమనని అనుమానించేట్లు చేయడానికి కారణంగా యేర్పడినది.

ఇంతవరకూ కుశలపులకూ, రఘుకులూగీ గల సంబంధము కాపల్లవులెవరూ ఎరిగా కనిపెట్టలేకపోయినారు. కాని ఆశోకంకం లో రాముడుమాత్రము కుశలపులు తనకుమారులేమనని సవిమర్శకంగా చాలావరకు ఆలోచించివారు. కానీ గర్భవతి అయినప్పుడు అమె గర్భస్పర్శలల్ల కుశలను ప్రసవిస్తుందిని రాముడు జానకీకంటె ముందే తెలుసుకొన్నాడు. కుశలపులముఖములూ, కల్లూమాదా జానకీయొక్క ముఖమూ కళ్ళయొక్క ప్రతిబింబములే. ఇదిగాక శకుప్రభావము చేతనే పొందదగినటువంటిన్నీ, రఘుకులము వకు వంశపారంపర్యముగా వస్తూన్నటువంటిన్నీ జ్యంభకాస్త్రములు వీరినద్వైతంబిడంచేత కుశలపులు రఘుకులమువకు సంబంధించినవారై యుండాలని రామునికి బలమైన అనుమానం కలిగింది. కుశలపులకుమారుడే రాముని చూడగనే అబ్బి తెన పూజ్యభావం కలిగింది. రాముడు వారి తండ్రి అని తెలియకపోయినప్పటికీ తండ్రిగారియందు చూడలేని ప్రేమనేవారు రామునియందు చూపించివారు. కుశుడు కొంచెము వీరప్రతాపాన్ని ప్రదర్శించడానికి ప్రయత్నించగా లవుడు వానిని నివారించి తమ స్నేహితుడైన చంద్రకేతునకు రాముడు పితృసముడు కనుక వారుకూడా రాముని సుకుభావంతో చూడాలని అంటాడు. ఇంతే కాకుండా రామునియందు వారికి పూజ్యభావమే వున్నదనిన్నీ, మైకులదువ్వ వర్తనే వాని యుద్ధమునకు కేటించినదనిన్నీ లవుడు చెప్పినప్పుడు వారికి రాముని యందుండే పూజ్యభావం మనకు ముహూర్త మవుతున్నది.

పరమాంకంలోని అంతర్నాటకం నిశిత ప్రతిభావంతుడైన భవభూతికళానైపుణ్యాన్ని చేసోళ్ళతో చాటుచున్నది. ఇంతవరకూ రామునికి నీతియొక్క శృతాంతము తెలియక పోవడంచేత, నాటకం విషాదాంతంగా పరిణమిస్తుండేమనని ధ్రువపడడానికి అత కాళం వుంటుంది. కాని ఈ అంతర్నాటిక నీతారాములకు సంయోగాన్ని కలుగజేసి నాటకాన్ని కుభాంతమైనదాన్నిగా చేస్తూన్నది. ఇటువంటి సంఘటనలు సంభవించే నాటకాలను ఆంగ్లేయభాషలో Tragicomedies అని అంటారు, యిటువంటి నాటకములలో మొదట పరిస్థితులుమాత్రము చాలా విషమంగావుండి తరువాత కుభాంతాన్ని

మెంపొందిస్తాయి. ఇంతేకాకుండా రాముడు నీతను పరిత్యజించినతిరువాత అమెసంగతి యేమైనదీ రామునికి తెలియలేదు. కనుక ఆ విషయాన్ని ఇక్కడ భవభూతి అంతర్నాటకం ద్వారా నిరూపించివారు. ఈ అంతర్నాటకాన్ని చూడడానికి పౌరజానపదు లందరూ వచ్చేరు. అప్పుడు గంగాపురువులు నీతిను తీసుకొనివచ్చి, తమనుకూడా పునీతులుగా చేయదగినది నీతియేనని చెప్పి, వీతారాములకు తిరిగి సంయోగాన్ని యేర్పరుస్తారు.

ఈ నాటకంలో మొదటినుంచీ కొనవరకూ ప్రధానమైన కరుణరసాన్ని భవభూతి అనుసంధించివారు. మొదటి మాతులంకము లలోనూ రాముని వృద్ధయ పరితాపాన్ని భవభూతి నిరూపించివారు. ఈపరితాపం ప్రేక్షకులకు కరుణరసాదిర్యావాన్ని కలుగు చేస్తుంది. నాటకం అంకంలో జనకునితోకం కరుణరససంవిధానానికి తోడ్పడుతుంది. పంచమాంకంలో ప్రేక్షకులకు కొంతవిశ్రాంతి కలుగజేయడానికి వీరరసాన్ని యెక్కువగా ప్రసరించినా, కరుణరసానుసంధానమాత్రం చేయకపోలేదు. "వృద్ధయమర్కచ్చేద దాదురాని చంద్రకేతోర్వ చనాని" అని సుమం త్రుడు రాముడికి సంతాపం లేదనే విషయాన్ని గురించి ప్రసంగిస్తాడు.

ఆరవఅంకంలో కుశలపులు రామాయణంలో శ్లోకాలు చదివినప్పుడున్నూ, పరమాంకంలో అంతర్నాటకాన్ని చూసినప్పుడున్నూ రాముడుకి అమితమైన దుఃఖముకలుగుతుంది. అప్పుడు ప్రేక్షకులకు కరుణరసాదిర్యావం కలుగు గుంది. ఈవిధంగానే యేషంకాలలోనూ భవభూతి ప్రధానమున కరుణరసాన్ని అనుసంధించేడు.

రాముని పాత్రపోషణలో భవభూతి ఆచూఘమైన ప్రజ్ఞావిజృంభింపజేస్తాడు. ఆలంకారికులు నిర్దేశించిన ధీరోదాత్తురి లక్షణా లన్నీ రామునికి వర్తిస్తాయని చెప్పడం మార్మగ నిలో కాంతివుంది అనిచెప్పడంబంటిది. తన వ్యాసంకంటె యెక్కువగా ప్రేమించిన నీతిను లోకంలోనిం త్యాగం చేయ్యలసి వచ్చినప్పుడు రాము డనుభవించిన మనోవేదన మొదటినుంచీ కొనవరకూ భవభూతి ఆ ప్రతి పాతంగా నిర్వహించేడు. రామునియొక్క నీతాత్యాగవిషయంలో వాసంతిక దివ్య రించినప్పుడు రాముడున్నూ, వాల్మీ

అంకంలో జనకుడు రామునిగురించి విను
ర్పించినప్పుడు కంఠశయమున్ను, యేడో
అంకంలో పృథివి విమర్శించినప్పుడు భాగీ
రథిన్, బోకంకోసమే నీతను విడిచిపెట్టి
వాడు గాని, తనకు ఆమెపై సంకేహమువల్ల
కాదని స్థిరపరుస్తాడు. ఈవిధంగా యితర
పాత్రలచేతను రామునిపాత్రను విమర్శింపచేసి
రాముని వాయకత్వానికి భంగంలేకుండా సమ
ర్థించేడు కవి. ఈలాగే కంటాకవధవృత్తాంతం
లోకూడా బోకంకోసమే వధ జరిపింట్లు
చూపించినాడు యీ మేధావి.

గంభీరమైన భావాలను, మహత్తరమైన
ఆనందాలను విశదీకరించడంలో భవభూతి
నిరుపమానమైన ప్రజ్ఞను కనపర్చినాడు. దిన్న
వాక్యాలలో మహత్తరమైన భావాన్ని అద్భు
తంగా నిరూపించగలిగే నేర్పు యీ మహా
కవికి వున్నది. కూడ్రవధావంతరం “కృతం

రామసదృశం కర్మ” అనేవాక్యంలో ఆ వధ
యందు రామునికుండే నిరసనభావం, భూత
దయా, మనకు చక్కగా వ్యక్తమవుతూ
ఉన్నాయి. ఇంతేకాకుండా వాక్యం పూర్తి
కాకుండా భావం పూర్తిఅయిపోయినట్లయితే
ఆవాక్యాన్ని అసంపూర్తిగానే విడిచిపెడి
తాడు గాని పాల్లుముక్కలతో మాత్రం
వాక్యాన్ని పూర్తిచేయడం యీ కవిపాస
కుని పని కాదు. భావానుగుమైన భావ
యితనిసామ్యం. ఈ వాటకంలో అనేకస్థల
ములయందు పృథక్పృథక్వాగాన్ని కలిగించే
భావాలనే యీ కవి విశదీకరించివాడు. కనుక
ఆశ్రద్వగాన్ని తెలియచేయడానికి తగిన పద
జాలాన్ని ఉపయోగిస్తేనే గాని లేకపోతే
చాలా పేలవంగా ఉంటుంది. ఈ సంగతి
గ్రహించలేక భవ భూతిశ్రీరి కొంచెము

కవినంగా ఉంటుందని అంటాడు. ఈ మహా
కవియొక్క ప్రకృతివస్తవ, కవిభావాధుర్య
మ, కటువుల అధ్యయనప్రమగిరూపణ
యాయన విజ్ఞానాన్ని తెలియచేస్తాయి.
“బ్రాహ్మి కళోరాణి హృదయాని మనుషాదపి,
బోదోత్రరాజాం చేతాంసికోస విజ్ఞాను
మర్హతి” మొదలైన అర్థాంతర వ్యాసలున్నాయి,
“ప్రజ్ఞాం బాజస్యాం వియితకసుశ్రద్ధాధ
శరణం ద్రవిధూకిం ప్రేక్షా తవ హృదయ
మస్మిన్ కలశం” మొదలయిన భోకమటాంవి
భావకలలత్వమూ యీ మహాకవియొక్క
కవిభావతీర్థను విజృంభింపజేస్తున్నాయి.
ఇటువంటి గంభీరమైన భావములను వ్యక్తీక
రించిన మహాకవి భవభూతియొక్క హృదయ
ము ఎంత గంభీరమైనదో పాతకులే గ్రహిం
చును గాక !

గూటిచినుచి

దీటుగ నేనని

సారెసారెకును

సంతసింపకుము

చిలుకా !

పొంగుట యెంత

క్రుంగుట యెంత

ఏలో తెట్టిదా

ఎవడెటుంగునే

చిలుకా !

మురిపిడదుచు న-

మోహమనెడి యం

భోరాశిని బడి

మునిగిపోవకుము

చిలుకా !

తనువుపైని యా

తమి నెల్లక విడి

తత్వంబెఱింగి

తగ వ ర్తిల్లుము

చిలుకా !

చిలుకా !

కోగంటి గుర్గామల్లికార్జునరావు

—
కర్ణాటకాని పంపొందిన పాఠిక
—

ఆత్మబోధము

[]

కవిరాజుని.

అష్టాదశ అధ్యాయము

లేవమింద్రి పాపతరీ: పాయవారికి
కాంతులకు నభోగపక్షులకును
మోక్షలాలకుల కశీక్షింపఁబడుచు నీ
యోగ్యబోధ ముమారు నవనియించు.

అన్యపాధనంబు లభ్యపించిన నేమి
జ్ఞానమునని ముక్తి గాంచవలయు
నితరపరికరంబు లేన్మి యార్పించిన
వంటనీయననుచు వచ్చినారే ?

కర్మకును దానికి విరోధకలనలేమి
నట్టికర్మంబుల నవిద్య యగుచు లేట్లు ?
జ్ఞాన నేజ ముక్తి బ్రముగాఁ గలిగిననీ
గవేళు నజ్ఞాన తిమిరప్రకాండమెల్ల.

అలముగొనినయట్టి యజ్ఞానవశమున
వాత్సల్య ప్రమేయములు తోచు
నదివ్యయంప్రకాశ మగుటందు మేమూఁ
గప్పఁబడినయట్లై కానిరించు.

కలుషశీవమందుఁ గలుగు నజ్ఞానంబు
జ్ఞాన చింతనమున నీవనుచు
పంకమిలితలము కాగొనర్చియు నంత
కఠకరేణు నిమగు గతి వనర్చి.

స్వస్థులయ్యమైన సంసారమిది కావ
కాగజైరములకు రచ్చపట్టు
అనుభవించు కాలమందు కార్మికమట్లు
బోధవలనఁ దోచు పూజ్యమట్లు.

అద్యయంబు వసుచు వాధారమున వాత్స
నెలఁగనంతరము నీవగంఠ

కానివించు కుక్తిఁ గలభాత మున్నట్లు
నిజములేరియ భ్రాంతి నిగులేదు.

నచ్చిదాత్మక ప్రతీక్షలు బ్రహ్మంబు
అందుఁ గర్మకర్మలయ్యె జగము
లోగ్గ కాంచనము పెక్కిభూషణములై
వివిధ రూపములను వెలసినట్లు.

ఇంద్రియాధిపతి యీశం దుపాధులఁ
బ్రతిఫలించుచుండు బహువిధముల

ఆకాశము ఘటాని వ్యాపించి తన్నాక
మందుఁ గేవలకేమి బొందినట్లు.

అగ్నిలలోకములకు వాధారభూతుడై
వెలయునీకునందె కలుగు పృష్ఠి
అందె పెరుగు నంతమందును దనయంద
బుద్ధుడమలు వారిఁ బొందినట్లు.

జాతివామాశ్రమముల జగురునట్టి
బహువిధోపాధులట్లును బ్రహ్మమందుఁ
గర్వితములయ్యె నీటిలోఁ గలుగునట్టి
వివిధవర్ణరుసులవలె విస్తరిలి.

పంపక మొనర్చఁబడిన మహాధూత
పంచకమునఁ గర్మ సంచికమున
నిది కరీరమయ్యె నిలగెల సుఖదుఃఖ
కాసు లనభవించు గమ్యగృహము.

ప్రాణపంచకముఁ బ్రశ్రితమనీబుధు
లింద్రియదళకము నింపుఁగూర్చి
నూత్నృదేహమయ్యెఁ గా ప్రశ్నిగాత్మకు
భోగ సాగ్యమునును నెమిరలె.

ఆదిహస్త్య మనిర్యాచ్యమున నవిద్య
కారజోపాధినాఁబడఁ గ్రమతీ మూఁడు
దేహములకంపై నస్యతం దెలియఁబడుచు
వరలు నద్దాని వాత్మగా నెలుంగవలయు.

పంచకోకాదియొగ సంప్రాప్తమననె
తత్తదాకృతులతోచు వాత్మకు, వివీల
రక్తరేణుబద్యుకుల పృటికనుటికి
పన్నికృష్టవశంబున నున్నయట్లు.

జోకయొ కవళువుఁగూడి నిర్ములఁడైన
చిన్నయాకు పేరునీయు యుక్తి
నంటియున్న పాట్లు గంటి వియ్యమునకై
వడ్లుదండునట్టి వదువుల దలిసి.

పతల పర్యగతుండయ్యె జ్ఞానరూప
ప్రతిఫలింపఁ దగ్గటి సంబద్ధమందు
స్వచ్ఛ జలరాసులందునఁ బ్రస్ఫుటించి
యాకాశము కాంచనం బంకమందు లేగు.

పన్నిధాన బలంబున పాక్షియగుచు
వాత్మరాజు రాజ్యమునేయు నంతేకాని
యతఁడు దేహేంద్రియాలకంపై నేరు
ధనునంబులకంపై నెత్తినఁదలఁడు.

ఇంద్రియప్రచార మిట్లుంటి వాన్ముందు
వానిఁ బోరయొననుట వట్టి వట్టి
పలుకులెత్తు మేఘవ స్త్రిగాంచి విధుండు
వలుకులెత్తుననుట భ్రాంతికాద ?

ఆత్మజైతన్యవశత బుద్ధ్యానులంబు
స్వీయ విషయంబులను జక్కఁజేసికొనున
పరజిహ్వానుని కాంతి పుంజమృగలన
జవలు జైతన్యమును నొందఁజాలినట్లు.

అనులపచ్చిదాత్మమందు దేహేంద్రియ
కర్మగుణములెల్ల కల్పితములు
నీల రక్త నీలి నిభలవర్ణంబులు
గగనరేణుమందుఁ గలిగినట్లు.

ప్రచలితంబున వాల్మీకారమునఁదోచు
శశియుఁ బ్రచలితుఁడైనట్లు జ్ఞానహీన
మానసోపాధిచేత వాత్మకుమ విస్త
కాని, కర్మకృత్యోక్తృత్వ కలన లేదు.

బుద్ధికారణమునఁ బోయిపొందు రాగేర్చ
లార్మియందుఁ దోచు నదియొకాని
బుద్ధినినీడఁ బోయిన నీ విషయాకు
లార్మిసర్వ మిద్ది యని యెఱుంగు.

అన్కుపమంగాంతి, కీటిలం బంబువులకు
పన్ని కుష్టతల నీధంబులైనయట్లు
నచ్చిదానంద కాశ్యతి స్వర్చరాను
వాత్మకు స్వభావపంపిడమైనదావు.

ఆత్మ సన్నిదంశ, యామీద బుద్ధికా
ర్యంబు, నీద్యయంబు నందజేర్చి
యనుభవంబు లేమి నజ్ఞాన తేవుండు
వాత్మక గంటి నిమచు వ్యవహరించు.

ఆత్మయందు విక్రియాదులు కూన్యంబు
బోధ ముబ్బలేదు బుద్ధికేళుడు
అట్లులయ్యె తేవుడన్న యు నీవందు
మోహ వివరండును మోరియమందు.

ఆత్మ కిందిన్ జ్ఞానవి భయంబును తెల్ల
రజ్జుఘంగాంచి పర్వ విభ్రాంతిఁగొనుట
నేఁ బరాశ్శుభఁ తేవుడె తెల్లులనుచు
నిశ్చయించిన ననువాడు నిర్భయండు.

ఆచి జడంబులనుట వాత్మకు బుద్ధింద్రి
యమలచేతఁ దెలియ నలవికాదు
దీపకరచేతఁ దెలియఁబడు ఘటాని
ఘటమవలన దివ్య భావఁబడెనె ?

దీపమునకు స్వీయదీప్తిఁ జూపుటకునై
యన్యదీపకాంతిఁ యుపసరియి
జ్ఞానరూప మాత్మకావ, వద్దానిది
గనఁగ వేరుజ్ఞాన మనరసరము.

నేతినేతి యనెడు వాక్య నియతిచేరి
నిఖిల తేహేంద్రియాదుల నిగ్రహించి
నేదవినిత మహావాక్య వికరితలన
నెఱుంగు కీవాక్య పరమాత్మ లేకమగుట.

వివిధ తేహేంద్రియముల లవిద్యనలను
గర్వితములయ్యె యుద్ధాత్మకైరములట్లు
కావున తిదివ్య మోహావికార రహిత
నిర్గుణబ్రహ్మమేనది నిశ్చయింపు.

ఏను తేహేంద్రియావ్యుత్పత్తి నైవకరిన
జన్మ కార్యములయందు లసంభవములు
ఇంద్రియ విహీనుడైన గాన నెపుడు నన్నుఁ
గతియఁజాలగు విషయ పంక్షనపక్షి.

వేదకావనమున వికరింపఁబడియుండు
ప్రాణమనము లాత్మ వడయునట్లు
లేను మనసులేమి నెపుడు రాగద్వేష
భయములంది వెతలఁ బడవ పడకు.

నిర్గుణుండ నేను నిష్క్రియుండనను నేను
విత్తి నిర్వికల్ప నిర్మలుండ
నిర్వికారపరరి నిర్వ్యుండ వర్త్యుండ
నిర్వ్యముక్తి నేను నిశ్చయముగ.

ఆకసంబునగిది సంతర్పహిగ్గత
వ్యాప్తి నయ్యుండు నరుదు నెపుడు
సర్వసమతిశే నసంగుండ నమఁబడి
నిర్మలుండ నచల నిష్ఠితుండ.

నిర్వ్యుద్ధవిముక్త్యక నిర్మలులను
సచ్చిదానందసందోహ సమధికంబు
నద్వియము సత్త్వనిరతి మృతంతమగుచుఁ
బరగు బ్రహ్మయ్య నేనయై పరణంచుండు.

బ్రహ్మమస్మి యనెడు భావనా నిరతి న
విద్యవలనఁ గలుగు వెతలు కాయు
పర రసాయనమున వాడఁబాటి నశించు
కోగఘంబునట్లు గూఢ మొనము.

విజనరేకమందు విమల విరాగియై
యంద్రియముల నిగ్రహించి యోగి

యన్యచింతనూని యచట వాసీనుడై
నేయవలయు వాత్మ చింతనమ్ము.

దృశ్యమాన ప్రపంచమ్ము ధీయఁకుండు
స్వీయబుద్ధిచే దనయందుఁ జేర్చి యేక
మైన యాత్మ వాత్మకమ ట్టనవరతిము
భావన యొనర్చవలయును నేనె యనుచు.

వివిధరూప వర్ణాదు లవిద్యవలనఁ
గర్వితములందు వాని యుక్తములు మాని
సచ్చిదానంది విగ్రహం స్వావలంబ
నమునఁ బరమాద్ధవియఁడు చింతనమునీయు.

అది చిదానంద కేవలవ్యక్తరూపి
సకలము ప్రాణింబు వానియందుఁ
జాత్య జ్ఞాన జ్ఞేయములు గల్గలేదు
లేవభావంబు దానికి లేదు లేదు.

ఆత్మ యరణియందు నక్రాంత విఠితి
ధ్యానమభవ మెలమిఁ బూని పలుప
నుదయమందినట్టి యుజ్జ్వలబ్రహ్మ
కాత్మితేయు మోగాకాన్యములను.

అలముకొనినయట్టి యజ్ఞానలిమిరమ్ము
అరుణకిరణదీప్తి సంతకంత
కవహృతమ్ముగాఁగ వాత్మవ్యధూపంబు
తనకుఁబావలంబు తరణియట్లు.

ఆత్మసంప్రాప్తి యవిరతంలైననేమి
యటమటింది యవిద్యయే యద్వైతగులు
నట్టియజ్ఞాన మడఁగిన నది లభించు
స్వీయకంతాభరణము చేరికొనట్లు.

మొదలుండు పురుషులలోతె బ్రహ్మమునందు
కేవల్యనమ్ము నేయఁబడియొ
దత్తవృష్టిఁజూడఁ దత్త్వతా బుద్ధి
బ్రహ్మమందుఁ గావఁబడుట లేదు.

తత్త్వరూప సంప్రాప్తి మస్మిన్న మేన
యద్వయ జ్ఞానరేఖ మహమ్మును యను
నజ్జతా దిగ్భూతముల నఁగఁగ్రాక్తి
యరుణదీప్తియై విలసిల్లు లుల్పరంతె.

ఆత్మయందుఁ దనకు వఖిల ప్రపంచమ్ము
గలదిబండు యోగి జ్ఞానదృష్టి
నెఱిగి చూచుచుండు నేకమై యొప్పురు
వాత్మరూప నేన యనుచు నెపుడు.

ఆత్మకంటె జగతి నవ్య మింకెయ్యది
మట్టికంటె పాత్ర మెట్టి భేద
మనుచు యోగిచంద్రుఁ దఖిల ప్రపంచమ్ము
స్వాత్మరూపమట్లు సతముఁగాండు.

ప్రాణికోపాధిగుఱముల గూపుమాపి
సచ్చిదానంద ధర్మసంపన్నమంది
యోగివరుఁడు కేవల్యుక్తి కొంచుమండు
పురుగు కుమ్మెదరూపంబుఁ జొందినట్లు.

మోహసాగరమును దాటి మోదమంది
రాగవైరాది రాక్షసప్రకరములను
దునిమి కూటాడి కాంతిపంసుష్టిఁజెలఁగి
యవని వెలయు వాత్మరాముఁడనుచుయోగి.

కావ్యాసౌఖ్యములను క్రమియింప కక్రాంత
మాత్మచింత దృష్టి నంది యోగి
ఘటమనందు దీపకలికవోడెదదంత
రమున సంచితోపరతిఁ జెలంగు.

ఆతఁ డుపాధిస్థితుండయ్యె వాకసంబు
బొర్లిఁ దద్ధర్మములనెప్పుఁ జొందనుండు
సర్వవిదుఁడయ్యె మూఢుని చాడ్చునుండు
గాలివలె సంచరించు భోగములవిడిచి.

జలములందు జలం లాకసమునయందు
నాకసం బగ్నియం దగ్నియ ట్లుపాధి
రహిత మగువంతే నవ్యాని బ్రహ్మనుండు
నవనరోధతిఁజెంది తా నైక్యమగును.

లాభములకంటె నెయ్యది లాభకరము
సౌఖ్యములకంటె నెయ్యది సౌఖ్యకరము
జ్ఞానములకంటె నది మహాజ్ఞానమగును
దాని బ్రహ్మంబటంచును దలఁపవలయు.

లేనిఁ జూచినవెనుక నెద్దియును లేదు?
ఏది తా నై నవీమ్ము లేదు భవము?
నేనిఁదలిసి యన్యంబును దలియఁదగదు?
అదియై బ్రహ్మంబటంచును సరయవలయు.

అడ్డు నిడుపు క్రిందు లందుఁ బ్రపూర్ణమ్ము
సచ్చిదాత్మకమ్ము కాశ్వర మ్ము
సంత మద్వయ మృతవ్యరం బను నెద్ది
దాని బ్రహ్మనుంచుఁ దలపవలయు.

కాంగ్రెసు కన్వెన్షన్ సభలు, ఇల్లీ.

హరిజనరాష్ట్ర మహాగృహ విశిష్ట
పండిత శ్రీహరిగారు మార్కండ్ ఉపాధ్యాయగారిగో సంప్రదించటం.

భక్త చలెలుగారు, హోనిబేదిగారు, ఉపాధ్యాయగారు, (ఎడమవీరు)
శ్రీహరిగారు కన్వెన్షన్ సమితి సభకు హాజరు.

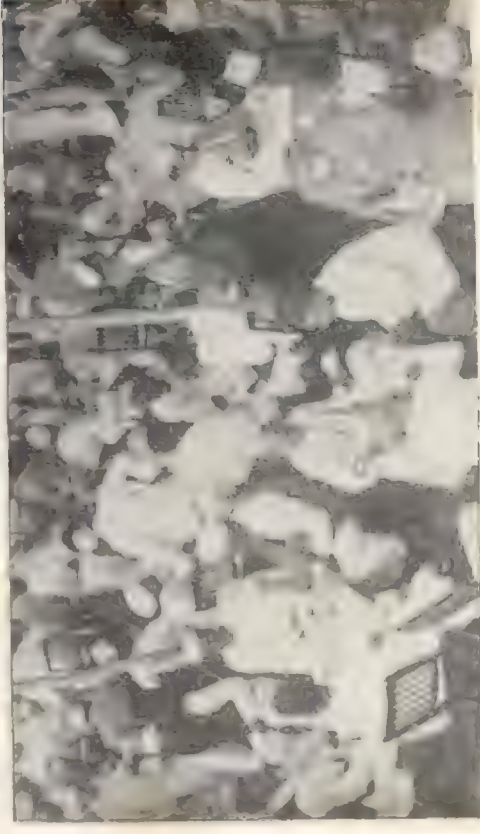
పండిత స్వామినాథులు ఆచార్యశిష్యులను పాఠశాలలో ఉపదేశముచేయుచు

మహాత్మాగాంధీగారు శిష్యులతో సహా పాఠశాలలో ఉండి పాఠశాలను పర్యవేక్షించుచు
 పోవుట. పండిత స్వామినాథులు, శిష్యులుగారు మున్నగువారు
 వారి వెంట నడుచుచున్నారు.

ఆచార్య కృపావతి (ప్రధాన కార్యదర్శి), శ్రీమద్వెంకటేశ్వరులు, పండిత
 స్వామినాథులు, పండిత శిష్యులుగారు

శిష్యులలో ఆ. భా. కాం. పంతులగారు విరాళులను పంపించుచున్నప్పుడు
 యం. భాగవతులు, శిష్యులు మున్నగువారు పాఠశాలలో ఉన్నప్పుడు

మైలాపూరు కారవారిచ్చాలయ విద్యార్థినుల నాటకదినోద ప్రదర్శనము

పునిస్తీ పునర్వివాహం

యల్ల ప్రసాద తాకునూరి

“పిరకబడ్డ కొద్దీ సంఘం మరి తొక్కి పడుతుంది. రేపు నీకొచ్చే కష్టనష్టాల కేమన్నా ఈసంఘం బాధ్యతవహిస్తుందా?”

ఆ రోజుల్లో సుధా సేనూ కలిసి చదువుకుంటుండేవాళ్లు. సుధ మా క్లాసులోకల్లా చదువుకొంది. చాలా మందిపిల్లలు స్నేహితులగాఉండికూడా పోట్లాడుకుంటూ ఉంటారు. కాని నాకు జ్ఞాపకం ఉన్నంతవరకు సుధా, సేనూ ఎప్పుడూ పోట్లాడుకునే వాళ్లు గాదు.

ఆ యేడు నాకు పెళ్లిచెయ్యాలని నాన్నగారు చాలా ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు. ఎవరూజోసేమి పెళ్లి కుండానే చెయ్యాలని అమ్మగోల కాని ఏం లాభం? ఎక్కడికివెళ్లి నా వేలమీదఉంది. లెక్క. వెత్తగ్గ వెత్తగ్గ, తిరగ్గ తిరగ్గ మోదరా బాడలో ఒక సంబంధం కుదిరింది. విధు కేళరం “డాక్టరువారికి” కుచదువు తున్నాడు. తండ్రికి పి. డబుల్ యు. డి. ఆఫీసులో పెద్ద ఎక్స్కాంట్టు పని. వేరే కొంతఆస్తిగూడా ఉందిట. కట్నం రెండువేలు.

నాకు చాలా కష్టంవేళింది. ఏమంటే నాకు అవియవాళ్లో కుంజీ, గుడ్డి ఏమీలేదు. ఇప్పుడు ఏమైనావి చదువుతూఉన్నాను. కొద్దిగా పాఠశాల వచ్చును. ఇంటినులు కొన్ని చేసే వును. ఏవిధంగానూ గృహవిద్యుదా గానికి అనర్హురాలనికానీమీదం రెండు వేలు ఇస్తేనేగాని పెండ్లికాని కర్మం నా రెండు కొచ్చిందో తెలీదు. వైగా నాన్నగారు ఎలాగూ రెండువేలవిచ్చ లేనప్పుడు ఈసంబంధం సానుకు కుది ర్చిందీగూడ తెలీదు.

సాయంకాలం సుధావాళ్లంటికి వెళ్లాను. మాటలసందర్భంలో సుధ “ఏం, ఇంకా మీవాళ్లు పెళ్లి ప్రయత్నంలోనే ఉన్నారా?” అని అడిగింది.

“అ. ఇప్పుడో సంబంధం కుదిరింది. కట్నం రెండువేలు.”

“అం! లలాగా! మరి పిల్ల మేనా?”

“నాకీస్తులేదుగాని మావాళ్లకు నా ఇష్టంతోపనిలేదు.”

“పోనీ, ఇప్పుడేంతోందరొచ్చిందీ, ఇంకా కొన్నాళ్లు చదువుకోరాదా? అప్పుడు మూడుపాళ్లు కట్నాలేమీ ఇవ్వకుండానే సంబంధంకురవచ్చు.”

“అం! అందరికీ మీనాన్నగారి లాటి ధైర్యం ఉండొద్దా?”

“కాదు మధూ, పిరకబడ్డ కొద్దీ సంఘం మరి తొక్కిపడుతుంది. రేపు నీకొచ్చే కష్టనష్టాల కేమన్నా ఈ సంఘం బాధ్యతవహిస్తుందా?”

ఆ రాత్రంతా సుధమాటలే నాతల్లో మెదులుతూ ఉన్నాయి. ఒక నాటి, మమ్మడు మమ్మనా నాకి పెండ్లివద్ద, సుధలాగా ఇంకాకొంత కాలం చదువుకుంటూ మావాళ్లతో చదువులెననుకున్నాను. కాని అంతలోనే మళ్లీ “ఏమో, వీరానిశ్చయమైన పెళ్లిమానేస్తారా?” అనిపించి మమ్మకంటే వెనక్కుతీశాను. సంఘాన్ని కడిగివేసి మావాళ్లగారి కరెన్సీ నే నాతోపాడే కనిపించే నేమో!

సరి. ఏవావాకాలు వచ్చింది, కట్నం ఇచ్చేసమయం వచ్చింది.

నాన్నగారు విధు తండ్రిని లోపలికి తీసుకుపోయి “బాడగారూ, సమయానికి డబ్బు తటస్థపడలేదు. ఇస్తా ఇస్తా ననిచెప్పి ఓవెధవ సమయానికి ముఖం తప్పించాడు. ఇప్పుడైనా ముంచుకు పోయిందేమీలేదు. ఎలాగూ మాపొలంలో కొంత దీనికింద అమ్మవలెననుకుంటున్నాము కనుక ఆ పొలం మీకే వ్రాసి ఇస్తాను. ఇప్పుడుమాత్రం శుభకార్యం జరుగవియ్యండి” అంటూ చెప్పారు. విధుతండ్రి తెలివైనవాడే కాని మోదరాబాదువాడు కనుక మా నిజస్థితి తెలియక ఈ విషయం లోమాత్రం పోల్చావట్టాడు. పెండ్లి సక్రమంగానే జరిగిపోయింది.

పెళ్లియినతరువాత నాన్నగారి కేమీ ఆస్తిలేదనీ, తమనిమోసపుచ్చాడనీ విధుతండ్రికి తెలిసిపోయింది. దానితో ఆయనకు ఏదోపెద్దకరణం జరిగినట్లు ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది. అక్కడితో నాచర్చితలో నిపాదకుట్టం ప్రారంభం అయింది. ఇక వాళ్లెవరూ మామీద కానిటం కాని, వీల్లేవను వెళ్లినా మాట్లాడ్డం గానీ లేకుండా నిలిచిపోయినాయి.

ఒకరోజు సాయంకాలం సుధ మాఇంటికి వచ్చింది.

“ఏం మహా, ఈ ఏటితో నీకు మెట్టిక అయిపోతుందిగదా, ఇకముందేమి చేస్తావు?”

నేను కొంచెం నిరుత్సాహంతో “ఏమో సుధా, ఇక మానివేస్తాను.” అన్నాను. సుధ మామూలుగా కులాసాగానూ, ఉత్సాహంగానూ ఉన్నది కాని నాకుమాత్రం అప్పుడే ఈ నిరుత్సాహం ఎక్కడినుంచి వచ్చిందో! “ఏలే నీవేం చేస్తావు మరి?”

“హైదరాబాదులో మా మామయ్యగారి ఇంట్లో ఉండి మెడికల్ కోర్సు చదువుతాను.”

“పెద్దల్లి విషయం ఏమన్నా ప్రయత్నిస్తున్నారా?”

“లేదు. ఇప్పుడైతే ఎంతలేదన్నా కాస్త మంచి సంబంధం కావాగాలని రెండు మూడు వేలన్నా కానాలి. ఆ డబ్బు పెట్టి చదువుకుంటే తర్వాత కట్నం లేకుండా సంబంధమూ వస్తుంది, నాకు చదువూ ఉంటుంది. అందుకని నాన్నగారు ఎలాదైనా కష్టపడి నాకు డబ్బు చదువు చెప్పిస్తానంటున్నారు.”

* * *

రెండేళ్లు గడిచిపోయినాయి. నన్ను తీసికెళ్లమని నాన్నగారు ఎంతమంది చేత కలుగుచేసినా ‘పోలం ఇవ్వండి లాభంలేనని’ ఘోరంకీ చెబుతూ వచ్చాడు. చివరకు ఒకరోజున మా నాన్నగారు నన్ను తీసుకొని హైదరాబాదు వెళ్లారు. కాని విధులంకీ మా నాన్నగారిని తీవ్రంగా దూషించి, మోసకారుల పిల్ల మాకు వద్దని మమ్మల్ని వంటివేశారు. నాకు మటుకు ప్రత్యేకంగా విధు ఉద్దేశం

ఎలా ఉంటుందో కనుక్కోవాలే నని పించిందిగాని, దురదృష్టం, విధు, ఆరోజున ఊల్లో లేడట. స్కూలుపిల్లలతో ‘విహారం’ (Excursion) వెళ్లాడట.

ఇక నేను శాశ్వతంగా పుట్టింట్లోనే ఉండవలసి వచ్చింది. ఈ రోజుల్లో, నాలాటి వ్యర్థజీవిమల కథలు ఏమైనా దొరకగానే వాళ్లే చెప్పేవాళ్లనని చదువుతూ ఉండేదాన్ని. అందులో చాలామంది రకరకాల విమాలుత్రాగి మరణిస్తుండేవాళ్లు. మరికొందరు దానీలల్లే ఉంటామనీ, ఉండనిస్తేనే చాలనీ భర్తకు ఉత్తరాలు వ్రాస్తుండేవాళ్లు. కాని ఇవేవీ నాకు మంచి వనిపించలేదు. ఏమాత్రమూ ఇష్టంలేని విధుదగ్గర ఏడుస్తూపడిఉండేకంటే చనిపోవటమే నయమేమీననిపించింది. కాని ఏవిషయంకీ నిర్వాధాకరింగా మరణిస్తానో తెలీదు. పైగా నా కాలేమాలు ఎవరమ్ముతారు? పోనీ, నాలుకధమిలున్నాయి: చీర చుట్టించుకోనీ, నూతిలో పడి మోస్తరు. అమ్మబాబో! ఛా. కాకపోయినా సమానంగా వ్యర్థ జీవులమైన మా ఇద్దరిలో విధు నోయిగా కులాసాగా తిరుగుతూ చదువుకుంటూ ఉంటే నాకీ చచ్చిపోయే కర్మం ఏంటుచ్చిందీ?

కాని సంఘం! ఈ పక్షపాతిపు గుడ్డిసంఘం విధు నేమీ అనడం లేదు కాని “ఫలానివాః మ్మాయినీ మగడు వదిలిపెట్టాట్టి, విన్నారా” అంటూ నన్నే చెప్పకునేవాళ్లు. పోనియ్యి, ఈ సంఘంతో నాకేమి లెక్క! సుధ చెప్పినట్లు నా కష్టనమ్మ

లకీ సంఘం ఏమన్నా పూచి పడుతుందా?

కాని నా స్థితికి ఇప్పుడు నాన్నగారు గూడ విచారించ నాగారు. అనవసరంగా తొందరపడి, ఎక్కువలకు పోయి, మోసంచేసి చేసిన నా వివాహం ఈ విధంగా ఫలించి నందుకు చాలా క్రుంగిపోయినారు.

మరి రెండేళ్లయింది. ఇంతలో కొద్దిజీతాలవార్ల కొంపలు తీసే “రిటైరించిమెంటు” భయంకరాకారంలో వచ్చి పడ్డది. నాన్నగారింకా బాగా నొకరి చేయగలిగేఉన్నా, సర్వీసుఅయిపోయిందని వెన్నునుపుచ్చుకోమన్నారు. కాని ఇదివరకు జీతముంతా వస్తేనే కష్టంగా జరుపుకొనే స్థితిలో ఈ పగండీతంతో ఇల్లుగడపటం ఎంతో కష్టంగా ఉంది. ఇంకా కాక చేతికి వచ్చిన మగపిల్లలు కూడా లేరు.

ఎవరికయినా కష్టం లెక్కువవు నూన్న కొద్ది ధైర్యం, సాహసం ఎక్కువవలెతాయి. అలాగే ఇప్పుడు నాకు కూడ ధైర్యంకలిగి, ఎలాగన్నా కష్టపడి నీళ్లను పోషించాలి అని నిశ్చయం చేసుకున్నాను.

ప్రయత్నంచేస్తే ఫలం ఉండక పోదు. మా ఊల్లోనే బాలికాపాఠశాలలో ఒకటిచరుపని ఖాళీవచ్చింది. హిందూస్త్రీని కనుక నా కా ఉద్యోగం ఎక్కువప్రమాణ చేసుకుంటే వారికిపోయింది. గత్యంతరం లేక నాన్నగారి రేమీ అడ్డు చెప్పలేదు. ఇప్పుడు నాకేతం; నాన్నగారి పెన్నూ కలుపుకోని నోయిగా జీవిస్తున్నాం.

వేసంకాలంలో సుధ వచ్చిందని తెలిసి ఒకరోజున చూడ్డానికి వెళ్లాను.

"ఎందుకూ, ఇంకా ఎన్నాళ్ళింది చదువు?"

సుధ ఉత్సాహంగా "ఇంకో ఏడాదైతే ఎం. బి. బి. ఎస్. డిగ్రీవస్తుంది."

"మధూ, నీకు తెలిచేమో, ఈ మధ్య నేను పెళ్లిచేసుకున్నాను." అని అంది.

"అదేమిటి, చదువు పూర్తయేదాకా చేసుకోవడానికి వచ్చిందా?"

"ప్రైవేటుగా బాగుంటేనే ఉంటుంది. విధుశేఖరం అని..."

నేను అదరిపడి "విధుశేఖరమా? ఏ విధుశేఖరం?" అన్నాను.

"అమ్మమ్మనాదం గారని, ఆయనకొడుకు. మా కాశీలోనే మెడికల్ కోర్సు చదువుతున్నాడు"

కొంచెం సర్దుకొని "అలాగా? కట్నం ఏమైనా ఇచ్చారా?" అన్నాను.

"లేదు, విధుశంధ్రీమాత్రం కట్నమో అన్నాట్ట. కాని ఈ ఏడవగానే నా కేదో పెద్దనాకరి దొరుకుతుందని నమ్మేటప్పటికినే రేపనివ్వకున్నాట్ట."

ఇక అక్కడ నిలవలేకపోయాను. "కొంచెం వస్తుంది సుధా, రేపు మళ్ళీ వస్తాను."

"రప్పకుండా వస్తావుకదా?"

3

ఇంటికి పోయి గదిలో వుంటున్నాను. నా సర్వావయవాల్లో నుంచీ పొగలువస్తున్నట్టనిపించింది. "విధు పెళ్లిచేసుకున్నాడు. ఎవరికి? సుధను. మరి నేనో? ఏమో నావాడు ఎప్పుడూ కాలేదు. నేనూ అతనిదాన్ని కాలేదు. కాని మా కిద్దరికీ సంఘం ఉనంబం

ధం అంటగట్టింది. ఇప్పుడు విధు ఆ సంబంధాన్ని తెంచుకొని వేరే పెండ్లిచేసుకున్నాడు. నే నేంగావాలో అలోచించనన్నా లేదు. మరి నీవీకీ ప్రతిక్రియ ఏంచేస్తాను? ఎలాగన్నా, విధు వదిలిపెట్టినాగాని నాకేమీవస్తుం

కలగలేదని అతనూ, అతనితండ్రి తొలసుకునేట్లు చేస్తే నా ఆత్మత్పత్తి పడి మనసు కుదుటబడుతుంది. కాని ఈ సంఘం మగవాళ్లకిచ్చిన అతి చదువువల్ల విధు గబిక్కిన పెండ్లి చేసుకూచున్నాడు. మరి నేనో...

మర్నాడు సాయంత్రం సుధను కలుసుకున్నాను.

"సుధా, నీకు తెలిచేమో, నేను పెళ్లిచేసుకోబోతున్నాను."

"అదేమిటి, నీకు పెళ్లయింది కాదా?"

"అవును, ఆ రేల్లకింద. కాని నేను అతన్ని వదిలివేశాను."

"వదిలిపెట్టావా? ఎందుకని?"

"వివాహలిగితే కంగారుపడకుండా వును. ఇప్పుడు నీధర్మాలయిన విధుశేఖరాన్నే నేను చెసుకున్నది. కానీ మా నాన్నగారు ఇస్తానన్నకట్నం ఇవ్వలేకపోవటంచేత విధుశంధ్రీనన్ను వాళ్లెంతికి కానివ్వలేదు."

"ఏమిటి, ఎంతవనిజరిగింది? విధుకు ఇదివరకే పెండ్లియినసంగతి నాకిది వరకు తెలియదు. ఇలా నన్ను మూసం చేసి పెళ్లిచేసుకున్నాడా విధు?"

"సుధా, ఐతే ఒకసంగతి నిపు విధును పెళ్లిచేసుకున్నందుకు నాకేమీ కష్టంగా లేదు. ఏమంటే, ఎలాగూ అతనికీ నాకూ కలియదు. స్థితికిమించిన

సంబంధాలకు పోతే ఎప్పుడూ ఇలాగే జరుగుతుంటుంది."

"కాని, మధూ, విధుమూర్తిం చాలా మంచివాడు. అతనిలా చెస్తావని నే ననుకోలేదు. కాని ఇందులో అతని తప్పెక్కువ ఉండదనుకుంటాను. అంతా అతనితండ్రి కుట్ర అనుకుంటాను."

"కావచ్చును; కాని విధుకు నామీద ఇష్టం ఉంటే ఎలాగైనా

వ్యత్యతించి తీసుకు పోయేవాడే. ఇంతకూ అతనికొరకు నేనుగూడ ఎక్కువగా వాంఛించిందీ లేదు. తోయిగా ఇక్కడ టీచరువని చెప్పా వ్యవస్థించిగా ముకుందాకన్నాను."

"మరి ఇప్పుడు నీ వెవర్ని పెళ్లి చేసుకో బోతున్నావు?"

"ఈ వూళ్లోనే మా పెక్కంట్ల ధర్మిరభాన్ని. అతను చాలా తెలివైన వాడూ, బుద్ధిమంతుడూ కూడాను. కాని తండ్రి ఇచ్చిపోయిన ఆస్తి మీదా తీకబోవడంతో వ్యూహానికి చదువు రావడం ఈ వూళ్లోనే టీచరుగా పోతున్నాను అని వానికి బాగా తెలియ వారిమొదలగా బిమా దాని కనిపించింది. కనుక అతన్ని కను చేప కుంటు ననిపించింది."

"అలాగే ఉంది. కాని- కాని, మధూ, ఇప్పటి హిందూలా ప్రకారం, పురుకుమూత్రం పోతున్నప్పుడు, విధు ఉండగా పెళ్లి కావావచ్చేను కోడానికి ఏలులేదు."

నాకు పెద్ద మండిపోయింది. "ఏమి లేదూ? పెళ్లిలోకూడా అతనిముఖం తిన్నగా చూశ్చేదునేను. అలాటి విధు శాశ్వతంగా నన్ను వదిలిపెట్టి నేనే పెళ్లిచేసుకోని సుఖమిదూ ఉంటే నేను మాత్రం పెళ్లిచేసుకోదానికి వీలేదా? మరేం చెయ్యడానికి ఏముంటుందో?"

సుధ రాకీగా "ధరణికోసం అతనిమీద దావావేయ్యవచ్చును." అంది.

"అతనిదబ్బు నా కవసరంలేదు. దబ్బుకోసం నేను పెళ్లిచేసుకోలేదు. నాపొట్ట నేనుపోసుకోని ముసలివా

ళ్లయిన మా అమ్మనూ, నాన్న గారిని గూడా పోషించుకోగలుగుతున్నాను. కాని-కాని,మధూ,నాకు తోచుకుడగా ఉండదానికి, అతని కష్టసుఖాల్లో నేనూ - నా కష్టసుఖాల్లో అతినూ బాధ్యతవహించడానికి ఇప్పుడప్పుడు నాకు పెళ్లి అవసరం అనిపిస్తున్నది. ఏం లాభం, నేను విశేతువులకంటే గూడ అధమం అయిపోయాను."

సుధ చాలాసేపు నిశ్చయంగా ఆలోచించడం మొదలు పెట్టింది. ఆమెముఖంలో ఆనేకభావాలు కను పించాయి. చివరకు ప్రకారంగా, "మధూ, నాకు తెలిసినంతమట్టుకు విధులేఖరానికి నీ మీద ద్వేషం గాని, ఈర్ష్యకాని లేదమకుంటాను. ఇంజేకాక స్నేహితురాలైన నేనే విధుభారవనానికి అడ్డువడ్డం మరి వ్యాధయవిదారకంగా ఉంది. ఏమై తేనేమి, జరిగిందేమో జరిగిపోయింది. అలాగైతే ను సంఘాన్నేమిటింది మళ్ళీ పెళ్లిచేసుకుంటాననడం నాకెంతో అనందంగా ఉంది. ఈశ్వలలో ఇక్కడే గమపుదామిని విధుకూడ ఇవ్వాలోరేపో ఈ వూరొస్తాడు కనుక నే వెలాగైనా విధుదగ్గరనుంచి నీకు వివాహానికి అనుజ్ఞాప్రసం తీసుకొని వస్తాను. అతను గిచ్చకుండా ఇస్తాడని నాకు నమ్మకం ఉంది." అంది.

సుధ బేదార్యానికి నాకు చాలా తృప్తికలిగింది. "నీ ఆలోచన బాగానే ఉన్నది సుధా నేను మళ్ళీ రేపుకలు స్తాను" అని ఇంటికి వచ్చాను.

౪

ఆరాత్రి కూడ నావని ఆలోచించడమే అయింది. "విధు అనుజ్ఞ ఇస్తే

కాని నీ పెళ్లిచేసుకోకూడదా? ఎంత మనస్తా! పోనీ, పెళ్లిమూల ఇలాగే ఉంటే? ఏం లాభం, నీ గొప్ప? అలాటివా శ్లేఃతమంటా వాళ్ళే! అలా! చాల్చా! నేనూ ఒక దాన్ని. ఇప్పటికి ఎలాగో ఈ అనుజ్ఞ తోనే పెళ్లి చేసుకుంటే సంఘానికి ఒక అదర్శం చూపించినదా న్నెల్లతా నేనూ". రెండురోజుల ఆలోచనా ఫలితంగా ఈ నిశ్చయానికి రాగిలి గాను. కాని అప్పుడే నాలో ఈ శవ భంకూడాచేసుకున్నాను "ఎలాగైనా ప్రయత్నించి నా జన్మలో స్త్రీలకు గూడ భర్త ఉండగానే పునర్జీవా హానికాం వచ్చేట్లు చెయ్యాలని, లేదా పునర్జీవా అధికారం తీరి చేయించాలని."

రెండురోజుల తర్వాత సుధను కలుసుకున్నాను. సుధ ఉత్సాహం తోనూ, అనందంతోనూ బయటికి వచ్చి నన్ను లోపలికి తీసుకువెళ్లింది.

నేనూ సుధా హాల్లో కూచోని మాట్లాడుతూ ఉండగా లోపలినుంచి విధులేఖరంవచ్చి, నన్ను చూపిగానే మందహాసంతో హైదరాబాదు పెద్ద తిగా "నమస్కారం" అంటూ పేరొక గుచ్చిలో కూర్చున్నాడు. నాకు అతని ప్రవర్తనకు ఆశ్చర్యంవేసింది. ఇప్పుడు విరోధంగా మాట్లాడటో, స్నేహం గా మాట్లాడటో గూడ తెలిలేదు. అంతలో తిగనే ముందుగా మాట్లాడ్డం మొదలెట్టాడు. "మీ విషయంలో చాలా పొరపాలు జరిగింది. ఈమధ్య మీవంగలే నాకు తెలియ లేదు."

ఏమనాలో తెలిక "అలాగా" అన్నాను.

ఇంతలో సుధ అందుకోని మాచా వా, మధూ, వాళ్లు నాన్నగారు తప్పంతా మీదేనన్నారుట!”

అశ్వరథ్యతో “ఎలా” అన్నాను.

విధు అందుకోని “ఎన్నిసార్లు పిల్లను పెంచును క బురు చేసి నా నిన్ను పెంచలేదు, ఇన్నాన్నానిన్ను ఇవ్వకపోగా పిల్లనుగూడ పెంచటం లేదని చెప్పి నన్ను వేరేపెళ్లి చేసుకో మన్నారు” అన్నాడు. నేను కొంచెం గొంతు నవలించుకొని “నకిగానే ఉంది. మా నాన్నగారిమీద ఆయన కసి తిర్చుకున్నారు” అన్నాను. సుధ అందుకోని, “కాని, మధూ, నీమీద కసి తిర్చుకోవలెననే ఉద్దేశ్యం విధు కేరీ లేదు. నిన్న నను చెప్పగానే అనుష్టాపత్రం వ్రాసి ఇచ్చారు” అంది.

విధు చిరునవ్వుతో “ఇందులో మాలాధం కూడ కొంత ఉంది” అన్నాడు.

“ఎటు బుద్ధి?”

“నీవు వేరేపెళ్లి చేసుకుంటే నామూలాల ఒకత్రీ జీవితం పాడయి పోయినదనే విచారం నాకుండదు. మనోవర్తి ఇవ్వవలసి వచ్చిందనేకష్టం మానాన్నగారికి ఉండదు.”

లోజలినుంచి ‘టీ’ వచ్చింది. అందరూ టీ తిసుకుంటూ “మధూ,

సాధ్యమైనంతవరకగా బహుశా, పై వాటిలోనే చేసుకుంటాను. తప్పకుండా వస్తావుకామా?” అంటూ విధువైపు తిరిగి “ఇక్కడే ఉంటారు కనుక మీరుగూడ సుధతోటి ఆ వేళకు...”

“ఓ, తప్పకుండా.”

సుధదగ్గరనుంచి అనుష్టాపత్రం తిసుకొని వెళ్లిపోయినాను.

“అక్కడే ఉంటారు కనుక మీరు వస్తారు కదా!”

భగీరథంకో నావివాహం సక్రమంగా జరిగిపోయింది. ఇంట్లో ఎవరూ అడ్డు చెప్పలేదు. మా ఆదర్శవివాహాన్ని ప్రకటిస్తూ ప్రతికలన్నీ నన్ను “పునిత్రీ పునర్వివాహాన్ని వెలువరించిన ప్రథమాంక్షత్రీ” నంటూ పొగుడుతూ నాశాయి.

నివేదన

త్రిపురాన వేంకటకృష్ణారావు దొర

క్రొత్తవి, బొంబుతో మనముగొన వి, బొంబుతోనేనవాండు
కేరళ పూర్వలో బొంబులీనుచు నున్నది, కొన్ని దినములు
నున్నది, క్రొత్తమక్కువలకు నరివోయి వేరితెచ్చి క్రొత్త
క్రొత్తగి పోయి దుండీసుమ్ముము చేరంగ నచ్చు నమ్మకో!

పట్టిన దోసిట! గల నవప్రసవంబులు భక్తిసిక్తము
నట్టి యెడంద పాదుగల యాశయవల్లికి బూరకీరి గ
వచ్చి గ నట్టి, పీడు గన వాచిన పాదములకు మెచ్చి నీ
వెల్లి యానుగు నవల పచ్చిదనో యని పొంగిపోవుచుకే.

గొర్రా నుంచి క్రొత్తమకు నున్నానో దొరికినదట్లు
దనరదు బాలభానుని విధంబున నీ పొదిగట్టు మెట్టుపై
ననువుగ నున్న పీని గనినంతన పీర బడేము కాని తె
చ్చినది నమ క్షమాన్ జదిమించిమ్ముము తెమ్మద రమ్మ భారతీ!

తీయట పీని మాననము తీసిని జూడరు పీని తేర రా
నీయరు పీరి కొక్కరికె యిన్నిట నమది గూడ నుత్తము
దో నయట్లు పీ - రమో? పూజయిలంట నిజాన నచ్చి తో
తే యఖలాన కందు రవనయరు పీనికి వెట్టి నేవకున్.

తగినవి సూతనంబులు గదా యని తెచ్చినవాని నన్నిట
గొనలతొలె మొక్కటియు గానంట! యున్నది వంశవ్రజం
బగనవై ననబోదంట! యైన నెవ్వారములంట! యేమి కూ
డిగముల నిట్టిదో మఱి ఘటించగలూ నమ! పీడు పీడికే.

పెదపూలుబట్టి పెద్దలు సుఖకలితంబుగఁ గ్రొత్త క్రొత్త
పెడలగులు కూర్చి కూర్చి కమలబేరిచి కట్టిన నీరు నింకి పె
పెడలగఁ గట్టలంబెనుచు పట్టివి మెట్టివి కల్గకుండ నీ
కొడుకుల దిద్దకోత గదె? కూరిమి పందలు నిన్ను గొల్వంగన్.

భారతదేశమున భీమాప్రచారావశ్యకత

మల్లెల శ్రీరామమూర్తి

ప్రతి ఉద్యమాను ప్రజల హక్కులను బహుముఖముగా విధిగా ప్రచారము జరుగుచున్నది. అట్లు జరిగినప్పుడే ఆయా ఉద్యమ తత్వములు ప్రజలకు బోధపడి వాటి యభివృద్ధికి నోహ్యములు. ప్రస్తుతకాలమున భారతదేశమున జోజలకాదు అభివృద్ధి యగుచున్న ఉద్యమములలో మనకు దీనిని భీమావిధాన మత్యంత ప్రాముఖ్యమైనది. అగునది సంవత్సరములవారు మన భరతివర్త మన జీవిత భీమాకంపెనీని స్థాపించుట కారంభించబడినది. ౧౯౦౦ భీమాకంపెనీలవరకు పెరిగిమన దేశముల యాజమాన్యమున జయప్రదముగ నిర్వహించబడుచున్న వివిధరకముల భీమావ్యాపారమును పొందుచున్నది. ముఖ్యముగ ౫౪, ౨౦, ౩౦ సంవత్సరములనుండియే మనదేశీయ భీమాకంపెనీలలో మంచియభివృద్ధి కలిగినది. భారతదేశమున భీమాకంపెనీల యభివృద్ధి యావిధముగా జరిగినట్లు తెక్కలవలన తెలియుచున్నది.

౧౯౦౩-౧౯౦౪	లో	౨
౧౯౦౪-౧౯౦౫	,	౧౮
౧౯౦౫-౧౯౦౬	,	౧౩
౧౯౦౬-౧౯౦౭	,	౨౭
౧౯౦౭-౧౯౦౮	,	౧౨౦
మొత్తం		౧౮౦

ఈ అంతర్యుద్ధి భీమావ్యాపారము ఎంత యభివృద్ధిగ నున్నదో, ఎంత ప్రాముఖ్యత కలిగియున్నదో వృద్ధిమగుచున్నది. ఈకంపెనీల యభివృద్ధిసంఖ్యనుబట్టి మనము సంతోషింపవచ్చును. వైత తెలిసిన ౧౮౦ భీమాకంపెనీలగుల భారతదేశప్రజల సంఖ్య ౩౬ కోట్లు. దాదాపు ౧౦ కోట్లు జనాభాగల ఆమెరికాదేశమున ౫౪ వది సంవత్సరముల వాటికి ౩౦౦ భీమాకంపెనీలు పనిచేయుచున్నవి. ఇప్పటికాసంఖ్య చాలపెరిగియుండును. ఆమెరికాదేశ జనసంఖ్యను బట్టి భారతదేశమున ౧౦౫౦ భీమాకంపెనీలకు వైగా స్థాపన

కావలసియున్నది. కనుక పాశ్చాత్యదేశములలో పోల్చిన మనదేశమున భీమావ్యాపారము, కంపెనీలు చాలతక్కువగ నున్నవి.

మనదేశమున భీమా వ్యాపారాభివృద్ధిమాది యాదిగన నుదాహరించినదీక్ష అభివృద్ధియైనది.

౧౯౦౩ సం. వాటికి అన్నికంపెనీల పాగి నా ఆదాయము ౧ కోటి ౨౬ లక్షల రూపాయలవారుండి, ౧౯౦౬ సం. అఖరుకు ౩ కోట్లు ౩౦ లక్షల ౫౦ వేరూపాయలకు పెరిగినది. ఇప్పటికి దీనికి రెట్టింపునకు వైగా పాగినా ఆదాయము ఉండవచ్చును. కాబట్టి మనదేశమున భీమావ్యాపార మెంత యభివృద్ధి యగుచున్నదో విదిత మగుచున్నది. అయితే విదేశములలో జరుగుచున్న భీమావ్యాపారమునకు, మనదేశములోని భీమావ్యాపారమునకు పోల్చిచూచినచో మనదేశమునకు స్థాపన చేసిన విదేశము మందగు గా నున్నది.

ఇప్పుడు చర్చించవలసిన ముఖ్యవిషయ మేమనగా, విదేశకంపెనీలవారు చాలమంది మన దేశమున ఏకస్వీలు స్థాపించి యున్నది. మాదా భీమావ్యాపారమును లాగుచున్నాడు. ౧౯౦౭ సం.కు పూర్వముమనదేశమున జరిగిన భీమావ్యాపారమున ౧౦౦ కి ౮౦ వంతులు విదేశకంపెనీలకు చెందుచుండెడిది. ౧౯౦౭ సం. వాటికి జరిగిన భీమావ్యాపారమున ౧౦౦ కి ౪౨ వంతులు మాత్రమే విదేశకంపెనీలకు చెందినది. అదగా లాభమార్చు జరిగినది. ఇప్పటికైనను ౧౦౦ కి ౩౦ వంతుల భీమావ్యాపారము విదేశీయులకు చెందుచున్నది చెప్పవచ్చును.

మన భారతవర్తమున దేశీయకంపెనీలు విధిగానేని ఆంగ్లాలులో విదేశకంపెనీలకు భీమావ్యాపారము పోయినదన్న మనము మంద పరిచేదు. ౧౮౦౦ వరకు భీమాకంపెనీలు భారతవర్తమున దక్షిణతల స్థాపితమై జయప్రద

ముగ, నిర్విఘ్నముగ పనిచేయుచున్న యాంగ్లాలులోమాద ౧౦౦ కి ౩౦ వంతుల భీమావ్యాపారము విదేశకంపెనీలకు చెందుచున్నది. దీని కనుక పాశ్చాత్యుల దీని సరికట్టులు ఎట్లు? అను విషయమును చర్చించి విదేశకంపెనీలకు మనదేశంలో మంచి భీమావ్యాపారం దక్కకుండా కొన్ని మోచనలు చేయుటయే యీ వ్యాపకము ప్రాయోజకుల ప్రధానోద్దేశ్యమైయున్నది.

అసలు భీమాపద్ధతి అధికకాస్త్రమైనది సంబంధించినది. ప్రజలలో పరస్పర సహకారము సభివృద్ధి చేయగలగుటయే దీని యధాధ్యక్షము. విద్యాగంధము గలవారు కొంచెము అర్హింతుకొని బుద్ధిలు మనమోగించిన గాని దీనితత్వము కొంతవరకున తెలియదనవచ్చును. భీమా చేయుటలో మరలమూ సంభవించిన గాని ఫలితము కనబడదు. భీమా చేసినది మొదలు కట్టా రగ్గు కాకుండా దెబ్బ కట్టుచుండవలెను. అప్పటి కప్పుడు సర్వోగర్హమునె చేరినా పడునది కాదు. ఏదో కొంతదైర్ఘ్యమవలించి దెబ్బ కట్టుచుండవలెను. దీనికి ఉదాహరణ గూడ కొంత యుండవలెను. ఇట్టి రీతి ఈభీమా రహస్యము నులభముగ అర్థమకాదని చెప్పక చెప్పచున్నది. మనదేశ భీమావ్యాపారమును గూర్చియు, ప్రచారాభివృద్ధిని సురింపియు చెర్చించునప్పుడు భీమావ్యాపారమునకు పుట్టి నిల్చియున్న బ్రిటిషు మున్నగు పాశ్చాత్యదేశములలోని భీమావ్యాపార, ప్రచారములను గూర్చి మాది ముచ్చటించుకొనుట అతిముఖ్యమని తలచెను.

ఈభీమావ్యాపారము బొంబే ఇంగ్లాండు దేశమున ౧౮౭౧ వ. మన ప్రారంభించబడినది. వీరినిచూచి ౧౮౮౩ సం. లో భీమాపద్ధతి నేర్చుకొన్న ఆమెరికావారు యావారు నిధిల ప్రపంచమున కెల్ల భీమావ్యాపారమున మకుటమనలె చెలుగుచున్నాడు. కనడాదేశీయులు ౧౮౮౬ సం. మన ద్వంతముగ భీమావ్యాపార కంపెనీలను స్థాపించుకొనిరి. ౧౮౮౧ సం. వాటికి జపానువారికి భీమా అంటేనే తెలియదు. మన భరతివర్తమున ౧౮౮౭ సం. మన మొదటి భీమాకంపెనీ స్థాపించబడినది. ఇప్పుడు ఆమెరికా ఇంగ్లాండు దేశములు ప్రపంచములో కెల్ల భీమావ్యాపారమున. అత్యున్నతదశలో నున్నవి. ౧౯౦౦ వాటి భీమావ్యాపారమును పట్టి చూచినచో ౯౨౦ లక్షల జనాభాగల ఆమెరికాదేశమున ౨౭ వేల కోట్ల రూపాయల భీమావ్యాపారమును, ౪౫౦ లక్షల

జవాభాగలిగిన బ్రతుకుదేశమున 3300 కోట్ల రూపాయల భీమావ్యాపారమున, 1000 లక్షల జవాభాగలిగిన కనడాదేశమున 1000 కోట్ల రూపాయల భీమావ్యాపారమును, 1100 లక్షల ప్రజలు కలిగిన జపానుదేశమున 1000 కోట్ల రూపాయల భీమావ్యాపారమును అమలులో నున్నది. అప్పటికి 3000 లక్షలజవాభాగలిగిన భారతవర్ష మంతటికిని 10 కోట్ల రూపాయల భీమావ్యాపారముమాత్రమే అమలులో నున్నది.

పై భీమావ్యాపారాలంతలను దేశముల జవాభానుబట్టి పగలును భాగించినచో అమెరికాలో రెండు 3000 రూపాయలు, కనడాలో రెండు 1000 రూపాయలు, గ్రేటు బ్రిటనులో రెండు 1000 రూపాయలు, ఇండియాదేశమున రెండు 3000 రూపాయలు చొప్పున భీమావ్యాపారము అమలులో నున్నట్లు తెల్కలు చెప్పుచున్నది. నీలిబట్టి చూచిన భీమావ్యాపారమున మన భారతదేశము ఎన్ని రెట్లు పనుకబడి యున్నదో స్పష్టముగ కనిపించుచున్నది. ఏదేశములోనైనను ఏ ఉద్యమ మైనను పానావ్యప్రజలలో కూడ చక్కగ వ్యాపించినపుడే ఆ ఉద్యమము దేశోపాతము కాకలదు. 1000 దేశీయ భీమాకంపెనీలు స్థాపించబడి పనిచేయుచున్న యీకాలమునకూడ భారతవర్షము భీమావ్యాపారమున నిఖిలప్రపంచమున జనుకబడియున్నది. ప్రపంచములో భీమాయన అకాశమున అమెరికా, ఇంగ్లండు దేశములు మాత్రమే గ్రంథిత విజయమున్నవి. వారిదేశమున జరిగి వివిధా భీమావ్యాపారము జరుగుచున్న నా త్వప్రకారావ్యాప్తికంపెనీల వారు మనదేశమున ఏజన్సీలు స్థాపించి భీమావ్యాపారమును సంపాదించి తద్వారా పాలుకు కోట్ల రూపాయలను ఏటేటను మనదేశము నుండి కొట్టకొట్టుచున్నారు. విదేశీకంపెనీల వారికి మనదేశమున వివిధ భీమావ్యాపారము జరుగుటలో మన దేశీయ భీమాకంపెనీలవారి ఉదాహిత చాల యున్నది చెప్పుకొప్పుదు. నీలిబట్టి మనదేశము విదేశీయులచే పరిపాలించబడుటయు, మన దేశప్రజలలో గల విద్యాభ్యాసశక్తియు, భాషగ తోచినదని భావించెప్పకరితు.

పాశ్చాత్యదేశములలో వారికి 100 మంది ఉన్నపు వచ్చినవారు గలను, మన భారతవర్షమున నూటికి 100 మందిమాత్రమే విద్యవచ్చిన

వారు గలరు. విద్యాగంధము కలిగినవారిలో కూడ విశేషమంది పట్టుపడగనవాసులై యున్నారు. భారతవర్షమున గల 3 లక్షల పల్ల గ్రామములలో గల ప్రజలలో విద్యాభ్యాసశక్తి తాండవము చేయుచున్నది. ప్రజలలో ఈ విద్యాహీనత పగించుటకు ప్రభుత్వము నిర్బంధముగ విద్యవేర్చు చట్టమును నిర్మించి అమలులో పెట్టగలసియున్నది. కాని ఇంతలో మనదేశమున నిరక్షరశక్తి మనము నూచవలసి రేపు.

ఇక భీమావ్యాపారమునకు సంబంధించి వివరమును 1000 దేశీయ భీమాకంపెనీలవారు భీమాతత్వము ప్రజలలో వ్యాప్తికంపెనీలకు ఏమైన ప్రయత్నించుచున్నారానని విచారించి పరిశీలించు. పత్రికలలో ప్రకటనలు చేయుట తప్ప దేశీయభీమాకంపెనీలవారు చేయు భీమాప్రచార మిటువంటిదేదు. ఇప్పటి వరకు మన దేశీయభీమాకంపెనీలకు జరిగిన, జరుగుచున్న భీమావ్యాపారము తీవ్రతరమున నడచుకొనుటకై పనిచేయుచున్న ఏజంట్లవలన దేశీయ విస్ఫంజితముగ ఘంటకొట్టి చెప్పు వచ్చును. నూటికి 100 మంది వరకు చదువు వచ్చిన ప్రజలుగల అమెరికా, ఇంగ్లండు మున్నగు దేశములలోనే యీలాంటివరకు ఆ దేశములభీమాకంపెనీలవారు స్వయముగావార, పక్ష, మాన పత్రికలను స్థాపించియో, ప్రచారములకు చక్కనివిధమున కళాకాలమునోపని, దీగ్రీనిచ్చి అట్టివారిచే ప్రచారములకు గావించియో, వివిధరకములైన భీమావ్యాపారపాత్రములు, పాత్రములు, ప్రజలకు భీమావలన కలుగుచున్న మేర్లు తెలుపు తున్నకములను ప్రకటించియో, చాకధరల కాపుస్తకములను ప్రజల కందించియో, నీతిభాషలో పానావ్యులకు కూడ తెలియులాగున ఎప్పుడీ కష్టము కరపత్రికలను ముద్రించి గ్రామ గ్రామములకు పంపించియో, క్లబ్బులను గ్రంథాలయములకు స్థాపించియో, తరచు పాటకచేరిలను జరిపించియో, అనువంతులు, టెన్సిస్, బాడమింటు మున్నగు పండ్లను ప్రచారపాత్రములు విచ్చించియో, పానావ్య ప్రజలను పల్లెటూరి వారి వాకర్షించగల మార్గములను ప్రయత్నించు భీమావ్యాపారము వ్యాపాన, ఇంక వినోదవిషయముల వివిధా భీమాప్రచారము చేయుచూ తమ కంపెనీల భీమావ్యాపారములను వివిధము అభివృద్ధి చేసుకొనుచూ, భీమా కంపెనీలవారు గొంతము వై

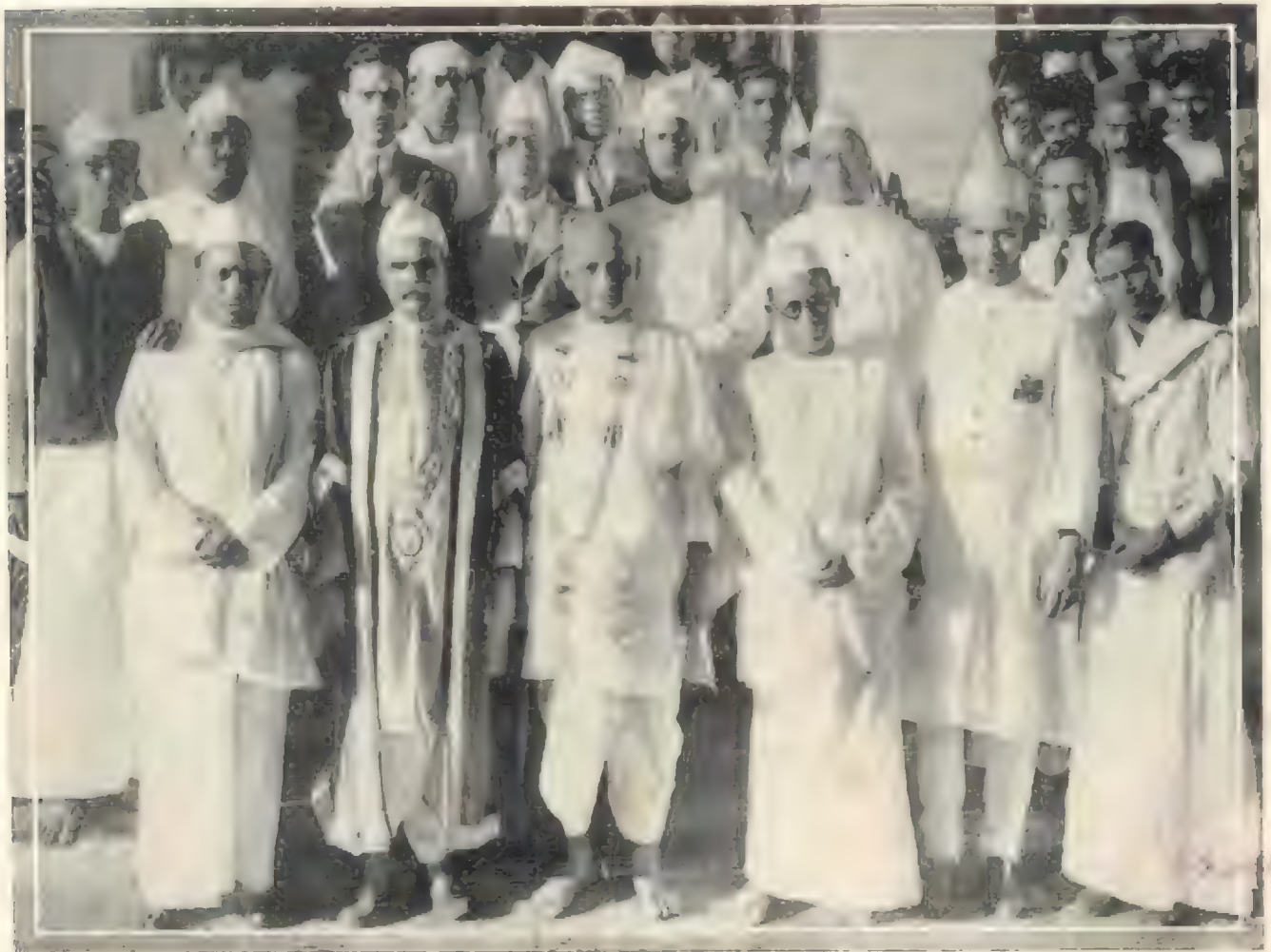
మును ప్రయోగించి స్వప్రజలకు వివిధముల తోడ్పడుచున్నారు. పై ప్రాసిన విషయములో వివిధముగానూ మన దేశీయ భీమాకంపెనీల వారు ప్రచారము చేయుటలేదు.

అమెరికాదేశమున భీమాకంపెనీలవారివలన ప్రజలకు కలిగిన లాభములు వర్ణనాతీతము. అమెరికా భీమాకంపెనీలవారు రెండు ధనమును తక్కువ వడ్డీలకు రైతులకు ఋణమిచ్చి వారి బాధలను తొలగించుచున్నారు. రీజలకు కొద్ది కొద్ది మొత్తములు అత్యగ్రావిచ్చి వారిస్వపా నిర్మాణములకు తోడ్పడుచున్నారు. అమెరికా దేశప్రజలలో 10000 సం. నాటికి నూటికి 100 మంది చొప్పుననూ, 10000 సం. నాటికి 1000 కి క్కా మంది చొప్పుననూ భీమాదేవుకొనిరి. 1000 అమెరికా దేశమున జీవితభీమాకంపెనీలు 3000 కి పైగా ఉన్నవి. మన భారతదేశీయ భీమాకంపెనీలవారు తమ జీవిత మంతయు తమతమ కంపెనీలకు భారవోసి, భీమావ్యాపారమును సంపాదించు ఏజంట్లకే అనేక అనానుష విద్యంధముల శిష్యాలుచేసి, ఏదోపాకులలో వారికిచ్చు కమిషనులనే ఎగతెల్లుచూ, గట్టిగా అడిగిన ఏజన్సీలనే ఉపయోగించుచున్నారు. ఇట్టివిధిలో వైక ఉదాహరించిన నీలిబట్టి పాశ్చాత్యదేశము భీమాకంపెనీలవారి వలె ధనమును జచ్చించి, మనదేశీయ భీమాకంపెనీలవారు పూనుకొని, భీమాప్రచారమును పొగించుట చాల అనుమానమే అయిననూ, అట్టి అవశ్యకతను బహిరంగముగ ప్రచారముచేయుట, కంపెనీలవారిని విమర్శించుచుండుట భీమాప్రచారముల విధి యని తలచుచున్నాను.

పాశ్చాత్యదేశ ప్రభుత్వములు స్వతంత్రముగల వసులచే భీమాకాస్త్ర విషయమున కళాకాలములో బోధించుచూ, ప్రత్యేకభీమాకాస్త్ర పరీక్షలను పెట్టి దీగ్రీవోపని భీమాకాస్త్రమును ప్రోత్సహించుచూ భీమావ్యాపారమునకు పూర్ణముగ తోడ్పడుచున్నారు. మన భారతదేశమున 10000 సం. రకున భీమాచట్టము చేయబడినది. మనదేశీయ భీమాకంపెనీల నుంచి భారతప్రభుత్వమువారు చామిగా బహు వ్యర్థవడ్డీ కోట్ల రూపాయలను తుమ్మకొనుచున్నారు. మన దేశపు నిత్యకళా పరిమత్తులలో ప్రభుత్వమువారు భీమాకాస్త్రమును ప్రదేశపెట్టలేదు వివిధా భీమా ప్రచారమున వా

మహానాటికి మహాసభ స్వాగతము— మహాసభ కేంద్రముపైకివచ్చుట

౩. రాజులొలది కాంగ్రెసు భద్రతావ ప్రితిపదార్థ ప్రారంభోత్సవము

౪. త్యాగరాజునగరమున శ్రీ ఎ. చంగపామి ఆయ్యంగారి స్మారకమందిరమును తెరచినప్పుడు

‘డైనల్ కౌన్సిల్’ ఆవళితు నిర్వహించిన యం. యస్. యం. కంపెనీవారు క్రొత్తగా ప్రవేశపెట్టిన ఇది క్రూడ్ ఆయిల్ గో నడిమను, ఒక్కొక్క బండిలోను 100 ప్రమాణికలకు పాగాయించును.

రికో ముద్రణ యంత్రము ఆరవమునకు క్రొత్తగా తయారు చేయబడినది. అయ్యిటార్పవలసిన యగళ్యము లేకయే నూనూలు పైపుయంత్రములొకటై పైపు యంత్రము.

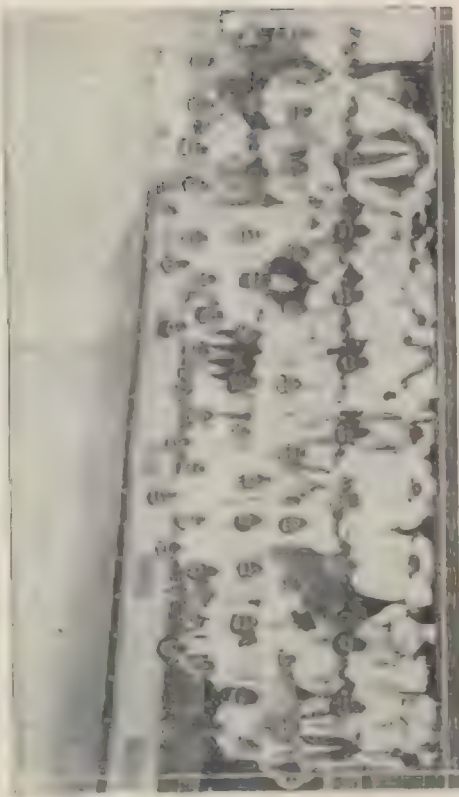
‘స్పెక్’ కేరీ - బ్రహ్మాండమైన ఈ స్త్రీమరు లక్షలకొలది రూపాయలు చెల్లించి మాతనముగా నిర్మింపబడినది. దీని నిర్మాణమునకు వెలల తరబడి ప్రమాదపడవలసి కద్దినది.

சென்னை, 13.12.55

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 श्रीकृष्णार्चनम् ॥

అంతానానా భావములు కలగజేసినా మనస్సును నిలుపుకొని

১৯৩৩ খ্রিঃ ১০ মার্চ ১৯৩৩ খ্রিঃ
 ১৯৩৩ খ্রিঃ ১০ মার্চ ১৯৩৩ খ্রিঃ

రేమియు జోక్యము కలుగజేసుకొనుటలేదు. విదేశీకంపెనీలవారు భారతదేశమున భీమా చేయకొనకుండి అతిక్లుప్తము కేమియు ఇండియా ప్రభుత్వము ప్రయత్నించుటలేదు. ఇంగులకు కారణము తమ ఇంగ్లండుదేశపు భీమాకంపెనీల వ్యాపారము భరతివర్షమున నశించుచేయాయనుభూతి వారి కుండవచ్చును.

ఏతావతా వైసంద్యములనుబట్టి మన దేశమున భీమాప్రచారము చాల జరుగటయి యున్నది ఈ ప్రచారము దేశీయభీమాకంపెనీలవారు రండరు ఏకీభవించి, పాలుకు కొంత ముద్దము భీమాప్రచారమునకై ప్రయోగించవలెను. ఆముద్దమును అభిలభాంతి భీమాప్రచారకేంద్రసంఘ మేర్పరచి వారివ్యాధి నమున ఉంచవలెను.

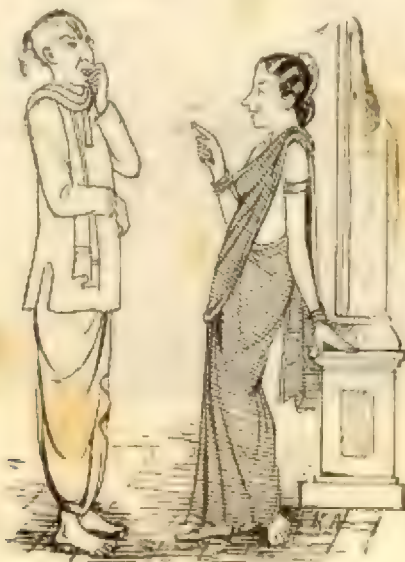
పై అభిలభారతి ప్రచార సంఘమునకు భావలనుబట్టి రాష్ట్రములవారీగా ఉప సంఘములను ఏర్పాటు చేయవలెను. కేంద్ర సంఘము వారికి నప్పటికప్పుడు దేశీయ భీమాకంపెనీల భీమా వ్యాపారాభివృద్ధి, క్లయములు మొదలగు వివరములు అన్ని కంపెనీల వారు పంపుచుండి వలెను. వాటిని కేంద్ర ప్రచారకసంఘము వారు రాష్ట్రాధిపతులను బట్టి ఏర్పరుపబడిన ఉపసంఘములవారికి నివేదికలుగ తయారు చేసి పంపుచుండవలెను. రాష్ట్ర ప్రచారసంఘములవారు అవృత్తాంతములను దేశభావలలో ముద్రించి పల్లెలలో బస్తీలలో, ప్రచారము జరుపుచుండవలెను. కేంద్రసంఘమువారు భీమాశాస్త్రమును గూర్చి తెలుగు రెండుగల

లకు చిన్న పుస్తకములు ప్రకటించి వలెను. వాటిలో పాశ్చాత్యదేశముల భీమాప్రచారము, ఆచక్షప్రజలకు భీమాపైగల అభిరుచి, వ్యాపారాభివృద్ధి ప్రయత్నించుచుండవలెను. భీమా శాస్త్రంలో విరులచే భీమా వాస్యమును నగచింపజేసి గ్రంథములుగ దేశభావలలో తయారుచేసి ఉపసంఘముల వ్యాపార పల్లెలలో భీమాప్రచారము జరిగించవలెను. ప్రతి రాష్ట్ర ప్రచారసంఘము నకు కనీసము అక్షరజన్యులైన ప్రచారకులు ౨౦ మందియింను ఉండవలెను. దేశీయ భీమాకంపెనీలవారు, కేంద్రప్రచార సంఘమువారును ప్రభుత్వమువారి న వర్తిచేసి ఆమెరికా ఇంగ్లండు దేశములలోవలె, విశ్వ కళానిరమితులలో భీమాశాస్త్రపక్షము పెట్టించుటకు యత్నించవలెను. అంతవరకు దేశీయ భీమాకంపెనీలవారికి అట్టి పక్షము లేకపోయినచే, భీమాప్రచారములను తిగుగు చేయవలెను దేశీయ భీమాకంపెనీలలోనే భీమా చేయవలసిన అవశ్యకత, విదేశీకంపెనీలలో భీమా చేసినందున మనదేశీయులకు కలుగు కష్టనిష్టములను తెలుపు ప్రచారము చేయించి, విదేశీకంపెనీలవారు మన దేశము నుండి తీసుకుపోవు భీమా వ్యాపారమును ఆరికట్టవలెను. దేశభావలలో జరుగదు భీమాప్రచార పత్రికలకు కంపెనీలవారు, కేంద్ర ప్రచారసంఘమువారు ధనసహాయము చేయవలెను. ఈ రీతిగా బహుళ ప్రచారము జరుగుటకు ధనము ముఖ్యము. భీమాశాస్త్రంలో విరులైన భారతీయులు చాలమంది గలరు.

ఇంతప్రచారము జరుగుటకు దేశీయ కంపెనీలవారు పూనుకొని ప్రతిసంవత్సరము తమ తమ కంపెనీలనుంచి పాలుకు చేయిరూపాయలు ప్రచారమునకై ప్రయోగించి, కేంద్ర ప్రచారసంఘ మేర్పరచి ప్రచారము సాగించుచో, బహుత్వరీతికాలమున భరతవర్షమున భీమావ్యాపారము అభివృద్ధి కాగలదు. విదేశీయులకుపోవు భీమావ్యాపారము ఆగిపోగలదు. విదేశీకంపెనీలకు ౧౦౦ కి ౧౦ వంతు కూడ భీమావ్యాపారము పోనివ్యక్తమైనదను దీక్ష దేశీయ భీమాకంపెనీలకు కలిగినవాడే మన దేశపుకంపెనీలు అశుభ్రుత్వంపై మాత్రముంపగలవు.

రాష్ట్ర ప్రచారమున కేంద్రులపలిక ప్రచారకులు ఎల్లప్పుడును పల్లెలలో సంచారము చేయుచూ భీమా ధంధాను కొట్టుచుండవలెను. ఇంతటి బహుళమైనపనికి దేశీయ కంపెనీలవారు ఏకాన్యములయి పూనుకొని పరస్పర సహకారవిశ్వాసములతో కృషి చేయకపోయినచో మనదేశమున భీమాఉద్యమము బహు దీర్ఘకాలము వరకు ఉన్నది ధితికి రాదు. విదేశీకంపెనీలవారు ఏదో విధముగ తమవ్యాపారమును సాగించుచూ మనదేశీయుల ధనములను దోచుకొనిపోగలరు.

భారత దేశీయ కంపెనీలవారు వాయూ మార్గములను కొంతవరకైనను అతులున పెట్టి పనిజరుపుచో భారతదేశమున భీమావ్యాపార మభివృద్ధి గాంచగలదనీ ఆకటో యివ్యాస మను మెగించుచున్నాను.

— ౧౧ —
అంధ పత్రిక

ఆనందదేవాలయము: భారతీయ శిల్పచాతురి

డా. చలసాంబాశాస్త్రి

ప్రస్తుతము హిందూ దేశమున కును బర్మాదేశమునకును గల సంబంధము 'బాదరామణ సంబంధ'మని చెప్పవచ్చును. ఇంకొకవిధముగా తెప్పినయెడల 'రీయా యబ్బు మాయబ్బు' ఓ యబ్బు! అన్నట్లు వంటిది. బర్మాదేశ శీ యు లకు ను అచ్చటి భారతీయులకును వాత్సల్యము తగ్గుచువచ్చుచున్నది; మత్సరమెక్కడగుచున్నది. ఇది కావలెవ రీత్యమేమో! మునుపటికాలమున నట్లుండినదికాదు. భరతభూమి విజ్ఞానాధికులకు పుట్టినిల్లు. అట్టి విజ్ఞానాధికులలో నొకరగు శ్వాతమణిధుల మతమేకదా ఈ నాటివరకును బర్మా, చీనా, జపాను దేశీయుల మతమై యుండుచున్నది. ఇది కాక ఆకాలమున, నీ విదేశములవారు భారతదేశమునకు వచ్చియే కదా సకలకాస్త్రపారంగతత్వము సంపాదించుకొని పోవుచుండిరి. భారతీయ శిల్పము, భారతీయకళలు వారి నాకర్షింపగలిగినవి. ఆ కారణమున వారికి భారతీయులన్న నే హాహు వ ము మూత్రమే కాక గురుభావముగూడ నుండెను. భారతీయుడన్న నాదేశము లలో గతిపూర్వక ధ్యాయుండెను,

అందు బౌద్ధమతము ప్రబలిత తరువాత భారతీయబౌద్ధులన్న నాదేశములవారికి కాననిది కన్నట్లయియుండెను.

ఇందులకు తోడు ఒకకాలమున బర్మాదేశము భారతీయ ప్రభువుల యాధిపత్యమునకు లోనై కూడ నుండెను. అప్పుడు అనేకులు భారతీయులు బర్మాదేశమునకు వలసపోయి బర్మీయులైపోయిరి. వారచట శిల్పులుగను, వణిజులుగను, గురువులుగను నుండిరి.

క్రీస్తుశకము ౮ వ శతాబ్దమునుండి హిందూదేశమున బౌద్ధమతము క్షీణింపసాగెను. అప్పుడనేకబౌద్ధులకు బర్మాదేశమునకు వలసపోవలసిన స్థైర్యడెను. శ్రీ శంకరాచార్యులు హిందూదేశమున బౌద్ధమతము నంత మొందించి రని చెప్పవచ్చును. వారి యనంతరము శైవ మతావలంబియగు రాజరాజును చోళ దేశాధిపతి దక్షిణ హిందూదేశము నాక్రమించి సింహళమును గూడ జయించిన కాలమునను, తర్వాతను అచటి బౌద్ధశిల్పు లేమి, కర్మకారు లేమి, విద్వాంసు లేమి, మతాచార్యు లేమి

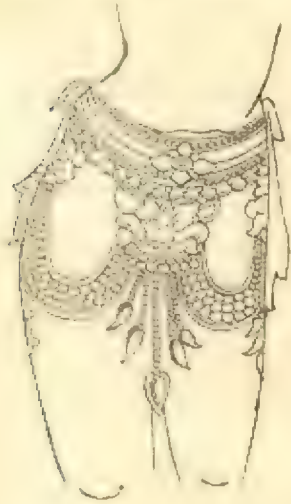
బర్మాదేశము నాక్రమముగ తేసి కొనవలసినవారైరి. బర్మాదేశము వారికి నిలువనిడ యొనగెను. ఈ కారణమున నుమారు ౧౧ వ శతాబ్దము నుండి బర్మాదేశమున భారతీయబౌద్ధ శిల్పవృత్తియు వేరుని వృద్ధి నంద సాగెను. ఆకాలముననుకును హిందూ స్థానమున ప్రబలియుండిన దారుశిల్ప విద్య క్రమముగా క్షీణింపమొదలిడి, బర్మా దేశమున తలయెత్తి నారంభించినది. మూర్య, గుప్తరాజుల పోషణ క్రింద వృద్ధి పొందిన దారు శిల్పోగాహరణ మూల ప్రస్తుతము భారతదేశమున కానరాకుండినను, వలసపోయిన భారతీయులవలన బర్మాదేశమున ఉన్నత దశకు తేబడి, యిప్పటికిగూడ కన్నుల పండువుగ నానందించుట కవకాశములు కలుగజేయునవై యున్నది. ఈదారుశిల్పము కాలక్రమముగ నశించి, శిలాశిల్పము ప్రబలి, యదియు ప్రస్తుతము నశించి సిమెంటు రీయింఫోర్సుడు కాంక్రీటు (Reinforced concrete) శిల్పముగా మారిపోవుచున్నది.

పాటలీపుత్రమున అశోకుని కాలమునాటి స్థూపిరమ్ములు దాగు నిచ్చి

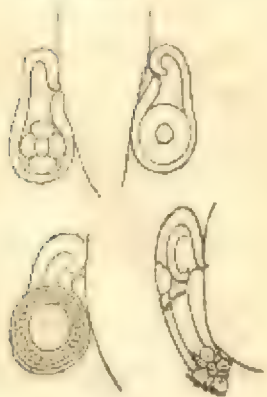

౧. చూయాదేవి శిరోలంకారములు

౨. కటిభాగమునందలి ఆభరణములు

౩. శిరీషభరణములు

తములైయుండిన స్త్రీ నిదర్శనములు కలవు. భరతిఖండిమున పౌద్గమతము క్రి. గించినందున పౌద్గ విహారములు, సంఘా రామములు, స్తూపములు ఇత్యాదులు గూడ మతము పోయినదారిని బోయి బర్మాదేశము నాశ్రయించినవి.

పూర్వపు భారతీయపౌద్గ సంఘారామముల తిరు చూడవలెనన్న ఇప్పటికిని పౌద్గమతము ప్రధానముగా గల బర్మాదేశమున జూడవచ్చును.

అందు పాగన్ లోని దేవాలయములును, గోపురములును, అమరపురములోని సంఘారామములును చూడదగినవి. పాగన్ లోని ఆనంద దేవాలయము వాటిలో పేరుగన్నది. దానిని ర్మాణమును గుఱించి, ఇంద్రుడును, విశ్వకర్మయును, నల్వరు మహాలోకపాలురును, వరస్వతియును అందులకు తోడ్పడి రని విశిష్యాము కలదు.

కొందఱు పౌద్గ-అర్హతులు హిందూదేశమునుండి పాగన్ కు వెళ్లెను. వారు పాగన్ నగరవిధులలో భిక్షులన మొనరించుచుండగా పాగన్ రాజగు క్యంజిత్త (క్రి. శ. ౧౦౮౪-౧౧౧౨) వారిని చూచుట తటస్థించగా వారి వేషభాషలవలన గౌరవ నియులుగా నెంచి, అంతఃపురమునకు రావించి అతిథినత్కారములగావించి, వారెచ్చటనుండి వచ్చినదియు, పుట్టు పూర్వోత్తరముల గుఱించియు విచారించెను. వారు హిమాలయమునందలి నందమూలపర్వత గృహారామము

నుండి వచ్చితిమని చెప్పగా సంతసించి, వారి యాలయదూకనిర్మాటములగుఱించి విశదముగా దెలిసికొని అట్టి ఆలయమును నిర్మింప సంకల్పించుకొని ఆనంద దేవాలయమును నిర్మింపించెను. ఈ దేవాలయము క్రి. శ. ౧౦౯౦ యందు కట్టబడెను. దీనిని కట్టినవెంటనే ప్రతిష్ఠోత్సవసమయమున క్యంజిత్తుడు (త్రిభువనాదిత్య ధర్మరాజునిరుదాంకితుడు) స్వయముగా నా యత్సవములను జరిపించెను. అతడుగజారూఢుడై బ్రహ్మణ పురోహితులతోను, పౌద్గ సన్యాసులతోను పరివేష్టించబడి దేవాలయమునకుపోయి వారిసహాయమున ప్రతిష్ఠోత్సవములను సంపూర్ణముగా జరిపించెను.

ఆనంద దేవాలయము అందలి యప్రతిమానసుందర చిత్రములవలనను, శిలావిగ్రహముల వలనను బర్మాదేశమునందంతటను ముఖ్యమయియున్నది. అది ౨౦౦ అడుగుల పొడవును, అంతియ వెడల్పును గలిగి, నలుప్రక్కలను ముందునకు మీరివచ్చియుండు మూలకప్పలుగల ద్వారమంటపములతో ప్రకాశించుచున్నది. పైకి పోనుపోను ఒక్కొక్క అంతస్తును చిన్నదగుచు తుదకు విక్లిలి చిన్నదగు నొకశిఖరమును కలిగియున్నది. ఆలయమునందలి యడుగుభాగమున బుద్ధుని జ్ఞానసంపాదన చరిత్రములును, మూరుడు బుద్ధునిపై దాడితియుటయు, బుద్ధుని జయమునకు దేవతలు ఆయనను పూజించుటయు చిత్రింపబడియున్నవి. రెండవయంతస్తున ౧౩౭ జాతక కథలు కలవు. ఇతర దేవాలయములం

దేందును లేని యొక గొప్ప విశేషం. మంశము ఆనందదేవాలయమున గలదు. అదేదశాక్షకడపటిపదిజాతకములును ఒక్కొక్కటి ౧౮-౨౦ చిత్రములలో జూబబడియుండుటయే. ఒక్కొక్కచిత్రముకిందను ౧౧ వ శతాబ్దపు బర్మాదేశభాషయందు వర్ణనలు కలవు. ఆలయమునందంతటను ఇట్టి ఉత్పత్తిచిత్రములు ౧౪౬౨ కలవు. భూమ్యుపరిభాగమున గట్టబడియు దానినిర్మాణకౌశలమువలన అందు ప్రవేశించు వెలుగు తక్కువ యగుటయు, అందు నలన అది యొక గుహాలయమోయను భ్రమ పుట్టించగలిగియున్నది. ఆలయములోపల అనేకమైన ఇటుకు మార్గములు సమాంతరములుగా పోవుచుండును. వీటికి అడ్డముగా ఇంకను ఇటుకైన మార్గములు అల్లికవలె వ్యాపించియున్నవి. గవాక్షముల కెదురుగానుండు మార్గములు మిగుల నిఱుకైనవి. ఈ మార్గములగుండా సౌమ్యమగు వెలుగు లోపల ప్రవేశించును. ఈ ఇటుకుమార్గముల కడ్డముగా ద్వారమంటపముననుండి వెడల్పుమార్గములు కలవు. అడ్డదిడ్డములుగా లోపు సీమార్గములనే కములుండుటవలన మధ్యమధ్యనుండు గోడభాగములు గోడలుగా గానబడక బలిష్ఠములగు స్తంభములవలె గానబడును. ప్రతిద్వారమంటపమునుండియు వచ్చు మార్గమునకెదురుగా ఆలయమధ్యమున నొక బ్రహ్మాండమైన స్తంభమువలె నేర్పడియుండుభాగమున నాలుగు ముఖములను నాలుగు మహాబుద్ధవిగ్రహములు కలవు. ఇవి యొక్కొక్కటి

3౦ అడుగుల యెత్తుండును. వీటి పరిమాణమునుబట్టి వీటిని కట్టియుండు గూడులు గల ఆ మధ్యస్తంభమొత్తబ్రహ్మాండమైనదియో యూహించవచ్చును. చిన్నదగు మైయంతస్తునుండి యీ విగ్రహములపై వెలుతురు పడునట్లుపర్వాటుగలదు. ఈ నాలుగు విగ్రహములును ఈ భద్రకల్పమున నవతరించిన నలుగురు బుద్ధులయొక్కరూపములు. ఇవియుండు గూడులు గల ఆ గొప్ప మధ్యస్తంభము మహాన్నతమై మైయంతస్తుల కాధారమై శిఖరమవతికును గలదు. నెలువటిగోడకు లోపల మతియొక గోడ కలదు. ఈ రెంటికిని మధ్యగల మార్గము పొడవునను బుద్ధుని జీవితమును వర్ణించు శిలావిగ్రహములు అనేకములు కలవు. అవన్నియు వెలువటిగోడయొక్క లోపైపున గూడులందున్నవి. అవి వరుసకు ౨౦ విగ్రహములవంతున రెండువరుసలలోను కలవు. ఒక్కొక్క విగ్రహమును సుమారు ౪ అడుగుల యెత్తుగల రాతియందు మలచబడి 3 అడుగుల ఎత్తుమొదలు ౪ అంగుళములవర్యంతము పరిమాణభేదములు గలిగియున్నవి. ప్రతిశిల్పమునందును ప్రధాన పాత్రలు పెద్దవిగను, చిల్లరపాత్రలు చిన్నవిగను మలచబడియున్నవి. ఇవి ప్రదక్షిణముగా జూచుచు పోయిన యెడల వరుసగా తుషితస్వర్గమునందు దేవతలు బోధిసత్తుని కడపటి యవతారమగు బుద్ధుడుగా నవతరించు మని ప్రార్థించుట యాదిగా గలవు. ప్రతిమార్గమును విట్లే ఇరుప్రక్కలందును శిలావిగ్రహములు

౪. చేతికడియములు, దండకడియములు

౫. కిరీటము

౬. ముష్టిక స్వర్గమునందు దేవతలు బోధిసత్వక్రేకకేతుని ప్రార్థించుట

౬. మహారాజులు మాయాదేవికి మజ్జనాద్భుతవారములు చేయుట

౮. లిందిసేనమున మాయాదేవిసాల వృక్షాభయముకొని నిలిచియుండుట

గల గూర్లతో నిండియున్నది. ఇవి కాక, ద్వారమంటకములు నాలుగింటియందును పదునాతేసి విగ్రహములు కలవు. గవాక్షముల కెదురుగ నుండు ఇటుకుమార్గములందు జాతక కథల శిల్పములు కలవు. ఇవి అడుగు యెత్తుగలిగి మార్గమునకు నాలుగేసి కలవు. ఇం దనేకములు ఒక దాని నొకటి పోలి చర్మితచర్మణముగ కాన్పించును. శిల్పములలో ముఖ్యమైనవి రెండు కలవు. ఇవి రాజగు క్యంబేష్ఠునిదియు, కీనయావ మతగురువగు పిన్ అరహన్ అను నన్యసిదియు నైయున్నవి.

శిల్పభావము

శిల్పము లన్నియు మధ్యకాలము నాటివై, భారతీయశిల్పులచే మలచబడిన నైయున్నవి. ఒకదానినుండి మరియొకటి విశేషముగా భేదపడకుండుటవలన శిల్పులు విశేషవైపు య్యముగలవారని యెంచుటకు నీలు లేకున్నవి. అట్లుండినను డిండనచ్చును. లేక వేలకొలది శిల్పములను చేయవలసివచ్చినపుడు, ఒకేమాదిరిగ ననేకశిల్పము లేర్పడియుండుట నపాజ మగుట కారణముగా నుండవచ్చును. విగ్రహములు మొత్తమున నంత శిల్ప వైపు య్యము ను వెలిపుచ్చకపోయినను, కొన్నింటి యందు గల కీరటాన్యలంకారములును, సింహాసనములును, ఆభరణములును, సిగములును మిక్కిలి జాగ్రూకతతోను, శ్రద్ధతోను మలచబడియున్నవి (చిత్రములు ౧౧ మొదలు ౧౩ వఱకు). కొన్నివిగ్ర

హములందు ముక్కు, పెదవులు కడు సందముగా మలచబడియున్నవి.

హిందూదేశమునందలి బౌద్ధ విగ్రహములకునలెనే ఈ ఆలయమునందు గల బౌద్ధవిగ్రహములకును తివాసుల నాసనములుగా మలచుట శిల్పులకు నపాజమైనది. కొన్ని చోట్ల అనెందర్భముగ గూడ తివాసులను చూపియుండుటను జూడ నీ శిల్పులు ఔచిత్యమును పాటించుటయందు శ్రద్ధ వహించలే ననవచ్చును. కొన్నిచోట్లందు అడవిని చూపునపుడు అంశశిఖరమును గాని దేవాలయమును గాని శిల్పమున బ్రవేశపెట్టిరి. శిల్పులు తమ కిష్ట మున్నయెడల నేర్పరికనమును జాపగలుగుదు రనుటకు కొన్ని శిల్పములు నిదర్శనములుగా కలవు. మొత్తమునకు శిల్పముల సంఖ్య యెక్కువగా నుండుటవలన గూడ అనేకములు ఒకేతిగుగ నుండుట తటస్థించును. గౌతముడు పురవీధులందు వాహ్యాభి పోవు శిల్పమున (చిత్రము ౧౦) రథమునకు వెనుకటి రెండు చక్రములుమాత్ర ముండి యుండుప్రక్క రథమును లాగవలసిన గుఱ్ఱములు రథమును మోయునట్లు దానిక్రింద చూపబడియున్నవి. ఆభరణములు అన్ని శిల్పములందును కడుసొంపుగా మలచబడియున్నవి.

౧౩ చిత్రము నందు మాయాదేవి యొక్క శిరోలంకారములు కలవు. ఇది యొక శిల్పములోని యొకభాగము యొక్కచిత్రము. చిలికతై యొకర్దు మాయాదేవి శిరోజములను మువ్వ కొండగా ముడిచియు, మఱియొక్కర్దు

ఆభరణములను పెట్టియు వేస్తున్నా చున్నారు.

౨-వ చిత్రమునందు కటిభాగపు ఆభరణములు కలవు. మొనూలు లేమి, గొలుసులేమి, మణులేమి కడు శృంగారముగా మలచబడియున్నవి. ఇది బోధిసత్వుని శిల్పములో నొకభాగము. ఇటువంటి మచ్చునకు శృంగారములును, కటిముసలును, చేతి కడియములును, దండకడియములును కి, ర, గి చిత్రము లందు కలవు. ద్రస్తుతి కాలమున నిట్టి శిల్ప విద్య జనాదరణకు దూరమగుట దుఃఖాస్పదము కాకమానదు.

భారతీయ శిల్పవిద్యాచాతుర్యము ఆరుదగుటవలనను, వెనుకటి కాలము నందువలె దేవాలయపురుషుల కట్టయట్టి మహావిక్రమములనును నిట్టి శిల్పవిద్య నానాటికి నామ మాత్రావశిష్టమగుచున్నది.

ఆనంద దేవాలయమునందలి శిల్పము లన్నియుఃఖ్యనిజీవచరిత్రకు సంబంధించి యుండుటవలన ఏటి న్జనన మనగా ఆయనజీవచరిత్రమును వ్రాయుటచేయగును. ఒకానొక పౌర్ణభక్తుడు ఈ శిల్పములందలి కథా విషయములను దేవాలయమునకు వచ్చు భక్తుల కందఱుకును సుబోధకముగా నుండుటకుగాను ఒక్కొక్క శిల్పమువద్దను దాని కథాంశమును పద్యరూపమున బర్మాభాషయందు వలకపై వ్రాయించి యుంచి యున్నాడు. కొన్ని ముఖ్యముంగు శిల్పముల చిత్రములును, అందలి కథాంశములును ఇచట కలవు.

చిత్రము ౬: ఈషిత స్వర్ణమునందలి దేవతలు భగవంతుని ప్రార్థిం

చుట. ఇరువురు దేవతనిధులు 'బోధిసత్వ శ్వేతకేతు'ను భూలోకమున నవతరించుమని ప్రార్థించగా బోధిసత్వుడు నమ్మతించుట ఇందు కలదు. ఈ శిల్పమునందలి ఆలయము వంటిది. మన దేశమున సేవాధిదేశములో కలదు. ఈ విధమగు ఆలయములు చీనా, జపానుదేశములలోనే కలవు. కాలక్రమమున నీవిధమయిన శిల్పము చీనానుండి భారతదేశమునకును, ఇటరుండి బర్మాకును వ్యాపించి యుండవచ్చును.

చిత్రము ౭: గౌతముని తల్లియగు మాయాదేవికి గలిగిన స్వప్నప్రకారము ప్రపంచమున కధిపతులగు నలుగురు మహారాజులు, లేక లోకపాలకులు చేరి, తిన్న మంచముతోగూడ హిమాలయమునందలి అనవతస్త సరోవరమునకు సమీపమునగల 'మనోశిల' యను పీఠభూమికి గొనిపోయి ఆచ్చట నొక సాలవృక్షము క్రింద విడిచి యవలికి పోయినట్లును, తర్వాత వారిరాజులు నల్వరును వచ్చి మాయాదేవిని అనవతస్తసరోవరమునకు గొనిపోయి మజ్జనమాడించి, మానవజన్మముయొక్క పాపములను పోగడిగి, దేవసంబంధములగు వస్త్రాభరణములతో నలంకరించుట ఈచిత్రమున కలదు. సరోవరమును సూచించుటకుగాను శిల్పమున 'రేడుప్రక్క'లందును తామరతాడులును, వాటిపై చిలుకలు వ్రాలియుండుటయు కలవు. ఈ శిల్పము జాతు, వక్షి, వృక్షరూపములను మలచుటలో ప్రజ్ఞావంతులని చెప్పవచ్చును.

(౧౧ చిత్రము నందలి ఆశ్వచిత్రమును జూడుడు.)

౯. కాలదేవత ముట్టి కుబ్జోదనున జూడవిచ్చుట

౧౦. గౌతమునికి వృద్ధ దేదుకువచ్చుట

౧౧. సిద్ధార్థుడు కాంతకారూఢుడయి పురము నుండి నిర్గమించుట

౧౨. గౌతముడు శిరోజములను కోసివేసికొనుట

బౌద్ధశిల్పము లన్నింటియందును శ్రీ పురుష విగ్రహములందు వస్త్రా లంకారములు నడుమునకు క్రిందమా త్రమేయుండును. వత్సోభాగమంతయు ప్రవృన్నము కాక ఆభరణమాత్ర పూరితమై యుండును. శ్రీ విగ్ర హములందు వత్సోరుహములు అనాచ్ఛాదితములైయుండుట ఇప్పటి మలయాళ దేశము నందుండెడి యాచారమునకు దృష్టాంతమైయుం డుటను సూచించును. బౌద్ధకాలము నందు కంఠాభరణము, లెక్కువగా నుండెడివి. చేతులకు అనేకవిధము లగు గాజులును, దండలకు కడియ ములును గూడ ముఖ్యమగు ఆభరణములు. వస్త్రములు నడుమునుండి చీలమడలవఱకును జీరాడుచుం డును. శిల్పము వస్త్రములందు మడ తలు చూపకుండుటవలన కాళ్లవద్ద వస్త్రమున్నట్లుగనే తోచదు. కాళ్ల ప్రక్కలందుగల యొకటిరెండు మడ తలే వస్త్రమును సూచించుట కాధారములు. పురుషులకు వస్త్రములు మోకాళ్లవఱకుమాత్రము కలవు. ఆ కాలమునాటి ఆభరణములు కొన్ని ౧-గి చిత్రములందు కలవు.

చిత్రము ౮: ఆనందదేవాలయము నందలి యుత్తమ శిల్పములలో నిడి యొకటి. మాయాదేవి లంబినీవనము నకు బోయినపుడు అచ్చట నొకసాల వృక్షశాఖను బట్టుకొని నిలిచియుం డగా బుద్ధుడు జన్మించును. చిత్ర మునందు మాయాదేవి వృక్షశాఖను కుడిచేతితో బట్టుకొని యున్నది. ఎడమచేతితో నహోదరియగు మహా ప్రజాపతినికొగిలించుకొని యామె యాధారమున నిలిచియున్నది. మహా

ప్రజాపతి ప్రక్క నొక చేతికత్తె యొక చేతిలో చామరమును బట్టు కొని, మరియొకచేతిలో చాననద్రవ్య మును బట్టుకొనియున్నది. మాయా దేవి కుడిప్రక్క నలుగురుమహాలోక పాలకులు శిశువును చేతులతో బట్టు కొనియున్నారు.

చిత్రము ౯: గౌతముని జన నానంతరము త్రయస్త్రాంత స్వర్గ మున దేవతలు "కపిలవస్తు నగ రమున శుద్ధోదన రాజానకు పుత్రోదయమైనది. ఒకనాడాపుత్రుడే జ్ఞానరాజ్యాధిపత్యమును వహించి బుద్ధుడగు"నని ఆనందాబ్ధి దేలుచుం డిరి. అట్టి తరుణమున కాలదేవలు డను ఋషి, శుద్ధోదనుని గురువు, త్రయస్త్రాంత స్వర్గమున నుండుట తలపించినందున వారి సంతోష కారణ మెరిగినవాడై భూలోకమున కేగి శుద్ధోదనునిజూచి పుత్రుని జూపు మని కోరెను. రాజా పుత్రుని గురువు నాకీర్వాదము నందదేగా ఆబాలుడు తన పాదములను ఋషిశిరమునం దుంచెను. దాని భావమును గ్రహించి యాబాలుడు తనకన్న జ్ఞానాధికుడని ఋషి లేచి నిలిచి యాబాలునికి నమ స్కరించెను. ఋషికి రెండు జడ ముడులు కలవు. ౧ వ శతాబ్దమునకు ముంద ఋషులు రెండు జడముడు లను లిగియుండుట యాచారమై యుండెను.

చిత్రము ౧౦: గౌతముడు రథా రూఢుడై పురవిధులలో బోవునపుడు గలుగు దశఖకారణములగు నాలుగు దృశ్యములలో నొకటగు వృద్ధ దర్శనము ఇందు కలదు.

పాపిశ్రీ కవి సమితి - పాపిశ్రీ కవి సమితి

పాపిశ్రీ కవి సమితి - పాపిశ్రీ కవి సమితి

పాపిశ్రీ కవి సమితి - పాపిశ్రీ కవి సమితి

పాపిశ్రీ కవి సమితి - పాపిశ్రీ కవి సమితి

ఆంధ్రకవిత్వరావరిషయ్య: జి.ఎం.కా.స్ట్రీ విద్యార్థిసంఘము

అక్టోబరులో ప్రాచీనకవిత్వరావరిషయ్య: జి.ఎం.కా.స్ట్రీ విద్యార్థిసంఘము

జి.ఎం.కా.స్ట్రీలో నిర్వహించిన ప్రాచీనకవిత్వరావరిషయ్య: జి.ఎం.కా.స్ట్రీ విద్యార్థిసంఘము

మదరాసు అసెంబ్లీ, కాన్సిల్ల కంధ్ర కాంగ్రెసు సభ్యులు

మదరాసు వెంకటశాస్త్రి.

మదరాసు వెంకటశాస్త్రి.

మదరాసు వెంకటశాస్త్రి.

పాశ్చాత్య సభ్యులు

పాశ్చాత్య సభ్యులు

డి. డి. రావు

భాస్కరరావు పట్నాయక్

జి. ఎం. లక్ష్మీ నారాయణ

డి. ఎన్. స్రీనివాస్

య. వి. సుబ్బారావు

బద్రియ్య, డి. శంకరవారాచారి

మం. వారాచారిరావు

నరసింహ, కృష్ణరాజు

రాజీవరాజు, పూర్ణమణిరావునారావు

డి. లక్ష్మీరాజునారావు

బి. లక్ష్మీరాజునారావు

జి. జి. రామకృష్ణ

జు. గంగాధర్

జి. నీలాచారి

జి. వెంకటరత్న

జి. గోవిందరావు

వృద్ధియై కష్ట నాథారముగాగొని
రథమున కెదురు వచ్చుచున్నాడు.
రథమునుండుభాగము మకరమును
జోలి అందముగానున్నది. మకరశి
మునుండి పతాక మొకటి గాలి
కల్లలవాడుచున్నది. సారథియగు
భన్నుడు రథమును సాగించుచు
న్నాడు.

రాచిత్రము నందు బోధనత్వము
(నాతముడు) అశ్వశాస్త్రమునై కఠిన
వస్తునగరమును వీడి తపమాచరించ
బోవుట. భన్నుడు అశ్వము
యొక్క-తోకను బట్టుకొనియున్నాడు.
కాంతకమను నాయశ్వముయొక్క-
హేమముగాని, ఖరభావములుగాని,
యానిశిరాత్రమున కపిలవస్తువాను
లను నిద్రలేపిగాతముని నిర్గమమునకు
భాగము కావించ గలుగుదు.
తేమా యని దేవతలు కాంతక
మును తమ చేతులపై మోసికొని
పునము మొనరికి పోవుచున్నాడు.
అలయశిల్పములలో మిగుల సంద
మగువాటిలో నిది యొకటి.

చిత్రము ౧౨: నన్యాసియగుటకు
నిశ్చయించుకొనిన గౌతముడు తన
ఖర్గములో శిరోజములను గోసి
కొనుట. ఇదియు నొక యందమగు
శిల్పము. ఇట్టి శిల్పములన్ని యోగల
అనందదేవాలయము బర్మాదేశము
నందలి యాలయములలో ముఖ్య
మయినది. ఇట్టి ముఖ్యమగు అలయ
ములోని శిల్పము లాకాలమున భార
తీయశిల్పులచే మలచబడిన వని
వినుట ఎవరికి సంతోషకారణము
కాకమానును?

అనునయము

కవచండ్రి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

నా చిన్ని పాత్రకను

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

ఎన్ని మధుమాసములు ?

ఎన్ని ప్రభాతములు ?

ఎన్ని పూవులు విడిచె ?

ఎన్ని పూవులు వాడె ?

నిండనే లేదు నా

చిన్ని పాత్రక యొక

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

నా చిన్ని పాత్రకను-

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

పొదలడొంకల విరియు

పూవు పూవుకి పోయి

కణకణమును దీసి

నింపుకొనుచున్నాను

నవ్వించకోయి ! నను

కవ్వించకోయి ! నను

తోటికిపోయిన గణము

దొరకు పెంతో క్రమము

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

నా చిన్ని పాత్రకను

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

మధుకగములలో నిండి

విడచినవి పూలన్ని—

అపుడ నీకాకోక

చిలుకలును తుమ్మెదలు

కొనిపోవ వేగవడి

పరుగిడుచునున్న యవి

జలసించిన బిందు

వయిన దొరకడు నిజము !

వేగవడవలెనోయి !

వేళ యొక లేదోయి !

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !!

నా చిన్ని పాత్రకను—

నింపుకొననీవోయి !

నింపుకొననీవోయి !

వాసుంధరీ గొండుమూడి నం.

మొదటి.

K. P. S.

వర్తక సంఘాభివృద్ధి

చారు గోపాధిపాత్రు

మన దేశములోని పరిశ్రమల యొక్క యుగ, వాణిజ్యము యొక్క యుగ. యజమానుల యొక్క యుగ వర్ధిల్లుచు కరుణామలకై వీర్వురు పురుషుల పంథులును గూర్చి చెప్పించుట తులపరము. ఇతర దేశములలో వలెనే మన దేశమున కూడ వీరి గూర్చియు చెప్పించుచున్నాము. ప్రజలు గావించిన యాంక్షాభివృద్ధి వలననే కిరీటకలో వివిధ సమస్యలు విషయమై పరిశ్రమలు కద్దినవి కావున విజ్ఞి సంఘములందు ప్రజలకు విశ్వాసము కలుగుచున్నది. పరిశ్రమలు, ఎరుగుగల, దిగుమగల, ఓడల వ్యాపారము, రాకపోకల సౌకర్యములు, ఆర్థిక విషయములు, వాణిజ్య సమస్యలు, వర్తక సంఘములు మొదలగు వ్యవహారములనేకము గీచివారణలోని కద్దులు, కడపల పన్నులంబేధాలను బయలుదేరిన సమస్యలు గూలమున పరిశ్రమాధికారులు, వర్తకులు మేల్కొనుట తులపరమాయెను. నేను సామాన్య వర్తకులమీద గల జాతీయ వర్తకు నిధి, అంతర్జాతీయ విషయములలో చానికీ గల సలహాదమును తెలికొనవలెనని కోరుచున్నాను.

గాన కళాజ్ఞులు కరమను మన యాధిక నిధి విజ్ఞానరహితములతో సంబంధము లేకుండెను. విజ్ఞత వర్తకులు మన దేశమునకు ప్రథమమైన వస్తుపరిశ్రమ పారిశ్రామిక నిధి వారి పారిశ్రామిక నిధికి తీసికొనుచుండుట ప్రాచీనకాలములో పరిశ్రమలను చేరుటతోనే కట్టించి చక్కగ చేసెడినారు. అప్పుడు గ్రామముల వారి వాదించి పోషించెడివారు కాని అట్టియుదాహరణ కొలదినుండియే యుండుటచే పట్టణములలోని పరిశ్రమలు తగిన యుదాహరణ లేక రామరామ పెరిచెడివి. మనదేశము ప్రతిభవారి స్వాధీనమైన విద్యుత్ పరిశ్రమలకు ప్రోత్సహనము లేకుండెను. ప్రభుత్వమునకు రాకపోకల సౌకర్యమును తెలుపకై యున్నది. కారణ మేమన, వాణిజ్యమున మునుపటివలె గల దేశమున గలదు చేపకొనవచ్చును. వాని తయారుచేసిన పరిశ్రమలను మన దేశములో వ్యాపకతనుచున్నాము.

గతదిన కళాజ్ఞు ప్రారంభములోనే మన దేశములో నీటిపారు, నేరుకు, కాళి మున్నగు పంటలు చేయబడ వచ్చినవి. ౧౯౧౪ లో బనపనాకపరిశ్రమ తెంగాలులో ప్రారంభమాయెను. ఇందువలన యూరోపియనుల స్వాధీనములోనే యుండెను. ప్రతి సంవత్సరము విస్తారముగా వంటము

రాజధానిలో నున్నది. దరిమిలా నితర ప్రాంతములలో విజ్ఞులు బహుళతర వచ్చి వది. పోర్టులు, నుజరాతీయులు చాలకా పరిశ్రమ వదిల్చుచున్నారు. బొగ్గుగల పరిశ్రమ యూరోపుమహాసంగ్రామమునకు విద్యుత్ బొగ్గు వృద్ధిచయవది. 'తాతా' కంపెనీ నీటి సంబంధించియున్నను ఈ పరిశ్రమలో బాధ మంతయు పాపానగ్యులచేసిన విప్లవలయును మాంగనీసు, అగ్నికము, నీరము, కాగితము, ఇనుము, పిసుంటు, అగ్నిపెట్టె, తోళ్లపదము మున్నగు పరిశ్రమలెన్నియో అభివృద్ధి చెందుచున్నది. కాని మన వడక చాల వెదుర్తిగ నున్నది. ఏదేళపు వర్తకులైనను వారి మేజును వారు మాచుకొనుచుండినవలెననే. యుద్ధము నపు ఖూర్తము వర్తకసంఘము లన్నియు సామాన్యవిషయములనే విచారించుచుండెడివి. తరువాత వానికృషి చేరినవి. యూరోపియనుసంఘములు, దేశీయసంఘములు కలసి పనిచేయుట ప్రారంభమైవది. కలకత్తా జరుగు వార విజ్ఞుల సంఘమువారు, బొంబాయి విజ్ఞులునుమాత్రం సంఘమువారును కార్మికులు పనిచేయవలసిన కాలపరిమితి గూర్చియు, వారి తిరులను గూర్చియు విజ్ఞులును సమరాగధిరి. నీటి కారణము కార్మికులుకన్నర మను వచ్చిన యుదాహరణ ప్రదాన. వాటినుండియే కార్మిక సంఘములు బయలుదేరినవి. చెప్పవలెను. ఈ సంఘముల యుద్ధక మాత్యరక్షణమే కాక యుద్ధకంపాకరమునాది నయి యున్నది.

హిందూదేశములో వాణిజ్యసంఘములు విరకాలముక్రిందనే స్థాపించబడినవి. వర్తకుల నియమములకు తగవులను బహుళించు, వారి యోగక్షేమములను కాపాడుకొనుట వాటి యుద్దేశ్యములు. మనదేశములో వర్తక సంఘములలో కొన్నిటిని విశ్లేషించును. కలకత్తాలో విజ్ఞుల వర్తకుల సంఘము, తోళ్ల వర్తకుల సంఘము మున్నగునవి గలవు. బొంబాయిలో బట్టల వర్తకుల సంఘము, వాణ్య పుర వర్తకుల సంఘము మొదలగునవి కలవు. చెన్నరాజధానిలో మాడ తోళ్ల వర్తకుల సంఘము మున్నగునవి కలవు. ఆంధ్రకర్ణాటక సంఘముల మార్కెట్లను సర్టిఫికేట్లను

కోచనము. టాగాకు, ప్రత్తి, చెరకు విజ్ఞులు, పప్పులు, వార మున్నగు వజ్రక వస్తువులతో వర్తకులు వ్యాపారము చేయు గురు. గోపాలపురము, విశాఖపట్టణము, కాకినాడ, మదీరపట్టణము మున్నగు రేవుపట్టణములు గలవు. బల్లారి, కల్లూరు, గుంటూరు, రాజు సుందరాచలము, విశాఖపట్టణము, విజయవాడ ము పట్టణములకు దుట్టుపట్టు పాలములలోను, అదవులలోను పండు పరగులు ప్రోత్సహించబడి వ్యాపకము చేయబడుచున్నది. ఈ పట్టణము లన్నిటిలోను వర్తకసంఘము లేర్పడవలెను. ఆంధ్ర వర్తకులలో చదువుకొనినవారు తిక్కున నుండి యుండుటచేతనే వారి విషయములో బహుళబడియున్నాడు. సంఘ భావముయొక్క కల్పన, దేశములో స్వచ్ఛతరగతిల పరిణామ మును వారు గుర్తించలేకపోవుటకు సాగువు వారి యజ్ఞానమే! వివిధ వ్యాపారములకు సంబంధించి స్థాపించబడిన వర్తకసంఘముల పలుకుబడి మిక్కిలికాదు. ఈ పదిసంవత్సరము లలోను దేశములో వర్తకసంఘములు పాలింప బడినవి. మునుగు ౧౯౦౦ యేండ్లక్రిందట 'తెంగాలు చేంబరు ఆఫ్ కామర్స్' బొంబాయి మదరాసు వర్తకసంఘములు స్థాపించబడినవి. అటులనే ౧౯౦౩ లో బర్మా వర్తకసంఘము, ౧౯౦౬ లో కరాచీ వర్తకసంఘము స్థాపించ బడినవి. ఈ సంఘములందరి పర్యంతం మించుగా వాటిని విశ్లేషించి వాటిని విశ్లేషించి వ్యాపారము, పరిశ్రమలను, భూకంపెరిల యజమానులు, ఈ యూరోపియనుసంఘము లన్నియు 'అసోసియేటెడ్ చేంబరు ఆఫ్ కామర్స్' (Associated Chamber of Commerce of India and Ceylon) నకు అనుబంధసంఘముగా చేయబడినవి.

హిందూదేశపు వర్తకులుకూడ సంఘముల నేర్పరు కొనుటకు ప్రారంభించిరి. ౧౯౦౬ లో కలకత్తాలో తెంగాలు సేషనల్ చేంబరును, ౧౯౦౭ లో కాకినాడలో గోదావరి వర్తకసంఘము, ౧౯౦౭ లో బొంబాయిలో ఇండియన్ వర్తకుల సంఘము, ౧౯౦౮ లో మదరాసులో దిగ్విజయ వర్తకసంఘము మొదలగునవియు వింగూరు, కాన్పూరు, బ్రాహ్మణ, ఖూరకారన్, కర్ణాటకపట్టణము

ఆంధ్రపత్రిక - ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది సంచిక

లలో కూడ స్థాపించబడినది. వీటి కన్నిటికిని పరిపాలకవర్గములు, పరిపాలకోపవర్గములు గలవు. ఇది ఆర్మీయు రాష్ట్రీయు విమలము లలోనే సాధారణముగ జోక్యముకల్గించుకొనుచుండును. కాని హిందూదేశపు వర్తకులకు సంబంధించిన ఓడలవ్యాపారము, బ్యాంకింగు, రాకపోకల సౌకర్యము, మారకము, రక్షణమున్నగు సమస్యలను గూర్చి కూడ నన్ని సంఘములును విచారింపును. వ్యక్తులు, సంఘములగుడ సభ్యులుగ చేర్చుకొనబడుదురు. పారిశ్రామిక చాటిజ్ఞ సంఘ సమ్మేళన (Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry) వారు కొన్ని ముఖ్యసమస్యలపై ఈ సంఘములవారి యభి

యోక్త మందిచెడుగుల వారయకుండినది వర్తకులదే తప్ప. వారి స్వంత వ్యాపారమునే వారు చూచుకొనుచుండురు.

మన దేశములో యజమానుల సంఘములు గూడ గలవు. ఈ సంఘములలో ననేక పరిశ్రమలవారికి ప్రాతినిధ్య మున్నది. ౧౮౭౫లో బొంబాయిలోని దేశీయ, వై దేశిక మిల్లులు మనులు కలసి ఒక సంఘమును స్థాపించిరి. కడచిన నాలుగు సంవత్సరములలో వీరి పని ప్రసిద్ధిలోనికి కచ్చినది. ప్రతిపరిశ్రమ విషయమున వీరు చేసిన పనియే యిందులకు నిదర్శనము. ఈ సంఘముచేయు కొన్ని ముఖ్యకార్యము లెద్దియనః ప్రతిపరిశ్రమ వ్యాపారమును నుబుద్ధిగ చూచుకొనిన దేశీయ మిల్లులకు

హిందూదేశములో శేయాకు, కాఫీ తోటలు చాలనోట్లు వెలసియున్నవి. ఆపరిశ్రమలను వృద్ధిచేయుటకు, రక్షించుటకు సంఘములు బయలుదేరినవి. ౫౦ రోజులక్రితము ఇండియను శేయాకు సంఘము స్థాపించబడినది. ఈశాన్యదేశములో శేయాకు పండించువారి యొగక్షేమములకు బూనుకొనిన సంఘమిది యొక్కటియే ! శేయాకు పండించువారిలో ౧౦౦ కి ౮౦ మంది ఇచటనే యున్నారు. శేయాకు తోటలలోని కూలిపని వారిపతన మనియే చెప్పవచ్చును. యూరోపియనులు భారతీయుల క్షేమమునకు అవ్వదవ్వకు కృత్రిమముగా వర్తించుటచే, నుమారు ౩౦ సంవత్సరముల

చేయుట; (3) ఈ పయోగమును కాపనములను చేయుచుట; (4) ఈ దేశములోను, విదేశములలోను నివసించుచున్న కృషి భారతవర్తకుల యోగ్యతనుములకు పాటుపడుట. ఈ పట్టుకనకు గొప్ప పలుకుబడి కలదు.

యజమానుల సంఘ పట్టుకన ఇంకను ప్రారంభావస్థలోనున్నది. జీవనాలోని అంతర్జాతీయ కార్యక సమావేశములకు భారతదేశ నుండి ఒక్క యజమానిసంఘప్రతినిధి యాహ్వానింపబడినది. ఈ పట్టుకనవారు ప్రతినిధి నెన్నుకొందురు. ఈ సంఘమువారు చేయు నితరకార్యము లేమనః (1) జీవనాలోని ప్రతినిధి యా సమావేశములో పాల్గొను విధానము నిర్ణయించుట, (2) కార్యకలకులకు, కట్టుబడివారులకును పామరశ్యముగూర్చుట, (3) వర్తకలాభమునకై యవసరమున తదితర చర్యలను గైకొనుట. జీవనా సమావేశములో మన ప్రతినిధులు చేయుచున్న పనిని వర్ణించుట కిది తావులేదు. కాని జీవనాలో చర్చించబడి ఆమోదింపబడిన అన్ని విషయములను ప్రభుత్వమునా రములలోనికి లేకుండుట చర్య నీయాంశము. ప్రస్తుతము ఢిల్లీలో కార్యకలకుల కార్యాలయము పనిచేయుచున్నది. ఇది జీవనా కేంద్రపంథతో పట్టుముగనుండి కార్యకలకులకు పయోగమైన విధములను అవలంబించుచున్నది. వర్తక సంఘములకును, పారిశ్రామిక సంఘములకును ఎక్కువ విశ్రమత్య మేర్పడిన కార్యకలకు యోగ్యతనుము ఆభివృద్ధియనగా,

దేశముయొక్క ఆర్థికలాభమును పెంపొందును. వర్తకములోను, పరిశ్రమలలోను గూడ మన మభివృద్ధి చెందుచున్నాము. కానురాను మనకు వైద్యక సంబంధము వృద్ధియగుచున్నది. కనుక మన వర్తకసంఘముల కంతర్జాతీయ వర్తకసంఘములతోగల సంబంధమును గూర్చి విచారించుము. కార్యకలకుల సంబంధించి అంతర్జాతీ యార్థిక విషయములను గూర్చి యుచ్చతించుటకు అంతర్జాతీయ వర్తక సంఘము ప్యారిసు నగరములో 1911 సంవత్సరముల క్రితము స్థాపించబడినది. 6 సంవత్సరముల క్రిందట మ్రాందర వర్తక సంఘపట్టుకన వాని యంతర్జాతీయ పంథతో జేరిరి. అంతర్జాతీయ కర్షింపయొక్క యాభివృద్ధి యముల నములు బరచుట కొక బాతీయోప సంఘము స్థాపించిరి. అసంస్థ యుద్దేశములు (1) వివిధదేశముల వర్తక సంబంధమును వృద్ధిపొందించుట (2) ఆర్థిక, పారిశ్రామిక విషయములకు సంబంధించిన యంతర్జాతీయ సమస్యల విషయమై పనిచేయుటకు ఇతర దేశములలో స్నేహము సంపాదించుట (3) వర్తకుల సహకారముచే ప్రపంచములో శాంతి నెలకొల్పుట. మఱియును వివిధజాతులకు సంబంధించిన పారిశ్రామిక, కార్యక, ఆర్థిక విషయములను చర్చించుటకు, 'బ్రుస్సెల్స్' (Brussels) నట్టగములో అంతర్జాతీయ పారిశ్రామిక యజమానుల సంఘము గలదు. భారతవర్తక సంఘ పట్టుకన 1913 లో

నీ సంఘపర్వత పోలెను అందువలన దానికి అంతర్జాతీయ సమస్యలతో సంబంధము గలుగుచున్నది. మన యార్థిక సమస్యలన్నియు చాలంతకు చిటిమ ప్రభుత్వము వారిచే నాధారపడి యున్నవి కావున మన సందర్భము కల్లుమును మన మంతర్జాతీయ సమస్యలతో సంబంధము కలిగియుండుట ముండు.

కావున మనదేశములోని వర్తక సంఘముల పరిశ్రమ బెన్నుకొనుము అంగ్రవర్తకులే గాక పానావ్యయ జనము గూడ కానుగ గ్రహించిన మనరాష్ట్రపు ఆర్థికసమస్యలు ఇటువంటి ఈ పయోగకరమైన సంఘముల ద్వారా చాలవరకు పరిష్కరింప బడగలవని విశ్వము కొంగురు.

అందుల కొరంభజాతశ్యము పెండు, అనుభవకాలదు, కార్యదీక్షగలవారును ప్రస్తుతి పరి విధులలో దేశమునకు మంచిమేలును చేయగలరు. పాశ్చాత్యదేశములలో చిరకాలము క్రిందట స్థాపించబడి పనిచేయుచున్న వివిధ రకముల వాణిజ్యసంఘములు కార్మిక ప్రపంచమునందేకాక రాజకీయ క్షిప్తసమస్యలను సహితము పరిష్కరించుచున్నది. మన మట్టినిర్మిత్యరలో కన్పట మలభము కాకపోయినను ప్రస్తుతి రాజ్యాంగవిధానము నూటి మనకు సంపూర్ణ స్వరాజ్యస్థాపన మేర్పడునప్పటికైనను మన వినిపింపుములను వ్యాప్తము చేసి పనిచేయుచున్న మనకు కాగలమును.

K. P. S

12. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಸಂಪಾದಿತ ಸಂಪಾದಕರ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

S. S .:

కొన్ని శాసన పద్యములు

సంపాదకుడు : దీపాల సిద్ధయ్యకాశ్రి

౧. హంద్రిక పెద్దనమంత్రి

ధరణికోటలో ఇంద్ర ప్రతిష్ఠితిమైయున్న ఆమరేశ్వర లింగమునకు శా. ౩. ౧౨౦౩లో కళింగరాజు నేమాళ్లదిండిని పునఃసేవించిన కారణమున దీక్షిత్తుము, ప్రభువును అవధానికొద్దీ ఆమరావతిలోయునుగాక పునఃసేవించి కొనించెనందు, అటు కిమ్మల శా. ౩. ౧౨౦౩లో అనేకాదివిధమున శ్రావణ విధులు అనారమునాదు ఈ పెద్దనమంత్రి మూలపెట్టెడివి నేయుంచెనందు శా. ౧౨౦౩లో కలదు, అందలి పద్యము లిది.

ఇంద్రుడు భాగ్యవాటి నమ్మజేసు ప్రతిష్ఠయింపెన్ బంటు లి
ద్దీంద్రుడు నన్న సేమనెనెనుడు చేసె పునఃసేవించెన్, అ
పెద్దనదిన్నెక తొలకము శాశ్వతమైనది యీశ్వరార్థమే
హంద్రిక పెద్దనమంత్రి సుగుణాంబుగి వల్లెను గుర్రశివుడున్.

వర వసువేదబాణ శశివర్ణితమా శక వత్సరంబులకా
అరయఁగ నేతనూర్మున హంద్రికకోనయ పెద్దనమంత్రి యి
ద్దర గవిచంద్రతారకము వన్నటకోటను సేవించెను
శిరతరభక్తితోడను ప్రతిష్ఠయింప ర్చెను పుణ్యశాస్త్రిము.

౨. గ. పభూషితి

గుంటూరుజిల్లా పెద్దమక్కలలోని శిలాస్తంభముమీది పద్యములు.

అమలవయోగి	...	...	...	...
...	...	...	...	..
...	...	...	...	...
...	...	...	...	...

ఆంధ్రవర్తిక-ఈశ్వరనామ సంవత్సరాది పంచిక

రక్త ఆంధ్రపంథుల క్విరీటు వార్షికోత్సవము, ౧౯౩౩

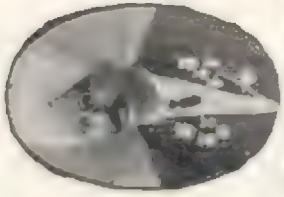
జెన్యు చక్రార్తం ఎన్. బ్రహ్మగారు

జెన్యు చక్రార్తం ఎన్. బ్రహ్మగారు
అంధ్రప్రదేశ్ కల్యాణిని అధ్యక్షతన ఉన్నప్పుడు

డా. వై.ఎస్.ఆర్. వేదగారి

డా. వై.ఎస్.ఆర్. వేదగారి. డా. వై.ఎస్.ఆర్. వేదగారి

పండిత వేదగారి వేదగారి వేదగారి

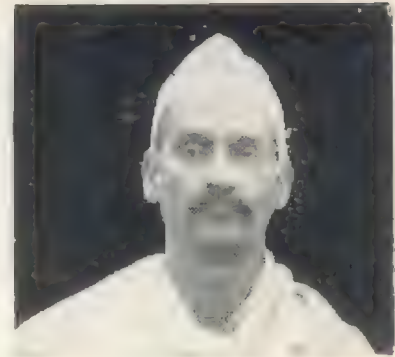
డా. వై.ఎస్.ఆర్. వేదగారి

డా. కొండారెడ్డి

డా. బూర్గి ప్రకాశం

డా. ముప్పరావు

డా. ఆర్. కె. శర్మ

డా. రాజగోపాలాచారి (కాంగ్రెసుకు నాయకులు)

డా. శంకరరెడ్డి

ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయము - కళా ప్రపూర్ణ విరుదములు

2. జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు (కవి)

1. మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరా
యశాస్త్రి గారు (విజయనగరము)

4. మహామహోపాధ్యాయ శ్రీ పాదకృష్ణ
మూర్తి శాస్త్రి గారు (రాజమహేంద్రవరము)

3. మహామహోపాధ్యాయ కవిస్థలం విశిషా
పార్థులుగారు (తిరువతి)

య. య. ... వారి అమెరికన్ ప్రింట్

1. ఉమర్ హయత్ ఖాన్ గారు

రాజ్యాధికారి పదవి బహిష్కరించిన శ్రీ గ్వాలియర్ మహారాజు

2. హుస్సేన్ మహారాజు

3. కృష్ణుడు మహారాజు

4. రోనీంద్ర మహారాజు

శ్రీరమణాచార్య మహారాజుగారు జి. సి. వి. ఇ. రికరడును పరిగ్రహించి ధర్మోద్యమం

ప్రస్తుత భారతదేశము

యం. కామేశ్వరరావు

భారతదేశముయొక్క ప్రాచీనాన్నత్యమును ప్రస్తుత జాత్యాగ్రముతో పోల్చినచో ప్రతిభారతీయుని హృదయమందును ఘోరమైన ఆనేదనకలుగకమానదు. ఒకప్పుడు దేశము లలో కెల్ల నాగరికతలోను, విజ్ఞానము లోను, ఆర్థికముగాను, రాజకీయముగాను, సాంఘికముగాను అగ్రస్థానము వహించిన దేశము ప్రస్తుత మింత యధఃపతనము చెందుటకు కారణమేమి? పరాధీనతయేనని చెప్పటలో సతికయోక్తి లేదు. వాక్స్వాతంత్ర్యముగాని, ముద్రణస్వాతంత్ర్యముగాని, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యముగాని లేక, ఆభివృద్ధినొందు అవకాశము లరికట్టబడి క్రమేణ తన పారిశ్రామిక ప్రభుత్వస్థానమును కోల్పోయి కనిష్ఠ స్థానము నాక్రమించుచు, పన్నుల పలన పీల్చి పిప్పిచేయబడుచు, తల బరువైన ఫరిపాలన (Top-heavy administration) కిందకుంగి కృశించుచున్నది. అవిద్య, తత్సంజనిత మగు సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ (Scientific) అజ్ఞానము మొదలైపోయినవి. భారతదేశమేకనుక స్వతంత్రరాజ్యమై యుండిన క్రమాభివృద్ధివలన ఉచ్చస్థితిలో నుండి తనపూర్వాగ్రస్థానము నిలుపుకొనగలిగినదనుటలో సంశయము లేదు. ప్రస్తుతపు అంతర్జాతీయ విషయము

లలో భారతమాతపుత్రులు నాయకులుగా నుండెడివారు. అఖండమేధావులు దేశములో నున్నప్పటికిని, తరరాజ్యము వేళ్లుపారి పాతుకొనిపోవుటచే దాని దారుణస్థంభలములలో తగుల్కొని యున్నారు. అయినను క్రజలలో వేడి పుట్టించి వికారముగా సమరము చేసియున్నారు; మరల చేయుటకు వేచియున్నారు. మన సమరము శాంతియుతసమరము. పాశ్చాత్య దేశములలోవలె ఘోర వినాశకరములగు ఆయుధములతో కూడుకొన్నది కాదు, సత్యాగ్రహ సమరము.

ఇదివరలోని సమరములవలన ప్రభుత్వాన్ని ప్రతిఘటించి కొంచెము కొంచెము వాక్ స్వాతంత్ర్యము, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము, ముద్రణస్వాతంత్ర్యము సంపాదించుకొన్నాము. పూర్వము బహిరంగసభలలో రాజకీయములనుగురించి ఉపన్యసింపటకు గాని, నల్లరైదుగురు కలసి రాజకీయమును గురించి మాట్లాడుకొనుటకు గాని, పత్రికలద్వారా స్వాభిప్రాయములను ప్రభుత్వము నెదిరించి ప్రకటించుటకు గాని భయపడేవారము; ఎర్రబోపీకపాడలి బేజారేత్రేవారము. ఇప్పుడు వృద్ధులు గాని, బాలురు గాని, స్త్రీలుగాని, మరెవ్వరుగాని జైల్లన్నా, పోలీసులన్నా, లాటిఫార్జీ

లన్నా, గరర-వ సెక్షనుప్రయోగ మన్నా భయం నడలినారు. ఇప్పటికీ గరర-వ సెక్షను ప్రయోగాలు, లాటిఫార్జీలు, కొంతమంది కృత్తులను ఒకపూరుదాటి బయటకు వెళ్లకూడదనియు, ఒక రాష్ట్రము బయట నుండి ఆ రాష్ట్రములోనికి రాకూడదనియు శాసనములును అమలులో నున్నవి. అక్కడక్కడ పత్రికలు భయము లేకుండా జాతీయతను ఘోషించుచున్నవి; ప్రభుత్వ చర్యలను ఖండించుచున్నవి; పరానతులు వదలుకొనదానికీకూడా సంకీర్ణము లగుచున్నవి. అంతర్జాతీయ విషయములు లేడియోలద్వారాను, దేశములు కెల్ల తిరిగివచ్చినవారి ద్వారాను, పత్రికలద్వారాను ప్రచారమగుచున్నవి; ప్రజలలో స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ బలపర్చుచున్నవి. దేశదౌర్భాగ్యమును విశదీకరించుచున్నవి. మైగా ఆఖలభారత కాంగ్రెసువలన స్త్రీలకు, పురుషులకు, వృద్ధులకు; బాలురకు, కర్షకులకు, కార్మికులకు పల్లెలోను, పట్నములలోను జ్ఞానోద్యోగన చేయబడుచున్నది. తత్ఫలితముగా క్రజలలో జ్ఞానోదయము వెల్లడి అవుచున్నది. మన ఆర్థికదుస్థితి, రాజకీయ దురవస్థ, సాంఘికపులోట్లు బాగుగా పరిశీలించదము. మొట్టమొదట ఆర్థిక దుస్థితి

యెట్టికో చూచెదము. ప్రస్తుతము మన దేశమునాభా 34 కోట్లకుపైగా నున్నది. వీరుగాక తల్లివారున్నాము. తెల్లవారిండువారు ఉన్నారోద్యోగులు. మఱలో అత్యంతాభ్యాసులు ప్రతి తోద్యోగులు. మ కొంతకు పట్టు యజమానులు, జరిగాందారులు, స్వదేశసంస్థానాధీశ్వరులు. నిష్కన యావస్థుండి క్షుకులు, కార్మికులు, నిరుద్యోగులు, చిల్లరవర్గికులు, చిన్న యీనాందార్లు, భిక్షుకులు. చాలమందికి కట్టగొట్ట కుమనకూడైనను లేదు. మనకు సరిత్రములు లేవు. ఏకొలదియో యంత్రరిత్రములున్నా అని గనికులకు, ప్రభుత్వమునకు లాభకరములే కాని ప్రత్యేకకాము చేయజాలవు. మిఖ్యమైన నృత్తి న్యస సాయము. విద్యవలన మెలొందింపబడినట్టిది గాక మన పూర్వులు చేయుచుండిన మూడిరి న్యసనాయము. అమెరికా మొదలయిన మిగిలిన దేశములలో నూతనవర్గముల మీద న్యససాయము నమోదుచుచు అనేకరైట్లుకున్న సంస్థలుబడుచున్నది. మన కొద్దిపాటిలే మనకు కూడు, గుడ్డ, పిచ్చ, సముద్రమైవాంధలకు సరిపడవలెను. మనముడి పదార్థములను తక్కువధరలు కెగు మతిచేసి నమోదయిన సరకులను న్యాయసమ్మతముగాని యెక్కువధరలకు దిగుమతి చేసుకొనుచున్నాము. దిగుమతి సూకములవలన ఖరీదులు మరీ పెరుగుచున్నవి. మన న్యవసాయ ధనము బట్టలకు పోగా కడుపుపిండుటకయినను సరిపడదు. ప్రతిచిన్నవస్తువుకు కూడ అన్యదేశములమీదనే ఆధారపడియున్నాము. యంత్రపరి

శ్రమము లేవు సరికదా, యిరువదిలో నున్న గృహాధిశ్రమముకూడ నానవైకవి. వీరికి పాదులనుప్రభుత్వపు సన్నుతి: క్షుకన్ను, భూమిన్ను, దిగుమతిన్ను మొదలయినవి. ఈ సన్నులు తల్లివారి పెద్ద శ్రమములకొరకు, తెల్లవారి కొరకు ముఖ్యము, అసలెవరిమైన కమిషన్ పొందెనుకు, పనిపాలు చేసి తల్లిపాదులకొరకు ముఖ్యముగా ఖర్చుపెట్టబడుచున్నది. దిగుమతి యోగ్యముగా ఖర్చుపెట్టబడుచున్న వైకము తక్కువ. నూతనవర్గానికి ప్రకారం గవర్నరులు ప్రియంటూ వానికి ఖర్చులుకూడ భరించాలి. అతని ఉ. యోగ్యం బయలుదేరు నూతనోద్యోగులకు కూడ జీతములు భరించవలెను

క్ష్మికులగుడ్డితీ ఎంతకత్తున క్షేత్రము గుండె నొచ్చెయును. ఇతడు పూర్వ కులమూడిరి న్యసనాయమే కాని శాస్త్రీయపద్ధతులవలన అభివృద్ధి నొందిన వర్గముల నెగుగ వలె యిది వదిలే చెప్పియున్నాను. అందుచే సంవత్సర సంవత్సరమునకు తక్కుచున్న భూసారమును తిరిగి సంపాదించుట మెరుగిడు. సంవత్సరానికి కొన్ని చోట్ల ఒక పంట; కొన్నిచోట్ల మట్టకు రెండు పంటలు. కొన్ని భూములు నీటివనతి లేక వరిగా సాగు బడిచుగుటలేదు. క్రొత్తగా కట్టబడుచున్న ప్రోజెక్ట్లవల్ల క్రొత్తభూములు సాగుబడిలోకి వచ్చుచున్నవి. మొదటిపంటకు కొన్నిపంటలు, రెండవ పంటకు మరీకొన్ని రకముల పంటలు పండుచున్నవి. సరియైనకాలములో దున్ని విత్తులను జల్లి నృప్తి

మీద నగు వర్షముకొరకు సూర్యురిశ్మికొరకు ఆధారపడుచున్నాడు. అతనికి సంవత్సరముంతయూ చేయవలసిన పనులు: భూమి మరమ్మత్తు చేయుట, దున్నుట, విత్తునుజల్లుట, నీరు పెట్టుకొనుట, కలుపుతీయుట, గట్టువేయుట, పశు పశ్యోదులనుండియు, చోరులనుండియు పంటను రక్షించుకొనుట మొదలైనవి. మర్రినేరు పని దొరకకపోవుటచే రేయిలవల్ల తన తేత్రములోనే జీవితమును గడుపుచున్నాడు. ఇందు భూమినిబట్టియూ, పంటను బట్టియూ యీనాందారు శిస్తు, నీటికన్ను, తదితరమైన గవర్న మెంటు పన్నులు చెల్లించవలెను. భూమి మరమ్మత్తుకు, విత్తులు కొనటకు, కోతలరోజులలోను కలుపు రోజులలోను కూలివాళ్లకు ఖర్చు పెట్టవలెను. పశువుల గ్రాసము కోసం మరికొంత ఖర్చుచేయవలెను. పంట వలన మిగిలినది తనకూ, సంసారమునకూ అన్నవస్త్రములకు, తదితరమైన ఖర్చులకు సరిపడవలెను. న్యత: రైతు వీడవాడు. గవర్న మెంటువారిపన్ను తక్కువ. ఈనాందారుల శిస్తులు కూడ అక్కడక్కడ ఎక్కువయే. ఇతనికి ఋణము పుట్టుట కష్టము. పుట్టినా యెక్కువరేటుకు కొంప గోడి పశువుల హామీమీద పుట్టును. పంటల ధరలు తక్కువ. దీనికి సాయము తుపానులు, భూకంపాలు, వరదలు అతివృష్టి, అనావృష్టి మొదలైనవి. బెంగాలు, పంజాబు, అస్సాము వరదలవలననూ, బంగోలు గుంటూరు జిల్లాల తుపానులవలనన, బీహారు క్వెట్టా భూకంపాలవలనను రైతులకును తదితరులకును అపారమైన

నష్టమని వార్తాపత్రికలలో చూచి యున్నాము. పైగా నైతు కరణాలకు, ముసనబులకు, రెవిన్యూ యిన్స్పెక్టర్లకు, ఓవర్ సీర్లకు లంచాలిచ్చుకొనవలెను. పంటపోతే యీనాందారు కొద్దియో గొప్పయో మాని కరుణించినా, ప్రభుత్వమువారు కరుణించరు. వాని స్థిరాస్తిని, చరాస్తిని జప్తుచేసి పన్నులు వసూలుచేసుకొంటారు. చివరకు కారాగృహశిక్ష కూడా విధిస్తారు. ఋణములవలన కొందరు రైతులు పన్నులు, శిస్తులూ యిచ్చుకొంటున్నారు. కాని ఆ ఋణాలు పెరిగి బోలెడంత యగుట, అవి తీర్చుకొనలేకపోవుటచే ఋణ భారముతో నాగటికి రైతులు క్రుంగి పోవుటా చూచుచున్నాము. అతని దౌర్భాగ్యస్థితి చూచినచో కడుపు తిరుగుకొనిపోవుచు స్వాగ్రస్థి మాన తగుల పెట్టబడిన అతని శరీరమూ, యిండు మించు దిగంబరత్వమూ, ఆహారము లేక కృశించుచున్న దేహమూ, అతని గుడిసే, గోలపెట్టుకన్న గృహిణి బిడ్డలూ అతని దుస్థితిని చాటుచున్నవి. అతడు కూలికొరకు దేవుల్లాడి, యెప్పుడైనూ దొరికితే రోజంతా కష్టపడి ౧-౨ మాత్రమే సంపాదించుచున్నాడు. దానితోనే సంసారపురుషులు మరల కూలిదొరకు వరకూ గడుపుకోవలసి వచ్చుచున్నది. డౌమమువల్లనూ, అకస్మాత్తుగా పశువులను కోల్పోవుటవల్లనూ కల్లుబాదకు మేరయేలేదు. అమెరికా దేశములోని రైతుస్థితి పోల్చుకొందము. అతడు సమస్తవిధముల మంచిస్థితిలో నున్నాడు. అతనికి

విద్యకలదు. శాస్త్రీయాభివృద్ధినొందుచున్న వ్యవసాయము నడిపించి పంటను వృద్ధిచేసుకొనును. క్రొత్తపరిశోధనలనుచేయు అవకాశములు కల్గి యున్నాడు. పశుభీమా, పంటభీమాలవలన డౌమ పంటుండి రక్షించబడుచున్నాడు. అతని సరకులధర విషయములో ప్రభుత్వమువారు బాగవత్తుతుకొందురు. ఈ పరిస్థితి లేర్పడిన రోజున మనరైతు అభ్యవసాయమును పొందగలడు. మన రాజప్రతినిధిగారు వ్యవసాయమును గురించి శ్రద్ధతీసుకొనుటచే ఆయన కెంతయూ మనము కృతజ్ఞులము నిరుద్యోగులకు పట్టభద్రులకు వ్యవసాయము నేర్పించుటమూ, అక్కడక్కడ వారి కుచితముగా భూముల నిచ్చుటమూ, వ్యవసాయపరిశోధనలను ప్రోత్సహింపచుటమూ, జంతువృద్ధి చేయించుటమూ, వ్యవసాయోద్యోగుల ద్వారా రైతుల వ్యవసాయజ్ఞానమును పెంపొందించుటమూ, రైతులకు తక్కువరేటుతో ఎక్కువవాయిదాలకు ఋణముల నిచ్చు బ్యాంకులను ఏర్పాటు చేయించుటమూ జరుగుచున్నవి. డౌమసివారణవిధులు కూడ ఏర్పాటు చేయబడవలెను. బ్యాంకులు పల్లెలన్నిటిలోను నెలకొల్పబడవలెను. పన్నులు తగ్గించబడవలెను. కొన్ని పన్నులు రద్దుచేయబడవలెను. ఎక్కువగా క్రొత్తప్రాజెక్టులను కట్టించి చాలభూమి నూతనముగా సాగుబడిలోనికి తీసుకొనిరాబడవలెను. పశువుల భీమాలు, పంట భీమాలు స్థాపించబడవలెను. పంటకు తగుధరలు కల్పించబడవలెను. క్రొత్తపంటలను ప్రవేశపెట్టి

చవలెను. మైసూరు దేశము నందువలె విద్యుచ్ఛక్తిద్వారా కూడ వ్యవసాయము నడుపబడవలెను. వీటిని పొందుటకొరకు అభిలభారత కౌన్సిలువారు రయితు సంస్థకు వారిలో ముక్తిస్థాన మిచ్చి, రయితు సంఘము లేర్పాటుచేసి, వారికి రాజకీయ - ఆర్థికజ్ఞాన ముపదేశించి వారి ప్రచారము గావింపవలెను. పల్లెలలో నుండు రయితులందరిని తమవ్యవహారములను తామే పరిష్కరించుకొనులాగున తయారు చేయవలెను. ఇందుకొరకే పాటుపడుచున్నారు బాలూ రాజేంద్రప్రసాదుగారూ, జవహరలాలు నెహ్రూగారూ, ఆచార్య రంగాగారూ, తదితర కాంగ్రెసు నాయకులూనూ.

కూలివార్లసంగతి వీక్షించుదము. వీరు పల్లెలలో కన్న పట్నములలో ఎక్కువగా నున్నారు. వీరిజీవితము కర్షకుల జీవితముకన్న కొంత బాగు. కూలిదొరకి రోజున తింటున్నారు; లేనిరోజున పస్తుంటున్నారు. సామాన్యముగా పట్నములలో వీరి కనుది నమూ కూలి దొరకునుగాని కిట్టుబడి తక్కువ. వీరినేకవిధములుగా కూలి పని చేసుకొందురు. కొందరు రయిల్వే కూలీలు, కొందరు బస్సుతోలువారు, తదితరులు కూరలమార్కెట్లవద్ద నుంచి యితరమార్కెట్లవద్దనుంచి సామానులు మోయువారు, మరికొందరు పడవల రేవులలోను స్టీమరురేవులలోను కూలీలు. ఇంక కొందరు వర్తకుల వద్దనూ, మిల్లులలోనూ కూలీలు. వదితరులు మృదిసి పాలిటీలలోను, స్కూల్లలోను, ధనికుల యిల్లలోను బంట్రో

నులు. ఇందులో చాలా విధముల అడువాళ్లు కూడ కూలి సంపాదించు కొందురు. వీరికి దొరకు కొద్దికూలి తోనే పల్లెటూరికంటె యెక్కువ ధరలుగల తినుబడి వస్తువులు, గుడ్డలు, మిగిలిన సరకులు కొనవలెను. పైగా వీరి నివాసస్థానములు అనారోగ్య శ్రయములు. వీరున్న తావులను మ్యూనిసిపాలిటీవారు బాగుచేయించరు. వీరి గుడిసెలు ఒకదానికంటె వెల్తురుకు గాలికి ప్రతిబంధకముగా వుంటవి. మలము, మురికి యిళ్లలోను వీధులలోను సదా కప్పట్టును బుట్రోతుల నాకరీలు ఎప్పుడూ అనిశ్చయములే. ప్రభుత్వమువలననూ, మిల్లు యజమానుల వలననూ, మ్యూనిసిపాలిటీల వలననూ కూడ యెప్పుడైన పని చేయలేకపోయినయెడల తీసివేయ బడుదురు. శైలపు లుండవు. రేయిం బవల్లు చాకిరీ. ప్రతిఫలము మిక్కిలి తక్కువ. వీరుకూడ అవిద్య అజ్ఞాన ములవలన మిక్కిలి బాధపడుచు న్నారు. వీరి బాగుకొరకు గూడ అఖిలభారత కాంగ్రెసు మిక్కిలి శ్రద్ధ తీసుకొనవలెను. వీరికి సంఘాలు ఏర్పాటుచేసి, జ్ఞానోద్బోధనచేసి, వీరి సంగతులు వీరే పరిష్కరించు కొనులాగున తయారుచేయవలెను. వీరికి కొంత పరిమితిదాటి తక్కువ కూలి యీయకూడదనియూ, రోజుకు కొన్ని గంటలకంటెఎక్కువపనిచేయించకూడదనియూ, అన్వస్థతగా నున్న దినములలో నిండు జీతముమీద శైలవిచ్చుటయూ, వారికి ఆరోగ్యము చేకూర్చు వనతులు ఆటస్థలములు కల్పించుటయూ యేర్పాటుచేయబడ వలెను. అందరకు పని దొరకులాగున

చూడవలెను. కొలదికాలము క్రిందటనే ఫ్రెంచి సోషలిస్టు ప్రధాని లియాన్ బ్లూమ్ గారు శార్మికులకు చేసిన సాకార్యములు వార్తాపత్రిక లలో చూచినాము. రం గంటలు పనిచేయవలసిన వారము, నిండువేత నముమీద శైలపు ఆయన చేసిన ముఖ్య యేర్పాట్లు. ఇప్పట్లే మన కూలివార్లలో కూడ సంఘసము వినుచున్నాము. రైల్వే పనివాండ్ర నమ్మే, మిల్లు పనివాండ్ర నమ్మే, ఓడలరేవులోని పనివాండ్ర నమ్మే మొదలైనవి వినుచున్నాము. శార్మి కులు ఏకీభవించి పనిచేసినచో తమ అభీష్టములను పొందగలరు. ఎప్పటికైనను శార్మిక కర్షక సమన్య సోషలిజమ్ పరిష్కరింప గలడు. వారి కెక్కువ కూలి, అన్వ స్థతగానున్న నిండుజీతముమీద శైలపు, వారమునకు పనిచేయు కాలము తగ్గింపు, వారి నివాసములు, విద్య, ఆటవనతులు, జీవితభీమా మొదలై పని జరుగగలవు. కర్షకులకు సమష్టి క్షేత్రములు, విద్య ఆరోగ్యముల వన తులు, వైరు భీమాలు, పశుభీమాలు మొదలైనవి చేకూర్చబడును. కొంచె మించుమించు రమ్యాస్థితి సంపాదించ వలెను. మనపరిశ్రమల విషయము పరీక్ష కావించుదము. యంత్రపరిశ్రమలు తక్కువ. అసలు లేనట్టే లెక్క. పూర్వము గృహపరిశ్రమ వలన మన దేశము అగ్రస్థానముపొందుట చెప్పియుంటిని. ఆపరిశ్రమలుకూడ అరి కట్టబడి చాలమట్టుకు పశించినవి. కొన్ని కొన్ని మాత్రము చావ, బతుకలేని స్థితిలోనున్నవి. అట్టివి కుం

డలుచేయుట, జోళ్లుకుట్టుట, వెండి బంగారపుపని, కొంత మట్టుకు శిల్పము, శిలా విగ్రహములను చేయుట, దంతపు నగిషీ పని, నూలువడికి స్వదేశ వస్త్రము లను నేయుట, కమ్మరము, తాపీపని మొదలయినవి. ఇటువంటివి పునరుద్ధరించి విదేశవస్తు బహిష్కారము సాధ్య మైనంతవరకు నడుపవలెను. ముఖ్యముగా విదేశవస్త్ర బహిష్కారము జరుపవలెను. ఇప్పటికీ మన దేశస్థులలో వస్త్రములునేయు నిపు ణతవంటూ. పూర్వము మనవారు తయారుచేసిన చీర ఒక అగ్నిపెట్టెలో నిముడగల్గెనని చెప్పుదురు. వారికిల్ప కాశలము గొప్పది. కనుక మనము నశించినట్టియు, నశించుచున్నట్టియు గృహపరిశ్రమలను పునరుద్ధరించవ లెను. అప్పుడే ఆర్థికస్థితి కొంతవ రకు బాగుపడగలదు. కనుకనే మహా మేధావి గాంధీమహాత్ముడు “ఆల్ ఇండియా విలేజ్ యిండస్ట్రీస్ అసోసియేషన్” అంటూ పెట్టినాడు. రేడియోలు, టెలివిజన్లు, సినిమా యంత్రములు, శాస్త్రీయ పరిశోధ నల కుడకరించు సామానులుకూడ చేసుకొనగల ప్రవీణత సంపాదించు కొని పరాధీనత మానుకొనవలెను. స్వదేశ వస్తుప్రదర్శనముల ద్వారా నూ, ఉపన్యాసములు వార్తాపత్రి కల ద్వారానూ స్వదేశ పరిశ్ర మలను ప్రోత్సహ పరచవలెను. ఈ ఉద్యమానికి ప్రతిఫలముగా ప్రస్తు తంలో మనమూ మంచిమంచి వస్త్ర ములు, తలనూనెలు, షే సు పొడల్లు, స్నోలు, నబ్బులు, బిస్కెట్లు, సిగరెట్లు, చాకులు, కత్తులు,

బ్లైడులు, బూట్లు, హేట్లు మొదలైనవి చేసుకొన గల్గుచున్నాము. కట్టనడిన ఇంకను ఎన్నో చేసుకొనగలము. కొలదికాలము క్రిందట మాకరిసర ప్రాంతము దొకడు గ్రామ ఫోనుపొందుబాటు చేసియున్నాడు.

ఆర్థికముగా మరొక విషయం చూడవలెను. మారకపు రేటు. మొన్న మొన్ననే చాల పాశ్చాత్యదేశములు తమనాడెముల విలువను తగ్గించుకొనెను. ఇంగ్లండుకూడ జాగ్రత్తపడెను. కాని మనరూపాయి రిగ్గింపు విషయము అసంబ్ధికి వచ్చినప్పుడు మన ఆర్థికసభ్యులు ఏదేని కేసును గాదు తీర్మానమును త్రోసివేసిరి. ఇది యెంత సమూహసమాచార కుల కెరుకయే. మన రూపాయి విలువ తగ్గకపోవుటచేత కొంతరికు మన ఆర్థికమాంద్యము, ఎగుమతులు తగ్గినవి. బంగారపు విదేశగమనము హెచ్చినది. దీనిని గురించి చర్చించుట నా యభిమతము గాదు. ఇంకను అనేకవిషయములవలన మన ఆర్థికదుస్థితి కల్గియున్నది. వాటి నన్నిటిని పరిశీలన వ్యాస విస్తారము కల్గునని భయపడచున్నాను. మధ్యమైన సంగతు లివియే.

రాజకీయముగా మన కావంతయైనను స్వాతంత్ర్యము లేదు. ఉన్నతోద్యోగము లన్నియు బ్రిటిషువారివే. యుద్ధభటులలో బాధ్యతాయుతమైన ఉద్యోగము లన్నియు తెల్లవారివే. ఉన్నతోద్యోగములే కొన్ని భారతీయుల కీయబడుచున్నను అవి వారికి అనుకూలముగానుండువారికే యిచ్చుచున్నారు. నూతనరాజ్యాంగపద్ధతి

ప్రకారము ఇడిమాకున్న మేలు కూడ అదృశ్య మగుచున్నది. రాష్ట్రీయస్వారిపాలన, ద్వంద్వపాలన యొక్క అంతము, లెజిస్లేటివు ఎగ్జిక్యూటివు సభుములకు బాధ్యత నొనగుట మొదలైన వన్నియు శుభకల్లులు. నిరంకుశ గవర్నరు, అతనికి జోహారులొనిగు మంత్రులు మాత్రము బయలుదేరెదరు. రక్షకభటకాళి, ఆర్థికకాళి మధ్యముగా గవర్నరు చేతిలో నుండును. అతని ప్రత్యేక హక్కులవలననూ, ప్రత్యేక బాధ్యతలవలననూ యిష్టమువచ్చినంత వఱకు చెలాయించవచ్చును.

ఇకపిలీ రాజ్యాంగములో గవర్నరు జనరలు నిరంకుశాధికారి. అతడు యావద్భారత దేశముమీదను అంగీకారత్రము (Instrument of Accession) లో నున్నంతమేర సంస్థానాధీశులమీదను అధికారము చెలాయించవచ్చును. అతడు రాష్ట్రీయగవర్నరులు పారపాటుననయిననూ భారతీయుల కనుకూలముగను బ్రిటిషువారికి ప్రతికూలముగను ప్రవర్తించుటకు చూచుచుండును. అతనిని కూడ కనిపెట్టుటకు నిక్రమింపబడ్డట్లున్నాము. ప్రజాప్రతినిధులకు రాష్ట్రీయ లెజిస్లేటివ్ ఎగ్జిక్యూటివులలో గాని, ఇడరల్ లెజిస్లేటివ్ లో కాని అధికారము కలుగక.

పైగా మన జమీందార్లు, స్వదేశ సంస్థానీకులు, మిల్లు యజమానులు, తదితరధనికులు బ్రిటిషుసామ్రాజ్య తత్వానికి అంధయై నిలచియున్నారు. ఏరితోకూడ మనము పోషింపబడుచున్నది.

కాంగ్రెసుసభలో నిర్ణయించబడినరీతిని మనము ఎన్నెన్నోలో పోటీ చేయబోవుచున్నాము. ఎందుకు? నూతనరాజ్యాంగమున కడు గడుగునను ప్రతిబంధకములు కల్పించి దేశానుకూలముగా మార్చుటకు.

రాజకీయముగా మనకు ఏమి కావలయును? సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమే మన పరమావధి. స్వాతంత్ర్యానంతరము సోషలిజ్మపన. అంతటితో కాని మనకు తృప్తి కలుగదు. కాని ప్రస్తుతములో అధికారము గల ప్రజాప్రతినిధులను కల్గియున్న లెజిస్లేచరు, వారికి బాధ్యులై పాలించునట్టియు, ప్రతినిధులనుండి యెన్నుకొనబడినట్టియు మంత్రులను కల్గియున్న ఎగ్జిక్యూటివు సంపాదించుకొనుట కూడ ఉపయోగమే ఆర్థిక విషయములు సోషలిజ్మపద్ధతుల ననుసరించవలెను. అనవసరపు ఖర్చులను తగ్గించవలెను. ప్రజాప్రకారకముగా వన్నులు కిర్రుననట్లు చూడవలెను. పైనికోద్యోగములు గవర్నరు పరకుగల ఉన్నతోద్యోగములును చాలవరకు భారతీయులకే లభించునట్లు చూడవలెను. ఈఉద్యోగులు ప్రజాప్రతినిధులకు లోబడి యుండవలెను. వన్నులు తగ్గించుట, కార్మిక కర్షకులకు లాభములు జరగవలెను. దోమినియనుస్థలను అని కొంత గండుకాని ప్రస్తుతంలో కేనడా, న్యూజిలాండు, ఆస్ట్రేలియా లనుదర్శింపున్న పద్ధతులమీదనే తే బిడ్డకొనవచ్చును. ఎట్లయినను ఏకీభవించి అనవసరముగా వివిధ పక్షములను లేవదీయక కాంగ్రెసుసంస్థ యిష్టముచొప్పున సంపూర్ణ స్వాతం

త్యముకొరకు నిరంతరము పాటుపడవలెను.

సాంఘికముగా మనలో చాల లోట్లున్నవి: బాల్యవివాహములు, స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుట (అనగా స్త్రీ సంఘములోనికి వచ్చుటకు పూర్వాచారమువలన నిరోధింపబడి వర్తాపద్ధతికి లోనయియున్నది), బాలవితంతువులకు పునర్వివాహము లేకపోవుట, వర్ణాంతరకతులు, జాతిమతభేద జనితములగు వైషమ్యములు, హరిజనసమస్య మొదలైనవి. ఇప్పట్లో సాంఘికముగా మంచిమార్పులు జరిగియున్నవి: శారదాచట్టము, స్త్రీలు జాతీయసమరములో పాల్గొని వర్తాపద్ధతిని వీడుట, విద్యాభ్యాసముచేయుట, జాతీయ అంతర్జాతీయ విషయములను తెలుసుకొనుట, విదేశగమనము, పునర్వివాహము, ఉపన్యాసములు గావించుట, పత్రికలకు వ్యాసములు వ్రాయుట, సంఘములుగా నేర్పడుట మొదలైనవి. కాని వారికి అస్తి వారసత్వపు హక్కు, ఉద్యోగములు చేయుట ప్రస్తుతములో తగవు. సంపాదన పురుషుని కర్తవ్యముగా తలపవలెను. ఆ సంపాదన అనుభవించుచు, వారు గృహపరిశ్రమలలో మిక్కిలి పాల్గొని, విద్యావతులై, భారతాభ్యుదయమునకు తోడ్పడుచు మంచి పుత్రికాపుత్రులను తయారుచేసి స్వాతంత్ర్యసమరమునకు పంపవలెను. సన్మాతృత్వమే వారికి పరమావధి. రాజకీయములలో, అనగా స్థానిక స్వపరిపాలనలలోను, జిల్లాబోర్డులలోను, రాష్ట్రీయ కేంద్ర

పరిపాలనలలోను పాల్గొనవచ్చును. కాని నిరుద్యోగసమస్యవలన బాధపడుచున్న పురుషునికి పోటీగ నిల్చివాని వేదనను అధికముచేయు తగదు. గత అసహాయోద్యమములో వీరు పడిన కష్టములకు వీరు ఎంతయూ శ్లాఘ్యులు. వీరి ఉద్యమముకూడ కాంగ్రెసుసంస్థలోనికి గ్రహింపబడవలెను. హరిజనసమస్య మొదటలో చాల క్లిష్ట మనిపించినది. కాని అవతారపురుషుడు మహాత్ముడు పూనుకొనుటచే జయము గాంచినది. తిరువాంపూరు మహారాజుగారు తమ దేవాలయములందు హరిజనులకు స్వేచ్ఛగా ప్రవేశించుట కాజ్ఞా యిచ్చుటచేత మహాత్ముని తాము సిద్ధించినది. చాలచోట్ల హరిజనులు సవర్ణహిందువులచేత కరుణింపబడి సమముగా చూడబడుచున్నారు. కాంగ్రెసులో పోటీచేయుచున్న దేశములోని పక్షములూ, ప్రభుత్వమూ కూడ వీరి సమస్యను తమ కార్యక్రమములోని దని చాటుచున్నారు. కాని ప్రభుత్వమువారు వీరిని రెచ్చగొట్టి సవర్ణ హిందువుల యందు ద్వేషము పుట్టించుచున్నాడు. కాంగ్రెసు మైత్రి బనగూర్చుచున్నది. హిందూ మహమ్మదీయ, శిక్కు మహమ్మదీయ కలహములు ఉత్తరహిందూ దేశములో తీవ్రముగా నున్నవి. అయినప్పటికిని పూర్వము కంటే చాల నయము. క్రమముగా కాంగ్రెసునాయకులు మైత్రి చేకూర్చుచున్నారు. అబ్దులు గఫూరు ఖాను, మహాత్మాగాంధీ ఈ విషయములో నెక్కువగ పాటుపడు

చున్నారు. అనవసరమైన కక్షలను వదిలి జాతీయైక్యత చేకూర్చుకొనవలెనని నా ప్రార్థన. శిక్కుమహమ్మదీయులలో కూడ కొంతవరకు మైత్రి ఏర్పడుచున్నది. వర్ణాంతర వైషమ్యములు కూడ అదృశ్యమగుచున్నవి. కనుక తొందరలో జాతిమత వర్ణ సఖ్యత ఏర్పడగలదని నా ప్రత్యాశ.

విజ్ఞాన శాస్త్రములు ప్రస్తుతంలో ఎంతవరకు వికాసమవుచున్నదో అంతవరకు వృద్ధిపొందుచున్నవి. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యము వచ్చిననే తప్ప ఇయ్యవి మిక్కిలి వృద్ధిపొందుట కవకాశములేదు. మన నాట్యకళ నీసీమాలద్వారా అభివృద్ధి నొందుట గాంచుచునే యున్నాము. మన శాస్త్రీయాభివృద్ధికూడ బాగుగా జరుగుచున్నది. దీనికి తార్కాణము ప్రపంచఖ్యాతి పడసిన రామనుజుడు, బోసుగారు, ప్రభుల్ల చంద్రరాయి గార్లే. పరిశోధనలు జరుగుచున్నవి కాని విశేషధనము లేకపోవుటచే కష్టమగుచున్నది. సిద్ధాంతశాస్త్ర మనవారు మేధావు లవగల్గుచున్నారు.

కనుక ఈ ప్రస్తుత స్థితినుండి మన భారతదేశమును ఉచ్చస్థితికి తీసుకొనివచ్చుట ప్రతిభారతీయుని యొక్కయు కర్తవ్యము. పైన చెప్పిన విషయములను గమనించుచు రాజకీయములను ముఖ్యముగా గమనించుచు అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంచరించవలసియుండును. అప్పుడే భారతమాతను దాన్యశృంఖలముల నుండి విడిపింపగలము.

ఐ. వెంకటాచార్యసామయ్య

శ్రీమతి దాకటప్రత్తిరమ్మమ్మ

41 ఆర్. వెంకటాచార్యసామయ్య

ANDHRA PATRIKA

డి. కపంత్ రావు

మాహస్వామి/హుస్సేను

డాక్టరు యు. రామరావు

అ మ మ త లి

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య

చెంగల్వరాయడు టీకాలరైటరు. టీకాలుచేసే ఉద్యోగికి ఈ రైటరు పేరు ఏలా సార్థకమో నాకు తెలియ. టీకాల డాక్టరంటే బాగుడునేమో! ఇతడు ఏజన్సీలో ఆటవికజనంలో టీకాలువేయవలసిన అవసరం కలిగి వచ్చాడు. తెల తెలవారుతూంది. ఎవరో ఒక గడబవాని సాయంతో ఆ గడ బవలసో, గడబపల్లో ఏదో పేరుగల రెండు మూడు పుండల ఇలువరాలు గల గ్రామనమిషాన్న చిన్న గుడార మెత్తికొని మకాంచేసేడు. టీకాలు వేయడంపని ఎంతో సులభసాధ్యం గా కనబడుతుంది మనకి. ఏముంది? ఒక మనిషిచేయి అందుకొని వాని భుజాననో, ముతకేతనో రొట్టెటరీలా న్నెట్టు ముందులో ముంచి గిరగిరా త్రిప్పేస్తాడు. కాని పాణిగ్రహణాని కెందు నంటు పడవానో టీకాలు వేయడానికి పాణిగ్రహణం చెయ్యాలంటే అంతరంతు కావాలి. టీకా లంటే, ఆదేమిటోగాని, ప్రజలంత భయపడతారు. నాటుప్రజ చెప్పేవద్దు. ఆటవి కుల కాగోలే తెలియ. మన భాషా? మన ఊహా? ఎంతో నచ్చచెప్పాలి వాళ్లకి. ఆకార్యభారం చెంగల్వ రాయనిమీద పడ్డ దానాడు. సరే సంసిద్ధపడ్డాడు. కాంపుమంచం, ఇక్ మిక్ కుక్కరు, హోల్డాలు, థెర్మో స్టాస్కు, మర చెంబూ తానూ మకాంచేసే దా అధివిధ్యన్న.

బస నడుచుచేసుకొని, సాపుచేసు కొని వంటచేసుకొని, భోజనంచేసు కొని ప్రచారం ప్రారంభించడానికి సిద్ధపడ్డాడు. హోల్డాలులో ఉన్న రెన ఆయుధాలపెట్టె పైకి తీసేడు. ముడు కొంచెమే ఉంది. లేనేలేదో. క్రొత్త ముందు బయ్ తపాలా కచేరీ వచ్చే ఉంటుంది. అక్కడకు తపాలాకచేరీ మూడుమైళ్లదూరంలో ఉంది. తనకు తెనాతినచ్చిన 'రఘువ' అనే గడబ వానిచేతికి ఒకచీటి వ్రాసి యిచ్చి తపాలాధికారికి చూపుమని వానిని పంపి ఆ గుడారంనడుమ అమర్చు కున్న కాంపుమంచమీద పడుకు న్నాడు చెంగల్వరాయడు. మెత్తని దిండల్లో తలపోదుపుకొని ఏదో వింత సంచలనం కలిగించే ఆ వన్యప్రదేశంలో, నిర్మలమయిన గాలిపీలుస్తూ కొత్తపక్షుల గీతాలు వింటూ ఏమే మో ఆలోచించుకుంటూ పడుక్కు న్న చెంగల్వరాయనికి నిద్రపడు తూంది, మెలకువ వస్తూంది. తిరుగా నిద్రలోకి దూకుతున్నాడు. ఇలా నెన్నిసార్లు చేసేదో కడపారి ఆతడు కన్నులుతెరిచికొని చూచే సరికి గుడారమంతా చీకటి వ్యాపి స్తూంది. మబ్బువేసి దనుకొని గుడారమీదకు వచ్చి దిక్కులు పరీక్షిం చేడు, నడమటికొండచాటున నన పాడుతున్నాది సూర్యబింబం. వెలుగున వెనుకాడుతూంది. ఆ అటవి ప్రదేశం, ఆ గడబపల్లె, ఆ ప్రకాం

ఇందరి కథ కొలది సంవత్సరాల గ్రెంటు ఏజన్సీప్రాంతాలలో జరిగిందని ఒక స్నేహితుడు నాకు చెప్పగా విని ఆత్మ చాలా విధాల వివరణ ఉన్నదని ఊహించి దానిని విన్నకథగా ఆశ్చర్య. — పూ. వెం.న.

సమయానన్నం ఇవన్నీ వానిని దిగులుతో దిగలాగడం మొదలుపెట్టేయి. వానికి ఒంటరితనం భూతంలాగు కనిపిస్తూంది. "రఘువా రఘువా" అని కాజాపిట్టలాగు గంటసేపు వావోయేడు పిలుపుమీదపిలుపు ఇట్లు పడిమ హెచ్చిస్తూ. "రాలేడు కాబోలు. మూడుమైళ్లదూరములోనున్న తపాలాకచేరీకి వెళ్లిరావడమంటే ఇంత నే పేలా? అందులోనూ రఘుననికీ గమనవేగానికి పెట్టినవి పేడు. అట ఎకులకు విశ్వాస మెంతేని ఉంటుంది. చెప్పినవని తూచాలు తప్పకుండా చేస్తారు. పట్టుదలగల కార్యసాధకులు. ఏం చెప్పా రఘువా ఇంకా రాలేదు?" ఎవరు బదులుచెప్పే వారు? నిశ్చయంకొంటుంది. నిశ్చయం చేశారుమనూ.

పరుపుపరుపున గడబపల్లెలోకి పోయి చెంగల్వరాయ డీ కథ ఆపల్లె వారిలో కొందరికి వచ్చిరాని గడబ భావనోను, తెలుగు ఇంగ్లీషుముక్కులతోను దాన్ని సంపుటికరణం చేసి, అభినయంతో కాస్త మెరుగుదిద్ది చెప్పేడు వారి మనస్సులను కరగించి; ఇద్దరు గడబయువకులను తోడు తెచ్చుకొని గుడారమున పడుక్కున్నాడు కాంపుమంచమీద కదలకుండా. వన్యమృగాల భయం వానికి లేదు. గుడార ద్వారాన కూర్చుండి కావలికాస్తూన్న గడబ వాళ్లున్నారు. చలిభయమూ వానికి లేదు. గుడారంభుట్టా వెగట్లు వెలుగుతున్నాయి. గుడారమంతటా

వెచ్చని గాలులే ప్రాకుతున్నాయి. దళమైన ఉన్ని దుప్పటి తలమున్నగా కప్పకొని పడుకొన్నాడు చెంగల్య నాయుడు. వానికి నిద్రపట్టలేదు. రఘువ డేమయినాడు? మందుపెట్టే దించేదెదు? దానిలెక్క తేల్చిపోతే తాను చాల చిక్కులలో పడిపోవలసి వస్తుంది. పొస్తుమేస్తురు వాని కిచ్చేదో లేదో. ఏనంగతి అనిశీభాంధకారం లాగు వాని కగమ్యగోచరమయింది. పడుతూ లేస్తూ పదిగంటల పరి మాణంగల ఆ తేయిని పది యుగా ల్లాగ గడిపేడు. బట్టున తెల్లవార గానే గడబలను గుడారమునకు కాపు పెట్టి ఒక్కని నాయాన పోస్తాఁనుకు వెళ్లాడు చెంగల్యరాయుడు.

రఘువడు వచ్చి మందుపెట్టే తీసి కొని వెళ్లినట్టు తపాలాధికారి చెప్పేడు. చెంగల్యరాయనికి చిరు చెమటలు క్రమ్మాయి. ఏదారి? దొరతనమువారితో పని లొనుగులు తమించరు. మందుపెట్టేపోయినదంటే ఏమి తీక్ష విధిస్తారో అధికారులు?

చేతి గుమాలతో మొగాన చెమట తుడుచుకొని విషాదంగా విట్టార్చి, తెలిగవానికి వొక్కొన్నాడు రఘువనూ, మందుపెట్టినూ కూడా. అక్కడకు ఆరుమైళ్ల దూర మున నున్న 'బారిగాం' అనే చిన్న పల్లె రఘువని నివాసగ్రామం. ఆనంగతి తెలిసికొని ఆపల్లెకు నడచి వెళ్లేడు చెంగల్యరాయుడు. ఎండ ముదిరి బళ్లు చిటచిట లాడుతుంది. చవిటిసేలవలె ఒడలు చెమరిస్తూంది. రాత్రినుండి ఆహారమెరుగు ఆశరీర భారానికి వాని పిక్కలు పీకే నడవడ పడకుతున్నాయి కాళ్లు. వేడియా

న్యలు బునకొడుతూ, నాల్క సవరించి పెదవులు తడవికొంటూ పొడియారిన గొంతుబిగింపును నడలించికొంటూ కాలి ఆకుచెప్పలు లోటువడ రెండు యామముల కా 'బారిగాం' చేరు కున్నాడు చెంగల్యరాయుడు. ఊరి సమీపానికి రాగానే డప్పుల చడి వినబడుతుంది. ఏకో నందడిలో నున్నట్టున్నాడు గ్రామస్థులు. ఊరి వెలుపలనున్న ఒకచెట్టునడను తాను నిలచి ఆయూరి పెత్తనదారును పిలుచుకొని రమ్మని తనకు సాయంవచ్చిన గడబయువకుని పంపేడు గ్రామం లోకి. దూరంగా ఏదో నాతితో గోడలుతీర్చి కడుతున్నారు కొందరు గడబలు. దాని కుండనా కట్టు బాటూచూస్తే దేవతాగారంలాగు ఖోస్తూంది. "ఈ మూఢనమ్మకం పోయిదికాదు పిల్లకి. ఇంకా అమ్మ వారు- బలులు! ఈ విశ్వాసం నానా ట ప్రబలుతుంది. ఇలాటిచోట బీ కాలసత్వం నచ్చచెప్పడం చాలా కష్టం. ఏ చెయ్యను! రోటిలో తల దూర్చి కోకటిపోటుకు భయపడనా?" అని యేమేమో ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇంతలో ఆ గ్రామంలోని సంబరం జననమూహంతో, కల కలధ్వనితో, మిన్నంటే కేకలతో తనవైపే వస్తుంది. వాళ్లకు కానరా కుండా ఆ చెట్టుచాటున డాగి నిల చేడు చెంగల్యరాయుడు. పరిసరజ్ఞానమే లేకుండా ఎగురుతూ డాటుతూ ఆ క్రొత్తగా కట్టే గుడివైపు పోతుంది ఆ సంబరం. ఆత డానంబరంనడు మకు నిదానించి చూచేడు. కొందరి చేతులమీద - మీరమతం - బిగించి, పూలదండలతో పుక్కిటకల్లుతో

మురదుకు చాచిన వాని అరచేతులలో ఏదోపట్టుకొని ఒకయువకుడు కూర్చున్నాడు. వానివైపు చూచి సంతోషంతో గంతులు వేస్తున్నారు ఆడూ మగా కలసి. నడుమ నడుమ బలు లిస్తున్నారు. కోట్ల గొట్టెలూకోసి రక్త చిమ్ముకుంటూ పచ్చిగంధపు ముద్దలు పట్టించుకుంటున్నారు ఒకళ్ల. పానకంవలె కల్లు బాడిలతో తాగేస్తున్నారు.

గ్రామం పెత్తనదారుకోసం చెంగల్యరాయుడు పంపిన గడబవాడు తిరిగివచ్చి నరవాహనంమీద ఊరే గుతూన్న ఆ గడబయువకుని చూపుడువ్రేలితో చూపి "రఘువ" అన్నాడు. త్రుల్లిపడి చెంగల్యరాయుడు వానివైపు చూచేడు. "బేను వాడే. అదిగో ముఖాన స్సోటికపు గుంటలు - బట్టతల. ఆ పై మీది ఎట్టపించ తానిచ్చిందే." అనుకొని సంఘమున వానికి జరుగు తూన్న ఆ గౌరవానికి కారణమేమని వాని నడిచేడు. ఆ గడబవానికి తెలుగురాదు. గడబభాషలోనూ సంజ్ఞలతోనూ కూడా ఆ ఉత్సవ వివరాలు తెలిపేడు. అది యొక గ్రామనేవత ఉత్సవమని బోధపరచికొని చెంగల్యరాయుడు ఊరకున్నాడు. "ఇది అమ్మ తల్లి పండుగ కాదు, అమ్మమ్మ తల్లి పండుగ" అన్నా డా గడబవాడు. అది క్రొత్తపేరవడంచెత వానికి బోధ పడకపోయినా తెలిసినట్టు బాలిగా శలయాచేడు చెంగల్యరాయుడు. ఆ కడుతూన్న గుడి ఆదేసతకొరకే అన్నాడు గడబవాడు. 'ఆహార' అన్నాడు చెంగల్యరాయుడు. వాని కా నూటలు చెవిని పట్టలేడు. ఆకర్ణ

అంతరంగికంగానూ, ఎంత బాహ్యంగానూ వానిలోనూ వైచిత్ర్యం ప్రజ్వలిస్తున్నాయి. మందు పెట్టే ఏమయిందో వాని వదుగుదా మంటే వా దేనుగుమిదినున్నమయి ఎక్కడో అంతరాళాన అందకుండా పోలేరుతున్నాడు. తన బస అక్కడకు తోమ్మిది మైళ్ల దూరములో నున్నది. నిలువలేక పోయాడు, నామ్మసిలి ఆచెట్టునీడను రాయి తల గడగ పడుక్కున్నాడు చెంగల్య రాయడు. వాని వైఖరి చూచి ఆ గడబవాడు వాని కాకలి, దాహం నివేరి తిముగా నున్నవని పోల్చి - ఉడికించిన నుండలు, వెదురుగొట్టముతో తేనె, తామరాకుదొన్నెతో నీరూ తేల్చి వాని కిచ్చేడు. చెంగల్యరాయడు కాస్త చల్లబడి సేదచేరి, "రిఘువని కలుసుకోవచ్చునా?" అని అగడబవాని నడిగేడు. "వా డా గుడివద్ద ఉండవచ్చును. అందరూ వెవలిపోయారు సందడి చాలించి. మన మక్కడికి పోవచ్చు"నని వాడన్నాడు. చెంగల్యరాయడు మెల్లగా వాని చేయూతను వదుస్తూ అమృతమృతం క్రొత్త గుడిదగ్గరకు వెళ్లేడు. అక్కడవ్వూ లేడు. వా రాదేవత

నాగుడిలో ప్రయత్నించి విందులార గించుటకు గ్రామంలోకి పోయారు. పొద్దు పడమటిదిక్కును సమీపిస్తుంది. కోడి పెండ్రుకలూ, నెత్తుటి మరకలతో నిండిన త్రోవ సరిచూచు కొంటూ ఆదేవాలయ సమీపానికి వెళ్లేడు. అక్కడ నొక పూలకొట్ట మీద పొదుపుగ నుంచిన అమృతమృతం చూచేడు. ఆ చేరువను నెత్తుటిలో వత్తి వెలుగుతూంది. ఇంకా గుడికి వైకవ్వ కట్టలేదు. ఆ దేవతవైపు నిదానించి చూచి త్రుళ్లిపడ్డాడు చెంగల్యరాయడు. ఈ లోగా దేవతకు సాహంగషడి లేచిన గడబ యువకుడు వాని వైఖరి చూచి వాని నమ్మకమృతం పూనినదని భ్రమపి వానిచుట్టూ తిరుగుతూ ఏవో గడబ పాటలు పాడ మొదలుపెట్టేడు.

కొంత ధైర్యం తెచ్చుకొని చెంగల్యరాయ డాగడబవానిని వారించి, ఆ పూలకొట్టపైనున్న దేమని వాని నడిగెను. "అదియే అమృతమృతం. దానిచాత రే సాగిస్తున్నారెప్పుడు ఈ ఊళ్ళో క్రొత్తగా. ఈ గుడి ఇంత వేగంగా ఈ దేవతకోసమే కడుతున్నా" నని అగడబయువకుడు బదులు చెప్పెను.

కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకొని

"నే నాగుడిలోనికి వెళ్లి ఆ దేవతను చూడవచ్చునా?" అన్నాడు. గడబ:-ట. ఆ ఉగ్రం భరించగలిగితే.

పిరికిదనంగా 'ప్రయత్నించి చూస్తా' నంటూ ఆ గుడిలోకి అమృతమృతం చేరునగా పోయి వంగి నిదానించి ఆ దేవతను చూచి చూచి, అదేదో చదివి తెలిసికొన్న టీవలకు వచ్చి "నకేరా పోదా"మన్నా డాగడబ వానిని చెంగల్యరాయడు. వారిరువురూ కలిసి బొప్పిమాస్త్రునగ్గరకు వచ్చేరు.

చెంగ:-అమ్మా బొప్పిమాస్త్రునగానూ, మీ రామందుపెట్టే వానిచేతిలో పెట్టినప్పుడు వా దేమన్నావో చెప్పగలరా?

బొప్పి:-ఇదేమిటని వాడు నన్నడిగేడు. ఇది అమ్మవారిని చంపే దేవత అన్నాను. వా వతి బాగ్రత్తగా ఆపెట్టి నుతీసికొని వెవలిపోయాడు.

ఏం చెయ్యడమో చెంగల్యరాయనికి తోచలేదు గాని అమృతమృతం జాతరలు మాత్రం అక్కడ మందుపెట్టకు సాగుతున్నాయి.

ప్రణయసుధార్ధురి

బలును నీతారామశాస్త్రి

అంతట నదియే
అన్నియు నదియే
ప్రణయ సుధార్ధురి
ప్రవహిలుచుండెన్.

కోకిలాంగనా
కుసుమచంద్రములో
పరియగ బూచిన
వృక్షలతలలో
ఇనతేజములో
ఘననైల్యములో
ఇంద్రధనువులో
హిమకరప్రభలో

అంతట.

అంతట.

గోదావరిలో
క్రొమ్మించులలో
జలజల పాతెడి
సెలయేగులలో

అంతట.

ఆకాశములో
అగపంక్తులలో
కాసారములో

అంతట.

సారభయులమై
నల్లగ పోయెను
పిల్లగాలిలో
మృగికన్నులలో

అంతట.

ప్రవహించుచు
స్వాదనమత్త
భ్రమః మూహ
ప్రకటధ్వనిలో

అంతట.

ఆవుల యంబా
యనునపులలో
దేశభక్తజన
దివ్యహృదులలో
అంతట నదియే
అన్నియు నదియే
ప్రణయసుధార్ధురి
ప్రవహిలుచుండెన్.

వెన్నెలబయలు

గుజ్జప్పడియ అంజనేయులు

నహజశీతల మీసముజ్వలశౌంక
రమ్యకాముదిలోఁ జకోరములవగిడి
దివ్యభావయానంబునఁ దేలిపోయి
నంచరింతమురమ్ము నిర్దరులమగుచు.
పొంగిపొరలిన పాలపింపున జగానఁ
జెలఁగు నీ సాధమధురవీచికలలోన
శకులయుగలినిబోలి విచార ముడిగి,
స్వాంత ముప్పొంగ నిచ్చఁ గ్రీడింత
మిపుడు.

అక్షిపార్వణ మగుచుఁ బ్రత్యక్షమైన
యాంతరంగిక చిత్కళానంతతేజ
మిందుబ్రకృతిపూరుషులమైనుందరీప్ర
పంచముల నేలుదము కోర్కి
పండిపోవ.

పట్టాభిషేకానంతరము శ్రీరామునికథ యుత్తర కాండమున వర్ణింపబడినది. కాని యది వాల్మీకి విరచితము కాదని పలువురూహించుచున్నారు. ఈ కథనే భవభూతి తన యుత్తరరామచరితమున లోకోత్తరముగను, కరుణరసాన్వితముగను రచించియున్నాడు. రసానుగుణముగఁగఢాభాగములమార్చి హృద్యముగ రచించెను. సీతారాముల సమాగమము, శ్రీరాముని దండకారణ్య విహరణము, అవచంద్రకేతుల యుద్ధము మూలమున లేవు. ఉత్తరరామచరితకథ రఘువంశము, పద్మపురాణము, శైమిసీతారతము, అభ్యాత్మరామాయణము మొదలగు గ్రంథములఁ గలదు. కొఁది మార్పుల నటించినచో వీనికిని ఉత్తరకాండములోని వృత్తాంతమునకును సాదృశ్యము కలదు.

పైకాచిభాషలో గుణాధ్యవీరచితమగు బృహత్కథ గల దనియు, నది ప్రాచీనమనియు నందఱును విశ్వసించుచున్నారు.

‘భూతభాషామయీం ప్రాహు రద్భృతాథాం బృహత్కథాం’ అని దండి దానినిఁ బ్రశంసించియున్నాడు. కాని యది మన కలభ్యము. దాని ననుసరించి రచింపబడిన గ్రంథములు మూఁడు మనకు లభ్యము లగుచున్నవి. అవి త్సేమేద్రుని బృహత్కథామంజరి, సోమదేవుని కథాసరిత్సాగరము, బుద్ధస్వామి రచితమగు బృహత్కథాశ్లోకసంగ్రహము నైయున్నవి. అందు కథాసరిత్సాగరమున సోమదేవుఁడు తాను మూలగ్రంథము ననుసరించి మార్పులఁ జేయక గ్రంథమును రచించితిని తెలిపికొని యున్నాడు.

కథాసరిత్సాగరము-

ఉత్తర రామాయము

కాండ

అథువాచార్యులు

“యథామూలం తే తైవైత స్స మనా గవ్యత్రిక్రమః, గ్రంథవిస్తర సంక్షేప మాత్రం భాషాచ భిద్యతే” ౧-౧౦.

అందువలనఁ గథాసరిత్సాగరమునఁ గల కథాభాగములు బృహత్కథలోఁ గల వనియు, నవి యతి ప్రాచీనము లనియు మనము నమ్మవలసియున్నది. కథాసరిత్సాగరములో నలంకారవతిలంబకములో యుత్తరరామ చరితము కలదు. (లంబ. ౯, తరం. ౧) విరహాఝర్యుత్సుకు లగు అలంకారవతి సరవాహనదత్తుల వినోదార్థము కాంచన ప్రభ సీతారాముల కథను దెల్పినటులు గలదు. ఇందుఁగల వృత్తాంతమును మిగిలిన గ్రంథములఁ బోల్చినచో నెన్ని యోతావుల కథానంద ర్పములు భిన్నముగఁ గన్పడుచున్నవి. కథాసరిత్సాగరమునఁ గల సీతారాములకథ బృహత్కథాశ్లోకసంగ్రహమునఁగాని గుణాధ్యుని మూలగ్రంథమునఁ గలవని నిర్ణయించిన లాకొటీ (Lacote) గారి విషయానుక్రమణియందుఁగాని కన్పడుట లేదు. బృహత్కథకు భిన్నమూలములు గలవనియు, లేనిచోఁ గొన్ని కథలు ఉపఖ్యానములందుఁ జేర్చబడియుండుననియు బండితులూహించుచున్నారు.

కథాసరిత్సాగరమునకును మిగిలిన గ్రంథములఁగల యుత్తర రామచరితమునకును గల భేదముల నిట సూచింతును.

(౧) లక్ష్మణునిచే వాల్మీకియాశ్రమప్రాంతమున విడువబడిన సీత శీలము నచటి ఋషులు శంకించి యాశ్రమమును వదలి యెటకేనిఁ బోవుదమని నిశ్చయించిరినియు, నది వాల్మీకి తన దివ్యదృష్టిచే గ్రహించి సీత నిర్దోషయని వారితో చెప్పినను వారంగీకరింపనందున సీత తన నిర్దోషత్వమును బ్రకటింప టిటిభసరోవరమును జొచ్చి యవేయొడ్డు చేర నని కలదు. భూదేవి యామెనొడిలోఁ గూర్చుండఁజెట్టుకొని యావలి యొడ్డునుజేర్చెను. మహాపురుషులును తపోధనులు నగు ఋషులు సీత యొక్క శీలమును శంకించి రనుట యసందర్భము. వాల్మీకి తన దివ్యదృష్టి నామెరాకకు కారణమును గ్రహించి మునిపత్నుల కామె నొప్పగించె నని యిత్తరగ్రంథములఁగలదు. అదియే సమంజసము.

(౨) సీత వాల్మీకి యాశ్రమమున లవుని ప్రసవించెను. ఒకనాఁడు శిశువును ప్రకొని యామె న్నానార్థము పోన, వాల్మీకిమహాముని బిడ్డను గానక తన తపోబలముచే గుళితో

నోక శిశువును స్పృశించె ననియు, లవునితో జానకి పిరిగివచ్చి వేతాక శిశువును గాంచి యిసుపురను జెంచి ననియుఁ గలదు. సీతకుఁ గుళలవులు పుత్రు లనియు, గుళలవములతో నమ్మార్జన మొనర్చుటవలన వారికి పేరు వచ్చిన దనియు మిగిలిన గ్రంథ మునఁ గలదు. రఘురామునిచరిత మును దివ్యదృష్టిచేఁ గరతలమున నామలకమునుజోతఁ గ్రహింపఁగలి గిన వాల్మీకి ముందువెనుక లాలో చింపక కుశుని స్పృశించె ననుటయు సత్యమగున్నది.

(3) కథాసరిత్సాగరమున రాముఁ డొనర్చినది నరమేధముగాని యశ్వమే ధము గాదు. సులక్షణుడగు మనుజు నన్వేషించుచు లక్ష్మణుఁ డొకచో లవునిఁ గాంచెననియు, నాతనినమ్మా పానాశ్రుముచే బంధించి యయో ధ్యకుఁ గొనిపోవ, వాల్మీకి యాతని విడిపింపఁగుశు నచటకుఁబంపుటయు, గుశుఁడు లక్ష్మణుని జయించి శ్రీరా మునితో యుద్ధ మొనర్చుటయు, శ్రీరాముఁ డాతని తనకుమారునిగ గుర్తెరింగి సీత నయోధ్యకు రప్పించి పునస్సమాగమము నొందుటయు నిట వర్ణితము. ఇది మిగిలిన గ్రంథములఁ గానరాదు. రాముఁ డశ్వమేధ మొ నర్పణజోన, వాల్మీకి కుళలవులతో యజ్ఞశాల కరుగుటయు, గుళలవు లట రామాయణమును గానమొన

ర్చుటయు, రాముఁడు వారిని దనపు త్రులని గుర్తించుటయు, సీత నభా నదులకుఁ దన నిర్దోషత్వమును వెల్లడి యొనర్చి ఘోరమగు ప్రతివఁబూను టయు నుత్తరకాండమున వర్ణితము. ఆమె,

“యథాహం రాఘవాదన్యం మన సాపి న చింతయే, తథామే మాధవీ దేవీ వివరం దాతు మర్హసి.”

యని ప్రతిన యొనర్చి భూదేవీ యామెను రసాతలమునకుఁ గొని పోయెనని కలదు. కుళలవులు యజ్ఞాశ్వ మును బట్టుటయు, లక్ష్మణాదులతో యుద్ధ మొనర్చుటయు శైమిసభార తము, ఉత్తరరామచరిత నాటకము మొదలగువానియందుఁ గలదు. కాని భవభూతి వారిని శ్రీరామాదులతో యుద్ధ మొనర్పఁజేయక లవచంద్ర కేతుల యుద్ధమును వర్ణించెను.

(౪) సీతారాముల పునస్సమా గమనంనర్పమున భవభూతి వాల్మీకి యాజ్ఞచే నోక యంతర్నాటకమాడఁ విడివటులువర్ణించియున్నాఁడు. మూల గ్రంథమున సీతారాములకు పునస్స మాగమము లభించలేదు. సీత రసా తలమునకుఁ జొరయిన తరువాత శ్రీరామాదులు వైకుంఠమును జేరి రని కలదు. వివాదాంతమగు నితి వృత్తము నిట్లు మార్పుటకుఁ గల కారణము భవభూతి బృహత్కథా వృత్తాంతమును గైకొనుటయే యని

కొందఱు వ్రాయుచున్నారు. మూలతీ మాధవనాటకరచనమునకు మదిరా వతికథ యెట్లువర్ణించెనో యట్లే యుత్తరరామచరిత్రమునకును బృహత్కథయే మూలమని వీరు వ్రాయుచున్నారు. కథాసరిత్సాగర మునఁ గల టీటిభనరోవృత్తాంత మును సీతారాముల సమాగమమును జేమొద్రుని బృహత్కథామంజరి యందును గలవు. భవభూతి నాట కేతివృత్తమునకును బద్మపురాణము లోనికథకును సాదృశ్యములు చాలఁ గలవు. కాని యం దేది ప్రాచీనమో నిశ్చయముగఁ దెలియుటలేదు. కాని దానుని రఘువంశమునఁ గల (సర్గ— ౧౪, ౧౫) సీతావనవాసవృత్తాం తము, ఉత్తరకాండమునందలి కథకు సరిపోవుచున్నది. కథాసరిత్సాగ రము ౧౦-వ శతాబ్దమున కిటీవల రచింపఁబడినది. అందు గల కథ బృహత్కథయందుండినవో ఉత్తర కాండమునకును, బృహత్కథలోని గామకథకును గల సంబంధ మెట్టిదో మనము నిర్ణయింపవలసియుండును. ఉత్తరకాండము, పద్మపురాణము మొదలగు గ్రంథముల కాలమును బ్రాచ్య పాశ్చాత్యవిమర్శకు లింకను జర్పించుచున్నారు. ఆయా గ్రంథ ములఁగల రామకథ కేది మూలమో యింకను భావివిమర్శనమొనవలనఁ దేలవలసియున్నది.

పితృ శిక్ష

మధునావంతిల సత్యనారాయణశాస్త్రి

హితము బోధించి యభివృద్ధి నెనయఁజేసి
చెప్పుగుండనముల మరలించి గడుసుఁద్రోవ
జేరి సౌఖ్యముగా మనఁజేయునట్టి
జనకు మాటకు జవఁదాటఁ జనునె తనయ!

ధనము నశియించుఁ గీరితి వెనుకఁబడును
జ్ఞాన ముడిపోవు పరనిండ కలుగు దుఃఖ
మావహిలు స్నేహభావము సంతరించుఁ
బనికేమాలిన జూదంబువలనఁ బుత్ర!

సాటివార లెల్ల మేటులై యుద్యోగ
పదవులందిభాగ్య వత్తనుండ
జల్లిగవ్వయేనిఁ జేర్చక యింటిలోఁ
గలది యెల్ల గంగఁ గలిపినావు.

ఎన్ని విధాలఁగవ్వపడి
యేమియొనర్చిన నెన్ని నాల్గకుం
దిన్ననిత్రోవ నీవు గుఱు
తింపవు బిడ్డల తండ్రి వైతి నో
యన్న ! యిక్కెట్లునంసృతి మ
హర్ణవ మీఁదఁగలాడవోయటం
చెన్నఁడు దుఃఖవహ్నిమది
నేవఁ గలంగును నుండుఁ బుత్రికా!

కటకటా ! నాదు ప్రార్థకర్మవశత
నాంధ్యమొందితి శతవృద్ధునైతి నీదు
తల్లి తొంబది యేండ్ల వృద్ధ యయియుండె
మాకు నీవేకదా దిక్కు మాదుతండ్రి!

జూదరియై యింటి సొమ్మెల్ల వమ్ముగా
విందివై చుచు నుండె వీడటంచు
పదుచఁజేతలకుఁ బాల్పడి నిత్యకర్మముల్
నిడనాడి వర్తించు వీడటంచు
బలుగాకులం గూడి బ్రాహ్మణధర్మముల్
విడిచి భ్రష్టుండాయె వీడటంచు

పిన్న పెద్దలఁగాంచి భీతిఁ జెందుట మాని
విగతలజ్జుండయ్యె వీడటంచు
పదుగురును నిన్ను దూషించు పల్కులన్ని
ములుకులట్టులు నాడెండమునకుఁ బాఁకు
నాయనా ! యిప్పుడైన యన్యాయమైన
ద్యూతమును మాని మాకు విభ్యాతిఁబెమ్ము.

పరమపావనమై పేరువడసియున్న
యిట్టినద్వందమునఁ బుట్టి చెట్టచెయ్య
లెట్లు నేయంగఁదొడఁగితి వించుకేని
నుంచిచెడ్డలు గుర్తించి మనల వేల?

మీ తల్లి నొడువు మేలిమి
నీతులు విని బుద్ధిగలిగి నెగడఁగవలదే ?
మాతండ్రి ! నాదు పలుకులఁ
ప్రితికా విని నడువు ముచితరీతి నిఁకేనికా.

ఇగుగుపొరుగువార లింతటి పలుగాక
పుడమి లేడటంచు నుడువ నాకు
పట్టరాని దుఃఖ మిట్టై వచ్చుచునుండె
నెంతకాల మిటు సహించుఁ దనయ !

పడరాని సిలుగులం బడి
గడియించిన యాస్తి గంగఁగలుపుచు జూదం
బుడుగక యాడుచు నాటడి
పడనేటికి, లేమిఁ గవ్వపడ నేమిటికికా?

అనుచుఁ బలుమాటలు నూటిపోసినను బుద్ధి
రాక మనలెడు తన కుమారకునిఁ జూచి
తండ్రి కొండొక యుక్తి చిత్తిమున నెంచి
మఱల నొకతటి తనయు నిమ్మాడ్కిఁబలికె.

నాయనా ! ఏకు నేను దినమున కొక్క
రూప్య మొనఁగుచునుండు వేఱుగఁ దలఁపక
దాని సయిచ్చవచ్చు చందమున వెచ్చ
పలుచుకొనుచుండు మెట్టి యుక్కఱకువైన.

ఆ విధంబున స్వేచ్ఛగా ననుదినంబు
నావలన రూఢ్యముం గొంచు నాకుఁ బుణ్య
మొదవ రామాయణమున నొకటిరెండు
పుటలు మాత్రము చదివి విన్నుచు కుమార!

అని యిటు తండ్రిసెప్ప విని
యాధరణీసురసందనుండు, నె
మృనమున సంతసించి మఱు
మాటవచించక నాటంగోలెఁ ద
జ్జనకుని సన్నిధానమున
శ్రద్ధమెయిం బఱియింపజొచ్చెఁ బ
వనతర రామచంద్రగుణ
వర్ణనలం దగు నాదికావ్యముగ.

అనుదినముఁ దృప్తివలన రూఢ్యమునదయు
నాశచేఁ గొంతతడవు రామాయణము
నట్లు చదువుచుఁ బడసిన యా ధనము
తోడ వదపడి జూదమొ యాడఁదొడఁగె.

అరిగెఁ గొంతకాల మా రీతి రామాయ
ణము సమాప్తమయ్యెఁ గ్రమముగాఁగ
వృద్ధుడైన తండ్రిహృదయ మూఱటఁజేసె
సుతుఁడు చిత్ర మొదవ సుగుణి యయ్యె.

శ్రీరామాయణ పతన
ప్రారంభ నిబద్ధ భక్తి. పరవశుఁడును, స
ద్గుఁడునై విప్రకు [య్యెన్.
మారుఁడు క్రమముగ సుబుద్ధి మహితుండ
పదపడి భారత సంహితః
జదివించెం దండ్రి యదియుఁ జదివి కడు విశా
రదుడై విప్రకుమారుఁడు [కున్.
వదలెన్ ద్యూతంబువలని వ్యవసము తుద

* * * *

మంచి పితృశిక్ష యున్న నెమ్మదిగ నెట్టి
చెడుగులను బుద్ధిమంతులఁ జేయవచ్చు
హితకరంబైన యుక్తి యాహించి శల్లి
దండ్రు లాత్మజులను మన్వదగు ఋజులుగ.

ఉ ద యి ని

చావలి బంగారపు

ఆగండి చుక్కలు, ఆగిచూడండి

ఇదిగో నాపసికూన అగవడద

మీకంటి కా॥

పాకుచూ నా బాల

పైడికాంతులు డల్ల

వలు తెరంగులవూలు

పరిమళించుచు నుండ

బడుగైన నాకడుపు

భావాలు వినియ

భయమేల ? ఉదయివీ

భాస్కరుల జూడగా ?

30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862

ప్రభు అంధకాశ్వు (పక్షి) పక్షి అంధకాశ్వు పక్షి

ప్రభు అంధరాశ్రయ కరదీప్తామరము, ఉద్భవ
కాలగర్భిత దళకు, అద్భుతము

అనంతపురం జిల్లాలోని అనేక చిన్నారులు, అనంతపురం

౨) నీలకంఠేశ్వర ఆసుపత్రికి వచ్చిన వాళ్ళు, నీలకంఠ

౩) నాటి ఆంధ్ర ఆసుపత్రికి వచ్చిన వాళ్ళు, నీలకంఠ
ఆసుపత్రికి వచ్చిన వాళ్ళు, నీలకంఠ

అరేబియా సముద్రం, నీలకంఠ

శ్రీ. పి. ఆర్యగారు

శ్రీమతి వసుమతామూర్తిగారు

కంత్వ వాణిశ్వరయ్యగారు

వాణిశ్వర వేల్ ఆర్యగారు

సంగీతవిద్వాంస పి. రామకృష్ణగారు (రాగిణీశాస్త్రి పూజకు)

శ్రీమతి విజయలక్ష్మి పండిట్ గారు

44 డి. సత్యబాబాయ్యగారు
(వర్తమాన ఆంధ్రవసుకు)

చింతమర్తి శ్రీనివాసరామమూర్తి

శ్రీమతి పి. వేదాబాయిగారు

శ్రీమతి ఆస్వాత్యం చెన్నకవిశ్వనాథం

శ్రీమతి ఎ. నారాయణం పరిగారు

ఆంధ్ర వైదిక శిఖామణి ముఖ్య శివసంకల్పస్త్రిగారు

శ్రీమతి కల్యాణమందరి నీతారంగారు

సి. యస్. నాయుడు గారు

డా. యస్. చంద్రశేఖరగారు

వ.కె.రఘులూ

వ. కె.రఘులూ (పద్మవిభూషణ్)

రాజుల వెంకటేశ్వరయ్యగారు

శ్రీమతి మల్లవీరేశ్వరయ్యగారు

కమల కృష్ణారావుగారు

కప్పగంటి వెంకటేశ్వరయ్యగారు

కుర్లపాటి ఆంజనేయయ్యగారు

మొట్టటి ఏకాదశి పుణ్యదినమున పరమపరిచితుల
డాక్టర్లు బ్రహ్మశ్రీశ్రీమంత్రిలు ముఖ్యమంత్రిగారి శివశివీకను
కృతానమనకు గొనిపోవునపుడు వెంటియేగిన పురజనులు

జి. కె. చెట్టూరుగారు
(మంగళూరు కాశీ విశ్వవిద్యాలయం)

వ.కె.రఘులూ

వ. కె.రఘులూ (పద్మవిభూషణం)

రాజుల వెంకటేశ్వరయ్యగారు

శ్రీమతి మల్లవీరేశ్వరయ్యగారు

కమల కృష్ణారావుగారు

కప్పగంటి వెంకటేశ్వరయ్యగారు

కుర్లపాటి ఆంజనేయయ్యగారు

మొట్టటి ఏకాదశి పుణ్యదినమున పరమపరిచితుల
డాక్టర్లు బ్రహ్మశ్రీశ్రీమంత్రిలు ముఖ్యమంత్రిగారి శివశివీకను
కృతానమనకు గొనిపోవునపుడు వెంటియేగిన పురజనులు

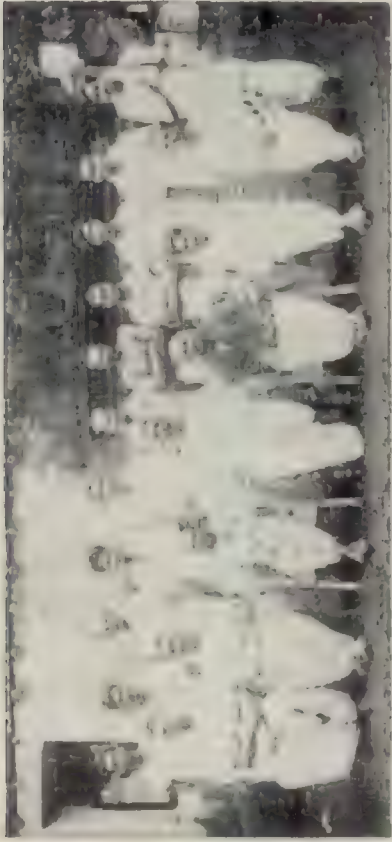
జి. కె. చెట్టూరుగారు
(మంగళూరు కాశీ విశ్వపాఠశాల)

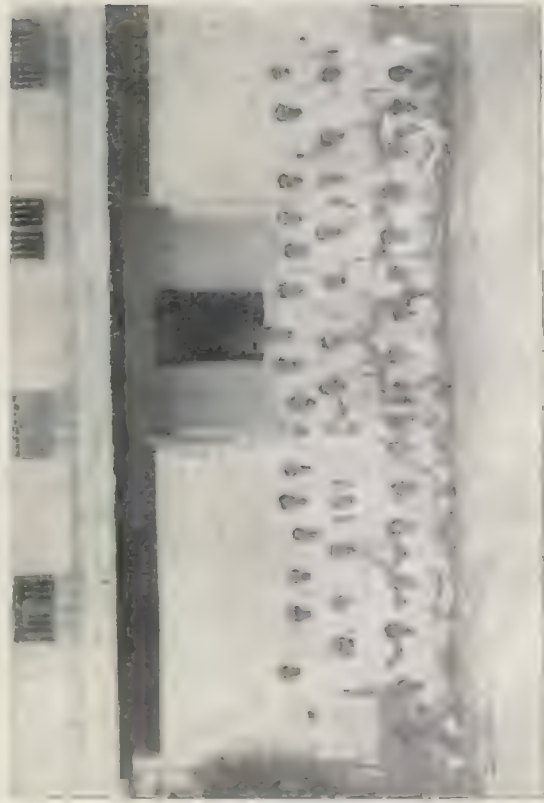
చూడనిది సారస్వతిసంఘ సమావేశము

కెన్సెల్ సర్జన్ జనరల్ కార్యకర్తల సమగ్ర సమీక్ష

కెన్సెల్ సర్జన్ జనరల్ కార్యకర్తల సమగ్ర సమీక్ష

కెన్సెల్ సర్జన్ జనరల్ కార్యకర్తల సమగ్ర సమీక్ష

భారతీయ రాగానుసరణ, గమకములు

వింజమూరి వరాహ సరసింహాచార్యులు

ఒకానొక పాశ్చాత్యకాస్త్రవేత్త చెప్పి వట్లు గానము నిఖిల ప్రపంచగ్రాహ్య మగు భావ యతుల చెల్లు. పంగీరమవకు మానవ ప్రపంచమే కాక శివుశకుపీలికాభిజ్ఞానులు ను మరియచేతనములగ గోచరించుకొలుదులును విలీనులగుట తగ్గయి. కావుననే "రహిమించు జంత్రి గాత్రముల రాతగరినించు వినులగాంధ ర్యంలు విద్యమాకు" అని పెద్దవాక్యము నుడిచెను. మానవజాతియందలి భావము ఆయా ప్రాంతములందు వివిధరీతులగ నుండినట్లు, ఆయామృగములు, పక్షులు మున్నగునవి యొచ్చరించు పలుకులు అనంతములగ నుండినట్లు గానపుబోకడలును ఆయా దేశము లందును, ఆయా ప్రాంతములందును కొంత వ్యత్యాసములగ నుంట గమనింతుము. గాన కాస్త్రము నిర్మించు స్వరములు, శ్రుతులు, తాళమునందలి లయ మున్నగునవి ప్రతిదేశ మందును వారివారి మతిముల ననుసరించి యుంట తెల్లము. ఆయా దేశములందును ప్రాంతములందును పంగీరమనందలి శ్రుతులు, స్వరములు, రాగములు మున్నగు వంశములను గూర్చి కడదిన ఆంధ్రపత్రిక ఉగాదిసంచిక లందు కొన్ని వర్ణనములనుండి తెలిసియం డిమి. మఖ్యముగా భారతీయ రాగపద్ధతిని గూర్చి చెప్పుచు రాగాంగాది విభాగము జన్య రాగములగూర్చియు విత్తలముగ భావ యువ భాత్రి ఉగాదిసంచికలందు తేల్చి ని యుం డిమి. ఇటు రాగానుసరణయ గమకములను గూర్చి కొంత చెప్పవలసి యున్నది.

రాగములు స్వరప్రస్తారము ననుసరించున వయ్యి తాయారాగమును సువ్యక్తమొనర్చు నది గమకములే. ఉచ్చారణభేదము ననుస రించి భావ మారుచుండినట్లు స్వరములను పలుకుటలో నుపయోక్తములగు గమకభేదము లచే రాగములు పొడింపబడి స్ఫురించు చున్నవి. స్వరములందు గమకములు చేర్చు వ్యత్యాసముననే ఆయా దేశములందలిగానము, రాగములు కొంత భిన్నముగ స్ఫురించును. ఇయ్యాయే ఉత్తరదేశమునందలి హిందూస్థానీరాగ పద్ధతిని కర్ణాటకగాన పద్ధతిని వారి రీయు చున్నదనుట తగ్గయి. ఉత్తరదేశమునందు క ర్ణాటక రాగములందలి మోహనరాగమునతో

సరిగపధన-పేదపగరిన, అను భూపాలీరాగము కలదుకాని మన కర్ణాటక మోహనమును ఉత్త రీయ భూపాలీని వ్యత్యాసము కనుచునే యున్నాము. ఇట్లు ఉత్తరదేశీయ రాగములు పెక్కులు సమములకలవుకానిఆయ్యది గమక వ్యత్యాసముచొప్పున భిన్న పద్ధతులగ గోచ రించుచున్నవి. వారి గానమున మఖ్యముగా జారుగమకము కంగుము కాని మనవాచ నీ గమకమును పయోగించినను ఒకకన్నొక్క, వలి, ముగిరిము, ప్రత్యాఘాతము మున్నగు పెక్కులు వెంటవెంటనే స్వరములందు చేర్చుట కలదు. ఇట్లు ఉత్తరదేశమునందలి స్వరోచ్చారణ భిన్నముగనుండి వారి రాగ పద్ధతి వారిరీయులరీ దక్షిణమునందలి కంపి తాది గమకయుత స్వరోచ్చారణ కర్ణాటక రాగపద్ధతిని చూపుచున్నది. రాగములం నుపయోగించు స్వరములు కెందు ప్రాంతము లందును ఒక్కటయ్యి నా రాగములు వారి వారి గమకముల ననుసరించి భిన్న పద్ధతులగ వెలయుచున్నవి.

ఇట్లు ప్రతిదేశమువారును పాశ్చాత్యులు సహితము వారివారి గానములందు వారి కను వగు గమకము లుపయోగించుట చూతుము. ఇందుకు కారణము గమకపరిచయములు కాని స్వరములు కందరములు, చర్యములేని అపరిచయములతో. ఆయా గమక సంజా తములే రాగములు సువ్యక్తములను, మతో ధకములునగు. కావుననే సోమనాథుడు "రాగవిరోధ"యందు గమకయుతములు కాని రాగములు ఛంద్రీ లేని రాత్రివలె, తోయ విహీనమును కాసారముభార, పుష్పఫల యుతముకాని భూజముచాక్కి, సౌందర్య విహీనకవ్యయంతోలే నిరర్థకమై, నిస్తేజమై, నిర్గుణమై యుప్పునని వాకొనెను. కావు ననే గమకములు ప్రథమమునుండియు భార తీయగానమున- మఖ్యముగా కర్ణాటక గాన మున- చెక్కువిధములగ గమనింపబడెను.

పాశ్చాత్యులకును తమ పంగీరమన గమక ములు కలవుకాని వారు వానిని తమగానమున నొకవిధమున చెలయించులరీ మనము మన గానమున నొకవిధమున తేర్చుచుము. పాశ్చా త్యులు స్వరములను సంవాది పద్ధతితో

నొప్పించుట తక్కు దుత్సహము జూపుదురు కావున వారు గమకముల నుపయోగించుటలో రిమ స్వరము ఇతరములతోతేరి పలురకము లుగ వోపించునట్లు చేయుదురు. స్వరములు అంగుచే మన్నుచున్నట్లుగ నుండియు, ఇతర స్వరములతోతేరి యవి రంజకమై యొప్పునట్లు మిశ్రితముల సంవాదిపద్ధతి (Harmonic Principle) ననుసరించుచు వారి గానమున గాంగుము. కాని భారతీయ గానమున స్వరము ఉన్న దున్నట్లుగ పలికింపబడక కంపింపబడుటయు, నిట్లు గమకముతో తేరి యుంటయు గందుము. ఒక స్వరమునుండి మరియొక స్వరమునకు తేరునప్పున పెక్కు విధము లట్లు చేరుటయు, రాగకళ వట్టే ముగింపజేయుటయు భారతీయుని పని. పాశ్చాత్యునివలె ఒకస్వరమునకు మరియొకటి ఇంపుసాంపున తేర్చి యద్దాని రమింప జేయు టయే తమ పనియని యెంచక భారతీయుడు తన స్వరము నుచ్చరించుటలోనే పలువిధము లుగ గంపింపజేసి యింకే రాగమును చెల యించును. చిత్రకాదుడు వలె రంగు లుపయోగించి మాత్రము చిత్రమును కట్టెడుట గోచరింపజేయక ఆమారంగులతోనే దృఢ మాత్మకరంగుల కలవ (Light and Shade) నిచ్చొన్న తమలచెలయించి ఆయా కర్మని నిజరూపముని గోచరింపజేయ జాలి నట్లు గాయకుడు స్వరములను కంపించి వానితోనప్పుడెల్ల రాగకళ గోచరింప జేయు చున్నాడు. మఖ్యముగ కర్ణాటక గాయకుడు ఒకస్వరమును వివిధరీతుల కంపించి తన కను వగు రాగమునట్టే, అందందే గోచరింపజేయ జాలియుంట విదితిము. ఇట్లు మనవాడు స్వర ములు వివిధముగ గంపించునప్పుడెల్ల కలుగు గమకములను తేల్చొనిరి. గమక మన నిట్లు చెప్పులడెను:

"స్వరస్య కంపా గమకః
త్రోత్పదిత్రిమభావహః"
(రత్నాకరము)

స్వరము నిట్లు రాగకళాభావకములగుటకు కంపింపబడినప్పుడెల్ల స్వరప్రతిధిని ప్రి యించు గమకములు, అందుచే నా స్వరము యొక్క శ్రుతివిజయము నచ్చెల్లె భాత్య

లికముగ వైవ మారుచుండును. నియతశ్రుతిని విడిచి స్వరము అన్యశ్రుతిచ్చాయను పొందుటయు గమక మనవచ్చునని వేంకటమణి యెంచివాడు.

“స్వీయస్థాన శ్రుతిగతా
చాయా వ్యవ్యాక్రయమునీ,
చాయాం గమయతీ శ్యేష
గమకః పరికీర్తితః.”

నియతశ్రుతిని విడిచి స్వర మన్యశ్రుతిని జెందుటలో పెక్కుదిధము లట్లు కలుగజేయవచ్చుననునది స్ఫురించగలదు. అట్లయ్యి మువ్వక్రములుగ చేరియునవియే మనవారు పేర్కొని వానిని వర్ణించెప్పి వారు. శారదాదేవ రామా మాత్యాది మఱి కొంత్రుకేత్రలు గమకములు యెత్తము పదిపాను కలవని వక్కాణించిరి. వేంకటమణి వీని నిట్లు చెప్పివాడు:

“తిరుపస్సురిత త్త్వేన
కంపితో లీలమిత్థసి,
ఆందోలితో వరిశ్చాధ
త్రిభిః కురులోహితా,
ఉల్లాసితః పాదితశ్చ
హంపితో ముదిత ప్రణా,
నామితో మిశ్రిత శ్చేరి
భేదాః పంచదశస్మృతాః.”

సోమవార్యునకు ఇరువది రెండు గమకములు కలవు. కాని ఆరోహణాదరోహణములజేర్చి దశదిగ గమకములు మాత్రము చెప్పు నవీనుల మతము సాహస మనవలయును.

గమకముల వివరము

పదిపాను గమకములు వివరించుటలో మన వాగ్గేయులమత మీఁ తెలుపబడును.

౧. తిరుపము:—ఒక స్వరము ద్రుతకాలమున మూడవవంతు వేగమున మాత్రము పలుకునప్పుడు వీణతంత్రియందునరే క్రిందకు ఆడుమబడి హెచ్చుశ్రుతి కలదిగ జేయబడిన తిరుప మనబడును. ఇదరు స్వర నిట్లు హింసించబడెను కావున తిరుప మనబడెను (తిరుప = హింసించుట). ఇయ్యది జోక్కు అనియు జెప్పదురు. వేంకటమణియు నిట్లు చెప్పి వాడు.

“ద్రుతశ్రుత్యాంకవేగేన యుక్తః కంపః స్వరస్య యః” పవన తిరుపోనామ గమకః పరికీర్తితః.” (చతుర్థంధి)

౨. స్ఫురితము:—ద్రుతకాలములో శృతి యాంకవేగమున స్వరములు జంటగా

ఆరోహణక్రమమున పప, రిరి, గ గ, ఇట్లు పలికింపబడునప్పుడు పపిప, రిపరి, గరిగ ఇట్లు క్రింది శ్రుతినిజేర్చి చెప్పట యాచారము. ఇక ఆవరోహణక్రమమున నిట్లుండు జంట స్వరములు ద్రైశ్రుతితో జేర్చి చెప్పటయుగలదు: పప, నిని, ధధ, ఇట్టి స్వరములు పరిప, నిపని, ధనిధ, ఇట్లు పలికింపబడును. ఇందు చే నియ్యది రెండువిధములుగ చేరి యుండును. ఆరోహణక్రమమున జెప్పబడు జంటస్వరముం దలి గమకమునకు స్ఫురితమనియు, అవరోహణక్రమమున జంటస్వరములందలి గమకము ప్రత్యాహితమనియు నెంచబడును. (స్ఫురిత మన రోమట అనియు, ప్రత్యాహిత మన ద్రై స్వరమును కొట్టిరాజేయుట అనియు చెలు పబడెను) వీనిని జోల మని వేంకటమణి యెంచివాడు.

“...ద్రుతశృతి మంక
వేగేనపహితో భవేత్,
స్వరకంపః పవిత్రేక్షః
స్ఫురితోనామ నామకః,
స్ఫురితే స్ఫురితస్థానీ
జోలో హోకే వికల్పితా,
లతుణం తస్య జోలస్య
పూర్వాచారైర్గ బుద్ధిరీతమ్.”
(చతుర్థంధి)

౩. కంపితము—స్వరము ద్రుతకాలముం దర్ధాంకము వేగమున మాత్రము కదలింపబడి హెచ్చు శ్రుతిచ్చాయగామిగ జేయునప్పుటి గమకము కంపిత మనబడెను.

“ద్రుతార్ధమానవేగేన
స్వరకంపస్తు కంపితః.”
(చతుర్థంధి)

౪. లీలము—స్వరము పూర్ణముగ ద్రుత కాలమువేగమున కదలింది ద్రైస్వరముయొక్క చాయను అందుకలుగజేయుట లేక ద్రైస్వరముతో విలీనమొనర్చుట, లీల మనబడెను.

“పూర్ణద్రుతప్రమాణేనవేగేనహింశిస్తుయః,
స్వరకంపః పవిత్రోగమకోలీనపంజ్జకః.”
(చతుర్థంధి)

౫. ఆందోలితము—స్వరమును దీర్ఘముగా యుప్రమాణకాలము (వాలుగతురములుచ్చ రించుకాలము) వరకు కదలించి అందు ద్రైస్వరముయొక్క చాయను ఆయూప్రలో రాజే యుట ఆందోలిత మనబడెను.

“లఘుప్రమాణవేగేన
స్వరకంపస్తు యో భవేత్,”

త మాందోలిత నామానం
గమకం తద్విదో విదుః.”
(చతుర్థంధి)

౬. వలి:—ఒక స్వరమును వీణ తంత్రి యందునరే కలయాకారముగ (వక్రముగ) బలి కించి హెచ్చుస్వరయంత మనునదిగజేయుట వలిగమక మనిరి. వేంకటమణియు నిట్లు చెప్పి వాడు.

“నానావక్రగతస్వార
భిన్నవక్రస్ఫురోహి యః,
కంపః స్వరాణాం పప్తవ
ర్వలిరీ త్యభిధీయతే.”
(చతుర్థంధి)

౭. త్రిభిన్నము:—మూడుస్వరములొక్క తిరి, అనగా ఆయాస్వరమే ముమ్మాదు పలుకుటలో కలుగు గమకము త్రిభిన్నమనబడెను. వీణతంత్రులందు త్రిస్థాయిలలో శాస్వరము పలుకునట్లు మూడుతంత్రులను ఒక్కపర్యాయము మీటుట ఈగమకమునకు కారణము. అందుచే త్రిస్థాయియందును ఒక్కపర్యాయమే ఆయాస్వరము పలికించుటయు కలగు.

“...ఏకమంద్రాదిస్థాన
త్రితియంపంపుకామ్,
స్వరాణాం కంపవం లోకే
త్రిభిన్న ఇతి కథ్యతే.”
అని వేంకటమణి తెలిపెను.

౮. కురుగము:—వలియందునరే త త్రిని వక్రముతముగబట్టి క్రిందిస్వరమనందే ద్రైస్వరములను రెండు లేక మూడుస్వరములకుద్రై వానిని పలికించుటయు శాహెచ్చుస్వరము లందు పదవిస్వరము విలీనమయించునట్లు చేయుటయు నీగమకమునకు లేదు. ఇందుచే నియమ వలిసంజాతమనవచ్చును. వేంకటమణి

“వలిరేవ ఋజూర్నూత్వా
కురులోనామ కథ్యతే.”

అని చెప్పివాడు. ఇయ్యది రెండువిధములుగ గ్రహించుమా. (౧) ఒదిగింపు అనియు (౨) ఒరియిక అనియు రెండు విధములుగ జెప్పదురు.

ఒదిగింపు:—నోటను పాడుటలో నియ్యది జారుమటోలునని ముబ్బరామదీక్షి తులు ఎంచెను. రిమగరి అను ద్రై స్వరములను ఋషభమునండి పలికి రిరిగి యా స్వరమునకు వచ్చుటలో తంత్రిని లాగి యొం దట్లు పలికించుట సేర్పరితన మనుచుండ గాత్రమున

'రిమ' అనుచోట ఎక్కువారు 'గరి' అనుచోట దిగుబారును కలగును. వీరెయిం దిట్లు రాగమును బాగుగ లోపించుట కందందు క్రింది స్వరముననే కింది లాగి యాద్యుటలో ప్రై స్వరములను పలికించి అంతకే తిరిగి మొదటి స్వరమునే దృఢపరచుట కలదు ఇయ్యది ఒదిగింపుక కెప్పుదురు. ముఖ్యము దీక్షితులు 'సగరి' అనునది వర్ణమును వీరెలో విూటిన వెనుక ఆస్థానమునదే తీగను యాద్యి పట్టి గాంధారమును పలికించిన వెనుక ఋషభమును కలిగించుటలో ఒదిగింపుక సెంచవచ్చునని చెప్పివాడు.

ఒరియక :— ప్రై స్వరములనుండి క్రిందికి అంతోహాగమున దిగునప్పుడు ఒక స్వరము, లేక రెండు, మరి నేర్పుచే నెక్కువ స్వరములను ఆయా క్రింది క్రిందివానితో జేర్చి వెంటవెంటనే మీది స్వరచ్ఛాయను కనుపింప జేయుదురు, నిట్లు ప్రై స్వరములను రావళొని దిగుటయు వారియకయని యెంచబడెను. 'సరిధప' అని పాడుటలో 'సరినధపనిధ' అనియు, 'సరిధ' 'సరిసధ' అనియు నిట్లు ప్రై స్వరముల నంటుచు రావళొని వచ్చుట యాచారము.

౯. ఆహతము:—స్వరమును పలుకుటలో ముందటిస్వరమును కాని, వెనుకటి స్వరమును కాని వేగముగ కొట్టి పలుకుచుంటు ఆహత మగును. ఇయ్యదియు రెండు విధములు. ముందటిస్వరమును గొట్టి తిరుగుటరవ అనియు, వెనుకటి స్వరమును గొట్టి తిరుగుట ఖండింపు అనియు చెలిసిరి.

రవ:—ప్రైముండి క్రిందిస్వరములకు ప్రాకు నప్పుడు అద్రానిని రావళొని యట్లు దిగుట రవ అనబడును. అనగా 'వసు' అనుటకు 'వవసు' అనుటయే రవ.

ఖండింపు:— ప్రైముండి క్రింది స్వరములకు ప్రాకుటలో గొన్నిటి విడిచి యట్లు చేయుట లో మధ్య వదలినవానిని తాళి యట్లు దిగుటకు ఖండింపు అనబడెను. మధ్య ఖండింపబడి విడిచిన స్వరమును చాచుగ వండు చూపుట యా గమాయన ముఖ్యము. అనగా 'మరి,' అనుచోట వదలివేయబడిన 'గ' యొక్క ఛాయ నువూడ చూపుచు 'మగరి' అనియు నిట్లు 'పకి' అనునప్పుడు "పగరి" అనియు 'గపా' అనుటకు 'గరిపా' అనియు పాడుట ఖండిం పవబరగు.

౧౦. ఉల్లాసితము:—స్వరములను ఆలో హాగమున కాని అవరోహాగమున కాని మిక్కిలి దీర్ఘములుగ బట్టి అన్యస్వరము- అనగా హెచ్చు స్వరయుతములుగ జేయుట ఉల్లాసిత మనబడెను. దీనినే బారు అందురు. ఇయ్యదియు రెండువిధములు: (౧) ఎక్కు బారు (౨) దిగుబారు.

ఎక్కుబారు:— స్వరములలోహాగ క్రమమున నుండిన వానిని బలుకుటలో ఒక్క ధ్వనిగ క్రిందికుండి ప్రై ఎక్కుట ఎక్కు బారు అందురు.

దిగుబారు:— స్వరము లవరోహాగ క్రమమున గలిగినప్పుడు వానిని బలుకుటలో ఒక్క వాదముగనే ఎడతెగక క్రిందికి బారుట దిగుబారుగ భావించుము.

౧౧. స్థావితము:—స్వరములను మిక్కిలి దీర్ఘములుగ, అనగా పులికాలము (౧౨ అక్షరములు)వరకు పొడిగించి పట్టి హెచ్చుస్వర గామినిగ జేయుట స్థావిత మనిరి.

"పులికప్రమాణవేగన కంఠో య: స్థావితస్తు ప:" (చతుర్దండి)

౧౨. హంపితము— స్వరములు దీర్ఘ కాలమున బలయుతముగ హంకారముతో బట్టుటకు హంపితమనిపెరు. వీరెయిందు క్రింద నుండి వాదమును పెంచుకొని పైగల ర లేక గ లేక మరి యెక్కువస్వరములకు ఒక్క మారుగ వెల్లుటకాని, అట్లు పైకుండి దిగుట కాని హం, హం అను వాదముచొప్పున పలికించుచుండుటకు హంపితమనిరి. ఇయ్యదియు బారు భేదముగ గవట్టును. వేంకట మఖి యభిప్రాయ మిట్లున్నది.

"మనోజ్ఞతరహంకార గర్భితస్వరకంపవసు, హంపితం నామ గమకం గమకజ్ఞా: ప్రవక్ష్యే." (చతుర్దండి)

౧౩. ముద్రితము— వోటినిమాసి స్వరములను కలిగిలోబట్టి పాడుటకు ముద్రిత మనిరి. ఈ గమక మిందుచే గాత్రయోగ్యముగ నెన్నవచ్చును.

"ముఖ్యస్య పమ్ముద్రణసంభవోయ ఉద్గాయతేముద్రితస్వర: స్వాత్" (చతుర్దండి)

౧౪. నామితము— స్వరములను ఆయితముగ మాతృధ్వనితో వృదుత్తగ బట్టుటయు

బాడుటయు నందుగల గమకము నామితమున బడెను.

"స్వామ్మివోఽస్థా నమవత్స్వరాణామ్" (చతుర్దండి)

౧౫. మిశ్రితము:—స్వరములు పలుకుటలో ప్రైధములగు రెండుమాతృగమకములు చేర్చివచ్చుటగమకము మిశ్రిత మనబడును.

"ఏలేమం మిశ్రణాత్ క్షేయో గమకో మిశ్రణాభిధ:" (చతుర్దండి)

ఇట్లు మనప్రాచీన వాగ్గేయములు పదిహేను గమకములు చెప్పించుండిరి. ఇవి మనకు గ్రాహ్యములే. కాని: వీనపుస్తకములందు, క్రిసింగరాచార్యుల వారి పుస్తకములందును పది గమకములు మాత్రము చెప్పబడియుండుట చూతుము. వీనియందు ప్రైధములగు ముఖ్య తమ గమకములు కొనము. అవి యావత్కళము లగుట తప్పదు. మరియొక ప్రాచీన శ్లోక మందు దశవిధగమకములు చెప్పబడెను కాని వీనియందు నవీనపుస్తకములందలి వానివలెగాక మనప్రాచీన వాగ్గేయాలెంచిన పెక్కుగమకములు చూతుమా. ఈ శ్లోకములుచూడుదు.

"తిరుప: స్ఫురితో రీనాం వోలితోవలిరావతా:, ఉల్లాసితోహంపితకృ పుష్కరామిశ్రితోదక."

ఈ మతమున (౧) కంపితము (౨) త్రిభిన్నము (౩) పరుళము (౪) స్థావితము (౫) ముద్రితము ఈ గమకములు కొనము. కంపిత, స్థావితములు లీనతత్వములుగ భావించబడియు, పరుళము వలిగమకములమనియు, త్రిభిన్నము స్వరమార్గవ్యవస్థాపరయుకమని యెంచబడియు ముద్రితము గాత్రసంజాతమని భావించియు, నిట్లు వీనిని వేరుగ వేర్కొనలేదని యూహించుము. మరియొకమతము-

"స్ఫురిత: త్రత్యమాతకృ కంపితో లీనమిత్యపి, ఆంధోభివో వలికృత హంపితోల్లాసిత తథా."

అనునది కలదు. ఇందు (౧) తిరుపము (౨) ఆహతము, (౩) త్రిభిన్నము, (౪) పరుళము, (౫) స్థావితము, (౬) ముద్రితము, (౭) నామితము, (౮) మిశ్రితము ఇవి కొనము. ఇందు స్ఫురిత గమకముయొక్క రెండవవిధమునే ఎంచుటయు, ముఖ్యమును ఆహతమునందలి రవ,

ఖండింపు గమకములు, మధురమందలి ఒడిగింపు, ఒడియగమకములు, పరిమళముకావులముల నీమతిమన కాకుము. ప్లానిరి, వామితిములు కూడ గ్రహింపకుంటే కంపిత వ్యత్యాసము లగుటే కాబోలు.

మనశాస్త్రమున, మనముల గ్రహించిన గమకములు, వానిచేట్లు ప్రేషింపఁజేయుచు నట్లుండుటరి శ్రీ సింగరాచార్యులుగారు, మరి నవీనులు వీరి విరచితపుస్తకములందు దశవిధ గమకము లిట్లు చెప్పబడినవి.

“అరొనానునగోవాంప

“అరొనానునగోవాంప

అరొనానునగోవాంప

అరొనానునగోవాంప

ఇయ్యది ఏమిటిసమ్యక్మనునదియు చేర్చిన కయ, నవీనగ్రంథములందు చేర్చబయు, ప్రాచీనవాగ్దేయముల మతిమరి అమాయకపు సంగీత విద్యార్థులను పెత్త్రోవను చెట్టు బయు సాహసమునవలసియున్నది. అరొనానా నరొనానములు, త్రిభిన్నము, మూర్ధన ఇయ్యది గమకము లజల ఎట్లొ తలయును. ప్రాచీన శాస్త్రవేత్తా, మరివాగ్దేయముల మతిమ నకును గమక నిర్వచనమునకును ఇయ్యది భిన్నములుగ నున్నవి. వీరిని గమకములుగ వెంచ వలనుపడును. ఇట్లు తెలియకయు నవీన గ్రంథకర్తలతివ్వలదొంతరలగోవైనను సంగీత గ్రంథముల వెలయుంచుట సాహసమనియు, విద్యార్థులను పెత్త్రోవల చెట్టులయనియు ననకతిప్పగు.

ఇక సోమనాథ్యుడు తన “రాగవికోధ” గ్రంథమున నిడువది చెంది గమకముల చేర్చినదియుంటయు, వానికెల్ల సంజ్ఞలు నిర్వచింప వానితో గ్రంథము వెలయుంచుటయు గందుము. వీరిచేట్లు ఈ విధమున నున్నది.

ప్రతికారి, అహారి, అహారి, అహారి, పీడ, జోలన, విగర్హ, గమక; కంప, ఘర్షణ, ముద్ర, స్వర్ణవైమనగ్ధ, ప్లుతి, ద్వితి; పరక, తిచ్చిత, విజతలంకెండు నను, మృదు, కనిన.

ఇయ్యది వీరయందు పరినింపబడు క్రమ ము సోమనాథ్యుడు వర్ణించి చెప్పబడిన గమకములు వీరయందు దిరిగి గ్రహించి చెప్పి వాడెనుట చెల్లు. ప్రాచీన వాగ్దేయముల కార్య ప్రేక్షకు మున్నువారి మతిమన నియ్య

కొన్ని భిన్నమునవయ్య వీరయందు దిరిగి గ్రహించి స్వానుభవోపేతిముగ జెప్పయండె నని గ్రహించుము. వీరి వివర విట గ్రంథ గాహుర్యమునకు పూతునటచే విరమింప బడును. కాని ఇదిను వీరిని సంజ్ఞలతో స్వర ములందు చెప్పవిధము అవగా స్వరములపైను క్రిందను ఇరుప్రక్కలను కొలది సుద్దులుచెప్పి తన గమకములు వెలయుందియుంట నీ మతిమను సులభగ్రాహ్య మునకున్నది. ప్రతి హారెందువరుపబిందువులంబు ఇట్లుచేర్చియు, వాహారి ఒకబిందువునలను, అనుహారి పరేఖ బిందుతోను- ఇట్లు, అహారిబిందురుందుకుక్క తోను. ఇట్లు వెలయుంది వీరి నితరు స్వరముల క్రింద చేర్చివాడు. ఇట్లు తక్కినవి చూతుము.

ఇట ప్రేషింపబడు గమకములన్నియు ప్రతి వాద్యమునను, గాత్రముంచును కలుగుట లేదను వది మనదహాదను. పోమనాథ్యుని గమకములు వీరె తంత్రికవిరయముగ నున్నవి. ముద్రితము గాత్రయోగ్యముగాని తంత్రియందు కలుగుట దుస్తము. వీరయందలి వరిగమకము ఫిడేలు నంగు చూపుట కష్టము. వీరె, వేలు, ఫిడేలు మున్ను వాద్యములందు రాగములు పరికింపు నేర్పుచొప్పున అందలి ప్రేషింపబడు గమక ములు ఒకవాద్యమందు కొన్నియు, మరియొక వాద్యమున కొన్నియు వాడుదుము.

ఫిడేలునందు మరొన్ని ముఖ్యములగు గమ కము లావశ్యగము లని తలంపబడును. ఒక్కొక్కవాద్యమున కనువగు గమకములు నేర్పు చొప్పున వ్రాపించి రాగకరపొడించుట మన గాయకులకు శ్రోతగాకపోయినను, పూర్వము నుండియు నుప వాగ్దేయముల తమ వేలు వీరె గాత్రము మొదలగువానినుండి పెక్కుగమక ములుగ్రహించుచుండినను ముఖ్యతములుగునది పంచదశగమకములు జనగ్రాహ్యములుగ నెన్న బడును. అందుచేతనే వై పదిహేను గమక ములు మరవారు చెప్పయండిరి. పోమనాథ్యు నిరతి ప్రతివాద్యమున కావశ్యకములగు గమక ములను చేర్చిని వానికెల్ల వర్ణించుటకు మాడుగ అన్నిట ముఖ్యములను వై పదిహేను గమకములు గ్రహింపబడుట భాద్యమున చున్నది.

సంజ్ఞలు

గమకులకు ఇక సంజ్ఞలు చెప్పబయు కీర్తనాదులు వాని సహాయమున నిస్వరములతో వెలయుంచుటయు ముఖ్యమని

పంచుడుచున్నది. పెద్దికాలమునుండియు పెక్కురు గమకములుకూడ స్వరములకుతేర్చి పాశ్చాత్యుల గీతల పద్ధతి (Staff Notation) వలె భారతీయుల గానము రచించి గ్రంథ మొందబడు మార్గము లారయుచునేయు న్నారు. ఇందుచే నిష్పన్న గమకములకు సం జ్ఞలను చేర్చెనుట కర్తవ్య మునకున్నది. ఇందుకు పెక్కురు పెక్కు విధ మతిమలను చెప్పెనున్నారు. “సంగీతసంప్ర దాయప్రవర్తిని” గ్రంథమును వెలయుంది శ్రీ దీక్షితులకీర్తనములు తన పంజ్ఞలచొప్పున విరచించి మార్గచర్చకులైన ముఖ్యురారు దీక్షి తులు గమకములకు పెక్కు సంజ్ఞలు వ్రాసి వారు ఈపద్ధతి సులభగ్రాహ్యముగ నీమను నది విందురు. నవీనులు గ్రంథములందు గమక ములకు సుద్దులే చెప్పబలేదు. ఇందుచేకొందలు ఎ. ఎం. చిన్న స్వామి మొదలగువారు, క్ల మెట్టు మున్ను సంగీతప్రియులు భార తీయగానమును పాశ్చాత్యుల గీతలపద్ధతితో వెలయుంచుట భాద్యమని-మలభమని వక్కా డించి యట్లు కొంతిశ్రమపడియు విఫలమవో రథులైరి. మద్రాసునందు జరిగిన అధిలభారత గాయకమహాసభలో (౧౯౨౬ వ వర్సిరము) గీతలపద్ధతి వాగునూర్చి కొందలు తీర్మానించు తిరి యాపద్ధతి మరగానమునకు పిలువేరిసంగ తులు, సారాంశములు చెప్పి యాతీర్మానము నిరాకరింపబడుట చేసిరి. అందుచేతను మనకనునందరి యారయవలసిన యావశ్య కత కలిగినది.

స్వరముల గమకములకు సంజ్ఞలు చేర్చు టలో సోమనాథ్యుడు తన నిపుణతను చూపె నని యెంచిరిమి. ఇతిడుకొలది సంజ్ఞలనే వాడినాడు. ఇతః నుపయోగించిన సుద్దులు ఇటచూడుడు.

“సంగీత సంప్రదాయ ప్రవర్తిని” గ్రంథ కర్త ముఖ్యురారుదీక్షితులు పదిహేను గమక ములకు చెప్పెనున్న సుద్దు లుపయోగించి యెంటు విదితము. ఈమన సుద్దు లిట్లు చూడుడు.

కంపితము అలలవలె గ ఇట్లు చెప్పబడిన. మృతి ప్రత్యాఘాతములకు చూడుకుక్క లిట్లు చెప్పెను. :: నొక్క W; కల A; ఖండింపు V; వరి O; ఎక్కువారు / దిగు జారు +; ఒడిగింపు X; ఒరియక + ఇట్లు సుద్దులు చెప్పెను. వీరితో పెక్కు కీర్తనాదు లకు చెప్పి నీరకీర్తిని గడించినాడు. పెక్కు

గుర్తులతో గీర్తనాదులు వెలయుచుట సులభ గ్రాహ్యము కాదనునది విదితమగుటచే సోమ సాధ్యుడెంచినట్లు కొలది సంజ్ఞలు కైగొనుట సుకరము. అంతియే కాని నవీన గ్రంథకర్తల వలె గమక విహీనముగ స్వరములను పేర్కొనుట రాగకళను సులభగ్రాహ్య మొనర్చుట కిష్టపడకుంటు యువచ్చును. ఇందుచే నిట సులభగ్రాహ్యము లగునట్లు గమకములకు గొన్ని గుర్తులనే చేర్చి ఈ క్రిందివిధముగ మేము చెప్పి యుము. పాతకులు వీని గుణానుగుణము తెలుపుటకు వేసువాడను.

సుబ్బరామ దీక్షితులు లీనము, ఆ దోలితము, ప్లావితిములకు వేరువేరు గుర్తు లెంచుటకు మారుగ నివి కంపిత భేదములగుటచే నొక్కగుర్తు నుపయోగించుట భావ్యము (నున్నది. ఇయ్యది స్వరోచ్ఛారణ కాలము ననుసరించిన వగుటచే పందర్భావసారముగ వీనిరీతులు అరవమున క, చలు మున్నగునవి క భిన్నము; చభ జన్మల కుచ్ఛారణ పందర్భము ననుసరించి గ్రహించునట్లు తెలియగలము.

౧. ఇందుచే (౧) కంపితము, (౨) లీనము, (౩) ఆ దోలితము, (౪) ప్లావితిములకు ఒక్క గుర్తు ఇట్లు చెప్పవచ్చును.

౨. నొక్క అవయవ తిరుపము ఆయా స్వరమున రీ, గ ఇట్లు ఒకటయితే తెప్పవచ్చును. అందుచే సంజ్ఞ వేరుగ వక్కరలేదు.

౩. అపాతమందలి రవ, ఖండింపు గమకములు పందర్భముననుసరించి తెలియవచ్చుటచే నొక్క గుర్తు చాలును. రవయందు పమ, రిప అనునవి పవమ, రిరప, ఇట్లు పలుకవలయును కదా. ఖండింపునందు పగ, మరీ మున్నగునవి పమగ, మగరీ ఇట్లు మధ్య విమవబడిన స్వరములును ఛాయగ బాప బడును కదా. ఈరెంటికిరి ఒక్కగుర్తు చాలును. అపాతగమకమునకు సోమసాధ్యుడుచెప్పిన బిందువు వీనికి చేర్చవచ్చును. ఇయ్యది స్వరముపైన వ్రాయవచ్చును. తారస్థాయి స్వరములం దీగమకమునకు బిందునందువివు చుక్కచేర్చవచ్చును.

౪. ఉల్లాసితమనందలి ఎక్కువారు దీర్ఘబాధ గమకములకు సుబ్బరామదీక్షితు లెంచినట్లు స్వరములనుగ్ధ వాణగీతలు ఎక్కు

బాధనకు / ఇట్లు, దీర్ఘబాధనకు / ఇట్లు చెప్పవచ్చును.

౫. కురుకళమందలి ఒదిగింపు ఒరిక గమకములు మాడ పందర్భము ననుసరించి గ్రహింపవగును. ఒదిగింపు వీణైయందు క్రింది స్వరమున పైస్వరములు తంత్రినీడీపట్టుటలో కనుగున కావునను గాత్రమున నిది బాధనుబోలుటచేతను పందర్భము ననుసరించి గ్రహింపబడును. ఒరికయు నిట్లు “పరిభవ” అనుటకు మారుగ “పరినిపదనిపద” అని స్వరముల నొదిగించి పాడుట కావున నిదియు గ్రాహ్యమే. అందుచే వేరు గమక గుర్తులవావిశ్యకములు.

౬. స్ఫురిత ప్రత్యాహతములమాడ వేరు గుర్తులతో శిష్టనక్కరలేదు. ఇయ్యది జంట స్వరములందు కలుగుటచే నట్టితావులు సులభ గ్రాహ్యములు.

౭. వలిగమకమును ౧ ఇట్లు సుబ్బరామ దీక్షితు లెంచెను. ఇట్లే మఃమునుచెప్పవచ్చును.

౮. హంపితము బాధభేదముగుటచే రెండు స్వరములందు గల యంతర మెక్కుడుగ నుండినచోట నియ్యది గ్రహించుము. కావున బాధనకు గల గుర్తు చాలును.

౯. ఇక త్రిభిన్నము, ముడితిము, నామితములకును మిశ్రితమునకును వేరుగుర్తులవావిశ్యకములు. అనుభవవేద్యములు. ఎక్కుడుగ రాగాలూపన సంప్రయోజనకరములు. వేరుగుర్తు లక్కరలేదు.

ఇందుచే వాఁనగుగుర్తులచే మనకు వలయు గమకము లన్నియు గ్రహించుము. ఇయ్యది సంప్రదాయజ్ఞుల మతమునకు భిన్నముకాని విధమున నెంచితిమి. కంపితమనందలి సంజ్ఞయు, ఉల్లాసితమందలి సంజ్ఞలు, వలియందలి ౧ సంజ్ఞయు సుబ్బరామదీక్షితులమతము ననుసరించియు; నపాతమందలి ౦, . బిందుసంజ్ఞ సోమసాధ్యునిండియు గ్రహించితిమి. వీనితో గీర్తనాదులు వెలయుచుట వానిని సులభగ్రాహ్యములుగను, సుత్యక్తములుగనునొనర్చుటే. ఇప్పుడు పాశ్చాత్యగీతల పద్ధతి ప్రవేశపెట్టినంతిందు చిన్న స్వాదు మొదలియారవంటివారికి సహితము శృతికలుగునని నమ్ముదుము.

ఇక త్రిస్థాయి స్వరములుచెప్పట కిష్టమై వాడుకయందుగల పద్ధతి స్వరములపైనను క్రిం నను చుక్కలుచేర్చుట చాలును. ఈచుక్కలు వైగమకసంజ్ఞలందు చేర్చవచ్చును. క్రింద స్థాయిస్వరములు వానిక్రిందిగల చుక్కలు చెప్పమన్నవి కదా.

తాళమనందలి యంగములు చెప్పటకు నిలుపుగీత లిప్పుడు వాడబడుచున్నవి కదా. వానిచెలియుటకు అట్లే వాడవచ్చును. కాని లఘువు; ద్రుతానుద్రుతములను సుకరముగ చెలియుటకు ఇప్పటివలెగాక నిలుపుగ చుక్కలుపయోగించుట యావశ్యకము. లఘువు ను; ఇట్లు నిలుపుగీతవలనను, ద్రుతమును : ఇట్లు నిలుపుగ మూడుచుక్కలును, అనుద్రుతము ఇట్లు : నిలుపుగ రెండుచుక్కలును చేర్చి యొప్పించవచ్చును. ఇయ్యది అన్యుయంత్ర కాలలందు సులభలభ్యములు. ఆ పాతాంతము || ఇట్లు రెండు నిలుపుగీతలచే శిష్టవచ్చును.

ఇక కాలమును స్వరములందలి ప్రాప్త దీర్ఘాక్షరముల మూలమునను, స్వరములపై ఇప్పటివలె మధ్యమకాల, ద్రుతకాలములకు ఒకటి, మరీ రెండు గీతలు ఒప్పించియు నిట్లు చెబుపవచ్చును.

విదువు కాలమును చూపుటకు ఇప్పటివలె “ ఇట్లు కామాల మపయోగింపవచ్చును. ఎన్ని యక్షరములు వదలి ఎత్తుకొనవలసియుండునో అన్ని కామాలు చూపవచ్చును. ; నెమికిలను రెండుకామాల కాలముగ భావించుము. విక్రాంతి లయులు స్వరములనుగ్ధ చుక్కమంది (full stop) చెప్పవచ్చును. స్వరములందు ఎన్నిచుక్కలున్న అన్ని యక్షరముల కాలము విక్రాంతి కలదని గ్రహించుము.

ఈ పై యంశములతోను గమకపు గుర్తుల తోను మన గానకాస్త్రము నిర్మించిన విసుల ముదాపహమగును. పైన మేము తెలిసిన గమకపు గుర్తులు సులభములు కావున ఆదరణీయము లు. తక్కిన యంశములుమాడ పాటించి తాళ కాలాదులకును గుర్తు లుంచి గీర్తనాదులు వెలయుచుట భావ్య మగుచున్నది. ఇట్లు గ్రహించుటకు సంగీతజ్ఞులను అభిమానులను గోరుచు విరమించును.

గ్రంథ కర్తలకు, వ్యాస కర్తలకును

చింతామణి

పారిభాషిక పదకోశము

శారీరకశాస్త్రము, జ్యోతిషము, వృక్షశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, లలితకళలు, భూగోళ శాస్త్రము, గణితము, భౌతికశాస్త్రము, వైద్యశాస్త్రము, రాజనీతిశాస్త్రము, న్యాయశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము - వీనికి సంబంధించిన అంగ పారిభాషిక పదములకు సరియైన తెలుగుపర్యాయ పదముల గ్రంథము. దాదాపు 15 వేల పదములు. అనేక సంవత్సరములు అష్టకష్టములు పడి నమ కూర్చినది. తెలుగులో విప్పటి కిట్టి గ్రంథము లేదు.

దక్షిణకొలది ప్రతులకు అర్దరులు వచ్చుచున్నవి. కావలసినవారు త్వరపడవలెను.

250 పుటలకు పైబడిన డెమ్మిపైజ గ్రంథము. వెల రూ. 1 క్కమాత్రమే.

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల, P. O. 212 మదరాసు.

ప్రథమ ద్వితీయ సంపుటములు,

ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము

అమృతమునకు సిద్ధముగా నున్నవి.

ప్రథమసంపుటమునందు డిప్యూ ర్-వ ఆకృతియందు ౬౦౦ పుటలు గలవు. ఇందు 'ఆ' నుండి "అధ్వర్య" వరకును గల విషయము గలదు. త్రివర్ణ పటములు ౮, ఇతర పటములు ౧౨గే, వివిధ విషయములు ౪౦౦ కలవు.

రెండవ సంపుటమునందు డిప్యూ ర్-వ ఆకృతియందు ౬౦౦లకు మించిన పుటలు కలవు. "అన్" మొదలుకొని "అర్జివి" వరకు గల విషయము గలదు. త్రివర్ణపటములు ౧౦. వానిలో ౨ అమరావతీస్తూపమునకును ౨ అనాహతమునకును చెందినవియు ౬ దేశచిత్ర పటములును గలవు. ఇవిగాక మరి ౫ సాదా దేశపటములుకలవు. ప్రాచీనాంధ్రుల కళాసంపదను వ్యక్తముచేయు అమరావతీస్తూపమునుగురించినగొప్ప వ్యాసమునందు అమ రావతీశిల్పమునకు సంబంధించిన హాఫ్టో-౯ బొమ్మలు రమారమి ౧౦౦ ను, వేషభూషాదుల వెల్లిడించు బొమ్మలు ౫౦ వలకును గలవు. మరియు అభినయమను వ్యాసమున భరతి శాస్త్రమునందలి వేణువేణుహస్తములను సూచించు బొమ్మలు ౫2 ను, 'అనాహతము' నందు పట్టుకొందులచిత్రములును గలవు. ఇట్లు ఆయావ్యాసములకు చెందిన చిత్రములు మొత్తముమీద ౨౫౦ కి పైగా నున్నవి. వివిధవిషయముల సంఖ్య ౪౦౦ వరకు నుండును. సంపుటము చక్కని స్వదేశీచర్యముతోడను బంగారు రేఖలతోడను సంపుటికృతము. ప్రతిసంపుటమున ౬౦౦ పుట లుండును. ప్రతి సంపుటము వెల రూ. ౧౦. ప్రవేశరుసుము రూ. ౧. మొత్తము రూ. ౧౧. పోస్టుద్వారా: రూ. ౧-౮-౦ రైలుద్వారా: దగ్గరచోట్లకు ఖర్చులు అ. ౧౨.

ప్రతిసంపుటమున ప్రత్యేకము. చందాదారులు అడ్వాన్సు రూ. ౫ లు పంప ప్రార్థితులు. మూడవ సంపుటము ముద్రణమున నున్నది. అందు ఆంధ్రదేశచరిత్రము, వాఙ్మయము, భాష మొదలైనవిషయములకు సంబంధించిన వ్యాసము లనేక ములగలవు. పండితసాహిత్యముపను, ఆపారసాధనసంపదల మూలముపను, సాధ్యము గాదగిన ఈ కార్యమును కలపెట్టుట సాహసమును, అనాలోచితమును వినును ఆంధ్రమహాసముల సాహిత్యమున నీప్రయత్నము సఫలముగాగల దని నమ్మచు యథాశక్తిని సహాయముచేయుటకు వేడుచున్నాము.

మేనేజరు, ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వ కార్యాలయము, నెం 7, తంబు శెట్టిపీఠి, మదరాసు.

ధర్మగర్వ తాలింఖానా పురుషులు- డి. కె. వాఘు స్వారకసభ

మారుతి యోగవ్యాయామమండలి, రాజమండ్రి

మనపల్లి ప్రకృతి శిలీరములో నూర్యనమస్కారముల శిక్షణ

పీఠభద్ర వ్యాయామమండలి పరిచయవార్షికోత్సవము, ఖండరు

(ప్రొఫెసరు రామారాయ తారించినా, ఆమలాపురము - సభ్యవర్గము)

మన రాజ్యము
అంతా ఒకే నామ
అనురాధిపతి